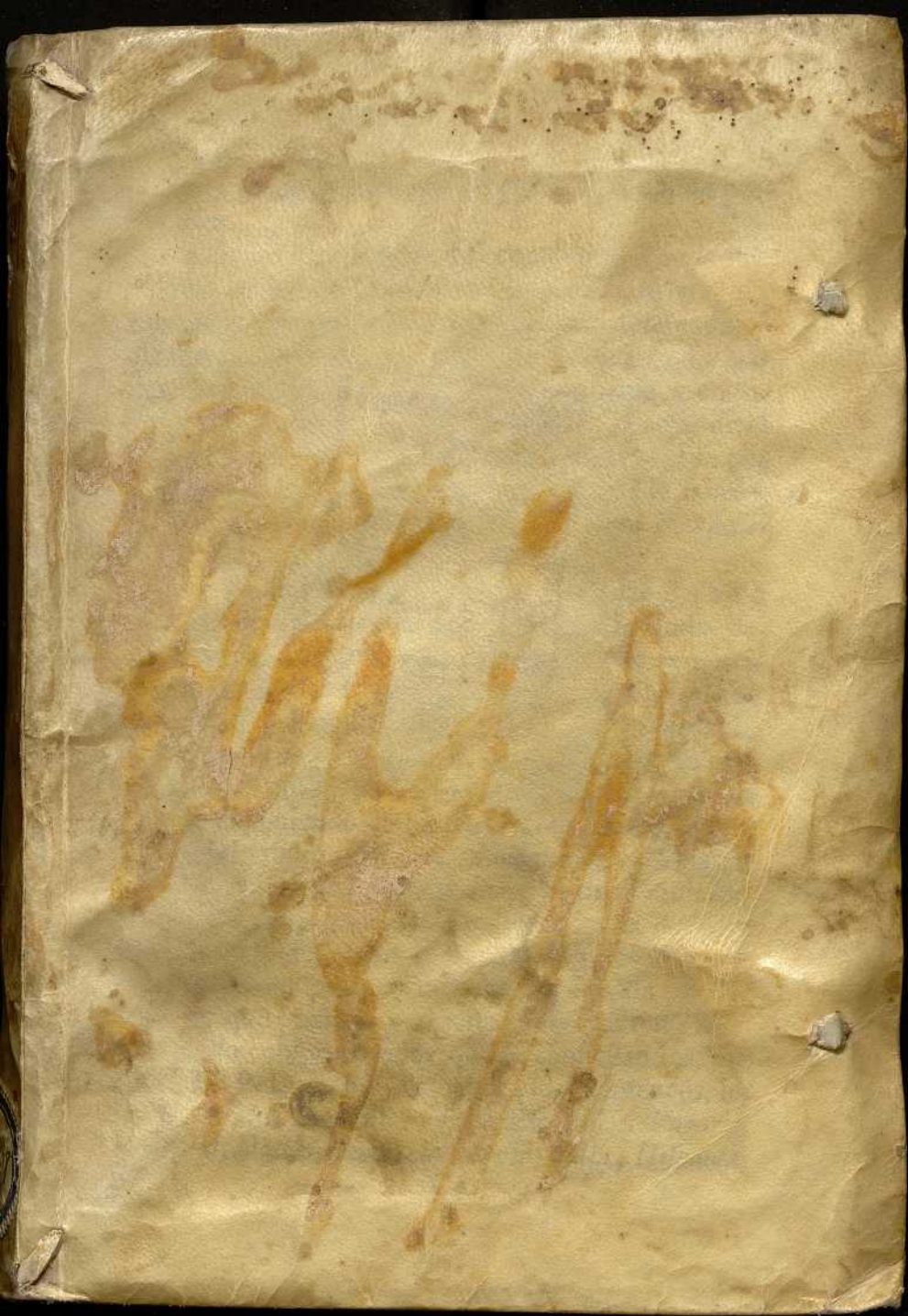

1853

853

No A
1-328

ist. 2. Julian. *unam, eandemque doctrinam tuebantur.* Esta doctrina es en todo conforme à la del gran Padre S. Agustin, quien impugnando al Herege Julian, dice: Tales, y tantos Varones, quando conspiran en una opinion, nos aseguran, que es ciertamente verdadera: *Tales, ac tanti viri secundum Catholicam Fidem, que ubique difunditur, fide verà esse confirmant.*

l. 1b. t. Ha. 4. Y S. Vicente Lirinense. *Hos omnes i* *divinitus per tempora, & loca dispersos* *aliqua* *discrepet obtestatur* *secro autem* *non sint* *dem sententia* *nione desciver* *14. Non* *qui à consentien* *consentiendi*

Rege Dei
is
ib.
omnes, &
Et in ea
re commu-
1. Corinth.
id est, non ejus,
sed eorum, qui in

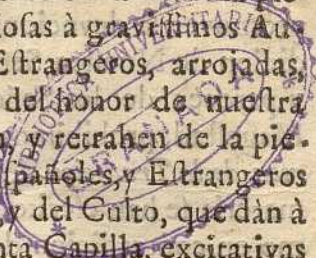

Termi

ist. 2. Julian. *bles palabras* *por juzgaria* *prissimas de mi asunto: Todos estos Autores, de que tengo hecha memoria en comun, y en los Capítulos siguientes la harè en particular, sobre ser de Naciones tan distantes, como desde el Oriente al Poniente, los hallaràs congregados en un lugar, y para que si quieres consultarlos, no tomes el trabajo de exponerte à los peligros de una navegacion prolixa, se ha dispuesto, que el lugar del congreso de este grave, y reverente numero de Autores de todas las Naciones del Mundo, sea este segundo Libro, que el mismo se irà à tus manos: Hos itaque, dize San Agustin, de aliis, & aliis temporibus, atque*

io con unas admirables palabras de S. Agustin, que traducirè
Re-

Pedro Pablo, Don Francisco Antonio, cuyo assumpto es negar la Tradición de la Venida de la Santísima Virgen MARIA nuestra Señora à Zaragoza, el qual Papel contiene r...ones escandalosas, temerarias, p...s, directamente contrarias à los...s, irreverentes à los piadosos Decretos de nuestro Señor, y de sus Gloriosos Progenitores, expedidos en favor de la piedad de esta Tradicion, injuriosas à gravísimos Autores Católicos Españoles, y Estrangeros, arrojadas, y presumptuosas, depresivas del honor de nuestra propia Nación, y que entibian, y retrahen de la piedad, y Religión, con que los Españoles, y Estrangeros veneran aquel Santo Templo, y del Culto, que dan à MARIA Santísima en su Santa Capilla, excitativas de emulaciones entre Personas, y Comunidades Eclesiasticas, respectivamente. Y poniendo en duda el Autor de dicho Papel la venida del Apostol San Tiago à España, contraviene tambien à lo decretado por el Santo Oficio, en el Indice Expurgatorio del año 1707. en q̄ mandò borrar la proposicion de la misma duda en las Obras de Lorino. Y aviendose conferido, y tratado este negocio con pleno conocimiento con los Señores del Consejo de su Magestad de la Santa General Inquisición, y con muy graves Theologos, y Calificadores, se ha hallado, que demás de las Censuras referidas, el assumpto, y questions de dicho Papel, se desvian del dictamen de los preceptos Apostolicos, que prohiben la Ciencia de inflacion, y inutil curiosidad, con tenacidad del propio juicio, y sin el debido rendimiento à los verdaderos Sabios: y al de no sentir con unanime afecto, y caridad las cosas que inclinan, y persuaden al fervor de la devocion,

reli-

17
18

ist. 2. Julian. *unam eandemque doctrinam tuebantur.* Esta doctrina es en todo conforme à la del gran Padre S. Agustin, quien impugnando al Herege Julian, dize: Tales, y tantos Varones, quando conspiran en una opinion, nos aseguran, que es ciertamente verdadera: *Tales, ac tanti viri secundum Catholicam Fidem, que ubique difunditur, fide verà esse confirmant.*

t. Ib. t. Ha. 4. Y S. Vicente Lirinense. *Hos omnes in divinitus per tempora, & loca dispersatos aliquos, Chri. contentosque discrepant obtestatur. Apoc. 18. Secro autem non sint. eadem sententia nione describe. 14. Non qui à consentiendi*

Revera Catholica GRANADA Sala de la Real Audiencia de Granada. Tabla de las Leyes de las Indias. 328

Revera Dei... is... Ib. omnes, &... Et in ea... 1. Corinb. id est, non ejus, sed eorum, qui in

ist. 2. Julian. *Terminis* con unas admirables palabras de S. Agustino, que traducirè por juzgarlas de las copijlunas de mi asunto: Todos estos Autores, de que tengo hecha memoria en comun, y en los Capítulos siguientes la harè en particular, sobre ser de Naciones tan distantes, como desde el Oriente al Poniente, los hallaràs congregados en un lugar, y para que si quieres consultarlos, no tomes el trabajo de exponerte à los peligros de una navegacion prolixa, se ha dispuesto, que el lugar del congreso de este grave, y reverente numero de Autores de todas las Naciones del Mundo, sea este segundo Libro, que el mismo se irà à tus manos. *Hos itaque, dize San Agustin, de aliis, & aliis temporibus, atque*

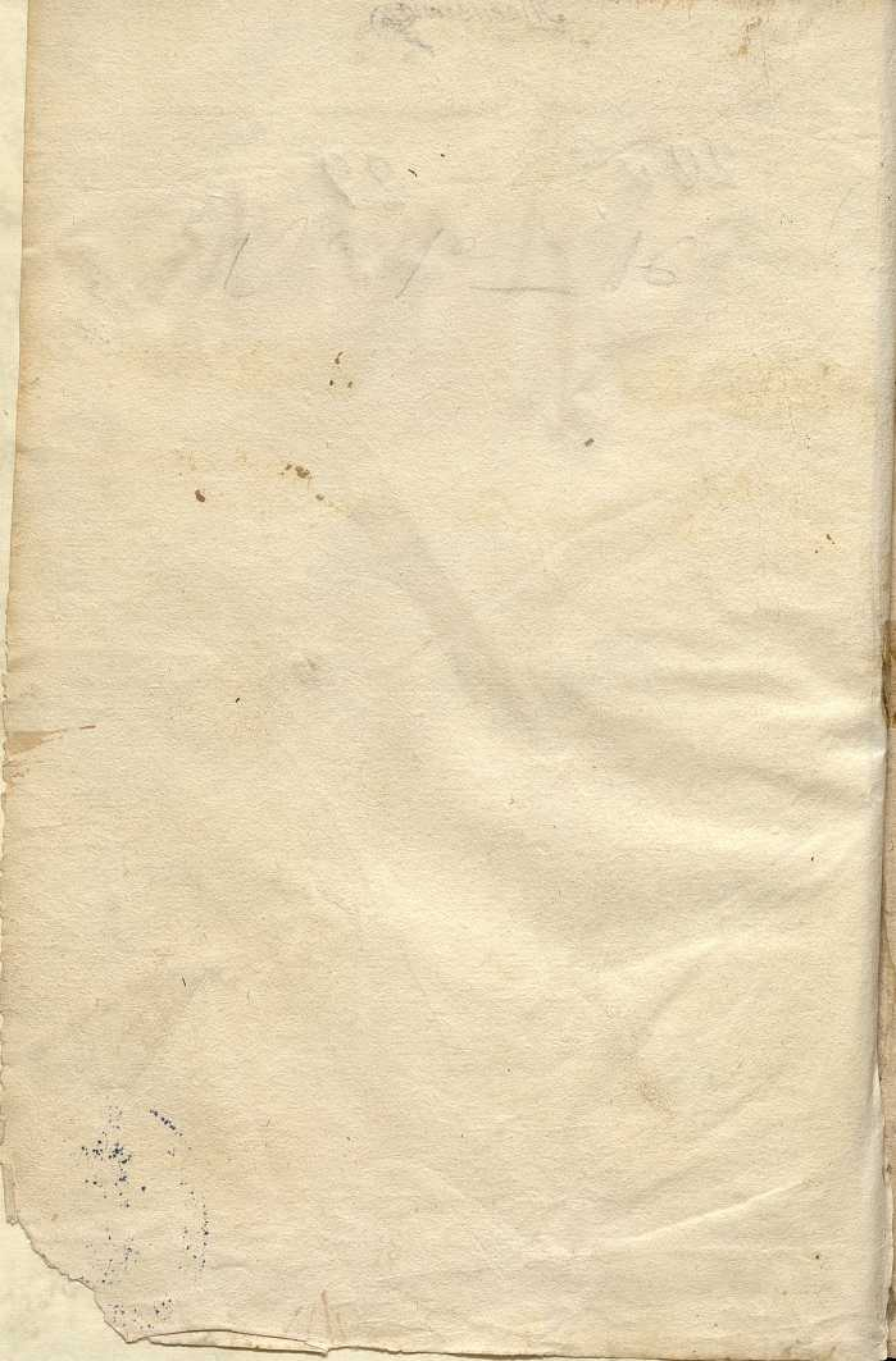
Re-

Pedro Pablo, Don Francisco Antonio, cuyo assumpto es negar la Tradicion de la Venida de la Santissima Virgen MARIA nuestra Señora à Zaragoza, el qual Papel contiene rones escandalosas, temerarias, *piar* s, directamente contrarias à los s, irreverentes à los piadosos Decretos de nuestro Señor, y de sus Gloriosos Progenitores, expedidos en favor de la piedad de esta Tradicion, injuriosas à gravissimos Autores Catolicos Españoles, y Estrangeros, arrojadas, y presumptuosas, depresiivas del honor de nuestra propia Nacion; y que entibian, y retrahen de la piedad, y Religion, con que los Españoles, y Estrangeros veneran aquel Santo Templo, y del Culto, que dan à MARIA Santissima en su Santa Capilla, excitativas de emulaciones entre Personas, y Comunidades Eclesiasticas, respectivamente. Y poniendo en duda el Autor de dicho Papel la venida del Apostol San Tiago à España, contraviene tambien à lo decretado por el Santo Oficio, en el Indice Expurgatorio del año 1707. en q̄ mandò borrar la proposicion de la misma duda en las Obras de Lorino. Y aviendose conferido, y tratado este negocio con pleno conocimiento con los Señores del Consejo de su Magestad de la Santa General Inquisicion, y con muy graves Theologos, y Calificadores, se ha hallado, que demàs de las Censuras referidas, el assumpto, y questions de dicho Papel, se desvian del dictamen de los preceptos Apostolicos, que prohiben la Ciencia de inflacion, y inutil curiosidad, con tenacidad del propio juicio, y sin el devido rendimiento à los verdaderos Sabios: y al de no sentir con unanime afecto, y caridad las cosas que inclinan, y persuaden al fervor de la devocion,

religion, y piedad; y que asimismo son muy perniciosas, y por Seminario de Satyras, odios, contiendas, escandalo, y turbacion de las conciencias, como en este caso se ha experimentado en los muchos, y varios Papeles Anonimos, que se han impresso, y difundido, gravemente injuriosos à Personas Ecclesiasticas, y Seculares. Y siendo de nuestra obligacion cortar estos tan grandes inconvenientes, y al mismo tiempo promover la devocion, y piedad de la referida Tradicion de Nuestra Señora del PILAR; con acuerdo y parecer de los Señores del dicho Consejo de su Magestad, prohibimos dicho Papel, intitulado: *Examen de la Tradicion del Pilar*, y todos los que en esta materia se han escrito Anonimos, tanto en favor, como en contradiccion de la dicha Tradicion; y mandamos, que ninguna Persona de qualquier estado, y condicion, que sea, los pueda tener, ni leer, pena de Excomunion Mayor *trina Canonica monitione premissa, late sententiae, ipso facto incurrenda*, y de ducientos ducados, aplicados para gastos del Santo Oficio; y que debaxo de la misma censura, y pena, dentro de ocho dias primeros siguientes à la publicacion de este Edicto, los entreguen al Santo Oficio, y sus Ministros. Y asimismo prohibimos, debaxo de dicha censura, y pena, que el Tomo Segundo, y Sexto de la *Synopsis, ò Historia de España del Doctor D. Juan Ferreras*, en que estuviessse escrita, è impressa la dicha question de la Tradicion, no los pueda tener, ni leer ninguna persona, sino que sean expurgados por un Calificador del Santo Oficio, que quite, ò borre las hojas de dicha question, y ponga su firma en la foja de dichos Tomos; y mandamos poner, y ponemos perpetuo silencio, para que nadie pueda escribir con-

Ascension

28 v^{to} f. 29

Ascension 17. 1547

I O. B A P T I S T Æ

P O R T Æ N E A P O .

~~PHITOGNOMONICORVM~~ L I T A N I ~~PHITOGNOMONICORVM~~ 1544

PHYTOGNOMONICORVM 57

Orde de LIBER PRIMVS *de rena*
de vita DE MUTVA VIRIVM ET PLANTARVM 157

partium consequutione; CAP. I.

L N LIBRIS nostris De morum iudiciis à corporis delineamentis desumptis, summi philosophi, nec non Polemonis, Adaman-
tii, eorumque affectarum auctoritate satis luculenter exposuimus, corpus & animam mutuis coniunctionibus inter sese con-
sequi. Exempla erant, in acutis ægitudini-
bus, quæ corporis morbi sunt, animum de-
lirare; sic in amoribus, furoribus, & inuidiis

animi morbis, corpus tabescere: vnde ex his mutuis animi & corporis affectibus, & partium corporis habitu animi mores posse præfagiri. Sic non inconcinna similitudine ex mutua plantarum partium, quam cum viribus inter se habent collatione, vt mutata plantæ facie alterentur vires; alterataque virium habitudine, alteretur plantæ figura; animi vitia, & virtutes optima con-
iectura augurari posse, nemo ibit inficias. Vocamus plantæ ani-
mam internam vim illam, & arcanam operandi, quasi naturæ do-
tem. Vocamus plantæ vitia, lymphaticos reddere, veterum in di-
tere, sterilitatem & virus, quo homines enectum iri cogantur.

197
206
211
213
216
223
226
233
236
240
243
247
257
260
66.70
73.78
41.83
86

A

aliaque maleficia, quæ perniciem afferunt. Vocamus virtutes; febres tollere; noxios humores purgare; vulnera conglutinare; & huiusmodi talia, quæ salutem hominum propinantur. Quod ad formam plantarum mutationem mutetur eorum ingenium, mutatisque viribus abeat forma, euidentius est quam ut probari debeat: nam soli mutatione, ætheris, situs & cultus, horum omnium, vel solius mutatur facile plantæ indoles, & cum indole virtus. Multa suis locis exempla dabuntur. Planta, quæ extremas montium oras vento perflatas incolit, carioso, & pumicoso solo, sub medio orbis recessu, & neglectu quoque habita, scabro & retorto vestitur habitu, caudice humili, contorto, & strigoso prostrat; qui crebris nodis, prominulis neruorum torulis, rigidisque spinis tumebit; exiguis foliis, hirsutis, dissectis & angulosis, in quibus venæ supereminent, floribus pallidioribus, exoleti coloris; radicibus lignosis breuibuscque, fructu exiguo, intus lignoso, saporis asperi, nec velci; sed insignium virium, & celeberrimi vsus; gustanti calidus, & siccus. Hęc eadem planta pingui solo sata, plano, & cui indulgens cælum, & cultoris sedulitas arrideat, proh Dii immortales, quam magnam longiusculo tempore subit mutationem! Nam cultu domita feritate, hirsurie & siluestri habitu exuta mansuescit, & humanius viuet. Ex macilento stipite, succulento, & hilari venustate pubescet; ex breui, amplo; ex contorto, recto, spinæ se contrahent, nodi evanescent, & euadet cutis nitida, & læuis: frondes rotundæ, vel saltem retulis angulis ramos onerabunt; caro venas, & neruos superuestiet, ut blandæ fiant; flores saturatiore colore splendent, fructus restibilis fecunditatis, & perennis prouentus, sed humidisaporis, & exoleti, effectis viribus vsui medico; & tandem tantum à prima longius abest forma, ut vix aliquid priorum delineamentorum adumbret. Sic etiam si plantam frigidi & vdi loci alumnam frigidæ & humidæ qualitatis, squallidis, asperis feruidisque locis seras; & olitoris cultu destitutam, urbano habitu exutam siluescere videbis; & humiditate, & frigiditate aduentitia elanguescente, ad sicciorem temperiem calidioremque inclinabit. Sed clarius, & perspectius in iis plantis, quam in homine videre est, quæ à sua forma desciscunt, & naturæ germanitate in alienam abeunt, cum suis formis qualitates relinquendo, aliasque nouas adsumendo. Triticum in lolium & linum abit cõplura terra, vel crebris imbribus sa-

tum; & typha pinſita in triticū tranſit; ocymū quoq; in ſerpillū,
& alia quæ ſuis locis vberius referuntur. Idque etiam in iis plantis
notabilius elucet, quæ ex binis progenitoribus naturam & formam
ſibi adoptant: nam utrorumque formam & ingenium æmula facie
repræſentant, ut in ſcorodropo, quod alii, porrique vires & for-
mam habet, & zeopyro, zæ & tritici, aliisq; videre eſt. Igitur mu-
tata corporis forma, mutatur & plantæ anima; mutatiſque viribus,
mutatur corporatura; & corporis partibus viſ animæ correſpon-
det, ut inuicem virium, & formæ cauſæ fiant, neque vnquam plan-
ta viſa fuit, quæ formam vnius, dotes vero alterius referret. Myrtus
aloes vires non habet, nec aloë abrotoni: neceſſario conſequi par
eſt, ut tali formæ tales vires conueniant.

Plantam cum homine multam habere ſimilitudinem;

C A P. II.

ET ſi forteſſe quiſpiam vereretur, non recte plantis nos hominē
comparaſſe, ut cæteris animalibus, ac proinde minus firmis ar-
gumētis innixos; hic ſe male verſatum in veterum lectionibus ma-
niſteſtabit, qui cum homine plantis multam intercedere commu-
nicantiam, & in paucis diſſerre conſcripſerunt. Planta iuſdem fere
membris, quibus animal cōſtat. Theophraſtus plantarum hitorias
conſcripturus, omnium, quæ in plantarum genere ſpectātur, ſimi-
litudinem ex his petit, quæ in animalibus inſunt; & ſicut in anima-
lium corporibus propria ſunt cuiuſq; membri officia; ſic & in ſtir-
pium partibus, ppria munia; pedes ad grefſus, brachia ad comple-
xus natura compoſuit; nil aures agere valent, quod eſt oculorum;
nil oculi, quod eſt aurium, nec generandi quidem facultas data eſt
manibus. Hac etiam ſtirpium genera figurauit, quibus eadem ipſa
mater & parens primum radices veluti fundamenta quædam iecit,
ut iis quaſi pedibus inſiſteret; truncum deinde ſuperpoſuit, veluti
quandam ſtaturam corporis & habitus; mox ramis diſſundit, quaſi
brachiis, tunc caules, & ſurculos elicuit, veluti manus. Eſt in ſtipite
lignum, ut oſſa in carne. Os corpori officium vel actionē non præ-
ſtat, ſed ad eum tantum uſum, ut pali in tentoriis, ſic lignum in cor-
tice, ut ſoliditatem præſtet, & contra vëtorum tempeſtates robur,
ii & ad onus ramorum ſubſtinendum. Medulla in oſſibus, ut etiam
in medio ligni reſidet; alitur lignum medulla, ut oſſa animalium.

Falso enim Theophrastus inquit, omne alimentum virentis per medullâ trunci, veluti per syphonem hauritur, vt probauimus in Agricultura. Sunt & animalium ossa, vt leonis, quæ medulla careant; sunt & arbores, quæ exiguam habeant, vt olea, buxus, vel quæ nullo modo habere videatur. Aphrodisæus inquit, Stirpes iam ipsas frondibus natura pilorum, pennarumq; vice obduxit; quippe quæ prænorit, vel vt à nimio frigore, vel ab estu immodico offendi, interireq; possent. Nonnulla enim spinis, tanquam spiculis contra animalium morsus armavit; quum aliis animantibus cornua dederit, aliis aculeos, aliis vngues, aut quid tale, quo sese defendere ab iis possint, quæ detrimentum inueheret. Aristoteles capillum in homine dicit ad necessitatē & præsidii rationem: ad necessitatem; quia cerebrum humidum, & vbi plurimum humoris, & caloris, ibi & copiosus capillorum ortus: adiumentum; quia pili extimum expellunt frigus, & calorem. Est in eo emolumentum, vt diximus, egestis hoc modo noxiis è corpore vaporibus, vnde capillaris ortus. Sic per frondium poros plantæ indigesta humiditas diffatur. Theophrastus in caulis frondes amplissimas & ad conseruationē, & ad perennitatem, & ad auctiōnem, & ad fructuum generationem esse dixit. Adiciunt auctores capillum ad ornatum esse: tolle humani corporis capillos, tota pulchritudo flaccescit; tolle arboris comam, tota arbor ingrata est. Amittunt & animalia pilos, pennasque; & plantæ suas frondes. Vt capilli summam homini partem comam exornant; sic frondes crinium modo cacumina ramorum, & furculorum quum foliata sunt. Genitalia membra furculi sunt opportuno loco nati. Concipiunt variis diebus; & pro sua quæque natura grauida alia protinus, aut diutius partus gerunt. Flos præmonstrat fructum, vt menstruum mulieris demonstrat conceptionem; non prius est fructifera planta, quam florifera. Fructus arboris, est semen in homine, ad quod ordinatur animal ad speciem propagandam. In plantæ cortice sunt venæ, & nerui, vitales partes, vt in homine, quibus attrahit, digerit, & expellit. Oris officio, funguntur radices; Mnesitheus dicit caulis ventriculi. nam sicut in ore succus affectus, non perfectus; sic in caule perficitur cōcoctione, vt alimentum fructibus præstet. Alii radicem cor plantæ dixerunt; quod primū viuat, vltima moriatur. Si radix tabet, continuo demoritur planta; sed si rami siccescunt, poterit rediuiua radix stolones proferre: videtur ergo radices vitæ primordia. Sunt
in planta

in planta succi & humores, vt in homine. Ob id non illepide Platonici *homines inuersam plantam* dixerunt; & *plantam inuersam hominem*. Trahit enim planta alimentū ex inferiori parte, homo ex superiori. Plato plantas *animalia* vocat, quod vitæ participes sint. Appetitoria vim, & altricē eis tribuit, in quibus Aristoteles & Theophrastus sequuti sunt. Galenus quatuor adscribit vires appetitoria animæ hominū communes; attractricē, retentricē, alteratricē, & expultricē; quibus cibum assumerent; assumptū retinerēt, & in varias suę essentię partes cōuertant, & egerant excrementa. Videbāt enim eas, quibus datæ manus videri possent, capreolis vel clauiculis captare fulturas, & pedamenta, quorū ope surrigerētur. Prius enim nutare videbātur, quoad quippiā apprehenderent; dein vbi attigissent, inuadere, ac illico inuolui; & si quid interea alieni, vel noxij sentirēt, euitare, ac retrahi maximo naturę cōsilio, ne quid, quod præsidij causa datū esset, noxium facerent. Præterea alias animaduertebant Solis, vel Lunæ lumine gaudere, vt coma & floribus sequi etiā nubilo die viderentur; alias etiam aquis imersas surgere, & descendere; flores claudere, & aperire ad sideris accessum, recessumq;. Hæc igitur, & alia cum respicerent, Anaxagoras assererat plantas animalia esse, & spirare etiam; imō cum Democrito asseuerauit doloris & voluptatis participes esse; casu foliorū dolere, iisdem vicissim restitutis, capere voluptatem. Empedocles putabat in ipsis esse comistum sexū. Alij, & si in alijs non tam discretius, in palinis sexum esse separatū maris & fœminę, immo maris & fœminę semina simul colligata plantari, vt inde perfectissima exurgeret planta. Damageron id quoq; in pistaceis euenire dixit; vtrumq; sexum coniungens, & maris dorsum ad Fauonium spectare debere. Idem Empedocles non solum naturales inclinationes, sed etiam sensum illis tribuit. Existimauerunt Pythagorici perfectiores plantas imperfectioribus animalibus propinquas esse; immo & quamplurimi sunt, qui quamplurimas plantas inter stirpium, aut inter animalium genus adnumerarent, ita intellectu vigere conspexerunt, & mediā inter vtrumq; naturam videbantur sortitæ. Veteres Græci posteritatis memoriæ mandarunt palmas se vehementi amore prosequi adeoque est eis veneris intellectus, vt alteram altera depereat; nec prius desiderio leuari, quam eam adamatus mas consoletur. Quandoquidem suis comis pronam incumbere videre est, & quasi viduam sterile scere; sed agrico-

læ, vt cuius amore deflagret, plane cognoscant, plantas inibi obfitas manibus contrectantes, ad eam reuerſi, quæ amore tabet, manibus contingunt; tunc osculo manum blande demulgens amorem confiteretur, sese illius desiderio stimulatâ, huius vesaniæ remedia affert, quo amor diluatur. Maris flores trunco erutos, amasiæ capiti circumponit; tunc amans amoris pignore exhilarata, vberis foetura fecundabitur. Sensibus arbores valere scribit Zoroastres in Geoponicis: nam si per multos annos arbor aliqua sterilis fuerit, & venerit agricola accinctus acuta bipeñi ad arborem detruncandam, si amicus pro ea rogauerit, & fideiusserit sequenti anno fructum laturam ac ille amici verbis persuasus abierit, quod arbor maximum feret fructum. Nec aliam ob causam maiores nostros scripsisse putandû est, homines quam plurimos in arbores mutatos, nisi ob magnam quâ cum eis habent similitudinem. Nec ob aliud diis multas dicatas legimus, Ioui fagum & quercû; Apollini laurum, & lotum; Baccho hederam, ferulam, & piceam; Mineruæ oleam; Veneri myrtû, rosas, & philyram; Diti cupressum; Cybelæ pinum; Herculi populum; Mercurio punicû; Harpocrati perseam: nec ob aliud arbores ipsas oracula reddidisse antiquorum religio docuit; & Gallorum Druidæ nil magis visco & arbore, qua nasceretur sacratius habuere, nisi quod suspicabantur diuinam illis inesse naturam, & plusquam humanam. Trogus & Philemon philosophi animæ nutritiuæ opera ex plantis signis colligi posse declararû: vt cum vegetatiua virtus communis sit omnibus viuentibus, longæui signa colligebant ex plantis, vt quibus capilli longi & firmi, essent longæui, ad plantas referendo, quæ æterna pubent coma: vt pinus, ilex, & medica.

Quomodo antiquiores Philosophi plantarum virtutes inuestigauerint. CAP. III.

DE POSUIT flagitatq; ordo dicamus, maiores illi philosophantes de plantarum viribus quid speculati fuerint, & nobis tradiderint; post hæc, nos, qua methodo inuestigandæ sint, docendû pollicemur. Medicorum princeps Hippocrates, post eum Theophrastus, ab eo Discorides, Galenus, & alij Mauritanæ factionis insignes medici ex saporû signis primas docere qualitates tētauerunt & ab his quasi nexu quodam secundas, & tertias dependētes, relinquentes virtutes illas, quas occultas, & à naturæ proprietate manā-

res appellauerunt. Saporum primus acerbus est, qui inter attingendum linguam intensissimè cōstringit: estque frigidus, & terrestris. Si acerbitas ipsa paululū remittatur, & linguam vt prius neutiquā contrahat, fit austerus, plus frigidus, quam humectus. Si cum eo plus humidi admisceatur, euadit acidus, & hic humectior, quam frigidior, & subtilium partium. Hos omnes medicamenta dixere. Dulcis sapor abrosas linguæ partes sublinat, & euidenti iucunditate blanditur; vt qui ex temperata humiditate, & caliditate exoritur, & ex eiusmodi sunt nostra alimenta. Pinguis, qui non perspicuam ingerat voluptatē, minus quam dulcis caliditate præstat, atque aerem participare videtur. Salsus, si calor inualefcit; ob id calefacit, abrodit, abstergitque. Hos binos ciborum condimenta dixerimus. Sed qui linguā magis corrugat, amarus est; fit quū calor plusquam par sit, increbuit, ariditate & caliditate præstans. Amaritudinem ex calido & frigido nasci posse dixerunt Arabes: ex frigido, quum post amarorē dulcescit, vt in glandibus euenire videmus; ex calore, quum post dulcorem amarescit, sed certissimæ terrestris siccitatis. Acer sapor abradit, & lancinat linguā cum vehemēti caliditate: acuta fit, cum calor ad summum superauctus est; ob id comburit, ne dum calefacit, & homini venenum est. Sunt qui insipidum saporem faciunt; sentire quidem in eo saporem nullum, vt tamē ex ipso fiat aliquis, vt superfaciunt genus, frigidæ & humidæ qualitatis dicunt; quia aquea humiditate obtunditur. Secludunt ex his vini & lactis sapes, cum in eis non vnus, sed plures recipiantur sapes: in illo auster⁹, dulcis, & suauis; in hoc, dulcis, pinguis, & suauis. Porro à principibus qualitibus secundæ ducunt originem, & tertiæ; nempe vis emolliens; calore & humore prouenit; indurās ex frigore, & calore nascitur; laxans, humore gignitur immodico; tenforia ex nimia frigiditate proficiscitur; consopiens, ex vehemēti frigore. Tertię qualitatis sunt, quæ lac, sperma, menstruum, urinā prouocant; calculos dissoluunt, & similia. Lac creans à familiari, & modice calida substantia procedit. Iminuens lactis prouentum ex frigiditate cogēte, & incrassante. Non secus semen genitale creans ex tota familiari, & mediocriter calida procedit substantia. Cohibens vis ex frigido cogente, & incrassante. Simplex medicamentū, quod desiccandi naturā habet, minimumq; caloris possidet sui muneris est calculos comminuere, & exterere; calidum, aere, vel tenuium

partium vrinam cire potest. Has qualitates in quasdam veluti classes, abscessus, vel sedes concludi dixerunt Græci, Latini pariter & Arabes medici; ita vt nonnulla primæ sedis censeantur, alia secundæ, alia tertiæ, alia quattum ordinem sibi arrogant. Primæ classis medicamenta censeantur, quæ calefaciunt, desiccant, humescunt, refrigerant in euidenti quodam successu; secundæ, quæ vix percipiuntur; tertiæ quæ inualefcunt; postremæ vrendi licentiam sibi nanciscuntur, & crustas similes adustis creant. Nec his contenti dixerunt etiam quæ in fine vnus, ac principio alterius gradus præstant.

Quod de primis, & sequentibus qualitatibus plantarum antiquiores non perfecte senserint. CAP. III.

SED hæc omnia veritatis nescia sunt, & ingeniose excogitata: Nam pleraq; ab hac præceptione desciscunt, quæ infirmant præceptum, quû nihil in his perpetuû statui possit. Amara multa sunt, quæ nõ calida; & dulcia, quæ nõ temperata; multa quæ desiccant, minimumq; caloris possident, & calculos non atterunt; & quæ familiari, & modice calida facultate prædita sunt, & multû à creando lacte absunt; nec quæ omnia ex familiari, & mediocriter calida constant, semen creant; & insipida multa sunt deleteriæ facultatis: imo & saporibus cõtrarias habent qualitates; quæ recentiores medici non animaduertetes, neq; experietes, addicti solum antiquorum scriptis, verissima omnia esse quasi lege sanxerint. Quis risum contineat, dum aliquos videat, qui dum herbarum saporibus vires & proprietates numerosas, quas possident, adscribere nitantur, inquirunt: In principio amara sunt, paulo post dulcescunt, mox acescunt, postremo vero ex acri in acerbum abeunt; & dum saporibus vires omnes conciliant, haud ferendo errore in reliquis discrepant, & sibimetipsis contrariantur, & nobis ambigua, & falsa turpiter imponunt? Sed quis ferre valet eos, qui sapores in gradus distribuunt, nec scribunt quo cœli climate, situ, solo, culta, vel neglectui habita nascatur, ad quorum vel vnus mutationẽ, variatur sapor, nedum color, & forma? Eandem herbam Arabes sub calido signiferi recessu incolentes tertij gradus calidam proferunt; Græci pariter & Latini, qui temperatam habitant zonam secundi; Germani vero, qui sub frigida cœli plaga, vix primi dicunt; & quæ apud illos medicamenta sunt, apud hos alimenta. Memini superiore anno

anno ocymi semen in hiulcas parietum rimas vento delatum concepisse, & coaluisse; idem à mulierculis pensilibus in hortulis opaco loco rigatum, excultumque; gustanti illud gradum tertium attingere, hoc vix primum videbatur: sub eodem enim cælo. sed quid contingat vbi omnia varia sunt, alijs vel tyronibus iudicanda relinquo; nam ignoro quomodo suas partes tueri possint. Vel ad abolendam hanc controuersiam exprimenda fuerant loca, situs terræ, & cultus; ne ignara medicorum turba hæc vt à cælo delapsa exactissime obseruantes, falleretur. Sed quia mei instituti non est, & ad hæc confutanda pluribus verbis vti opus esset, quam præsens exigat speculatio, omittemus. latius enim loquemur de ijs, quum de simplicium viribus conscribemus; vbi quæ ab antiquis & recentioribus medicis de qualitatibus dicta sunt, nostris principijs accommodare nitemur.

Quod ex alimento, quod suggeritur plantis, primæ qualitates sine vestiganda. CAP. V.

HVCVSQVE veterum doctrina exspatiata est; alia vero experimenta, quæ non à manifestis qualitatibus eueniunt, antiquos latuere; & quæ cognoscuntur, nulla ratione & methodo sunt inuenta; sed à diuinandi peritis hominib⁹, demonibus, casu, somnio, vaticinio, ab animalibus, & eiusmodi alio modo adinuenta esse tradunt medicorum historiæ. Diximus enim multa in præfatione, quæ ab animalibus edidicerint. Ad rabidi canis morsum remedium oraculo repertum narrat Plinius cynorrhoda, & alia, quæ superuacuum duco recensere, & in his recentiores omnes consenuerunt. Sed nos, ne videamur in vestibulo huius disquisitionis commorari, non prius cessabimus quam nitentur eo aspirare, si minus liceat in intimos recessus, & penitissima naturæ atrij loca penetrare, vbi perennes, yberimique fontes abstrusarum rerum emanant: si diuina fiducia, quæ neminem ad benè agendum destituit, nostræ audaciæ blandiatur. Ad opus igitur accingamur, remq; breui sermone perstringamus. Sed vt perspicua magis, & nitida nostra præceptio reddatur, diuisionem nostro more proponemus. Herbarum manifestæ aliæ, occultæ aliæ sunt qualitates: manifestas frigidi, humidi, calidi, & sicci esse iam diximus. Nos primum de his differemus, quibus coniecturis cognosci queant, & aliter quàm vsquam alibi, aut à quo-

piam obseruatum sit, scilicet ab earum alimento, mox de occultis loquemur. Sed prius in mentem ea reuocare opus est, quæ in humana nostræ Physiognomonix libris diximus; docuimus enim quod ex alimentis, quibus imbuuntur pueri à nutricibus, emanabant mores: nam vitia & virtutes nutricum pueri cum lacte hauriunt; nec solum in hominibus id euenire, sed aliis animalibus. Venatores qui generosam eanum sobolem conseruare cupiunt, non patiuntur alienis vberibus ali; quoniam lac & spiritus maternus longe magis ingenii, & incrementa corporis auget. Venaticos canes, vt celeriores fiant, Oppianus ceruorum, aut dorcadum vberibus alendos censet. Troglodytæ populi feri sunt, quod non à parentibus, sed ab animalibus alantur. In libris nostris De agricultura explanatæ notitiæ est, surculos qui inseruntur ex subiecto stipite cum alimento trunci qualitates suscipere. Sic planta plurimum interest quo alimento alatur, vt plus minus calefaciat, humectet. Quæ igitur in residibus vdis nascuntur, ampla forma sunt; caule succulento, læui, & tereti; folio numerofo & rotundo; fructu insipido, inodoro, & excolori, gracilibus radicibus, & effœtis viribus. Hæc ex simplici coniectatione frigida, & humecta pronuncianda. Quæ vero in paludosis, anguloso caule, obsequioso, fractu contumaci, fronde laciniata, neruosa, villosaque; radice magna, odoratula; viribus vegetioribus; qualitate frigida, & sicca. In maritimis crepidinibus, angustis foliis, quamplurimæ deficiens fructu, radice, & semine; caule molli, floribus ruffis, frigida & sicca naturæ. In litoralibus, quæ maris æstus alluit, fruticosa specie; caule humili, lanuginoso; albicantibus foliis, teretibus, teneris; semine ruffo, odorata, sed calida, siccaque. At pinguis soli alumna, specie ampla, pingui, hilarique; caule turgenti, læui, foliato multum; folio rotundo, crasso, læui: fructu carnosio, molli, & parum intus lignoso; cõplexione calida, & humida. Contra macri soli incola exili specie, macillentaque; caule neruoso, hirsuto; fronde angusta, dissecta, laciniata, neruosa, hispida; floribus luteis; calida & sicca, tenuisque essentia. Mediocris vero ex vtrarumque figura, & dote composita est. Si in arenis nascatur, plerumque macra, lignoso caule, exili, hirsuto; folio pusillo, duro; radice lignosa, dura, calida, siccaque. Quæ in asperginosis limbis vetustorum parietum, vel complutis ruderibus lignoso caule; fronde parua, oblonga, crenata; odore immanifesto, & ple-

& plerunque sterilis; frigida & sicca qualitatibus ex aqua & terra; nam sicut calida, aridaque aridis locis, & sterilibus magis, & adhuc magis calefacit, & arefacit; sic in aquis sata, obtunditur eius facultas. Huc accedit neglectus, & cultus stirpium: nam fera planta rudi, & tristiore specie nascitur; caule exili, macilento, lignoso, anguloso, neruosoque; fronde dura, lirata, hirsuta, numerosa, angusta, crenataque; flore pusillo, diluti coloris, odorisque; fructu aspero, intus lignoso, odorato; radice prædura, breui; viribus præsignibus, natura frigida, siccaque. Mitis vero planta viuido, peramæno, & lasciuo aspectu; caule pingui, læui, vdo, foliato, fronde molli, crassa, rotunda, læui, flore maiori, hilari, atrouirenti, vibrantioris halitus; fructu copioso, dulci, vesco, inodoro, radice varie diuaticata, sed viribus imbecillioribus; humida, & calida natura, pingui iam descriptæ tota facie non absimilis. Pingui enim cibo siluestris planta, & aquoso satiata, in humidiorum calidiorumque abit qualitatem; eadem orbata cultu, & è suis locis translata in pristinam cedit naturam, calidam, & siccam. Tandem vt eduliorum & potuum copia humana mutatur complexio, sic soli qualitate in plantis eadem euenire neuitquam dubitamus pronuntiare. Exempla secundo proximo libro cumulatissime dabuntur.

Quod ex natali solo plantarum vires dignosci possint.

CAP. VI.

EX terre locis subditis parallelis, vbi nascuntur plantæ, seduli inspectores ex extima facie poterunt interna scrutari secreta. Sed meminisse oportet, quid olim in nostris Physiognomicis dictum est, & ne eo reuocetur lector, huc duximus repetenda. E diuersis cæli climatibus maiores nostri diuersos hominum mores conuiciebant: nam secundum climata genus efficiebant & mores, vnde signatæ regioni propriam indolem, & proprias animi propensiones statuebant, vt cui tale corpus inesset, & talem animam possidere necesse foret, & secundum climatum regionumque varietatem, hominum mores variari: vt qui Meridiei subiacent, crispis capillis forent, corpore breui, gracilioribus cruribus: animo leui, & mædaci. Arcto qui subiacent, corpore amplo, capillo prolixo, colore albo, crassis cruribus, carne laxa, & ventricosi; sed animo efferti, simplices;

& stolidi. Sic medianis regionibus; media signa & mores. Hæc nos pressius ad nostram Phytognomoniam transferentes, per climata habitus, & vires diuifimus, vt tali regioni, tales vires correspondent. Feruidorum locorum indigena planta retorrido, & macilento habitu erit; stipite gracili & contorto, & squarosa cute obstituto; foliis crispis, fructu odorato, calida, vridaq; facultate, tenuiorumque partium. Quæ sub Aquilone, procero caudice surgit, enodi, recto, crassoque, folio promisso, læui, pauci, vel tetri odoris; ignavis viribus torpet, sed gelidæ, & rigentis naturæ. Accedit de situ dicendum: gerit enim ætheris vices: nam planities, colles, & valles cælum commutant, & quæ calida cælorum ratione sunt, situs obtundit, & humida efficere potest, & arida humefacere. Celsiorum montium inquilina, strigosa, & tristi facie, breui corporis forma, contorta, & spinosa; folio paruo dissecto, fructu sapido, vi præstantiori. Campestris plantæ hilari vultu, caule rotundo, læui & nitido, folijs rotundis crebris, fructu crebriori, & sapido, & ferè coincidit cum mediæ regionis alumna. Conuallium vmbrosarum soboles, pallenti & veluti morbofo aspectu est, & tumida forma; attollitur procero & glabro caule, tenero, & enodi, diti foliorum fœtura: folio amplo, carnosio, molli, obtuso: fructu amplo, insipido, inolidoque: radice magna, fungosa: sed irritæ vires, humida, & frigidæ qualitatis. Ex his composita erit, quæ in collibus nascitur.

Ex primis qualitibus emanantes alia vestigari poterunt. CAP. VII.

EX his primis qualitibus alia succedunt, vt & maiores nostros diximus docuisse. Succurrit ex nostra Physiognomia argumentum, quo vnus Aristotelis doctrina ex duobus, vel alijs passionibus alias inferri posse, & coniectari; vt si pauper est, ergo blandus. Si cognoscimus hominem tristem, iracundum, & immorigeratum, possumus continuo inferre hunc inuidiæ nota non carere, & si in eius vultu inuidiæ notæ nullæ appareant. Hunc modum Dialectico ascripsit: nam tria illa, vt priora & antecedentia, & ex his postea conclusio infertur. Vnde Phytopta quum alijs coniecturis herbam calidam esse cognouerit, eandem odorare, & tenuium partium esse; poterit & illico inferre, quod vrinâ mouere possit: nam calida con-

coctu,

coctu facilia sunt; odor nullam gerit corpulentiam; & quæ concoctu facilia, facillime etiam vrinam ciere possunt, vel res calida admodum vim obtinet calefaciendi, & vrinam promouendi. Quæ calorem possident nostro quam simillimum; puri mouedo, ac immaturorum concoctionem moliendo idonea sunt: nam vernaculum corporis humorem nec adaugent, nec minuunt; sed fouent, ascititiumq; in spatii receptum digerunt, & alia, quorum medicorum libri referti sunt, ob id consultius omitemus.

De similitudine, qua rerum occulta proprietates agnosci possunt; CAP. VIII.

IAM ad modum deuentum est hactenus cunctis intentatum, & quem maxime intendimus, quo quisq; quasi consiliorum naturæ particeps ex apparētibus in facie similitudinibus arcanas dotes assequi possit. Erat enim in humana Physiognomonia per apparentem morē diiudicandi modus, vt, quibus moribus se quisquam exercendo præfiguraret, tales ei mores inesse pronunciabant. Vt si quispiam sapiissime oculos sursum adduceret, salacem indicabant; quippe concumbentes oculos sursum attollunt; & si quis eum natura vultum præ se fert, quem irati solent, iracundus censebitur; sic hilari, mæsto, seuero, austero, tristes, & ludibūdos iudicabunt. Pulchros facie, animo & moribus pulchros; contra deformes & monstra in corpore, sic animo deformes & monstra dicebant. Vultus similitudo index est cordis. In vultu similitudo magnificentiae, avaritiae, probitatis, improbitatis, vigilantiae & ignauiae, anxietatis & studii apparet. Ex similitudine partium animalium interiorum morum iudicium desumebamus, vt vidimus: & tandem humanæ Physiognomoniae ex vultus, & animalium partium similitudine tota pendebat scientiae præcognitio. Haud secus existimandum est in hac Phytognomonica, quod plantæ internos mores frondium, fructuum, radicum, stirpium, actionum, morum, aliorumque quoad possunt conspicua allusione, & consimilitudine demonstrant. Est quippe per similitudinem demonstrandi modus, quo sapiissime summus rerum opifex diuinas & occultas res solet patefacere, vt supremam idearum similitudinem referrent. Nec præstantiori, aut concinniori poterat modo. Nam si plantam loqui fingamus, & secreta suæ naturæ commoda, quibus præstat, promere vel-

let, quocunq; sermone, quibusuis modis loquutura, non ab omnibus perciperetur, quum & sermones, & scribēdi characteres singulis gentib. proprii sint, & peculiare: vnde aut vni nationi, aut infinitis loqui linguis oportuisset: sic arguta naturæ solertia suis rerum similitudinibus & breuiter, & perspicue satis simul omnibus facit. Est. n. similitudo pictus sermo, vel pictura loquens, quæ quouis sermone, quibusuis notis valētiore est: nam muti, quibus pro sermone gestus sunt, & alia animalia sermone carentia, motib. corporis suos indicant affectus. Quosdā populos narrat Plin. sine lingua, quibus p̄ sermone nut⁹ est, motusq; mēbrorū. Similitudo etsi semp̄ eiusdē habitus, tantū habet momēti, vt ipsam dicēdi vim superet, nullaq; res magis animo infigitur, q̄ artificiosa pictura. Vulgo pictura idiotarū sermo dicitur. His accensendæ videntur similitudines, & proprię rerū facies, quibus Ægyptii sapientes suos animi conceptus exprimebant, vt omnib. essent conspicui, quas *hieroglyphica grammata* nuncuparunt. Sic rudi vulgo, montium accolis, opilionibus, mulierculis mapalia habitantibus, & iis qui in desertis mundi plagis nascuntur, longe à medicis, eorumq; consiliis, quomodo sibi mederi possint, propriis picturis morbū designantibus alloquitur natura, ne p̄sidio destituti à morbis trucidētur. Quare minus quin sit verum refragādū est. Hac vi similitudinis in astrologia, somniorū interpretationibus agricultura, & aliis sciētiis vti poterimus breuiq; tēporis momento ea nosse non difficile, quæ maiores nostri longis temporū interuallis sola experientia duce sine causis adinuenere.

Quod Genethliacorum scientia ex astrorum similitudine desumpta sit; CAP. IX.

DEMONSTRAT enim nobis immensus rerum cōditor non ab simili similitudine quid astra portēdere possint, colore, motu, figura & magnitudine; si cui libeat altius astra profēqui, & genitales causas è sublimi inquirere, etsi nos minus hæc p̄bemus, neq; instituti operis argumentū sit. Fœdę & prodigiosę videntur mundo luminū orbitates in principib. astris Sole & Luna; ideo eorūdem defectus mūdo fœda, prodigiosaq; portendūt bella, pestes, interitus, trucidationes, & annonas. Nec minus horribilis cometarū apparitio, p̄sertim si rubiginosis, & cruentis crinibus horrebunt. Sic parietæ, trabes ignitæ, & tubæ, ex horum duratione euentū duratio, & ex colorum similitudine morbi, & euentus p̄sagiuntur: nam si

fulco

fusco colore, vel pallore infecta sunt, Saturnum te admonebunt; si sanguineo, vel igneo, Martem: unde æstuosas febres, ignitiones, & sanguinis p̄fusiones. Sic ex configurationū similitudine, & incessus reliqua similiter perdiscuntur. Saturni sidus rigens plūbeo pallore liuescit, oculos offendēs; in quorum natalibus præualet, facile liuidos, natura frigidus, humorib. plenos, pituitosos, & eiusmodi morbis obnoxios reddit. Martis igneū, sanguineū, & atro pallore fœdū, horrificū, minax, vt oculos lacinet, homines rubētes facit, & atros; leprā, feros lichenes, scabiē, & eiusmodi atrabilarios morbos pollicetur; vulnera ex igne, sanguineas excretiones, effluxus, æstuosas febres, pestem, mortem, & dira minatur. Nostræ naturæ cōtrarii sunt ambo infortunæ dicti. At Iouis lumē ex candido in atrū coruscans maxima hilaritate oculis excipitur. Sic Venus eiusdē sideris æmula, peramœno & roseo fulgore aspectū commēdat; quia fere cōcolores, ideo per similes effectus spondent. Venustos & facie venerabiles reddit; vitam, opes, gloriā, & splendorem, nō nisi salutaria bona, & salubres influxus condonant; nostræ naturæ amici, & ob id *fortune* dicti. Sed colores, qui in his diuerse spectantur multiplici & venusta mistura in vno solo Mercurio spectanda venit. nā relucet in eo Saturni luridum; Martis igneum; Iouis cādīdum; Veneris flauum; nec non vtriusq; nitor, hilaritasque; ob id non peculiaris naturæ, sed cum quibus fuerit configuratus, vel itidem se insinuabit, fit eorundem virtutum particeps, & vices explet. Sol vero & Luna magnitudine & luminis splendoris prærogatiua, neutiquā triuialis potestatis, sed principatum sibi vendicant, cæteris imperitant; quibus coniuuent, bonos augent, malos mitigant, quibus vero aduersantur, bonos inficiunt, malos pessimos reddūt: & tandē maximus ille siderum interpret Ptolemæus per ipsam quidē constellationis quasi faciem & formā futurorum species deprehendi posse retulit. Vitæ splendor, principatus & opes ex luminū satellitio deprehenditur; stipatus namq; significator beneficis eiusdē conditionis sideribus illustrem & gloria conspicuū statum decernit; contra si satellitio destitutus, & luminaria cursu vacua, obscurā vitam & abiectā deferūt. Obscuræ & nebulosæ stellę in solis cōfiguratione vt Pleiades, vel quę in Cancro, Sagittarii telo, & Scorpionis aculeo, oculorum orbitates, vel hebetem aciem portendunt. Sol stellarum lucidissimus, qui cæteris lumen foenerat, oculis, lucidissimis corpo-

ris partibus imperat. Infortunæ in altis cœli culminibus alta pericula denunciant, vt præcipitationes. Luna in flexionibus circulo-
rum, vt in tropicis, flexuosos reddit & gibbos. In nodis vero, vt in æquinoctialibus, claudos & podagricos. In extremis partib. signo-
rum infortunæ extremis artubus minantur, pedibus & manibus. Vitæ ortus ab oriente, mors ab occidente Sole; vitæ status è cœli medio. Arabes inquit, sidera in altioribus cœli absidibus collo-
cata, proceros homines creant; in infimis oppositis, breues & pu-
millos: sic in mediis recessibus, quadratæ corporaturæ. Sic multæ lati-
tudinis latos pinguesq; faciunt; sine latitudine macilètos. Satur-
nus tardi motus in suo circulo pigros facit, & pertinaces in opinio-
nibus; Luna velocissimi motus mobiles, & leues mente. Sidereus
Galaxiæ candor lacteum colorem natis præstat. Heraclides Ponti-
cus tradit, q; Caniculæ exortus præcis summoperè obseruabatur,
vt ex eius colore de anni statu cõiecturam caperent: nam si obscu-
rior, & veluti caliginosa oriebatur, grauem & pestilentem fore an-
num: si clara & pellucida, salubrem, ac prosperum. Qui nascuntur
in ipso terræ motus momento, semper pauent: in tonitru semper
languidi: ardente cometa, ex ardenti complexione amentes; inter-
lunij tẽpore, debiles; aut, vt Aristoteles scribit, atra bile laborantes:
& sexcenta alia, quorum Astrologorum libri referti sunt: vnde ho-
rum similitudine ex se quisque poterit scientiam præfigurare.

*Somniorum interpretationis ars ex similitudine de-
sumpta; CAP. X.*

Sic etiam coniectores ex somniorum similitudinibus prælagi-
sunt. Anima enim è corporis functionibus soluta per somnum,
& sibi ipsi restituta, quasi in recessu quodam tota sibi sua est. In se
ipsa reflexa per diuinitatis sue principia, cœlestemq; cognationem,
quælibet quæ ventura sunt, videt: & corpori suo domicilio (quod
tunc pene mortuum est) cui præest, quibusdam coloribus, figuris,
quantitatibus, & similitudinibus statum corporis explicat, & per
visiones repræsentat, vt sibi ipsi caueat: nõ tamen semper, sed supe-
rum permissu. Ioseph Hebraus regio pincernæ prædixit post tres
dies ad pristinum officium restitutum, ex vitis similitudine, quam
ipse somniauerat, tres palmites fundentis, & ex vuis maturis ex-
pressum vinum Pharaoni propinatũ. Et pistori, quod post totidem
dies patibulo suspenderetur, quum tria canistra somniasset super
caput

caput habere plena pane, & quod aues ex alto comedebant; quum
 9 aues suspenſorum carnes edere ſoleant. Et Pharaoni præuidit ſep-
 tem annos futuros vberes pecoris & tritici, totidemque annonæ
 & famis; quod in ſomnis vidiffet ſeptem boues pingues paſcentes
 in paluſtribus, & ſeptem alios macilentos etiam in ripa deuorantes
 præpingues. Et ſeptem ſpicas è culmo pullulantes plenas, totidem-
 que inanes, & vredine tactas illas pulchras depaſcentes. Et quod
 ipſemet ſomniaſſet ſuum manipulū conſurgere & ſtare; & fratrum
 manipulos circumſtantes adorare manipulum ipſius, & Solem &
 Lunam, & vndecim ſtellas adorare eum, interpretatus eſt fore vt
 vndecim fratres, pater, & mater incuruarentur, & venerarentur
 eum. Rurſus ex ſubcineritio pane, quem ſomniauerat miles Me-
 dian volui in caſtra Median, & peruenire ad tabernaculū, ſubuer-
 tere illud, & terræ coæquare, interpretatus eſt Gedeonis gladium
 caſtra funditus perdere, & Median capere. Statua, quā ſomniaue-
 rat Nabuchodonofor, erat capite aureo; brachiis, & pectore argen-
 teis; ventre & femoribus areis; tibiis ferreis; pede, cuius pars vna fi-
 ctilis, altera ærea, & lapis de monte abſciſſus percuſſit, & abſcidit
 ſtatuum, & euanuit ſtatua, & lapis mons factus eſt, & repleuit terrā.
 Daniel ex Deo interpretat⁹ eſt caput aureum eſſe Nabuchodonofor
 magnum; & pedem argenteum, fore regnum; partem æream, q̄
 terræ vniuerſæ imperabit; partem ferreā, quod omnia hæc contē-
 rentur. Digitorum pars ferrea, terreaq̄; diuiſio regni erit. Pars con-
 trita, pars ſolida, ferrū fictili miſtum luto, quæ cōmiſcentur huma-
 no ſemine nō adhærent; ſicut ferrū non cōmiſcetur teſtæ; ſic arbor
 in medio terræ, cuius altitudo nimia, vt cœlū repletet, forma pul-
 chra, & fructifera, ſub ea beſtiæ; in eius ramis volucres. Sanctus de
 cœlo clamat, *Succide arborem, deſtrue fructus, & diſperge beſtias, & volu-
 cres; ſinite radices; & herbis extrinſecis alligetur vinculo æreo & ferreo, &
 tingatur rore cœli; commutetur cor humanum, vt fiat ferinum; & per ſeptem
 tempora duratio eius.* Idem ex Deo interpretatus eſt arborem eſſe
 Nabuchodonofor, cuius poteſtas omni terræ dominabatur; ſed
 Angelus nunciat, filioq̄; , quod eiicieris ab hominibus per ſeptem
 annos, & eris fera, & comedes fœnū vt bos; & cōſpergeris rore, do-
 nec cognoſces dominum tuum: ſed poſtquam cognoueris regnum
 à Deo, remanebit tibi, hoc eſt germen radicum eius. Sed ad Græco-
 rum hitorias digrediamur. Aquila infortuniū portendit; quia ra-

pax, & sanguinolenta. Penelope aquilam somniabat, anferes, quas domi alebat, necātem, ex Homero Odyssæ xi. vnde interpretatur Vlysses procos sua bona destruentes necaturum. Philippus Macedonia Rex post nuptias visus est coniugi suæ per somnium affixisse leonem; Aristander Telmeseus cōiectōr grauidam mulierem affirmavit; haud enim solere vacuis rebus sigilla affigi; & leonis natura pariturā infantem. Alexander somniavit se cū matre cōcumbere; interpretatū est vniuersæ terræ regno eū potiturū; concūbere enim prosternere est; matrē, terrā interpretatur; q̄ terra mater vniuersalis sit. Hecuba prægnans vidit in somnis se facē parere, qua regnū cōbureretur; peperit Paridē, cuius causā Troia cōbusta est, & in cinerē redacta. Quæ apud Artemidorū Daldianū legūtur, omnia ex rei similitudine desumpta. Siluæ tristitiā, & animæ perturbationem designant: sunt. n. siluæ cōfusionis plenæ: seruis plagas denūciant, q̄ è siluis virgæ cādātur, quib. ipsi cādantur. Plātare arbores optimū prælagiū vxorem ducentibus; nā liberos procreabunt. Mulier ager est; plātatur in ea liberi, vt stipites in aruo. Hippocrates arbores germinātes, fructib. onustas, corpus sese bene habere portēdere dixit; si steriles, humani seminis corruptionē. Si folia deciderint, humidis ac frigidis humorib. lēdi. Si germināt sine fructu, calidis & siccis. Arbores, quæ tarde veniunt, tardius mala ppulsare, & morbis salutare. In oleis excrementa eiicere, prosperū; q̄ eiusmodi excrementis delectetur olea: sic oleo pfundi gaudiū; mala dulcia & matura bonum, præsertim vxoratis, & amātibus; mala. n. obdulcedinē Veneri amica sunt; acida vero, lites & cōtentiones. Mora & punica vulnera significant obcolorē, & sanguinis similitudinē. Pyrū prosperū notat, q̄ diu asseruetur. Ficus albæ bonæ sunt; nigrae inopportuno tēpore calumnias, & detrectationes. Nuces, & quæcunq; infringūtur, strepitum & turbationes ostendunt. Laurus mulieribus bona, ppter viriditatem, & speciositatem; sed iis qui aliquid sperant, mala; propter eius amarulentiam. Pinus ad nauas refertur propter ligna, quib. constant naues, & picem, & resinā. Arboream coronam aliter, quā supra caput gestare, sinistrum accidere notat, quum coronæ ppria sedes caput sit. Zoilus filios olea coronatos circa talos vidit in certaminibus; illos, priusquam in certamen venissent, vitam functos, cū tali à terra non procul absint. Somniavit Xerxes se habere caput deuinctū oleaginea coronā, cui⁹ ramis vniuersa Græcia obum-

obumbraretur; eo omine, quod Athenæ oleæ inuentrix fuisset, in Græciam profectus est, et si multi id aduersarentur. Palma, seruis libertatē donat; quum liberorū sit gestare coronas. Spinæ, & rubi ad securitatē valent; quū sepes inde fiant. Plura apud Platonē leges, & Ciceronē libro de Diuinatione, & Natura deorū, & Valeriū Maximum. Et Aristides, & Iāblichus de arcanis Ægyptiorū tradūt ægro-
tātes somno ex similitudinib. curationes capere cōsueuisse; & Strabo in Epidaurici Æsculapii tēplo pernoctantes dicit aduersā cōsultuisse valetudini. In Haruspicina eadē obseruatur similitudo; cuius aliqua etiā ex antiquorū scriptis colligemus exēpla; nō vt eis fidem præstemus, sed vt ostēdamus in eiusmodi, & in cunctis similitudinē obseruatam. In augurali disciplina equus semper imperium, & bellum significat. Apud C. Iulium equus humanis prope pedibus natus est, vngulis scilicet in digitorum modum subscissis, & ei terræ imperium portendi Haruspices respondēre, quem Cæsar magna aluit cura. Bellum etiam ostendit, claro Virgiliti testimonio;

Bello armantur equi, bellum hæc armenta minantur.

Infelicē conflictū in Numantinis in Mancinū illatum prædixerunt pulli, qui escā non acceperunt, sed ex cauea euolarūt. Iupiter maximo fragore tonans nocte, significauit Vlysem apud Homerū iniurias procorū vlturū. Et cum vtrinq; acies Græcorū & Troianorum in p̄cinctu prælii starent, sanguine pluit; significans Græcorū maximam stragē. Sacrificantib. Græcis apud Homerū, ex ara prorepit serpens in p̄ximum planū, in quo octo erāt passeris pulli: Calchas bellū aduersus Troianos in nonum annum producendum retulit.

Congruum sibi cultum sui similitudine singulas plantas demonstrare; CAP. XI.

NE c minus diuine quam satis perspicue summus ille mūdi antistes agriculturā ostēdit, vt qualem cultum vnaquæq; planta sibi adoptari letatur, talem indole præ se ferret. Flagitant enim singulæ plantæ peculiarem cultum non solum sub diuersis, solo, cœli plaga, & mundi situ; sed sub eodē cœlo, breui intercedēte interuallo tota varia & diuersa est, vt nil in vniuersum de eis perpetuo præcipi possit. Vnde priscorū sedulitatem in condendis earū præceptis semper vanam & ridiculam existimauimus. At quia agricultura diurno, & diurno hominum victui adeo necessaria est, vt sine ea mortalium fors consistere non possiet; naturæ industria factum est,

vt vnaquæq; planta sua forma, similitudine, & viuendi modo idoneum cultū & tēpus demonstret; ita vt simplici inspectione, & obseruatione conici possit. Nos paucis & perspicuis rem aperiemus. Ex siluestriū plantarum inspectione, quæ sponte naturæ nascuntur, obseruare licet. Radix vnica, simplici stylo prorepens, profundum solū deposcit; vt cupressus, pinus, pyrus, & esculus: nā quantū corpore eminent, tantum radice descendūt. Quæ vero breui, contorta, & per summa cespitum vaga, pauco cōtenta est; vt olea, prunus, punica malus. Quæ gracilioribus, fibrillis innititur, vt in villos, stamina, vel tenuissima filamēta abeat, solutam & tenuem terram exposcit, quo facilius eam subire possit; vt atriplex, blitum. At dura & solida, duram solidamque. Quæ à caudice lata in mucronem se diffundit, vt cuspidatus cuneus videri possit, macerias, & diruta ædificia quærit, saxorumq; interueniis depacta viuit, *saxifraga* dicta; vt morus, ficus, vlmus. Arborea ad germinationem properantes, vt amygdala, persicus præcox & Armeniaca, quæ Ianuario florent, primis æstiuis imbribus plantantur; quæ sero, vt morus, poterimus ferius ferere, vt vitis, & malus: oportet enim sub terra aliquantisper lateant, vt solo vniantur, & concipiant: & quæ intermedio tempore germinant, poterunt intermedio autumnii, & veris plantari. Frumentacea, quæ ieiuno aspectu, & macilento sunt, pingui veruactō gaudent, & fœcundo latamine. Ieiuna plus cibi optant; sicca corpora largum & pingue alimentum desiderant; sicco & macro nil vtilitatis hauriunt. Sic ieiuni & macilenti homines pingui cibo delectantur, vt colore & virib. proficiant: & in arboribus cæteroquin reapseidem. Auerruncandam se demonstrat herba, quæ vitium & importuna comes segeti est. Caduci palmites, qui vbi terrā attingunt, radicanitur, iterumq; nascuntur, repleturi omnia, nisi coerceantur, vt vites, se propagari velle fas est credere. Ea inseri flagitant, quæ abortus & degeneres fructus ostendunt. In insitione ea coalescunt, quibus eadē corticis natura, quæq; pariter florentia eiusdem horæ germinationē, surculorumq; societatem habent: nam quotiens humidis repugnāt sicca, & mollibus corticum duri, difficillime concipiunt. Quæ densiori libro vestiūtur arbores, quia ex terra copiosum humorem sugunt, *εμφορισμοί* desiderāt; vt ficus, olea, cerasus: aliter cum surculus intra corticem & lignū adigitur, corticis fascia dirūpitur. Quæ tenui cortice iungūtur, foris exsuccæ, pauciori humore

actiones animalium. Inanimatorum sunt stellarum, metallorum, gemmarum, & lapidum dotes. Primo recensēbimus, quæ humani corporis artuum similitudinem habent, nec solum partes, sed partium partes. Plantarum humores in alimentum assumpti, eosdem humores augent; vt pituitosi pituitā; biliosi bilem; ijdemq; in medicamenta recepti delegatam vim habent eosdem trahendi. Atriplex, cuminum, ammi, liquore flauo liuescunt, continuo esu & vsu bilem augent; morbum regium & pallorem inducunt; eadem, atriplex, cuminum, & eiusmodi suo pte ingenio flauam bilem excernunt, & icterum curant. Atriplex plantarum colores, choleram augent in tantum, vt dæmoniaci videantur; vt brassica, thymum, papauer, hyoscyamus, morbosq; inducunt atræ bilis alumnos; quorum deiectionem molliuntur earundem herbarū succi, vt brassica, epithymus, veratrum nigrum, & mandragora. Albam pituitam inducunt, eliciuntq; albifloræ plantæ; ocymum, elleborus albus, sambuc^o, & daphnoides. Quæ sanguineo succo madent, sanguinem purgant; vt rosa, centaurium, rhabarbarum. Menses supprimunt, & vulnerariæ sunt, morus, punica, cistus, polygonon. Sic misti coloris plantæ, mistos humores tollunt; vt parthenium mellino flore per amburum albo, pituitam & bilem educit; casia rubra, carne nigricante, sanguinē à retorrída bile expurgat; vel flauam, quæ in atram degenerauit. Lactuca, sonchus, tithymal^o lactuolæ sunt, lac prouocāt, & geniturā adaugent. Ad alopeciā valent capillares plantæ, adiantū, trichomanes, & polytrichon Apuleij. Carnosæ, lignosæ, neruosq; vt bulbi, abrotonū, & poterium, carnem, ossa & neruos augent, sanantq;. Quæ externos artus referunt, vt orchides testiculorum speciem præ se ferentes, sunt Veneris incentiuæ. Digitis hermodactyli medentur, qui digitati sunt. Quæ internos, ad cor valent; citrium, nardus montana, & cantitora, labantesq; sensus reficiunt. Ad lienem asplenū, quod eum absumat; ad pulmonis vlcera, pulmonaria; ad tracheam arteriam, casia; ad mulieris vterum, aristolochia; ad vesicam, solanum, haliacacabū, & maiora, quæ tertio libro cōtinentur.

Quod plantæ, quæ animalium partium representant similitudinem, eorum virium compotes sunt. CAP. XIII.

SVNT eadem, quæ similitudine non hominum, sed animalium membrorum effigiem repræsentant, vt eorum virtutum compotes intelligantur. Hic accuratius curam impendere decet; hinc

ex abstusiore naturæ penū plantarum proprietates, & diuitiæ promuntur. Diximus in priori Physiognomonia, quod quemadmodū homo solus animalium omnium mores habebat; fortis vt leo; versipellis vt vulpes; luxuriosus vt ceruus; conuitiator vt canis; sic cunctorum animantiū morbos patitur: laborat enim quartana, vt leo; allopecia, vt vulpes; luxuria, vt ceru⁹: rabie, vt canis; ob id artifex natura animalium membrorum in herbis ostentauit figuras, vt perdisceret omniū miserimus homo quomodo suis morbis opē afferre possit. Nos in hac Phytognomonica, merū & verum dogma sectabimur, quo in Physiognomonicis vsū sumus. Diximus propria signa in vestigando primas partes sibi vendicare, & propria esse signa ex animalibus desumpta: quæ cū passionibus retro cōmearent, mutuoque conuerterentur: vt cui signum cōperat, eidē & effectus: & cui effectio, pariter & signū: & quæ signis vacent, & effectibus vacent. Exemplum attulimus. Ad disquirendū proprium fortitudinis signum cōsiderauimus animalium gen⁹, cui in vniuersum ea insit passio: vt leonū generi, post alia animalium genera, quæ non vniuersæ, sed peculiariter eandē passionē patiatur: vt equ⁹, taurus, aper, vsus: mox signū cōsiderandū, q̄ leonino generi nunquā desit: & alijs particulariter, vt quæ fortia sint, habeāt: imbecilla vero, eo careant. Id erit extrema magna habere, q̄ inest vniuerso leonū generi: & leo, taurus, & vsus fortis, etiā extrema magna habent, & quibus signū id deest, sint flaccida: illud erit verum fortitudinis signū, præsertim cū illis artub⁹ exerceatur fortitudo. Ex his arguimus: *Omne extrema magna habens erit forte.* Ad canonicam nostram redeundo, vestiganda est planta, quæ aduersus virulentos serpentium ictus præstet. Primo considerandum est in plantarum familia, cui præcipua dos sit serpentum morsib⁹ mederi; & quum ad præstans non succurrat dignius, sit ruborum species: mox alia vestiganda sunt genera, quæ non vniuersaliter, sed particulariter ea virtute muniantur; vt pyrus, & olea: mox nota cōtemplanda in rubo, quam omne genus possideat & quæ alijs insit, quibus illa virtus; & illa erit vncas & hamatas spinas habere, viperarum aliarumq; serpentū dentes exprimendo, quibus mordendo venenum infigunt. Rubus maxime senticosa est; pyrus & olea spinis carent, quæ gnauiter contra venenum operantur; at oleaster & pyrastrer spinosiores, & valentiores in operando sunt; & spinosa herbæ contra venena sunt, vt tribulus, paliurus, thamnus, spina

alba, chamæleo albus, similax aspera, eryngiū, & carduus benedicta, quæ non solum ad serpentū ictus, sed rabidi canis, scorpionis, phalangij & aliorum. At ne in signorum electu decipiamur, si in sit vni animalii generi duplex affectio, geminumque signū, cui affectioni quale indiciū conueniat, doceam⁹: & tunc in leone exemplū attulimus, qui duplici affectu præditus: fortitudine scilicet, & liberalitate: & duplex signū præferebat, extrema magna, & latam frontem: vtrū elata frons magnificentiæ, an fortitudinis peculiaris nota erit? hac vtendum regula illic monuimus: *Oportet animalia considerare taurum, equum, & vrsū, aliaq, robusta: quæ si magna habere extrema nouimus, & munifica non sint, neq, elatam frontem habeant, elata frons liberalitatis potius quam roboris præcipuum argumentum intelligitur.* Aspicienda sunt quoque alia animalia, quæ munifica sint, & elata fronte perambulent. Hac eadem methodo in hac nostra Phytognomonica vtetur. Ceruū febribus, & veneno mederi nouimus, ne vestigiū ingenia distorqueantur, vel anceps animus remoretur: vtrum phyllitis, quæ ceruinā linguā effigie repræsentat, sit cōtra aculeatos venenosorū ictus, an contra febriū circuitus? contēplabimur alias cerui partes, & videbimus inter alias partes cornua in eo multū ramosa, & spectabili raritate visenda: cōsiderabimus an alia quoq; sit herba, quæ ceruorum cornua imitetur, & eos sanet: quos serpens momorderit, & febres inuaserint, cum præcipue cerui cornua contra venena existimentur. Ad manus venerit cuminum folia habere dissecta, ramosa, capillacea, acuta, ex aduerso alterno situ exorientia ordinata serie, in fastigijs ramosa, & dotes contra venena possidere non contemnendas: ex hoc cuminum veneni antidotum, & phyllitin ad febrium ambitus præualere, quum videamus non solum cuminum, sed ferulacea omnia eodem foliorum habitu cornua ceruorum imitari, vt fœniculus, ferula, peucedanum, galbanum, euphorbium: nec ab hac forma abhorret melanthiū siluestre, & eosdem vsus præstat. Ex his igitur, quoniam scorpionem suis radicibus imitantur thelyphonon, cynoctonon, & aconiti species: ideo eorum morsibus medentur. Serpentes radicibus suis quercus, bistorta, & vulgaris *scortzowera*, & earum venenis opem ferunt. Muscas, & papiliones flores: cynosorchidum, & legumina ad fecunditatē valent. Sic polypodiū ad polypum: & psyllion ad pulices. Maculosas serpentū pelles ostendunt aron, dracunculus, arisa-

ron, & anguinum allium. Squamas, pinus, picea, & eryngium, & præstant ad earum venenum. Ex ferinis artubus demonstrant viperarum caput echion; antirrhinon, vituli; cynocephalon, canis. Caprarum cornua, tragoceros; bouis buceros; galli cristas alectrolophos. Murium aures, myosota; leporum dictamnus. Suillos oculos, hyophthalmos; & canum, cynopsis. Luporum os, iris; & draconis, dracunculus. Bouis linguam, buglossum; canis, cynoglossum; auis, orneoglossum, & cætera, quæ à linguarum formis nomen aufpiciantur. Serpentum dentes, senticosæ herbæ, vt diximus. Mergi collum, similax aspera; testiculos canum, cynos orchis; asini veretrum, liliium; scorpionum caudam, flores heliotropij; pastinacæ, piscis, siue trigoni; caudam, pastinaca radix; equi caudam, equisetum; alopecuros, vulpis; leontopodion, leoninum pedem; lagopus, leporis. Aparine viperarum conceptum imitatur; citrium, arbutus & iuniperus superfætationes leporis, quorum virtutes mutæ sunt, vt latius quarto volumine referentur.

Plantas partium similitudine hominum morbos, quibus medeantur, ostendere, CAP. XIII.

RESPONDENT & plantæ suarum partium similitudinibus humanis morbis adeo vero similibus, vt verisimiles cõiectentur illi morbo posse opitulari, idque dupliciter; vel morbos simpliciter figurando, vel earum ægritudinibus, quibus affliguntur, afflicto homini posse subuenire. Ad id exequendum sedula inspectione plantarum partes introspectiendæ sunt, radix, truncus, folium, flos, fructus, & semen, an parilitate aliqua morbos ostendant. Exemplarunt: Plantæ vineum succum pressu remittentes obsoleti coloris, caput temulentia feriunt, onothera, cyclaminus, mandragora; cõtra purpureum succum hilarem fundentes, auertunt; vt rosa, iris, myrtus, viola. Faciei maculas abolent plantæ maculosæ; arum, ranunculus, persicaria, quæ prorsus maculas referunt; squamosæ, squamas, vt scabiola, morsus diaboli, chamæleon. Vulnerariæ sunt perforatæ omnes, hypericon, & gentianæ species, *cruciata* dicta. Glutinose plantæ ad vulnerum vnguina eximie vires, cõsolida maior, viscus, aquifolium. Quartanas & tertianas tollunt quadrati & trilateri caules. Noctiuaga animalia ad hebetes oculorum acies, & nyctalopiam valent, capra, canis, bubo. Quorum oculi confossi

renascuntur, nullum remedium præstantius opinamur ad vulnera & cicatrices oculorum, hirundo, palumbus, lacertus. Lapideæ duritiei semina, lithospermon, lacryma robbea ad deturbanos calculos nunquam satis laudata. Scrophularia, quæ tuberculis & papillofis capitulis scatet, & arum minus, tonsillas & hæmorrhoidas mulcet. Conducunt & arborum vitia hominum morbis. Longæua animalia & plantæ æquæuam vitam largiuntur; olea, palma, pinus, coruus, cornix & serpens. Contra ex putredine nata, vitæ officiant. Pinguës ad saginam valent; olea, pinus, nux, sus, hædus, lacertus. Ad maciem inducendam, macilenta omnia, fraxinus, cancamum, lepus, & lupus piscis. Ad sphacelismum, cicer; ad vermes, laurus, lupinus, cicer. Quæ supra ramos & frondes contra naturæ ordinem excrescunt, humanorum artuum excrescentibus & partibus medentur, vt agaricum. Quæ caudicis scissuras sustinent ad cicatrices & vulnera certissimo experimento vtilissimæ, olea, ylmus, & resinifera. Quæ corticem abiciunt, ad cutem deglubendam, & squamarum vitia, vitis, & resinifera. Gummosæ plantæ ad gummi eximium exudant medicamen, prunus, persicus. Exudantes, & lacrymosæ ad lacrymas & sudores valent, thus, myrrha, & maiora, quæ quinto libro exsequi pollicemur:

Quod ex actionum similitudine plantarum vires nancisci possumus. CAP. XV.

NEC solum facie morbos æmulantur, sed hominum & animalium caterorum actiones referunt, ex quibus strenui rerû abstrusarum venatores multa possunt conijcere. Actiones plantarum vocamus nascendi, florendi, concipiendi, prolificandi modum, ne id controuersum philosophis relinquam; nec non considerando tempus, numerum, motum, & eiusmodi similia, quæ plura sunt, quam doceri aut scribi possint; nos aliqua exponemus, quorum exemplo exquisiti vir ingenij poterit quâ plurima inuestigare: nam si omnia superaddere ausi essemus, in immensum excresceret opus. Prolificæ plantæ quæ iuxta radicum stolones in numerosam sobolē emittunt, nobis poli famulantur, vt chamæripes, asparagi, cratæogonū, & bulbi. Contra radices nepotū exortes, vt abies, pinus, cedrus sætium perimunt, etiam in vtero parentis. Herbæ caule, flore, fructu orbatæ, admonent hominem maxime diras esse ad atocia, vt

populus,

populus, salix, sabina, & hemionitis. Multiferae plantae fecunditati mulierum conducunt, ut quercus. Arborea quae alijs arboribus sterilibus praestant ut concipiant, ad steriles fecundandas valent, ut ficus & palma. Pulcherrimae plantae si ad pulchros filios procreandos valeant, non tam nescio quam facile credo, ut palma, crocus, eliochrysos. Herbae quae saxa suis radicibus terebrant, franguntque, ad calculos frangendos insignium sunt virium, ut vix aliam reperiatis quae id magis praestet: sic omnes congeneres consimilis virtutis. Tempus observare refert quo florem, vel fructum praemonstrant plantae: nam morbis eo tempore inualecentibus conveniunt, officioso naturae munere remedium demonstrantis, & formidinis tempus praemonentis, ut dracunculus, & fraxinus serpentum morsibus imposita, opifera: adeo serpentes fraxinum procul fugiunt, ut ne matutinas occidentesque umbras attingant, & ad primas serpentium vernationes exierit se terra dracunculus, & cum ijs in terram conditur nec omnino occultato eo apparet serpens. Scolymus eo tempore floret, quo mulieres libidinis avidissimae, & viri ad coitum pigerrimi. Observanda sunt loca in quibus aliqui vigent morbi; nam & ibi remedia conascuntur. Africa serpentum feracissima, fert aromata. In Argo copia scorpionum, ibi locusta nascitur aduersus scorpiones insurgens. In occidentali India Gallica lues, ibi & guaiacum lignum nascitur. Vnumquodque animal sui veneni remedium affert. Stelliones a demorhis deuoratae, sanant. Crocodili adipe in vlcus instillata, suo ipsius veneno mederetur. Scorpio, draco marinus, & pastinaca, dissecti, & impositi plagis, opiferi. Ex pulchritudine, & deformitate plantarum conijcimus salutare, aut noxias, cum rosa, liliu, iris nobis argumentum praestant quamplurimis pollere virtutibus; contra cicuta, aconitum certissima internecionis causae. Produunt & odores aliarum virtutes, geranium odoratum, rosa alba, & alia moschi animalis odorem aemulantur, cordi & cerebro subueniunt, ut animal ipsum. Hirculus herba, & saxifraga hircina, & alia hirci odorem referunt, luxuriam proitant, ut hircus. Cumulatoria sexto libro dabuntur.

Plantarum, & animalium mores quomodo conijciantur.

CAP. XVI.

PLANTAE, ut animalium actiones, sic & mores representant, sed ut morum, ita & virtutum compotes sunt. At oportet prius ani-

malium vires perquirantur: nos vires ex moribus perquirimus; ac ne fallamur in eorum perquisitione, cum difficilius sit plantarum & animalium mores inuestigare, quam earum partium similitudinem cognoscere. Tradetur à nobis modus, quo facile, vt spero, animalium vires possint inuestigari; immo & quæ ab antiquis reperia & tradita, vera ne an falsa sint, ad trutinam expendere possimus, & alia infinita reperiri possint. Idq; non alia ratione quam eorum moribus, & mores tum ex apparentibus non internarum, externarumque partium anatome cognoscuntur: nam summus opifex animalium corporis partes ad eorum functiones explendas, accommodatas fecit, vt suos mores facile possent exsequi. Mores vocamus ingeniosa vel hebetia esse; vigilantia, & somniculosa; loquacia, tacita, & eiusmodi similia. Elephas, ceruus, simia, & psittacus, discendi facilitate præpollent; memoriæ conferunt, obliuionem fugant, & ingenio fauent: contra mures, arietes & asini ad imperitiam, & indocilitatem inclinant. Vigilantia, vt cancri, alcyones, lusciniæ vigiliam afferunt; somniculosa ceu lepus, sus, herinaceus, vsus alliciendo somno propinantur. Quæ somniant, insomnia nobis mouent; vt lepus, simia, & arietes, & interdum vera. Canora & obstrepera ad loquacitatem; vt anser, gallus, canis. Et quæ noctu vocalia, valent vt in somnis patrata narrentur, vt rana, anser, luscinia, bubo. Contra lupus, rubeta, testudo aphona, taciturnitatem inducunt. Fortissima, vt leo, draco, gallus fortitudinē. Iracunda, vt canis, vsus, iram accendunt. Præterea sunt dissimilitudines, & mutua quædam naturarum odia inter res surdas, etiam sensu carentes, vt lapides, herbas, & animalia, adeoque cæcis flagrant discordijs, vt vires sibi impediunt & refrenentur: contra sunt & pares substantiarum similitudines, vt veluti inito quodam fœdere non renitantur, sed vltro se porrigunt, vt amico fruantur cōsortio, quæ Græci *αὐτὸμάθειαν*, & *συμπύθειαν* vocant, nos *plantarum & animalium mores* dicimus, ex quibus mirificæ vires indagantur. Cerastem horret elephas, ob id serpentes medentur elephantiasi. Equi odio habent lupos; medentur lupi anhelosis, qui morb⁹ equos affligit. Mutuo inimica sunt serpens, & herinaceus: herinacæi caro à serpentibus morsis succurrit, & serpens partum occursum vitiat, vt illico parere cogat, cum echinus pariendo cunctetur. Attragenæ ceruum amant; cuius cerebrum luxuriam mouet, quo morbo cerui obnoxii.

obnoxii. Vulpes cum serpente amice degit, vtriusque caro ad elephantiam salutaris. Vitis brassicam perhorret, ob id ebrietatem propulsat litu, & potu. Sunt & alia naturæ prodigia, quæ septimo libro describentur, ne diutius lectorem moremur.

*Masculas & fœmineas vires à maribus, & fœminis plantis
coniectari; CAP. XVII.*

RELIQUVM est vt à maris & fœminæ partium similitudine virium signa auspicemur. Naturæ enim diligentissimi perscrutatores omnibus fere tum arboribus, tum herbis vtrunque sexum discriminarunt: nec pauca animaduersione, scituq; digna ex plantarum sexus dignotione periclitâtes edocuere. Nam quemadmodum in humana Physiognomonia ex sexuum partium discretione internorum morum maxima pendeat notitia; ita in hac Phyto-gnomonica nō sine magna naturæ benignitate in aliquibus distinctius, in aliquibus incertius plantarum sexus determinatur. Est enim fœminæ natura imbecilla, minusve robusta; ideo fœminæ herbæ minus potentes, in fœminarum medicamēta veniunt; maris robustior, ob id mascula planta, quæ multo vegetiores vires habet, maribus conuenit. Ad vuluarum præsidia fœminæ plantæ multa præstant commoda, masculæ iis noxiæ. Hippocrates mercurialem fœminam, quæ testiculis caret, miris laudibus in mulierum vsum prædicat. Ad hunc modum medicorum nemo nouit ad ciendos menses, secundasque. At quia magnus philosophus, alumnus Theophrastus, eorumque sequaces in sexus distinctione nimis supinè loquuti sunt, nos ex animalium Physiognomonia hoc modo distinguemus. Mas proceri corpore præditus est, robusto, ossoso, neruoso, costis validis, brachiis, & manibus articularis; carne duriori, sicciorique, hirsuta; cute aspera, colore nigriori, validus in operando, & rectus. Fœmina contratio modo se habet, corpore paruo, carnoso, pingui, & glabro; in quo neque nerui, ossa, aut venæ apparent; colore albo, fœtificans, viribus imbecillioribus, & dolosa, fraudulentaque. Sic in arboribus fruticat mas corpore celsiori, sicco, ramis densis, validis, lignosis, neruosis, nodosisque, fractu contumacibus, ligno coloratiori, cortice scabriore, contecto, fructu pauco, vel plerunque sterili, asperi saporis, odorato, tardè crescens, & tandem magis ad siluestrem habitum accedens, va-

lidis viribus, in operando firmis: contra vero fœmina arbore bre-
 uiori contenta, latiori, pinguiorque, ligno laxo, imbecilli, molli-
 cello, enodi, enerui, fragili, excolori, læui cortice, hilarique, fru-
 ctu magno, pulposo, inodoro, saporis vesci, & tandem habitu cor- 27
 poris comptiori, floridiorique ad urbanum & mitem accedenti, &
 in cultis prouenienti, viribus effœtis, non firmis, constantioribus-
 que, & quæ sæpissime fallant; sed fructu fœcundissima, celerrime
 crescens, & senescens. Cum enim corporis textus laxior, & humi-
 dior (quasi imperfectum genus) facile crescit, senescitque: imper-
 fecta enim minus operosa, citius opus absoluunt, & incrementa
 capessunt; in mare sterilitatis causâ densitas est, quæ non transmit-
 tit, & nimio robore, quo alimentum trahit, sibi consulit, & sibi soli
 viuunt, & succum omnem in sua commoda conuertit; quum natura
 vtrique parti satisfacere non possit, & augmento & generationi;
 generatio enim partem superfluam alimēti desiderat; fœmina au-
 tem alimentum nõ per se absument, sed fructibus impertit; quia im-
 becilla est, ex Theophrasto. Mas in alio genere concipit, mulier in
 se ipsa; planta in se ipsa concipit, & generat, quæ fœmina est. In
 animalibus quamplurima sine mare concipiunt: de channe tradi-
 tur, & leporibus vtramque vim esse maris & fœminæ, & de aliis, vt
 dicemus. Ex his arbor durior, rigidior, macilentior, hirsutior, quæ
 fieri cœperit, masculoscere dicitur, nascens præcipue in sabuletis,
 saxosis ruderibus, & apricis locis. Sic quæ mollior, latior, pinguior,
 glabriorque euadit, effœminari dicitur; in pinguibus, lætamine
 saturatis, humidisque terris, vmbrosis, vt de naxis, raphanis, aliis-
 que Græci pariter & Latini scriptores sæpius vsurpant; & iam fœ-
 minas in mares mutatas multas legimus. Sed videamus num ma-
 iores his subscribât. Theophrastus marem tileam à fœmina differ-
 re omnimodo dicit. Namque materies maris dura, nodosa, rufior,
 & odoratior, cortice quoque crassior, ac detractus inflexibilis, nec
 semen fert, aut florem. Fœmina crassiore arbore, materie candida
 obsequentissima, ex qua cunæ fiunt, atq; cistæ, florem & semen af-
 fert. De quercubus vero loquens; Arborum vniuersarum quo ad
 genera sigillatim accipi possunt, plures sane differentiæ intelligun-
 tur; publica tamen, qua fœmina, masq; distinguitur, quarum alte-
 ra sterilis, altera fructifera; vbi ambo fructifera, meliorem fœmina
 præstat. Peculiare fago, & haliphlæo, quod in genere virili glandes
 postre-

postrema parte lapidescunt. Quercus fœmina corpore neque erecto, neque excelso; sed in orbem comat, torqueturque in alas, crebro ramorum sinu caua, glans ei dulcissima. Cerrus in genere roborum, mas excelso corpore, materie robusta, glans amarissima, nunquam in cultis nascens. Ex arundinibus armamentaria ab aliis distat præstantia nutritionis; quippe pinguiorem, carnosiore, & in totum facie fœminæ lasciuiorem spectari, & folium maius & candidius habere, & minus lanuginis, & esse quæ omnino glabræ sint, quas *spathonias* dicunt. Spissius mari corpus Indi tradunt, fœminæ capacius. Mas cornus corticem habet neruosum & tenuem, caudicem non minus crassum; materies ei excors, totaque solida, vt cornibus spissitate non ab similibus respondeat; fœmina caudice fungoso, virgulis fruticat, infirma, hians, mollis, medulla prægnans, fistulosa & inutilis. In Ida mas sterilis, fœmina fructifera. Plinius nulli manifestius sexus, quam palmis; nec sine maribus fœminas gigni confirmat, circaque singulos plures nutare in eum blandioribus comis; illum erectis hispidum, afflatu, visuque ipso & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa viduas post sterilescere fœminas, vt coitus eius ab homine sit excogitatus. Ex maribus flore atque lanugine; interim vero tantum puluere insparso fœminis. Dum mascula floret, *spatham* abscindentes super fructum fœminæ decutiunt, illa eo aspersu suos fructus nullo pacto amittit; vnde fit vt bifario adiuumento mas esse fœminæ valeat; fructiferam enim fœminam vocant, quod veluti coitus est. Haud secus de ficu & caprifico dicendum. Est enim caprificus in genere mas & siluestris; ficus nunquam maturescens, sed quod ipse non habet, fœminis tribuit; nam suis fructibus fœminæ circumpositis, facit vt maturescat suos fructus, & non labantur; ideo in siccis campestribus permittuntur ad rationem venti, vt flatus feratur in ficus, vel eius fructus aliunde allati, & colligati, iniiciantur ficui. Caprificus lactis minus habet, robustior, spissior, fructuque infœcundior, ac diuturnior vita, multoque ficu validior: nam tauros quoslibet feroces collo-
 28 earum ramis alligatos mirabili natura compescit. Sed vites inuestigamus. Mas plerumque conceptus disperdit, fœmina vero ad conceptum valet. Aristolochia fœmina rotunda radice, ad vuluarum, & partuum remedia præstans, vnde nomen adeptæ, *mas longa*.

Myrtus montana nigra maris nomen habet; domestica candida in cultis nascens fœmina, procidetiæ & vuluarum fluxionibus vtilis, mas multo validior. Longum rapum mas est; rotundum fœmina; illud venerem concitat, validiusq; est medicamentis; fœmina alimentis idonea. Est cedrus mas, & fœmina, laurus, cupressus, & sabina, in quibus mares steriles & ad disperdendum conceptum valent; fœminæ fructifera. Phyllon Crateuæ & Theophrasti, siue mercurialis vulgata, mas qui testiculis insignit⁹, ad mares generandos valet, fœmina ad fœminas. Artemisiæ duo genera, vnū latius, habitiusque, foliis latioribus, quod fœminam dicimus; alterum vnicaule, foliis tenuibus, colore flauo, ad remedia fœminarū percelebre ex regina Artemisia. Distinguunt in pœoniis sexum, ad muliebria vfitatissimæ. Althæa maris formam sibi arrogauit; malua, fœminæ; folio hirsuta, caule maiori, siluestrioremque præ se ferens habitum, ad muliebres vsus præcipua. Vrticarum asperior altera, siluestrior, nigriorque; altera non æque aspera, quam fœminam dicunt, ad menses, ad p̄cidentes, & patefactas vuluas valens. Ex verbascis fœmina folia maiora latiora, candidioraq; , caulis subhirsutus, flos albus, ex luteo pallescens, nascens in campestribus; mas niger, angustis foliis, caule tenuiori, nigrioriq; folio. Aëcite fœmina, lapis intra se & velut in aluo habentem argillam suauē, candidam, ipsam friabilem, prægnantibus, & parientibus mulieribus maxime valet, non ita mas. Cætera omittimus, putantes hæc suffectura.

Quod motu, colore, aliisque figuris plantæ siderum, metallorum, gemmarum similitudines gerunt, & earundem virium consortes sunt. CAP. XVIII.

REFERUNT & plantæ forma, colore, aliisque qualitatibus siderum similitudines, & si non explent, saltim tamen adumbrant: nam si aliter possent, aliter quoq; demonstrarent, quorum facies & vires imitantur. Ex quibus strenuus perscrutator quæ hucusque incerta ratione, & naturæ abdita maiestate latuere contemplando, non vana spe lactatum se confitebitur. Solares herbæ vel forma, quod eius flores in cœtro bullatum glomerulum, quasi prominulum vmbonem habeât, foliolis ordinata serie in ambitu cingentibus, vt radiati videantur, vt oculorum, vel solaris faciei effigiem concinnent, vt chrysanthemo, & anthemidi. Sic enim colore, quod

quod vt sol flauo colore coruscent, vel quod solis cursum sequantur, *solsequia* dictæ, vt ricinus, heliostrophon, helioscopius, & serides: vel quæ occidente sole contrahantur, & in aquis condantur, & mane, quasi solaris cursus prænucciæ emergant, & ad ortum oscitent, vt Niliaca lothos: vel quæ sub solis circulo nascuntur, vbi maxime viget, & feruet, in Africa, vt aromata; quia sol siderum princeps, ideo hæ omnes cordi viscerum principi valde magno emolumento famulantur, calidæque & siccæ temperiei sunt. Lunares herbæ sunt, vel albifloræ, vt allium, amaracus, cenanthes, dictamnium: vel quæ rotundifoliæ plenum orbem humentis Lunæ repræsentant: vel quæ lunato, siue in cornua sinuato, vel lunaria minor: vel quibus in flore, folio, & caule nigricant sordes, vel candidant maculæ, vt videantur notas imitari, quæ Lunæ faciem inhonestant, vt cyclaminus: vel crescendo & decrescendo eius vices indicant, & contrarias etiam, vt cepa, quæ Luna crescente tabescit, & decrescendo gliscit; & ob id Pelusioræ Ægyptii cepam nõ edendam sanxerunt: vel quod crescete Luna singulis diebus flores promant, minuta vero deponant, & ad easdem vices redeant: vel quod siliquæ argenteo colore splendeant, & lunaris luminis repercussu noctu flammulentæ videantur, vt lunæ lumen referant, vt in lunaria

29 Græca vocata, & selenitide lapide videre est: vel quod noctu flores aperiantur ad plenam orbis lucem, eaque silente condantur: vel quod spumam, vel spumæ effigiem floribus, foliisque ostentent, vt in eorû ore videre est, qui lunari morbo laborant. Hæ omnes agnatione & participatione lunaris virtutis vulgatæ commendationis sunt ad comitiales; nam cerebrum roborât. Duobus enim maximis cæli luminibus duo maxima hominis viscera dicata sunt omnium astrologorum suffragiis, cor, & cerebrum. Ælianus aglaophotidis meminit, quæ interdium delitescit, noctu Lunæ instar igneo fulgore coruscat, & ad comitalẽ morbum commendat. Sed à re plantaria egrediamur. Eandem sortem metalla & lapides sequuntur; quippe aurû, quod solis lumen imitatur, valde cordi subuenit; sic argentum cerebro, & ad reliqua, quæ diximus, valent, quæ omnia cumulatius in libro dicentur, quem de metallorum virtutibus priuatim meditamus. Et hyacinthus cordi ex colore subuenit, quo solem refert; sic sapphirus melancholiæ; amethystus ebrietatem arceat, quia vinum æmulatur, ophites lapis ad serpentum morsum valet; quod

Pluribus ille notis variatam pingitur aluum

Quam paruis cinctus maculis Thebanus ophites.

Dionyfii lapidis frustillum effractum, & in aquam solutum, vinum redolet; & ob id contra ebrietatem valet. Aëtites lapis veluti prægnans, cum quatitur, alio in vtero sonante, grauidis continet parvus, cum vulvæ parum tenaces, sinistro brachio adalligatus. Sed parturientibus è brachio amoveatur, & fœmoribus alligetur, vt sine dolore pariant. Alia postremo libro describentur; nam & sexcentas, si licuisset, poteramus huc acerare.

Quod mistæ plantarum effigies mistas, & contrarias sibi vendicent vires. CAP. XIX.

DIXIMVS de simplicibus; nûc de mistis plantæ formis; nam sic ut ex humanis lignis duplices hominum mores cognosci posse, iam olim meminimus reprobæ naturæ, quos nefarios & proditores dicebamus; vt quid velint, nolint nequaquam agnoscas; nec sibi satis constent, immo contrariorum sunt morum, pii, crudeles, auari, prodigi, timidi, occisores; eisdem plane mores in plantis esse non refragabimur; nec solum similes mistas, sed contrarias facultates, vt trige facere, tepefacere, humectare, & reficcare, occidere, sanare, destruere, & opitulari, quas medici *mistas & inter se aduersantes facultates* dicunt. Ad id cognoscendum scitote dici posse aliquod esse mistum, vel ex duobus naturis compositum; vt animalia amphibia, siue duplicia, vt castor, quadrupes, & piscis, in terris & aquis viuens, vtriusque qualitates retinens. In plantis exemplū habes in scorodropasio, siue alliporro, ex allio & porro mista planta, cuius natura promiscua, temperatis in eo vtriusque parentis proprietatibus. Vel dicimus mistum aliquod, quod vni forme & sincerum; sed ex variis coloribus, odoribus, ne dicam saporibus, & formis conflatum est. Nobis ad has plantas cognoscendas, ea vestigia, & coniecturæ fauent, quæ ad duplicis naturæ homines cognoscendos fauebant; videlicet calculi in oculis variorum colorum, & præcipue non communium, vt crocei igneis admisti; vel viridantes cæsiis, vel plures circuli pupillam ambientes, cærulei, & sanguinei, vel pupillarum orbis inæquales, vel orbis fœdidi igneis maculis, & turbidis. Eadem fere signa Phytognomon agnoicet in plantarum floribus, qui earum oculos præ se ferunt;

nam

nam ubi colorum in eis misturam animaduernerit intermistam punctulis & lituris, quas *lugubres literas* vocant; vel frondes, radices, & caules versicolores, vel rubidis, fuscis, croceis, vel nigricantibus notulis descriptos; vel varios conspiciant odores, vel aliquod insuetum, quod in aliis videre non est, quasi præter naturæ normâ, poterit illico proferre, non mistas solum, sed inter se aduersantes vires ei inesse. Exemplum apponemus: Liliū immaculati candoris, intus crocea filamenta, flos suauissimi odoris, folia nescio quid tetri, & virosi halant, mistas qualitates demonstrat. Magno centauro flos purpureus ad cæruleum inclinatus, radicis succus flauus subrufescens, contrarias qualitates, & effectus præstat, colore flauo; caliditate menses cit, & euellit fœtum ex vtero, & vulnera glutinando terrestris frigiditatis se participem notat, ex rufescente succo, & subcæruleo flore.

De iudicandi methodo, & qua signa præferenda;

C A P. XX.

DISCVSSTIS iam multis iudiciis magnopere accurata recensione, ex quibus plantarum non contemnenda commoda in lucem venirent, nunc operæpretium est indicare, quæ in iudicando primas partes sibi vsurpent, quæve posthabenda. Diximus in priori Physiognomonia eas notas præ cæteris sibi principatum assumere, quæ ex proprietate proficiscebantur; & eæ propriæ erant, quæ ex animalium partium collatione opportune eas referebant, vt extrema magna habere fortitudinem indicabant, quia leonis erant. Et apud nos alectorolophon gallinæ cristæ similia folia exerendo, ad venerea illicia præstare cognoscebamus. Secundo ea sequuntur signa, quæ humanas corporis partes mentiuntur. Ad exempla veniebant adiantum, & trichomanes, quæ rigidiusculis cincinnis, exilibusque fibrillis capillorum faciem exprimebant, & crines densos, crispas & pulchriores reddebant. Præterea quæ morbos significabant suis imaginibus, vt quæ saxeis seminibus, ad comminuendos calculos valebant; & propria dicebantur iudicia, quod substantialem formam sequerentur. Sunt & aliæ notæ, quæ potius degeneres sunt, & manifestas qualitates indicant, forma, color, odor, sapor, læuitas, hirsuties, & similia, quæ ex locorum mutatione mutabantur, & plures

in longe diuerfas, & fortasse contrarias commeabant. Sed merito quispiam quæret, vt in humana Physiognomia quæsitum; *Verum signa firmiora essent, quæ ex vultu, vel pectore, dorso, an pedibus sumerentur?* Diximus ibi ex vultu prima esse, & maxime ex oculis, mox ex pectore, inde ex dorso, postrema ex pedibus: eadem in hac nostra Phytognomonia obseruanda; quia dignior pars semen est, ad quod natura præcipue intendit: vocat Theophrastus semen perfectissimum naturæ munus, & Aristoteles stirpes ad semen esse natas dixit; quia ad semē vsque duntaxat veniunt, dein post fœturam arescunt, ideo firmiora signa ex semine petenda. Echium, quia viperinum caput adeo argutis notis refert, vt ab eo nil dissideat, minime vulgari experimento valet non modo à serpente percussis, sed eos, qui antea biberint, feriri non patitur, immo & viperæ impositum torporem inducit, & necat. Alia signa ex floribus assumenda. Respondet flos oculo. Pulcherrima in homine pars oculus, florem ad ornandum, formosumque stirpium genus reddendum à natura liberalissime donatum retulit Aphrodiseus. Oculi ex tenuioribus, & pellucidioribus corporis partibus compositi, quod transparentes sint, & flores ex tenuioribus, & purioribus succis; quia plerunque transparentes sunt. Radix omnis fere alba, frons viridis, truncus cortice intectus est; sola in floribus colorum mistura, & varietas; & in iis solis succorum interiorum mistura, & colores spectandi veniunt, & ex his abdita vires coniiciuntur. Et si in humana Physiognomia dicebamus animam in oculis viuere, quia inde interni, & profundiores hominum mores cognoscerentur, & cogitationes; ita in floribus plantæ natura sedet, ridetque, & inde veluti occultis verbis agris mortalibus vires referat, & abstrusarum rerum thesauros. Et si natura in vniuersa nostri corporis fabrica admirabilis est, admirabilior nempe in oculis, quippe paruo loco humores, tunicas, colores, & misturas composuit, vt diximus; cæsius, virides, caprinos, fuluos & varios; sic & in florum formatione stupenda videri potest, paruo in loco frondes, apices, stamina, & tam varios colores construxit, composuitque. Est enim in his carbunculi tenuior ignis; amethysti, fulgens purpura; est smaragdi virens mare; est sulphuris ardens flamma, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia. Sed quis de mirabili naturæ proprietate florum loqui potest? lasciuiantis præsertim in tam magno gaudi-

gaudio felicissimi temporis vernæ hilaritatis? Sic signa quæ ex radicibus accipiuntur, eadem sunt, vt ea quæ ex corde. Aristoteles eas vitæ causas vocat, cum ipsa plantam alant, & viuere faciant. Democritus tortas arbores ob id diutius viuere, quia vegetiore radice fulcirentur. Quæ ad vitam faciebant, dicebamus notas ex ventriculo desumi, minima signa quæ ex frondibus, vt ea quæ ex capillis. Possumus & alia indagine scrutari. Prisci Physiognomones in humanis moribus perscrutandis, eorum vestigia ex iis membris capienda dixerunt, quibus passio illa exercebatur, videlicet, quia cor iræ subiectum, iræ notas ex corde accipiebant, & priora esse ijs, quæ ex cerebro, capite, & alijs partibus: pariter & fortitudinis à brachijs, humeris, & pedibus capienda, quod ijs membris palæstris vterentur; haud secus in nostra Phytognomonica. Si humores nobis purgandi sunt, plantarum humores inspiciendi, ijque assumendi, qui nostris similes. Si ad oculorum medicamenta sunt aliqua nobis ex plantis eligenda, ea ex floribus potius colligemus, quam ex alijs partibus; quæ ad ventriculum ex radicibus, tandem quæ ad semen, ex eorum semine. Præterea memorare non obliuiscamur, quæ in humana Physiognomonia commemoranda erant. Vni signo non esse credendum, & præcipuè comuni, sed plura circa vnum congruentia speculanda erunt, vt ex multis in vnum congruentibus iudicium proferatur; haud dispar difficultas in hac methodo, vt si accidat læuor in frondibus, non illico inferendum humidæ qualitatis plantam, sed inspicienda natalicia loca, situs, & cælum, his omnibus consideratis iudicandum. Id postremo duximus admonendum eos, qui huic scientiæ strenuam nauant operam, vt exercitatisissimi sint in plantarum dignotionibus: oportet prius extima facies cognoscatur, quam interna occultarum facultatum, oportet enim illa cognitio anteuertat: Neque quis vnquam eorum simplicium vires conijciat, quæ nunquam aspexerit, sed vbi plantam manibus assumpserit, consideret primo integram; mox eius partes, quam diligentissime, scilicet radicem, truncum, frondes, fructus & semen; deinde natalicia loca, situm, æthera, vbi sapius nasci solita sit; & tempus quo à terra pullulat, adolefcit, fructificat, pullulandi, crescendi & fructificandi modum attentius perpendat; postremo vbi multa in vnum conuenientia contulerit, quæ coniecturam fulciant, tunc suum proferat iudicium.

SED in hac virtutum disquisitione exerceamur, rosam contem-
 plemur, & eius abditas dotes ex suæ extremæ faciei inspectione
 venemur: principio manifestas qualitates, mox occultas proprie-
 tates vestigemus. Quia eius floris extrema foliorum rubescunt,
 vngues albescunt, & in medio crocea stamina videntur, non sim-
 plicis, sed mixtæ qualitatibus augurabimur. Rubedo igneæ subtilita-
 tis & caloris nos admonet, & stipticitatis: argumento, quod si ar-
 tificio aliquo extrahatur rubedo, ab ea odor, stipticitas, & operan-
 di tenuitas abit. Albedo in vnguibus, & in alijs rosæ speciebus fri-
 giditatem, & aqueam humiditatem arguit: crocum calorem, eius
 natalitia, loca sicca, arida, aspera, insolata, siccitatem & astringen-
 tiam. Sed ad interna descendamus. Sui pulchritudine & decore
 cœlestem quodammodo maiestatem redolere videtur, ob id diui-
 nis virtutibus pollere Didymus dixit. Præcipui in ea colores sunt, ru-
 beus in frondibus, & croceus in filamentis, ex hoc soluendo, fla-
 uam bilem educit, & ab ea sanguinem expurgat: vel contra febres
 ex bile exortas præstat, ex Simeone Sethi. Croceus etiam staminis
 color est icteritiæ, & urinæ ciendæ perquam accommodus esse in-
 dicant, vt ex Mesue habetur. Flagrans flammæ rubor, igni sacro,
 non veteri, & inflammationibus præcipue stomachi subuenit.
 Cruentus color adeo, vt finxerint Poetæ ex vulnerato Veneris pe-
 de candidam adtribuisse, vel Cupidinis sanguine: ob id sanguinem
 supprimit, cruentas reiectiones sistit, & vulnerarijs antidotis ad-
 misceri solet, ex Dioscoride. Folia, albo & rubro colore mixta, mu-
 liebres fluxus rubros, & præcipue albos inhibent, ex Plinio. Quia
 vini etiam pulchellum colorum æmulatur, noxios capiti temeti
 vapores eius corolla aufert. Ex hominum artibus oculum præ-
 fert, & Poetæ florem rosæ *terra oculum* vocant: ob id Zoroastres
 in Geoponicis dicit, per integrum annum non dolitarum qui pri-
 mum viderit calyces in planta conclusos, & ex tribus ipsorum ocu-
 los confricuerit, rosas ipsis in planta relictis. Ros insidens rosis,
 munda pinna lectus, & genarum palpebris circumlitus, oculorum
 lippitudini medetur. Foliorum partes candidæ *vngues* vocantur,
 ab humanorum vnguium facie, ob id oculorum vnguibus præ-
 stant,

stant. Sunt vngues in oculis, Celso teste, nervosæ quædam adnatæ membranæ, excrescentiæ à maiori oculi angulo, vt plurimum ad oculi coronam ita procedentes, vt quandoque pupillam operiant, Græci *αλεψυγιον* vocant. Vngues rosæ epiphoris salubres; vlcera enim oculorum rosa sordescunt, præterquam initijs epiphoræ, ita vt arida cum pane imponatur, ex Plinio. Folia vero sine vnguibus ophthalmiæ, scilicet inflammationi prodest, ex Auicenna. Nec minus valens ad digitorum pterygia; Dioscorides misceri solere dicit compositionibus, quas *antheras* vocant; cuius vsus ex Celso, Galeno, & Paulo erat ad digitorum pterygia. Spinosa & acutissimis mucronibus infesta, ob id trita extrahit spinas & surculos, qui carni infixi sunt. Alabastri pilula verrucas refert, quas aufert, ex Auicenna. Crocei in vmbilico crines, capillitium referunt, ob id siluestris alopecias pilo mirifice restituit. Multis alis caua est. Diapasmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita vt à balneis inarescant corpora, dein frigida abluantur, ex Plinio. Contra sudoris virus corollarum vice collo pendere debet, Auicennæ monitu. Ob suam pulchritudinē Veneri dicata est. Alabastri aqua stillatitia, nitorem & ruborē mulierum faciei conciliat, & eius folia vtuntur ad honestandas palpebras, & reliqua, quæ longum esset recensere.

Quid sit phytognomonica. CAP. XXII.

EST autem Phytognomonica virium plantarum vestigandi methodus, ex partibus & vitæ, quæ insunt signis fixis, & mobilibus. Sed rationem diffinitionis reddamus. Diximus, *firmam vestigandi methodum*; quia firmior, & veracior est virium plantæ vestigandi methodus, quam ex signis hominū corū mores: nam vt diximus homines ratione intellectus electum habent vitij & virtutis, quo carent plantæ. Aspexit Zopyrus in Socrate signa luxuriæ, & stupiditatis, sed vitia in anima non erant; quia ea philosophiæ studio abstulerat. Diximus, *virium*; vt vitia, & virtutes amplexaremur. Diximus, *ex partibus & vitæ*; quia non solum similitudine suarum partium, humanas partes, morbosq; & animalium demonstrat, sed ex ipso viuendi modo, similitudines germinandi, fructificandi, & similibus vt supra. Diximus, *signis mobilibus & fixis*; nam & fixa, & mobilia esse possunt. Fixa sunt, quæ sumuntur ex seminibus, radicibus, & floribus, quæ semper eadem sunt in omni loco, & cælo; vt in

femine echij, & orchidibus: sed mobilia signa sunt odor, sapor, color, forma, hirsuties, lauitas, quæ ad soli, cæli, cultusque mutationem mutantur, vt in vrbanis & siluestribus plantis videbimus. Nominis declaratio: *Φυτόν*, planta est, *γνώμην* scientia; sunt enim *γνώμεις* dentes iumentorum, ex quibus ætas dignoscitur (sunt & Athenis magistratus) quasi homines accuratæ prudentiæ, quasi scientia plantas cognoscendi. Et vt *Φυσιογνωμία* ex corporis aspectu humani mores iudicantur, sic *Φυτογνωμία* ex plantarum aspectu genuinæ vires poterunt diuinari.

IO. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM

LIBER II.

PROOEMIUM.

ACTIS iam dicendorum fundamentis, in presentiarum lubet, & decet particularem cuiusque narrationem aggredi; & è gentilitatibus, & natalitiis locis historia seriem inire; tum quia simplicioris, & minus operose cognitionis, ac veluti dicendorum rudimenta, tum in primitus ignoratis, facile nobis reliquorum dilucidior doctrina interciperetur. Diximus plantarum vires alias manifestas, alias occultas esse: à manifestis incipiemus, easque ab alimentis, quibus vescuntur, cælo quo nascuntur oriri docebimus, & ex iis quibus nascuntur misturis, ali, constare, & operari: idque liquido ex propria cuiusque plantæ inspectione à quopiam cognosci posse. Ex soli enim natura, cæli habitu, loci genio, & cultus illecebris, vti stirpium effigiaturam, ita & dotes variari contingit. Alia enim vdis, stagnantibus, præterfluentibus, vel salsis aquis nasci auent: alia aliosis locis: summis alia montium iugis, vel præruptis crepidinibus, vel depressis conuallibus: alia feruidis, algidis, vel temperatis cæli segmentis

viuant,

uiuunt, alia omni abdicato cultu in siluis se vltro porrigentes, alia viretis cultus blanditijs foueri querunt.

34 QVOD VNAQVÆQVE ORBIS PARS
iuxta sui cæli qualitates ex terrea mistura plantas
progignat CAP. I.

SI vniuersas plantas ex terrea, & aquea mistura gigni, ac iuxta varias locorum qualitates, eisdem misturis quibus producuntur vesci, auctoritate, ratione, & experientia demonstrabimus, Sole nitidius erit argumentum, plantas è vernaculis locis suas temperaturas nancisci, orsi primum è veterum in natura procerum virorum sententijs. Anaxagoras Clazomenius ad Lechinonem scribens, *terram plantarum esse matrem, solem vero patrem dixit.* Theophrastus ait Anaxagoram referre, aerem omnium semina continere, quibus cum imbre vnà delatis, omnia gigni asseuerauit. Diogenem ex aqua putrefaciente, & mistura quandam cum terra capeffente plantas nasci existimasse; sed Cleodemum non plantas solum, sed animalia ex mistura illa nasci; & quanto è turbidioribus, argentioribusq; tanto amplius animalium natura priuari. Sed is hæc quodãmodo à sensu remota dixit, conspecta vero esse, imbres putredines quasdam, mutationesque humi facere; & cum humor altè descenderit, plantas ea ratione genitas nutrirî, augeriq; posse, Sole feruefaciente, ac exsiccante, quemadmodum & animalium generatione confici maior ferè pars auctorum confirmat. Et terra agitata semper illius loci familiaria producere. In Creta insula quocunq; loco terram mouerit, quispiam, nisi seratur alia, cupressum gigni, protinusque emicare; & in semimadefactis segetibus si submoueantur, tribulum exfurgere. Sic laser in Lybia exortum imbre picoso quodam, crassoque compluto; sed quæ annua, herbacea que natura facilius exeunt. Plinius aquas è cælo cadentes omnium terra nascentium causas esse dixit, prorsus mirabili natura. Hactenus de veterum placitis. Ipse enim semper consonum veritati existimaui, quod è terra tam planta, quã aliqua animalia nascerentur, propterea quod inest in terra humidum, in humore spiritus, in vniuersum calor animalis, vt sint *Iouis omnia plena.* Ob id absque præexistente semine, sine vllò hominum opere, vt diuersi terrarum tractus succo, sole, situ, alijsque constitutionibus diuersi sunt; ita quoque diuersas

plātas, & diuersis insignitas qualitatibus produxerunt. Eiusmodi enim solet esse corporis habitus, cuiusmodi humores, quibus nutrimur; talesq; succi gignuntur, qualia sunt alimenta, quib⁹ vescimur. Id mihi animum submouit experimentum, q̄ quum è profundissimis ædium fundamentis egestā humum cōualassem (vt omnis obiecti feminis suspicio tolleretur) atq; sub dio exposuissem editissimis locis, ne aliunde ventus semina exportasset, non multis post elapsis diebus, è varijs terræ qualitatibus in quasillis varia herbarum genera exorta sunt, sed Neapolitano solo, cœloq; familiaria: nam alia argilla, alia puluis Puteolanus, alia cōtritus lapillus, vel tophus produxit; sic vnaquæq; terra pro sua qualitate eiusdem qualitatis stirpes produxit: tophacea enim terra asphaltitem trifolium produxit, vnde mons Neapoli imines tophaceus, à Galeno *Trifolius* dictus est, ex huius trifolij copia. Sic viticas, rubos, mercuriales, & similia. Sic etiam passim videmus in terræ aggeribus è puteis erutis, aeriq; expositis, quod sponte nascentes herbæ summam cutem amiciant & amœno virore decorent. Sed quid longius euagandum, si hæc sacrarum testimonio literarum clara sunt? Inquit Moses, quod vbi Deus terram creauerit, & ab aquis diuiserit: *Producat, iussit, terra herbam virentem, quæ ferat semen iuxta genus suum, cuius semen sit in semetipso super terram* Sic protulit terra herbam virentem, & faciētem semen iuxta genus suum, lignumque faciens fructum, & habens vnumquodque semen iuxta speciem suam; quasi diceret, quod cum Deus terram creasset, cunctaq; eius loca varijs qualitatibus insigniuisset, munifico suæ omnipotentia luxu vnaquæq; orbis pars iuxta suas qualitates herbas produxit. Tunc niuosa montium Septétrionis iuga tassuin, thutiam, & celastrum erexerunt; & sub Solis cursu feruida Libya odorata aromata misit. Iudæa Syriæ vna balsamum; 35
Cyrenę, laserpitiū; Sabæi thus; Arabia, myrrham, cassiam, & cinnamomum; Ægyptus, lycomorū; Media, citrium; Persea, cuciopherā; Phanos insula, loton; Rhodus, aspalathum; Babylonia, palmā; mōs Lybanus, cedrum; Corycus, crocum; Troia sagum; Bactri, terebinthum; Hæmus, tamaricē, Creta, cupressum, & dictamnium; Cyclades, cyperum; Pontus, absinthium; Europæ Illyria, iridē; Macedonia, petroselinum; Athenæ, oleā; Olympia, oleastrū; Cyllene, moly; felicitis Campaniæ colles, vites, temulentia nobilis succo per omnes terras in clyto; oriētis Indi, ebenū, India, Sericea vellera; occidentis

occidentis Tylos, lanigeras arbores & guaiacum. Nec flumina, lacus, & paludes à suis munijs feriarunt. Nilus papyrum produxit; Euphrates lotum; Strimon, tribulum; lacus Orchomenius, sident, & iuxta Lybanum iuncum, & odoratum calamum; Colchides & Galatiæ, acorum; Ægyptiæ paludes, colocasiam. Et tandem singulæ orbis partes singulas stirpes, vt sua ferebat qualitas, erexerunt; eiusdem proprietatis, quarum semina translata, ac blandimentis sata, suas qualitates adulterarunt.

Quod vnaquæque orbis pars ex terrea mistura etiam animalia produxit. CAP. II.

ET si quib⁹ dubium videtur, quod stirpes ex aquea mistura prodigenerentur, cõsideret animalia quam plurima, & perfecta etiam ex putri limo generari, quorum ortus difficilior omnibus iudicatur; & iã de eorundẽ exortu variæ sunt cõfirmantes Philosophorũ opiniones. Inter Phœnicum, & Ægyptiorũ placita censerit Porphyrius animalium genera ex terræ visceribus prorepissẽ Solis agẽte vi: Achelaus Atheniensis animalia gigni ait ex terræ calore, quæ limũ lacti simillimũ ad escam deliquauerit. Anaxagoras Clazomenius ex terra, humore, & calore cuncta emanasse; atq; id Anaxilao, & Euripidi eius discipulo legitur apud Diodorum non displicuisse: quippe in Menalippo scribit, quom cœlum & terra in sua loca se recepissent, terrã arbores; volatilia feras, & mortaliũ genus produxisse: nam terra putris omnino, mollis, & sole densata in suam superficiem tumores produxit, singulos suas putredines continentes; nocte circumstante, aere irrorante, sole cõsolidante, tandẽ putredines illas ad fumum produxit, maturato scilicet partus tempore, cõfractis vitriculis, omnium animantium genera exclusit; quare quæ maiorem calorẽ sortita sunt altiuolæ effectæ sunt; quæ plus terræ, serpentes, quæ aquosa in suis generis elemẽta delata, pisces euaserunt. Auicenna ait, quod res, quæ generatur per virtutem generatiuam, nõ prohibet quin possit alio modo generari: nam esse potest, quod generatio sit ad generandum speciem, sed factio sit circa indiuiduum, & illud postea generare potest. Et quidam suus amicus procreauit scorpiones: & illi generauerunt alios scorpiones, & potest generari homo, & ille generare & conseruare speciem: & tandem factio & generatio se iuuat ad inuicẽ in saluanda specie. Testis intacta, quæ Græcis *ὄσπευρόδεντρον* dicuntur, nauigijs, vel mari, fictilib; pro-

iectis ex putrescenti spumoso limo generantur; purpuræ ex putri materia, limoque; buccinis ortus idem, in cœnoso ostrea, in arenoso conchæ, vngues & pectines; in saxorum cauernulis balani, & holothuria, per summa lepades & neritæ; in cœnosis & arenosis, pinna: denique testacea omnia ex limo, pro limi differentia fiunt. Sed in his fortasse dicet quispiam ideo id euenire, quia corporis cōgressus vel cōmissio fieri nequit, sed plantarum more nascuntur. Idem in perfectioribus ostendemus. Anguillæ ex fœculentis stagnis aqua omni exhaustis, ac limo detracto generantur, si aqua plurima affluerit. Aphix etiam ex superfluitante in mari spuma post multos imbres nascuntur. Mugilis & cyprini ortus idem. Quippe videre licet locum conuallibus vndiq; septum, quem fons nullus irrigat, nullus alluit lacus, denique nil præter cœlestem imbrem admittit, & cum eum imbres replent, illico variis piscium generibus repletur. Quæ omnia Aristotelis, Æliani, Athenæi testimonijs clara sunt. Ranæ etiam, quæ suos in aquis natales habent, ex palustri limo generantur; nec solum ex limo, sed per se etiam nascuntur, conspergis tantum imbre litorum, & itinerum puluerulentis arenis, temporaria dictæ, sic etiam serpentes. Macrobius in Ægypto mures ex terra; & imbre nasci scripsit. mitto anates illas, vel eius congeneres aues in Scotia, in Orcadibus, & ad Temesim amnem, quæ conchis nascuntur, quæ nauium musco & limo semiputridis carinis euelluntur, labantes in sicco moriuntur; quas vero æstus maris alluit, conchis excluduntur.

Plantarum alias peregrinationes passas, alias minime, & alias media natura esse. CAP. III.

PLANTARVM, quæ supra memorauimus, aliæ tam miti urbanoque ingenio sunt, vt ad nos è suis peregrinatæ regionibus, nactæ humum suæ naturæ accommodum, cœli tractum, nec non alimentum ei simillimum, quo suis in locis alebantur, patrii cœli oblita, adeo cicurata sint, vt vernacula videantur. Multæ enim Romam asportatae fuerunt à maiestate illa terrarum principis populi Romani; Persicum à Persea; cerasum à Cerasunte Pontici municipij in Italiam à Lucullo allata sunt, Mithridate debellato; tamque apud nos fœcunda sunt, & læta prosiliunt, vt potius Persæ & Cerasuntij à nobis petijse, quam ad nos misisse videantur. Zizypha & tuberes æque

que peregrina sunt, atque è Syria & Africa Sex. Papinium attulisse scribunt. Pistacia Vitellius in Italiam primus intulit è Syria: sic amygdalæ è Thaso Thraciæ vrbe; castanæ à Castana Magnesiæ oppido, vt Nicander ait. Iuglandes peregrinas esse & è Regibus Alexandro Magno, & aliis translatas indicant, Græca nomina, quod *nux basilica* nuncupatur. Citrium è Media, vel Hesperidum hortis in Græciam Herculem detulisse tradunt; cydonia è Cydone Cretæ oppido; granata è Carthagine, & ob id *mali Punici* nomen sibi vindicasse; myxa, & damascena pruna è Damasco Syriæ aduecta. Aliæ vero vel cælo inuidente, vel solo repugnante, tam rudis, contumacis, ferique ingenii stirpes sunt, & indociles nasci alibi, quam vbi cœpere, nec in alienas comeant terras, vt ne quamplurimis quidè obsequiis, ac in satum illecebris nostro huic tractui assuescere poterint; sed cæli clementia, hottorum amœnitate, reliquarumque stirpium consortio spretis, in sua loca, à quibus originem duxere, tandem se recepere. Fastidit balsamum alibi nasci; non habet vites frutex cinnamomi in Syriæ vicina perueniendi; nō ferunt amomi, nardique delitiæ, ne in Arabia quidem ex India naue peregrinari; tentauit etiã Seleucus Rex. Et si arbores ipsas plerunque exorauimus, vt iuiuant, atque transmigrent; & à solo aliquanto impetrauimus, vt alienas alat, aduenasque nutriat, cælum nullo modo quit flecti. Virgilius;

Diuerse arboribus patria; sola India nigrum

Fert ebum, solis est thurea virga Sabæis.

Quid tibi odorato referam sudantia ligno

Balsamaque, & baccas semper florentis acanthi?

Aliæ stirpes sunt, quæ & si alienis in locis viuunt, maxima cultus diligētia viuere coactæ sint ob cæli, telluris, alimentiq; diuersas constitutiones, nec augeri, nec fecundificare valuerunt. Babylonia incluta est palmis; sunt in Europa, sed steriles; ferunt in maritimis Hispaniæ fructum, verum immitem; dulcem in Africa, sed euanescentem; nec in alia terrarum parte, nisi in calida; sed nusquam frugifera, nisi
37 in feruida: nã etsi promittit, ostenditque, ea educare fastidit, quæ tanquam inuita peperit: sed si quis nostratam hanc palmam apud Babylones serat, & reddi fructiferam, & loci illius domestici similem. Viuit in Italia piperis arbor, casia etiam in septentrionali plaga; viuit & in Lydia thuris: sed vnde sorbentes succum omnem ex eis so-

les, coquentesque lachrymam? Persea in Ægypto & locis proximis fructificat, in Rhodò vsq; ad florem dūtaxat deuenit. Sic etiam de moro Ægyptia retulit Theophrastus. Frigus inimicū lauro est; circa Bosphorum Cimmericum Panticapeo vrbe omnimodo laborauit Mithridates Rex sacrorum causā laurum, myrtumq; habere, & nō contigit. Ederam in Asia parte superiore Syrię nasci negauit Theophrastus; nec in India, nisi in monte Mero. Quin & Harpalū omni modo laborasse, vt fereret eam in Medis fructu. Sic centauium in Elio agro sæcundum est; in montuosis, infæcundum; in planis flosculo tantum gaudet; in concauis nec floret quidem, nisi improbe. Casia nostro orbe si nascitur, nō frugifera. Ob id optime dixit Platon, *variis rerum generationibus esse visuntur in terris loca varia*. Et Porphyrius, locus non secus ac patria est principium generationis: ob id non vbiq; locorum quælibet planta, vel animalia gignuntur.

Quædam animalia aliquibus locis non sunt; aliqua transmigrationem patiuntur, aliqua mediæ naturæ esse; CAP. IV.

IDEM in animalibus conspiciere licet. Sunt rudes & alpini homines vrbiū delicias aspernātes, nec alibi quam in suis mapalibus habitare possunt. In nōnullis locis alia gigni nequeunt, in aliis generantur minora, & breuioris vitæ, nec prosperæ, plurimumq; discriminis ex ipsa regione oriri, certū est. De quibus Plinius: Rerum naturam non solum alia aliis dedisse terris animalia, sed in eodem quoq; situ quædā aliquibus locis negasse. In Mesia silua Italiæ non nisi in parte reperiuntur glires. In Lycia dorcades non transeunt montes Syris vicinos: onagri montem, qui Cappadociam à Lycia diuidit. In Helleponto in alienos fines non commeant cerui: & circa Arginussam Elatum montem non excedunt, auribus etiam in monte fissis. In Pordoselene insula viciniā mustelæ non transeunt. In Bœotia Lebadia illatæ, solum ipsum fugiunt, quæ iuxta in Orchomeno tota subruunt arua, talpæ. In Ithaca illati leporis moriuntur: in Ebuso cuniculi non sunt, scatent in Hispania, Balearibusque. Cyrenis mutæ fuere ranæ, illatis è continente vocalibus, durat genus earum. Mutæ sunt etiam nunc in Seripho insula: eadem alio translata canunt. In Italia muribus araneis venenatus est morsus; eosdem vltior Apennino, regio non habet; in Olympo Macedonia monte non sunt lupi, nec in Creta insula, vbi quidem non vulpes vsive, aut omnino nullum maleficum animal, præter phalangium.

gium. Mirabilius in eadem insula ceruos, præterquam in Cydoniatarum regione, non esse; item apros, & attagenas, herinaceos. In Africa autem nec vrsos, nec apros, nec ceruos, nec capreas. Milesii, agri locis, ppinquis cicades alternis gignuntur, alternis non. In Ponto neque mollia neq; testata sunt. In Illyria, Thracia, & Epyro asini parui habentur. In Scythica terra, & Celtica nulli, ppter immodicum frigus. Leones in Europa potius sunt, panthera in Asia, in Europa autem nullæ. Ibis Ægypto peculiaris est. Et tandē multæ sunt, quæ si aliis locis transferantur inuita, agrotant, & moriuntur.

38

Ex loci mutatione plantarum qualitates mutari, & animalium; CAP. V.

SE D peregrinæ plantæ aliis locis inquilinæ, si solum, idemq; cœlum noctæ fuerint, vt ad cognata translata videantur, easdē vires habituras quis nescit? At loci genio non consentiente, ppter interinas soli, cœliq; qualitates, diuersas fortiri temperaturas congruum videtur, vt pristinæ virtutis pars aboleatur, pars autem remaneat: at longis distita loca spaciis, vt omnino contrariū nanciscantur solum & alimentum, de sua natura demigrabūt, vt vix pristinæ aliqua inhæreant vestigia, & fere aliam suscipiant naturam, vt paulo post videbimus, quum in vitium, vel alias species abeant. Vitruuius à solī proprietatibus plantarum immitti qualitates explicatius probat: *Hæc, inquit, dissimilibus saporibus à terra proprietate perficiuntur, vti etiam in fructibus videtur.* Si enim radices arborū, aut vitium, aut reliquorum seminum non ex terræ pprietatibus succum capiendo ederint fructus, vno genere essent in omnib. locis, & regionibus omnium sapore. Sed animaduertimus insulam Lesbion vinum protropion, Mœoniā catacecaumeniten, irē Lydiam Meliton; Sicilia Māmerthinum; Campania, Falernū; in Tarracina, & Fundis Cœcubū, reliquisq; locis pluribus innumerabili multitudine genera vini, virtutesq; procreari, quæ nō aliter possunt fieri, nisi quū terrenus humor suis proprietatib. saporū in radicibus infusus, enutrit materiam, per quā egrediens ad cacumen, profundat propriū loci, & generis sui fructus saporē. Quod si terra generib. humorū nō esset dissimilis & disparata, nō tantū in Syria & Arabia in arundinib. & iuncis, herbisq; omnibus essent odores, neq; arbores thurifere, neq; piperis darent baccas, nec myrrhæ glebular, nec Cyrenis in ferulis laser nasceretur; sed in omnib. terræ regionib. & locis eodē genere omnia procrearetur. Has autē varietates regionib. & locis inclinatio mūdi, &

Solis impetus proprius, aut longius cursum faciendo tales efficit terræ humores, quæ qualitates non solum in his rebus, sed etiam in pecoribus, & armentis discernuntur. Contingit mutari fructus, inquit Theophrastus, aeris, & terræ qualitatibus; hæc enim sunt quæ alimentum his suppeditant, nec solum semina & plantæ, sed mutantur & animalia. Mutantur fructus odore, colore, succo & magnitudine: semina nigra in candida mutantur, & candida in nigra. Myrtus in Ægypto odoris suauitate præstat: acida punica præstabiliora euadunt in Ægypto, & Cilicia; alia enim dulcia, vinolentaque fiunt; alia sine ligno & specie visenda, quæ mutatio non protinus, sed tertio anno fit, & ad summum alimentum qualitas omnia facit. Perseam in Perside tam præsentis veneni esse, ut vescentes interimat; in Ægyptum vero translata, & peregrinata mitigato cælo pomum euasisse esui iucundum. Cicuta apud nos effætarum est virium; ob id Thrasias Mantinensis, & eius discipulus Alexia sumendam cicutam censebant, non vnde libuerit, sed è Suis, & si quæ alia loca prægelida, & opaca constarent. Niger elleborus hebes, imbecillique, multis in locis expetitur, sed in monte Oeta præstantissimus est, & melior Parnasio, aeris & alimenti varietate. Qua de re Hippocrates Democritum curare gestiens, è montibus colligendam curauit. Iris in Illyria melior erit quam in Macedonia; in Thracia vero, cæterisque frigidioribus locis cocturæ repugnantibus odore penitus caret. Dictamni, & pseudodictamni eandem esse naturam existimant; sed quod lætioribus locis exit, degenerare, falsumque cognomine. Et tandem nullum esse locum, qui mutare non queat, affirmat. Arum Cyrenis minimam præstat acrimoniam, adeo ut rapis in cibum præferatur; verum in quibusdam frigidioribus locis adeo feruens & mordax est, ut mandentium os & fauces exurat. Brassica in Ægypto non estur propter amaritudinem; in Italia, & præsertim Neapoli, suauissimum est olus. Capparis in Libya mirum in modum acris est; in Apulia diurnus & diurnus est cibus. Floridi caules, qui è Cypro Venetias asportantur, apud nos florentes cauliculos primo fatu donant, ut Cypro, sed secundo aut saltim tertio transit in vernaculos. Asphodelus ex Hesiodo, & cepæ idem ubique demonstrant, quorum acrior aut mitior sapor agri sequitur conditionem. Semina ex coctilibus in coctilia, & ex incoctilib. coctilia fieri Theophrastus alimentis acceptum refert; loca enim prætenuia, acin-

in insolata obsequiosum alimentum, & facile donant, vt inueniuntur
 & Aegypto etiam aeris causa; cōtra enim frigidiora loca, & spissa, vt
 figularis creta, vel madida & palustria incoctilia, exlucca, lignosa,
 & contumacia præbent; ob id fruges, quæ sub dio in area mæserint,
 in obsequiosas fieri, & contumaciores iis quæ statim auferuntur.
 Lapidosa pyra in saxosis locis nascuntur: frumentum & ceteræ fru-
 ges præponderant propter alimentorum facultatem. In infusione
 fructus, sapor, odor, magnitudo, color, & forma ex subiecti trunci
 qualitate mutantur, vt latius disputauim⁹ in nostris libris de Agri-
 cultura; & tādē succus per plantarum poros per cuncta meabilis
 subiens, eas transmutat, vt lapidescant, & ferrescāt etiam, vt ita di-
 cam, si super ferri mineras oriātur, eadem cute permanente & gra-
 uitate, & duritie ferrea. Vifitur in quibusdam locis, vt Georgius
 Valla refert, petrifico succo abundātibus, qui per radices & trunci
 poros exsuctus, radices ipsas, trūcum, ramos, folia, & flores in lapi-
 dem conuertit. Hæc eadem in animalibus: nam alimenta, vt aqua,
 in eis colorem, & qualitatem commutat. Aristoteles ait, animalium
 omnium colores ab aquis permutari. Sunt & Bœotia Cephis-
 fos, & Melas, & Lucanis Cratis, inque agris Clazomeniorum, &
 Erythræorum, & Laodicensium fontes; quorum potu, quamuis
 alba, proueniunt leucophæa, in aliis pulla, aliis coracino colore. In
 campis Troianis Scamander armenta rufa facit; ideo hoc flumen
 Iliacenses *Xanthum* appellant. In Scotia oues flauenti lana sunt, quæ
 ex potu, pabulove prouenire scribunt. Theophrastus in Macedo-
 nia ait, qui candida sibi nasci pecora velint, ad Aliacimonem duce-
 re; qui nigra, aut fusca, ad Axium.

*Probaturs artis & natura experimento plantas è terra qualitatibus
 vires exsugere; CAP. VI.*

AD veritatem hanc elucidādā, quod ex variis locorum succis
 suas hauriāt qualitates stirpes, si quas superius adduximus au-
 ctoritates, & exempla minime suffectura iudicabit quispiam, nu-
 merosa experimēta adducemus artis & naturæ; videbimusq; quod
 si casu, vel arte id efficere valemus, multo credibilius natura id effi-
 ci posse; nec solum id in plantis, sed in animalibus etiam accidere.
 Et primo terra natura falsa, saporis vini & pomorum corrumpit,
 Virgilio docente;

Salsa autem tellus, & quæ perhibetur amara

Frugibus infelix, ea nec mansuescit arando,

Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina seruat.

Nascens Eleaticus inter vites, recenset Theophrastus vinum vsque adeo reddere prouocans vitas, vt omnes qui bibant graciles admodum ventre efficiantur. Sic elleboriten fieri dicit Plinius ex vetratro nigro, Cato docet, sic fit & scammonites. Mira vitium natura saporem alienum in se trahendi, qualem & Salium redolent Patavinorum in palustribus vindemię. Sic & elleborum seritur in Thasso, aut cucumis siluester, aut scammonia, quod *vinum ectromatium* vocant, quoniam abortus facit. Columella prohibet sterco viribus ingerendum, quod vini saporem corrumpat. Mandragora vitibus adnata, somnificū facit vinū. Si nascitur mercurialis in vinetis copiosa, suo sapore vinum inficit, & bibētibus ingratum redditur. 40
Lupini in vinetis confiti, amari saporis vinum reddūt. Siluestre allium Franciæ, & Brabantiæ colonis in aruis inuisum nascitur, quia tritico innatum prauum odorem & saporem cōmunicat, quo farina & panes imbuuntur. Rutā, quæ in Macedonia circa Haliacmon annem prodeat, comedentes affirmat Dioscorides emori; cum montosus is sit locus, & viperis scateat. Nec obscuriori experimento animaduertere licet in plantis, quæ supra alias plātas innascuntur. Cassitha suis clauiculis finitimis plantis annectitur, vbi alimētum vberius nacta, suæ radiculæ exarescunt, ex fugēdo alienum genium defraudat. Veteres Græci eius virium non meminere, quod non proprias, sed cui innascitur plantæ vires æmulatur. Arabica factionis Medici inquirunt, si calidæ stirpi inhæret, calidam sortietur facultatem; si decubuerit frigide, vim sibi frigidam vindicabit. Qui facultates illi tribuere, vires illius longe magis gliscere pollicentur, si parentis ingenium ei patrocinetur. Filicula, quæ arborum caudicibus adnascitur, purgatori succo, cōcoctioriq; alitur, ob id à Mesue præfertur ei, quæ solo aut muscolis lapidibus adnascitur; nam suo inconcocto humore flatuosa est, & ventriculum subuertit, eiq; obest; sic de aliis, vt visco, hipeari, stelo. Valde animaduertendum esse ab iis, qui fungos edūt; nā edules pniciales multis de causis gignuntur. Si. n. caligaris clauus, aut chalybs, aliqua rubigo, vel panni marcor adfuerit, aut si iuxta serpentis cauernam, omnē illico succum in venenū decoquant; vel si noxiis arboribus adnascūtur, vt pote taxo, thapsiæ,

thapsiæ, & similibus, capaci venenorum cognatione virus exsugunt. Nonnullæ sunt herbe supra mineralia nascentes, virtutem quandam metallicam haurientes, quarum succus hydrargyron glaciunt, quod aliquando non paucæ admirationis existit. In citeriore Germania infra Danubium vites emergere scribunt, quæ clauiculas & plerumque folia ex auro ferunt. Idem legimus in Pannonia euenisse, cuius causam aurifodinis sub vite latentibus adscribunt. Crocum siluestre quod sulphureis Phlegmatis montibus innascitur, sulphuris virus hauriens, stannum aureo, & pulcherrimo colore tingit: Idem etiam arte fieri contingit: nam mutatis alimentis, inquit Theophrastus, omnia arborum genera permutari videmus: quippe ex siluestribus mitiora redduntur. Cum iniicitur alimentum radicibus, ab his omne alimentum transmittitur, & dispensatur, & è radicibus in toto principio protinus stirpem alterat, & postremo fructus immutat; quale namque principium, tale quoque illud sequatur, quod ab ipso principio prodit, necesse est. Adaquatio granata dulcorat, & mollicat, quippe aut nullo, aut molliore intus ligno, & meliora fiunt. Stercus enim suillum suis radicibus iniectum, dulcem ex acido efficit succum. Cucumerum semina lacte & melicrato macerata, dulciores producant succos. Cato vitibus ablaqueatis ad mouendam aluum atrii veratri fasciculos circumponit; de his vitibus quod deligit vinum, cyatho in cæteram potionem addito, aluum mouet sine periculo. Pruna purgatoria efficiuntur circa radices iniecta aqua, in qua prius colocynthis ebullierit; sic enim venenosis succis vitis, vel ficus radices inficiuntur, vt perniciosos producat fructus. Vnde si ars efficit, vt rei radicibus obrute facultas in fructus transeat, quis aliter sentiet, vt cum terræ proprietas natura huiusmodi sit, atque radicibus primo affectis tales plantas non futuras?

*Probatur natura & artis experimento animalia ex alimento vires
exsugere; CAP. VII.*

IDEM etiã in animalibus experimur. Aqua Pyræi agri, inquit Theophrastus, non platas tantum, sed homines, qui in ea lauantur, leprosus efficit. Pueri à nutricibus cum lacte ingenium hauriunt. Pollux sanguinem ferinum cum lacte canibus præbere dicit, vt aptiores sint venationi. Est enim platarum lac succus per radices haustus terræ, cuius qualitate platarum ingenium informatur. Arcades non medicaminibus vti tradunt Theo-

phraftus, & Plinius, sed lacte circa ver; quoniã tunc maxime succis herbe turgent, medicanturque vbera pascuis. Bibunt autem vaccinum, quod boues omniuori sunt herbarum. Quibuscunque in locis pecora scammonium, veratrum, aut mercurialem pascuntur, lac omne ventrem, & stomachum subuertit; quale in Iustinis montibus esse à Dioscoride proditum est. Siquidem capre, quibus candidum veratrum pabulo fuerit, primo tolitorum partu euomunt, & eorum lac hastum nauseam creat, & stomachum in vomitionem effundit. Sed caprinum aluum minus tentat; quoniam pecus hoc astringentibus pabulis, robore, lentisco, oleagineis frondibus, & terebintho magna ex parte vescitur, vnde stomacho accommodatissimum reddi solet. Pecus depascens scammonium, ac elleborum, omnino mouere aluum Galenus tradit. Pecudum lac allio vescentium, allio caseum olet. Serpentes, quæ balsamo vescuntur, lethales non sunt, quum balsamum venenis medeatur, Æliani testimonio: Pecus purgari silphio scribit Theophrastus, pinguescereque vehementer, & carnes mirabilem in modum suaues esse. Apes mel optimum, & venenatum conficiunt ex herbarum floribus, quibus vescuntur. Heracleoticæ colligentes mel ex flore ægolethri in Ponto, mel venenatum efficiunt. Aliud genus mellis in eodem Ponto situ *manicon*, siue *mænomenon* appellant, ab infania, quam facit, existimatum rhododendri flore contrahi, quo scitent filuæ. In Sardinia progenitum, virus habet; Sardoum, vel Colchicum infame traditur amaritudine. Ex buxo soluit aluum. Qui auiculas, quæ taxi baccas Italiæ deuorant, ederint, alui profluuium corripuntur. Cyrrei perdicez cibi gratia non capiuntur, quod allia deuorent, & carnem insuauem habeant. Coturnicibus veratri semen gratissimus cibus, quamobrem eas damnauere mensæ. Coruos, qui æstate capiuntur, cauere oportet; quia eo tempore serpentibus vescuntur. Lepori coagulum optimum ad cogendum lac, quia lactuosus herbis vescuntur, vt lactuca siluestri. Tactis radicibus vitis elaterio, aues non tangunt vias. Ex his medicorum optimum inuētum, ne nauseam iis moueant, qui difficulter medicamenta admittunt, animalia his alunt, quæ volūt ægros sumere, dein ægro propinant. Exemplum erit: Si quis calculo mederi velit; hircum per hebdomadam lauro saturat, cuius sanguis calculo laborantibus datus cū vini cyatho proficiet; nam & laur⁹ calculosis medetur. Ad hydropicos valet hir-

let hircinus sanguis, qui lentisco pascatur. Ad splenem, serum caprinum, qui hedera. Gallinacei pulli, qui lacte, & panis micis saginantur, præstantissimum saporem exhibent, mireq; cum palato ineunt gratiam. Et anser caricis nutritus, tum ad medicinam, tum ad gulæ saporem optimus, & præsertim iecur. Cuiusvis quadrupedis caro deterior est, quæ palustribus quam quæ editioribus locis nascatur. Nec omittam puellam illam Alexandro Magno ab Indorum Regina dono missam, quæ ab infantia serpentum veneno depasta fuerit; cuius natura abierat in serpentem, ut ijs perinde aleretur, ac cõsuetis cibus reliqui; hæc solo morsu hominem pernecasset, vel si quis cum ea coiisset. Sed Alexander Aristotelis admonitu ab ea abstinuit. Alia quoq; subderem experimenta, ni prolixior existimaret.

Vires, quas possident animalia, pleraque ex alimentis habere.

C A P. VIII.

NON ab re fuerit obiter commonere, quas possident animalia, vires, maiori ex parte ex alimentis prouenire: nã pabuli varietas in causa est, ut nō solū diuersi, sed eiisdē generis animalia, carne succo, sapore, & forma differar; & loca ratione pabuli diuersa sunt. Aliqua enim corticibus, folijs, spinis, & sarmentis vescuntur, & cõstringunt; alia spermologa, alia carniuora, & similia. Nos exempla apponemus aliqua, ut quæ scripsimus veriora esse demõstrem⁹, & doctis ansam præbeamus peregrinorum animalium vires coniectandi. Auerroes in colliget inquit, animalia, quæ terræ nascētia comedunt, temperatę sunt complexionis, ut pecudes, boues; & volatilia, ut gallinæ & perdices: quorū os parua scissuræ, est solipeda, vel scissis vngulis, cum sine prælijs pascatur. A sin⁹ spinis adhuc teneris vescitur, folijs, & perticis salignis; vel obiecto fasce sarmentorum, paleis, hordeo, fufuribusq; hordeaceis. Ad sanguinem vnde quaque fluentem adhibetur asininus simus, cuius cinis dysentericis, & cœliacis medetur, ex Plinio. Eiusdem pabuli equus, cuius coagulū ex Dioscoride cœliacis & dysentericis conuenit; simus aridus inspersus sanguinem sistit, etiam recens olfactus, ex Plinio. Bos comode pascitur vbi nemora herbida, virgulta, fruteta, carecta, & fruges, ex Columella, dentibus summitates tantum herbarum carpit. Si sanguis reijciatur, efficacem tradunt bubulum sanguinē modice cum aceto sumptū, & ad remedia cœliacorum, & dysentericorum. Camelo

pro esca sunt spinosa, lignosa, fœnum, & hordeum; eius sanguis fri-
xus dysenterijs prodest, diuturnoq; alui profluuiio, ex Hari. Stercus
alui, & nasi fluxum sanguinis sistit, ex Plinio. Caprinum pecus du-
meta potius, quam campestrè situm desiderat, asperis, & siluestrib⁹
locis optime pascitur; nam nec rubos auerfatur, nec veprib. offen-
ditur, arbusculis, frutetisque maxime gaudet, vt alaterno, & cytiso
agresti, nec minus iligneis, quernisq; fruticib. ex Columella Virgil.

Post hinc digressus iubeo frondentia capris

Arbuta sufficere. & alibi:

Pascuntur vero siluas, & summa Lycai,

Horrentesque rubos, & amantes ardua dumos.

Eius pili vsti omnes fluxus sanguinis & dysentericos sistunt; sic san-
guis, seuum, & medulla, ex Dioscoride, & Galeno. Capræ siluestres
in summis montibus pascuntur, herbis è faxis profolientibus, & sa-
xifragis. Martialis;

Pendentem summa capream de rupe videbis;

Casuram speres, decipit illa canes.

Ob id siluestrium caprarum lotium ad calculos datur, ex Aetio, A-
lexandro Tralliano, Philagrino, Plinio, & alijs. Idem eibus & ouilio
pecori, cuius seuum sanguinem sistit; lac, dysentericos. Cerui fruti-
cibus, & herbis pascuntur. Sanguis eorum aluum sistit, ex Plinio: dys-
entericis & cœliacis proficit, ex Dioscoride. Elephantes truncos
gratissimo in cibatu habet, palmas excelsiores fronte prosternunt,
ac iacentium assumunt fruct⁹, ex Plinio & Solino. Cum pabula de-
fecerint, radices effodiunt, quib. pascuntur; præter alios cibos hor-
deum comedunt, eicures hordeo, paleis & folijs, ex *Æliano*. Ebur
vim astringendi habet, ex Dioscoride. Herinacei in sepibus dumo-
sis, & vineis diuersantur, & pomis per æstatem congestis in arbori-
bus, hieme cum latent; vescuntur; cuius renes dysenteriam curant.
Moschi capreolus herbis odoratis pascitur, spica nardi, & myrrha,
ob id sanguis eius in vmbilicum collectus euadit in moschum: cõ-
fortat cor, labantes sensus reficit, cerebrum roborat, & alia opera-
tur, quæ odorata. Vnguis odoratus, Græcis *βουξ* dictus, operculum
conchylj est, in Indiæ paludibus inuentū, vbi regio nardifera: nar-
di frondibus vescitur, ob id odoratus: locofas mulieres, & vteri strā-
gularu concidentes, quum suffiuntur, exuscitat, ex Paulo, & cetera,
quæ odorata. Sus radicum maxime appetens, glandes suauiter edit:

iecur affum aluū sistit, fimi cinis dysentericis datur, ex Plinio. Sunt
 & animalia carniuora. Auerroes: Diuersificantur animalia secundū
 diuersitatem ciborum; quoniam comedentia carnes temperamen-
 to sunt calido, & sicco. Conferunt quibus hæ qualitates iuuant, vi-
 delicet hemorrhoidibus, colicæ, paralyticis, podagricis & melan-
 cholicis morbis in medicamine; at in cibo augment, ex Auicenna. Scif-
 sura oris ampla sunt, vnguibus armata, quum venatione viuant. Ves-
 citur leo crudis carnibus; multa deuorat solida, sine vlllo dissectu;
 43 eius caro declinat ad siccitatem, bilem atram in cibo generat, cæteris
 calidior; prodest paralyticis sanguis, curat cancrum ex Rhasi; adeps
 tertianam, caro phantasticos, cor quartanam; & si quis super
 eius pellem sederit, recedent ab eo hæmorrhoides, ex Plinio. Lupus
 carniuorus, vorat potius quam comedit, pilos & ossa etiam. Atram
 bilem in corporibus generat, & prauas imaginationes. Caro colicis
 medetur; confert oculis, vt carnes omnium rapacium; Auicenna
 laudat ad hæmorrhoidas; decoctus in oleo ad podagras; adeps vn-
 guentis articulariis admiscetur; Sextus ait mederi ijs, qui à dæmo-
 nibus & vmbriis, quæ per phantasmata apparent, inquietantur.
 Vorax canis, eius capitis cinis inspersus canerosa vlcera sanat, ex
 Plinio; dens alligatus, quartanas; coagulum & fimus, colicam tol-
 lunt. Catus diuersa murium genera & aues venatur, pisces mire
 appetit, vescitur tandem quibus & canes. Caro hæmorrhoidas cu-
 rat; occisi iecur luna crescente in vino potū ante accessionē, quar-
 tanam abigit, sic & excrementa, ex Plinio, & podagricos curat. Vul-
 pes omniuorum animal, cuniculos, lepores, & gallinas rapit; mu-
 res spiritu è cauernis extrahit, Galenus sicci temperamenti esse ait.
 Oleum in quo decocta vulpes, vel hyæna ad arthriticos ex Galeno
 valet, & podagricos; iecur degustatum ante accessiones quartanas
 curat; stercus putrida vlcera, & lepras. Hyæna homines, eorum-
 que cadauera vorat, solæ ex animalibus sepulchra eruunt inquisi-
 tione corporum, ex Plinio, & Solino. Diximus ad podagricos, &
 quartanarios valere, vt etiam contra nocturnos pauores, vmbra-
 rumq; terrores. Voraces mures sunt; expellunt melancholiam, &
 phreneticis profunt, dissecti & impositi podagras leniunt; fibra ie-
 coris pota cū vino austero quartanas; Serenus adipe in scithis vititur.
 Panthera simias capit, hiñulos, dorcadas odore allectas; cuius caro
 post leonem calidissima, siccissimaq; ex Galeno. Vtilis paralyticis,

& pulsum cordis patientibus, si eius odor inter assandum recipiatur. seuum feras scabies, & impetigines tollit, ex Rhase. Mustela muribus pascitur, serpentibus, & auibus; sanguis podagram sanat, cinis elephantiam, ex Plinio & Æsculapio. Vrsus omnium animalium, fructus, fruges, frondes, & carnes vorat, articularibus, & podagricis morbis valet ad epeps; fel carcinomata serpentina, gangrænas, & lepras curat, ex Plinio; hæmorrhoidas ex Rhase, & constringit quoque. Rapacium volatilium carnes, habentium rostra & ungues ad idem, & ad oculos valent, ex Auicenna. Accipiter è rapacium genere, melancholiæ, & mentis perturbationi resistit, oculorum hebetudini conducit, ex Plinio, & Galeno. Oculi suspensi tertianâ; puluis in quo se volutarit, quartanam curat, ex Kirannide. Aquilarum genera carniuora, agnina carne, hinnulorum, & leporum, & anserum delectantur, quos rapiunt oculis, felle, & cerebro aquila iunctis claritas visus restituitur, ex Plinio, & colicos adiuuant. Ciconia assa si edatur in anno semel, fugient ab eo podagra, chitagra, arthritidis & quæcunque neruorum passiones, ex Kirannide; cinis eius ꝑ collyrijs valet ad oculorum vitia. Aetius vnguentum ex ea parat ad podagras. Coruus hominum, quadrupedum & piscium cadaueribus vescitur; cinis ad podagram, alphas, lepras, & similia valet. Vultur etiam cadauera sectatur; pedes eius podagris conferunt, ex Tralliano; sanguis lepris, ex Plinio, & nebulis oculorum, ex Æsculapio, & tandem omnia, quæ aquila potest. Carniuora auis bubo, viuunt præda animalium nocte ambulantium. Scabiem purgat, eius excrementa quartanis præstant, ex Plinio. Crus ad paralyfim, vlcera, & caneros valet; hirundo ad quartanas. noctuam ad paralyfim, & ad melancholicos, & mente perturbatos laudat R. Moses: sic vespertilio ad podagram & omnes arthriticos dolores. Spermologæ fere cum primis coincidunt. Aquatica animalia, quia aquaticis herbis, & feminibus victitant, vt lente & similibus, medentur igni sacro, & quartanis, & inflammationibus, & tussi, & eiusmodi morbis. Tussim sanant, inquit Plinius, piscium modo è iure decoctæ ranæ. Testudo aquatica ad equorum tussim laudatur à Rufo: adipem cum aizoo herba tussim ad quartanas commendat Plinius. Anser herbis riguis & frigidis, & humidis cibarijs delectatur, ex Æliano; adeps phlegmoni medetur, ex Galeno; igni sacro, ex Plinio; stercus potum tusses mitigat, ex Kirannide.

Quod solo, cæloque mutato non solum plantarum, & animalium qualitates mutantur, sed altera in alteram abit. CAP. IX.

44 **T**ANDEM ignoro quo clariori argumento demonstrare possim, quod plantæ ex solo qualitates hauriant, si terra, cælumq; non solum animalium, & plantarum qualitates mutant, sed altera in alteram, vt comæet cogunt: mutato enim alimento, mutantur cum forma qualitates. Demonstrat Theophrastus aliquas stirpes cum facie qualitates mutare: nam populus alba in nigram abit. Et mutatur vel in propinquam, affinem, & congenerem, quum triticum in lolium mutatur: vel in alienam, & in longius, quam in proximū genus, vt linum in lolium. Ait enim; Tempus, alimentum, & cælum alterationes efficiunt animalium pariter & plantarum; & omnino ad genus mutandum, qualitatem, quantitatemq; alimenti conuenienter statuendum censemus. Aquam mutationem afferre aliquam dicitur, sed omnium maxime, euidentissimeq; locorum quorundam, atque cæli naturam mutationis causam habere notantur. Triticū in lolium degenerat, & lolium in triticum mutatur, quum nullum ex frumentis validius istis perspiciatur, & tam magnam mutationem recipiunt: id accidit ex imbrium frequentia tempore verno, & simul cum soles incanduerint. Triticum quoq; & hordeum siluestre, quum feritate mitigata per temporis tātundem in cereale mansuescunt; & hæc fieri mutatione loci, & cultura videntur. Plinius frumenti vitium auenam dicit, & auena frumenti fit instar: quippe quum Germaniæ populi serāt eam, nec alia pulte viuant, soli maxime, cæliq; humore hoc euenit vitium: diutius enim detentum sub terra, priusquam erumpat, vel si cariosum fuerit. Robus apud nos non suo loco satus, abit in siliginem, deterius pondere, colore, & pollinis rubore; inde facile videre est diuersitate terrarum non semper tellurem omnia similia referre, sed euenit vliginoso, & depresso aruo. Vertitur etiam triticum in typham & zeam, & zea & typha in triticum, idque quodam paratu contingit si pinsita seratur, idque non protinus, sed anno tertio. Hordeum etiam in auenam mutatur: abit etiam zea in auenam, & linum in lolium, cum & hæc inter se plurimum distent. Desciscit enim siligo in zeam, in hordeum rarius; & randem vel ratione telluris, vel aliam ob causam auena in hordeo, aræcus in lente, securidica in aphacis, atq; in omnibus fere est, quod nascatur, intermisceturque. Sed ego puto soli

vitio, vel anni in hæc genera transmutari. Ocymum folibus expositum transit in serpillum; quoniam accedente maiori siccitate, folium durefcit inopia alimenti, & odoris acrimonia gliscit. Martialis Græcus affirmat illius flores in albos, roseos, & purpureos mutari, & modo in serpillum, modo in sisymbrium desciscere. Vetula femina tantum valent in quibusdam, auctore Varrone, vt naturam commutent, & ex femine brassicæ vetere fato nasci aiunt rapa, & contra ex raporum, brassica. Sisymbrium nimio cultu effœminatur, transitque in mentham sui odoris acore. Poeta;

Vidi ego lecta diu, & multo spectata labore

Degenerare tamen.

Mentha, mentastrum, & sisymbrium tantopere inter se conueniunt, vt quasi naturæ mutuo symbolo alterum in alterum abeat: nempe mentha in mentastrum; hoc in sisymbrium, & id in mentham. Fit & hæc mutatio in animalibus, & in his magis naturales sunt, pluresque cernuntur pro locorum mutatione. Coluber stagnis exsiccatis marcescit, & ex tineâ, eruca, & ex eruca papilio gignitur, sic de psyche, & chrysalide. Sed quid in singulis hæreo, præsertim in re non obscura?

De aquaticis plantis, & quæ sint earum indoles & vires.

CAP. X.

IAM videre videor affatim demonstrasse, quod plantæ ex natalibus locis virtutes exsugant situ, cœlo, & cultu. Nunc ea loca quæ fuerint, æquum est recensere. Sed vt nostra lucidior reddatur oratio à locorum diuersitate exordiemur, ac cum Theophrasto dicimus, *omnis plantarum differentia à locis accipi debet*; quippe quoniam fortasse aliter accipi nequeant, & generalem quandam facere posse distinctionem videntur, aquatiliam, & terrestriam, vt in animalium genere. Sunt enim quædam, quæ non nisi in aquis viuere possunt, quæ secundum genus humorum discernuntur, vt lacubus, paludibus, fluuijs, & quæ in ipso mari nascuntur. Nos ita diuidem⁹: Plantarum loca vel in aquis, vel in terris. Aquæ sunt dulces, vt lacus, palus, & fluuius; falsæ, in mari. Terrarum varietas pinguis, macra, mediocris, saxum, vel arena. Amphibiæ sunt, quæ in lacubus & terris, vel mari & montibus, vel asperginosis locis, & litoribus nascuntur.

AQUATICAS plantas apposita exprimit tabellula. A dextera sui parte è lacu tribulum delineatum habet pro presenti capite. In media palustrem nymphæam, peculiarem pro decimotertio capite. Postremo loco marisum muscum, pro quintodecimo describendis.

46 Nos ab aquarum incolis incipiem⁹, tum quod facilius dignoscuntur, minusque suos natales deserunt: nam facilius montana in palustribus vivit, quam palustris in montibus; tum quia earū indoles

minus decipit, mox ad marinas, terrenas, & ancipites deueniemus; & ad has primo, quæ non nisi in aquis viuere possunt. Nunc lacuū incolæ faciem, idæam, vel archetypum effigiabimus; non quod singulæ quæ in aquis uiuant, notas omnes, quas collegimus retineant, sed communiore, & minus fallaces, vt huius comparatione de aliarum stirpium partibus congeneris facultatis indicium fumamus: sic quæ plus huius descriptionis retinebit, plus ad aquaticæ plantæ naturam accedit.

AMPLIORI igitur forma, quam sui generis terrestris succulento, pingui, tenero, & molli aspectu conuictrix, & aquarum alumna stirps è lacubus, vel torpentibus aquis emergit. Caulem exferit rotundum, glabrum, enodem, mollem, & flaccida medulla infartum. Densissimo, & numerofo foliorum stipatu. Folio peramplo, circinata rotunditatis, vel obtusiore ambitu, læui, crasso, carnosio, enerui, longiori pediculo innixo, dilutioris viroris, sed siccescente, saturationis, atriorisque. Flore ex albedo pallefcenti. Fructu ex coloris, inolido, insipidoque, & plerunque sterili. Radice magna, tuberosa, fungosa, numerosis capillamentis, gracilioribus & prolixioribus innixa. Virium effectarum. Germinans præpropere. Breuis vitæ. Ligno, dum vritur, fumoso. Sed eius Physiognomoniæ naturales rationes reddamus, quo certior nostra reddatur præceptio: sunt enim hæc dicendorum fundamenta. Quod maiora sint semper, quæ in aquis nascuntur ijs, quæ vtroque loco, aquis scilicet & terris orientur, reddemus rationes ex Aristotele, quum de animalibus in aquis nascentibus dicemus: & Theophrastus libro De causis, ea facilius crescere dixit, quæ humidiora, rariora, laxioraq; sunt, & ad summum, humiditas germina incrementaque præstat. Fœminæ ob id facilius, quam mares augetur. Virgilius de herbis humidis locis nascentibus dixit;

Humida maiores herbas alit; ipsaque iusto

Lætior: ab nîmium ne sit mihi fertilis illa,

Neu se præualidam primis ostendet aristis.

Enodes plerunq; sunt, non quod nodis omnino careant; talis enim arbor fere nulla est, sed quæ nullos habere videntur, sicut iuncus, typha, & gladiolus; sed vt paucos nodos, naturæ ordine habeant, vt sambucus & ficus. Tandem palustres, & in vmbrosis locis nascētes, vbi neque à sole, neque frigoribus, vel flatibus densitatem reci-

pere possunt, minus nodosa sunt; quia humidiores, & solutiores sunt, ex Theophrasto. Peculiarem fortitur caulem sine nodo butomus. Medulla sunt fungosa, ut quae praepropere à natura gignantur, & aquea natura constant, ut in iuncis, butomis, cyperis, papyris, sambucis, salicibus videre est: terrestres vero, ut quercus, elculus, & montanae, duriori corneaque natura referta sunt, & Theophrastus armamentariam harundinem humidiorum nata conditionem, pleniorum, carnosiorum, in totumque facie lasciuiorum spectari; folium amplius, candidius, & breuius. Folio rotundo sunt, ratione humiditatis; & si anguloso sunt, saltem umbone depresso, hebetique. Quae enim humidiora sunt, facile fluunt, & male proprio termino terminantur: abest enim terrestre siccum, & tenax. Urbana, quia humidiora sunt, rotundiori folio sunt; siluestria, quia magis sicca, angulosa. Praeterea plantae quum primum germinant, quia humidiora, rotundiora ferunt folia; aduiciora siccescunt, & in angulis sinuantur. Amplius, orbicularis figura simplicior est, & quando aliquid festinatius natura producit, circulari figura utitur: in angulosis maiori paratu opus est. Pueri in ortu teretioribus membris sunt, adultis contrahuntur. Ricini folium prius orbiculatum, mox è folio uniangulo diffunduntur orae in multos angulos. Inquit Theophrastus in omni generatione primum confusa est moles, dein procedit opus ad articulationem; quod enim simplex, facilius est.

47 Idque in humidis herbis experimentum capies. Alterum sisymbrii genus in riguis nascens, folia primum rotunda profert; adulta finduntur. Alleariae folia vidimus primum erumpentia rotunda; ubi adoleuerint in ambitu laciniosa facta. Serratula folia fert primo betonicae similia, exalescens profundioribus laciniis inciditur. Legumina quam frumetacea humidiora, ideo rotundiori folio sunt. Humidissimi fungi sunt, & rotunda forma constant. Cotyledones rotundi, & humidi sunt. Lens palustris rotunda, lenticulae similis, refrigeratae naturae est. Pyra aquea humiditate abundant, folio insigniuntur rotundo, & sic de aliis. Folio sunt etiam peramplo, ob aqueam humiditatem, qua abundant. Populus alba, quam nigra humidior; ideo ampliori fronde, idque in iuuentute, sed in senecta succi inopia frondes angustiores affert, dicit Theophrastus. Spinachia aquea humiditate abundant, & folio sunt crasso, ipsa se iure suo coquunt. Lata fronde buglossum, & lactuca sunt, quae aquea hu-

miditate abundant. Plantago aquatica ceteris maiorem gerit frondem. Hippofelinum, quod in aquis nascitur, suis cōgeneribus in latiores frondes luxuriat, idemq; de hippolapatho dicendum. Conyza aquatica, montana grandior. Vasto folio colacasia est, quæ in aquis suos natales habet. Olerum deniq; omnium frondes maiores sunt arboreis; quia aquationibus adiuantur: quibus pro esca vtamur, iam in Agricultura docuimus; vt in atriplice, & blito videre est, quæ humida & fronde maiori constant. Foliis etiã abundant lacustria, vt dixit Theophrastus. Quod dilutiore virore colorentur aquatica, & mox siccescentia nigrescant, reddit Aristoteles rationem libro De coloribus. Frondes primo vere germinãt claro virore; quia tunc humidiores sunt, sed estatis progressu fiunt porraceæ, nigrioresq;: sed cum aquis extrahuntur, & resiccescunt, à sole aduritum humidum, & atriore virore colorantur: nam humidum inueteratum resiccescēs, nigricat, vt in cisternarum tectoriis videre est. Id etiã lapidibus euenit aqua latētibus, & inde soli expositis. Aqua in nubibus causã nigredinis est; sic in terra, & aliis. Et Theophrastus pronam folii partem semper nigricare scripsit, propter humorem è terra subeuntem, vnde pars supina ab altera discrepat. Flore albo palleſcenti plerunq; sunt. In flore nimia humiditas betis, ergo pallidi flores lacustres. Plumbum inter metalla humidissimũ liuescit. Omnibus in rebus plerunq; color albus imbecillitatem notare solet, Aristotelis & Theophrasti testimonio: aquatica imbecillita sunt, ob id albo flore esse oportebat. Sunt & fructus pallidi, & excolores, vt persica, chryſomela, pruna, vua, mora, cateriq;, qui in palustribus concavisq; locis nascuntur. Color enim ex cōcoctione fit. Quæ humida sunt, minus cōcoqui possunt, & plus temporis requirunt ad concoquendum: propterea fructus cum exoriuntur, pallidi sunt, quia tunc humidissimi. Inſipidi saporis fructus causã assignat Theophrastus. Quæ vliginosa terra pueniunt, aquam sapiunt, quæ insipida est. Quæ diluta & insipida sunt, hæc fere omnia inolida sentimus, & quæ alimento vberiori, vehementiorique nutriuntur, vt palustria. Sapor neque in siccitate, neq; humiditate nimia consistere potest. Legumina quæ in aquosis nascuntur, incoctilia sunt ob nimiam humiditatẽ, frigiditatemq;. Sed ex inſipiditate ad dulcedinem aliquantulum vergunt, quod non reticuit in sari, papyro, & manasio. Sunt & cinolidi; quia odor saporis rationẽ sequitur. Ma-

gna est odoris, saporisque cognatio; nam ambo ex siccitate, & minus absoluta concoctione nascuntur, & plantę quę olidum fructum perferte quærunt, limosam, pinguemve terram minus desiderant: calor siquidem humore, lentoreq; obsessus, minus probe suo quit fungi officio. Quę dilutis & opacis tractibus degunt, in odora sentiuntur. In Thracia, cæterisq; locis, vbi humor multus & vehemens, & hiems cocturę repugnãtib; odore penitus carët. Aqua suapte natura frigida nil attrahere potest; quia tenuis, simplex, exilis, odorem tueri susceptum nõ potest, quin elabatur, effususq; euanescat; quasi in ea sedimentum insit nullum, quo figi, & cohærere valeat odor. Et plerunq; steriles sunt. Theophrastus aquarum præuidas, plerasque steriles dixit, vt salix, populus, tamarix. Auerroes in Col-
 48 liget imperfectas vocat plantas vnus elementi, vt aquaticas, ob id steriles dixit, vt lens palustris: & homines, vt cætera animalia, nimia humiditate steriles fiunt. Ex nimia humiditate effœtarum virium sunt, & vbique apud optimos scriptores, Aristotelem, Theophrastum, Dioscoridem, Galenum, cæterosq; in mōtib; & siccis locis enata, validiora & in agendo esse, & maximarum virium; contra in humidis enata, imbecillia debiliaq; vt in aloe, eleoselino, hippopatho, conyza, angelica, reliquisq; videre est. Et in Telethrio cum opacus & subriguus sit locus, deteriora nascuntur omnia, meliora, quę ferat Æge, quum siccissimus esset. De magnis & fungosis radicibus videtur Aristoteles in Problematis rationem reddidisse: nam arbores, quę loca vento, folique exposita tenent, parua & spissæ fiunt; quia spiritus & sol exsiccando incrementum impediunt, molemq; minorem reddunt: at quę cauis & riguis manent, fiunt magnæ, fungosæque; euenit enim aqua obiectu, ne pabulum arefcat & euanescat. Eadem ratione mulier quę frigida, humidaque, crura & fœmora pingua, laxa, tumidaq; habet: & quę stolidam magnitudine tument, semper peiora existimauit Galenus iis, quę bene munitam & adstrictam substantiam habent. Properantius germinant, inquit Theophrastus, quę in paludibus, quam quę in planis. Idemque aquatiliam plantarum vitam breuiorem terrestribus dixit, vt in animalium genere manifesto videtur: Aristoteles eius rei rationem addit in Problematis. Ocius enim senescunt quę in cauis, & palustribus degunt, quam quę in editis locis: nam senectus quædam putredo est; putret autem quod quiescit. In paludibus aer

semper impurus, idemque semper emarcescens; contra autem locis editis aer vndique efflante spiritu mouetur, & fit purior. Et tandem ligna earum fumosa esse non celauit Theophrastus. Fumosa quidem in vniuersum sunt, quæ humida, vt palustria; sic platanus populus, & salix.

Quæ sint aquatilium plantarum vires; CAP. XI.

SEd aquatilium plantarum qualitates inuestigemus; ac de iis quid primo senserint Philosophi discutiamus. Mnestor Empedoclis opinionem secutus, quam ipse in animalibus habuit, iudicat aquatilia calidiora esse; argumento iunci odorati, barundinis, & gladioli, & ob id frigoribus obstare ne gelaſcant. Ad hæc, rationem de ignariis adiecit; nam ex aquatilibus plantis ignaria fieri dixit, quæ celeriter ignem concipiant, & ardent, vt res, quæ caloribus plus continent. Cui respondet Theophrastus, quod res contraria neque alere, neque seruare apta est, sed resistunt humidis humida, non contrarietate, sed potius affinitate naturæ: vnum fit humor internus cum humore externo, vt alni lignum, quod sub aquis incorruptibile. Quod de ignariis notat, id fortasse non caloribus; sed vehementioris conflictus potius indicium esse quispiam dixerit, vt prætenue humidum attritu attenuatum aërescat, & incendatur. Has opiniones Lucretius & Vitruuius ex Latinis sequuti sunt, vt alibi diximus. Sed rei veritas est, quod corporei excessus contrariis in locis & temporibus conseruantur, similibus læduntur. Contra naturales corporis habitus, similibus gaudent, & conseruantur, contrariis vero læduntur. Adiciamus quod aqua vndique circumfusa suo humore imbuens, & persuadens, atque intro alimenti necessitate attracta, similem inuehit suæ temperaturæ constitutionem, & ex aquarum varietate earum qualitates variantur. Auerroes in Colliget imperfectas vocat plantas, in quibus vnum prædominatur elementum; earumque complexionem frigidam, & humidam esse, & ex corporis vasta magnitudine, humiditas augetur. Theophrastus frigida esse aquatilia dixit. Vnde vires quas possident ex his qualitatibus conici poterunt, scilicet frigida & humida, quibus medeantur, vt igni sacro, phthili, capitis doloribus ex calida causa exortis, & similibus; sic hydrophiliam inducere, & præcipue Venere elanguescentem reddere. Sed lacustrium herbarum exempla reddamus.

49 mus. Palustris lens aquis residibus, & nullo lapsu repentibus innatat, muscus lenticulæ similis; etsi à recentioribus rerum vestigatoribus obseruatum sit radices exserere, & tandem planam euadere. Dioscorides refrigeratoriæ naturæ dixit. Illinitur igni sacro, & podagris. Compertum recenter est mederi inflammationibus, febribus pestiferis, oculis rubentibus, palpebrarum phlegmoni, & capitis doloribus. Eodem modo torpentibus vndis superstat herba, quam *rana morsum* vocant, lenticulæ similis, rotundo folio, intermicantibus lacteis flosculis, crebris radicum staminibus, longius se porrigentibus in fundem, vbi ranæ lubentius habitant, vnde nomen. Nil pigris fluentis, & stagnantibus vndis familiarius virescit tribulo, ex eisdem comam exserit foliis rotundis ornatam, latis, crassis, longo pediculo innixis, partim in aquis natantibus, partim in fundum reptantibus, & emersis. Caule crasso, pingui, quem refrigerantis naturæ Dioscorides dixit, & perinde inflammationibus, gingiuis, & tonsillis utilis. Tam lacustribus, quam leni agmine se mouentibus vndis superfluitat muscosa, siue tœniculi folia planta innumeris foliorum capillamentis exhibens, è caule per æqua interualla pinnatim exeuntibus, mollicellis, tenellis, colore ex viridi fusco, radice euulso facili, pallidula, sapore insulso, quam ex Aniano prope Neapolim lacu collegimus, eiusdem facultatis. Lotus Ægyptia provenit campis inundatis, flore candido, liliaceo, vespera tota abit in lacum; dein ad solis exortum extra aquam emergit; radix cocta editur in panificium. Serapio articulorum doloribus mederi dixit. Plinius ait, Herba quæcunque à riuis, aut fluminibus ante solis ortum collecta, adalligata læuo brachio, ita vt eger quid sit illud ignoret, tertianas arcere traditur. Fungi in humidis, vel ex nimia humiditate nascuntur, eruti quam celerrime computrescunt, rotundo umbone, caule tenero, frigida & humida planta est. Canum moribus ex aqua illinuntur.

De animalium formis in aquis degentium, & eorum viribus;

C A P. XII.

ANIMALIA eandem sequuntur rationem. Et si animalium loca difficiliter cognoscantur, quum pedibus prædita longe à suis abeant locis, quibus viuunt; sed vbi sæpius stabulantur, conueniunt, versanturque, ea sua dicemus loca. Quorum hæc erit forma:

AQUATILIA animalia ampliori constant forma, quam sui generis terrestria, rotundis membris, cute glabra & molli, carne flaccida, colore pallida, inolida, saporis insipidi, & breuis vitæ. Cuius naturales rationes reddemus. Quod ampliori forma sint, quam sui generis terrestria, reddit Aristoteles rationem Problematum libro. Terrestrium vi solis consumitur corpus, detrahiturque copia alimenti; vnde quæ abdita viuunt, vegetiora sunt; his incommodis quum aquatile genus immune sit, adolescit corpore ampliori. Et Plinius: Quod aquatilia, maiora sint terrestribus, causa euidēs humoris luxuria. Quod rotunda sint forma; vidimus in humana Physiognomonia mulieres, vel humidos viros, vel nuper ortos pueros, qui vere humidiores sunt, teretibus, læuibus, & molliusculis esse membris. Carne etiam constant laxa, quia humida sunt, humidoque vescuntur cibo, aquis, luto, & muco: secus autem in iis, quæ radicibus, herbis, aliisve durioribus vescuntur: nam carne duriori, vegetiorique constant. Pallidi coloris causas reddit Aristoteles in Problematis, quum humorem efficere palliditatem dixerit, quando putrescit, & immobilitatis etiam causa euenire; ob id pallidos esse, qui palustria colunt. Cur vero insipida & inolida sint, causam reddidimus in aquatilibus plantis. Sed aquatiliū animalium vires vestigemus, & veterum Philosophorum sententias perferutemur. Aristoteles libro De partibus, & Respiratione refert Empedoclem non bene censere ex animalibus ea calidissima esse, & ignis plurimum habere, quæ aquatilia: nam fugientia naturalis caliditatis excessum, quū frigidus & humido destituantur loco ipso, hæc contraria asciscunt; humorem enim aere minus esse calidum. Et loci frigiditatem caliditate naturæ ipsorum pensari, Theophrastus idem refert. Empedocles piscium constitutionem calidissimam putat, ob id in frigidissimum ablegatos elementum. Contraria contrariis locis posse perdurare censebat, calida frigidis, & frigida calidis. Sic enim naturam in principio generasse voluit, & rem à suo simili per excessum perire; conseruari à contrariis maxime posse, velut medio quodam exultante temperamento. Cui ita respondet: Quod res contraria neque alere, neque seruare apta est, sed similis; & inepte Empedoclem asseruisse naturam ad locum humoris transfuisse, quæ in arido genuerat: quo enim pacto animantes aquarum incolæ vel quantumlibet temporis in arido

arido persistere potuissent, si modo his nostris temporibus similes sunt? Item, quod nostris temporibus in generatione euenire sentimus, rem plane declarat: nam in vniuersum animalium plátarumque genus tum generari, tum permanere suo tantum in loco posse videmus; quo circa suo quoque loco affici nequeunt, contrario & aduerso, affectionibus patent, vtpote cum distractio & permutatio magna ita accedat; sed vt diximus de plantis, corporei effectus excessus contrariis in locis & temporibus conseruantur, similibus destruantur; contra naturales corporis habitus similibus gaudent, & conseruántur. Sed vires, quas ex animalibus, quæ dulci aqua viuunt, coniuicere possumus, erunt, quum humida & frigida sint iis, quæ refrigeratione opus habet: iuuant, vt iam diximus, & ebrietati & canis moribus. Sicca enim animalia suis moribus rabiem, & hydrophobiam inducunt, vt catus, lupus, vulpes, mustela, & alia; & aquatica medentur eis, quum solus cancer, vt putat Galenus ex Pelope. Sed ad exempla accedamus. Cancris fluuiialis cinis magnopere prodest rabidi canis moribus, ea ratione, quam diximus; quod multis etiam animalibus competit, quum antiquiores medici huic vni soli tribuerint. Prodest etiam tabidis, & carcinomata lenit. Hippocampus aquaticum animal, ei, qui eum deuorauerit, aquæ amorem inducit, vt perennes fluuii, iuges fontes, lacus, & litora grata sint: vires salutares contra rabidi canis morsus habet, ex quibus aquæ pavor exoritur, ex Æliano. Ranæ etsi extra aquam aliquando viuunt, inter aquatilia numerantur, carne flaccida, læui, hecticis, & phthificis apponuntur; dolores capitum mulcent, sacro igni, tonsillis, & similibus morbis medentur. Testudo aquatica frigido succo constat, hecticis, & phthificis datur ad refrigerandum; valet etiam ad ambusta, quartanas, ignem sacrum, capitis dolorē, & ebrietatem. Anguilla in aquis, & luto degunt, ad eadem fere remedia solent propinari. Vino suffocata, & ab ebrio potata, tollunt temulentiam. Piscium plerique hecticis profunt, vt ex Medicorum libris habetur. Mullus vino suffocatus, ad ebrietatem valet. Anser, aquaticum animal, solus animalium non rabit, ex Aristotele, ob id contra hydrophobiam. Mergus in aquis, & mari degit, mirifico experimento contra rabidi canis morsus valet, vt illico hydrophobi aquam flagitent, ex Aëcio. Miluus ebrietatem arcet, qui in aquis versatur.

NVnc paludum, & residum aquarum accolas plantas dicemus, vt quæ aquis partim immerse viuant, partim extra innatent, exsiccatisque æstu paludibus etiam viuant, & humidis, vdosisque reperiantur: vnde terræ, & aquæ figurarum, & virium misturam referant. Harum indoles hæc erit.

H V I V S iconem require in medio tabellæ decimi capituli.

CAULE fruticat anguloso, cauo, medullosa, fractu contumaci, palustrium locorum incola, fronde angulata, vel laciniata, neruosa, hispidiuscula, flore albo, ex croceo commisto. Radice magna, acerba, odorataque, vegetioribus viribus, & tandem iam dictæ fere simili, nisi ex terreis partibus aliquantulum villosa.

Sed effigiarum rationes assignemus: Angulosos caules nimia siccitas reddit: diximus humida rotundari, sicca ergo in angulos restringit. Siluestria, quia sicciora, vt dicemus, magis angulosa, striataque. Caule cauo, & medullosa assurgunt humida, ex Theophrasto: nam de vitibus ait, solitas vites esse quæ plus medullæ quam ligni habent, & his meatus ampli, multique sunt, & alimenti largam copiam desiderant; ob id pluuio solo, humidoque pangendas esse: proinde quæ larga medulla abundant, humida sunt; quæ pauca, solidaque, sicca; vt quercus, olea, cornus, ebenus, & buxus. Facilis flexus, & contumacis fractus sunt, inquit idem, quæ lenta sunt: humiditas siccitate temperata lentitiam, & obsequium præstat. Flore partim albo, partim croceo, quod euenit siccitate mista humiditati, vt dicemus in florum coloribus. Fronde parum angulosa: siccitas enim frondes angustas reddit, acuitque, & neruos & hisutiem addit, vt dicemus. Radice vesca, odorataque aliquantulum, quod ex siccitate euenit. Theophrastus libro De caulibus sexto, saporem neque in nimia siccitate, neque nimia humiditate residere posse dixit. Caules qui extra aquam nimia siccitate insuaues; dulcedinem namque recipere nequeunt, at in radicibus siccitas nimia humiditate temperatur: & ratio odoris saporem sequitur, vt aliquantulum dulcis, odorataque sit. Viribus vegetioribus sunt; quia vires ex modico alimento proueniunt, modo siccitas modicum præstet alimentum. Siluestria validiora sunt urbanis virium robore, quia sicciora. Vi-

res quas possident frigida sunt, & sicca ob aquam, & terrestrem essentiam, non omnino sicca: quia plus aquae habent, sed sicciuscule. Quia leuiter & sine morfu desiccant, combustis, depascentibus vlceribus, dysentericis, coeliacis, alopecijs, foeminarum profluuijs, igni sacro, inflammationibus ambustis, strumis, & vulnerum conglutinationibus iuuant. Exempla erunt: secus fluuenta in palustribus Nilotica papyrus frutescit iunco, triquetro caule, tomentacea medulla infarcto, nitido, super gurgitum altitudinem attollitur, cui nusquam, nisi ad ima folia sunt, semine infœcundo. Ad vsum funium valet, quia obsequiosa. Radicem crudam, coctamque mandunt: succo deuorato manducamentum exspuunt. Frigidam & siccam esse contendunt Arabes; Galenus vulnera conglutinare dixit. Similis natalibus sari, quod vadosis exsurgat, vbi recedens amnis plana dimisit, caule triangulo, flore luculenta caesarie decorato, vt in papyro, radice edulia, quam mansam exspuant: sic etiam Mnasium ex Theophrasto. Faba Aegyptia in paludibus, stagnisque nascitur, calamo molli, folio latitudine, & cavitare spectabili, vt intus aquam continere possit; radix manditur cruda, tosta, elixaque, faba exsiccata nigrescit. Dioscorides astringendi potestatem obtinere, vtilem stomacho, & dysentericis dixit. E limoso lacustrum, & stagnantium aquarum fundo traiecit lymphas nymphæ, & ob id sibi id nomen vendicauit; per ampla folia summis aquis plurima innatant; plurima etiam se porrigentia in iunis, circinata rotunditatis, flore candido in medio crocos habente, caule laui, radice clauæ simili. Galenus resiccare sine morfu, & refrigerare dixit: Coeliacis, dysentericis, alopecijs, Venereis insomnijs medetur, ex Dioscoride. Potamogetoni nomen quod fluuiorum accola sit, sed etiam segnius labentium, vel torpentium aquarum. Folio hirsuto betæ, flore spicato, coloris obsoletæ purpuræ, gustu asurgente, & resiccante. Stagnosis & palustribus nil familiarius, aut viuidius iuncis; caule surgit laui, enodi, fungosa medulla infarcto, obsequiosæ lentitiæ; ob id à iungendo, *iuncus*, & à funibus & loris, *schænos*, texendis storeis peraccommodus; aluum sistit, & crebra foeminarum profluua. Galeno frigidus & siccus. Aquosorum locorum indigena plantago aquatica. Caule surgit procero, folio laui, crasso, flosculo candido. Procidentia curat, rubentem podagram, capitis dolorem à calida causa ortum mulcet, cruento spuito, vrineque mede-

tur. Equisetum, *ἰσίδεον* dictum, quod palustribus, & humentibus lætetur locis, culmos exerit leniter scabros, cauos iuncea specie, folia equinæ setas caudæ imitantur, floribus albis. Sanguini è naribus & vulneribus erumpenti medetur; ruptis vesicæ, & intestinorum dissectionibus, & enterocelis. Galenus sine morfu exsiccare dixit, 52
 Auicenna frigidam in primo, siccam in secundo, & herniæ intestinali, & hydropicis mederi. Phleon aculeato caule & folio frutex, non alibi, quã in vdis proueniens, in lacu Orchomeno vbertim nascens, fœmina sterilis, ad nexus utilis. Pecori radix gratissima est, & radici partem proximam teneram pueris excitari. Nonnulli *stæben* dicunt; nomen videtur inditum ex tomentitia, & fungosa natura. an sit Dioscorides *stæbe*, hariolari non ausim, sed videtur saltim cognata, quum vires eadem, quæ palustribus. Auribus purulentis, oculis ab ictu cruentis, dysentericis, & erumpenti sanguini prodest. Galenus desiccare sine mordacitate dixit, ob id vulnera conglutinare. Typha ex eisdem natalibus, nempe stagnantibus & palustribus aquis emergit; caule procero, tereti, recto, læui, folio triquetro, mucronato, flore paposo, oblongo, cylindrea figura, turbinata effigie; ambustis medetur, ex Dioscoride. Paulus euidentissime refrigerare & resiccare dixit, & astuantibus lumbis prodesse. Iisdem namque paludosis, typhæ affinis prouenit *butomus* Theophrasti, *sparganium* Dioscoridis, & Galeni *xiphion*, triquetro folio, dorso prominulo, & carinato, manum arripientis vtrinque; cæsim fauciante; radix etiam pecudibus & puerulis vesca. Galenus desiccare dixit. Riguis & humentibus conuallibus emicat erinos Dioscoridis, echinos Galeni, flore luteo, semine acerbo, oculorum fluxionibus & aurium doloribus valens. Galenus desiccatoriæ, & repellentis facultatis, & aurium fluxionibus valere dixit.

De fluuiatilium plantarum effigie, & potestate.

C A P. XIV.

NUNC fluentium aquarum incolas plantas prosequamur. Sed non quod humentibus alueis, & labentibus aquis viuant, humidam vel frigidam temperiem fortiri dicet quispiam, sed in excessu calidissimas, siccissimasque; quum ob necessitatem ijs locis viuant, vt semper nouis frigidis, & præterfluentibus vndis abluantur, quasi refocillationis & frigidioris egerent alimenti: sunt enim labentes

bentes frigidiores, nec alibi quam ijs locis viuere possunt, quarum forma plerunq; Physiognomones decipere solet, quum notas aliquas humidarum habeant, quod in aquis uiuant, aliquas vero calidarum, quod calido, siccoque habitu constant.

IN EXTREMO *tabellæ loco à dextra tua fluuiatilis plantæ effigies visitur, capituli decimi.*

CAULE igitur fluentium aquarum accolæ surriguntur læui, sed gracili, fronde læui, pinguiuscula, sed pluribus incisuris laciniata, flore albo, sed plerunq; luteo, radice tenera, sed exigua, odorata, acri sapore linguam exulcerante.

Causæ sunt: Caule læui viuunt, quod aquis nascantur; sed gracili, ex caliditate, fronde læui & pinguiuscula, ex humiditate, in qua nascuntur; incisuræ ex siccitate, caliditateque; radice tenera ex humiditate, sed exigua, odorata & acri sapore ex caliditate, flosculo albo ex humore, flauo ex calore plerunq;, & tandem calidæ & aquaticæ plantæ effigiem retinent. Vires adeo calidas habent, vt linguam exulcerent, cutemque; ob id lepras, psoras, scabiem, stigmata, scabros vngues, alopeciam, & calculum curant. Ranunculos ranis cognomines fecerunt, quod ijsdem fluuijs, & lacustribus locis oblectetur, & floribus sint colore ranatis, id est luteis, herbido permixtis; vtpote ranis conuictrices, & aquarum potrices. Folia initio rotunda, dein incisa, flores aureo fulgent nitore, caule gracili, radice parua, alba, vrentis gustus, nec iniucundi odoris. Scabros vngues eximunt, stigmata delent, formicantes verrucas, & alopecias. Galenus calidas & siccas esse dixit. Sed ranuncolorum plures species, inter eas flammeus est; folia sunt ei angusta, oblonga, carnosa, ambitu serrata, caulis cauus, rubell^o, enecat pecora edendo; amburit enim vescentium exta. Chelidonium minus folijs subpinguibus, radice pusilla, flore eleganti, foliolis aureis radiatim stellato, nascitur in aquis. Exulcerat, sed non vbiq; pro agri conditione. Psoras, & scabros vngues eximit. Galenus calidum, & siccum in primo esse dixit. Ex *videtur* & piperis nominibus conflatum nomen *hydropiper*, ac si *aquaticum piper* diceres, acre vt piper; nascitur in aquis pigro lapsu repentibus. Prouenit caule numeroso, gracili, flore albido, purpurascenti, semine acri saporis, radice parua. Sigillata delet. Calidum siccumq; paulo infra piper esse Galenus dixit. Sion, *dit vñ osiq;* quasi quatiatur in aquis ex præterfluentib^o, & alluentib^o vndis; vnde

etiam Latinis *laueris* nomen, folijs olufatri similibus, sed minoribus, & odoratis. Calculos deturbat, cit partus. Galenus excalefacere dixit. Etiam lympidorum riuulorum sectator *sisymbrium aquaticum*, vbi etiam non prouenit; gracile est, & tenellum; folio primum rotundo, adultum erucæ modo finditur, cauliculos neruos habet; acris gustus, excalefacit, vtriusuis vires paris fere sunt commodi. Purgat lentigines, & vitia cutis. Galenus excalefacientis, & exsiccantis virtutis manifestauit.

De plantarum physognomonia, & viribus in maritimis aquis nascentium. CAP. XV.

EDVLCIBVS aquis ad falsas deuenimus, de marinis plantis loquimur; sed priusquam ad harum formas & vires descendam⁹, videamus nunquid in falsis plantæ nasci, & nutrirî possunt, vt inde colligere possimus, quibus præsent. Claris argumentis probat Theophrastus in stirpium genere falsuginē nullam sentiri, neq; in falsis aliquid gigni posse, hoc modo. Salsum neque alit, neq; aptum est generationi; argumento, quod falsis tractibus nil prouenit; sed etsi videamus in falsis quippiam gigni, vt plantæ, pisces, & alia animalia, quæ dulcia sunt, non ob id ex mari gigni, vel ali putandū est: nam id quod alicuius materia futurum est, necessario esse oportet transmutabile: nam generatio transmutatio est; porro sal non est transmutabilis, ergo neque perfectum quicquam, neque aliquid vlllo pacto generari ex eo potest: nam plantæ calor internus & solis, humorem trahunt, qui alimento plantæ futurus sit, qui humor purior, leuiorque est; sed salsum omne terreum est, & graue hauriri non potest, quia subidet. Secunda ratio, quod sal facultates omnes desiccet, & erodit, vt desiccetur vis generationis: vnde id quod in alijs generationem prohibet, ipsum videtur auctor incommodi etiam sibi, id est quod alijs inutile ad generandum, inuile quoque sibi futurum. Præterea quæ nullam mutationem, vel corruptionem sentiunt, auersam penitus à plantis qualitatem habere necesse est; porro sal est eiusmodi: nam omnia vindicat à putrilagine. Aliud erit argumentū: Quod non multū euacuatur, non multo indiget alimento; planta non euacuatur, quia caret excrementis; non ergo multo indiget alimento: non igitur coguntur quicquam sugere, quod inutile sit ad alendum. Plantis excrementa non sunt;

sunt; quia si inessent, excernerentur, nec in superficie residerent, à
 solis vi eousque eleuata. Alias deinde addit rationes, quibus vide-
 tur disquirere, quod plantis insit falsugo; nam falsuginis sapor, qui
 plantis inhæret, vel intrinsec⁹ est, vel extrinsecus: si intrinsecus, erit
 alimentum, naturæq; conuenit; si extrinsecus accidit, vnde ingre-
 ditur: & ex quo? vel ab aere ambiente, qui se induit in meatus, vel à
 vaporibus humorum à radice attrahi sursum feruntur, deinde exi-
 guntur à medulla, & tanquam sordes erumpunt ad cutem? quippe
 falsugo superficialia videtur, sed ciceri vernacula, & necessaria est; si
 quidem imbribus elota, interit eius planta, vnde constat naturale
 ei esse, vt se tueri & conseruare valeat. Est & in quarundam folijs,
 & ramis falsugo, quæ in aquis immissa & elota, gustu manifesto de-
 prehenditur; non in ijs solum, sed in fructibus quoque; si quis non
 fructum mandat, sed linguam cõsulat; quippe non in carne, sed in
 tegumentis falsugo reposita est; quasi à natura consulto factum, vt
 54 semen inclusum à corruptionis labe vindicetur, ac falsugine custo-
 diatur: nam dum viret, in caule & siliqua est, adulta vero siccescens
 in putamine residet, tanquam intrinsecus adueniens. Rem ergo
 naturalem esse falsuginem, atq; natiuam latissime patet; nam vbi-
 cunque seratur, aut non satis aliubi oriatur, falsum futurum, etiam
 si ager falsus non fuerit: nam ea quæ locis falsis proueniunt, haud re-
 mere falsuginem ceperint, sicut halimus, kali, & alia pleraq;. Alibi
 vero de falsis aquis hæc habet. In genere aquarum, quæ nitrum, vel
 alumen, vel aliquid aliud eiusmodi sapiunt, plantas neq; alere, ne-
 que gignere posse dixit; sed esse qualdam priuatæ naturæ plantas,
 quibus priuata deberi alimenta par est; tantumque mari genitales
 facultates tribuit, vt suas ibi plantas agnoscat peculiare, quæ in ter-
 ra nasci nequeant, vt suas etiam animantes, id est pisces. Præterea a-
 lias esse arbores, quæ in æstuarijs viuunt, hæc non à mari capere ali-
 mentum, sed è venis subterraneis. Marinas enim aquas percolatas
 falsitati virus amittere, & ex interiore terræ sinu dulce haurire, quo
 viuunt, & mare ipsum circumfusum nihil nocere; per vices enim ac-
 cedit, receditque. Post æstuarium aliam litoralium apponit speciẽ,
 quasi mediã inter dictas; hæc falso humore subterraneo frui, tum
 ad alimentũ, tum ad robur, vt non solum inde viuunt, sed bene va-
 leant, vt palma, brassica, beta, ruta, & eruca; tantumq; in his abest
 maleficio, vt etiam afferat emolumentũ. Sallis si culta fuerit brassi-

ca, vitream acquirat friabilitatem, vt terræ allisa, diffiliat in partes. Tollitur & acrimonia & amaritudo. Sed si falsus humor plantas nutrire possit, deterius alit; prohibet enim incrementum exsiccando, quod ab humido est. Sed Galenus falsam a quam aridam, exsiccantemque naturam habere dixit; cum eiusmodi facultas in amaris insit, ob id enutriendo corpori prorsus inepta existimanda. In stagno bituminoso Syriæ Palæstinæ nullum neque animal, neque plantam conspici; cumque flumen, quod prope Hierichunta fluit Iordanes, pisciumque copia scatens in stagnum ingreditur, nullos omnino fluuij ostium pisces excedere; & si quis captos in stagna conijciat, celeriter mori. Sed videmus in mari tanta piscium genera gigni, ali, & commodissime viuere, vt aliter credere non possumus, quam eorum naturæ familiaritate dulce, & iucundum esse; quod si aliter esset, facile vtique foret ad fluuiorum ostia ingredi, & aufugere; sed ex tam mirabili multitudine paucos constat, qui fluuios subeant. Sed si cui nouum videbitur in mari dulcem aquam contineri, consulat Aristotelem, qui cereo vase mari immerso percolatione dulcem aquam exhauriri dixit; & litoralium accolas, qui dulcibus aquis destituti, puteis vix tres cubitos altis in arena effosis, dulcem ex falsis secernere. Sunt qui dicant arbores marina aqua non ali, quod nec quidem terrestria animalia, quod ariditate precipue offendantur arbores, atque arefacit marina aqua; vel quod oleum quidem infestum stirpibus absument illitum; aut marina aqua multam participet pinguedinem, ideo etiam conflagrat, vel quod amara sit remissione exusta terræ, vt dicit Aristoteles, potumque respuat. Lixiuium namque fit ex dulci aqua in cinerem missa. quod ferunt in Rubro mari siluosas materies, stirpesque fruticari, nullum quidem edunt fructum, grandescuntque fluminibus multam inferentibus in mari lutum, & proinde non longe à terra absunt. Plutarchus in libro De causis negat plantas falsis ali posse: Auerroes maioris maris aquam falsiorem, amarioremque cæteris esse, ob id nullum animal in eo viuere posse; quia amaritudo est in vltima contrarietate nutrimenti animalium quod dulce est. Sed id subtilius disquirere nostra haud magnopere interest. Nos hæc recitauimus, vt perscrutaremur ex his vires maritimarum plantarum. Quæ igitur in mari nascuntur talem præ se ferunt speciem.

SINE caule plerunque assurgunt, vel cauo, inani & fungoso. Folijs capillaceis, vel absq; folijs, fructu vidue, sine radice, quod faxis, lepadum more adhæreant. Totæ molles & sine ligno, ne maris æstu collidi, & frangi possint. Colore ruffo.

Effigiaturæ causæ hæ sunt: quod caule, folijs & seminibus vacent, causam diximus ex Auerroe, quod si vnus elementi plantæ omnes imperfectæ sunt, marinæ imperfectissimæ, quod in sale uiuant, qui generationi contrarius existit. Et locis etiam siccis, & in faxis natæ plantæ flore, fructu, & caule vacant. Colore ruffo sunt. Ruffi coloris causas reddemus in animalibus eiusdem loci. Vires pronunciam⁹ frigidas & siccas; frigidas ob aquam; siccas ob salem, quem apud omnes sine dubio siccare constat: ob id morbis illis præstare possunt, qui frigidis & siccis qualitatibus iuuantur, vt podagris calidis, hydropicis, inflammationibus, & sanguini profluenti. Marini fuci genera plura sunt; vnum latum, alterum oblongius, & rubeum, tertium candidum in Creta florens. Podagris valent, inflammationibus, & venenis; sed ijs humidis vti oportet. Galenus refrigerare, & rescicare dixit. Muscus marinus nascitur in scopulis, testaceisque, haud procul à mari, gracilis, capillaceus, caulibus expers. Præcipua ei spissandi vis, collectiones cohibet, & podagris confert, quas refrigerare opus sit. Galenus ex aquea & terra essentia compositum dicit, vtraque frigida: siquidem astringit, & calida euidenter refrigerat. Bryon herba marina, Plinio non capillacea, sed lactucæ folijs similis, rugosa veluti contracta, sine caule, ab ima radice exeuntibus folijs. Nascitur in scopulis maxime, testisque terra comprehensis. Præcipua siccandi ei, spissandique vis; collectiones omnes inflammationesque cohibendi, præcipue podagræ, & quicquid refrigerare opus sit. Androsaces in maritimis aquis nascitur, perpulsilla planta, umbilicata, cirthis glabris, exilibus, crebris, surrectis singulis umbilicum medio fulcientibus; vinas cit; hydropicis, & podagricis illinitur. Galeno humens & acris est, desiccata desiccatur; sic Ægineta & Plinius. Sed aliquibus diuretica est, & mendum in Galeni textu suspicor. Corallus marinus frutex, qui alto extractus duratur statim, adstringit & refrigerat mediocriter, excresecientia coercet, oculorum cicatrices abstergit, sanguinis reiectioni, & vrinæ difficultati auxiliatur. Antipathes coralli species, vires supradicti habet.

ANIMALIA vero quæ in salis aquis degunt, aliam referunt qualitatem, & effigiem; quippe & viribus, & nutritione variant, & à terrestribus non solum locorum varietate; sed etiam alimentorū, quibus vescuntur. Diuersa enim maris loca diuersæ qualitatis pisces pariunt. Salmonem aquaticum in Aquitania marinis omnibus Plinius præfert, amia Byzantia, vulpecula Rhodia, anguilla Bæotica, mus Ponticus, thynnus Megarensis, muræna ex fæto, & Tartesia, mugil ex Scyatho, hædus ex Melo, conchæ Pelorinæ commendantur. Quorum forma hæc:

MAGNITUDE parum subsident à dulcium aquarum, in colis, corio duriori, squamosiorique, carne constantiori, odoratori, sapidiorique, capillo rufo, facilioris decoctionis, potentioris virtutis, & vitæ perennioris.

Ratio descriptionis talis est. Diximus humorem, in quo degunt, magnitudinis causam vtriusque esse, sal desiccando semper minuit, Eademque siccitas causa est, vt duriori carne, & squamosiores sint: imò multæ squamæ, spinæ, ossa, clauis, & vngues in piscibus laudantur; quia in ijs ostendunt multum esse terrestris qualitatis, & contrariam suæ cõplexioni; quia sicciore sunt, & in petrosis locis nascuntur, vt saxatiles subtilioris substantiæ, & minoris superfluitatis alijs, vt Auerroes in Colliget. Sapidiori etiam sunt carne. Galenus hanc differentiam diligentissime annotauit; quippe diuersum genus pelagici mugilis ab eo facit quod in fluminibus, stagnis, lacubus, aut riuulis vrbium cloacas expurgantibus prouenit: nam horū caro excrementitia est admodum, & mucosa; optima autem eorum qui in puro mari degunt; alijs vero locis non insuauis modo, sed etiam ad coquendum difficilis, malique succi. Horatius his versib. de lupo pisce idem sentire videtur;

Vnde datum sentis, lupo hic Tiberinus, an alto

Captus hier, pontes ne interiactatus, an amnis

Ostia sub Tusci:

Et apud Columellam exstat non illepide dictum de hac re. Philippus quum ad Numidiam hospitem deuenisset, & sibi è vicino flumine lupum formosum appositum degustasset, exspuissetq;, dixit: Perream ni piscem putauis; vsq; adeo à Tiberino, vel marino dif-

ferre putauit, vt illum piscis nomine indignum iudicauerit. Quod ruffo colore sint, Aristoteles in Problematis rationem reddit: nam omnes qui in mari degunt, ruffo sunt pilo; quia quū mare calidum & siccum sit, tales pilos reddere potest, vt lixiuum, & auripigmentum. Vires hæ sunt: Piscium naturam & substantiam immutat aqua, illos vnde quaque peruadens, & intro alimenti, & refrigerationis necessitate attracta, similem inuehit suæ temperaturæ constitutionem. Salsa enim aqua per sal sicca est, & siccos suos incolat efficit, aqua per se frigida: vnde morbis iis, quibus frigida & sicca profunt, opitulatur. Marini cancri sicci natura sunt, ob salis mistionem; secus autem aquatiles, vt ex Pelope refert Galenus. Marini gobii à fluuiatilibus multum differunt; nam Galenus ægris marinum apponi iubet, succi bonitate etiam commendans: sed fluuiatiles hac dote multum superantur; carne enim molli, & insipida sunt, paruis squamis, quum aqua & luto vescantur. Anguillæ marinæ & fluuiatiles sunt; præ cæteris laudantur, quæ in Siculo freto intra Rægium & Messanam nascuntur. Diphilus palustribus marinas suauiores esse dixit.

De facie, & facultate terrestrium stirpium; & primo de iis, quæ pingui solo nascuntur; CAP. XVII.

IAM post tergum relictis aquatilibus herbis, illas docemus, quæ è terra suas facultates hauriunt; sed prius terræ varietates perquirere oporteret; quæ cum innumerabiles sint, ne noster sermo longius protrahatur, & tyronum ingenia diuexemus, solū aliquas & principes memorabimus: nam & colore variant; alia enim pulla; alia, cinerea, fuluaque est: sic etiam sapore differunt, vt pinguis, dulcis, amara, salsa, astringens; sic aliis qualitatibus, sicca, densa, soluta, arenosa, & calculosa, quarum nostri de Agricultura libri pleni sunt, ob id lectores ad eos relegamus: solum pinguis, macræ, mediocris, & arenosæ telluris qualitatem referemus: ex his ingeniosus phytopta reliquas poterit inuestigare; & primo à pingui incipiemus. Pinguis terra est, quæ linguæ admota pinguedinem quandam præ se fert, lentescitque quali glutinum. Sed pinguis humi incolam plantam describamus.

QUATVOR terrestres plantulas tabella hac oculis subijcit; à dextro latere pinguis humi accolam maluam ostendit, pro instanti capite; mox secundum locum occupat medio: ris telluris inquilina, lotus urbana, pro vndeuigesimo capite; tertium in siccis nascens terris lutho-spermon, pro sequenti proximo capite; postremo loco, arenis fruticans agreste feniculum, pro vigesimo capite, ita ad viuum distincte expressas, vt reliquas, harum similitudine visu facile assequi possis.

ASSURGIT planta pinguis humi accola perampla corporis specie, & multiplici ramorum stipatu, pingui & hilari aspectu, nec alibi latior. Trunco tereti, vdo, turgenti. Cortice læui, nitido, succoso. Immodica foliorum petulantia, ex atro viridatium, crassorumque, præcocis germinis. Fructu pulpa pingui, succosa & friabili, molli, vel paruo intus ligno, sapore dulci, non multum odorato. Flores & fructus excreſcentias quasdam ostendunt supra eos. Radicibus magnis, hinc inde reptantibus.

Hæ sunt causæ effigiaturæ. Peramplio corpore, ingentibus ramis, folio numeroſo, magno, carnoſoque, fruticat, pinguium locorum inquilina, ex Theophrasto; ob id quod plantæ radix solo alte descendat, imaq; subiens succosa, multum alimēti trahit, quod in exsucca & strigosa terra facere non potest, quum eius radix per summa adhæreat, minimumq; alimenti trahat. Arbores namq; pingui solo alimenti copiam adeo largam attrahunt, vt optime germinare, magnitudinemque accipere possint, sed fructum parere nequeunt; quoniam non concoquunt, quantū abunde sit. Pingue solum, calidum est: caliditate radices vegetiores fiunt, & vberius attrahunt pabulum, quod vberius vertitur in frondes & ramos. Frumentum Africum & draconias, calamum crassum gerunt, quod non nisi lato agro nascantur, & vbi possint vberius succum haurire. Columella de pingui terra loquens, ait;

*Pinguis ager putres glebas, resoluta q̄, terga
Qui gerit, & fossus graciles imitatur arenas,
Atque habilis natura soli, quæ gramine lato
Parturit; & rutilus ebuli creat vuida baccas;
Tum, quæ sponte sua frondosas educat vltimos,
Palmitibus q̄, seris letatur, & aspera siluis
Achrados, aut pruni lapidosi obruta pomis
Gaudet, & iniusi consternitur vberè mali.*

Agricolationis rei periti, arbores quæ leui cortice, vdo, tereti, turgentiq; sunt, pinguis soli indicia præbere dixerunt. Sic quæ scabra cute, & crustosa, strigosaq; obsita sunt, exusti, lapidosiq; soli argumento esse. Valde quam numeroſo folio sunt, & flore stirpes pingui agro consitæ: nam olitores stercore pingui redactò, augent oleribus folia, quæ ad escam sunt. Et coronarii, florum mango- nes, pinguedinis & culturæ lenociniis flores à pristina forma de-

sciscere, & multiplicem & foliosam reddunt stirpium, & florum familiam, & eximiam pulchritudinem floribus inducunt, vt in liliis, narcissis, bellidibus, caryophyllis, & cæteris passim videre est. Ex arui pinguedine vidimus rosam rubram centifoliam redditā, è cuius medio glomeruli aceruatim collecti erumpebāt; & in iasine vidimus alterum florem super alterum insidentem, & vtrumq; odoratum; & in quercus foliis pilulam rotundā succrescentem: sic & in vlnio, aliisque arboribus, quæ cæli, vel anni clemētia, vel loci pinguedine eueniunt. Natura, cui crebra & multa materia suggeritur, luxuriat variando, & luculētam fœturam foliorum, florum, & fructuum multiplicando: sic contra, quum ei alimentum deficit, aliquid plantis desideratur. In Thessalia ne segetes luxurient in frondem (cuius agri frugales sunt) depascere & detondere agricolæ solent. Sed cerealia, quæ simplici pubent culmo, ieiuno & gracili solo contenta sunt; quæ vero multiplici, pingui. Typha & semen in exemplo sunt. Pingui pabulo oblato stirpibus, augetur pulpæ caro, & imminuitur os vel tegumētum, vt in causis vrbanae plantæ latius docebimus. Omne vrbani nucleo minori fructificat, quam incultum; quoniam amplius humescunt, & alimentū vberius ad pulpam augendam deducunt, atq; etiam succos pro nostro vsu congruentes maturant. Pingue enim solum ad vrbano parum differt. Quod cito germinēt, ratio est, quod viribus prævalent, alimentoq; abundant, vt amygdala, & punica, & ad summum siluestria, quam vrbana; quia robustiora, quum humiditas & mollities ad emittendum plurimum conferunt; siccum enim & spissum neque transmeatu facile est, neque copiam habet materiæ. Pingue solum vice stercoreis est, & stercois sua caliditate plantæ poros aperit, & radices vegetas reddit, vt & cito fructificent. Quod parui odoris sint: Odor ex siccitate, vt diximus, proueniebat, sed non omni siccitate, verum terra pinguis, lenta, glutinosaque, humoris lentorisq; causa, non æque calor suo fungi officio potest, ob id odoratos fructus haud multum asferre potest. Et vt diximus de ramis, ita & de radicibus intelligendum, quod magnæ & procurrentes sint. Vires habet calidas, & humidas; quia pinguis terra calida & humida est, & planta huius loci inquilina easdem retinet facultates. Tritico solum pingue & restibile accommodatum, ex Theophrasti sententia, & reliquorum. Galenus è secundo ordine calefacientium dixit,

nec refrigerare, nec exsiccare posse, ergo humectare. Sesamum putre solum exoptulat, ex Columella, vel pinguiore arenas. Galenus modice calefacere dixit. Linum pingue solum Varro requirere scribit. Calidum, sed humiditate, & siccitate symmetrum. Zea pingue veruactum exoptat, quod nil magis terram exurat, Theophrastus dixerit, inter hordeum, & triticum temperatura medium. Sic olyra, & filigo. Malua pingui delectatur loco, & humido gaudet latamine hortorum, calida, humidaque. Faveoli pingui, & restibili loco nascuntur, ex Columella; calefaciunt & humectant ordine primo, ex Galeno. Malus, & pyrus ex Palladii sententia leue & pingue solum desiderant. Idem de sorbo dicendum, quorum temperies calida, humidaque sunt.

59

De forma, & potestate macro solo nascentium;

C A P. XVIII.

DIXIMVS de iis, quæ pingui & frugali solo nascuntur; nunc quæ sicco, sitienti, & aspero, quorum facies, & vis opposita. Diximus in humana Physiognomia calidi & sicci corporis indicia esse carnem macram & hirsutam, duram & siccam, capillos nigros, nervos & venas apparentes: sic

IEIUNI soli accolam plantam tertio tabella loco in proximo iam descripro capite demonstrauimus; quare eam cognoscendi anxios illuc remittimus, ne iterata eiusdem figura appositione fastidium potius, quam vtilitatem legentibus pariamus.

QUÆ squallida & ieiuna stirps, vt plurimum obuia fit humo, aspectu exili & macilento, infelicia sua testatur natalia. Caule namq; strigoso, rigenti, hirsuto, exucto, gracili & surculofo. Fronde angusta, vel acuta, vel profundioribus incisa laciniis. Flore luteolo, non nihil interdum rubente, sepiissime in umbellis. Fructu paruo, intus offoso, minusque succoso, iucundum halitum eructante, sapore amaro, vel aspero. Tarde fructificat. Radice exili, paucis fibrillis innixa. Lente crescit, vitæ diuturnioris.

Sed descriptionis causas reddam? Quod paruo corpore sint, diximus in superiori, ex Theophrasto; quod quæ vberi humo nascantur, per amplo corpore, & alto; sic quæ gracili; minus alta tellure, quum radices per summa adhæreant, & minus alimenti quæ competat, hauriant, breui corpore crescunt. Frons altiorib. laciniis profusilla est. Diximus quod Naturæ ordo poscebat; quod si in riguis

nascentes plantæ rotundiori, vel retusiori angulo essent, cōtra quæ in siccis nascerentur, profundioribus scissuris, & laciniis inciderentur, vel mucronatis angulis. Siccitas frōdes angustas reddit. Populus alba in iuuetā latiori fronde est, sed eadem in senectā alimenti inopia angustas frondes, & scabrum corticem reddit. Ocimum in humentibus & vmbrosis natū, latiori & rotundiori folio est; at soli expositum, contrahit frondes adeo, vt in serpillum abire videatur; quia vehementer siccatur, vt diximus. Sic de urbana & siluestri eruca dicendum. Siluestris lactuca rotundifolia & latifolia, quam *hieraciam* vocant, quod accipitres scalpendo eam, eiusque succo oculos inungendo, obscuritatem quam sensere, discutiunt; siccis locis fata, breuioribus foliis, diuisuris profundioribus incisus nascetur, sic etiam euadit, cum senescendo mutatur ætas. De ossè & pulpa fructus sapius loquemur. Plantas, quæ culto & pingui solo proueniunt, diximus plus pulpæ, minus ossis habere; hec quæ ex succo & lapidoso, plus ossis, minus pulpæ, ex contraria causa. Tarde fructificat, germinatque; quia ex pauco, siccoque alimento lignosa, solida, spissaque sunt; sed quæ sicca, solida, & spissa sunt; nec transmeatu facilia, cum copiam materiæ nō habeant, tarde germinant, vt diximus. Minus habent virium, cū alimento minimo fruantur. Odorati fructus sunt; quia quæ sicca sunt, parū humoris habent; quod paruum est, facile excoqui potest. Suauitas odoris ex concoctione consistit, quæ olfactui congruunt, neque dulcia, neque vllam saporis gratiā habent. Aridis locis omnia ad plenum excoquuntur, vt apud Cyrenē, cuius ager tenuis, & siccus. Quod sapore aspero sint, reddit Aristoteles rationem in Problematis. Thymum in terra Attica acerrimi saporis est; quod ille ager tenuis & siccus sit; quamobrem non multum humoris obtinent, quæ in eo nascuntur. Thymum, quod siccum natura, minimeque dulce; nam ob inopiam tantum humoris retinet, quantum suo cōuenit generi, quod dulce nequaquam est; sol autē, quod dulcissimum est, exlugit, vt acerrimum relinquatur. Acria sunt, quæ quum parū humoris habeant, sol vehemēter excoquens, & dulce & leuissimum eximens, remanet acerrimum. Dictamnū, quod solo aspero nascitur, excalefacit & acre est; pseudo-dictamnū, quod latioribus locis nascitur, ignauum dixit Theophrastus. Quod tardè crescat, rationē ex eodē adducemus; & quū ipsius rationes adducimus, nil minus adducere putamus; quum in
60
 planta-

plantarum philosophia eminentissimus sit habitus. Ex humiditate
 puenit corporis raritas, & per poros facile fit pcolatio, & sine vlllo
 impedimēto; sic quæ spissa natura sunt, difficile augetere possunt,
 q̄ enim spissum, siccum, amarumq; est, naturæ ignis cōsistit, & hinc
 lenta huius accessio est. Contra q̄ rarum, laxū & humidū est, id ee-
 leriter crescit. Umbellas p̄ flore adducere, siccari præcipue est, ea-
 lidarumq;, quū omnes fere umbellifera sicca qualitatis sūt. Testi-
 monia sunt panax, apiū, seseli, ligusticū, anitum, carum, anethū, cu-
 minū, ammi, elaphoboscum, daucus, peucedanū, sphondyliū, an-
 gelica, myrrhis, imperatoria, thapsia, foeniculū, smyrniū, pyrethrū,
 ferula, achilleon, ageraton, pastinaca, siser, erithmon, gingidiū, cau-
 calis, mentha Græca, cachrys, filipendula, libanotis, & alia. Diur-
 nioris vitæ sunt, quæ carne sicca cōstant; & arbores, quæ corticem
 tenuem & siccum habēt intrinsecus, sane diurnæ sunt, nec facile
 putrescunt. Sic in animalibus testudines, & quicquid eiusmodi est,
 ex Hippocrate libro De humoribus. Calidæ & sicca temperatura
 sunt, & tenuis essentia, ciunt vrinam, & mēses; comitialibus, & ser-
 pentum ictibus valēt, partus extrahunt; & quia sapore acri sunt, in-
 cidunt; ideo expurgat thoracem, & pulmonem, & vermes necant,
 Eryngii marini, & mōtani depressa, aspera & inculta loca psequun-
 tur; & quo asperiora, gustu plus gratia, & aromaticitatis habēt, plu-
 ribus aculeis circumdantur, incisuris alte laciniatis, & echinatis ca-
 pitibus, colore albo viridante, & cēsio, ex loci calore. Cit vrinam &
 menstrua; serpentium moribus, opisthonicis, & comitialibus
 medetur. Galenus tenuis essentia dixit. Cinereus pallor, pallensq;,
 saluæ, qualis in apricis, exustis, & asperis collibus enata nomen
 ἰλιόφυγος, quali sole tabefacta & siderata, fruticat multiplici surcu-
 lo, lignoso, folio scabro, rugoso, & squallente, iucundi odoris; vrina
 cit, mēses & partus; pastinacæ ictibus auxiliatur, & tetra vlcera pur-
 gat; capitis frigidis affectib. articulorū dolorib. comitialib. veterno-
 sis, stupidis, & pectoris vitiis. Calefacit, siccatur, & abstergit. Thymū
 pusillus fruticat, & lignosis surculis, foliis exiguis, angustis & duris,
 flore purpureo; petroso & gracili solo puenit. Orthopnoicis, anhe-
 latorib. prodest, tineas ventris exigit, mēses, partus, & vrinas pellit,
 ischiadicis subuenit. Gal. manifeste calefacere dixit. Saturea in aspe-
 ris, & talibros locis nascitur: herbula est virgulis exilib. sarmento-
 sis, lignosis, crebris foliis, angustis, rigidiusculis, gustu acri, & odoro:

vniuersa obsoleta purpura albicat, lignosa radice. Eadē thymi vis; sed minori acrimonia. Anthemis numerosis luxuriat furculis, in alas diuisis, quibus ab radice pusilla folia, crebra, minutatim incisa, perangusta diuisura anethi adherent. Flores candidi, vberes. Nascitur in asperis, excalefacit & extenuat. Pellit menstrua, cit vrinam & partum, sanat iccoris vitia. Lithospermum obuiam fit locis strigosis, aut quibus coli desitum fit; ramis gracilibus, hirsutis, porrectioribus, duris; folia angusta, tactu rudia, flosculi albert in alis; & summo secus folia vniones prælucidi, rotūdi, lapidea duritie & fractu. Siccitatis, absterisionis, & nonnihil acrimoniæ habet. Vrinam pellit. Dictamnium pulegio simile, folia tomento, lanugineq; pubescunt, in asperis locis nascitur; si in lætis, pseudodictamnium dicitur. Excalefacit vehementer, ad mulierum partus Theophrastus valere dixit; lienem imminuit, serpentum ictibus, & venenatis moribus auxiliatur. Lonchitis nascitur in sitientibus & asperis. Cit vrinam. Marrubium frutex à radice ramosus, subhirsutus, quadrangularibus ramis, flores asperi. Nascitur propter ædificia, ruinas, & rudera. Crassam è pectore pituitam eiicit, menstrua, & secundas extrahit, venenis & serpentum moribus valet. Galenus calidum & siccum dixit.

De forma, & commodis plantarum in mediocribus terris nascentium; CAP. XIX.

61

DIXIMVS extremas; huc se intrusit & media, id est, plāta mediocri humo nascens, non pingtibus, neque aridis, non saxosis, neque arenosis, id est, soluta & leui. Theophrastus optimam describens soli qualitatem, dicit eam esse quæ mediam obtinet confusionem extremorum, id est, soluti & spissi; leuis & ponderosi; sicci & humidi, superiora modice inferioribus respondentia, arboribus, frugibus optimam esse; etenim ad habitum aeris quodammodo videtur accedere, sic & alimentum in se continet, & facilem meatum radicibus præbet. Sed ad formam accedamus.

IN decimosextimo capite, secundo tabellæ loco, reperies plantam mediocri humi accolam, ibi eam contemplare.

MEDIOCRIS terræ conuietrix, & familiaris forma vulgatiores est quam sit opus affabre delineamētis depingi; nā quas descripsimus extremas cōfusim imitatur; vt, qui ambas nouerit, nēpe & mediam ipsam

ipsam norit. Magnitudo paulo infra eam, quæ in pingui subsidet, sic etiam proceritate & foliorum luxuria, quæ in exuctis excellit. Nec simplici adolescit caule, nec multis propagatur virgultis. Folio leniter crenato, nec acriore, nec obsoletiore colore. Non leuis, non hirsuta, sed molli quadam lanugine rigidiuscula. Spirat odorem, non tetrum, non aromaticum, sed nec ingratum. Reliqua omnia medio habitu consimilia.

Formæ, & commoda consimilia sunt: quippe non calida, non frigida, nec arida, humidaq; sunt; sed tepida, & nostræ naturæ familiaria, ut non ad medicamenta, sed ad alimenta potius veniant. Exempla: Hordeo Theophrastus solum gracile præstat, quum leui, & pauco egeat alimento. Sic etiam de trimestri tritico, quum tepido, vel frigidiusculo sint temperamento. Triticum paululum calefacit; non reficcare, nec refrigerare manifesto potest, omni solo nascitur. Zea mediam obtinet facultatem inter triticum & hordeum, id est inter calidum & frigidum. Urbana lotus in medio frigiditatis, & caliditatis à Galeno locatur, ut quodammodo temperata. Asparagus non calidus, non frigidus; Didymus simplici gaudere solo dixit. Hemerocallis facultatem habet leniter digerentem.

De vi, & forma in arenis nascentium plantarum.

C A P. XX.

EXASPERIS & sitientibus locis ad arenas deuentum est, quasi sint maiori siccitate donata, quod alimento sicciori, tenuiori; vescantur.

POSTREMO tabellule loco, decimosextimo capite descriptæ, plantam offendes arenaco solo nascentem, cuius formam diutius ibi poteris reuisere.

FACIEM similem natalibus habet, quæ quum exsueca, sitiens, & arida sit, arenarum materiâ suo aspectu testificatur. Defectuosa plerunque est; caule, flore, vel semine vacans. Caule lignoso, exili, aspero, nodoso, hirsuto. Folio pusillo, duro, neruoso. Flore melino, vel subpurpureo. Radice dura, sed vegeta. Descriptionis causas reddens Theophrastus, ait in arenosis pars ima optime constat, superna vitiosa est; quod fieri solet, quum solum arenosum, vel tophosum, vel adustum quidem subditum est; vis enim radicis modum excedit, sed alimentum multum ad superiora transmittunt. Reli-

quas, quia sapius adducte sunt, non visum est opportunum repetere; vnde ad vires accingamur. Sunt enim temperamento calido & sicco; & quum tenuium sint partium, vrinam cient. Capparis gaudet locis tenuibus, arenaceis, & iuxta rudera nasci, ex Theophrasto. Folium & caulem habet subhispidum, radice lignosa. Menses & vrinam cit, & lienes absomit, ex Dioscoride. Galenus tenuium partium esse, & calefacere & desiccare dixit. Brassica arenosum, vel salebrosium solum amat, ex Theophrasto. Vrinam, aluū, & menses cit; moribus viperarum medetur, & lienosis. Armoracea agrorum obseruatione arenosis læta visitur. Calida & sicca est, & vrinam cit. Fœniculū siluestre valenter exsiccat, in arenis feliciter nascitur. Calidum & siccum est, menses cit, & vrinam. Halimus in maritimis arenis nascitur. Calida & sicca est, ex Galeno; quia circa mare, ideo aliquid humida; & ob id mista facultatis. Pulegium in arenis prouenit: vidimus ipsi, & quorundam aliorum experimento constat. Excalefacit, menstrua, vrinam, & secundas cit; serpentum moribus, & lienosis subuenit. Cucumis siluestris in arenis nascitur, sabuletis, & rudibus; Galenus menses ciere, & lotium euocare, & calidum esse dixit. Thrafi in arenis nascitur, Libyæ, & Lilybai Sicilia, calidum est. Anchusa Alcibiadion vim magnam & medicatam habet: nam acrior & calidior cæteris, cum reliqua genera refrigerent. In sabuletis maxime gliscit.

De amphibiiis plantis, & primo de lacustris & terrestribus stirpis Physiognomoniam; CAP. XXI.

DIXIMVS hætenus simplicia plantarū natalia; nunc quæ vtrunque habitum mentiuntur, scilicet terrestres, & aquatici. Greci *ἀμφίβιαι* vocant, nos *amphibias vite* dicimus, id est quod vtroq; loco & terris, & aquis viuant. Inter eas quoq; inquit Theophrastus, si quis arctius inquirere velit, alias communem, & quasi ancipitem vitam agentes inueniet, vt myrtus, salix, & alnus. Et alibi: Vtroq; autē loco, id est terra, & aqua salix, harūdo, (excepta tibiali) gladiol^o, typha phleon, & butomū exeūt. Nos, quia cōpositā formā & vires vtroq; loco nascentiū retinent, iam de ijs primitus loquuti, de iis dicemus.

Quia vtriusq; loci incolæ sunt, vtriusq; loci mistum habitū præferunt; ex aqua frondes læues, multas & carnosas; radices magnas & sinuosas, & caules multiplices habent, ex terra caulem & folia rigidiuscula, lapidiūscula, odoratulaq;: sic etiā temperamentū mistū

EX VTROQ;

ex utroque; habent, & plerumque; ex contrariis, & contrarias quoque; vires, id est duplices, ut utriusque; temperamenti remedijs aptare possis: nam ex dulcibus aquis vires habent, quas iam frigidis & humidis provenire diximus; ex terris vero, quae ex calidis, siccis sunt. Scordium in montibus, & paludibus nascitur, caule quadrangulo, flore rubro, odore alij. Galenus ex multiformibus saporibus, & qualitatibus esse dicit, gustu amaro, abstergit, & calefacit. Ad venenatorum serpentum morsus valet: citat urinas, & menses; dysenteriam iuvat; pus e pectore extrahit, & vulnera glutinat. Oxylapathum palustribus nasci scripsit Dioscorides, ego semper siccis locis, & tenuibus vidi. Galenus mistae facultatis esse dixit, digerit, repercutit, & constringit; dysenterias, diarrhoeas, & profluuium sanat. Smilax aspera in palustribus & asperis nascitur, radice crassa, & dura, venenosorum antidotum est. Galenus, quia acris, excalefacere dixit.

Ancipitium animalium forma, & vires; CAP. XXII.

63 **S**VNT & animalia quamplurima, quae aquis & terris vivunt, & ancipitem vitam ducunt. Dicimus amphibia, ut quae nunc aquis nunc terris vivunt, ut utrum dicas terrestre, vel aquaticum ignores; & quia ancipitis naturae & vis, sic & ancipitem formam habent, id est ex utroque; compositam, ut diximus de herbis. Unde & teguntur pilis, ut ipsa terrestria; & dura carne, scabra, tegumento & squamis, ut ipsa aquatilia; vel laevi carne & molli; & tandem sicut utriusque elementi formam referunt, sic utriusque elementi vires retinent, id est mistam ex contrariis, ut calida frigida, humida & sicca: ob id pluribus remedijs valent, & praesertim qui contrariis his, vel similibus gaudent qualitatibus.

Fiber primos pedes simiae habet, quos in terris gerit; posteriores anseris in aquis; prioribus foveam sibi excauat, posterioribus innatat; cauda squamata, ut piscis & proinde semper in aqua, sed corpus ut animal, in terris. Sic utriusque vires obtinet, & ob id multiplices & tam varias: ut nos brevitati consulamus, dicimus quod Archigenes librum de eius viribus scripserit, in quo, quae ex aquis & terris vires sunt, omnes continentur. Anser circa lacus & amnes versatur, ex Aristotele; pedibus latis, & membranosis, quibus innatat; pennis indutus, quibus in terris volat. Ex Galeno, caro excrementitia est, ut cunctis domesticis animalibus carnem humidiores, calidioresque habeat, ex Simone Sethi; ex Alberto vero frigidam

& siccam, & ob id ad varia remedia. Eiusdem generis formæ & vis a-
nas, cuius caro omnium domesticarum auium carniū calidissima
est, ex Auicenna, & Serapione; sed ex Psello, humida excrementitia-
que; ex Alberto, frigida & melancholica. Olores circa lac⁹ & palu-
des viuunt, in stagnis ali Oppianus tradit; eiusdem vis, & tempera-
menti anseris, & anatis ex Medicorum doctrina. Columba & si ter-
restre animal, aquis rigari & madefieri gaudet; cuius caro calida &
excrementitia est. Sus aquis gaudet, & circa stagna versatur; carnem
excrementitiam habet, humidam, calidamque; & quo pinguior, eo
humidior. Elephantes alij palustres, alij montani, alij campestres,
qui & moribus & ingenio inter se differunt: sed propria est eorum
natura roscida & palustris loca amare; & si vere fluuiatiles non sint,
riparios dicemus ex Aristotele, & Æliano. Eius caro frigida est, ex
Rhasi; sic testudo amphibia, & rubeta in humidis.

De facte, & vi amphibie plantæ in aspergimosis locis enatæ.

CAP. XXIII.

IAM ex aquis & terris ad asperiora saxa superuecti sumus; de am-
phibijs etiam nunc sermo erit, quæ in saxis & aquis simul viuunt,
vel vdis lapidibus, & fontium specubus, nusquam alioquin aptio-
rem locum in vniuersa hac nostra historia nacturi; ex vtroque enim
natali mistam habent faciem.

ASSVRGIT ergo caule lignoso, fusco, gracili. Fronde parua, ob-
longa, venata, neruosa, glabra, tarde crescens. Odor immanifestus.
Plerunque sterilis.

Rationes descriptionis sunt: quia sicut aqua lentitiam & obse-
quentiam viminibus dat, sic terra fragilitatem. Succus, quem haurit
è terra, frigidam teneritatem conciliat, adeo fragili caule sunt. Steri-
les plerunque; quia vt Aristoteles, & ab eo Theophrastus tradidit,
calida & humida animalia fœcunda sunt; frigida & sicca ex contra-
rijs causis, sterilia. Reliquas rationes superius assignauimus. Frigida
& sicca temperiei sunt; ex aquis enim in quibus viuunt, frigidita-
tem habent; & à saxis, quibus adhærent, siccitatem. Quod Galenus
sentit de lichene loquens, refrigerat ratione aquæ; desiccatur, ratio-
ne terræ; nascitur enim ex humore in saxis. In humana Physio-
gnomoniam frigida & sicca temperiei tales prorsus erant notæ; 64
corpus durum, gracile, glabrum; pinguedo per corpus dispersa,
tarde crescens, anhelitus immanifestus, sterilis. Ob id, quia ad-
stringit,

stringit, capillorum defluuijs, dysenterijs, serpentum moribus; cohibet ventrem, & roborat. Phyllitis in parietinis, vdiſque faxis nascitur; caulis floris, & seminis expers, radix nigricans, multis capillamentis fibrosa, sapore acerbo, exsiccante, & adstringente. Multi ad splenem vsus. Lichen asperginosis petris adharet. Plinius folio subpingui, cartilagineo, lacinio intercepto, capitulo tenui, longis folijs, caule vno paruo. Sanguineis profluuijs, inflammationibus, impetigini; oris & linguæ defluxiones cohibet. Adiantum pusilla stirps, faxis, petrosisque riguis, rupium, fontium, & puteolorum labris adhærens; cauliculis capillosis plusculis nititur, pusillis folijs, caule, flore & fructu vacat. Aluum sistit, vrinæ difficultati, & serpentum moribus auxiliatur; stomachi fluxionibus, sanguinè, & defluentes capillos cohibet. Trichomanes eisdem natalibus & viribus, sed felici similis: exilibus, & tenuibus folijs in ramulis exilibus, roseo colore splendentibus. Sedum minus parietum aspergines, fontium specus, & manantia sequitur saxa. Cauliculis exilibus, tenuibus folijs; eius vis est refrigerare, & astringere. Igni sacro, ambustus igni, & oculorum inflammationibus, capitis doloribus, podagris, phalangiorum ictibus, dysenterijs, & alui profluuijs. Galenus refrigerare, & desiccare dixit. Quinquefolium nascitur in aquarijs ductibus, & riguis; ramulos fert testucarum similitudine. Alui profluuia, dysenterias: igni sacro, vulneribus, & enterocelis medetur. Galenus desiccare vehementer, sed minimum caliditatis habere.

De vi, & potestate amphibie stirpis maris, & terre;

CAP. XXIV.

SVNT stirpes, quæ prope mare nascuntur, vt amphibie sint maris & terra, vt litorales & marinæ dici possint; in æstuarijs enim viuunt, vt neque maritimas, neq; terrestres dixeris, nec alibi reperiuntur, nisi ijs locis, velut afflatu oræ marinæ, vt humore subterraneo falso fruuntur, & ad alimentum trahant, vnde falso fit sapore tota planta. Nos primo figuram, post naturam dicemus.

FRVTICOSA specie exsurgunt litorales plantæ; caulibus non multum proceris, quali lanuginosis, teretibus, carnosis, albicantibus, folijs rotundis, pinguibus, teneris. Flore purpureo albicante, exoleti coloris. Semine ruffo, falsi saporis, odorato. Præpropere germinantes.

Cuius rationes assignabimus. Diximus fructicosa specie reddi, ex Theophrasto; qui dixit, ea quæ ad Meridiem spectant, minus alimenti hauriunt, meliusque quod hauerint, coquunt; efficiturque ut non in longitudinem crescant, sed fruticosæ euadant; quippe quæ crassitudinem capiant, findanturque multipliciter, eo quod initia multa capeffunt; feruore scilicet percoquente, dirigenteque quoquo versus. Et maritimæ oræ, quia omni obiectu orbata sunt, flatus ex mari exeuntes, contortas, & fruticosas specie reddunt. Ventosum locum & inquietum nulla arbor urbana querit; parua namque & detorta, exiguaque proueniunt ex flatuum ictu. Caule ex folijs carnosus, albicantibus sunt, quod euenit ex afflatu maris; aere enim saluginoso reddito, non solum frondes & caules, sed saxa & parietes albicant, vel quod aere ibi delato, sale in earum superficie insidente, velut exfloreſcens videtur. Tenera etiam sunt; quia sal omnia tenera reddit: vidimus enim salis beneficio duritiem tolli; brassicæ exemplo, quæ si nitrosis fuerit aquis rigata, friabilior redditur. Theophrastus sal humidum exedere dixit, & desiccando brassicæ humidum abolere, quo cohibentur adherentes partes. Sed licet quis, cur radícula, vel alia senescentia succo amisso fiunt vieta? Dicendum quod calore, & ætate plurimum aeris resoluti abit in vaporem; remanet ergo lentior ille terrestrium partium cum pusillo humido; at in recenti brassica, nitrosis aquis rigata inest humiditas facta vitrea salis concretione; eodem modo gelu euadunt omnia teneriora. Gelati enim caules teneriores sunt. Quod gustu falso sint, plerique dicunt ob alimentum, quod ex salis aquis exsugunt, ut vidimus ex Theophrasto. Sed apud me inueniri simile est posse aliquid sale ali; sed falsa sunt ob aerem, qui ex falsa aqua subit, subtilior effectus; omnia quæ circum mare sunt, saluginosa redduntur, per plantæ poros subiens, quod in eius superficiem residet: videtur & saxis & petris, & arborum truncis efflorescere. Argumento sunt etiam salnitriarij, qui ex pecudum simo salnitrum cõficiunt; quæ si in aeris afflatu maritimo stabulauerint, salnitrum inutile efficiunt ex multo sale, quo redundat. Idem Theophrastus apud Tarentum oleas aduri dixit: silens enim spiritus, sensu conspicuus est; quippe pleraque aduruntur, & conflatas ex mari talis occurrerit, ut inuicta salugine corrodantur flores, ac pereant. Succurrit ex Galeno, quod cum ipse Marfos interrogasset,

quo dissideret vipera à dipsade; respondit Marfus, dipsades esse vipersas in litoribus degentes; quæ quia vescantur salis, salias esse, & ob id sitim inducere. Loca maritima, quia calidiora sunt, citius producant. Narrat Theophrastus circa Actam vocatam Peloponnesi, & in Phaleco agri Megarensis, vt loca maritima festinantiora, tam ad segetem, quam ad reliquos fructus. Apud nos Puteolanus ager omnia præcocia affert; & Vitruuius loca Meridiana & prope mare calidissima dixit. Vires, quia littorales planta salia sunt, salis quodammodo naturam sapiant necesse est. Aristoteles mare ob sal calidum, & siccum esse dixit; Aphrodiseus siccum potestate mare esse, & si faciem humidam præ se ferat. Theophrastus salem ad trahendum, absumentumque humorem aptissimum esse. Salsum succum aluum subducere dicunt Medici. Sed videamus vires salis. Vetus sententia est, *nil esse vtilius sale & sole.* Ex Dioscoride sal adstringit, expurgat, dissipat, reprimat, extenuat, & crustas inducit; à putredine vindicat; psoras, excrescentia, & in oculis pterygia tollit; clysteribus infunditur; hydropicis, pruritu, lichenæ, lepræ, angina, tonsillis vix, vlcibus in ore, gingiuis, phagedænis; aduersus scorpionum ictus, serpentum, ceras, scolopendræ, & crocodili valet; capitis pustulis, thymis, tuberculis, furunculis, & testium tumoribus medetur. Contra opium & fungos valet; podagricis, aurium doloribus, igni sacro & vlcibus serpentibus. Sed videamus si aliæ res è mari enatae eadem vires sortiantur. Alcyonij valent ad smegmata sceminarum; ad lentigenes, lichenas, lepras, vitiligines, nigrities, & maculas in facie & corpore. Ad vrinam, ad arenulas, ad renes affectos, hydropicos, lienem, alopeciam, dealbandos dentes, & psilothra. Adarces etiam, quia tanquam concreta salugo est, valet ad lepras, lentigenes, lichenes & vitia cutis; & in summa vis aeris humorem euocat, qui in alto concreuit, & ischiadicis prodest. Crithamon in maritimis faxis nascitur; fruticosa herba est, folijs pinguibus, numerosis, albicantibus, flore candido, semine odorato, salis gustus, radice grauis odoris. Vrinæ difficultati, mensibus, & regio morbo subuenit. Galenus exficcare & abstergere dixit. Halimus frutex folijs oleæ, sed latioribus; nascitur in maritimis. Radix conuulsa, rupta, & tormina mitigat, & lactis facit vbertatem. Galenus salis gustus esse, & adstringentis & mistæ facultatis; maior pars sub-

flātia calida cum humiditate incōcocta, leuiter flatuosa. Kali veteribus Græcis indicta, solum recentioribus Arabibus, fruticat in maritimis, caule carnosio, rubenti, folijs semperuiui teretibus, longioribus, sapore salso, ex qua conficitur *Kali*, vel *soda* dicta, eaque ad vitrum conflandum vtuntur. Vrit non secus ac causticum; abstergendi vim obtinet, ob id sinegmata, & maculas faciei delet. Est & Kali minus; & alterum genus *falicornia* dictum ad maritimas oras frequentissima. Fruticant è radice fibrosiore quamplures cauliculi bicubitales; videnturq; teneri turiones ramulorum, crassi pinguibus, teretibus, geniculatis, per crebros geniculos pyxidatim insertis, quasi alabastriculi, gustu non insulso, nec temperamento, nec vsu à ceteris dispari. His accenferi debet species illa crithami à multis purata in maritimis nascens, pinguib. folijs, pallidis, gustu salso. Anthyllis folijs mollibus, radice tenui; nascitur falsis terris, gustu 66 haud insulso: videturque nomen anthyllidis, quasi à cana lanugine pubescentibus, vel à floscellorum exilitate. Sunt enim multæ anthyllides, altera alterà falsior, flosculis ex albo purpurascens⁹, salso & acidulo gustu; vrinæ, renibus, & vulneribus medentur. Marina atriplex atriplici similis, & spinachia, folio subalbido, sapore salso, nitroso; nascitur prope litora, & salinas; abstergit, & aluum citat. Empetron in maritimis nascitur, salso gustu, sed quo propius terræ, eo amarius. Galenus ad ea pollere dixit, ad quæ substantia falsa. Inter falsas stirpes cicer à Theophrasto recensetur. Dioscorides vrinam ciere, menses ac partus expellere, & ad verrucosas formicationes, ad scabiem, capitis vlcera, impetigenes, carcinomata, vlcera maligna, siue cacoethes, hydropicos, & arquatus valere. Nasturtium marinum forma satiuui, nisi frondibus teretioribus, albicantibus, teneris, & salsi saporis esset. Excalescit satiuuum; lieni, partui, & renibus iuuat; lepras & impetigenes abstergit; serpentum venenis, capillorum defluuio, coxendicibus, tumoribus, & collectionibus illinitur. Sed marino vegetiores vires, præcipue ad calculos pellendos, vt sumus experti vsque ad admirationem. Brassica nitrosæ facultatis est. Cit vrinam, viperarum morsibus, sordidis vlceribus, & podagris vtilis: cit menses, igni sacro, carbunculis, fluentibus capillis, & lieni confert; cutem & lentigines abstergit, & cit aluum. Marina falsioris gustus, folio carnosio, pingui. Vehementissime cit aluum.

De amphibiiis plantis maris, & montium, & animalibus, & eorum viribus; CAP. XXV.

SVNT & amphibia plantæ marinarum aquarum, & montium. Theophrastus: ex his, quæ terrestres, pculdubio sunt, mari nonnunquam viuūt, vt palma, scilla, albugum. Harum maxima ex parte formas consimiles ex marina, & terrestri formatas habent.

ASSVRGIT ergo fronde laui, albicanti, flore albo, odorato, radice tenni, odorata. Vires etiam ex vtroque loco commistas habet, calidas scilicet, & siccas; calidas ex terris, siccas ex sale marinis aquis immisto. Myrtus in montibus nascitur & litoribus. Virgilius;

Litora myrtetis gratissima, &c.

Et Veneream vocāt, quod in mari nascatur, vbi Venus nata est. Contrariis facultatibus prædita est: vincit in ea frigidum terreum; habet & calidum terræ, & valenter desiccet. Valet sanguinis excretioni, vesicæ erosioni, vrinæ, phalangiorum, & scorpionum moribus, inflammationibus oculorum, agylopiis, & cæteris. Tripolium in maritimis nascitur locis, quæ allidit vnda, recedensq; dimittit, vt neq; in mari neq; in sicco sit. Folio glasti, sed crassiore; radice alba, odorata, & calidi gustus. Contra venena, aquam vrinamq; discutit. Amphibia vero animalia terræ & maris, sunt alcyonii, & vituli marini, quorum etiam vires promiscuæ.

De ætheris varietate, & de herbarum physiognomonia, & viribus sub torrida Zona degentium; CAP. XXVI.

IAM formas & vires plantarum descripsimus, quæ in quibuscunque aquis & terris nascerentur. Decet nunc cæli sectiones describere, quæ scilicet plantæ sub nimio feruore, algore, & tepore viuant, & ab iis primo, quæ sub sudo & feruido cæli tractu degunt. Sed Trogus, Aristoteles, cæteri; Physiognomones ex variis cæli habitibus, hominum temperaturas, & mores concinne coniecerunt. Sed mores quippe hominū, sicuti plantas ad cælum regionis, habitum qualitatemve habere respōsum arbitror, vnde liceat nobis ex eisdem cæli cardinibus formas, & platarum facultates vestigare; sed vt vidimus in humanæ effigiei delineationibus; eos, qui exustas cæli plagas incolūt, esse corpore breui, cruribus exiguis, vibratis capillis, exiguo sanguine, calida, siccaq; tēperatura; hic etiam plantæ, quæ cum humanis corporibus nō parū habent symboli.

HAC tabella tres plantulas tribus caeli segmentis responsum habentibus
 finximus; à dextra namq; sub æstuante Zona degentis iunci odorati
 figuram exhibemus; pro hoc ipso capite; à sinistra postremo loco Se-
 prentionis incolæ, aconiti alteram, pro duodetrigesimo capite propo-
 nimus: in quarum medio temperati climatis incolæ rose pro vnde-
 quadragesimo exponimus.

Retorrido, & macilento habitu feruidorum locorum incola virgulis fruticat gracilibus, prædensis, exsuccis, contortis, & rigidis; squarosa cute oblitris. Foliis exiguis, angustis, crispis, laciniosisque, colore non multum viridi. Flosculis interdum croceis, odoratissimis; fructu paruo, odorato, sapore acri, semine nigro; radice parua, lignosa, vitæ diuturnioris.

68 Sed ad lineaturæ rationes accedamus. Quæ ad Meridiem, exustis, & exustis locis degunt, minus alimenti hauriunt, meliusque quod hauerint, coquunt; itaque efficitur, vt plantæ non proceræ, sed fruticosæ & crassiusculæ euadant; ramosiores etiam, quia succus magis diffunditur, quam subeat, vt ex Theophrasto habetur libro De causis. Robustis virgis exsurgit, causa est siccitas; nam vt humida mollis imbecilla est, & parum efficax ex aqua; sic ex terra sicca validior, inque suo officio stabilior. Sic Æthiopes, vt sicciores, & sub torrida Zona degentes, crispi, macilenti, musculosi, robustique constant, ex Aphrodiseo. Cur foliis crispis nascatur, Aristoteles in Problematis reddens rationem, cur cucumeres in terra conditi maiores efficiantur, ait, Sol & spiritus exsiccando, quæ eis exposita sunt, incrementum impediunt, molemq; tum minorem, tum crispiorum reddunt, quemadmodum & arbores, quæ vento soliq; expositæ sunt. Et Auicenna reddens rationem, cur capilli crispentur, dicit, vt coria igne vstulata crispantur, sic capilli capitis caliditate sui, vel cœli feruore crispari possunt; quod ad frondes referri haud incongrue potest. Potest etiam crispus euadere capillus, si cutis densa, & pori arcti fuerint: capillus, ferrum, vel aliud eiusmodi, quod per arctum educitur, incuruatur. Sic solis feruore cortex densus, & arcti pori possunt frondes crispas reddere. Siluestres herbæ crispioribus foliis satius sunt, quibus læues, & extensæ; quia his illæ sicciores. Brassica crispifolia præstantior est læui, ex Theophrasto; quia siccior est, & ob id sapidior: diximus enim saporem in non absoluta siccitate consistere. Idem de lactucis dicendum, quibus sapidior crispata est: quia humidis siccior est; & soncho senescenti crispantur folia, quia siccior euadit. Hedera terrestris crispifolia est, & calida, siccaque. Flore exili, croceo, vel rubenti, quod est immodicæ siccitatis & caliditatis argumentum. Folia minus viridia à Meridie: nam viror caliditate diluitur, resolutum humido. Sed de odore loquamur. In totius terræ partibus, quæ ad Orientem

tem spectant, odoratiora nasci dixit Aristoteles, quã quã ad Aquilonem; & eorum quã ad ortum, quam quẽ ad Meridiem, quod loca Syria, & Arabia pleniora sunt, atque terrenosiora; Aphricã vero arenosa, siticulosaque. Nec enim humorem nimium esse oportet, (concoqui namque nimius non potest) nec nullum: sic enim nullus vapor exstingui potest. Idemque: In plantis calidis & siccis natura, humor eorum non feculentus est, sed concoqui expeditius potest. Constat hoc etiam plagis terrã, quã vt feruẽtiores, sic odoratiora sunt; vt Syria, & Arabia, & municipibus earum regionum, quã sicca & calida nouimus, hoc idem probari potest. Theophrastus item plantas odoratas nasci in plagis ad exortum, Meridiemq; vergentibus, vt in Arabia, Syria, Indiaque, vt thus, myrrha, castia, laser, cinnamomum, & alia. Loca feruida odorum fertilia sunt, & quã alibi, carent odore, in his locis odorata sunt, vt calamus, iuncus; in Syria, & presertim in his locis, quã arida sunt, vt ea quẽ apud Cyrenem proueniunt: nam non nisi ratione siccitatis odoratiora sunt. Ager enim tenuis, siccus, nec nimium feruidus, aer purus, serenuseque ambiens, quã omnia ad odorem creandum aptissima; & quã in apricis posita sunt, odoratiora sunt, quam quẽ in umbrosis, & presertim quẽ ad Meridiem spectant; quod minus alimenti hauriant, meliusq; quod hauerint, coquant. Siccitas odori cõuenientior est, & omnia odorata eo potius vergunt. Argumento illud est, quod tractibus estuosis, plura, melioraq; odoratorum genera procedunt. Quod acris & vehementis saporis sint, Theophrastus reddidit causam de iis loco præallegato; quippe acredo, & odor maxime se consequuntur; odor enim ex tenuiori, sicciorique, quique facile distillatur, humore prouenit; acredo autem ex siccitate prouenit, & ob id odor ubi acredo, vel pinguedo, vt in serpyllo, sisymbrio, ruta, apio & mentha. Præterea quã ad usionem experiuntur, amara sunt; sub zona torrida aduruntur cuncta, ideo fere amara sunt. Experimentum lixiuum est, quod ex cinere, qui ex combustis lignis efficitur, & amarum constat. Africana iris amarior est, quam Illyrica, vel Mæcedonica. Sic etiam arum in Cyrenaica regione minimum acrimoniã possidet, Pergamo Galeni patria, acrior est. Sic etiam capparum in Libya ex mari rubro mirum in modum acris est, vt in ore pustulas excitet; in Apulia edulis est. Sic & reliqua. Semine tatus nigro, vel croceo colore. Dum enim molitur, semen aromaticum

69 ticum aliquod, farina nigra, vel fusca prouenit, vt in pipere, cinnamomo, cubêbe, cæterisque videre est; quæ autem nostra regione proueniunt, plerunq; albam farinam reddunt. Sed priusquam de stirpium viribus loquamur, sub calidazona degentium, diluendæ sunt veterum Philosophorum opiniones. Empedocles, vt etiam diximus, & hanc opinionem sequutus est Mnestor, Theophrasto referentè, ea quæ locis argentibus perdurare valent, plus calor fortiri retulit; vt abies, pinus, cedrus, iuniperus; neque eiusmodi arbores his locis perdurare possent, nisi ratione caliditatis. Hanc opinionem videtur sequi Aristoteles in Problematis; ait enim naturam, contra quam loca se habere; quoniam si similem ager, & cito pœniteret; vt qui loca calida habitent, refrigerentur; qui frigida, calefiant. Theophrastus id putat ineptè dictū, quum vtrumquodq; in simili perdurare possit, nec affici queant: ex aduerso vero affectibus pateant. Aueroes quinto Colliget ait; Quæ nascuntur in locis calidis, pro maiori parte calida sunt; sicut quæ ex India afferuntur, & quæ nascuntur in frigidis, vt plurimum sunt frigida. Et potest esse aliquando per accidens, vt nascantur calida in terris frigidis, sicut pinus, quæ nascitur in Illyria; & frigida in terris calidis, vt tamarindi, qui in Arabum terra nascuntur: & hoc accidit ob duas res; aut quia eorum cortex foris densus est; aut quod sub aquis submersa sint, quæ res possint & frigus, & calorem in omni regione præstare; quia calor multus existens in eis, contrahitur intus propter frigiditatē. Ego situs ratione euenire dico; possunt calida sub Septentrione ad Meridiem consita viuere; & frigida in Meridie Aquiloni opposita, vt latius dicemus. Aphrodiseus mirabiles virtutes possidere dicit loca Meridiei opposita. Theophrastus multa venenata in Ægypto nasci Homeri autoritate, & hic eius venenâ Helenam excepisse dixit;

*Prospera quæ quondam Thonis dulcissima coniux,
Ægypti Polydamna dedit, quæ plurima gignit
Noxia terra ferax, & multa probata venena.*

Medentur meridionales stirpes veneno: nam anguium morsus per loca differunt; & genera serpentum, quæ æstiuosis locis gignuntur, magis pestifera sunt; frigidiores regiones minus terribiles angues donant, ob id mira naturæ benignitate, vbi abundat malum, ibi remedium. Omnes fere herbæ sub æquinoctiali nascentes

contra venenosorum morsus valent. Ad cordis affectus etiam præstant aromatica, quorum Græci non meminere, sed Arabes. Et quia nimio Solis æstu quasi torrentur, amaricant, ob id in vtero factum interimunt, eiiciuntque; sic etiam humores: sunt etiam nonnihil acria; ideo incidunt, vnde calculosis congruunt, urinam & menses citent: & lieni etiam medentur, quum sint tenuis essentia. Myrrha in Arabia Troglodyti nascitur. Arbor spinosa, caudice duro, & inorto, cortice scabro, folio oliuæ crispiori; nascitur in argilla & sabulosa terra. Calefacit, exsiccatur, & astringit. Menses cit, & partus velociter pellit; vermes & tineas enecat. Thus Arabiæ indigena, vt ex eo thurifera dicta sit. Pusilla arbor, foliis lentiscinis, calefacit & astringit; Galenus siccare dixit. Stryax in Pisidia, Sidone, Cypro, Cilicia nascitur. Calefacit, concoquit, emollit, cit menses, & aduersatur venenis. Bdellium, lachryma Saracenicæ arboris; nascitur in Arabia, Media, India, Babylone. Arbor nigra, magnitudine oleæ, folio roboris. Calefacit, & emollit, calculos comminuit, urinam mouet, à serpentibus percussis iuuat. Cardamum è Comagene, Armenia, Arabia, & India. Gustu acri & subamaro. Calefacit. Ad comitiales, ischiadicos, menses, rupta, tormina, latas tineas, renes, urinæ difficultates, & cætera. Amomum in Armenia; in Media exigue fruticat, flore paruo, foliis bryoniæ, libro subrufo: sed Medum frutice venoso, odore origani. Calefacit, siccatur, astringit. Medetur morsibus scorpionis. Casia fistula calefacit, Galenus exsiccare dixit. Urinam cit & menses; serpentum morsibus, renumque vitiiis valet. Cinnamomum tenerimis ramulis, frequentibus nodis cinctum, acre, incidens, calefacit, coquit. Urinam cit, menses & partus, & latas tineas expellit. Pseudocostus foliis pastinacæ, asperioribus; flos melini coloris. Iuncus odoratus ex Africa, Arabia, Nabathæa, vel Babylonia; igneæ caliditatis ad linguam, astringens & tenuium partium. Urinam & menses cit, miscetur antidotis. Balsamum fert Iudæa & Ægyptus, tenui & capillacea coma. Calefacit. Menses, urinam & partus mouet; valet ad venena, & ischiadicos. Nardus in Syria nascitur; excalefacit, desiccatur. Cit urinas, ad renum vitia, venenata, & oculorum remedia valet. Lasepitiu in Syria, Armenia, & Libya. Acer est, & calefacit, Galenus tenuium partium, & essentia aeræ & igneæ esse. Ischiadicis, venenatis, oculorum aciei, & comitialibus præstat.

Aeorum in Colchide, Galatia & Creta: calefacit; & Galenus tenuissimæ essentiaë & desiccare dixit. Cit vrinam, comitialibus, ruptis, serpentum ictibus, & oculorum caligini medetur. Agallochum India, & Arabia mittunt. Calidum & siccum. Sic cyperus Cilicia, Syria, & Cyclades insulæ, calida est. Cit vrinam, calculosis, serpentum veneno, & mensibus ciendis auxiliatur.

Animalium sub calida zona degentium forma, & qualitates,

C A P. XXVII.

E ADEM de animalibus dicemus sub calida Zona degentibus, quorum forma hæc erit.

EFFERIS aspectibus, & motibus sunt animalia feruida loca incolentia, capillo vibrato, pedibus blæsis, & corpore nigro, vitæque diuturnioris.

Physiognomoniam causæ hæc sunt. Aristoteles in Problematis efferis aspectibus animalia esse retulit, quæ sub nimio vel æstu, vel frigore nascuntur: causamque esse excessum frigoris, caloris, qui dimouet, & corporis temperamentum peruertit, ex quo forma. Blæsis pedibus esse eodem loco declarat: nam vt ligna, sic eius corpora à calore deprauari solent, quod etiam pili ostèdunt, quos illa crispiores, quam cætera gerunt; crispitudo namque veluti pilorum blæfitas est. Crispi capilli ratio ex calore est, vt diximus; nam arefactus capillus reflectitur & incuruatur. Colore & oculis nigris esse solent; nam calore omnia comburuntur; & quæ cõbusta, nigra sunt, & oculorum color reliquo corporis colori assimilatur; vnde, quia nigra sunt ipsa, & oculi nigri sunt. Sunt etiam vitæ diuturnioris, quia natura sicciore constant: nam quod siccum, firmitus & diuturnius est. Vel quia frigida loca refrigerare solent, & ambiente calore magis populatur, absumiturque. Sed ad vires deueniamus. Aphroditensis calida esse animalia dixit, quæ sub calida Zona habitant. Empedocles, vt diximus, cõtrarium sentiebat. Vires quas calida & sicca habet. Leones Oppianus in Libya gigni dixit; in Africa, & Syria multi sunt, in Europa solum inter Acheloum & Nessum amnes longe potentiores, ex Aristotele: hodie in Europa non nascuntur; quia maiorem copiam caloris desiderant. Leonina caro ceteras caliditate superat, ex Ilach. Camelos inter armeta pascit Oriens; quorum duo genera, Bactrianum & Arabicum. Rhafes calido & sicco

esse temperamento dixit. Dorcades in Libya sunt, ex Æliano; vltra Catadupa Nili Philostratus inueniri, Plinius non transire montes Syriae dorcades, & hyænas testatur. Simeon Sethi eius carnes deficcare scripsit. Moschicapreolus Africae regionibus, Ægypti, & Syriae reperiri. Calidum & siccum moschum esse ex eodem, & Auicenna habetur. Pantheræ in Asia & Europa nullæ sunt, ex Aristotele; quarum carnem calidam aridamq; esse retulit Rhafes. Scincus ex Oriente, & Ægypto ad nos aduehitur, Dioscorides ex Lydia Mauritania: calidus ex Auicenna, siccus ex Paulo est.

De forma, & vi plantarum, & animalium in Septentrione degentium; CAP. XXVIII.

SEQVNTVR ex aduerso, quæ ad rigentia Septentrionis loca degunt: nam contrarias formas & vires sortiuntur. Diximus in humana Physiognomonia sub Septentrione degentes immani esse corpore, & procero; colore & oculis albicantibus, cruribus crassescenscentibus, capillis mollibus, & prolixis.

VIGESIMI sexti capitis fronti præfiximus tabellam, cuius postremo loco aconiti plantam expressimus roscidi cæli alumnam, ibi eam contemplator.

PER AMPLO igitur & habitiori corpore, recto, procero, & enodi argentium locorum incola surgit planta, aspectu fero, & molli. Flore albo, pauci, vel tetri odoris. Sero germinat & fructificat. Fructus difficilis, vel prauis nutrimenti, & plerumque virosi.

Assignatæ effigiei rationes sunt: quod procero, enodi simplici, & recto exsurgat stipite, rationem assignat Theophrastus, in quies; Vbicunq; autem vniuersæ siluæ pars ad Septentrionem spectans, ligna spissiora & pulchriora profert, & summatim meliora, atque omnino robustiora in Aquiloniis exeunt, augentur & proficiunt; densæ in longitudinem potius, ideoq; enodes, rectæ, proceræque sunt, remiq; ex his optimi fiunt. Sero fructus maturantur in frigidis: ratio apud eundem, quod calor est qui concoquit: nimia etiam frigiditas exsiccat, exacerbaturque; sed media temperies commodissime alit. In cibis cruda, in coctiliaq; sunt, quæ gelidis pluuiosisque locis nascuntur; quia largius, validiusq; alimentum trahunt. Bœoticum frumentum graue est, cæteri que fructus illius agri, quia præpinguis

pinguis & aer frigidus est. Pleraque venena gignit Aquilo. Aconita dicuntur quod præruptis cautibus gignantur, & frigidissimis locis: sic & cicuta circa Susam gelidis montibus. Columella optimam hortensis foli describens qualitatem, addit, quod venena non producat, id est quod frigidum cælum non habeat.

Sed negat elleboros, & noxia galbana succo,

Nec paritur taxos, nec strenua toxica sudat.

Quod non nisi à summa naturæ benignitate acceptum ferre debemus, quum venena tam distitis locis amandauerit, ne iis imprudenter homines vescerentur: salutare vero herbas nobiscum esse, & innoxias voluit. Vnde credi par est in aere frigido, aperto sole, atque etiam modico alimento opus esse: ut venena optima sint, ob id in montibus plura nasci videntur, in iis maxime qui altissimi sunt atque amplissimi, ex Theophrasto. Sed medicamenta quæ aquiloniis, gelidis, siccisque locis nascuntur, præstantiora sunt iis quæ in humidis; & ob id meliora, quæ ferebat Eubœa, deteriora quæ Telethrium; ibi enim sicciora, hic humidiora nascebantur. Inolidæ sunt, quia mali odoris causa cruditas quædam est excrementi: quamobrem sudores etiam aliqui, atque aliquando flatus, ructusque crudorum sædius olent. Sic terræ plagæ feruentiores, odoratiores, frigidiores; quia minus concoquere possunt, male olidæ sunt, ut ex Aristotele in Problematis. Sed sola iris apud Illyrios exit, magisque ad Septentrionem spirat. Vires, sicut forma, ad regionis habitum responsum habent: vnde frigidas & siccas esse aquilonares plantas nemo est qui dubitat. Aconita dicuntur, quod montium cacuminibus⁹ proueniant, in Ponto, & Italia Iustini montibus, flore luteo, caule & folio subhirsuto. Venena omnia esse, & certissimæ mortis nemo ambigit. Cicuta angustifolia, flore albicanti, odore tetro, & frigido necat. Auicenna frigidam & siccam in fine tertij gradus dixit: sed in gelidissimis venenosa est, & ideo è Susis petenda. Taxus abieti similis, venenosa facultatis à Theophrasto describitur; nascique gelidissimis locis. Tam præsentis veneni est, ut sub ea dormientes moriantur. Hedera odit calores, frigus amat; quare in feruidis minus potest prouenire; ob id in Babylonia non vixit; contrariam non ferens regionis conditionem: cuius cælum tam graue & æstuosum effundi tradunt, ut vtres aqua plenos, quibus indormiscant negotiatores, exsiccans, exhau-

riat: cum enim Alexander Harpalum iussisset, hederam Babylo-
nijs hortis inferere, vt locis his æstu flagrantibus, umbra locorum
frondosis hederæ comis incommoda caloris propulsaret, eam
non comprehendisse trahit: quamuis Harpalus, vt in ea regione
pangeretur, laborauerit: sed intabuit, & profus exaruit. Eius na-
tura in medicina anceps, mentem turbat, & capiti & neruis nocet;
corpus infirmat, torpidosque reddit sensus; fœminas steriles fa-
cit. Tryphon delirium, quasi hyoscymus facit, & mentem ad in-
faniam mouet, & alia deleteriæ facultatis. Sed animalium sub Se-
ptentrione degentium, hæc forma. Corpore amplo, aspectu fero,
villo prolixo & molli, colore albicanti, oculis glaucis, cruribus
crassis, sapore insipido. Quod effero aspectu sint, rationem proxi-
mo capite reddidimus; flauis coloris, & albicantis oculorum & pi-
lorum rationem diximus in humana Physiognomonia, earundem
quoq; qualitatum. Vrsos regiones frigidæ gignunt; & in Africa nec
vrsi, nec cerui, nec apes esse videntur, ex Plinio. Herodotus in Me-
dia vrsos esse animal frigidum, humidum, pituitosumque. In Ara-
bia suillum genus non gigni Plinius dicit. Arabes Scenitæ si ad-
miserint, moriuntur illico, ex Solino; nec ferum, nec cicurem In-
dia habet, ex Ctesia Aristoteles: Germania suis abundat, Belgici
feroces. Caro frigida, humidaque. Lupi in Ægypto minores,
quam in Græcia; Aristoteles multo vulpibus grandiores dixit: Ca-
nes in frigida plaga, Africa & Ægyptus gignit. Caro frigida & sicca,
ex Rhase. Rubetæ in locis frigidis, & humidis reperiuntur, & ne-
morib⁹ vmbrosis: magis sunt venosæ in frigidis quam in calidis.
Frigidissimum animal & humidum. Feles in alpinis regionibus plu-
res reperiuntur.

*De facie, & potestate in temperata zona nascentium stirpium &
animalium. CAP. XXIX.*

SEQVITVR inter duo extrema loca medius, scilicet temperatus,
quem nos incolimus; ad Austrum decliuis calidior est, ad Aequi-
lonem frigidior; in medio igitur indulgentior atheris temperies.
In extremis venena sunt, in medio alimenta, & homini conducibili-
a; & si quæ Septentrione, vel Austro nostris regionibus deferan-
tur, earum domita feritate cœli indulgentia mitescunt, humanæ
naturæ conuenientiora fiunt. Forma hæc erit.

IN tabella medio vigesimo sexto capite descriptæ rosam effigiauimus, temperato cælo nascentem, ibi eam requirito.

Non squallido, retorridoq; Africæ, nec turgenti ac prolixo Aquilonis habitu, quam temperati nostri tractus, quasi totius mûdi hortiantur, planta se oculis offert, sed mediam inter vtramque faciem hilariorem ementitur; cui tantum succi, & saginæ affert indulgens cælum, vt possit illa habitior, hac ieiunior videri. Folia denso pullu latu fumotenus amiciunt ramos, non latiora, floridioraq; Borealibus, nec angustiora Libycis. Flores versicolores, & odori culmos stipant. Multiplæ, & densæ feracitatis pomorum, è quibus non ter spiritus, nec inodorus, vt frigidi cæli alumna, nec aroma olens, vt Austrina, sed olidus opplet nares. Sapor non feruidus, acris, vel insipidus, sed pergratus, vt humanæ vitæ cibo & emolumento, non detrimento sit. Radix tumida, nec viribus indonata, & tandem à mediocris terræ amanti stirpi facie, & virib⁹ non disparilis, sed eam maxime emulatur, vt sapius vnâ pro altera accipias.

73 Huiusmodi delineationis sapius è suis contrarijs rationes adduximus. Nos ne potius fastidium, quam emolumentum nuperis pariamus, omittendas duximus. Vires etiam temperamentum inter vtranque retinent, vt calidum, frigidum, humidum & siccum leuiter attingant, vel potius ad caliditatem & humiditatem vergant, vt concoquere, remollire, vel nutrire valeant. Vitis algidioris cæli impatiens, sub eo fructum vel minimum parit; temperato autem cælo insana lasciuia vinum fundit, quasi vinifunda; fructum facile omnium principem suauitate & valetudine donat, ex qua animalium princeps homo potum trahat. Calido & humido manat lactice; humanæ naturæ perquam familiari. Triticum, *σῖτος* Græcis dictum, quod hominum vniuerso generi sit cibo, ex eoque vitam ducat; vel frumentum, quo fruamur. Indulgenti cælo spicis prouenit feminum feracissimis: etsi omnibus regionibus seratur ob necessitatem. Italum fructu cæteris præstat; ea sententia fuit Alexandro Magno regnante, Græcia, tunc toto terrarum orbe potentissima. Sophocles Poeta;

Et fortunatam Italiam frumento canere candido.

Calefacit, & humectat impositum, nostræ naturæ familiarissimum. Parum etiam discriminis inter triticum & siliginem, & zeam: nam prioris grani carentia, vescimur eis quorum eadem laus, & com-

mendatio: quippe tritico simillima, copiosissima, & cunctis animantibus iucunda. Medium temperamentum patitur inter hordeum & triticum. Sic olyra, auena, lolium, *sorgi* dictum, & similia. De leguminibus idem dicendum, nec multum ab eiusmodi viribus & moribus absunt. Est & glycyrrhiza nostræ naturæ familiaris. Sic rosa tepidis collibus, ac temperato cælo lætatur, & facultate parum à medio discedit; sic quoque lilium, leucoium, & arbores ficus, punica mala, pyra, & oleæ. Sic etiã mediarum regionum animalium qualitates & formæ. Placidis in regionibus placida animalia viuunt, sic etiã formam inter illas mediam fortiuntur: vt magnitudo media, pili neque longi, neque crispi, sed plani & molles, colores medij, cuius causæ etiã ex antedictis dependent. Bobus abundant omnes hi nostri tractus. Galenus bubulas carnes non mediocre, nec dispar alimentum nobis suggerere dixit. Capræ caro nostro temperamento assimilis, multumque alit: quamobrem Clitarchus Carthaginensis nouæ academix sectator, Thebanum quendam athletam hac carne victitasse, reliquosque suæ ætatis adolescentulos viribus superasse scripsit: sed hædi præferuntur capris. Agni nutrimentum nobis præbent calidum & humidum, & anniculi melioris conditionis, quam natu maiores, ex Oribasio: lac eius omnium maxime alit. Ex volucrum genere gallinæ omnibus præstant, & facile concoquuntur; sic perdices, attagenæ, columbæ laudatas carnes inter aues obtinent, neque tenuem, neque crassum succum gignentem, ob laudabile nutrimentum ab omnibus expetuntur, ex Simeone Sethi. Phœnicides apud Athenæum inquit se varias delicias degustasse, sed harum nihil conferri posse cum attagene. Attagenæ auis Asiatica, maxime quæ in Ionia nascitur inter cibos electiles numerata, ex Gellio, & Martiale. Turdi etiã inter cibaria laudantur, neque tenuem, neque crassum succum gignentia, vt animalia temperati climatis, & infinita prope alia animalia sunt.

De amphibiiis plantis, quæ frigido, & calido cælo proueniunt;

C A P. XXX.

SVNT & amphibiæ plantæ, quæ vtroque cælo feruido & algèti fruntur; quæ vt vires, sic & formam commistam ex vtraque habent. Argumento est cupressus, quæ, vt Theophrastus inquit, feruida loca magis habet, vt Creta, Lycia, & Rhodus. In Creta insula, Idæis montibus

74 ribus Leucisque vocatis, quibus nix nunquam deest, cupressum comperiri affirmant. In Cyrenensi etiam reperiuntur. Nostri etiam tractus copiosissime cupressum habent, vt nullus locus sit qui eis non abundet, vt vere videatur nostri cœli inquilina. Vires etiam vtriusque retinet loci; frigiditatem ex Aquilone, caliditatem ex Austro. Ideo Dioscorides refrigerare & astringere dixit; Galenus non refrigerare, sed calefacere & desiccare; & tantum ei inesse caliditatis quantum satis sit ducendæ in altum, nec vllam caliditatem corporibus afferre. Sed mistas facultates obtinere vnusquisque iudicabit.

De situ, & de montanarum stirpium effigiatūra, & viribus.

CAP. XXXI.

DIXIMVS de superũm aspectibus; nunc de situ dicemus; gerit enim situs ætheris vices: nam montes, colles, planities, & cõualles cœlum commutant, & frigida loca cœlorum ratione situs obrundere, & calida efficere potest; & contra humida desiccare, & sicca humectare: quippe calidioribus in regionibus montium partes Septentrioni obiectæ frigidæ sunt, & in Septentrionalibus Meridiei oppositæ calidæ, & tandem pusillo in vnus villæ ambitu, vel regionis totius mundi compendium habere poterimus, & Meridianos æstus, Septentrionales algores, & mediæ regionis tepores: id est cœlum cum terra maritare, quod tantopere desiderabant maiores nostri.

ALIQVAS herbas situs varietates ostentantes hac tabella expressas huic capiti præfigimus, putantes ostendendis earum figuris suscepturas. A dextris prima montium inquilina byssopus pro præsentî interuenit; secunda, plani domestica crithamus; tertia, conuallium mandragora; postrema, collium vitis, pro priuatis capitibus vigesimoquinto, sexto, & septimo describendis, ne singulas repetere coacti essemus.

75 Eiusmodi ratione plantas è gelido, & Aquilonio cælo, & ex re-
torrido Africæ allatas nostris regionibus inquilinas redimus, illis
partes Austro obuertas, his auertas constituendo. Nos vt à nuperis
gratiam incamus, neque dicendorum ordinem intercідamus, vbi
de cæli segmentis loquuti sumus, de situ dicemus; & primo à mon-
tibus incipiemus, & montanæ plantæ vires & formas describemus.
Sed prius animalium formas celsis montium verticib⁹ degentium
videamus. Sunt enim alpini, vel montani accolæ rudis aspectus,
macilenti, & retorridi; guttura habentes strumosa, boni coloris, &
diutius viuentes. Animalia aspera, efferatioraq; robustiorum viri-
um, quam plana incolentes.

SCABRA ergo strigosa, macilenta, tristiorique facie infelicia sua
testatur natalia monticolæ plantæ, breuis & delicata tota corporis
forma assurgit. Caule spinoso, vel si mauius aspero, nodoso, hirsuto-
que, contorto, retorrido, solido, & rigenti. Folio paruo, crispo, hir-
suto, neruis, vel torulis exstantibus radiatim à pediculo in ambitū
proiectis. Floscello decolori, & minus odoro. Fructu sapido, inter-
dum acri concocto. paruo, non minus odorato. Sero germinat, flo-
ret, coquitque fructus. Radice parua, paruulique fibris innixa sed
medicis vsibus commendatiore dote. Vitæ perennis.

Sed talis effigiaturæ causas enarremus. Quod breuis & delicata
sit, facit loci natura arida, exueta, & siticulosa. Aristoteles reddens
rationem in Problematis, cur animalia parui corporis proueniant;
dixit ratione alimenti, si exiguum fuerit, & alimenti inopia magna
corpore prouenire non possunt, ob id puerilibus membris constare
videntur, sitque admodum sint modici, tamen congruentes omnes
sui corporis partes habent, vt Nelitenses catelli. Sunt enim
crispa, nodosa, solidaque, idq; etiam ex loci habitudine prouenit:
nam arbores, quæ vento & Solibus expositæ sunt, eiusmodi prode-
unt, & Aristoteles eodē loco rationes adducit: nam Sol, & spiritus
exsiccentes, incrementum impediunt, molemq; tum minorem
tum crispiorē reddunt; sic etiam parua, solidæq; excresecunt, nullo
obice ambiente, q; alimoniam largiorem faciat, vel ne pabulū are-
scat, vel euanescat. Theophrast. etiā scripsit, q; locis flatib. expositis,
& apricis, vel raris & solutis exeūt plātē breues, nodosē: nā flat⁹ ex-
sperāt, & nodos faciunt retorsionis & cōsistentiæ causa. Et alibi tra-
dit in siccis & saxosis scabra nasci, & ob id montanum scabrum, &

fraxini montanæ grate coloratæ, crispe, solidæque; & ijs ad lautiora
 opera vti; & ad summum, montanas plantas ob frigus scabriores,
 spinosiores, nodosiores, & magnitudine minores, quâ quæ in plan-
 nis nascuntur, esse. Idque in nobismetipsis experimur. Quotiescun-
 que enim frigore, vel flatibus inhorrescimus, illico in cute inæqua-
 litas exoritur, detruso introrsum calore, & humido: sic caro subli-
 det, & pili tutantur rigore suo locum, & caro exasperatur. Dixit et-
 iam alibi montanas campestribus nodosiores. Et in apricis nodosæ
 & contortæ. Et mala pyraq; in montibus breuia, nodosa, spinosaq;
 proueniunt, in planis vero ampliora, pulchriora visu, meliora tam
 materie, quam fructibus; sed montanæ plantæ materie commodi-
 ores vtu. Spinosa etiam sunt, quæ montibus nascuntur, idque quia
 sicca, spinositas enim & horriditas à siccitate: nullibi enim oppor-
 tunior locus ad spinas producendas, quam mons. Sed de spinis lo-
 quuturi, videamus causam in plantis spinarum, & primo quid Ari-
 stoteles dixerit libro De plantis. Ait enim: *In eiusmodi plantis rari-
 tatem inesse quandam, per quam ascendat humiditas frigida, quæ Solis vi
 concresecat.* Quod mihi falsum videtur: nam spinosæ omnes fere
 plantæ cæteris densiores sunt in eo genere, & minus humoris com-
 meatus per corporis spatia. Exemplo est pyrus, quæ feris translata
 locis, adhibito cultu, deponit agrestē illum habitum simul cum a-
 culeis, quos adulta tulisset; simul & laxatur illa densitas, quæ vide-
 tur in eis popularibus, vnde ad meliorē naturā transposita fuit. Nec
 assentiendum est ex humore frigido prouenire, nam stirpes multæ,
 quoad frigidiusculæ sunt, nullam spinam gerunt, vbi per ætatē pro-
 uectiorem tum anni, tum suam concaluere, ibi tandem aculea-
 scunt. A lactuca petatur exemplum; quæ quum aculeascere incipit,
 amarior & calidior est; sic cinara, eryngiū, aloë, & vrtica: & opini-
 onem hanc sub sensus triumpho captiuam ducent. Albertus dicit, 76
 quod in plantis spinosis est raritas transfuerorum pororum à capite
 plantæ ad cutem venientium; & hæc est via, per quam crescit spina.
 Materies autem spinæ est succus terrestris, calidus valde; in qua pro-
 pter intensiorem materie, statim ab initio formationis plantæ festi-
 nat decoctio, & feruēs sicca materies, & acuta educitur in rarita-
 te transfuerorum pororum; & dum prouenit exterius, à sole exsic-
 catur, & fortissime durefcit. Quod ex terreo sicco proueniant spi-
 næ, argumento sunt oleaster, pinaster, malus, & Punica siluestris; dū
 filuis

siluis neglecte viuunt, spinis induuntur; eadem postea cultu hortis
 cicurata, fit cortex læuis, & euanesçit spina: eodem modo urbanae
 in siluis neglectae mitiori habitu exuto, in spinas abeunt, vt diximus.
 Et ideo Theophrastus: Siluestre id peculiare habet praeter ceteris,
 quod omne durius, spinosiusque euadit. Lactuca, vt diximus, cum
 siccescit, spinas foras emittit; sicut etiam de soncho videre est: nam
 vt de nodis diximus, platae, quae hibernis, apricis, macris & aridis lo-
 cis degunt, spinosiores fiunt, quum spina non nisi acutior nodus sit:
 & quae dilutis, planis vmbrosisque locis nascuntur, enodes, & minus
 spinosae; vel si spinas habent, rariores, mollicellae, & minus mucro-
 ne validae: ob id iudicatur quod siccitate eueniant: nec multum à
 nostro proposito absunt, quae Theophrastus dixit de urbanis, & fe-
 ris siluestribus: nam terrestres plantae ob terrestre alimentum ligno-
 siores dant fructus; contra autem urbanae ob humidum alimentum,
 minus lignosum, & magis carnosum, vt in amygdalo videre est. Suc-
 currit nunc Aristotelem libro Problematum dixisse, rosas suauius
 olere quibus vmbilicus asper, quam quibus læuis; inquit, Suauius
 olent, quia modum consequuta sunt suae naturae, vt rosa spinosa sit.
 Et Theophrastus rosas odoratas dixit, quibus pars ima scabra. Et e-
 go dicerem spinas arguere siccitatem; & quae sicca sunt, odoratiora
 sunt, & odoris vis in siccitate consistit; & ita sunt spinae in plantis, vt
 in animalibus pili duri, cornua, squamae, spine, & eorum complexio-
 nem aliis ficiorem ostendunt. Athenaeus inquit; *Saxatiles vocantur
 pisces, gobiones, scorpii, passeris, & iis similes, & corporibus siccum ministrant
 alimentum, & faciles sunt ad concoquendum, neque excrementa multa, ne-
 que status gignunt.* Et apri siluestres, quia ficiore alimento viuunt,
 pilos duros habent; dentes rigidiores, & magis exertos, & ficius
 praebent alimentum, vt caetera siluestria animalia. Idem sensit A-
 uerros in suis Colliget, quod multitudo ossium in animalibus vn-
 gues, clauis, squamae, & similia his significant, quod in eis est mul-
 tum terreum; & laudantur in piscibus squamae & spinae; quia signi-
 ficant rem contrariam earum complexionibus. Et quod melioris
 alimenti, & praestantioris sint succi, prohibet Deus in sacra pagina
 ne comedant pisces molles, quos Graeci *μαλαγοειδεις* vocant; vt
 sunt turdi, merulae, & similes. Sed quum spinae pyramidalis figurae
 sint, id est, à crasso prodeuntes atterantur in mucronem, videamus
 Aristotelem libro de Plantis quid dicat: *Aer, inquit, peculiaris plantae*

*circumfusis, eius auget partes cum intentione materiali, id quod plantis ipsis
 euenit; tenuiore namq; cacumine sunt.* Albertus aliam affert rationem.
 Aer inclusus in materia illa, quæ spirituofam eam facit, quanto magis à planta, in qua spirat, elongatus fuerit, tanto magis augetur, & in tenues auras abit; & ideo magis acuitur necessario; sed mihi non videtur Aristoteles causam plane attigisse: sed figuræ causa in spina, quod basis alimento prope sit, atque iccirco latior, sic etiam racemorum facies, strobilorum, & omnium fere quorumcunque. Sed spinis impigimus; iam exfoluamus. Solidiores sunt. Theophrastus scripsit quod locis apricis nascantur in crassitudinem & in profunditatem distendantur; & propterea obliquiores, & nodosiores, & in totum solidiores, spissioresque assurgunt: atque validiora, spissioraq; ex natura loci reddi: sicciora, constantioraque sunt, quum montana loca spiratiora: sunt etiam coloratiora. Theophrastus de acere loquens, ait in montibus nasci flauam, grate coloratam, in planis vero candidam. Sic & fraxinum in montibus coloratum, in planis vero decolorem; & ad summum, in montibus coloratiora nasci. Aristoteles etiam in Problematis ait loca comode aspirata, coloris hilaritatem præbere, tam qui in vallibus degunt, quam montibus hilarior colore visuntur, quam campestris. Odoratiora sunt quæ in apricis quam quæ in umbrosis, & præcipue quæ ad Meridicem spectant; quod quidem minus alimenti hauriunt, meliusque quod hauserint, coquunt; locusq; efficit, quod non in longitudine crescant, sed fruticosa euadant; quippe quæ crassitudinem capiant, fundanturque multipliciter, eo quod initia multa capeffunt, feruore scilicet percoquente, dirigenteque quaqua versus. Vina montana odorata. De rosis vero, violis, reliquisque floribus loquens dixit; in montibus longe minus odoratiora nascuntur. Odores fiunt non in nimia, & absoluta concoctione, sed in prima: in montibus etiam exsuccis, & apricis plus debito coquitur. Fructus minores & paruiores producit ex alimenti paucitate, quo vescuntur; redditq; rationem Aphrodiseus, quod telluris loca excelsa, atque saxosa parum fructificant, quod humore indigeant; submissa vero humectiora esse, & ob id fertiora experiri: sic etiam ex humoris indigentia pars capitis superior caluet; quia tenuior; infima magis pilosa, quia humilior. Acutioris succi Aristoteles rationem reddit in Problematis. Euenit enim ex tenui solo, ex succoque; quia non multum hu-
 moris

moris possident, quæ in eo nascuntur. Vnde & quæ dulcia suo-
 ingenio consistunt, hæc ob humoris contenti mediocritatem, ubi
 Sol partem consumpserit maximam, facile reliqua concoquuntur;
 etenim multum cōcoqui, negotium magnum est, mediocre expe-
 ditius cōfici potest; vnde fructus, qui lege suæ naturæ dulces crean-
 tur, dulciores euadunt; qui natura ficci, & non dulces: nam ob in-
 opiam tantum humoris retinent, quantum ipsi conuenit generi.
 Sol autem dulcissimum, & leuissimum eximit, itaque acerrimi re-
 linquuntur, humore superuacuo carent, quem fructus cæteri ob-
 tinent. Tenuioris etiam cibi sunt: vt legumina, quæ in sicco solo,
 Solique exposito, coctiua nascuntur; quia plus vis Solis percoquit.
 Serius germinant, & fructificant; idque ratione frigoris, quod ar-
 bores constringit. M. Varro montana loca leniora, salubriora, &
 ferius producere, quam campestria dixit: Theophrastus in monti-
 bus nouissime germinare dixit. Radices minores sunt, quam quæ
 in planis, ex eodem. Diutius viuunt montium indigenæ tum plan-
 tæ, tum animalia suo quæque in genere, quam campestres. Aristo-
 teles in Problematis ait; *Qui loca edita, apertaque colunt, tardius fene-
 scunt; qui in campestribus, ocius*: nam senectus putredo quædam est;
 putret autem quod quiescit; minus afficitur, quod mouetur, vt a-
 qua profluens, locis editis afflante vndique spiritu aer agitur, in
 cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus, ac diuersus pro-
 pter agitationem aer habetur, palustrib. emarcescit. Tarde crescunt.
 Idem rationem reddens, cur in animantium genere alia breui tem-
 pore pariant, alia diu; dixit, *aer sitiens haud cito suas stirpes enutrit*. Sed
 quas Medicis dent vires speculemur. Aer in montibus tenuior, &
 agilior, quia mouetur, argumento, quod minus gelantur. Ex agri
 exilitate ficci nascuntur plantæ temperamenti, ex Solis apricitate
 calidi; nam Meridiei oppositæ, illico crescentibus semper Solibus
 expositæ sunt, ob tenue & exiguum alimentum, & optime confe-
 ctum; tenuium sunt partium, & eiusdem speciei. Quæ ferunt montes
 medicamenta, potiora campestribus esse, pericritati sunt Medici:
 quia acria & amara, ideo interanea occidit animalia; quia sicciota
 calidioraq; esse solent, ob id exulceratiora: ad lepras, impetigines, &
 pforas valent, & ad foetum in vtero perimendum. Ex acri odore virulen-
 torum insectibus obluantur, & nidore ea fugant. Quia acria & cali-
 da, digerunt, extenuant, & incidunt humores crassos, & faciunt ad ele-

phanticorum remedia; quia tenuium partium, flatus extinguunt. Galenus ad venenosorum animalium morsus assumi, velut cauteria quaecumque; medicamina, ait calida esse & acria, & tenuium partium, quae facile ex alto ad se circumiacentem qualitatem attrahunt. Exempla erunt. Ruta in hortis vulgares, sed in montibus vires vegetiores habet, & odorem vehementiorem, ex Dioscoride; si copiosior edatur, interimit: angustifolia est, & rigidis cauliculis. Calefacit, & exsiccat; urinam & menstrua cit; partus enecat; contra serpentes & venena valet; tineas pellit; vitiliginis, fornicationes, verrucas, & impetigines tollit; comitialibus & coxendicis prodest. Plurimum tithymalorum genera sunt; characias in montibus & asperis nascitur; myrsinites etiam in asperis; dendroides in petris; omnium valentissimus characias, mox myrsinites, & inde dendroides, postremo paralius, qui in maritimis, & helioscopius qui circa oppida: hebetiores habet vires, ex Dioscoridis & Galeni censura. Tollunt impetigines, formicantes verrucas, & pensiles, pterygia, & similia. Oreoselinon, & hipposelinon valentiora ceteris; quia in petris nascuntur, ex Galeno. Elleborus autoritate Theophrasti in Octa monte natus, oppido quam melior Parnassico est; quippe multis in locis & niger elleborus, & aliae radices hebetiores conspiciuntur. Dioscorides menses ciere, partus necare, scabiem, vitiliginem, lepram, & impetigines sanare. Galenus tertio ordine calefacere, & desiccare dixit. Duo polii genera, montanum *Teucrium* dictum, alterum fruticosius, non usque adeo valens odore, & viribus infirmius. Plinius fruticosum *campestre* & *maius* vocat, silvestre minus, *Teucrium* dictum. Serpentum ictibus, lienosis, aluum & menses ciere, suffitu serpentes abigere. Galenus calidum & siccum in tertio pronunciauit. Hyssopum montanum, & hortense est; sed montanum omnia efficacius praestat, ex Mesue. Vim habet extenuandi, & calefaciendi; tineas necat; lienosis & hydropicis medetur. Galenus tenuium partium esse, & desiccare & calefacere in tertio; menses & urinam ciere, & visum acuere dixit. Calamintha triplex, montana, campestris, & aquosa, sed viribus inefficax. Menses & urinas pellunt; venenis resistunt; interanea animalia necant; elephanticos adiuvant; partus extrahunt; accersae, serpentes fugant; ischiadicis iuvant: sed ad omnia dicta montana efficacior: gustata impense feruet, & acris est. Nardi duo genera, Syriacum, & Gangite; Syriacum dicitur

dicitur non quod in Syria nascatur, sed quod montis in quo oritur, pars ad Syros flectatur; Gangite, à Gange fluuio montem præterfluente, quod viribus infirmius, montanum autem odoratius. Spica breui, & mutila. Vrinam mouet, cit aluum. Absinthii genus præstantius quod in monte Tauro prouenit. Anchusarum non eadem vires, onoclea fronde tenuior, virtute potentior. Idemque dicendum de Polemonia, ptarmica, thymelea, vincetoxico, pæonia, lauro Alexandrina, daphnoide, angelica, tragio altero, & iunipero; quæ omnia in montibus nascuntur, & suis campestribus vegetiores virtutes nanciscuntur.

Animalium in montibus degentium forma, & vires;

C A P. XXXII.

EADEM de animalibus dicemus, & primo de montanis, quorum forma exucta, macilenta, dura; pili duri, & colorati; oculi crocei; vngulæ duræ; carnes sapidæ, & valentiores in operando; quorum causas superiori capite descripsimus. Onagrorum in Phrygia, & Lycaonia sunt greges multi, ex Varrone. Ferorum greges fert Asia & Africa, ex Plinio: amant loca excelsa, & rupes. Plinius quum domesticorum asinorum remedia recensuisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiungit. Dorcades, & capræ locis montanis potius pascuntur, quam planis, ex Varrone. Capræ saxa & rupes altissimas habitant; ob id ex capreis remedia petenda, inquit Medici. Elephantes alii palustres, alii montani, alii campestres; qui montibus degunt, ab aliis virtute & ingenio maiore differunt. Lepores montani, campestres, & palustres; sed montani à campestribus differunt nigritia, magnitudine, ferocia, densiore pilo, & virtute. In excelsis montibus & solitudinibus versatur monoceros. Ad venena, pestem, & comitiales valere dicunt. Panthera in montibus præcipue; eius caro sicca. Simias in montibus habitare scripsit Herodotus. Caucasus abundat eis, ex Philostrato: Indiæ montibus tantam esse multitudinem, vt Alexandri Magni copias sæpius præterrefecerint. Oues in montibus agrestes sunt, & boues ex Aliano; quæ omnia solidioris & potentioris virtutis suis campestribus declarantur.

CONTRARIUS montium situs planities, & concaua sunt loca; & sicut contrarius situs, sic contraria vis & forma contrariis ex causis oriuntur. Sed campestrium animalium videamus formas, quæ montanis molliores, vitæ breuioris, & virium ignauiores sunt, crassiores, & imbecilliores, sed hilariores decore & forma. Et si in montibus alimenti inopia, omnia erunt pusilla, in planitie alimenti copia omnia erunt pleniora.

CAMPESTRIS planta crithmi figuram in fronte vigesimi secundi capitis reperies.

PERAMPLA & visenda magnitudine surgunt campestres plantæ, crasso, vdo, & vberi aspectu. Caule nitido, leuore insigni, rotundo, crebris foliis stipato, in rotundum, vel latum mucronem desinentibus, ex atro virentibus. Flore pulchello, odoro, vegetoque. Fructus insana lasciuiâ profundentes; habitiores, decoros, sed sapore & odore dilutiores, qui celerius quam montani corrumpuntur, & minus alunt. Radice ampla, multiplici crure diuaticata, in longitudinem porrecta, & tandem haud multum distidet ab ea, quæ in pingui solo nascitur.

Causæ. Quod illa hilarior coruscet, dicit Theophrastus, ex planitis quæ montibus & planis nascuntur, semper campestres magnitudine maiores, rectas, specie visendas, & minus nodosas prouenire. Sic etiam corpore laxiores, lauiiores, pallidiores, decoloratioresq;, fructus quoq; dulciores, carnosiores, & magnitudine peramplos. Vidimus supra ex Aristotele in Problematis ex maiori alimento animalia, & plâtas maiorem capere amplitudinē: modo planities & submissa loca copiose ferunt; quia magis humecta sint, vt tradit Aphrodiseus. M. Varro omnia in planis citius fructificare, & germinare dixit quàm quæ in montibus; causam habemus ex Aristotele in Problematis contrariam; quod serius fructificant in sitiēti agro, ergo in humido & pingui citius. Ex crassefcēte succo & plena concoctione fit dulcis sapor; secus autē odor, qui in prima & non absoluta concoctione cōsistit; proinde plâta, quæ in planis viuunt, quū alimēto & humido abundēt, & calore, perfectâ concoctionē nancisci poterūt, ob id saporis dulcis afferre fructus: sed ignaui odoris,

quum

quum humidum se permiscens, eum hebetet. Sed videamus ad facultates nanciscendas, quid nobis adiuventi afferant natalia. Tria, dicit M. Varro agrorum fastigia, montanum, collinum, & campestre; montanum frigidum, collinum tepidum, & campestre calidum. Itaq; vbi lati campi, ibi magis æstus; & ideo in Apulia loca calidiora, ibiq; pabulum multum; propterea vires mediocriter calidæ, & sicca: proinde ad eas, quibus mediocriter calida profunt, valent; vt serpentum moribus, vrinis, menstruis, secundis, & similibus. Amomum, quod in Media nascitur, calefacit, exsiccat, & moribus scorpionis valet. Eryngium nascitur in campestribus; menses & vrinas pellit; tormina & inflationes tollit, serpentum moribus, haustis venenis, & comitialibus medetur; calidum, & siccum. Verbascum in campestribus nascitur, contra scorpionum ictus. Galenus extra calefacere, siccare, & astringere dixit. Calametha campestris, quæ longe inferior montana: venenis, interancis animalibus, menstruis, & vrinis iuuat. Calida & sicca. Leontopetalos in aruis & segetibus nascitur. Serpentum ictibus, & ischiadicis valet. Calida & sicca, ex Galeno. Mercurialem in campestribus nasci dixit Fuchsius, & est digerentis facultatis.

80 *Plantæ in cauis locis nascentis vis, & forma;*

CAP. XXXIV.

OPPONITVR vallium cauitas vmbrosâ montibus Meridiei oppositis: sic & plantarum forma in cauis vdis degentium opponitur montanæ; concava enim vmbrosâ crassos vapores continuos habent, qui nec dissipari, nec immutari facile possunt. Sed vniuersalem plantæ formam describamus, quam retinent, aut retinere debent in vmbrosis oriundæ.

MANDRAGORAM in vmbrosis nascentem in tertio tabellæ loco offendes, in fronte trigesimi secundi capitis.

PALLENTI, & veluti morbofo quodâ aspectu tumida, luculêtaq; forma, & elato supercilio visenda attollitur planta in vmbrosis, depressis, cauis oriûda. Caule tenero, glabro, enodi, excelsò, vt præ sua imbecillitate vix suo oneri sufficiat, diti foliorû fœtura in humidû deuexa. Folio amplo, carnosò, læui, mollicello, laciniis obtusò, colore atrouirente, vel punicante. Flore plerunq; infæcundo. Fructu

amplo, insipido, inolido, & decolori. Sero fœtat. Radice magna & fungosa, & breuis vitæ; & tandem confimilis fere facultatis, & lineaturæ plantæ aquosarum natalia sectantis, vel vdis, & substilliis nascenti, vt harum quaslibet qui nouerit, vtrasque monstrabit, & vtramuis quilibet accipiet.

Sed lineaturæ rationes afferamus. Theophrastus affirmat arbores, quæ opacis locis, & ventis & Solibus auersis viuunt, proceras, læues, & excelsiores exsurgere; immo quæ sua natura, neque rectæ, neque excelsæ surgere aptæ sint, quum huiuscemodi locis hospitata fuerint, eiusdem naturæ habitum accipere, & rectas excelsasque fieri, vt quercus læues & rectas, vt pene abietum vertices æquent, apud Hæmum môtém fieri dicunt. Sunt enim solutiora, humidiora, imbecillioraque his locis; quia neque Solibus, frigoribus, neque flatibus diuersitatem accipere possunt. Fraxini enim læues excelsæque in locis potissimum concauis, madidisque fiunt. Sic abies in vmbrosis pulcherrima, vt in Arcadia circa Cranam vocatam, loco quodam concauo, & silentè à ventis, quam nunquam Solem attingere aiunt, tum longitudine, tum crassitudine cæteris præstant; sed non materie pulchra. Quamobrem ad lauriora opera, cæteraque magnificianda hisce minus vtuntur, sed ad nauigia, domosque; & ad antemnas, & malos præstantissima longitudine, sed non similiter validas, atque ex iis quæ foli oppositæ sunt. Sic taxus, padus, & traupalus vmbrosissimis gaudent. Ratio est, quod quæ loca vmbrosa tenent, impetum naturalem in vnum tantummodo faciunt; quoniam virgæ non in crassitudinem, sed in longitudinem potius adulescunt, & baculis quoque idoneæ fiunt, vt tum alibi, tum circa Cisthum patescit. Sed platuræ præhumidæ, hisce locis sitæ, proinde distorquent se, quia propter vbertatem alimenti nequeunt proceritatis excessum sustinere. Que madmodum Aphrodiseus dicit spadonis pedes deprauari solere præ nimio humore; membra admodum madefacta, & emollita, proinde debilitatem gerunt; fit enim vt pondere superimposito corporis crura parum ad sustinendum valida, peruertantur. Folia vel puniceæ coloris, vel ad punicum vergentia: nam vt habetur ex Aristotele libro De coloribus, in locis humidis, & vmbrosis mutatur color ex herbaceo in puniceum colorem, vt in pauimentis videre est humidis in locis: fit enim humiditate; quum exsiccat, aere, vel Sole contrahitur in puniceum. In-

um. Inolida esse diximus superius ex Theophrasto libro De causis, quæ humida sunt, ac odorem in siccitate potissimum hospitari; & quæ dilutis, & opacis tractibus viuunt, inolida esse, quia humida; humor enim largius se permiscens, odorem obtundit, hebetatque. Præterea humida mollia sunt, & odor & mollities in eadem sede versari nequeunt. Flores & coronamenta in humido
 81 cælo, & crasso, minus olere possunt; etenim in Ægypto flores & coronamenta deterrima fere omnino gignuntur; quia cælum caliginosum & roscidū habetur, & locis eiusmodi nullus pene odor contrahi potest; quia abest facultas coquendi; sed in aridis longe meli⁹ excoquitur. Etsi plerunque videmus frigida loca, & tractus odoratos flores & fructus parere, vt in iride Illyrica videre est, vi caloris in terris occluso referre debemus: quippe frigoris vis calorem intus constipat. Sed humum neque limosam, neque pinguem glutinosamque esse oportet: humore siquidem lentoreque obsessis, calor nunquam probe suo fungi officio potest; sed cauis vmbrosisq; locis terra humida, frigida, lenta, & aer caliginosus ex sola frigiditate minus odorata progignere potest. Flore plerunque infæcundo sunt; nam humidæ plantæ floriferæ plerunque sunt, sed non frugiferæ: producant enim florem nō ad fructum, sed ad cælestem rorem, & imbrem recipiendum, asseruandumq; ; vt in his plantis videre poterimus, quæ flores in vasculi formam, vel alabastri effiguratos habent; receptam eius aquam diutius asseruare possunt ad sua comoda. Aristoteles percontatur in Problematis, cur aliqua fructu vacent, cum florem habeant, vt cucumer, cucurbita, & malus Punica? At his fructus non deest, sed ipsa pro fructibus habentur, quibus flos infidet; fructus enim id est quod florem gerit; cucumeri autem florem inhæreere perspicuum est. Humidi enim pepones, cucurbita, & cucumeres sunt. Radices & plantas fungosas & magnas fieri in locis concauis, rationem etiam reddit Aristoteles in Problematis; & è contrario: nam si quæ vento & Soli exposita sunt, minora & densiora fiunt, quæ in cauis & riguis, quum contra afficiantur, contraria euadunt. Breuis vitæ sunt, vt retulimus in aquaticis plantis. Vires igitur frigidas & humidas esse dicemus, ob soli vliginem, & Solis absentiam; medenturque iis, quibus frigida & humida profunt, vt igni sacro, & aliis, vt diximus. Mandragoras morion nascitur in opacis, & iuxta specus, odore graui, somnifica vi; omnib.

inflammationibus, igni sacro, & similibus medetur. Galenus frigida & humida, & aliquantulum calida dixit. Violas in opacis, & asperis nasci Dioscorides dixit. Mefues humectare, & refrigerare. Iuuant stomacho æstuanti, sopori, & oculorum inflammationibus.

De Physiognomonia, & viribus stirpium in collibus nascentium; CAP. XXXV.

NVNC de colliculis loquemur; utpote medium quoddam inter montes & valles, & plana habentib⁹; sic facies, habitus, & medias vires mentiuntur, & est complexio, quæ magis humanæ adhæret: Auerroes in Colliget ait: Ex terræ nascentib. perfecta sunt illa, quæ nascuntur in monticulis; quia apparet ab eminētia montium, ut debeant generare plura terræ nascentia quam alia loca, dummodo sint temperati cum bona euaporatione, & cum bona missione caloris cum humiditate; & debet esse hoc in eis; quia habent ascensum in aere, & sunt propinquiore influentiæ corporum cælestiū, & illa terræ nascentia habent complementum foliorum, florum, & fructuum. Sed ad plantæ Physiognomoniā accedamus. Erat enim collium incolarum hominum corporis color albus, rubori commistus. Capilli decenter crassi, & decenter habitus carnosus. Pili neque molles, neque duri, neque hirsuti, neque glabri:

POSTREMO tabella loco vitis conspicitur in collibus enata, trigesimo secundo capiti affixa; ibi suam indolem contemplator.

SIC peramœniorum collium amasia, ubi indulgentior cæli temperies eblanditur, omnium quæ hæctenus innotuerūt ex natalibus elegantior, & hilarior est. Venustas hanc illico intuenti commendat, & notiozem facit. Forma montanis habitior, & campestribus siccior: non ut hæc florum, foliorum, & fructuum ditissima, nec ut illa inops neque hirsuta, neq; glabra, neq; dura, neq; mollis, sed parilis mediocris humi, & cæli inquilinæ, ut hanc nō visam qui cupit nosse, intueatur eam: sed sapore, odore, & colore magis conspicuo.

Sed formæ descriptionis hæc subeunt causæ. Aristoteles in Problematis ait; Qui loca aprica, edita q; colunt, tardius senescunt, cōtra quæ cauis & palustribus: nam editis locis aer vndiq; efflante spiritu, agitur; in cauis manet immotus. Ad hæc locis apertis purus propter assiduam agitationem habetur, palustrib. impurus, ac semper emarcescens. Et alibi, loca commode aspirata coloris hilaritatem præ-

tem præbere possunt; pallidos autem humor efficit, cum putrescit; Theophrastus. locis placide aspiratis, & gracilibus quæ nascuntur facillima sunt, quia minus alimenti trahit planta; secus autem in planis, & gelidis. Vires temperatæ sunt, quia media temperies est. Quæ hinc nascuntur, non in medicaméta, sed in alimenta potius veniunt. Vitès in collibus nascuntur. Virgilius;

Bacchus amat colles, &c.

Vt sæpius diximus, calidæ & humidæ temperiei vinum est, & nostræ naturæ valde quam familiare. Satyrium erythronium in montosis apricis nascitur; sapore dulci, non ingrato ori. Venerem excitat. Galenus calidum & humidum mediocriter dicit. Vulgare buglossum, & borago in campestribus & collibus nascuntur: Galenus humidæ, calidæque temperiei esse; & vinis iniectæ, latitiam & hilaritatem afferre dicit. Idem de phalango, & de siluestri cumino dicendum.

De cultu, & neglectu stirpium, & primo quæ sit agrestium Physiognomonia, & facultas. CAP. XXXVI.

IAM stirpium facies, & medicatas vires, quæ varijs in terris, superum regionibus, & eorum aspectibus nascerentur, recensuimus. Proximum hunc locum sibi vendicant æmulationes artis, & naturæ, scilicet cultus, & neglectus. Ars enim culturæ lenocinijs & illecebris plantas suorum natalium oliuisci, & nostris viridarijs inquilinas facit, & naturam simul, & effigiem commutat quouis solo, ætheris, & regionis tractu; ob id hanc tractationem in postremum consulto adleruimus: oportebat eorum prius meminisse quo lucidiori doctrinæ & ordini consuleremus. Nos de siluestrium, & cicurum plantarum Physiognomonia locuturi, à siluestri exordiemur. Sunt enim siluestria mitibus natura prius, atque ad ea primum, quæ in nostris libris de humana Physiognomonia diximus, deueniemus. Vidimus enim ibi Polemonem & Adamantium insignes Physiognomones, quanti feri & mitis habitus fecerint: nam cum prius de vniuersis corporis partibus sermonem habuissent, de agresti, & cicurum forma, & moribus docuerunt, quod hæc maxime mores immutarent. Sed agrestium indolem aggrediamur.

DVAS hoc loco offerimus tibi raporum imagines; alteram vrba-
ni, & satiui; alteram neglecti, & siluestris; satiuam pro hoc
capite.

Referūt siluestris plātæ ornamētū quoddā, omni profus vacās or- 85
namento; earūq; indoles nescio qd rudis, hirtu i, horridi, rustici, ac
veluti degeneris naturæ præ se ferat, ob auia, & gelida loca in quib⁹
stabulan-

stabilatur. Facies exilis & macilenta, sed vegeta intuēti se offert. Caulē attollit lignosum, nodosum, angulosum, liris striatū, rigidum, cute scabra, hispidaq; obsitum: numerosa foliorum sobole; sed folijs breuibus, multifidis, angulosis, duris, sursum erectis, in summa ora crenatis, vel denticellis incisus, vel laciniatis, compluribus nervis & venis per longitudinem extensis, carinatisque, pallido virore languentibus, spinis, villis, vel setacea lanugine hirtis. Flore pusillo, dilutioris, obsoletioris, vel remissioris coloris. Propere germinat, & fructificat, plus fructus præmonstrat, minus maturat. Fructus acris, & acerbi saporis ingustabiles, pulpæ inopes, sed lignosi nuclei locupletes, Odore non ingrato, sed nescio quid virosi, vel vehementis redolente. Radice alta, exilioribus cirrhis, & pusillis capillamentis barbata, lignosa; vsibus medicis receptissima, & tandem siluestris plantæ forma, facultatibus, & lineamentis nulla sui parte à montana differt, vt qui vnam viderit, vtramque nouerit; nisi quod summa montium iuga exusta, perpetuo niuibus obsita, & ventis perflata sunt; ob id contorto, retorrido, scabroq; sunt aspectu; vnde si his addes vel illis demas, cuncta prorsus similia erunt.

Sed de formæ delineatione rationes afferamus. Quod agrestium genera suis mitibus robustiora, & latiora assurgant, causam perbel-
le reddit Aphrodiseus in suis Problematis: dicens, tellurem esse agrestium matrem, vrbanoꝝ vero nouercam: quoniam solertia
8 4 naturæ non humani ingenij creatur: caret enim humoris nimia copia, quæ satinas stirpes elaxat, atq; effœminat: sed agrestes, quæ suo sibi loco natae sunt, atque educatae, non inquilinae, quasi ciues proprij soli, quib. necesse est cœlum ipsum conspirasse, & terream mixturam: sic tot habet priuilegia natale solum. Virgilius;

nam læta & fortia surgunt,

Quippe solo natura subest.

De foliorum & stipitis breuitate & paruitate assignat rationem Theophrastus, discrimen addens inter vrbanoꝝ & siluestre. Ait enim siluestre vrbano simile esse, breuioribus tum folijs, ramis, radicibus, & tota forma. Quippe scabriora, spissiora, duriora, contortioraque tam ipsa fieri solent, quam vniuersa natura; sticciora etiam & tenuiora, atque etiam spinosiora præter cœnum, quod vrbano mollius, & læuius. Præterea Aristoteles in Problematis reddit rationem cur nigrae myrtus fror. de sunt frequentiori, quam albæ;

aitque quod nigrae generis sunt siluestrioris; cuius indicium, quod locis rusticis ista proueniant, minimeq; ex cultu notatur; humida autem omnia fronde crebriore conduntur; quod enim minus suos fructus decoquere possunt, iccirco ad frondem alimentum se vertit. & Theophrastus ab eo; Genus myrti Ægyptium plusquã cætera siccet, quod frondis angustia, & fructus exiguitate, coloreque constat. Hæc enim siccitate omnia veniunt; siccum parum habere humoris certum est. Frondes duræ sunt: nam sicut diximus in humana Physiognomonia, duri pili calidæ & siccæ naturæ, & terrestres sunt; quia terra ex elementis duritiæ præstat; ex calidis & fortibus animalibus, leo, aper, aquila, & gallus pennas duras habent, & pilos; & animalia siluestria duos pilos habent, quia siccum est eorum alimentum. Quercus durissimas frondes habet, & terrestrior est cæteris, ob id Theophrastus roboris carbones deterrimos dicit; sic & vetustarum arborum, quanto sicciores sunt, peiores sunt; & quæ dura fronde sunt, sicciora sunt; ob id astringentia, quia terrestria: quercus dura fronde, & astringens est; sic castanea, hliqua, cistus, ladanum, sorbus & mespila. Siluestres nodosiores urbanis simpliciter sunt, quæ sub eodem genere constituntur, vt oleaster, olea; caprificus, fico; pyrus, pyrastro; hæc namque nodosiores, & omnes spissæ nodosiores magna ex parte raris corpore sunt: mares enim siluestresq; spissiores, præter quã si quæ ob nimiam spissitatem omnino enodis sit, aut paucissimis nodis, vt buxus, celtis. Siluestres natura sicciores, & spissiores consistunt. Florent, sed parum durat foliorum prouentus, hyacintho excepto, qui diutius floret. Præueniunt inculta, & agrestia sua germinatione mites, vt vitis, olea, ficus, & malus. Primo, quia non stringuntur, & confringuntur, vt mites, ob id ex vulnere non laborant, retrahunturque. Deinde, quia non pastinantur, & ablaqueantur, vt resoluatur & abeat naturalis calor, & ita refrigerentur. Præterea in agrestibus pusilli rami, quos agricolationis arte auferri deberent, remanent incolumes: in quibus propter exiguitatem facile cientur principia genitalia ab aere ambiente. Postremo, quia sicciores sunt, & vbi minus humoris, minus operæ. Et cum siluestres validiores siccioresq; sunt, plus fructus præmonstrant; minus vero maturant, quod euenit ex nimia fructificatione; ex nimia hac pensu solutione impeditur operis perfectio nec fructu-

fructuum maturatio absolvitur, ob id agricolationis lege cautum est, ut nimia vbertas ex arbore dematur. Altera causa est, quia siluestres plantae densiores & sicciores sunt, & sibi ipsis alimenta vendicant, non fructibus ministrant; solutum, laxum, humidum, & permeabile oportet esse, quod fructum laturum sit non spissum, ut in animalibus etiam apparet. Omnes siluestres urbanis, & mascula feminis spinosiores, ponderosiores, duriores, & in totum robustiores; quoniam & minus fecundae fecundioribus, & deterius fructificantes probe fructificantibus, tota quasi ex parte firmiores. Nec explodenda est illa causa in frigiditate reposita, quominus siluestres fructificent. Praeterea silvestre omne, vel incultum fructus producit, quorum semen siue os, pinguius; pulpa vero maci-

85 lentior: nam dum humorem ad fructum impertit, subripit, praeripitque pulpae, ut vberius consulat femini; idque ex eo, quod masculum quodammodo sit crispus, & siccius natura consistat. Proferunt etiam sua semina maxima crusta munita, quemadmodum & animalium ossa: sunt enim munimenta ea ex lignoso terrenoque alimento; nucleus vero ex purissima materia. Sapore prorsus acriori, vehementiorique, ut satureia, origanum, brassica, ruta; etsi rumex silvestris gravior ori sit, sicco tamen acutior est. Acerbiori etiam sapore silvestres fructus constare nemo ibit inficias; fit enim austerus sapor ex sicco, terrenoque. Ob id in puniceis, ut dulciora, & molliori intus ligno grana fiant, exhibet Theophrastus arboribus irrigationes: nam durities & acerbitas, quae à terrea siccitate provenit, ab humore diluitur, & emollitur. Amygdala putamina acerba sunt, quia omnes terrae sordes, & callum eo vis naturae secernit. Siluestres, ferique fructus sui generis urbanis odoratiores sunt, ut mala, pyra, sorba, & mespila; ipsorumque malorum, tam agrestium quam urbanorum, quae sunt acerbissima, suavissime olent; atque cum odor coctura quadam contrahatur, quae plus cocta fuerint, melius olere putandum est. Verum odoris ratio in coctione minus absoluta, quam temporis versatur; argumento quod sorba & pyra si ad plenum excocta non sint, plus reddunt odoris. Silvestre namque genus prioris coctione contentum, vehementiorem concipit odorem. Porro non parvi refert in odoribus, si siccitas, alimenti parsimonia, & distillatio commoda processerit; quandoquidem quae siccaneis erumpunt, pauciori contenta nutrimento, itemque placido perflata spiritu, pro-

culdubio nascuntur odoratiora. Cæterum siluestre genus aridius cernitur, ieiuniore habitu donatum, nec à flatu silens, sed magis atque magis auræ patens; hic feruentior natura quo prospirat, tenuiorque; siccus halitui facile cedens, quoniam nec succum vrbanimodo carni permistum gerat: quibus in vnum coeuntibus, non minime gliscit intus odor. Duo sunt quæ odorem statuunt, terra & aer; si vtrumque siccum sit, non quauis siccitate, sed mediocri; quæ ergo siccanis noctibus oriuntur, in quibus placidior aridet calor, odore pollent: ob id agrestia odorata sunt, sed non ad plenum, quum acutiori odore constant. Sunt & siluestria spinosa, horridaque, quod eis ex nimia siccitate prouenit, vt diximus in spinosis: sane horriditas à siccitate. Folia diluto virore, & flores remissione colore sunt in siluestribus; idque facile ex humoris inopia conici potest, vtpote cælo, & solo siccano nata. Folia porracei coloris ex humiditate multa; crocei vero, vel exoleti ex siccitate, vt in oleribus, & cerealibus aduenire autor libelli De coloribus probat. Flores qui luculento colore nitent, ex cibo pingui & humido proueniunt, vt videtur quotidie in pensilibus hortis. Leucoia, & flammulæ, quas ab odore caryophyllorum *caryophylla* dicunt, & rosæ satura enitent purpura, quod lætamine saturatis, & riguis eueniant locis; contra vero quæ in feris, neglectisque languidi coloris esse ob earum inopiam. Visuntur summo mane dehiscentes flores coloratiores ob noctis humiditatem; sero vero ob nimium Solis ardorem pallidi, exoletique. Idem etiam in recenter natis floribus videre est, qui ob natium humorem coloratiores sunt; ætate prouecta vero pallidiores, decolorati, & deformes: nam sicciores ætate fiunt. Ob id Theophrastus de leucoiis rosis scribens ait; Violæ senescentes candidiores flores assidue ferunt, & rosæ deteriores fiunt. Siluestres rosæ florem minus odoratum, nec tantidem magnitudinis ferunt. Accidit, quod foliorum & florum extrema ora decoloratæ sunt; quoniam extrema ocius deficcantur, vtpote aeri Solique magis exposita, quam intima, quibus suæ coherent origini. Et in Apulia vidimus caryophyllos flores sanguineos in colorem album, vel vermiculatum degenerare, & buglossæ cyaneos flores in rubentes, ob nimium regionis calorem. Scribit Aristoteles in Problematis, quod tenues radiculæ acriores sunt quam ampliores: ille namq; spatio temporis longiori plenius con-

coctæ, mitescunt. Rustici siluestres plantas longævas putant, nul-
 lamque esse brevis vitæ volunt. Sed quoad simpliciter, dici potest
 vita siluestribus longior, quam vrbanis; atque omnino iis, quæ in
 oppositum generatim distingui possunt, vt oleastro, quam oleæ;
 86 pyraastro, quam pyro; & caprifico, quam fico: quippe robustiores,
 spissiores, fructuq; infæcundiores existunt. Quod fructus ferrent
 lignosis thecis, ac tegumētis indutos, & sapore astringentes, exem-
 plo erunt pinus, cedrus, cupressus, & coniferæ omnes, quercus,
 quæ glandes, gallas, & alios lignosos fructus ferat; castanea, siliqua,
 amygdalæ, nux Indica, iuglans, auellana, pistacea & similia. Silue-
 stres alta radice esse quidam negant, quod semina summo proue-
 niant, sed non recte: nam fieri potest, vt quum diutius vixerint, ra-
 dices procul dimittant. Et lignosas radices Theophrastus magna
 ex parte siluestribus tribuit, vt erucæ, ocymo & similibus. Tan-
 dem siluestris à montana non differt; nam Theophrastus ait, mon-
 tana siluestria sunt, & frigoris cupida. Sed videamus quasnam me-
 dicæ rei consultis dent qualitates siluestres plantæ. Ait Theophra-
 stus; Incultus & neglectus ager, qualis siluester est, frigidior est,
 tum quia cassior aer eum ambit, tum quia minus diffilabilis: causa
 provenit ex densis fruticibus, quibus aeris motus impeditur; tum
 quia Solem non admittit, vt arefaceret. Ficum siuecus lac contra-
 hit, caprifici minime, ob id siluestres caprifici frigidiores. Auer-
 roes in Colliget dicebat; *Quæ in siluis sunt, plus frigiditatis habent.* Sed
 siluestria maxima constant siccitate, siue calida, siue frigida sint,
 vt receptum sit omnibus siluestria sui generis mitioribus sicciora,
 astringentioraque esse. Quia plerunque odorem acriorem cæteris
 habent, ob id contra bestiarum morsus valent; & Theophrastus
 de conyza loquens, ait; *Fœmina acutior odor, ideoque contra bestia-
 rium morsus commodior est.* Et decebat quippe maiestati Naturæ; vt
 postquam siluas virulentorum animalium vberes fecisset, eadem
 acutioris odoris herbas faceret, quo illico eorum morsibus mede-
 ri posset. Siluestris brassica sativa hirsutior, candidior, & amara.
 Galenus calidiorē & sicciorē quodammodo sativa esse dixit,
 ceu alia omnia agrestia sui generis domesticis, secundum vtraq;
 facultatem valentiora. Ampeloprason plusquam porrum calēfacit.
 Galenus acrius, & siccius domestico, sicut omnia alia agrestia
 domesticis. Isatis siluestris, quam sativa valētius desiccatur, valen-
 rius

etiam humidis putredinibus obsistit. Lupinus agrestis amarior est, & ad omnia domestico valentior, ex Galeno. Malua fatiua siluestri quanto plus habet aqueæ humiditatis, tanto facultate imbecillior est. Id namq; discriminis est inter vtramque, nempe quod ficciora sint siluestria, mitia humidiora, ex Galeno. Agrestis daucus domestico minus est esui idoneus: cæterum in omnibus feruentior, & domesticus comestibilis quidē, sed imbecillior. Siluestris eruca multo fatiua acrior, vrinæ vehementius pellit, ex Dioscoride. Pastinaca siluestris miti efficacior, sed cibo ineptior, quod idē Galenus confirmat. Amara amygdalæ oleum, dulci in omnibus efficacius habetur. Origanum agreite vtroque fatiuo valentius; Galenus panacem *heracleon* vocat, ramulis tenuibus, radice tenui, superuacua. Smyrnum, quasi agreste apium, fatiuo valentius, & sic de cæteris.

Siluestrium animalium forma, & vires,

CAP. XXXVII.

E ADEM de siluestribus animalibus dicenda; & prius de feris, quum natura sint prius. Quorum aspectus strigosus, fœdus & macilentus, duris, dentis, rigidisque pilis hispidus. Caro nervosa & scabra. Ossâ, vngues, spinæ magnæ, duræ. Pili colore flauis, oculi crocei, sterco minus fœtens. Paucifera sunt, & plus ossibus, cornibus, vnguibus & pilis abundant domesticis. Vires in operando strenuiores.

Sed descriptionis causas afferamus. Aphrodisiensis animalium sterco siluestrium minus fœtens domesticis esse dixit; aliquorum enim excrementa paulisper aroma olent; quia cibo ficciori simplicioriq; vescuntur, vehementiusq; laborant: sterco vero domesticorum magis fœtere, quod vario, humidoq; cibo vtantur, atq; plus satis, quam egeant, cibo indulgeant; minus exercentur, ac minus calore abundant; vnde cum cibis minus concoqui, ac satis diffari 87 per copiam non queat, putrescit aliquantulum, itaq; grauius fœtet. Plus ossifera, ob terrestre alimētum, quo vtantur, vt diximus in plantis. Oculis croceis sunt ob biliosum temperamentum. Sed præcipue siluestria animalia cornibus, vnguibus, & exertis dentibus, & lichene etiam in cruribus armata sunt, vnde maxima constringendi vi prædita; nam hæc ex terrea mistura proueniunt, ex qua constant; & quanto magis iis prædita fuerint, maiorem siccitatē ostendunt,

dunt, & terræ mitionem, vt diximus in plantis; & quanto magis longioribus spinis, fructibus lignosis, & corticibus cooperti sunt. Possunt idem ostendere pili densi, durissimique. Auerroes in Colliget; Vngues, clauis, & spinæ simpliciter significant, quod multum est in eis terræ; & multæ squamæ laudantur in piscibus; & magis squamosi, & duriori carne intecti siluestriores sunt. Vires, vt diximus, siluestrium semper sui generis domesticorum valétiores sunt in operando. Amplior potentia feris eiusdem generis animalibus, dixit Plinius. Sed hisce exemplis manifestius fiet. Onager, ferus asinus, durioribus pedibus, strigoso corpore, & velocissimus est, ex Oppiano; capite valens, corpore indomitus. Plinius quum ex asinino lacte, & ossibus remedium contra venena quædam recensuisset, omnia eadem onagris efficaciora esse subiūgit. Bubali ex genere siluestrium bouum sunt, robustiores, cute durissima, mēbris macilentis, pilis nigris, fronte aspera, & crispa; cornua intorta nigra, carne dura, caseus solidus, & terrestris. Capreis, siue dorcadibus rubet corpus, pedes longi, caput ornatum cornibus, aures altæ, pilosæq;. Plinius calculos expellere caprarum fimum dixit, & efficacius siluestrium, cuius carnes frigida & sicca. Catus siluestris densiore, & oblongiore pilo, colore fusco, scilicet subflauo; cuius pinguedo, sicut cætera membra, omnia sunt efficaciora domesticis, ex Rhafi. Apri sunt sues siluestres, colore spadiceo, nigricanti, pilo durissimo, brutum & terribile animal, iratum, dētibus pilos canum adurit: cuius caro callosa siccat, & corroborat, autoribus Hippocrate, & Celso: effectus in remediis vtrorumq; similes, solum tantum differentes, q̄ animantium ferarum partes minus humida, minusq; frigida iisdem ex māsuetis animalibus. Nullus animalium magis cornutus quam ceruus, pulchritudine, & magnitudine cornuum ramosorum omnibus feris antecellit, ex Oppiano. Vtusus ad dysenterias valet. Arietes cornuti sunt, ad sistendos menses valent. Cornutus & taurus, & sanguinem cohibet, ex Galeno. Elephantis dentes exerti, cuius vsus ad sanguinis sputum, ex Dioscoride. Sus exerti dētibus, & duris fetis riger: cinis ad sanguinem inhibendum fluentem valet, ex Sexto; & ad procidentem sedem, ex Aëtio. Meles dentibus armatus, ad sanguinis deiectionem præstat. Testudo maxime crustata est, cuius ambusta testa sanat fistulas, & defluentes capillos. Accipiter vnguibus & rostro armatus; triti vngues ad dysenteriam valent.

Gallus vnguibus, rostro, & calcaribus valet; ad sanguinis, & vuln-
rum fluxiones valet. Anser rostro maxime lato; eius sanguis sangui-
nem sistit, ex Plinio. Anas ad eadem. Cycnus eius loco supponitur.
Hystrix aculeis horret, quos habet pilorum vice; stomachum ro-
borat, hydropem mitigat sua siccitate. Idem de aliis suspicandum.

*De physiognomonia, & viribus domesticarum plantarum, & ani-
malium; CAP. XXXVIII.*

CICURVM formæ & vires contrariæ sunt feris, etsi ex oppositis
facile sua opposita cognosci possit forma, vberioris doctrinæ
gratia eam delineare non pigebit, vt mutua inter se collatione, fa-
cilius cognoscatur, perdiscaturque. Vrbanæ sunt, quæ industriæ &
artis mangonio iutæ, quod indulgentiori cœlo, quod lautiori, ha-
bitiorique cibo fruuntur, alantur, maiestatem quandam præferen-
tes, peramœno aspectu lasciuiunt, hilari coruscant colore, & fru-
ctus lapidiores largiuntur; eadem postea si artis præsidio destituan-
tur, prioribus opibus exutæ, ad pristinam sortem desciscunt. Ob id
Hipponi optime videbatur urbanum, & siluestre non esse in plan-
tarum familia, sed feras esse, quæ feris, neglectisq; locis nasceren-
tur; cicures vero, quæ ab olitoribus in hortis alerentur: sed de his
fufius in nostris libris de Agricultura pertractauimus. 88

*A DEXTRIS tabellæ trigesimo septimo capite affixæ, satiui rapi ico-
nem spectabis; nam si singulis capitibus easdem appinxisse-
mus, negotium operosius redderetur.*

Vifenda specie, & peramœna elegantia plausibilior spectâtibus
se offert urbanæ plantæ hilaris aspectus, ac velut fœminea mollitie
lasciuens. Assurgit enim caule habitiori, rotundiori, lauiore, &
crassitie insigni, ac summotenus multo foliorum stipatu. Folia ex-
erit mollicella, deorsum repanda, deuexaque, & quasi suo oneri
deficientia, latiora, crassiora, rotûda, vel si mauis, obtuso mucrone
in latius se pandentia. Luculenta in ambitu foliorum cæsarie, satu-
ratè virentia, multiflora. Flore hilari, specioso, vel lacteo candente
vel suauis rubore, vel sanguinea purpura maxima venustate mica-
ti, qui hebetiorem halitum eructat. Fructus, quos ostendit, matu-
rat; & sapius verna & autumnali fœtura biferos, nullo, vel tenello
intus

intus ligno, dulces & sãpidos: tota planta dulcis & vesca. Radicibus prolixis, longe lateq; reptãtib; sed medicę rei consultis ignauioribus. Et tandem vrbana plantæ forma planorum accolæ adeo similis, vt nisi propinquius spectes, eandem putes. Solum quod hæc viridariis multis blanditiis, artis mangonio conquisitis, delicia-tius quid, & habitius præmonstrat.

Sed vrbana effigiaturæ rationes afferamus. Quod teneriores, mollioresve vrbana sint, diximus superius ex Aphrodiseo, vrbans tellurem nouercam esse, & culturæ blanditiis, & humidiori cibo plantæ elaxantur, eisœminanturq;. Ex contrariis etiã causis Theophrastus maiora folia, ramos, cortices, totamque formam vrbans tribuit; quippe laxiora, molliora, rectioraque afferunt in læuiori caule. Multifloræ sunt, & artis cultura diutius florere dixit. Vt etiam accidit pensilibus hortis excultis, qui multis foliis, & floribus cumulatũr. Mollihus foliis sunt, quod indicat Aristoteles Problematum libro, loquens de lanis ouium. Concocta enim quæcunque molliora inconcoctis sunt, & copia excrementi molliem pili gignit; vrbana ex lætamine cõcoctiora, & ex rigatione vberius ministratur alimentum. Solanum hortense siluestri molliore folio, sic helxine, & ocymum; platanus humida est, & lato folio insignitur, sic & ficus. Præueniuntur à siluestrib; vrbana germinatione, & fructificatione; quia ex passione, & ablaqueatione, vt diximus, abit ex arboribus genitalis calor, resoluitur, & frigescit: calor enim est qui ad germinandum arbores mouet, dein ex amputatione vulneribus faucia constringuntur, & infirmæ laborant: ramuli enim ex quibus primitus germinationes erumpunt, abscinduntur ab arte, demum quum humidiora sint culta, vt absoluatũr succus, diutius immorari necesse est. Sed quando excultra arbor germinandi & fructificandi celeritate incultæ arbori cedit, tanto etiam fructus specie, & bonitate, & copiarum collectione illam vincit. Agrestes enim festinant; haud perinde habent in penu materiæ apparatus; in cultis vero cunctatio sustinet fructificationem: nam vbi vis illa se colligit, expeditam & expromptam operam habet, & fructificationem; facitque succus in iis, quod in aquis fit, quæ obice aliquo impeditæ, impetu demum erumpũt magno, deinde iniqua peni solutione, ex robustitate maturitas impeditur: in mitibus vero, quia minor copia, exactius opus expeditur. Præterea

agricolationis ars superuacua tollit omnia; sic arbores fiunt spiratores, & rariores, faciliusq; admittitur aer; & stercore adhibito fiunt laxiores, & humidiores; ob id succos suos non ad compactam eorum densitatem absorbent, vt feræ, sed a motis interceptoribus ad exactam fructificationem impertunt. Hac Theophrastus. Sed ego adderem, quod in agrestiu partu est etiamnum tempestas acerbiuscula; mites vero clemētiori tempore aerem habent fautorem, & coadministrum. In feris arboribus semen & lignū exactum erat ad speciei propagationem, in mitibus vero Agriculturae opera; scilicet fossione, stercoracione, & irrigatione pulpa ad hominum esum fit esculentior. Vindicatur succus ab arbore ob proprium alimentum, & à pulpa & semine intus, sed primū ab arbore exugitur, & ob id vbi arbor succulenta, fructus pauciores sunt; tantum subtrahitur, subripiturque fructibus, quantum accedit arbori: duo reliqua, scilicet semen & fructus, aduersantur inter se: si luxuriat nucleus, pulpa fit macilentior; vberè pulpa, semen fit strigosius, & castigatur ex crescentis ossis magnitudo. Mutuus est responsus damni & accessionis. Alia ratio est: Arbores cultu effœminari, & fœmellas fœcundiores esse: fiunt enim cultura laxiores, per quarum meatus succus vberius hauritur, modificaturque eiusmodi succus ab ipso plantæ calore, ab arte aucto, ne luxuriet. *Cultura officii est*, inquit Aristoteles Problematum libro, v. *concoquat, reddatque efficax alimentum, quo genus mite, vrbaniūque fructuum consistit. Quæ igitur mitigatione, informationeq; huiusmodi creantur, hæc vrbani vocabulo significamus, eo quod quasi solertia hominis educata, eruditaque meliora euadunt. Constant & vrbana succo minus acri, & vehementi. Fructus molliores, dulciores, & sapidiores cultura fiunt, & mutantur sapore, odore, colore, & magnitudine; idq; ex alimento, abeuntque cultu ex siluestribus in vrbana. Lignum acinorum puniceæ adimitur fimo suillo, & aquatio eas dulcorat. Sic vrina, pelliū strigentis, & sordibus myrto cōgestis, quum germina profiliunt, fructus sine interiori nucleo redditur. Demitur & amygdalæ amaror fimi acrimonia. Sale excitur, & educitur plantæ asperitas. Et feruentis aquæ aspersu meliorescunt malus verna, & myrtus. Cucumerum semina lacte, vel melicrato macerata, succi dulcedinē conciliant. Olera detonsis superuacuis meliorescunt, dulcescunt, & tenerescunt: quia radices robustiores haustu alimenti vegetantur, & tollitur*

tollitur acredo. Calida aqua si rigetur ocymum, lætius profilit; falsis quoq; aquis exhibitis brassicæ & palmæ, tollitur innata brassicæ amaritudo & asperitas palmæ, & pro vtraq; dulcedo subit. Conciliatur ex fossione fructus magnitudo, sapor & suauitas; nam iuglandi & amygdalo cortices, coria, & testa, quæ sunt extima munimenta, minora & facilia fiunt, & nuclei maiores; quippe alimenti copia humescunt arbores, & pulpam augent fructus, & acquirit arbor robur, & fructus bonitatem. Sed fructus ignauius halant, & dulcibus nulli odores, & eo minus, quod dulciores sentiuntur. Mala dulcia odorem minime remittunt: nam succus dulcis crassior, & terrestrior est, cum fructibus fuerit admixtus; odor autem humore tenuiori, sicciori, prospiratuque facili conflatur: sic dulce pertinacius esse censetur, quam ut tenuem possit auram in nares exspirare. Saporis dulcedo ex crassescente fit succo: nam senescente fructu, & Sole feruefaciente dulcior efficitur: crassantur fructus exempta aquosa parte, & saporis excoctio non consummatur, nisi ad plenum excoctum sit. Sed odor, ut diximus, non nisi prima coctione fit, ut ad plenum coctum non fit: ob id excoctus iam succus paucioris halitum, & auram potest eructare; tunc enim minus odoris eieciabitur, quumque coctu crassior exultat, dulcedinem sensui gratam usurpabit; vrbani, quod perfectiorem adipiscatur concoctionem, alimentoque saturet, succos ad dulcedinem vertit, sed odoris ignauiam & hebetudinem colligit: etenim humor se largius admittens, odorem obtundit, & eius hebetat acrimoniam, quum siccum carni permixtum gerat. Præterea quæ largum exhibent odorem, mollitiem nullam gustui representant; urbana omnia quum mollia sint, validius odorare non possunt. Sed vires videamus. Excultus ager siccior & tenuior redditur; quia deletis arboribus Solis ardorem excipit, & flatibus vndique perflatur. Sunt etiam calidiora mitia feris; ex ficus succo lac contrahitur; caprifici vero minime, aut prae; maiorem ergo vim habent mitia. Auerroes etiam in suis Colliget ait, *Quæ nascuntur in viridariis plus habent humiditatis, ut sicla nascentes in hortis.* Vnde ut siluestria erant mitibus sui generis frigidiora, siccioraque; sic erunt mitia feris calidiora, humidioraque; sui generis. Hebetioris virtutis sunt, quia maiora sunt, bliteum virum vocabat coniux suum, quum magni corporis, & imbecillis foret. Diximus in Physiognomonicis, magnos viros minus robustos esse; & contrariâ

causam in præcedenti habuimus. Rapum lætum agrum, & crassum optate scribit Cato; Columella putre, solutum, pluribus à rationibus subactum, & riguum: & si tali solo non feratur, mutari in brassicam, ex Galeno calidum & humidum est. Napus pingui & soluto, nec duro nascitur; alio loco degenerat in rapum, vnde pluribus à rationibus subactum, & largiore stercore satiatum desiderat, ex Columella. Galenus caliditate, & multa excrementitia humiditate polere dixit. Buglossum pingui, soluto, humido, & subacto solo nascitur; ex Galeno calidum & humidum. Asparagum locum subactum, crassum & humidum exoptulare Cato scripsit & Palladius: Auicenna calidum, & humidum dicit. Malua pingui solo, & humido gaudet lætamine, ex Palladio: solum, in quo feritur, pingue facit, ex Plinio: calidam, aqueamque esse scribunt. Ceba terram pinguem, vehementer subactam, irriguam, & stercoreatam querit, ex Columella: Auicenna calidam cum superficiali humiditate dixit. Carduus eadem terram ex Palladio postulat: calidus inclinans, ad humiditatem est, ex Auicenna. Sequuntur animalia domestica, quorum formam, & vires ex contrariis indicamus, vt de plantis fecimus. Urbanorum animalium aspectus nobilior, hilariorque, mollibus pilis, extensis, sericeis, veluti lanuginis. Caro pinguis, mollis & delicata, vbi nec nerui, vel venæ appareant. Ungues & ossa parua, color rubeus, hilaris, oculi charopi. Multipara iunt. Caro dulcis & sapida. Vis in operando effecta. Sui generis calidiora, humidioraque. Sus domesticum animal, carnes optimas omnium carniū habet, præstant quæ non multum pingues sunt, facillimæ cōcoctu, & suauissimæ. Calidæ sunt, humidæ, excrementitiæque. Capræ carnes solidæ sunt, dulces, & temperaturæ æstatis tempore, ex Hippocrate. De reliquis eadem, quæ clarissima sunt.

Plantas, quæ aliarum plantarum similitudines frondium retinent, similes virtutes possidere; CAP. XXXIX.

EX plantarum partium facie vires nancisci docuimus; sequitur ergo ex his, vt quæ alterius effigiei similis fuerit, & vitibus quoque par, vt altera alterius loco cedat, quas Medici *vicarias*, vel *succedaneas* vocant. Ex his magis veritas elucescit eorum, quæ diximus. Nec solum ex partium similitudine compares virtutes cognoscuntur, sed odoris, coloris, fructificandi modi, florescendi, crescendique. Sapores omitimus, quum satis superque de his ab aliis tractatum

ſtatum ſit. Diximus in humana Phyſiognomonia, qui alteri ſimi-
 lis erit, & in moribus ſimilem eſſe: idem de herbis pronuntiamus,
 quod in eiufdem generis herbis facile eſt videre, quod eiufdem
 ſunt virtutis; & quanto magis inter ſe aſſimilantur, tanto plus vir-
 tutes conſimiles; & quanto minus, plus longe diſtabunt. A folijs
 incipimus. Rubia aſperos habet caules, per interualla orbiculato
 foliorum ambitu, aſperitate veſtium tenaci; aperiñæ in totum ſimi-
 lis. Aduerſus ſerpentum morſus foliorum ſuccus auxiliatur. Hy-
 pericum, aſcyrum, androſemum, & coris, adeo inter ſe ſimiles ſunt,
 vt diſcriminis parum aut nil interſit, vt vna nota, cæteræ latere ne-
 queant; digitis contrectatæ ſanguineum ſuccum fundunt. Ad ea-
 dem fere præſtant, ad iſchiadicos, ambuſtos, vulnera, & biliſa ex-
 crementa pellendo. Meo, & anetho neutiquam diſpar facies, vt ex
 frequenti in eas intuendi conſuetudine vix internofcas. Vrinæ dif-
 ficultati, & torminibus medentur, & inflationes diſcuriunt. Ane-
 thum adeo fœniculum amulatur, vt ſæpius colligētes fallat, niſi gu-
 ſtum, & odoratum conſulant. Lacte replent vbera, menſes ſedant,
 & vrinam cient. Acoro, & iridi eadem facies; ambo excalefaciunt;
 torminibus, cōuulſis, lienofis medentur; ſerpentum iſtibus, & mu-
 liebribus affectibus inuicem apponuntur. Odorat⁹ iuncus inodo-
 ro perſimilis. Vim ciundæ vrinæ vterq; retinet; menſes pellit, caput
 aggrauat, antidotis admifcetur, & ſanguinem reijcientibus ſubue-
 nit. Dictamno tanta pulegij effigies eſt, vt aliquibus *ſilueſtre pule-
 gium* dicatur. Præſtat ad omnia, ad quæ fatium pulegium. Satureia
 thymo ſimilis; vtilitate, & facultate non diuerſa, ſi conſimili modo
 ſumptitentur. Abunde exprimit foliū, flores, & faciē teucrium trif-
 ſaginis, vt qui minus eas norint, vernacule omnes vno nomine *cha-
 medrys* vocent: lienofis & aduerſus venena valent. Naſturtium ſi-
 napi, & erucæ facie & viribus aſſine; alopecij medētur, lieni, lepræ,
 impetigini & alijs. Inter filicem, filiculam, & dryopterim multiplex
 & concors parilitas, quaſi ex eadē familia: latas tineas excutit folijs,
 & recentia folia in olerib⁹ cocta manduntur, vt ventrem emolliāt:
 mulomedici equis dryopterim deuorandam dant aduerſus intelli-
 norum vermes, & præcipue filiculæ vis ad ſoluendam aluum. Ab-
 rotoni fœminæ facies omnino ſeriphio quadrare videtur, mutua
 collatione Dioſcoridis: iſdem fere pollent viribus: ſeriphium in-
 teraneorū animalia, tineafq; enecat, & Galenus eadē præſtare poſſe

abrotonum scribit, quum sua amaritudine lumbricos interimat. Sycomorus ancipitis naturæ & formæ, ex ficu & moro mista arbor, vtriusq; retinens arboris facultates. Sycomori fruct⁹ stomacho aduersantur; succus illinitur contra serpentum morsus, discutit collectiones coctioni repugnantes. Morus stomacho inutilis; valet ad phalangiorum morsus, tubercula discutit. Sycomori succus vulnera conglutinat, & emollit. Ficus stomachum lædunt; lac illitū duritias discutit; parotidas & furunculos emollit; venenatorū ictibus medetur; conglutinat vulnera & carne replet, oras committit non secus atq; emplastra, quæ vulnerib. cruentis iniiciuntur: sic de scorodropaso, zeopyro, & alijs dicendum. Et ex confusis quercus & ilicis naturis Theophrastus *φυσιοδρῶν* quasi *suberiquercum* dixit; pino, pinastro, picæ, larici, abieti, non alia facies & natura, tam ipsi, quàm earū resinæ. Inter lentiscos & terebinthos arcta similitudo: vt nō facie absimiles plantæ, sic similibus pollent viribus, ex Dioscoride; idemq; earū resinæ eodē paratæ modo, & sumptæ operantur. Sabina multam cum cupresso similitudinē sortita est; carbunculis & vrinis medetur. Iuniperi, & cedri non dispar forma, & præcipue in bacis; ad amoliēda venenatorū animalium nocumēta, tussi, leprosis, ruptis, & cōuulsis auxiliantur. Fraxinus & dictamnū album folia similia ferūt; pollent aduersus serpentū ictus, & lethalia venena. Quercus, Græcorum fagus, esculus & ilex non solum consimiles, sed cognatos fructus proferunt, & consimile munus obeunt. Ledum & cistus similes, & iisdē effectibus pollentes. Siliqua, & casia cognatæ: aluum soluunt, & urinā mouēt. Smilax aspera valde quam imitatur aspectu & loris longius subter humū excurrentib. salsaparillam, vt fere a multis eadem opinata, & vires neutiquā dispares. Aro nis nil omnino reclamāt à dracontij folijs; radix, semē, & folia eiusdem commodi comperta. Philyrea folijs oleæ; ad ea utilis, ad quæ oleaster, vt altera alterius vicaria succedat, cum adustione est opus. Idem de alijs dicendum, ne longius sermo protrahatur.

Plantæ similiter odoratae earundem virium compotes sunt.

C A P. XL.

Sic etiam si eundem odorem referunt, & easdē vires retinebunt. Vnde si qui sunt, qui ex odoribus vires nancisci negent, aperte mentiantur. Exempla aliqua afferemus, vtrius edoctus phytopta,
ex se

ex se alia conijciat. Zedoaria citri odorem refert, eiusdem fructus facultatum compos, subuenit cordi, & contra venena valet, ex Auicenna. Melissa, *citrago* dicta ex citrij odore: serpentum & scorpionum venenis resistit, pestilentes febres, bilim sanat, & confert cordi. Ocymum citratum dictum, quod corticem citrij mali redoleat, ab eo nullaten^o distat, & odore eximia fragrantia, & cordi amabiliore, vnde datur vtiliter deuorandū, vt languidos spiritus reuocent animo lapsis. Caryophylli flores omnium speciosissimi, sic vocati, quod cum caryophyllis exoticis habeant odoris cognationem, ac nonnullam calyculorum cum antophyllis similitudinē; aduersus pestiferos affectus eos miscent in antidotis; mirifice etiam commendatur comitialibus & alijs, quib. antophylli valent. Ocymi genus est, quod caryophylli fragrantiamhalat, *caryophyllatum ocymum* vocant. Est & aliud apud nos, cuius folia, plantaque odore caryophylli cum citrio cōfusa iucunditate; olfactu cor, & caput roborat; cardiacis affectibus succurrit, animiq; mœrorem in hilaritatem cōuertit. Est herba, cuius radix eximij caryophyllorum odoris neminem latet; quippe caryophylli suauitatemhalat, vulgo *caryophyllata* dicta: eiusdem facultates affectus nulli dubium est; sic & alia eius genera. Schœnanthos manibus confricatus rosea prerogatiua, fragrantiaque cuiq; notus; sanguinem reijcientibus prodest. Caia quoq; , quæ *Zizi* vocatur, rose odorem refert: ad eadem, quæ iuncus præstat, ob id ex hoc pectines depurgando capiti, ob odoris gratiam non insalubres fabricant, alabastros, pixides, & cætera id genus. Santalum album rosarum odore fragrat; ad capitis dolorem, cordis lætitiā & palpitationem valet. Bacchari eximia fragrantia gratia cinnamomeæ radice; vrinam cit, menstrua pellit; contra serpentū morsus vtilissime datur; partus extrahit; vnguentis preciosis inseritur; oculorum vitij præstat. Cyperus nardum odore æmulatur; vrinam cit, & calculis medetur, antidotis miscetur, vuluæ vitij & aquæ intercuti valet. Asarum nardi odore, quod & alij *siluestre nardum* appellant, vrinæ & hydropicis auxiliatur. A Mesue ad iocinoris infartus; subeuntibus cutē aquis, & felleis suffusionibus exhibetur. Phu, aliqui *siluestre nardum* vocarunt, quod cum quadam grauitate nardeæ suauitatis spiret, antidotis admiscetur, & vrinam mouet. Lauendulæ nostræ aromaticæ gratia, & spicæ fragrantia plusculū inest; à nardi viribus non longe recedit; ventricu-

lum roborat, & iecur ab infartu liberat. Myrrhis dicta propter suaueolentiam quandam myrrhæ resipientem; cit menstrua, & partus. Ab equapio fluit lachryma myrrhæ similis, Theophrastus in totum myrrham esse existimauit, Dioscorides *smyrnion* vocat; odore meditato cum quadam suauitate iucundo, acri, myrrhæ, sapore, vt alterum alterius loco cedat; tussi, orthopnoicis medetur; partus extrahit; vulnera glutinat, menses & secundas pellit, & contra febres valet. Onothæ radix, cum siccata est, vinum olet; in potu data, feras mitigat, & cicures reddit; illitu quoque tetra vlcera mulcet. Ambrosia racemunculos profert, odore vinoso, suauis; illitu humores reprimat qui in aliqua parte incubuerint, & astringit, vt vinum. Botrys suauem odorem spirat, Cappadoces *ambrosiam* vocant, etiam ab odore vini; orthopnoeas mulcet. Amomum odore origani est; à venenosis animalibus demorsis cōuenit. Dictamnium olet pulegium, quare ab aliquibus *siluestre pulegium* dicitur, pulegio simile: præstat omnia quæ fatium pulegium, sed efficacius multo. Alterum est dictamnium folijs sisymbrij, odor foliorū inter sisymbrium & saluiam iucundissimus; defunctos partus eijcit; venenatorum ictibus auxiliatur, vt saluia. Scordiō folijs pullulat, tetrum alij odorem subolentibus; vrinas cit; contra viperarum ictus, ad veterē tussim & ad menses valet. Alliaria radioso odore & sapore allium refert, vnde indeptū nomen; vites vt allio sed non adeo vehementes. Nasturtium sinapi, & eruca assimilē, alopecij medetur, licni, lepre, & impetigini, & alijs medetur. Iberis folia, & radices nasturtio similes, & odore; coxendicibus vtilissime illinuntur. Xanthiū odore nasturtiū imitatur; aptissime tumoribus imponitur: nam nasturtium tumores & collectiones discutit. Chamæpitys odore pinum imitatur; vrinæ difficultati, iocinoris, renū vitijs, stomachi, & serpentibus vlceribus auxiliatur. Hypericum semine resinæ odore imitatur, ob id aliqui, *chamæpityn* appellarunt: vrinam mouet, ambusta sanat. Ascyron fructu resinofum, hyperico non absimili; ischiadibus & ambustis medetur. Androsēmi comē trite resinofum odorem reddunt; ambustis etiā, & ischiadicis profunt. Tritoliū asphaltion folia recentia habet; quorū odor rutæ, adulta bituminis; comitialibus, pleuriticis, vuluæ vitijs, & serpentū moribus fert opem, & purgationes cit, vt ruta; vrinam mouet, lethaliū medicamentorū antidorū, laterū doloribus, vuluæ strangulatui, comitialibus, p̄dest;

93 menstrua mouet, inefficax serpentū virus reddit. Pimpinella commendatur melonis & cucumeris odore; reuocat olfactus, quem animus deliquerit. Alline cum teritur odorem cucumeris reddit; vim refrigerandi habet; oculorum inflammationibus subuenit. Sic nepeta gratum pulegij odorem æmulatur. Dictamni tertij generis folijs inest odor inter sisymbrium & saluiam iucundissimus; thymum, serpyllon, thymbra, & longe suauissimum sampsuchus odorem expirant eundem; artemisia minor odorem sampsuchi refert; trifolium erucam subolet, aliaq; quæ piget referre.

Quomodo vera plantarum natalia vestiganda, perdiscendaque fuerint; CAP. XXXXI.

IAM affatim demonstrasse opinamur, quomodo plantæ ex natalibus locis manifestas qualitates hauriant & animalia; & quomodo itidem ex earum effigiatūra pernosci possent. Idemque in humana Physiognomonia dicebamus, homines ex regionibus mores fortiri. Sed difficultas quæ in homine exoriebatur, eadem plantis contingere videtur: nam si homo ubi nascitur, ibi semper permaneret, facile mores & qualitates illius illico pernoscerentur; sed quia nunc hic, nunc illuc peruagatur, & per varias regiones, cum alijs gentibus permiscetur, ex corrupto & permisto semine, variæ & mixtæ hominum qualitates variantur, & adulterantur. Idem & de plantis dicendum: nam si plantæ, ubi à cæli & terræ mistura oriuntur, ibi semper permanerent, nec ab earum locis dimouerentur; facile manifestæ earum proprietates dignoscerentur: sed quia diuersis in locis & plantæ & semina deferuntur, ex his figurarum & qualitarum confusio, & adulteratio nascitur. Hæc equidem clarissime declarat Theophrastus. Loca sibi quæque accommoda vendicant arbores, non solum illæ quas operoso, & peculiari habitu natura creauit; sed quæ communi, vulgarique discrimine habentur; quippe quum aliæ sitientes adament tractus, aliæ humidos, aliæ hibernos cupiant, aliæ soli expositos, & aliæ opacis, à vento ociosis, aliæ a pertertis gaudent, & aliæ palustribus, aliæ montosis latentur, vt diuidere auctores consueuerunt. Sed forte non semper eadem appetunt loca; nec vna de causa; sed varia quadam ratione, quamquã naturæ cognatione quoq; ad locum proprium ducuntur, quemadmodum ea, quæ sua sponte proueniunt. Spontaneus autem exortus expref-

sius naturam ostendit: siquidem ex eisdem generatiões, & nutri-
 tiones, & singulorum diuisiones agantur, necesse sit; videlicet cali-
 ditate, frigiditate, siccitate, humiditate. Quærunt etenim omnia,
 quæ sibi pro suo temperamento commoda forent. Addo quod &
 similes locum exigant similem, & dissimiles dissimilem; quum sci-
 licet naturæ aliqua diuersitas adest, & cætera, Harū optime planta-
 rum phytoptam consultum esse debere, vera plantarū natalia cal-
 lere iubemus: nam non illico, quum intuebitur plantā secus aquā,
 aut fluenta natam, aquę alumnam, aut palustrem plantam illam iu-
 dicare debet, & exinde humidam esse, nec quascunque super mon-
 tis vertices viderit, siccas dicat; nam facile montana planta casu, vel
 arte iuxta aquas sita & concipere, & viuere, & fructificare poterit,
 & sic palustres in montibus. Plantam enim ex calida zona delatam,
 blanditijs, alijsque illecebris etiam apud nos viuere posse cogimus.
 Multa sunt Romæ fata, & delata peregrina, sed semper paulatim
 defecerunt, & ad sua loca reuersa sunt. Sed frequenti inspectione
 attendere debet, obseruareque quali solo, cælo, situ, & cultu nasci
 solita sit, & viuere; & cum id diutius obseruauerit, tunc sine dubio
 pronuntiare poterit qualis loci sit inquilina. Multum ad id con-
 ferre possunt historiæ Theophrasti, principis in describenda plan-
 tarum historia; deinde Dioscoridis, qui fere omnia ab eo transcrip-
 psit, & quæ nouerit, & quæ ignorauerit; inde alij Agriculturæ, &
 plantarum scriptores: idque potius in siluestribus herbis, & sponte
 nascentib. attendendū, quam domesticis: nam illæ minus fallunt,
 & simpliciores. Urbanæ sæpe habitum, & formam mentiuntur;
 vbi hæc omnia considerauerit tunc poterit sententiam proferre.

94 IO. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM
LIBER III.
PRO OEMI VM.

AM plantarum formas, earumque manifestas qualitates, quas è natalibus hauriebant, explanauimus. Nunc se ingerunt similitudines, quas rerum parens Natura edit, vt nobis argumento, & emolumento esse possint ad intimos eius recessus penetrandos, & secretiores vires dignoscendas. Modus nulli dum cognitus, respondetque illi, quo in humana Physiognomonia ex apparentibus in facie moribus internos perscrutabamur. Exempla, quæ prius spondimus, in peculiaribus eorum memoracionibus asseremus multa; quibus admonitus, edoctusque phytopta, ex se multa & mirabilia poterit coniectari. Sed vt negotium auspicietur, operæ precium erit, quæ scripturi sumus summam ordine diuidamus; diuisa ordine, dilucidioris doctrinæ gratia, complectamur. Nos plantarum similitudines hoc libro attentius expendemus, quæ nostri corporis partes facie, & figura mentiuntur, satagens Natura eas illis membris posse mederi, vel morbis illis opem ferre, qui eisdem membris accidere solent. Sed quia vniuersæ corporis partes, vel dissimilares sunt: similes vocamus humores, neruos, carnem, ossa, & similia: dissimilares os, oculos, nasum, manus, & eiusmodi; & has in externas, internasque subdiuidimus; externa, quæ oculis subiiciuntur, testiculi, dentes, manus; interna, epar, cor, lien, & pulmo. His veluti summis dicendorum fastigiis consitutis, ab humoribus incipiemus.

Plantas humoribus, vt homines constare, eosque nostri corporis humores augere & purgare posse; CAP. I.

DIXIMVS in huius operis vestibulo, vt hominum reliquorumque animalium, ita in arborum corporibus ossa in-

funt, medullæ, venæ, & sanguis. Humor enim qui corpori subest, earum sanguis intelligi debet; qui atra, fuluaque bile, vel pituita redundat, & quibus illorum aliquis superabundat, ex illius humoris prædominio fortietur nomen: nam & plantas biliosas, cholericas, pituitosas & sanguineas vocare solemus. Et quemadmodum in humana Physiognomonia varios mores perscrutabamur ex humorum coloribus, qui scilicet sanguinei, biliosi, cholericus, vel pituitosi fuerint; ita liceat ex plantarum humorum coloribus, quis humorum eis prædominetur cognoscere, & quibus morbis mederi possit. Abundat enim aliquibus plantis luteus, alius ater, alius sanguineus, candidus, lacteus, serosus, aut viridis; & alius in radicibus, alius in fructibus, alius frondibus, sed cunctis præcipue in floribus conspiciuntur. Sed quum perpauca sint plantæ, quæ peculiarem sibi colorem versus, alius in radicibus, alius in fructu, fronde, & flore insit, ita ut simplex prædominatio, ita mista iudicabitur. Nos plantis & animalibus utimur pro alimento, vel medicamento, vel utroque. Si aliqua continuo nobis vsu, & esu fuerint, quum earum substantia in nostram naturam cõuertatur, nostris corporibus eas qualitates imprimunt, quas possident; ut si supra modum biliosa fuerint, nostra corpora biliosa reddunt; si eadem cholericæ, cholericæ reddunt; nobisque morbos inducunt atræ bilis alumnos: ut pforas, scabies, impetigines, elephantiasis; & atrore suo oculorum obscuritates. Mithridates haustus quotidie venenis, illi ex cõsuetudine innoxia fuerunt, ut captus à Pompeio, se in carceribus interimere veneno non potuerit. Sic de puella Alexandro Magno missa diximus, cuius corpus in venenum conuersum erat. Contra vero si eisdem raro, vel pro medicamento utemur, nostris morbis medentur; ut quæ biliosa fuerint, modo, quo à rei medicæ consultis propinantur, eosdem humores purgabant, morbisque illis medentur eisdem famulantibus. Humores enim in corpus assumpti, sympathia illice, humores illos consimiles trahent, ac secum foras ducent. Hinc quæstio dirimitur à medicis exagitata, quam ratione simplicia medicamenta nostri corporis humores purgent, quod non nisi similitudine & agnatione euenire videmus. Nec alio quouis simpliciore modo ingenua obsequiosa Naturæ sedulitas, nullis similitudinibus parsum, mortalibus plantæ dotes poterat demonstrare, purgandi, clarificandi que nostri corporis humores, & morbos quam suis floribus, & aliarum

aliarum partium coloribus; in quibus tāta varietas, vt iis depingen-
 dis in tam magno suæ fertilitatis gaudio lasciuat, vt ne vis humana
 quidem tam diuersis concipiendis sufficiat. Sed quia raro simplices
 colores sunt, vt diximus, ideo raro humor simplex curatur; sed
 96 bini, ternive sapius simul: ob id flaua bilis sapius cum pituita eiicitur,
 plerumque & cum phlegmate sanguis. Nos primo de simplicibus,
 mox de mistis loquemur; qui simplices adeo facile cognitu, vt
 ne mulierculæ quidem in iis dignoscendis, & ignauiores errare possint.
 Sed hoc opus, vt magnum & vtilissimum, ita difficultate plenum;
 tum quia non stabiles in floribus colores sunt; nā aliquæ sunt quæ
 per ætatum curricula varios habent: nam initio ob imbecillitatem
 vnū ostendunt; adultiores vero vëdicato sibi robore; alium, tum
 ætheris, situs, cultus, & soli dissidiis variantur plantæ colores.
 Agrestior enim facta planta, biliosa redditur ob siccitatem; cultu
 blandior facta, humidior, vt in animalibus videmus; & affatim de
 his in nostris Physiognomonicis loquuti sum⁹. Præterea antiquiores,
 qui de plantis scripserūt earum colores describendo, tam varie
 & perplexe loquuti sunt, vt non solum inter eos, sed nec idem auctor
 satis sibi constet. Rubrum enim colorē, ruffium, sanguineum, puniceum,
 & phœniceum vocare solēt, & cæruleum, purpureum, rubrum, flauum,
 nigrumque: sic croceum flauū, rubrum, & hyacinthinum. Expedi-
 gitur phytoptæ, vt diligenti examine, & *autro* expendat colores ipsos,
 & præsertim vernaculi loci; ac pro confesso habeat nullo decentius
 modo quouis cælo, terra, & litu naturam herbarum colores demōstrare,
 quam optaremus, quibus illius loci morbis opem ferre possimus.
 Mundi enim tractus, qui longiori diuortio seiuncti sunt, alios
 morbos, & alios plantarum colores pariunt. Plinius hanc nostram
 Phytognomonicam augurando, dixit: Pinxerat Natura ipsa remedia
 in floribus, visuq; iplo animos inuitauerat, etiam deliciis auxilia
 permiscens. Inde excogitauit aliquas aspectu hispidas, tactu truces,
 vt tantum non vocem ipsius fingentis illas, rationemque reddentis
 exaudire videamur, ne se depascat auida quadrupes, ne procaces
 manus rapiant, ne neglectu vestigia obterant, ne infidens ales
 infringat; his muniendo aculeis, telisque armando, remediis, vt
 tuta & salua sint. Ita hoc quoque quod in his odimus, hominum
 causa excogitatum est.

SED quia plerosque video anxios torqueri, nec admittere posse, ut eadem quæ sint alimenta, possint quoque eadem esse medicamenta; & quæ damna, eadem remedia afferre, etsi de his alibi longius disputauimus, lubet nunc aliquibus exemplis comprobare in omnibus maximi Dei operibus, *vbi malum, ibi remedium.* Vinum largius ingestum, inebriat; arcemque mentis turbat: Democritus vini desideria sanie tradit aboleri, quæ putatis vitibus emanat, inficio temulento potui oblata; & sic quam vitis attulit noxam, sua sanie luat. Beritius ebrios ad sanitatem producere promittit, aceto abunde epoto. Vitem laurus offendit odore suo, & corrumpere vinum facit; sed lauri ramuli à corruptionis labe vinum vendicant, dum cælum tonitru concutitur. Beta & brassica simul nascuntur; si à brassica vini sapor in dolio corrumpitur; odore betæ, vel demersis foliis reparatur, ex Plinio. Si radicis betæ casu vinum in acetum conuersum fuerit, brassicæ radice indita, in pristinum statum redibit. Mira differentia candidis betis aluum solui, nigris restitui. Brassica aluum non percocta emollit; eadem bis cocta, cohibet. Lens aluum adstringit; in cibo eadem minus percocta subducit. Pruna aluum fluidam reddunt; è radice cortex in vino austero decoctus, fluores reprimit. Cerasa aluum citant; eadem siccata sistunt, ex Plinio. Ficus recentes eduntur alui ciendæ gratia, quibus facile tamen iuuatur. Lapathi radix cum vino compestcit aluum: folia adiecto sale, fluxam reddunt; herba etiam cit; semen constipat. Vuæ succus aluum laxat, acerbæ constringit. Morus matura mouet aluum, immatura sistit. Tingunt manus succi maturæ, eluunt acerbæ. Maculas vestium menstruatæ mulieris non nisi eiusdem vrina elui Plinius dixit. Vuæ passa stomachum & interanea tentat; nuclei, qui in ipsis acinis sunt, remedium afferunt. Menthæ & rutæ viridis vsus Venerem concitat; mulieribus siccæ ante coitum vuluis inditæ, conceptui resistent, ex Dioscoride. Melonum crebrior vsus genitale semen minuit, & in Venerem impetum aufert: semen autem deficcatum, contrariam his actionem efficit, ex Simeone. Testiculi duplici ordine, inferiore & superiore, alterum alterius potu resolui: nam superioꝝ ad stimulandos coitus, inferior ad inhibendos va-

dos valet. Xiphium geminis radicibus nascitur, vna super alteram
 insidente; superior ex vino pota, Veneris concitatrix: inferior, re-
 sistit. Asparagus proniorem ad Venerem facit, ex Plinio; data ma-
 ribus, genituram absument, & adligata sceminæ abortitur, ex Dio-
 scoride. Veratrum terribiliter vomitiones mouet: medulla in ni-
 mia purgatione data, vomitiones compescit, ex Plinio. Sicca ficus
 sitim stimulant, recentes sedant. Sal in cibis editus, sitim proritat;
 sub singula detentus & volutatus, sitim & famem propulsat, vt per
 biduum non famefcatur. Napelli vis adeo fera & immanis, vt in
 perimendis hominibus nullis fere remediis occurri possit; cum eo,
 vel prope nascitur antitora, aduersus eiusdem pernecabile vene-
 num antidotum, ex Auicenna. Alter napellus, *murinus* vulgo di-
 ctus priori pessimus; in floribus fert muscas, vel ei perpetuo insi-
 dent, eius veneni antipharmacum. Eisdem fert oleander, quæ
 suo veneno resistunt, ex recentiorum inuentu. Cantharides tri-
 tico & frugibus nascuntur; halicæ, tragi, aut oryzae cremor ad ep-
 otas valet, ex Dioscoride. Legumenta sapissime incoctilia nascun-
 tur; prope ea nascitur orobanche, quibus addita, cocturam acce-
 lerat, ex Dioscoride. Iuniperi, & fraxini scobs pota, necat; valent
 tamen ipsæ contra venena. Ferula ictus liuorem inducit, ex Aristo-
 tele in Problematum libro, cuius succus sigillata delet. Idem tha-
 psia efficit, ex Plinio. Baculum ex aquifolio immissum in quoduis
 animal, etiam si citra deciderit defectu mittentis, ipsum per sese re-
 cubitu propius adlabi, ex Pythagora; ex sua natura ossa fracta fer-
 ruminat. Spinosa plantæ, quia sapius incautos sauciant, remanent-
 que in vulnere aculei, spinas è corpore extrahunt, & vulneribus,
 quæ fecerint, medentur. Oxycantha, quasi acutam spinam dicas,
 tacta manus rigidioribus aculeis ferit; radix illita, aculeos & spinas
 extrahit. Paliurus spinæ genus, atrociter manus transfigit; illius de-
 cocta radix, & illita trahit infixam corpori, ex Plinio. Idem de cryn-
 gio dicendum. Ex harundine fiunt sagittæ: sagittaria dicta *nastion*,
 quasi sacra; sua radice cõtuta & imposita stiipem è corpore extra-
 hit, ex Dioscoride. Holcus in saxis nascitur, & liccis; aristas habet in
 cacumine tenues: hæc circa caput adalligata, vel circa lacertū, adi-
 mit aristas è corpore; quare nonnulli *aristidam* vocant, ex Plinio.
 Cepa incisa lachrymas mouet, olfactu ipso delachrymationi, & ca-
 ligini medetur, ex Plinio. Nasturtiū ignei effectus, ob id caput tētat,

ex Nicandri interprete; sed ex aceto sumptum, commotas mentes sedat. Mandragoras *morion* dicta, deuorata, vsum rationis intercipit, sensusque inopem reddit; ea vtuntur Medici, quum scindendi, aut incidendi necessitas adest: eius radix cum manico solano pota antidorum est, ex Dioscoride. Anacardia noxia sunt, & deleteria non vacant facultate: quibus remedium est oleum ex eorum nucleis expressum, ex Serapione. E cucumere siluestri succus, nisi maturius incidatur, exilit cum oculorum periculo, ipse tamen oculorum vitia, & obscuritates sanat, ex Plinio. Anagallis, quæ phœniceum florem edit, sedem euocat, quæ caruleum proci dentem reprimit, ex Dioscoride. Lac ficus lac contrahit coaguli modo, coactum idem denuo resoluit, ex Dioscoride. Vrtica ex terna superficie prurit, vrit, & calefacit: internus succus febriles cordis æstus muleet, ipsaque leui tactu pruritur, pustulasq; confestim adusto similes gignit, remedium in suo oleo. Rosarum virtus, & violarum purgatrix in supernis partibus consistit; astrictoria vero, & roboris altrix in internis delitescit. Lupini crudi coctioni non recte parent: madefacti auiditatem cibi moliuntur, & stomacho fastidium detrahunt. Mnesitheus Atheniensis Euboicas nuces coctu difficiles tradit; sed torrefactæ stomacho negotium non facessunt. Mala, pyraq; dorsuariis iumentis gestatu tam mire grauia sunt, vel pauca, vt operi quoque viribus alioqui non impari, succumbant; 98 remedio sunt, si prius edenda dentur eis aliqua, aut vtique ostendantur, ex Plutarcho, & Luciano in Asino aureo. Eadem in animalibus eueniunt, quæ in plantis euenire diximus. Nullum venenatum est animal, quod veneni sui antipharma cum in se non contineat. Canis morsus rabiem & hydrophobiam inducit; ad arcendos aquæ pauores eo dente canis vtuntur, qui caninus dicitur; hūc à cane, qui momorderit exemptum, & folliculo inditum, pro amuleto brachio adnectunt, ex Dioscoride. Pili impositi inflicto morsum canis sanant, ex Galeno. Vermes è canino cadauere alligati, & sanguis eius contra pauores, ex Auicēna: saliuā in cibo data, vel canini capitis cinis, aut vermis, qui sub lingua rabidi canis inuenitur, ex Plinio, vel hepar tostum, ex Galeno & Paulo. Inter omnes conuenit, si aqua potusq; formidetur à morsu canis, supposita tantum calici lacinia tali, statim metum eum discutit: videlicet præualente statim sympathia illa, cum rabiem canum eius sanguis menstruus gustatum incipere

pere dixerimus, ex Plinio. Capræ caro graueolentiam sudoris inducit, quod obiciebatur Thebano athletæ: hirci maturioris cornu raso, vel exuctum cum felle hirci fricantur alæ, & graue virus aboletur, ex Marcello. Caro & iecur hircorum epileptiam inducunt cōtinuo esu; cuius caro in hominis rogo tosta, comitialib. prodest, ex Plinio. Qui carnes alcis ederit, eodem morbo corripietur; sed dextri pedis posterioris vngula, amuletum est; quam cum auriculæ sinistra immiserit, sanatur. Ceruorum caudæ extremo venenum continetur, quod potum in syncopem, & mortem adducit, ex Auicenna: cuius antidotum est ipsius oculus, ex Ponzetto. Chalces suo morfu aut mortem, aut vehemētē dolorem infert: in vino pota, suos morsus sanat, ex Dioscoride, Plinio, & Galeno. Ictus marini scorpionis, eiusdem scorpionis imposito hepate curatur. Marinus draco venenosa spina pungit, cuius ictui ipse dissectus, atque impositus medetur, ex Dioscoride, Plinio, & Galeno. Scorpius terrestris ipse, qui ictum vibrauit, tritus percussio loco impositus, suæ plagæ remedio est. Mus ipse araneus qui morsum intulit dissectus si imponatur ictui, sui veneficium luit, ex Stratone apud Aëtiū. Viperæ caput, vel ipsa tota contusa, & vulneri imposita, medetur, ex Dioscoride, & sic omnium serpentum. Cantharides proprio sunt veneno antidotum, si earum pedes & alæ cum melle asseruentur, ex Galeno Asclepiadis auctoritate. Rubetæ iecur duplex, alterum exitiale, alterum antipharmacum: lien cōtra venena, quæ fiunt ex ipsis, auxiliatur, ex Nicandro. Apibus cuspides venenatæ, remedio aduersus eas non differt, percussos, eas bibere: mirum tamen est, venena portantes ore, figentesque ipsas non mori, vel propolis alueorum aculeos infixæ corpori omnia extrahit. Inter omnia venenata salamandræ scelus maximum est; cætera singulos ferunt, nec plures interimunt; salamādra sola populos necare improuidos potest; carnes earum superimponi conuenit. Vermis exsiccat, & in puluerem redactus, propinatus ei qui vermes patitur, omnes interficit, eiicitque è corpore. Lapillus eiectus è calculoso, alligatus super pubem, leuare cæteros dicitur. Nidor combustorum animalium sui generis animalia fugat. Cremati scorpionis nidore, reliquos omnes protinus fugari, Diophanē auctore. Formicæ vnus crematæ nidore, cæteræ in fugam vertuntur. Si locustas capias, & aliquas cōbuseris, offensæ nidore reliquæ, obducta caligine cæcu-

tiunt. Erucas comburunt aliquas agricolæ, vt erucas ex hortis fugent, & sic de cæteris. Hebetata aspectu menstruatæ mulieris specula nitorem recipere tradit Bythus Dyrachius, iisdem auersa rursus contuentibus. Stellio sinistra manu detentus Venerem concitat, si transferatur in dextram, inhihet. Apocino è sinistro rubetæ latere offe prouiores ad Venerem fieri, è latere dextro inhiheri. Squamæ è summa parte testudinis derasa in potu datæ coitum cohibent; eo magis hoc mirum, quando totius tegumenti farina accendere traditur libidinem. Hinc & animalia, quæ cornua, enses, feros dentes, & exertos ferunt, & ampla eis vulnera inferre solent, secum & vulnerum medelam afferunt. Taurus animal robustissimum, capitis & colli robore valet; frontem validam, & pugna idoneam habet; cornua infesta ei Natura dedit; vnde & maxima vulnera infligit. Præstantissimum fit glutinum ex armis & genitalibus 99 taurorum, vt recentes plagas sanet liquefactum, & tertio die solutum, ex Plinio. Hirci cornibus impetunt, & deturbant homines; hircini cornu incensi cinis vulnera glutinat, & sanguinem sistit, ex Plinio. Aper dentes magnos & exertos habet; à venatoribus venatione commotus, dens illius inflammato anhelitu tantopere ignitur, vt si eo dente canes insectantes attigerit, statim ignita vestigia pelli ipsorum imprimantur, ex Oppiano, Xenophonte & Polluce. Apri simus ad rupta & conuulsa bibitur, ex aceto, à Dioscoride. Canis dentibus acerbos infert ictus; cerebrum canis fractis ossib. medetur, linteolo illis superposito, quæ subinde assidue fere quindecim diebus solidat, ex Plinio. Equus dentibus & calcibus ferit, cuius sanguis aliis medicamentis admiscetur, & illinitur ad fracta & luxata, ex Theomnesto. Alia exempla addere poteramus, ni tædiosos esse vereremur, putantes hæc suffectura omnino refragatibus, à maioribus descripta; his maiora omittentes à nobis & recentioribus reperta, fide apud ardeliones caritura, quasi à nobis conficta.

Quod naturæ aliter interni aliquid ex coloribus venari possimus;

C A P. III.

SE D num ex coloribus interni aliquid, vel manifestarum qualitatum venari possimus ex naturalibus causis demonstramus, & quid de eis senserint maiores nostri. Galenus, & ab eo Auerroes in suis Colliget, dixerunt colorum signa futilia esse, propterea quod colores

colores non nisi in colorati superficie insideant; & sapissime fieri, vt partis qualitas, in qua est color, diuersa admodū sit à totius qualitate colorati; quapropter in calidis, frigidisq; rebus eundem colorem conspici. Albedo inquit in niue, calce, caphura, & sale videtur: secus in saporibus contingere, qui internarum rerum qualitates offendunt. Sed isti neutiquam videntur seueriores veri exactores; quia id non iusta lance trutinant, vel ad examen reuocant. Quid enim commune habet nix cum calce? quid sal cum caphura? quam nos non de omni albo loquamur, sed vnus generis, vel speciei florum, & in animalibus albus, at eue color ex substantiæ diuersitate proficiscitur, vt de plantarum coloribus iudicandum censemus. Nec nos de colore in superficie sparso loquimur, sed qui in toto: nam foliorum, vel florum simul interni, externique colores digitorum pressu, attritue permisceri debent; discernereque ex miscella prædominātem colorem, vt in saporibus accidit; qui dum res dentibus artemus, sapores in superficie, & in profundo misti sentiuntur. Est & in lilii floris cuticula immaculata candiditas, si illam digitis presseris, miscella fit crocea, idemq; accidit in moschatulis rosis. Hyperici flores aurei sunt; folia virida crocea, si manibus triueris, atru cruoris manus inficiuntur; idem & saporibus accidere posse, nemo ibit inficias. Et vt omnis ambiguitatis faceat suspicio, mutantur sapes, vt colores ex alimenti mutatione, cœli, situs & cultus, vt superioribus libris disputatum est, mutaturque qualitas cum sapore, & colore. Chamæleon herba, ex foli mutatione variatur, auctore Dioscoride, vt hic viridis, alibi crocei, nigri, vel cærulei coloris oriatur. Per ætatum curricula mutantur colores cum qualitate aliquibus herbis. Leucoion senectam sentiens, degenerat; eti in principio purpurei erat, incanos senio profert flores. Caryophylli, & rosæ dum iuuenescunt, ardenti flagrant colore; quum senescunt, albescunt, & priorem gratiam exuunt; sic os leonis, centaurium minus, violæ Martianæ, & cætera. Idem in animalibus experiri licet. Ex vernaculi loci mutatione viperarum color variatur. Clitumni amnis aqua potata, candidi boues procreantur. Virgilius;

--- & patulis Clitumnus in aruis

Caudentes gelido profundit flumine tauros.

Congruit ergo calor cum sapore, & eque vtrique qualitates demonstrant; aliter harmonica, & consona mundi ratio, quæ sibi ipsi omnia congruere cogit, non constaret.

Planta biliosa in alimentum assumpta bilem augent;

C A P. IV.

NUNC ad humores accedamus. Humorū massa, quæ sanguis dicitur, vel superabundat, vel putrescit: humores in sanguine qui superabundant & putrescunt, sunt pituita, flaua, vel atra bilis; vel superabundant, & non putrescunt, vt lac, sperma, menstruum. Si non superabundant, sed excernuntur, & sunt superflua, in excrementum abeunt, vt ex sanguine fit ichor, siue serum, vrina & sudor: ex pituita mucus, sputus, & lachryma. Nunc plantarum varii colores considerandi quales humores generent, excernantque. Inter Philosophiæ proceres sunt, qui sanciant aquæ colorem esse album, & saporem esse dulcem, ego malim insipidum dixisse: terræ fuscum colorem, & saporem amarum; ego fuscum interpretor cæruleum, viridem, atrumque, sed saporem non amarum, sed stipticum: nam si terræ sapor amarus esset, ex ea nil germinaturum sperarem; ignis rubrum colorem, & nullum colorem; ego stipticum, amarumque; aeris vero croceum: sed suo loco de plantarum coloribus quid sentiam, dicam. Flauī igitur coloris plantas in alimentum assumptas, flauam bilem augere, & in medicamentum eam excernere pluribus exemplis demonstrabo. Hæ enim continuo esu, & vsu flauam bilem augent, icterum morbum inducunt, membra decolorant, & deformia reddunt; vnde qui formæ student, hæc omnia vitare debent. Atriplicium genera ex flauo plumbeo colore nigricant, vel xerampelino coruscant, vel ex croco purpurascunt: accusatum à Pythagora, quod morbos regios faceret, & pallorem, ac ne in hortis quidem iuxta se nasci quicquam nisi languidum culpauit. Addidere Dionysius, & Diocles plurimos gigni ex eis morbos, videlicet biliosos, ex Plinio. Nec ingenii segnitie inobscurum olus spinaceum, par atriplici ingenio, quod neglectum in hoc olus degenerauit, prioris naturæ non oblitum. Flauo, obsoletoque colore cuminum liuescit, pallorem bibentibus gignit. Ita certe ferunt Portii Latronis clari inter magistros dicendi adfectatores, similitudinem coloris studiis contracti imitatos: & paulo ante Iulium Vindicem adfertorem

fertorem illum à Nerone libertatis, captatione testamenti sic lenocinatum. Eadem quoque facies, & pallor ammi, & colorem quoque bibentium mutat in pallorem, ex eodem Plinio. Croco flammeus croci color, & plus aureo est, immoderato eius florum usu, & pallor & fastidium contrahitur. Moschus colore subfluido est, membra vrentium pallore decolorat, ex Aetio. Quia Ceres non nimium flava, ideo minimum flavae bilis panis generat. Napi, & rapae radices croceo madent succo, ob id bilem auget. Betae folia, & flores ex viridi languescunt in luteolum: Galenus bilem eius cibum generare dixit. Melo pepones flavi sunt, ex Galeno; choleram gignunt, flavamque bilem: is enim cibus perquam facile in flavam bilem degenerat; qua de re biliosos offendit, & magis offensae patent, qui vinum post ebibunt. Indica nux ex rubro flavescit; sic & eius succus, cuius esus biliosis interdicitur. Ficus maturescentes siccae & flavae sunt, Nicophron ait. Si quis comesis ficibus meridietur, statim accelerans inuadit febris, quae vomitum flavae bilis eliciat. Verna mala crocei coloris maturescentia fiunt; bilem pariunt, ex Dioscoride. Eiusdem conditionis pyra. Nuces frondes ex viridi croceas habent, & crocei in fructu intus nuclei, biliosae sunt. Mel coloris flavi, cuius usus bilem auget. Eiusmodi generis saccharum, quod in bilem transire compertum est. Vinum flauum biliosum est, praesertim dulce: nam rubrum plerumque austerum, vadicemus. Ranæ crocei, vel plumbei coloris, qui eis frequenter vescuntur, colore plumbeo inficiuntur; quamobrem non cibi, sed medicamenti ratione sumi debere iubent Medici, quum corpus putrefactioni idoneum reddant. Galli, quia plerumque flavi sunt; Galenus ictericis eos verat, in libello De cura icteri. Phasiani, eiusdem coloris & qualitatis. Nec solum esus, sed intuitus etiam humores commutat. Rubeta crocea deformis, & decolorata est, ait Philes. Si quis eam diutius aspexerit, quanquam optime coloratus, pallidus, & lentiginosus tanquam ictericus efficitur. Stellio subluteus, & lentiginosus, si quis eum mortuus fuerit, in vino illud biberit, eius faciem crocea lentigine obducat. Arnabo, siue zedoaria, arbor in Oriente nascens, cuius folia ex viridi in luteum languescunt, crebro sui usu flavam in calidis corporibus bilem creat.

Crocei plantarum colores bilem expurgant; CAP. V.

IDEM plantarum, radicum, & florum flauī succi in medicamenta assumpti, flauam bilem expurgant; flauos enim nostri corporis humores alliciunt, allectos per inferna deturbant. Exempla hæc erunt: Aloe succo, & flore croceis: Mesues bilem expurgare dixit. Idem nil fena laudatius & probatius ad bilem expurgandam dixit, cuius flores ex pallido lutei sunt. Absinthium bilem, quæ stomacho, aut ventri cohæserit, abducit, aureo comatum flore. Centaurij minoris species altera, quæ folium, & luteum florem producit, idem operatur. Tithymalorum omnium flores crocei, vomitionem & alui deiectionem cient, bilemque trahunt. Ascyron, & androsæmon floribus luteis bilem deiciunt. Colocynthis, cucumis siluestris, & melopepones flore, & fructu omnes lutei coloris, quū maturari cœperint, bilem educunt. Thapsia umbellas affert, & super eas luteos flores; vsus eius in medicina vtrinque bilem purgandi. Ricinus flauescenti flore; semine bilis per aluum deijcitur. Chamalææ folijs potis, bilis per aluum exigitur, cui flos croceus. Thlaspis altera flore croceo, bilem vtrinque trahit. Cassuta cirthis, capillamentisque lyrarum fidibus crassitudine paribus, flauescens, se vicinis aduoluitur arboribus; ventrem & venas biliosas exonerat humoribus. Myrobalanorum fructus quidam lutei, vel herbeo colore flauescens, accensam bilem è corpore deijciunt; sic qui attri sunt, ad atram bilem deturbandā efficacissimi. Genus empelicum albicans, pituitam trahit, chebula vero ex fusco rufescens, sanguinem ex melancholia repurgant. Videntur hæc genera colore differentia à summa Dei prouidentia homini donata, ac coloribus indicata ad omnes corporis humores purgandos, vt ex Mesue habemus. Empetron Græcorum, siue calcifraga Latinorum flosculo gaudet luteolo; pota bilem trahit. Casia syringodes prælongis fistulis, colore rubro, vel atro flauescens, incandescentem bilem aluo exigit, præcipue quæ in atram degenerauit, ex Actuario; quod flauum succum in atrum degenerare videatur. Flauī corticis & succi citria, & arancia sunt, flauam bilem restringunt. Melau-reum diximus; apomeli biliosum humorem excernit. Roscidum mel, siue manna Arabum, quod herbis, arboribus, & lapidibus in mellitos grumos coit mellis coloris, flauam bilem ex simplici ratione pellit. Iunipero flaua bacca est, lignum, & humor, qui ex eius

trunco ad lachrymæ modum defudat, calorifq; officio coit in gummi lutei coloris, quod vernaculo vocabulo *vernix* dicitur, stomachum in biliosos vomitus effusum, sanat. Rhaponticum rubri & flauï coloris est, commanducatum crocei; ex Meliæ, bilem expurgat. Fragula ligno est adeo flauescenti, vt commanducatum croceo colore inficiat, instar rhabarbari; cortex niger, glaucis maculis aspersus: eodem modo aluum deijcit, & bilem expurgat. Aristolochiæ radix glauca, & eadem operatur. Sic lapathi, & filicis radices, & mercurialis. Eadem præstant flauï coloris animalia.

102

Idem plantarum colores ad icterum valent;

CAP. VI.

ICTERITIÆ morbus totum corpus infesto bilis pallore decolorat, cuius incommodo nunquam satis laudata Natura apertissimo documento mortales docet occurrì posse croceis plantis, animalibus, lapidibus, & omnibus denique terra nascentibus; quæ non solum hausta humorem illum causantem purgant; sed suspensa, & cõspecta etiam eiusmodi morbum profligant, excutiunt, obfessumque corpus liberant. Rerum lutearum conspectu bilem flauam regij morbi parentem, cieri docemus, & ad summam cutem elici, euocatam exterius facile discutit; quare suffusis bile, lutea intueri præcipimus; sic rubra ad sanguinem, atra ad melancholiam. Sed omnium exempla inductione afferamus, ne me somniasse aliquis, aut sine auctoritate loqui cauilletur. Atriplici luteoli flosculi, numerosique; cui quum folia marcescunt, ex luteo, vel flauo in aureum vergunt: ob id tum Dioscorides, tum antiquiores *chrysolachanon* vocarunt: herba hæc ad alligata morbum regium habentibus, ita vt spectari ab his possit, sanari id malum, ex Plinio. Erythrodano minori flores ex luteo pallent, radix è rubello in luteum languescit, ex aqua mulsâ potum, regium morbum sanat. Dioscorides etiam sanari tradit, si alligatus frutex spectetur tantum, ob id *aureum poculum* antiquis dictum. Absinthij genera, Ponticum, Santonicum, Seriphium, omnia autem flore donata; in regio morbo eius dilutû, vel decoctum per singulos dies cyathis tribus salubriter bibitur. Pecora in Põto pinguescunt illis, ob id sine felle inueniuntur, ex Plinio. Chelidonio maiori flos luteus, vulneratû etiã croceû succum remittit. Radix cum albo vino pota, regio morbo medetur.

Buphthalmion aureos flores producit, vt Alcman Poeta aurium torquem ex eius floribus constare demonstrat: arquatis, qui subinde biberint, bonum colorem ad temp⁹ reddi prædicant. Chrysanthemion dictum, quod aureo quodam splendore collucere cernatur, arquatis coloris hilaritatem reddit; vtique ad tempus, si à balnearum egressu post longiorem moram ebibatur. E siluestri cucumere fit elateriū, quod eiusmodi morbo prodest. Anthemis intus flores aureos, foris melinos affert; bilem suffusam tollit; sic Celtica nardus, & Syriaca. Inter osyridis genera est, quod luteos flores promat; decoctum potum arquatos iuuat, conyza, hippomarathū, & senecio, ex Plinio; lactuca, pentaphyllon, asparagus, aloë, rosmarinus, cachrys, chamæpitys, ruscus, crysimum, ambubeia, folia tussilaginis, ex Plinio; brassica, mercurialis foliis & floribus flauescens, & verbena, ex Plinio; fragaria, illecebra fuluis cauliculis, inter aquilinæ genera floribus aureis; caltha, herba vulgo dicta *turcha*, fena, cuminum, asarina quorundam recentiorum experimento; eruca siluestris, lupulus, laserpitium. Sic & quorundam folia, vt licheni ex luteo virent; sunt & flosculi stellati luteoli, asplenium folio subflauescens, tamaricis folia, & rami, sic & sabina. Sunt & flauescens radices; lapathi radix lutea, icterico valet; sic etiam rhabbarbari, centaurij maioris radix ex rubro flauescit, & regio morbo medetur, ex Mesue. Pastinaca lutea etiam ictericis datur, asphodeli, ex Galeno; curcuma seplasiarijs croceum succum commanducata reddit, & ad idem valet. Sic fructus & semina quarundam arborum citrii ex Auicenna ictericis subueniunt; solani, heliacacabi, tamarindi qui fului sunt, ad idem præstant. Sic & legumina quædam, vt pisum, cicer, cicerula, & lupini comanducati frequentiores hominis colorem emendant, ex Plinio. Casia solutiua arbor cortice tenus buxæ colore est, & ex Mesue ictericis confert. Cuscuta subflauescens cirrhis, & eandem fert opem. Illud etiam in animalibus videre licet, immo & sensibilius quum viua sint, & facilius bilem cieant, & attrahant; argumentū quod ipsa protinus moriatur. Galgulus, siue icterus auis colorem pallidum & luridum refert, ex Plinio: & de icteria gemma loquens ait; *Icteria gemma aliti lurido similis, ideo existimatur salutaris contra regios morbos*. Grammatici luridum dicunt, quasi *loridum*, & loro percussum, quod supra modum est pallidum. Lucretius;

Lurida præterea fiunt quacunque tuentur

Arquati.

Auis icterus vocatur à colore, quæ si spectetur, idem malum sanari tradunt, & auem mori; hanc puto Latine vocari *galgulum*, ex Plinio. Icterus auis quædam à colore nominatur, quam si quis huius nominis morbo detentus inspexerit, mox integre à morbo liberabitur, ex Oppiano. Charadrium auem Gerardus Cremonensis ex Kirannide *regiam auem* vocat, nimirum quod à regibus ad icteri morbi curationem requiratur. Aristoteles eam nominat; & videtur sane morbus arquatus ei conuenire, quum crura, rostrum, & iris oculorum flauo, luteo uel colore splendescant: sola pars corporis supina ruffo colore pallefcit. Sulphure hanc auem interim memorat Aelianus. (fortasse quod sulphur regium morbum propulset) Charadrius auis regio morbo medetur; si ab ægro dumtaxat respiciatur; quocirca qui auem vendunt, abscondunt eam, ne ab ægro prius videatur, quàm eam vendiderint, & ille gratis curetur, auctore Euphronio. Sed Andreas non visa, sed cibo eum curare dicit. Charadrius regio morbo laborantem nec cernit, nec tolerat, sed oculos concludens, genasque committens, auertatur; non inuidens, (vt nonnulli credunt) hominum saluti, sed perinde quasi icturn accipiens, vulneratur, & contagione se affici sentit, transferentem in se ipsum per obtutum alterius affectionem, ceu fluxu quodam, vt Heliodorus tertio suæ historiæ Æthiopicæ memorat, & Aelianus. Sed Philo addit; Rubetam si quis aspexerit, utcunque optime coloratus, pallore, tanquam ictericus afficietur, & rursus charadrium intuens, liberabitur. Idemque refert Suidas ex Hipponacte: Est pici genus, quod nidum è ramis suspendit, dicit Plinius, cyathi modo, vt nulla auis possit accedere; *chlorionem* aliqui vocant, à flauo colore, vel aureo, quo coruscat, præter alas, quas magis subuirides habet, à nostris *horiolo* dici audio, ab aureo colore. Recentiores icterum curare dicunt, nisi cum superioribus confundant. Paro aui pectus luteum est, rufescens inferius; sunt qui ei eandem facultatem tribuant, quam galgulo; eandemque videtur hæc ales sortita naturam, vt alliciat ad se vitium, atque rapiat, ipsumque oculis effusum, tanquam effluuium adfiscat. Plittaco viredo in toto corpore lutea, præter collum miniato distinctum torque: in cibo quosuis ictericos iuuare memorant. Perdix testacci coloris, in dorso, & cauda ex nigro, ruffo, &

flauo videtur ornata: cuius cerebrum cum vini cyathis tribus potum, morbo regio resistit, ex Plinio. Aquila flaua tota est, oculi non glauci, sed charopi, vt leoni: eadem potest, quæ perdicis cerebrum. Lacerti virides toti sunt, cum quodam pallore, ideo Græcis *χλωροχρῶν* dicitur. Hippocrates, *regius morbus*, ait, *cum virore pallidus est, quales lacerti virore pallentes*: tertio De morbis vulgaribus. Si lacertus viuus capiatur, in facculum indatur, ac ligetur super ictericum, quousque moriatur lacertus, contrahit ad se icterici colorem, certissimo nostro experimento. Varij coloris gallinæ sunt, & præsertim totæ croceæ, vel subflauæ, sed genera earum per multa sunt, quæ croceos pedes habent, vt icterici, de quibus Plinius. Morbo regio resistit gallina, si luteis pedib⁹, prius aqua purificans, dein collutis vino, quod bibatur. Sic de leone, vrsō, cæterisque animalibus croceis, ne longius peruagemur. Hæc eadem oculorum icteritiam sanant, & glaucomata. Plinius: Viridem lacertam longo collo in sabuletis nascentem comburunt, & glaucomata tollunt. Accipiter potest quæ aquila, etsi infirmius: accipitris fimus cum Attico melle ad eadem valet, quibus etiam crocati pedes sunt, ex Plinio. Charadrius aufert etiam ab oculis caliginem, & nebulam, & claritatem inducit. Perdicis oua decocta cum melle in vase æreo, glaucomata tollunt, ex Plinio: sic eius fel ad glaucedinem, ex Galeno. Milui oculi pallidi, siue crocei sunt, sicut ictericorum oculi, ex Suida: ex genere accipitrum est, magnitudine sola differens, potest quæ accipiter, qui arquatis subuenit. Sunt & aliæ res croceæ, vt resinæ pinus, & laricis, sulphur, & oui vitellum, ex Dioscoride; vrina & mel ex Varrone, & Plinio. Nec melius regio morbo, quam succino occurri posse, habemus ex Diocle & Theophrasto, si ex vino bibatur, aut exportetur. Et lapidem icterum à croceo colore sic dictum, ad idem valere, referunt lapidarij. Quæ suffectura putamus, ne per omnia rerum genera, quæ crocea sunt, ad eadem valere insolenter euagemur. 104

Posse oculorum intuitu etiam humorem purgari;

CAP. VII.

POST QUAM in colorū narrationem incidimus, alia obiter aperiemus, fortasse naturæ miracula scrupulosius peruestigantibus non iniucunda futura, neque ad medicam rem inutilia: nam plures morbi

morbi etiam coloribus perfanantur; et si vltus recentioribus medicis exoleuit, apud me inoleuit. Multa experti sumus, multa coniecimus, rerumque euentus coniectura, & spei nostra sapissime fauit, suffragatusque est: nam à reliquis coloribus, reliqui humores solo intuitu perfanati sunt, purgatique; vt rubearum rerum obiectu, vt ruborum, & mororum sanguineo succo sapius sanguinem purgauimus, elicimus, sistimus: sic melancholix & pituitæ subuenimus floribus, gemmis, & lapidibus, ad id conuocatis: nam dum eos colores diutius intuemur, visumq; nostrum vellicant, & lacefsunt, sensusque occurrentibus coloribus afficiuntur, & spiritus à colore excitati conturbatique vel digerentur, vel per inania pororum ora eructantur, quod ex adductis vtique, adducendisque exemplis magis explebimus ex animalibus. Constat rubrum colorem boues, tauros, & bubalos efferare, vt qui rubra veste induti sunt, ad eos non accedant: nam cornibus impetunt, & dilacerant, vnde multi summo suorum malo causa colorati habitus pleraque damna perpeffi sunt. Causa est eorum sanguis qui fibris refertior est ceteris animalibus; & ob id celerrime coit, & durefcit, vt ex Aristotele habetur, obiectuque sanguinei coloris excitantur. In quorundam animalium sanguine obseruatum est videri quædam corpuscula, pilorum imagine, oblonga. Quæ res terrestris exuberantiæ vim indicat: inde incalescens sanguis eiusmodi perseverat diu, atq; ita effectum animal iracundum euadit, ac indignationis retinentissimum, audacissimumque. Fila namque id genus veluti prunæ inardescunt, quod & in sue agnoscitur. Sic accipitres abundant sanguine, argumento quod animosi sunt, & animo magis quam viribus armati in sublimi euolant; longe, lateque acre prædam inuadere non dubitant, neq; id tam cibi auiditate, quam gloriæ testantur; est enim auis maxime iracunda ex sanguine, ob id solitaria volat. Miluus ex accipitrum genere est, & maxime rubrum colorem horret: nam punico malo non infidet, neque eius aspectum sufferre potest. Hinc fabulæ aditus ex Oppiano. Vir amiffa vxore, ex qua Siden filiam susceperat, (*sida enim malum punicum significat*) libidinis affectu in filiam arfisse; Side ne à parente contaminetur, super materno sepulchro se iugulat. Dijs hunc casum miseratis, de sanguine punicum produxerunt, & patrem mutatum in miluum, calamitatis suæ monimenta refugere. Sus animal

maxime pituitosum, & humidum omnium fere terrestrium animalium, quæ in hominum cibum veniunt, humidissima est carne, cōspecto colore albo efferatur. Fœminas subantes in tantum efferari aiunt, vt hominē lacerent, candida maxime veste indutum, ex Plinio: quæ rabies mitigatur aceto naturæ asperfo. Viri maxime pituitosi sunt, humidique, eos maxime candida mappa excitat, proritatque, ex Seneca. Puniceus, ater, vel varius color ceruos exagitat, qui melancholici sunt. Aufonius rubræ pennæ conspectu terri dicit, his versibus;

An cum fratre vagos dumeta per auia ceruos

Circundas maculis, & multa indagine pinna.

Virgilius eiusdem rei commemorat in Georgicis, vbi de ceruis agit;

Puniceæue agitant pavidos formidine pennæ.

Xenophon in Geponicis ait; Maxime timent cerui funem aliquē, ex quo pennæ suspensæ sint; imaginantes nimirum ipsam pennæ agitationem. Leo calidissimus est animalium, & maxime ignitus, ob id ignem exhorret. Homerus;

Ardentesque faces, quas, quamuis seuiat, horret.

Aristoteles & Ælianus id euenire referunt ex nimio calore, quo constat; continua æstuat febre, ac percussis eius ossibus, excutitur ignis: ob id cum eius natura ignita sit, ab Ægyptijs Vulcano sacer censetur. Ob copiam interioris ignis, ægerrime exteriorem intuetur, Ælianus & ab eo Philes. Leo natura metuit ignem, vtpote feruidum animal; terrent leones rotarum orbis circumasti, & gallinaceorum cristæ, cantusque etiam magis, sed magis ignes. Igne etiam in retia adiguntur à venatoribus in eorum aucupio: nec per Solem ambulare acriorem patiuntur, quum sint oculorū acie acuta; & ignem interdum iidem ob eandē causam fugiunt, ex Aphrodiseo. Lupi etiam calidi, oculis igneis præditi, vt noctu instar flammæ reluceant; ignibus exterrentur, præsertim silicibus excussis. Sic elephantes splendido colore afficiuntur, & de reliquis animalibus dicendum, quorum suis locis assidue meminerimus.

Quo croceus color naturaliter significet;

C A P. VIII.

DIXIMVS in humana Physiognomonia quod citrinus color in capillis significabat temperamentum inter caliditatem & frigiditatem.

gilitatem; & Auicenna dicebat diminutam frigiditatem, in qua plus caloris quam frigiditatis esset. Sed si citrinitas declinat ad rubrum colorem, significare intensionem caloris, vt qui tali corpore præditi essent, vt Aristoteles dicebat, maniaci essent, ob multam caliditatem. At in libello De coloribus dicit fieri croceum colorem ex deficiente nutrimento: nam fructus caduci, flauī fiunt, & si eorum postremus color non sit flauus. Frondes autumnō caducæ, flauæ fiunt; quia nutrimentum omne deficit concoctione. Præterea flauus color Solis, vel flammæ aliquantulum repræsentat. Nos aliquas adducemus herbas flauī florum coloris, vel succi; & calidas esse, vt raræ, vel nullæ sint, sine aliqua causâ potissima frigidæ. Anagyris croceo flore est, & ex Galeno calidâ, siccaque est; sic stœchas citrina, hypericum, androsæmon, ascyrum, cori, aiuga, thapsia, tithymalorum omnes species, cucumis agrestis, helenium, sceniculum fatiui, siluestre, & cachrys, artemisia, abies, absinthium, abrotonum, ranunculi, colocynthis, nardus Celtica, asarina, costus, balsamum, aspalathus croceus, crocum, resinæ omnes flauæ, iuniperus, polium, scenumgræcum, lupinus, & cicer ex Auicenna, panax Heraclium, seseli, smyrnium, anethum, crithamum, cuminum, eruca siluestris, ammi, asphodelus luteus, pyrethrum, chelidonium maius & minus, ferula, ononis, peucedanum, genista, mentha Græca, anthemis, ruta, conyza, verbascum, chrysoleome, heliochrysos, ageraton, mel ex Auicenna, & alia quæ omittimus, quæ ex te exquirere poteris, quum in præsens alia non succurrant.

*Quod herbacei coloris flores prassinam bilem purgent, & pallidi pallidam;
& quid eiusmodi color naturaliter significet;*

C A P. I X.

BILIS species est prassinâ, æruginosa, pallida, & citrina. Dicemus de prassinâ, quam expellunt plâtæ viridis, vel herbacei coloris; & quia hæc bilis species plerunque per vomitum euacuatur, liquidoque cernitur, ob id plantæ eiusmodi per vomitum plerunque talem purgant. Narcissi flos à Plinio herbaceus describitur; Dioscorides eum vomitorium dicit esse, vt hanc bilis speciem euacuet. Blitum herbaceo est flore, & si à Dioscoride describatur
106 nullius in medicina vsus; Plinius adeo mentem turbare dicit, vt

choleram faceret aliquibus. Est huius species, quæ flores & frondes affert, quæ omnes bilis species representat, flauam, prassinam, æruginosam, rubram, & vitulinam; vomitiones mouet, & omnes bilis species euacuat. Atriplex herbaceo flore est, cuius semen prouocat vomitus. Galenus thlaspi speciem è Creta aduectam dicit, colore inter luteum, & flauum; Dioscorides è Cappadocia, & bilem vomitu, & ex inferiore parte extrahere dixit vsque ad sanguinem. Sed vere vomitione rubeam, & vitulinam bilem extrahit. Est & genistæ species senticosa, rutæ foliis viridibus, croceisque: flore ad viridem iterum vtuntur aliqui magno successu. Sed color viridis naturaliter ex Alberto non reperitur in floribus; quod censetur nasci ex crasso illo aqueo humore, indigesto, supernatanti, terrestri, faculento; qui humor florum materia esse non potest, quum flos è tenuioribus, & simplicioribus plantæ partibus proueniat; & si vere is color in floribus non reperiatur, tamen herbaceis, vel viridibus lineis distincti videntur; ex quibus etiam prælagire poterimus ex humiditate & frigiditate cõstare. Inter gemmas smaragdus viridis coloris est, & frigidæ qualitatis, quum autores ad venereos incentiuos, & ardores sedandos valere testentur. Et iaspis ex glauco viridi constat, tantæque frigiditatis perhibetur, vt in feruentes cortinas iniectus, illico tepescere, & cordis excandescencias refrigerare posse dicatur. Sic atriplex, & blitum, ex Galeno frigidæ & humidæ qualitatis sunt. Est & altera bilis species pallida, quam pallidi flores trahunt, vt diximus ex similitudine. Bryoniæ flores pallidi sunt, & pituitam trahere dixit Dioscorides. Mandragora fœmina fructu pallido insignita, ac vomitione bilem & pituitam trahit: quæ pituita pallida semper est, ex atræ bilis commistione. Hemerocallis flos quum dehiscere cõperit, colore perquam pallido est; pota aquam educit à sanguine. Sed videamus quid calidi, frigidive significare poterit. Ad huiusmodi causam indagandam multi, multa dicunt. Aristoteles libro Problematarum ait, quod commoda spiratio colorem iucundum facit; sic strangulationem, & constipationem contra efficere necesse est. Ob id cursores, qui nudo corpore currunt, hilariore sunt colore quam qui veste induti, ac sub vestem oleo peruncti, pallidi. Delibamenta quippe excrementitia, quæ subsistunt, aer refrigerat, corpusque ita distillat, euaporaturque commodius. Sed qui oleo peruncti sunt,

oleum,

oleum, quia tenue, & humidum subter perunctum, meatusq; corporis intersepiens, neque humorem ac spiritum à corpore profuere finit, neque spiritum exteriorem admitti patitur: quapropter materia vacans in corpore, humida putrescens, pallorem inducere potest. Et alibi, eos qui in montibus stant, coloratiores esse quam qui in palustribus; quia loca aspirata colorem præbent amœniorem. Pallorem humor efficit, quum putrefit, qui euenire imbecillitatis causa solet; & ob id qui palustria colunt, sunt pallidi. Et libello de coloribus ait; Flores illos colorem nancisci idoneum, qui calorem & concoctionem acquirunt idoneam: flores qui æstate apparêt, coloratiores sunt iis, qui hieme; quod ab æstu meatus aperiantur, & humor euaporat; sed qui hieme apparent, quia à frigore constringuntur, & condensantur pallidiores fiunt. Sed Auicenna causari dixit ex admittione partium aquearum cum terrestribus, quando est in rebus humidis, significat complexionem frigidam, & humidam; & alius est ab illo candore pulchro, qui fit ex admittione partium terrestrium cum aereis, qui calorem aut temperaturam significat. Nos vero in humana Physiognomonia probauimus eiusmodi colorem improbandum, nihilq; boni significare; & pallidos homines proditores & reprobos diximus: ob id plantis illis minime fidendum duximus, quæ pallidos flores, fructus, radices, & semina ferant. Exempla erunt: Napellus colore subpallido est, & Galenus putrescentem facultatem habere dixit, & lethalem. Stramonium colore herbaceo pallido est, & flore circa calycem pallide albo; lethargiam, & mortem inducit. Cicuta albicanti flore est, vi refrigeratoria, & pernecabili, vt dixit Dioscorides; & ad mille talia malefica valet, vt experti sumus. Mandragora pallida mala producit; cuius succum qui biberint, veterno quidem pressi torpescunt, vt combusti, dissecatique, nec dolore afficiantur, nec sentiant; cuius largiore potu vita adimitur. Eius species *molengiana* est vulgo dicta, flore subcandido, vel subpallido; cuius frequens vsus lienis, & vesicæ obstructus, elephantiasis, capitis dolores, tristitiam, diuturnas febres, malos habitus introducit. Hyoscyamus subpallido flore est, à quo insania, & sopor infertur ex refrigeratione. Fungi pallidi coloris sunt, & pallidiores pessimi, & tabici sunt, albi innocetiores.

*Atror plantarum colores, & nigra animalia atram bilem generare,
pessimos morbos, & mortem denunciare;*

C A P. X.

NVNC de nigris plantarum coloribus loquemur, qui scilicet atram bilem augent, vnde pessimos morbos, cæcitates, furores, deliramenta, & dira portenta denunciant. Nigros in floribus colores Theophrastus reperiri negat; sunt tamen purpurei obsoletæ, ferruginei, attis maculis, punctisq; interstincti, qui idem ostendunt. Antiqui Magi naturales hunc colorem mortem admonere dicebant, quod obscuris notis significari digna esset. Niger color, ex Pythagoræ opinione, infamis est, qui dicere solitus erat, *quæ atræ coloris essent, ad mortem pertinere*. Macrobius Veranii testimonium afferens libro De verbis pontificalibus, dixit, *nigras arbores infelices, felices vero esse albos fructus ferentes*. Tarquinius Priscus in ostentario arboreo dicit; quæ inferiorum Deorum, auertendorumque in tutela sunt, *infelices arbores* nominat; vt sanguinem felicem, ficum atram, quæ baccam nigram, nigrosque fructus ferunt: vnde fructus nigri coloris, vel flores atram bilem indicare, visus tenebras, orbitares oculorum, aut mortem diram portendere. Natura ipsa atra somnia ostendendo, mortem nunciat microcosmo, vt Hippocrates habet libro De somnio. Exempla adsunt: Faba flore est versicolore, partim purpureo, partim atris quibusdam maculis notato, quas M. Varro *lugubres literas* appellat. Festus Pompeius mortuorum animas in illis habitare testatur. Hebetare comedentium sensus existimata, terribilia somnia facere. Ob id à fabis abstinendum Amphiaræus præcepit primus, quod vaticinationibus, quæ somno colliguntur, obese nō parum crediderit, quum suo flatu placidam quietem interpellarent, & mentem in somnis commouerent. Orpheus fabarum cibum interdixit;

A fabulo miseri, miseri subducite dextras,

Par fuit hoc fabulum, caput ac exesse parentis.

Quoniam, vt Magi tradidere, mortuorum anime essent in eis. Callimachus Poeta eiusdem opinionis fuit, vt scriptum reliquit;

Acyamo dextram tristantem mouit edentes,

Hoc, vt Pythagoras iusserat, ipse loquar.

Cicero in ea opinione est, interdixisse Pythagoreis ne fabis vescerentur, quod errorem animis, perturbationemq; tranquillitatem
mentis

mentis quærentibus adferat, cui is cibus, quum maximam habeat inflationem, contrarius esse constaret. Præterea efflorescentes fabæ, etsi suauem exhalant odorem, per nares hauitus etiam satis longe ita cerebrum perturbat, præcipue si melancholicus is fuerit, vt etiam à sana mente diuertat, & fere insanum reddat; ita spiritum pessimum halant, vt in prouerbium abierit in eos, qui non satis sana mente constarent, *Hic inter efflorescentes fabas ambulauit.* Fabas, vt refert Theon Grammaticus, Ægyptii, & Flamines Diales apud Romanos inter funesta habebant, neque comedebant, neque aspiciabant. His utebatur gentilitas in parentalibus, & laruis proiiciebant; iccirco non tutum esse inter illas versari, quiescere, dormire, noctuque, quam interdum periculosius id fieri veteres putabant. Eius generis Ægyptia faba: vesparia fert in scapo, in quibus fabæ atræ, odore, & sapore amaræ, operculo suo exsertæ extuberant: Galeno non longe dissimilis naturæ à prima. Atram bilem parit, & morbos quos eadem solet excitare; continuo vsu pallore corpus decolorat. Eiusdem sunt facultatis & multa leguminum genera, quæ proferunt florem purpureum obscurum, vt lens; cuius cibus, si modus abest, caneros mouet, elephantiasim creat, quod facile in atram bilem, horum vitiorum parentem, degenerat; aciem visus hebetat; sanguinem parit hærentem & tardissimum; iocinoris obstructions gignit, & lienis inflationes excitat, & tumultuosa somnia, capitis dolorem, & neruis omnibus noxam. Hortensis similax, siue hortensis phaselus florem creat ex purpureo versicolore, fructum nigerrimum, & rubrum; statuosam habet naturam, agre perficitur, brutaque insomnia parit. Vicia florem purpureum obscurum parit; legumen concoctu contumax, infestum stomacho, noxium, crassumque succum creans, atræ bili generandæ satis idoneum. Apii plura genera, nigris foliis, nigriori semine. Nullum admittebant in cibus maiores, nefastum existimantes; quoniam defunctorum epulis feralibus dicatum, vt Plinius refert ex Chryippo. Coronabantur apio sepulchra: vnde natum adagium; *Indiget apio*; de iis qui profligata valetudine utebantur, ex Plutarcho. Vermiculos in eorum caulibus nasci dicunt, eosque sterilefcere qui ederint in vtroque sexu: in perpetuo ab eo comitiales fieri, qui vbera infantes hauserint: innocentius esse album, eaq; de causa inter nefastos frutices non damnatum. *ἰοσονύμφος*

dictus Græcis, quasi *suilla faba*, quod, vt Ælianus dixit, huius fabæ haustu conuellantur apri. Genus est vnum nigrum à nigro flore, purpureoque, atro semine, & tristi aspectu. Xenophon stuporem insaniamque ex eo gigni prodidit, capitisque vertigines. Scribonius *altercum* nominari dicit; quod qui eo vescantur, mente alienentur, cum quadam verborum altercatione; delirium quoque fieri affirmât, si colis intestinum vlcus sentiens, eodem subter proluatur. Genus papaueris, nigri seminis *phthisin* vocant, lethargum facit, & iugulat. Diagoras, vt Erasistratus memoria prodidit, vsum eius damnauit; oculorum lippitudinibus infundi vetans, quod visui noceret, oculorum aciem hebetans, & soporem creans. Addit Andreas, illitos eo prorsus excæcari, si non adulteretur. Mnesidemus olfactu tenuis vsum concessit, ad somnum odore quærendum, cætero velut noxio nobis interdixit. Mortiferum per somnum est, plerique cum valetudo impatientis odium fecisset vitæ, hoc succo sibi mortem consciuerunt. Sic scribit Plinius interemptum Licinii Cecinnæ pratorii viri patrem. Multa & nobis vtilissima de albo soncho recensentur, secus autem de nigro, quo, vt morbos faciente Cleomporus vesci prohibet, de albo consentiens. Duo thymi genera, candidum vnum, alterum nigriore folio, nedum flore; de albo multa præclara in medicina proferuntur; nigrum Aetius nobis damnauit, quod intus receptum facile computreat, & biliosos humores creet. Castor marrubii duo genera tradit, nigrum, & candidum, quod magis probat. Cardui florem purpureum obscurum proferunt, eorumque succus ater manus & dentes inficit. Galenus atram bilem creare dixit, vt ex eius dura parte bilis atra, ex succo biliosus humor enascatur. Blitum nigro folio est, ventrem adeo turbat, vt choleram faciat. Album semine nigro oculos hebetat, sic & porrum stomachum male habet; ægre à ventriculo conficitur, ob fibrosum nescio quid, quod in illo est; crudorum succus largius sumptus inter deleteria recensetur nam fama est Melam equestris ordinis, reum ex procuratione à Tiberio principe accersitum, in summa desperatione succo porri ad trium denariorum argenteorum pondus hausto, confestim expirasse absq; cruciatu, ex Plinio. Cepan Hippocrates aspectu magis quam esu commendauit, visu bonam, esu malam; dicens, lucturbationibus & literarum studiis addictis summe cauendam; nam oculos vitiat,

169 los vitiat, & visum obtenebrat, bilemque exacuit, ex Plinio. Diocles bulbos omnes oculos hebetare dixit. Taxus lethifera suis baccis gallinas negras reddit. Brassica semine, caule, & folio nigro, cęsiove: crimina sunt apud Erasistratum, Galenũ & alios, animę grauitatem facere, dęribus & gingiuis nocere; visus aciem obtũdere, & melancholicum succum gignere. Tubera foris nigra sunt, crassos humores gignunt, ex Auicenna; vsu frequenti epilepsiam, & apoplexiam gigni autor est Simeon Sethi. *Molengiana* vulgo dictę, poma ex purpureo cęrulea, vel ex fusco violacea, vulgus esu lethalia, & noxia expertus, *mala insana* vocauit; biliosos humores generat, iocinoris & lienis infarctus, ex quib. diurnę febres, ex Auicenna. Demonstrabimus nigri coloris animalia etiam oculis tenebras offundere. Idemque in lapidibus, aliisque reb. obseruatũ, & largo esu melancholiam inducere, quartanas, carcinomata, & alia eiusdę familię vlcera, & morbos. Almanfor de animalium carnibus loquens ait, rubeam vel nigram carnę melancholicę gignere. Bubalus nigra cute & pilo est; eius carnes vt nimiũ melancholicę, respuuntur a Medicis. Cati versicolores, & maxime nigerrimi; cerebrũ esum dementat, meatus cerebri obstruens, vt impediatur spiritus animales. Pili eius venenosi, & eius anhelitus, vt hecticam febrem inducant, ex Ponzetto. Petrus Apponęsis stolidos homines reddere, & quasi pręstigiis obnoxios. Sunt quos fixo oculorum obtutu lædant, alios sola pręsentia. Asini atrę bili obnoxii; cameli, equiue, omnes colore fusci; eorum carnes pessimi succi, concoctu difficillimę, melancholię gignunt, & stomachum lædunt, quibus asinini, & camelini vescentes fiunt, ex Galeno. Ferinę carnes, quia nigriores, siccioreque; vt diximus, ferinum sanguinem, & melancholicum procreare scribunt Medici. Ceruina caro fusca, bubalę assimilis, bilę atram auget, ex Simeone Sethi; febres quartanas huius carnis esu immodico induci dixit Auicenna. Caro leonina, lupina, ceterorumque; rapaciũ facile in corporibus bilem atram generat, ex Rhase. Leporina caro sanguinem gignit melancholicum, ex eodem. Vulpinę carnes pessimi alimęti esse tradit Aetius. Bęotus quidam apud Aristophanem in Acharnensibus videtur irridere Bęotos, tanquam admodum rudes homines, qui vulpes non minus quã lepores in deliciis haberent. Hirundo nigre carnis, & nigerrimę pennę, Simonidi apud Athenęum cyana, Aristophani varia, quod dorso, & alis nigra, ventre

alba, gutture rubra. Medici noxii, & feruidi alimenti esse dicunt: cuius stercus calidum oculos excæcat, ex Alberto, vt contigit fatigato Tobia à sepultura domum venienti, & obdormienti iuxta parietem, quum ex nido hirundinis stercus calidum in oculos incidere, vnde excæcatus est. Vespertilio cuteis alis, nigris, & toto corpore, vt nocturnum animal decet. Arnaldus de Villanoua eius stercus obcæcare dixit; & aliquando eius cor, & linguam hydrophobiam inducere. Apud veteres ob nigredinem infausi erat augurii, ob id contra ea domibus suspendebatur. Columella;

*Hinc Amythaonius docuit quæ plurima Chiron,
Nocturnas crucibus volucres suspendit, & albis
Culminibus vetuit feralia carmina flere.*

Vpupa versicolor, albis & pennis nigris distincta; alæ alternis maculis variæ. Tereum in vpupam mutatum antiqui finxere, vt nigra & turpi sua facie calamitatem suam inspiceret, semper in sepulchris, & humano stercore commorans, deserta querit nemorum, & inuias plagas, lugubris & nocturna auis. Cuius sanguis illitus adeo humorem melancholicum mouet, vt dæmoniaca gignat phantasmata. Pauones nigri sunt; mali succi esse dixit Simeon Sethi, atram bilem generare; hepaticis & splenicis nocere. Testudines terrestres tergo nigro ex luteo colore distinctis spatiis inter se variant, instar pellis salamandræ. Puluis testudinis in collyriis adhibitus, cæcitatem inducit. Quod si in lebetem balnei proiciatur, quotquot illic balneantur, occæcabuntur, ex Rhasi.

Atras plantas, & animalia atræ bili, & eius morbis mederi;

C A P. XI.

IDEM colores, scilicet niger, cæruleus, purpureus, & fuscus in medicamentum adhibiti, contrariam vim operantur, melancholicam ipsam, & eiusdem morbos alumnos curantes. Diximus nigrum colorem in floribus nõ reperiri, sed eius vice cæruleum, purpureum, halurgumve. Id quoq; præmonendum duximus, eiusmodi colores splendentes, hilares, amœnos, iucundosq; medicam vim retinere, ac animum exhilarare, sic pallidos, exoletosq; inducere. Exemplum erunt. Violæ flos saturatione purpura relucet: Mesues bilem expurgare dicit; ego atram expellere vidi. Buglossi flores, siue vulgaris boraginis eximia purpura, cæruleove renitent omnes; eis ad cordis

dis affectus, & ad melancholicos morbos vtuntur, tertianas, quartanasque. Animi voluptates auget, ex quo Græci *διφραγδα* dicunt, & etiam *μπίθη*, id est tristitiam discutiētē. Vulgaris verficulus est;

Dicit borrago gaudia semper ago.

Altera est species semper virentis, ad cordis, & melancholicos affectus præstans. Sena cæruleo flore est, retorridam, atramque bilem, earumque suffusiones ex gallinaceo iure depellit. Cicer, & cicercula purpureo flore, emendant lichenes, formicas, & pforas; illinuntur gangrænis, & ijs, quæ cacoethes nominantur; horrores quartanæ febris minuunt. Origanum atros humores per aluum excernit; sic heraclion, & onitis, quæ floribus sunt purpurascensibus. Pulegium atram bilem per aluum exigit. Dictamnium alterum Dioscoridis florem fert atriolem, ad eadem valet. Thymum capitulos purpurascens affert; Dioscorides humores euacuare scripsit, & melancholicis dari. Epithymum per inferna atram bilem excernit. Palmæ Christi vocatæ flore purpurascens te sunt; Auicenna melancholicis dari iussit. Alypum qui depingunt, purpureo flore testantur: semen ex Dioscoride atram bilem deijcit. Mentha choleras, in aceto pota supprimit. Calamintha cognatum genus, estur ad elephantiasim. Galeopsis ad carcinomata valet. Capnos Mesues dixit sanguinē expurgare ab exustis humoribus, carcinomatibus, & elephantiasi prodesse. Ocymum, vt Martialis affirmat, modo roseos, modo purpureos fert flores; valet contra quartanas. Betonica quartanas, tertianasque. Aron flore constat purpureo atro: vlcera omnium generū, siue phagedænas, siue carcinomata, siue herpetē, siue polypum in naribus succus mire sanat. Satureia flosculos ex purpura candicantes habet; eadem quæ thymum præstat, hebetesque oculos excacuit. Salvia flore cælio, purpureoque; tetra vlcera purgat. Subpurpureo flosculo serpillum est; phreneticis datur. Veratrum nigrum folio & radice nigris; melancholicis & insanientibus prodesse dixit Dioscorides, sed atram bilem expellere Actuarius dixit. Peucedanum radice foris nigra; phreneticis iuuat. Brassica cæruleo folio, nigrescenti; ad gangrænas, phagedænicæ vlceræ, atræ bili famulantis valet. Mandragora fœmina radice atra, per vomitionem atram bilem expurgat. Vrtica siluestris folio & semine nigris; ad gangrænas & carcinomata valet. *Scorzonera* vulgaris, radice foris nigra, cardiacis datur, cordis pulsui, & tremori obnoxiiis; tristitiam discutit, hi-

laritatemq; cōciliat. Melissophyllon miris laudibus ad cordis effectus prædicat; propriumq; eius est hominē exhilarare, animi sollicitudines fugare, & sollicitas imaginationes tollere ab atra bile obortas: folio est nigro. Myrobalani nigri, nigrā bilem trahūt, & mærorem auferunt. Nigra etiam animalia pro remedijs melancholiā purgant, & ex consequenti comitiali morbo profunt: nam qui melancholia laborant, comitiali morbo sæpius corripuntur, & epileptici fiunt melācholici. Coruus nigerrimi coloris; ad lepras & alphas Alchindus valere dixit. Hirundo nigra est; confortat cor, & expellit quartanas, ex Plinio. Pica nigri coloris; cōtra melācholiā valet. Pavo ad nigredinē vergit; ossa adusta leprā emendant. Accipitris dorsum nigricat; animum corroborat, & melancholiā medetur: alij ad quartanas laudant. Miluo pennæ nigrescunt; ad elephantiasim, & carcinomata propinatur. Aquila eiusdem coloris, & virtutis. Grus cinerei coloris, & senecta nigrescit; ad caneros valet, ex Arnaldo. Merula nigra est: Rhases pro cibo eis cōmendat, quibus melancholia generari incipit. Turdi ad lymphaticos, & hæmorrhoidas. Mus nigri coloris; Rhases virtutem habere dicit expellendi melancholiam, & iecur quartanam. Bubo fusci coloris, ad quartanas. Lepus fusci coloris: aduersus quartanā datur. Leo fuliginosi coloris; sanguis contra phantasmata valet, ex Æsculapio, Sexto, & Sereno; cor quartanas sanat, ex Plinio. Ceruus fuscus; contra febres, & carcinomata, ex Hermete, & Plinio. Elephantes murini coloris; ad elephātiā valent. Hyæna fusci coloris maculis, nigris variā; remediū ex ea ad quartanas. Simia eiusdem coloris, roborat cor, tollit quartanas, ob quam causā à leone voratur. Stibium atrii coloris; purgatum vero purpurei, halurgi obscuri, morbis omnibus in vniuersum opitulatur, quos atra bilis excitat, demētias, fascinationes, epilepsias, & infinita alia, copioseq; per alium, & per os, & per poros etiam expurgat per insensibilem transpirationem, multiplici experimento à nobis facto. Sed purgandi modus, & propinandi, & experientia iam tibi sæpius manifestæ fuere Ill. Marine Bobali, vsque ad admirationē, vt hæc, & alia, quæ reticemus hac methodo inuēta clare nō celauim⁹. Gagates niger est lapis, cardiacis propinatur, ex Aetio, admirandamque is vim testatur. Sapphirus carulei coloris; atram bilem expurgat, ob id nullo terrore terrentur, qui eum gestant: cōtritus cum lacte, tetra vlcera sanat, anthraces solo tactu fugat, & iucundum

cundum colorem largitur. Hyacinthi species altera est cærulea, ex similitudine floris sui nominis sic vocata. Martialis in secundo;

Coccina famosa donas, & hyanthina mœcha.

Id est vestimenta purpurea, violacea. tristitiã fugat, & vanas suspiciones si collo suspendas, aut digitis gestes, & securitatem præstat. Auicenna maxime omnes cordi imbecillitates ex melancholia obortas pellere dixit. Excitant & ijdem flores oculorum acies: nam melancholiam purgando ventris deiectione, visus caligines amoliantur; vt Hippocrates de porro dixit. Allium nigro semine est, esu continuo oculos heberat: at pro medicamento allium oculis commodum; nam cum abunde alui deiectionem moueat, visum caligine liberat. Brassica nigro folio, crudæ succo angulis vel tantum tactis, claritati oculorum confert, ex Plinio. Lactuca flore cæruleo, lac claritati eorundẽ vtilissimum, dum capiti inungitur, ex Dioscoride. Anagallis flore purpureo; succus oculorum caligines discutit. Myosotis cæruleo itidem flore: tradunt Ægyptij siquis in Augusto mense incurrente, huius herbæ succo inungatur, mane priusquam loquatur, eo anno non lippiturum: radix ægylopas sanat, succus exprimitur ad cohibendos quartanæ febris horrores.

Atri coloris flores hilarem cutis colorem conciliare;

C A P. XII.

CÆRVLEI florum colores, purpureiq; ijdem hilares, amœnos, & pulchros humanæ cutis colores reddūt, tum ijs, qui à longa valetudine decolorantur, tum quibus facies mangonizantur: quod idem de animalibus conijciendum: hæc namque plantæ sollicitata ventris deiectione, ac melancholicos humores deiiciendo, corpus in meliorem colorem demutant, vitiaque cutis occulunt, vel summam corporis cutem iucundo colore exornant. Hilaris, & supra omnes venusti coloris vinum est: vino alitur sanguis & color hominis, ideo minus ruboris est in corporib⁹ illis, & plus palloris; minus roboris, & contra labores patientiæ, qui aquam bibunt, ex Plinio. Cicer cæruleo est flore, cuti coloris hilaritatem præstat. Vetonica cæruleo, vel purpureo est flore prædita, pota plumbeum corporis colorẽ priuatim emendat, gratioremq; reddit. Sena melancholicum succum purgando, corpus floridioris coloris relinquit, vt etiam borago. Allium semine nigro, rubicūdiora facit cor-

pora, ex Plinio. Crithmon, siue batis folio est obscuro cæruleo; colorem corporis gratiorem facit. Casia nigra vt diximus, retorridam bilem purgando, maxime prodest iis, qui naturaliter pallore dehonestantur. Sonchi genus est nigrum, quod horridioribus etiam spinarum aculeis riget; cuius si caulis nutricib⁹ detur, meliorem colorem infantibus dabunt. Eruum si quis ieiunus quotidie biberit, vniuerso corpori meliorem fieri colorem tradunt; flore leguminum, semine nigro rufescenti. Lupini eodem flore, frequentiores in cibo discolores homines exhilarant. Croci immoderatus vsus pallorem, & fastidium inducit; sed moderatus elegantiore colore corpus exhilarat. Ficus, & præsertim carica bilis colorem habent, immoderato vsu bilem augent; esitæ autem pro medicamento profunt ijs, quos longa valetudo decolorauit. Agaricum pallidum est; drachma vna propinata iis, quib⁹ pallor membra decolorat, amceniorum colorem conciliat. Cerasus atro cruore madet, sanguinem ab atra bile expurgat, gratioremque cutis nitorem reddit.

*In atrum colorem vergentes flores, vel simplicia etiam contra
demoniacos valere; CAP. XIII.*

NVNC de melancholicis loquemur, quos *demoniacos* vocant, quibus cærulei, halurgi, nigrescentes flores, vel lapides, aut animalia facile medentur. Primo dicemus duo esse demoniacorum genera; vnum quod vere demoniacū dici potest, quum dæmones in humana corpora introducti sunt ad impia eorum opera punienda, Deo permittente; & ij sanctæ Romanæ Ecclesiæ exorcismis, orationibus, & ieiunijs eiiciuntur, de quibus non loquemur. Alterum genus est atræ bilis, quod in humanis corporibus mirabilia efficit. Est & melancholia strenuus, & atrox humor, qui in corpore vehementer exagitatus, adeo mentem commouet, vt ex eo mirabiles cōspiciantur effectus; vt enim ex collisu silicis, & chalybis excitantur scintillæ, ita ex acutorum humorum collisu, vt in ardentissimis febrib⁹ videtur, excutitur, vt varijs linguis loquantur, & de ijs rebus disputent, quæ nunquam audierint. Est humanus intellectus maximarum disciplinarum capax, vel, vt Platoni placet, prius quam corpori iungatur, omnium scientiarum plenus; qui corpore oppressus, latet, vt ignis sub cinere sopit⁹; sed ab humoribus iam dictis excitat⁹, & comotus splēdet, & quæ suis thesauris deliruerāt, ostendit

ostendit opes. Multa sunt, quæ non nisi excitata & commota suam virtutem ostendant. Succinum nisi fricatum quisquilias non attrahit; neq; pyrites ignem elicit, nisi concussus, & quamplures herbæ nisi manibus attritæ, odorem suum non iaculantur. Qui morti proximior est anima iam corpori separata, de excelsis loquitur, vaticinatur, & quasi diuinitatis particeps, de cœlestibus loquitur admirandis. Sed vt de eiusmodi speciebus loquamur; Est Melancholiæ species, quam ab effectu, quo homines afficit, *lycanthropiam* & *cynanthropiam* vocant, ex Aetio, & Paulo. Mense Februarii noctu exeunt, in cunctis imitati lupos, aut canes, & vsq; ad diluculum circa sepulchra præcipue versantur. Affectos his notis dignoscunt. Pallidi sunt, ignaue aspiciunt, oculi eorum spectantur caui, & aridi; scabra lingua, neque expuunt, neq; lachrymantur, semperq; siticulosi. Malum hoc *Lycaona* vocant Græci, ab Arcadiæ rege Lycaone, quem à Ioue in Lupum mutatum ob sua scelera dicunt, celantes hoc fabulæ inuolucro, humanæ mentis alienationem, fingentes in eo omnia, quæ ex hoc atræ bilis vitio eueniunt. Ouidius;

*Territus ipse fugit, nactusq; silentia ruris,
Exululat; frustra q; loqui conatur, &c.*

Est & aliud morbi genus ex eadem atræ bilis specie, quem *demoniū leoninum* vocant, à leone dictum; quod eo morbo detenti, in alios homines instar leonum sæuiant. *Lycanthropiam* etiam nominavit Auicenna de cutabuto loquens; hanc *diuinam passionem* Græci dicunt, eaq; detenti, maioribus quibusdam potestatibus detenti videntur, ac propterea *enthusiastici* vocantur, quasi Deo pleni. His morbis medentur herbæ illæ, animalia illa, gemmæ, & lapides, qui atræ, cærulei, purpureiq; sunt coloris, & atram bilem exhilarant, claram reddunt, & expurgant. Herbam paridem recentiores ad id præferunt, mirisque laudibus extollunt. Constat enim folio nigro, & virgæ sanguineæ simili, flore ex luteo herbaceo; in cuius medio purpureus, venosusque exstat globulus, acino vix similis, & radice pallida: cuius semen si ad vigesimum vsque diem in puluerem drachmæ pondere hauriatur, pristinae sanitati restituitur. hoc præstantissimum medicamentum ex Pandectario desumptum est. *Betonica* folio nigro, semine & flore purpureis. Tantum gloriæ habet, vt domus in qua fata sit, tuta existimetur à piaculis omnib⁹: *betonicæ* semen omnia mala medicamenta per aluum exigit, in mul-

fo; aut passo, vel farina in vini veteris cyathis quatuor; sed ad vomitum cogendi, vel ad iterum bibendum his qui quotidie gustet, nulla nocitura mala medicamenta putant. Verbena flosculis ex purpura pallentibus. Nulla plus Romanæ nobilitatis habet, quam *hierobotane*, quasi sacra & lustralis herba dicta, à verrendis Iouis aris, & ad domorum purgationes & lustrationes commendabatur, ac ad dæmonum explotiones. Immo si aqua conspergatur triclinium, in qua ipsa maduerit, letiores conuictus fieri, quod non nisi melancholiam atram illam expurgando hæc assequebatur. Orchidis species, *palma christi* vocata, flore specioso purpureo, datur maniacis magno iuuamento, eiusq; radicē gestatam amuletū esse aiunt. Et Plinius, satyrios fœmina, *orchis* cognominata, distinguitur internodijs, & ramosiore frutice, radice fascinis vtili. Alyssum flore purpureo; in domo suspensum salutare habetur, amuletumq; contra fascinātū maleficia creditur hominū, & quadrupedū generi. Ruta, quod flauos à melancholia exortos humores excutiat, suo cæsis, atroque frondium virore contra fascinationes valere, & melancholię suspiciones, tradidit Aristoteles in *Problematis*. Præstāt idem & animalia, quæ fusca, sicca, & melancholica sunt. Rostrum lupi inueteratū veneficij resistere dicunt, ob idq; villarum portis præfigunt: hoc idem præstare pellis è ceruice solida existimatur. Massurius palmam lupino adipi antiquos dedisse tradit; ideo nouas nuptas illo perungere postes solitas, nequid mali medicamenti inferretur. Lupi carnem decoctā qui ederit, à dæmonibus & vmbribus, & phantasmatib. non inquietabitur, ex Sexto. Lupi caro cocta in cibo sumpta, phantasticos curat, ex *Æscul.* De cane eadē, quæ de lupo, dicenda, quum eiusdem generis sint & qualitatis. Genitale canis sub limine ianuar defossū, amuletum dicunt totius domus, contraq; mala medicamenta. Sanguis canis nigri respersus omnibus parietibus domus, in qua est maleficiū, tollit: fel canis nigri maris amuletum esse, totius domus suffitum, purificareq; eam cōtra mala medicamenta; & fortasse ad hanc domus expiationem alludentes antiqui, laribus, quos præsides domus vocabant, caninum caput donabant, aut è canum pellibus indumenta. Ad lapides transeamus. Gagates lapis nigerrimus est; contra dæmona valere dixit Marbodæus, & per dæmones phantasmata melancholica intelligit, quæ ab Euace *dæmones* vocantur. Tradit etiam Mesues oleum gagatis valere cōtra dæmoniacos,

& Proclus aqua & aspalatho suffumigato fugari dæmones dixit. Non est igitur à ratione alienum, quod in numerandis sacris precibus utantur gagatis bacculis. Lapis etiam in Nilo niger fabæ similis reperitur, quo viso canes non latrant, & abigit idem dæmonia, Thrasillus in Ægyptiacis, ut Stobeus citat. Antiphanes corallium est, ab eo colore nigra distans; & Marbodæus contra dæmoniicas umbras valere dixit. Lapis Armenus ad atrabiles morbos valet colore cæruleo, sic lapis Lazuli atrabilem deijcit, & ad eadem valet ex Dioscoride. Iaspidis plures species, in India smaragdo similis, in Phrygia purpureus, in Cappadocia ex purpura cæruleus, ob id Marbodæus contra melancholicas illusiones, & ad noxia phantasmata valere dixit. Nigra chalcedonij species collo appensa, valet contra illusiones & phantasmata ex melancholia genitas. Tradit Pomponatius vir doctissimus priscos exorcistas, antequam exorcismos ecclesie adorirentur, corpora obsessorum ab atrabile expurgasse; quum plerumque geminis morbis obsiderentur, animi & corporis. Sed vere dæmoniaci quomodo liberentur, non tractamus, quum sacris exorcismis liberentur. Sunt tamen naturalia quædam, quæ eos fugant, infestant, & excruciant, & etiam antiquitus celebrata. Scilla in ianua limine suspensa, mali medicamento noxam aufert, quod Pythagoræ acceptum ferunt. Causam auguror, quod sola inter plantas ter floreat, sanctissimum trinitatis mysterium ostentans. Prima rhamni species, quam *spinam cerua-*
lem dicunt, rectis circa ramos aculeis, rigidissimis, & omnium acutissimis, robustissimisque, diroq; mucrone læuientibus horret; fama est apud antiquos ramos huius valuis, fenestrisque impositos, veneficia depellere. auguror ex hac concinnatam coronam Iesu Christo domino nostro in crudelissima sua passione, & ob id vulgo *spina sancta* vocata. Ruta ut diximus contra maleficiatos valet, fortasse à crucis signo semini impresso; hypericon vehementissime dæmonas eijcit, ob id vulgo *fuga demonum* nuncupata, ut obsessi nec odorare, nec supra ferre valeant; auguror à thuris odore, quo redolet manibus confricata, quum soli Deo thus donaretur. His in balneis, aut suffitibus, aut gestationibus vsi sumus sæpissime ad dæmonibus obsessos liberandos.

*Arvi coloris flores, & animalia contra Veneris impotentiam
valere; CAP. XIII.*

IDEM melancholiæ morbus ex vehementi imaginatione coitum impedit, vnde sapissime melancholici se maleficiatos putant, & ligatos dicunt; constat enim coitus motu & imaginatione, vt qui se maleficiatum imaginatus fuerit, illico vim amittat coitus; cum præfertim hac imaginatione melancholici laborent, & quum earum complexio frigida & sicca sit, Veneri inimica est. Eadem igitur quæ diximus animalia nigra, viridia, fusca, vel purpurea, lapides, herbæque vim eandem habent ad huiusmodi infirmitatem auerruncandam. Picus Martius, vel ex eius generis auis nobis dictus vulgo *turxolopico*, quamque depingit Ouidius Metamorphoseos quartodecimo;

---duro fera robora rostro

Figit, & iratus longis dat vulnera ramis.

Purpureum chlamydis pennæ traxere colorem:

Fibula quod fuerat, vestemque momorderat aurum,

Pluma sit, & fuluo ceruix pracingitur auro.

Pollet vi maxima aduersus ligationes coitus, & clausuras. A dacteo enim à pastorib⁹ cuneo, admota quadam herba, ab his elabitur, Plinius ex Trebio. Herba enim contraria lapidi est, eamque contra lapidem ponit, lapis velut offensus, & non ferens vim herbæ, exilit, atque rursus foramen resoluit, Ælianus & Oppianus. Auis hæc asfata, vel elixa comesta, sanitatem egris celeriter reddit, & incantatione ligatos soluit, ex Kirannide. Pica etiam vulgaris nigri capitis, & colli ad eadem valet, ex Gilberto apud Arnoldum. Coruus niger est, & contra melancholiam valet. Fel mistum oleo corpori illitum, hominē ne coeat, soluit, Rhases ex Cleopatra. Pæonia grana fert ex nigro rufescentia, alijs nigris medio, & purpureis: fatiscentibus enim folliculis semina alterno coloris contextu mirabili naturæ decreto visuntur. magna cum hac pico sympathia. nam fructum radicemue legi noctib. præcipiunt; quia picus Martius interdū facere impetum in oculos dicitur, alioqui effodientibus radicem pæoniæ sedes procidit, si Theophrasto credimus. Medetur pæonia Faunorum in quiete ludibrijs; estur contra malum mentis: hanc & *ephiatcion* vocabant antiqui, vtpote cum aduersus suppressiones incuborum

uborum nocturnas valeret. Abrotoni ramus si subiiciatur pulu-
nari, Venerem stimulare dixit Plinius, habebaturque esse efficacis-
simum contra omnia veneficia, quibus coitus inhibetur.

Quid caruleus, nigerve color naturaliter significare poterit;

C A P. XV.

NIGREDINEM, & viriditatem Auerroes in suis Colliget ex ne-
cessitate fieri ex siccis partibus & terrestribus, & quandoque
fieri ex multo calore, sicut nigredo in Æthiopibus: quandoque per
frigiditatem, sicut vinum nigrum, & hæc differētia indicatur ex eo,
quod processit. Albertus caruleum, nigrum, aut purpureum colo-
rem causari ex terrestri, fumoso, adusto, obscuro fumo. Auicenna
fuscum dominium cholerae nigrae in corpore significare, & ex ad-
ultis humoribus nigricantem vaporem confurgere, Aristoteles li-
bro De coloribus dicebat. Calor agens in humidum, colorem ni-
grum causat, & in Problematis; Omne quod vritur nigrum effici
solutum est. Ego dicerem colorem nigrum adusta indicare, & adu-
sta priuata caliditate, & humiditate: nam calor humiditatem con-
sumit, quæ remanent ergo, sicca sunt. Exemplum erit hyacinthus
coloris purpurei, qui ex Galeno frigidus & siccus est. Cyanus flos
refrigerat, & astringit: Viola purpurea, & huiusmodi.

Albifloræ planta, & animalia pituitam augent;

C A P. XVI.

PLANTÆ vero, & animalia albicolora, quæ adeo mitis acrimoniæ
& saporis sunt, vt in alimentū veniant, hæc ipsa pituitā augent.
Ocymum albo flore est: Galenus, Paulusque ob humorem excre-
mentitium internis partibus vt officientem, cibis abdicarunt, ob id
esum immodico nobis interdixit: nam si quis proinde ac cæteris ole-
ribus eo affatim vteretur, læderet interanea excrementitio humo-
re, quo imbuitur; male cōcoctus, calore natiuo herbae, quasi super-
uacuum, citam noscit putrilaginem. Cucurbita candicant flores, &
caro interna refrigerat, & corporis humorem alit fatuo esum, & vt
insanum & concoctum contumacem à cibis prohibet Galenus; nau-
seabunda & molesto pondere ventriculum aggrauat. Cepa rufa a-
crior, quam cædida. Fungi albi sunt, ex terra, vel radicum arborum
pituita nascuntur: Galenus quibus cibo fuerint, pituitam gelidam,

noxio succo inuictam parere dixit; argumento eorum, qui vomitū reiciunt non nisi concretā, argentemq; cum in confectis emittunt. Lactuca alba est; & pituitosis cauendam monent Medici. Et ad animalia transeundo: Omnium terrestriū animalium sus carne albissima est, & humidissima, & præsertim nuper in lucē edita, plurimāq; pituitā gignit, & superfluitates. Succedit in albedine agni caro, quæ plus humiditatis & lentoris habet & mucoris, & maxime est pituitosa. Anseres & struthiocameli albi, carne alba: ex omnib. volucrib. caro extremētita, & humidissima, & ob id ex ea putrida febres gignuntur, ex Galeno libro De alimētorum facultatibus. Sunt & ranæ subliuidæ atq; subcinereæ, caro albida decorticata: eius substantia adeo laxa est, & humida, quod citæ putredini parata est; vnde qui ranis frequenter vtuntur, colore plumbeo efficiuntur, corpusque putrefactioni aptum redditur.

Albifloræ plantæ ad pituitam valent; CAP. XVII.

116

ALBI CANTES fructu, flore, vel radice plantæ in medicamēta assumptæ, pituitam, vel phlegma expurgāt. Exempla hæc erunt: Daphnoidi flos albet, pituitosa folio recenti, vel sicco exigit per aluū. Chamelæa, & Thymelæa cognatæ naturæ, & figuræ; nā & chamelæa alterius speciei pallent flores è lagenulis argēteis; phlegma vim deiciendi retinēt. Marrubiū in canis florib. & foliis crassam pectoris pituitam eiicit. Hippophaes candidis foliis, & florib. radice lacte madente, pituitas per inferna trahit. Caucalidi in summo umbella candida, renū pituitas extenuat, ex Plinio. Veratrū albū humores omnes maxima vi deturbat, & præcipue pituitā. Heliotropion maius albicantib. florib. in summo capite pituitā per aluum deturbat. Sambuco & ebulo flosculi in umbellis elegantib. candidat cōgesti; quarū folia mollissima eduntur ad pituitā detrahendam. Pyrethri cacumen opacat anethi muscariū, Romani *saluareem* vocant, quod ad saluā, pituitamq; oris siccā dā cōmanducatū ore teneatur. Sphondylion flore candicante pallido; pituitas aluo deicit. Emicat è capiti flos candidus; capitis pituitas elicit, & quæ in ventre coierint. Anemonis genus vnū est, in cuius cacumine flores exeūt albi, nonnunquam tenui quadā purpura resperſi: omnīū commāducata radix pituitā trahit. Angelicæ flores albi in umbella cohæretes, per se pituitosos, lentosq; humores digerit; ex his albiflora est, crassam pituitam potu detrahit, lentitiamq; humorū digerit. Vitis alba, siue

vitabula

Vitabula vulgo, quam secūdam clematidem putant, bibitur ad exigendam per aluum pituitam. Ricinus ex luteo albescētes flores affert; grana cuius pituitā per aluum deiciunt. Ligustrū gallinaceorū pituitas. Lauri flōs albus, pituitā excoquit, extrahitq; Beta & candida est, *Sicula* cognominata Theophrasto; caput purgat indita naribus. Brassicæ species etiam flore albo; succus narib. inditus pituitam elicit, cæterisq; humorib. exonerat. Sinapi flore albicāte, contra pituitā in ore tenetur, donec lique scat, commāducaturq;. Porrum extenuat crassos humores, lentosq; digerit, ob id Aetius Amidenus iis non interdixit, qui lentam crassamq; colligerūt pituitam. Idemq; de ampelopraso dicendum. Est & genus candidæ lactucæ, crispissimi folii, quæ pituitæ lentitiam digerit. Sunt quæ carne quidem modica, sed multa sanie cōstant, quib. semina videntur innatare, vt baccis solani, vesicariæ, bryoniæ, & cyclamino secūdæ: nam si digitis maturæ premantur, copiosa profluit pituita, quæ lenta, tenaxq; sentitur, vt alteri cyclamino, cæteris dilutior. Cyclamini radix pituitas cū melle emendat. Bryonia ex pallido albescētes flores habet, ad idem valens. Iasminon flore albo, lētitiā pituitę digerit frigidis senibus. Nasturtium absistit candicantē pituitam, capitisq; vita euacuat. Ios albus est ex Theophrasto vnus, Actio Ilion (si idē sit) in cibo pituitam detrahit. Lamium flore albo; medetur strumis ex pituita generatis. Oxys flore albo. Lupulus cinereo albo, pituitæ lentitiam per aluum expellunt. Cepa corpore albissima; lentitiā pituitę item digerit. Mastiche alba est; auxiliatur iis, quibus lenta coit pituita, pituitosumque exigit humorem.

Quid albus color in plantis & animalibus naturaliter significare poterit; CAP. XVIII.

DIXIMVS album plantarum colorē ex similitudine pituitæ mēderi posse, nūc videamus ecquid aliorum philosophorū causis euariet. Aristoteles libro De generatione quinto ait, albedinem ex imbecillitate prouenire, & ideo in puerorum oculis cōspicitur, partes enim nuper natæ imbecilles sunt, postea vero in suos colores, in quos futuræ sunt, mutantur: & nos in nostris Physiognomonicis probauimus albos oculos imbecillitatem, & humiditatem notare. Idemq; ait; Animantes cunctæ, quæ siue imbecillitatis causa, siue cæco naturæ vitio præcoci, paruoq; victu sustentantur, candidæ proueniunt; sic lepus candidus inuenitur, ceruus, & vrsus;

& in auibus coturnix, hirundo, & perdix, præsertim quum statim à primis vitæ rudimentis imbecillitatem retulerint. Theophrastus in libro Caularum ait, infirmiora, fragilioraque alba sunt omnia, quam nigra, tum in animalibus, tum in plantis. Aristoteles etiam libello De coloribus ex humiditate albedinem prouenire dixit; argumēto quod rosæ folia, & fructus punicæ initio alba sunt, postremo ex succi concoctione mutantur in puniceum, & halurgum colorem. Frondium vngues semper albescunt, vbi suæ coherent origini; quia ibi humiditas ex alimenti suggestione abūdat, minusque ibi sol cōcoquit; sed extrema foliorum coloriora, quia ibi & minus humoris, & plus concoctionis; quia magis Soli, ambientiq; aeri exposita sunt. Debilis calor albam reddit vrinā, & indigestam. Auerroes in Colliget albedinē fieri dicit ex admistione aquearum partium cum terrestribus; quando est in rebus humidis, significat complexionem humidam, & frigidam: sed albedo pulchra in hominibus prouenit ex admistione terrestrium partium cum aere, & significat coloris temperantiam, vt diximus. Albertus addit, quando cum albedine perspicuitas adest in aqueo humido, parum terre est; nisi quantum ad terminationem humidi perspicui sufficiat; vbi vero diuersitas, plus terræ. Exempla in plantis afferamus aliqua. Cucurbita flore albo est, frigida & humida ex Galeno est. Alsinæ essentiæ aqueæ refrigerans, humectansq;. Fungi albi toti: maxima frigiditate, humiditateq; deleteriæ facultatis. In polygono aquea frigiditas: nymphæam humectare, & refrigerare diximus. Cerasa flore albo frigida, humidaque; sic pyra, malaque. Rosæ albæ minus quam rubæ calidæ, ob id eis ad oculorum inflammationes vtimur. Ocymum & coriandrum frigida dixit Dioscorides. Gramen, ex Simeone Sethi humectans, refrigeransque, & similia. Animalia alba diximus humida, frigidaque, excrementisq; plena: vt de anserē, cygno, struthiocamelo, & similibus.

Quæ rubri coloris sunt, continuo esu sanguinem augent;

C A P. XIX.

SVCCEDVNT rubra, & quæ de aliis diximus, de iis dicemus: continuo esu augent sanguinem. Exempla: Rubescit aliquantulum foris lactuca communis, dum adolescit; sed Cyprii generis ex albo rubicunda est: vidimus quæ tota sanguineo succo madebat, Cæciliana

liana fusci, veluti purpurei coloris, ex Columella. Clamant Medicorum scholæ continuo vsu, esuve hoc olus copiosum gignere sanguinem, quod nulli olerum naturâ comparatum est: & sunt qui vitio vertant eius vsu, eoque nomine damnent; contra quos Galenus inuehitur, quod à veritate plane deficient; nam aliqua olera paucissimum sanguinem, & eum quidem vitiosum parere; lactucam solam multum, & non improbum, & omni ex parte laudabilem progignere. Vinum sanguinei coloris est, merum ac sincerum moderate potum sanguinem gignit, vires alit, venas replet, facileq; in membra distribuitur: alia exempla non suppetunt.

Quæ sanguineo succo madent, ad sanguinis purgationem valere;

C A P. X X.

ET si sanguis nō purgetur, quum ipse sit, qui ab aliis humoribus expurgetur, quæ tamen sanguineo succo prædita sunt, ad quasdam purgationes valere, multis experimentis cōprobabimus, & ad alia quoq; sanguinis medicamenta: qui color tum in florib. tum radicib. succo, vel aliis partib. Rosæ flos fragrantissimi & fragratissimi coloris, odorisve à se initium sumi potest; eius succus adeo vere, & ¹¹⁸ mere sanguinem ementitur, vt Græci sinxerint antè candidâ fuisse, & ex vulnerato Veneris pede, nullo munito sandalio, dum per rosæ frutices præprope ferretur, ex profuso cruore adrubuisse: sanguinem à bili expurgare Mesues dixit, quod eius stamina sint crocea. Color eius chymistico magisterio elicitur, qui vere sanguinem representat, mire ad eundem effectum efficax. In Rhabarbari radicibus subrubentes partes conspiciuntur: Mesues etiam sanguinem clarificare, atque omni ex parte cohibere occulta ratione dixit. Vinum rubrum putridum sanguinem expurgat potum, exhilaratoque sanguine rubrum faciei colorem conciliat. Inest & ceras sanguineus succus; sanguinem is expurgat, ob id qui eis vescuntur, cutis colore nitent. Allium in aruis sponte nascens in summo proceri caulis purpureos flores ostentat, colore & forma conspicuos, ac membrana ambiens spicas rubescit: corpus in meliorem colorem mutat sanguinem emaculando. Tilia fructu lentisci sanguineo. Folia pota sanguinem detrahunt. Centaurium minus flore purpureo, cruentato; infuso eius decocto trahit sanguinem. Crocodilion sanguineo scapo, feruefacto & potu sanguinem co-

piofum per nares pellit. Sunt & rubra lilia, quorum radices cum mullo potæ, inutilem sanguinem ex aluo trahunt.

Rubras plantarum partes, & lapidum esse etiam vulnerarias;

C A P. XXI.

EADEM rubra, vel sanguinei coloris, ad compescendum sanguinem valent, & ob id à chirurgis *vulneraria* dictæ, quod vulneribus adhibeantur. Quorum exempla erunt hæc: Mori fructus sanguineus est, vescentium labra & manus cruentant, & veluti sanguinea tabe polluit: immaturus rufescit, & tunc præcipue sanguinem astringit, maturus nigrescit, & tunc soluit aluum: tunc præcipue sanguinem reprimit, quum illius præcipue similitudinem gerat. Mira produnt de eo; si priusquam in folia exeat, sinistra decerpi iubentur futura poma, (*ricinos* Græci vocant) hi terram si non attingere, sanguinem sistunt adalligati, siue ex vulnere fluat, siue ore, siue naribus, hæmorrhoidis: ad hoc seruantur repositi. Idem præstare & raius dicitur, Luna plena defractus, incipiens fructum habere. Si terram non attingerit, priuatim mulieribus adalligatus lacerato contra abundantiam mensium, ex Plinio. Rubus fructu morum imitatur, fœminarum profluvia cohibet. Galenus vulnera glutinare, dysenterias, ventris profluvia, sanguinis exspuitiones sanare dixit. Sic & rubus Idæus. Malum granatum puniceo coloris est, fructus & flos sanguinem excreantibus, fœmineis vuluæ fluxionibus laborantibus subuenire. Cytini sanguinolenta glutinant, ex Dioscoride. Flores, qui Creta & Cypro aduehuntur, quive rubicundiore colore flagrant, cæteris ad eadem præstantiores sunt. Cistus flore rosaceo, colore mali punici; sic & hippocistus subrufa, sanguinem excreantibus, fœminarumque profluuibus illitu potuve prodest. Polygonos, siue sanguinaria cruentis exulcerationibus, & fœminarum mensibus valet, ex Dioscoride. Galenus cruentorum vulnerum glutinatorium dicit, & manantem sanguinem sistere; & mas qui flore puniceo, valentior est fœmina, quæ alterius coloris flore insignitur. *Lysimachia* altera flore rufi coloris nitet, vulneraria est, & ad sanguineos fluxus, & excretiones valet. *Bistorta* rubro flore, vel subpurpureo, radice subrufescente, itemque folia interna parte. Si fœminæ decocto infideant, aut pubi illinatur,

menstruas

menstruas reiectiones compescit, & iniecta glutinat. Stillatitia minoris aqua epota ad sanguineam resudationem hepaticam pollet. Amaranthus purpurea spica verius quã flore, sed qua nihil aspectu gratius, aut iucundius conspici queat; nam Tyrias purpuras flammeo suo nitore vincit; vsu mensium abundantiam cohibere, & cruentas expuitiones, neotericorum experimento constat. Sideritis tertia purpureo flore est; recenti vulnere apposita sanguinem supprimit. Rhus, quæ *erythros* appellatur; nomen huic fecit coccineus acinulorum color: fœminarum abundantiam sistit, ex Plinio.

119 Fraga puniceo succo turgent, vulnera sanant, & dysenterias cohibent. Corni baccæ per maturitatem rubescunt, dysenteriiis valent, & muliebrum mensium excrecentiis, & albæ baccæ ad alba profluua. Cerasa, quæ *amarendulas* dicimus, diluto sanguinis rubore prædita, sanguini profluenti medentur. Oxyacantha rubras fert baccas; ad menstrua. Eiusdem speciei aronia siue *azarolus* dicta, etiam ad dysenterias valet: Myrti fructus & liber rubei, sanguineis excretionibus & mensibus opitulantur, & præcipue puniceo coloris species illa, & non atra. Lentisci bacculæ rubescunt: aduersus sanguinis reiectiones, & dysenterias. Terebinthi fructus eiusdem coloris, & facultatis. Infectorium granum, quod ex coccifera ilice nascitur, miniato cruore rutilat: Dioscorides ad vulnera commendauit. Tragium semine rufo, fœminarum profluuiis medetur. Balsamina vulgaris fructu interius purpuræ phœnicæ, ad glutinanda vulnera, ad sistendum hæmorrhoidas, & ledi sanguinem præcipuæ dotis. Præoniæ grana rubra: cum vino austero pota, menses sistunt. Xyris semine, & radice rubris, ad vulnera & capitis fractiones. Centaurium minus subrufescenti radice, ad sanguinis eruptiones, & menses: vis in vulneribus tanta, vt cohærescere etiam carnes tradant, si coquantur simul. Hac Chiron curatus dicitur, quum Herculis excepti hospitio pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem, ex Plinio. Symphytum petreum radice subruffa, ad dysenterias, & rubra fœminarum profluua, & recentia vulnera conglutinanda. Anchusæ radices manus sanguineo colore inficiunt: profluuiis mederi Galenus ait: Lycopsis eiusdem speciei & radice; vulneraria est, ex Dioscoride. Potentilla radice nititur exterius purpurascens: dysenteriiis, & vuluarum profluuiis pota, illitave auxiliatur. *Pirrola* vocata, radice exigua, subruffa, vulnerariis potionibus, & vulneribus.

ferruminandis præstat. Virga aurea radice superne rubella, caule etiam leniter rubescēte; sistendo sanguini, & cogendis vulneribus laudatur. Tormentilla radice rubei coloris, cauliculis subrubentibus; compimit menses, & sanguinem è vulneribus manātem; dysenterias tollit, & vulnera glutinat potu hausta. Symphonam, quam alii *cromphenam*, Plinius repræsentat alternis viridibus, roseisque per caulem foliis; eamq; in posca sanguinem reicientibus mederi. Milium Indicum florem rubris panniculis inuolutum habet, radicem etiam rubram; fœminarum profluuia sistit. Blii folia adeo rubescunt, vt coccineo rubore infecta videantur: Hippocrates menstrua sisti eo cibo protulit, ex Plinio. Hydropiper, siue *persicaria* in foliis sanguineis atras maculas habet vulneribus sanandis mirę virtutis. Pratense trifolium variatis guttulis, foliorum maculis in altero rubeis, in altero albidis, quorum opem vnum ad rubra, alterum ad alba fœminarū profluuia experti sumus. Hypericum, ascyrum, androsamum, & coris folia habent, & flores, qui digitis pressi, manus atro cruore inficiunt; ad vulnereum balsama valent. Est & beta tota rubra foliis & radice; constringentem facultatem habet, vnde non vana coniectura ad vulnera valere iudico. Pimpinellæ species *sanguisorba* dicta, rubenti caule exit: muliebribus profluuiis efficacissime prodest, dysenterias, & capitis vulneribus. Oxalidis cauliculi & frondes ad rubescunt; fœminarum menses sistunt. Rubello caule confurgit *solidago Saracenicæ* dicta; solidaginis nomen indepta, quod claudere, & solidare vulnerū labra queat, & vulnerariis medicamentis admisceatur. Equiseti cauliculi rubentes sunt: sanguinè è naribus erumpentem stringit succus, prodest dysenterias, & vulneribus conglutinandis. Aspalathus, siue santalum rubrum, sanguinis fluxiones cohibet, ex Auicenna. Agallochum, siue lignum aloes, rubescens, adstringens est. Quercus lignum rubris per totum venis distinguitur, ob id *robussenum* nomen inditum, pro rubore, ex Festo, quod vbique rubras venas habeat: ad vulnereum profluuia, sanguinis excrementa, & dysenterias valet; eius folia glutinant vsq; adeo, vt Galenus vulnere inficito apposuerit, quū non aliud ad manus medicamen haberet, terendo folia læui petra, & vulnere apponendo. Caphura ex arboris corticibus exudans, maculis inter initia rubentibus, postmodum vi caloris excocta, vel ignium vi candescit; erumpentem sanguinem compescit, eumque cogit. Iuncus odo-

ratus rubente leapo, fragmenta eius in purpuram vergunt: cuius flos sanguinis reiectiones supprimit. Hæmatites sanguinei coloris, mulierum fluxiones, & sanguinis reiectiones cohibet. Cinnabari Dioscorides hæmatitis lapidis parem vim tribuit. Rubrica sinopica ad iocinoris imaginem vergit; vulnerarijs emplastris admisceri solet, daturque iocinoris vitio laborantibus. Rubrica fabrilis colore inferior, & viribus. Coralliū contra sanguinis reiectiones magnopere efficax. Coroneolus lapis sanguinem quocunque membro fluentem sistit, & sceminarum præcipue fluxus. Heliotropio nomen inditum, quod Soli subiecta sub aqua, sanguineū Solem reddat; sanguinis fluxum astringit. Sarda rubei coloris: ad sistendum sanguinem valet. Stibium, & chalcantum si comburantur, sanguinei coloris euadunt, erumpentem sanguinem è cerebri vena, & è pectore mirabiliter cohibere nouimus: sic & de alijs, ne longiores simus.

Quid rubeus color naturaliter significet;

CAP. XXII.

NVNC perscrutandum ecquid naturaliter ex manifestis qualitatibus rubeus color poterit demonstrare. Auerroes rubrum colorem caliditatem demonstrare dixit, propter ignem, qui in eo conspicitur. Albertus non infelix Philosophus, rubeum colorem ex aqua lucida & terra subtili incensa fumosa supernatante causari, quæ aquam & terram in rubeum conuertit. Mihi autem videtur rubeum colorem ex nimia terra fieri; est enim candidus color inter colores pellucidissimus, & rubeus tenebrosus valde ob terreas partes; ob id colores rubri omnes stiptici sunt, vt in rubeo vino videre est: fructus qui nigri futuri sunt, maturescentes rubescunt, & acerbi sunt; vltimam vero maturitatem consequuti, & maxime concocti nigrescunt, vt in cerasis, moris, punicis, oleis, vuis, myrtis, ceterisque videre est. Rosæ, leucoia, & caryophylli flores neglecti, vel in aridis locis consiti, rubescunt nimia siccitate; in cultis vero rigatione, & stercoratione humescentes, nigrescunt. Rosa rubea, & humida calidaque, ex Galeno. Lychnis calida siccaque, sic nerium, ex Auicenna, Aspalathus, siue santalum calidum, siccumque, papaueris siluestris flores etiam calidi sunt, etsi Medici omnes frigidos dicant: dilatis rationibus in sua loca.

DIXIMVS emaculatos plantarum colores, qui simplices nostri corporis humores traherant, nunc multorum colorum petulantiam experiamur. Theophrastus dicit flores alios unicolores, alios bicolores, alios versicolores esse. Aristoteles libro De coloribus ait, florum pars vna rubet, altera punicat, altera candicat, vel purpura relucet, vnde liquet flores specie versicolores notari. Cuius ratio est, quod pars altera concocta magis, altera minus, vel quod diuersis in partibus humor talis, vel varius existat. Sed cur in floribus maior colorum petulantia, quam in folijs, vel fructibus. docet idem Problematum libro, de linguæ coloribus loquens; quod tot in ea colores omnes conspiciuntur, quod in cute; quod præ tenui cuticula cõtegatur, vt vel minima in ea varietas deprehendi possit: quum subtilissimæ plantarum partes, & maxime perspicuæ in floribus perspiciantur. Sed colores, qui alijs coloribus inficiuntur in floribus, vel folijs, varias virtutes & vitia ostendunt, & priorum rationem sequuntur. Flos bicolor vtriusque virtutis compos est, & sic versicolores variorum: vnde accidit, vt eadem planta varias, & inter se pugnantem qualitates habeat, quod ex varijs, & aduersantibus humoribus constet. Mastiche abstergit, digerit, & firmat; acetum frigefacit & calefacit, & contrariæ illis vires sunt; quoniam eorum indiuiduæ particule per appositionem, non per confusionem coeunt, vt arena si lento conglutinetur humore, inque vnum corpus coagmentetur, non per confusionem corpusculorum suorum in corpus, quod vnum videtur, concreuit, sed per conjunctionem, contactumque consistit: ergo si ita est, contrarias qualitates diuersis particulis mastichæ, aut aceti inditas, confundique inuicem recusantes existimasse absurdum non est, vt Alexander notat. In humana Physiognomonia dicebamus homines, qui varijs coloribus conspicuos oculos habent, varijs moribus constare, & plerumque dolosos & reprobos esse; quorum familiaritatem fugiendam dicebamus: sic plantas variorum colorum commistum insignitas, varias & plerumque inter se aduersantes qualitates habere; nec iis fidentum, sed maxima perscrutatione deliberandum. Idem de animalibus, gemmis, & lapidibus dicendum, quorum eadem causa & natura: ob id non simplices humores purgant, quum non simplices colores plantis

plantis insint, sed variorum discrimina promiscue coniuncta. Et quemadmodum nostri corporis humores in alios concoctione trans-eunt, ut bilis in choleram, sic & lutei flores vetustate, vel cultu in croceos, rufos vel purpureos abeunt. Exempla erunt. Si flores sunt albi, luteique, hi pituitam simul & bilem purgant. Anthemidi flores circumcandidi radiantur, luteum glomerulum ambientes; ex Galeno pituitosis & biliosis febribus medentur. Parthenium flore per ambitum albo, intus melino: bilem & pituitam trahit. Sambucus & ebulus umbellas gerunt, quæ candidum florem pariunt, in quorum umbilico flauescunt: vterque pituitam & bilem euacuat; quia vtrisque inter se florum cognatio. Arbor vulgo *frangula* dicta, flores edit albos, sed lignum interius croceo colore flauescit; & pituitam expurgat. Sunt & radices albæ, atræque; quum ater in floribus difficile reperiatur, quæ pituitam & melancholiam expurgant, ut mandragora fœmina, quæ radice nititur foris nigra, intus alba; per vomitum pituitam, atramque bilem extrahit. Apios radicem habet, cuius corpus intus candidum extra corticem nigrum; vomitione bilem & pituitam extrahit. Sunt quæ bilem & sanguinem expurgant, utpote rhabarbarum, radix foris nigra, rufescens intus, & glaucescens cum aliqua albedine; Me sues dicit deijcere modo bilem, sed pituitam, & sanguinem clarificare. Casia crocea rubraq; est: à bili expurgat, bilem secum trahens. Iris ex multiplici colorum mistura non inuenta constat, ut qui in diuersis plantis conspiciuntur, in vnius flore spectanda veniunt: nam amœno flavo, purpureo constat & albo: & præcipue pituitam & bilem extrahens, hæmorrhoidibus & sexcentis alijs medicamentis valet. Dioscorides magni ad omnia usus dixit. Sic etiam rosa, liliū, aster Atticus, & capparidis flores ex multis constantibus habent, & diuersis qualitatibus constant, etiam inter se pugnantibus. Suppetit admirabile quoddam de coloribus dicere, subinde se mutantibus, quos indulgens natura hominum salutis fatagens, elementissime demonstrat. Noxij enim fungi si discerpantur, paruo temporis momento colores variant: nã primo albi, subinde virescunt diluto virore, rancido aspectu, liuido intus colore, rimosa stria, pallido per ambitum labro, ut vere horrore incutiunt; qui colores omnes conspiciuntur in eorum faciebus, qui veneno fungorum, vel laqueo strangulati sunt, quæ colorum varietas in innoxijs non conspicitur.

Monstrat nunquam satis laudata Natura idem in tripolio; quippe ter in die colores mutat, mane candidos, meridie purpureos, sero puniceos ostentat, & præcipue contra venena valet: nam qui veneno necantur, ex pallido purpurei, puniceique conspiciuntur. Eadem in animalibus videre est, ut in testudine aquatica versicolori, gallinis, & alijs. In animalibus & lapidibus quot colores, tot virtutes, & species nocendi. Serpens multis & varijs distinctus maculis, tot habet nocendi species, quod colores distinctos, ex Arnaldo. Et Salamandra morsus tot Medicis opus habet, quod distinguitur maculis. Opalus gemma tot virtutes habet, quot colores.

Lactuosaplante, & animalia ad lac valent;

122

CAP. XXIV.

AT si sanguis superabundat, & non putrefit, ut in superioribus, lac, sperma, & menstruum generat; quorum alterum generationi, alterum generatis inseruit. Dicemus primo de lacte: Plantæ enim lactuosæ, vel quæ lactis similitudinem gerunt, lac generat; facilior enim fit transitus in simile, quam indissimile. Lactuca nomenclatio à lacte est, quod plus ei lactis, quam multis insit: vespertibus ea mulieribus lac auget. Sonchus exiguum lac illato vulnere collachrymat, lactuca similis, nisi spinosus esset: caulis decoctus lactis abundantiam nutritibus subministrat: Virilissimus ijs, quæ lac sibi coire sentiant, ex Plinio. Est iafone olus silvestre cum lacte multo; cruda ex aceto in cibo sumpta, mulieribus lactis vbertatem præstat, inquit Plinius. Althææ radici aqua addita, addensari sub dio, atque lactescere dicit Plinius, & mammarum vitij occurrere. Æque nota lanaria, *lactoris* vulgo, est plena lactis, ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit, ex Plinio. Bryoniæ radix lactat; lactis abundantiam faciunt cauliculi cocti cum tritico, potique. Tragium habet quid lacteum, gummi simile: in lactis defectu mamas replet, eisque vniçe medetur. Sunt & herbæ, quæ supra folia maculas habent, hoc insigni à Natura donatæ, ut lacte valere demonstratur. Carduus lacteus, folijs prægrandibus, lacteas incisuras in folio habet, & quasi lacteas maculas: plebecula muliercularum copiam lactis illius esu prouocat. Est & cerinthe, lycopsis, borago, & similes, quæ lacteas stillas habent, sed adhuc in expertæ virtutis. Sunt & quæ trita,

comman-

commanducataque lacteum succum ostendunt, vt cytissus lac præstat omnibus animantibus, et si à scriptoribus rei medicæ non scribatur, à studiosis agricolationis, & pastoribus non ignoratur, vt à Columella, & alijs habetur. Glaux eiusdem speciei; ad reuocandam valet exhausti lactis vbertatem: ob id Græci *eugalacton* vocant, ex Plinio. Eiusdem speciei polygala, cuius nomen à lacte. Nigella semen commanducatum, lactis speciem præbet: quo mulieres albidam & lacteam faciem reddunt: omnibus diebus sumptum, lac mulieribus auget. Eodem modo cicer vberibus lac auget. Sic granum & hordeum lactescunt, vt ex amylo, & prifana lac abunde suppeditatur. Amygdalæ, auellanæ & legumina, vt fabæ, ex Auicenna, lac generant, quæ commanducata lactescuntia sunt. Sic & animalia quæ multo lacte abundant, scilicet quæ multipara, & multas mammæ habent, ad prouocandum & multiplicandum lac valent. Quærit Aristoteles Problematum libro, cur capris & ouibus plurimum sit lactis, proportione sui corporis? inquit: quod maioribus animalibus alimenti copia in corpus absumitur, cæteris in excrementum se confert; ouibus autem & capris, quantum in excrementum excrefcit, omne in lac transit: vel quod plura gignunt quam quæ magno sunt corpore; itaque plus attrahunt excrementi, propter corporis imbecillitatem redundantis; lac autem excremento consistere certum est. Auicenna inquit: Quidam dixerunt, quod comedere vbera proprie ouium, & caprarum cum lacte, quod in eis continetur, valde est vtile ad hoc, propter illud, quod in eis existit, ex similitudine, aut propter proprietatem quod est in eis. Præterea caprinus, vel ouillus caseus maxime lac auget. Multipara est fûs, & suos partus perfecte edit, & alit: numerus fecunditatis ad vicens, qua nil Natura fecundius genuit. Sus Æneæ triginta porcos pepererat. Lacte suis potum cum mulso, adiuuatur partus mulierum; pro se vero potum, deficientia vbera puerperarum replet, ex Plinio. Vacca abundat lacte: vaccinus caseus datus nutricibus auget earum lac; sic butyrum, ex Auicenna. Sunt & lapides lactei, vel lacteis guttis insigniti, qui lac nutricibus adaugent, vt galactites, ex Dioscoride, & alij.

Lactuofas plantas, & spermatica animalia sperma generare;

CAP. XXV.

123

DIXIMV setiam sperma vtile excrementum sanguinis esse, lac in plantis, quia etiam spermatis similitudinem gerit, sperma etiã generat. Exempla dabimus. Nomen commune tithymalis factum à lacteo succo, quo turgent, & tithymalis prouiores ad Venerẽ fieri homines dixit Plinius. Papauer lactuosum est, & sperma auget, ex Auicenna. Dens leonis ijs confert, quibus Venus effluit. Iasone emarcescentes coitus stimulat, ex Plinio; sic & lactuosa dracunculi radix. Fructus commanducati, qui lac monstrant, ad lacteum sperma generandum valent. Amygdalæ ad recipiendas vires, & ad Venerem roborandam præstant, ex Galeno. Pinei nuclei lactuosi; & ad sperma augendum plurimum comendantur. Pistacea commanducata ad eadem. Thrafi radiculæ Veneris incentiuæ. Legumina eundem præstant vsum. Cicer copiosum semen generat, cuius grana admissarijs equis exhibent, vt & cytissus. Ficus lactuosa, & ad Venerem valet. Ex oryza lactuosus cremor elicitur sperma generans. Phaseoli, & lac omne haustum ad idem valent.

Serosos planta humores serum purgare;

CAP. XXVI.

AT si sanguis in venis non superabundat, sed ab eis excernitur, vt in excrementũ abeat, nascitur ichor, siue serum, vrina, & sudor. Lac, inquit Dioscorides, serum continet, quod vbi discesserit à lacte, multo potentius ad purgationes redditur. Plantæ lactuosæ sunt etiam serosæ; lac postquam extractum est, si remorabitur paulisper, separabitur serum; ob id valde serosos corporis humores excernit. Auicenna ait: Serum, siue aquositas est solutiua, lauatiua, & subtiliatiua. Tithymali omnes lactuosi sunt, vt diximus: Mesues aquam intercutem validissime extrahere dixit. Lathyrus frutex copia lactis turget: grana in aqua pota, hydropicos sanant; aquam ex aluo trahunt cum vehementia. Eiusdem speciei, & vis pityusia, peplus, & peplis. Ficum lac soluit aluum: hydropicis profunt illitu. Mori radice cortex laxat, soluit, purgatque aluum. Sycomorus vtriusque naturæ particeps, & formæ, vtriusque vires habet; scalpitur vnguibus ferreis, aliter non maturefcit, per singulas ætates multo lacte abundante: potentia inter ficum & morum media,

dia. Cucurbitæ succus lactuosus, Græci volunt earum cibo ventrem læuigari. Marina brassica vulnerata candidum liquorem dimittit; in cibo decocta, vehementissime cipaluum. Lactucæ nomen à lacte, quo manat, si eius lac potui detur, extrahit ex aluo chymum aquosum, ex Auicenna: eadem fatiua & siluestris hydropticis à Crateua commendantur. Hieracio candidus, siue lacteus succus, carpitur per messes inciso caule. Succus in posca porus aluum purgat, hydropticis Crateuas propinat. Hippophaes radicem habet lacteo succo scatentem, qui aquam deijcit. Chamælæa lacte manat, aquas per aluum detrahit.

Planta lac cogentes, & humanum semen coagulant, & lac dissoluentes, conceptum disperdunt, & contra venena valent;

C A P. XXVII.

POST QUAM in lactis mentionem incidimus, non ab re fuerit eas plantas & animalia enumerare, quæ lac cogendi vim habent; nõ quod nobis lac coagulare curæ sit, sed quæ id efficiunt, & humanum semen coagulare possunt, quod lactis similitudinem gerit, vt generationi nobis prodesse possint: sic quæ lac eliquant, eisdem lac non coagulari; vnde à nobis fugiendæ, vt semen dissoluentes, & genituram irritam reddentes. Multis enim modis diuina phronica ad generationem propagandam vias referauit, similitudines ostendendo. Ad exempla hæc venient: Carduus spinosus est, radicē habet, quæ durefcens lacteum succū emittit, qui coaguli modo lac cogit. Idem etiam prolificum semen auget. Eiusdem speciei cnicus, cuius semē lac cogit. Spinæ albæ flore rubro, & pastores vtuntur in cogendo lacte, & in caseum spissando. Ficus, & multo valentius caprificus suo lacte lac in caseum cogit: diximus iam ad muliebria, & ad conceptus valere. Galion nomen inuenit ex eo, quod flores eius vi spissandi, lac coagulent, valetque idem ad Venerem proritandā, & ad conceptum. Balsami vis coagulandi lac est; vnde eius probatio est, si lac coagulet; quod quidem adulteratum non facit, immo & in aqua proiectum lactescit; ob id vuluis inditū, vel subditū ijs mulieribus, quæ concipere desierant, restibilem adferre fecunditatem dicunt. Lepus solus ex ijs, quibus pedes multifidi, coagulum habet, ex Polluce: fitque ex eo coagulum, quoniam herbam lactei succi pascitur: suo coagulo omne lac cogitur. Coagulum leporis post

menstruas purgationes appositum vulvæ (pessii instar) cum butyro, præstat mulieribus, vt concipiant, ex Dioscoride: & leporis coagulatum ad drachmas quatuor in potione vini datum, fœminæ de fœmineo, & masculo de masculino, & mox faciat coitum, post abstineat se; statim concipit, ex Sexto. Contra vero, quæ lac dissoluunt, coactumque fluidum reddunt, sperma irritum faciunt, & genituram perdunt: nam in vtero vbi semen à calore naturali, aut virtute formatiua veluti in coagulatum densari oportet, si id, vel externa aliqua vicius, aut aliter quam oporteat fieri omnino prohibeatur, conceptus & fœtus formatio impeditur: quod si ex subditis pessis, vel illita viri glande ex medicamentosa quapiam vi, seminis natura perturbatur; illud, vt par erat, coagulari non poterit, sed fluidum, aut densum, vel male dispositum reddetur. Menthæ folia in lac demersa coire, densarique illud prohibent, Dioscoride teste; & mammillis etiam applicata, in quib⁹ lac densatur in grumos, dissoluit illud, ex Aetio. Vnde muliebrib⁹ ante coitum genitalibus, pessii modo apposita, concipiendi vim adimit, ex Dioscoride; quorum multa apud auctores videre poteris. Sed id duximus præmonendum quod eadem, quæ lac condensant, illam et dissoluunt, vbi coagulatum fuerit; ob id tempus animaduertendum, in quo propinentur: nam post immissum semen & coagulatum, si vulvæ admiseris, dissoluit, ante vero coagulat. Hinnuli coagulatum laudatissimum est, ex Aristotele, ad lac cogendum; idem ad coactum dissoluendum. Idq; priuatim triduo à purgationibus admotum vtero, partus spem intercipit, ex Dioscoride, ita coagulatum semen disperdit. Canabino semini tantâ vis coagulandi inest, vt aqua infusa eam coagulet; sed largius sumptum à viro, genituram illius extinguit: ad si modus adsit, vt diximus, conceptui opem afferre potest. Sal modice comestus, conceptionem adiuuat, sed multum coagulari semen prohibet, vt lac. Sal etiam ouibus sparsus, sed mediocriter, lac auget, Venerem protitat, & fœcunditatem adiuuat; multum vero, steriles reddit, quod coagulatum dissoluat. Præterea quæ lac in ventriculo, vel tauri sanguinem coagulatum fluidum faciunt, eadem contra conceptum valent. Vt calaminthæ folia, laser, sal, acetum, lixiuum, brassicæ femē, grossi lacteo succo turgentes, piper & reliqua. Ob id brassicæ flos in pessu subditus vulvæ post conceptionem, conceptum vitiat, & sic de reliquis imaginandum: sat sit hæc attigisse.

Nec ab re fuerit aliqua addere, quæ nunc in mentem subeunt, animalium venenosorum, quæ virus in lactis formam eiaculantur, vel lac resudant, eisdem lactuosis herbis morsus sanari posse; vel virulentum lac dissoluendo, vel coagulando. Salamandra percussa, lactea sanie manat, irritata lac euomit, ex Agricola: remedio sunt nucleus pinei, ex Dioscoride & Aegineta, lac recens, & præcipue bubulum, ex Dioscoride, scammoniû, cuius succus non vacat lacte, nam lingua tactum lactescit. Rubeta è compressis tuberculis, quibus dorsum exasperatur, lac exsudat: valet ad eius venenû leporis coagulum, lac humanum, balsamum, laser, papauer, & ea, quibus lac cogi diximus. Lacertæ aquaticæ è vulnerebus lactea virosa sanies defluit, vt in salamandra, eodem modo venenosa, eisdemq; remediis occurritur. Quum cauda ferit scorpio, venenum ab eo lacteum fundi Apollodorus autor est, ex Plinio, cuius morsui lactuosa omnia auxiliantur: lac siluestris lactucæ, & fatiux, opium ex lactescentibus papaueribus. Cnico coagulari lac diximus; cõstat à scorpione percussos, quamdiu teneant eam herbam, non sentite cruciatum. Sonchus, laser, alica ex lactescente zea, oryza, & trago. Sic ficus, caprificus, tithymali, & cætera.

Sanguinea plantæ etiam menstrua mouent;

C A P. XXVIII.

EST & sanguis menstruus ex superexcrefcenti humore, sed vtili generationi, quo alatur infans in vtero matris. Nunc & sanguinea alio modo mensium sanguinem mouent, alliciuntque. Rubia radice & semine rubris, ab infectoribus colitur, quod ea lana, & pelles inficiantur: radix, semenque trahunt menstrua. Est & cicer rufum, candido validius, menses trahit. Rufus baccas rubras, vel sanguineas affert; mulierum purgationi valet. Catia corallæ æmula, cinnamomum rufum, menses trahunt. Lauri fructus sanguineus, & olea: lachryma Æthiopica cit menses. Hedera corymbi rubri; triti & subditi, menses mouent. Cyclaminus purpureis, vel colossinis floribus, menses potu, appositue ciet. Anemones phœniceo flore, menstrua mouet. Radix centaurei maioris rubescit; menses extrahit. Phillyrea fructu rubro, cit menses. Pastinacæ radix adeo rufa, vt sanguineo succo madeat; menstrua mouet. Leucium vnum purpurei floris, menstrua expellit. Pæonia grana ru-

bra ciet menses. Hyperici flos digitis tritus sanguineum succum remittit, qua ratione *androsemum* dictum, mēstrua appositum pellit. Hæc omnia ex Dioscoride. Iuniperi baccæ rufæ, quarum oleum ciet menses. Semen ari coccineum, vt coralli modo rufescat, feminis drachmæ duæ ad menses ducēdos valent, & alia infinita. Nunc animalia videamus, quæ mēstruis abundant, & ad euocāda mēstrua valent, & quæ carent, sistant. Vacca purgantur mēstruis, mensura quidem amplius, quam oues & capræ; in regionibus calidis quinto quoq; mense apparent, ex Aristotele; ob id taurinum fel mulierum purgationem adiuuat, lana succida appositum. Olympias Thebana addit æsypum, nitrum, ex Plinio. Oui & capræ menses indicātur tempore coitus, quod idem post coitum, etiam fit ad tempus, mox desistit, donec parturiant; tum denuo indicantur; à partu purgatio abunde sequitur, ex Aristotele: æsypum menses euocat, ex Dioscoride. Ceruæ à partu pituitoso quodam humore purgantur: pessum ex medulla ceruina mensibus euocandis commendatur ab Agricola. Equa mēstruosa non est, immo minimum inter quadrupedes emittere solet: vacat admodum purgamentis in partu, minimumque emittit sanguinis, videlicet pro corporis magnitudine, ex Aristotele: equini pili cinere sanguis sistitur, ad omne profluum imposito, ex Plinio.

Glauci succi planta vrinam ciet;

C A P. XXIX.

VRINA, & sudor excernuntur è sanguine; de vrina nunc dicendum, quam educunt glauci succi stirpes. Horū exempla erunt: Ageratum flore croceo est; vti nidor vrinā mouet. Abrotono aurei coloris splendescunt corymbi; vrinæ angustiis medetur: Hypericum & coris aurei flori sunt, & vrinas pellūt. Celtica nardus non flore solum, sed folio flauescit; vehementer vesicam exonerat. Asarina asaro cognata, melinis floribus; copiose cit vrinam. Crocum & lotium subducit. Idem & crocomagna operatur. Sic cucumis satiuus, siluestris, asparagus, cuthamon, eruca siluestris, asphodelus luteus, ononis, ablinthium, mentha Græca, ruta, panax Heraclium, & Chironium, seseli, anethum, cuminū siluestre, fœniculum satiuum, & siluestre, rosmarinum, cuius semen *cachrys* vocatur, abies, artemisia, conyza, anthemis, althæa, aiuga, heliocyron, corydalis, cytilus,

cus, bunium, stœchas citrina, genista ex Mesue, & rufcus, omnes crocato flore insigniuntur, & insigniter urinam mouent. Sunt & quarundã fructus, vt coronea, punica, cicer, lupinus, similax hortensis, & amni ex Syria delatũ, solanum somnificum fructu in folliculis crocato, cotyledon, acetabulo, vt plurimum gluco. Sic & radices, vt gentiana, & ex Auicenna urinã pellit: pau, nardus, costus, & vitis nigra: A spalathum flauo intus ligno. Flauescunt & gummi, vt lentisci, terebinthi, iuniperi, cupressi, & amygdali, lachryma oleæ Æthiopica, bdellium, succinum, mel & reliqua, quæ piget describere.

Arborum lachrymæ, & sudores ad lachrymas & sudores nostros valent;

C A P. XXX.

SVNT & in plantis lachrymæ, & sudores, ad lachrymas & sudores nostros defluentes valere cõpertum est. Thus arboris lachryma est, quæ flagrantissimis aestibus è pregnantis corporis cortice stillat, cuius fuligo oculorum fluxiones suspendit, hoc exemplo myrrha, resina, styrace, omni de mum lachryma colligitur ad eandẽ utilitates. Lachryma etiam, quæ ex arbore destillat Æthiopica olea, stillicidiis minutis mammosa, hebetiores oculos illitu clarificat, cicatrices in iis & albugines exterit; eandem guttam nostrates fundunt oleæ: & etiam in oleastro quærendam. Aqua, quæ ex ouo, dum igni excoquitur, emanat, ad oculorum lachrymas valet. Est etiam tragacanthæ lachryma, quæ vulnerata radice manans concreuit, huius increbuit vsus ad oculorum medicamenta, ad retusas voces, cæterasq; distillationes. Eadem de sudore dicenda. Gummi ex corticis spiraculis prodeunt, sicut ex poris sudores: vt recte dici possint arborum sudores. Ferula imo caule vulnerata sagapenum emittit, idq; sudores ciet. Myrra lachryma arboris in Arabia nascentis, aduersus alarum sudores, & rēdia cum liquido alumine illinitur; diurnas distillationes lenit, & oculorum vlcera complet. Succinum vt sudor, fluit, & sudores mouet. Smyrnium nomen indeptum, quod succum myrrhæ saporis & odoris exsudet, vt alterum alterius loco cedat, vt myrrha sudores mouet. Anus ficus distillat gummi, modo lachrymã, siccaturq;. Ficus sudores mouent: ob id autumnò insalubres putantur; quoniam desudantia huius cibi opera, corpora refrigescunt. caprificus etiam sudores elicit; oleum vetus corpora excalesciendo sudores discutit. Panax, ferula sui generis, ra-

dix autumnō, caules messibus inciduntur; in Macedonia succus erumpit sponte, *opopanax* dicitur; excipitur cum recens erumpit lachryma, siue sudor, cit sudores. Et ferula oleo perunctis sudores mouet.

Saliuosas plantas, & animalia ad ciendam saliuam valere;

C A P. XXXI.

FIT in ore saliuā, quā plurimum indigemus in febribus, ad sitim extinguendam; atque animo volutanti, quæ plantæ vel animalia saliuam ostendant, occurrit portulaca, cuius folia propter humoris copiam pinguiuscula sunt, & glutinoso constant succo, & saluari lentore; ob id, Leontio autore, portulacæ folia linguæ subdita iis, qui siti excruciantur, bibendi desiderium restinguunt. Ledo folia pinguia in cacumine linguæ similia, largo succo abundantia, semperque virentia: sub lingua ore detenta, refrigerant, & saliuam gignūt; sic cucumeres & eiusmodi similia. Inter animalia limax est, ¹⁷ quæ in subterraneis & humidis locis viuit, etiam sine testis: si tangatur, saliuā vel saluari lentore madida fit: vestigia incessus argenteo colore splendescunt; noctu potius, quam interdiu vagans: gerit in capite lapidem, *limacium* dictum, qui linguæ subditus, miram vim obtinet ad ciendam saliuam: quapropter aridis & siticulosis, nec non febrientibus in ore volutari debet.

Carnosas plantas carnosos homines reddere, & tabidis mederi;

C A P. XXXII.

DIXIMVS de humoribus, & excrementis; nunc ad partes accedamus, & primo similes, & inter eas carnem. Caro, neruus, & vena, partes tanquam omnium communes, quæ velut stirpium elementa habentur. Caro, venam & neruum intercedit, & interdum cortices, interdum folia constituit. Theophrastus radices alias carnosas dixit, quod carne consistit, vt raphani, rapæ, ari, croci, betæ, haskulæ regia, bulbi, scillæ, cepæ, gethyi. Distenditurque caro in latitudinem in betarum foliis & brassicarum; & tandem oleracea, quæ hortis feruntur, colunturque, maiori ex parte carnosā folia habent, arte & cultu saginantur, vt homini alendo peraccommoda sint. Ex aqua carnes generantur, lacte ossa, ex Plinio. Carnosa hæc, quia magni sunt nutrimenti, & facilius in carnem commutantur,

tantur, ad carnosos homines reddendos valent, & Medici phthificis, tabidisque, quibus caro eliquata & tabefacta est, propinant ea, sicut pingua ad macilentos, ut dicemus. Brassica folio carnoso, & caule extumescēti velut rapum, percocta tabidis remedio est. Porrum è bulbaceis, succu, vel ipso in cibo phthificis prodest, ex Plinio. Melopepones carnosī; datur tabidis cremor ei⁹ lacteus ex hordeacea prisana. Ficus fructus carnosa cōstat pulpa; vlcera carne replet. Plantagīni carnosa folia, phthisin sanant, si bibantur. E radice constat albucus, modicis rapis simili; nec alia numerosior, octoginta simul aceruatis sæpe bulbis: mandebatur hic olim cinere tostus, sale & oleo addito, cum ficis quoq; tusa radix præcipua voluptate. Aristarchus eius radicem quoque prodit exsculentam, & odore grato placentem: defectis corporibus, & tabidis constat bulbos eius cum prisana decoctos apertissime mederi, panem ex iis cum farina subactum saluberrimum esse. Bulbi omnes carnosī sunt, multum alimenti afferunt, & carnem creant. Faba carnoso est admodum folio, & carnem gignit. Fungus non nisi caro est, multumque præbet alimentum, ex Auicenna. Esculus, & quercus fructu & folio carnoso, glandes multum alunt, & carnem porcis solidā creant; eorumq; fructibus primæ ætatis homines vescebantur, & esculus nomen ab esca traxit: ante enim cerealem frugem, mortalibus è glandibus victus subministrabatur. Inter animalia testudo & cancer demptis corticibus carnosī sunt, & humidi, quum in aquis viuant, & phthificis medentur. His exemplis alia exquirito.

Ossifas plantas ossibus mederi;

CAP. XXXIII.

NUNC de ossifis stirpibus loquemur, scilicet lignosis; nam lignosa pars stirpis ossibus respondet. Est enim lignū in planta, sicut os in carne, illiusque officio fungitur, ut diximus, quum de similitudine plantæ cum homine loqueremur: vnde ossifas plantas dicemus, quæ plurimo abundant ligno, contrarium in superiori diximus: nam quæ carne abundabant, vacabant ligno. Theophrastus radices multas lignosas, & siccas esse dixit coronariis stirpibus, & longe magis abrotōni, erucæ, sed siluestribus magna ex parte. Lignosa & attriticis radix, bliti, anethi, rumicis, coriandri, & omnium lignosissima ocymi, atque in summam omnium multicaulium. In-

digent ossa siccitate in eorum morbis, & siluestria vrbani sicciora diximus, quæ in eorum aspectu liquido cognoscuntur, quum retorrida sint. Ad ossa carne tegenda optima sunt, dicunt Medici, quæ exsiccant, & nonnullam habent abstergendi facultatem: nam ad nuda ossa carne superuectienda, vtuntur eis quæ abstergant simul, & desiccant, nec magnopere calefaciant. Myrrha cõtorta arbore, dura, & scabra affligit, vt inquit Theophrastus: nudatis ossibus ipsa medetur. Lignosa arbor vlmus: cuius cortex contusus ad ossa fracta valet, ex Auicenna. Myrtus lignosa arbor, subtili cortice intacta, etiam fracta ossa fouet. Eodem modo lentiscus, cuius foliorum decoctum ad ossa fracta ferruminanda valere testatus est Auicenna. Balsamum fruticosâ arbor, cytho, & terebintho persimilis, ex Strabone; ossium squamas detrahere dixit Dioscorides. Aquifolium siluestris arbor, lignosisque virgis fruticans, cuius ope infracta ossa ferruminantur. Verbascum lignosis virgis, fractis & luxatis ossibus auxiliatur. Exsiccat abrotonum, lauendula, libanotis, & similia, quæ siluestria sunt, sed adhuc iam dudum inexplorata.

Neruosas, & cartilagineas plantas, & animalia neruis prodesse, & cartilaginibus; CAP. XXXIV.

NERVVM in plantis dicimus, quod continuum, fissile, prælongumque spectatur, sed infociabile, germinisq; infecundum. Theophrastus neruicaules, & neruosas plantas vocauit ferulam, ferulaginem, fœniculum. Esse & neruosas plantas, quarum caulibus vtimur ad restes, funesve, scilicet flexiles, vimineas, & sequaces, vt linum, canabis, & vrtica. Sunt & plantarum frondes, quæ neruos habent in prona parte, vt manus: alimentum enim per venas, & neruos iis partibus defertur. Vnde frondium aliæ ex neruo, cortice & carne constant, vt ficus, vitis; aliæ quasi ex neruo tantum, vt harundinis & frumenti. Durissimæ arbores, quibus nerui durissimi. Nerui ex ligno & carne temperati videntur, carne quidem tensores, aridioresve, ligno molliores; iis tota planta peruncitur & robotatur. Sed exempla afferamus aliqua. Poterion Iones *neurada* vocant, quia neruosa planta: radices dimittit binum ternumve cubitorum, neruosas, & firmas: tusa præcis neruis, & vulneribus glutinandis illinuntur: illarum quoq; decoctum neruorum affectibus prodest, ex Dioscoride. Maluæ radix neruossima

uosissima est, ut rumpi, extirpariq; nequeat; decoctam neruis pro-
 deſſe dixit Plinius. Huius ſpecies althæa radice neruoſa, duriffima-
 que; ad neruorum rigores Dioſcorides optimam prædicauit. Peu-
 cedanum ferula caulem mittit fœniculo ſimilem; omnibus in vni-
 uerſum neruorum vitiiſ illitum prodeſt, & conuulſis. Laſerpitium
 in Syria naſcitur, caule ferulaceo, neruorum conuulſionibus opti-
 tulatur. Sagapenum ferulaceæ herbæ ſuccus; datur contra neruo-
 rum reſolutiones, & conuulſis. Euforbium ferula in Libya: Meſues
 neruorum inſarētus expurgare, & conuulſis prodeſſe ſcripſit. Tri-
 ticum harundinaceo folio; eius farina ad neruorū fluxiones valet.
 Plinius lactis copiam oſſa alere ſcripſit, frugū neruos, aquæ carnes.
 Ficus frondes habet neruis conſpicuas, quantum cinis neruorum
 vitiiſ, & conuulſionibus illinitur ex oleo. Vitiſ neruos ſuper folia
 exſtantes habet: vinum neruis prodeſt, & nocet: nam vino vetere
 læduntur; & foris adhibito ſouentur, & ſarmentitiſ cinis ad ner-
 uorum craſſitiem valet. Iris harundinaceo folio, & neruoſo cōſtat;
 ad conuulſos valet. Acorum eiufdem ſpeciei & virtutiſ. Lauandula
 cauliculo cōiſtat quatuor neruis per longitudinem præcincto; con-
 uulſis prodeſt: eodemq; modo iuncus odoratus, galbanum, xyriſ,
 libanotiſ conuulſis proſunt. Canabiſ neruoſuſ; contractoſ articu-
 loſ emollit, ex Plinio. Anethum neruorū doloribuſ, ex Auicenna,
 Equiſetum conſolidat vulnereſ etiam in neruis, ex Auicenna; ſic &
 turbit, & albuſ valet ad neruos, ex Plinio, qui neruoſuſ, & inex-
 tirpabilis. Idem & de animalibuſ opinandum: Serpenteſ, & vermeſ
 neruoſi ſunt, ut ſolum nerui videatur: ſerpenteſ neruorū vitiiſ au-
 xiliari Dioſcorideſ dixit. Lumbrici cōtuli & neruis applicati, etiam
 obtruncatoſ ferruminare poſſunt. Tauruſ neruoſuſ animal, cuiuſ
 neruis ad glutinū vtuntur, valet ad ſpaſmum. Et Pliniuſ, ſerpenteſ
 ſeneſcēt in pelle taurina adalligata, ſpaſmoſ fieri prohibet, & me-
 dulla eorū neruorū contractioneſ ſoluit. Nec obſuerit hæc com-
 monere, quæ neruoſa, etiam neruoſoſ intendunt in Venereis con-
 greſſibuſ, ut linum, vitica, ferula, cephalioneſ, cardui, gladioluſ, &
 galanga. Eodem modo & cartilagineoſa plantæ cartilagini meden-
 tur. Cartilago eſt flexilibiſ mollitieſ naturæ providentia, ne aliqua
 corporiſ parteſ frangerētur; rupta non ſolidescit. Pliniuſ cartilagi-
 neum herbarū genuſ vocat, quod tunicis carnoſiſ conſtat, ut cucu-
 miſ, cucurbita, raphanuſ, rapa, napuſ, & paſtinaca. Paſtinacæ uniuſ

hibiscus, quem aliqui *molothen agriam* vocant, aliqui *pistolochiam*: vlceribus cartilagineis, & ossibus fractis medetur, ex Plinio.

Plantas, & animalia villos, vel capillos referentia, alopecis mederi;

C A P. XXXV.

SIMILARIVM vltima capillus erit. Est enim in plantis coma, quæ ab humanæ similitudine nomen emendicauit. Comam vocamus quicquid hilari venustate crinium modo, summa ramorū vel coliculorum exornat. Sape flores, vel florum stamina, corymbi & umbellæ, quum foliatum est cacumen, sua venere comant. Nos capillorum vitis mederi posse dicimus. Exempla hæc erunt:

Polytrichon, siue adianton cauliculos affert nigro colore nitentes, exiles, capillorum instar, nomen ab effectu obtinuit, polytrichon, quod multitudinem capillorum faciat; dicitur & *callitrichon*, quod nigros & pulchros capillos reddat: dicitur etiã vulgo *capillus veneris*, q̄ decoros & venereos reddat: ad defluuia etiam comarum facit. Polytrichon Apuleio herbula est, quæ tenues, exilesq; capillos pro caulibus affert, quorum defectum radices explent. Trichomanes ramulis etiã tenuibus & capillaceis: ad eadem, vt adianton, valet. *Thapsia* folio fœniculaceo, siue capillaceo, cuius succus affricatu alopecis explet. Auicenna testatur parem non habere in operiendo capillis capite. Abrotano folia minutim incisa; Galenus vstinete ad alopecias accõmodari dicit. Fert quercus excrescentiam quandam, quam *pilum* appellant: hæc pilula est, comam gerens lanaceam, mollem. Fert & alteram comigeram pilulam, verno tempore melligeno succo manus inficientem, ex Theophrasto: sed Plinius has pilulas ex adipe vrsino alopecias capillo replere dixit. Sunt & papposi flores, qui in capitulorum verticibus capillata lanugine compacti sunt, & efflorescentibus floribus in pappos abeunt. Carduus fructum affert celerius canescentem, & abeuntem cum aura: antequã floreat, contusus & expressus illito succo alopecias emendat. Harandini fastigio senescente, densius excrescit tomentum, vt in palustribus per autumnũ visitur, *paniculum* multi vocant: arundinum corticũ cinis ex aceto inunctus, ad alopeciam illinitur. Sunt & flores, qui summis umbellarum radiis emicãt, rotunda quadam effigie cæsariem effigiantes, vt ferulacea planta: *Laserpitium*, ferula est; perunctus aceto, pipere, & vino alopecias implet, ex Dioscoride.

ride. Euforbium item ferulacea planta, & circinatae rotunditatis umbellam gerit; & alopeciam capillo replet, ex Auicenna tractatu de alopecia.

CAPILLARES planta capillorum formam experimentes hac tabella curauimus vt in conspectum venirent. In extremis sedibus adiantum appinximus; in media polytrichon Apulei, infra quercus excrescentiam quandam.

130

N 3

Smyrnum silvestre umbelliferum; ex eodem ad alopeciam capillo replendam ingeritur. Sic ammoniacum, sagapenum, & opopanax umbelliferæ ferulæ, ex eodem in hiera Logodiô ad idem propinantur. Cephæ succus alopeciæ affricatur; quia celeriter pilos auocat, sic & allium. Statuminosi flores idem demonstrant, scilicet quibus intus capillacea stamina insunt. Myrti flores ut intus stamina continent, sic & capillos augent. Olea myrteos flores affert; ad eadem præstans. *Martagon* defluentes capillos replicat, & liliium, ex Plinio, & nymphæa liliaceo flore, laurus & hypericon. Sunt in croco flammea stamina, in capilli exilitatē efformata; quæ detracta è medio flore, capillis conferunt. Insunt & duriori thymo capreoli, cincinni, quasi crines, epithimum dicti, & capreolorum modo thymi comas inuoluunt, & veluti capillitio quodam exornant: glabrum caput copiosis crinibus comant, ex Auicenna. Villosissima animalia hirsuta pilo crispo, denso, spinoso, vel quæ spinas capillorum vice gerant, demonstrant; quod maximam præstant opem ad capillos generandos. Animalia villosissima frigidissimis locis inhabitant, ut villis à frigoribus tueantur. Villosissimus animalium lepus; soli enim in bucca & sub pedibus pili, ex Aristotele, & Plinio. Ex leporino crure, vel lana exucta, ex Dioscoride fit medicamentum ad alopeciam. Vrsi pellis villosissima, & Numidicis prolixiores pili, ex Solino: eius adeps alopecijs subuenit, ex Dioscoride, & Auicenna. Suum pili crassiores, quam bouum, & elephatorum; nec hybernum amittere solent, ut ceteræ quadrupedes: eius axungia fluenti capillo fert opem, ex Plinio & Ægineta. Vulpi pellis villosa, in Germania villosior: cuius caput vstum & inunctum, alopecia emendabitur. Erinaceus & histrix aculeos pilorum vice habent: nam & pili in spinas degenerant: cinis exusti echini valet ad capillorum deluua, ex Galeno. Capræ spirillum habent dependentem ex mento: sunt enim pili crassi, & hirsuti: quorum cinis mire fluentem capillum cohibet, ex Dioscoride & Plinio Hippocampo crista duris horret pilis: ad alopecias emendandas datur. Idem de reliquis suspicandum.

Flaua & nigra plantarum partes, & animalia ad flauos nigrosque capillos reddendos præstant; CAP. XXXVI.

POSTquam in crinium sermonem incidimus, docebimus etiam ex apparenti indole, quomodo mulieres placeant viris suis, & viri mulieribus, scilicet quomodo eos flauos reddamus: nam inspiciendo flauas plantarum partes, radices, truncum, flores, siue fructus, si eos optime flauo colore coloratos intuebitur, ad capillorum decorationem valere cognoscemus, demonstrante Natura. *Lysimachia* flore aureo est, *lytron*, tam *Dioscorides*, quam *Plinius* alio nomine appellari tradunt, quod putatur pro luteo deprauatū. *Vitruuius* ait, qui non possunt *chrysocolla*, herba, quæ *luteum* appellatur, vtantur; cœruleum inficiunt, & conficiunt viridissimum colorem. Talis est *lysimachia* apud nostros infectores vsus: nam cœruleo colore, quo glastum tingit, eam superinducentes, viridem efficiunt colorem: nam si per se sola adhibeatur, flauum colorē reddi: quia flauum facit capillum; pictores enim ex luteo & cœruleo cōtritis, viridem efficiunt colorem; à luteo colore, quo micant flores, capillū flauū facere coniecerunt. *Xanthij* semen, quod in *echinata* platani pilula inuenitur, rufescit antequam marcescat; collectū & tusum in fictili, capillū reddit flauum: sic cum vsus exigit, hemina vnus instar in aqua tepida capiti collinatur, vtique si præparatum ante nitro sit caput. Ex quo vsu *Xanthum* flumen dictū putant. *Ligustrum*, siue *cyprum* *Dioscoridis*, quod è *Turcia* nobis adfertur, vulgo *alchena* dictum, cuius folia contrita, crocea, siue ruffa, ruffum capillum reddunt, vt idem inquit; non autē *ligustrum* vulgare *Matthioli*, si folia in radicule succo maduerint; quum constet radícula, si germana est, quam afferunt, croceo folio. *Erythrodanum* Latinis *rubea* dicitur; quia semē & radix rubea est, quibus lanæ & pelles inficiuntur, ob id ab infectores studiose colitur; folia capillum tingunt. *Chrysolachanō* ex colore nomē inuenit, in luteū languescēte, auri emulo, nec aptiori vocabulo, à re ipsa dicto, appellari potuisset: & æmulum auri colorē satis confessus videtur *Plinius*, quum capillos infici siluestri præsertim atriplice commemoret. Accipitrinus pes colore subluteo est, quo capillus rufō colore inficitur *Lycij* lignum intus rufescit, & radix; tusum & maceratum croceum succum reddit; flauos capillos facit ex eodē. *Lotus* radice & fructu

croceis est: Plinius radice lanas, pelles, & cortices tingere dixit, sed Dioscorides capillos rufare. Siue vulgaris lotus fuerit, siue Aphricana, quã nos *uibam* appellamus, mulieres nostrę etiam suum fructũ crocatũ, puniceumue incoquũt, ad deaurandos capillos. Thapsos in Theocrito Poeta legitur herbę genus, tingendis lanis vtile, quo & capillus rufescit; quod non à thapsia diuersum iudico, quũ & thapsia in cacumine umbellas ferat anetho similes, & super eas luteos flores. Mel aurei coloris est: supra omnia flauos, rufos, & aureos capillos efficit. Extrahitur enim aqua chymisticis vasis & oleũ, vt docebimus; hoc rufos, illa aureos capillos tingit mire; colore ad multos dies durabili. Rhabarbarum luteo succo est, tingendis capillis optimum, & caput non lædit. Ex aureo lithargyro paratur decoctum, mire ad capillos aureo colore tingendos vtile, ex Plinio. Arbos, quę vocatur *euonymos*, nostri, quia ad fusos netu muliebri celebres vsurpant, *fusanum* vocant; flore est luteo, siliquis quadrangulis, grano crocata membrana clauso, ligno intus buxęo; nostrę mulieres eo vnguentũ parant, quo ad pulchros & flauos capillos reddendos vtuntur. Et ne latius euagemur, res omnes fere croceę, croceos capillos reddunt. Nos eiusinodi decocto sapissimę vsi sumus. Sumito rhabarbari fabę magnitudinẽ, sceni gręci manipulum, croci siluestris, liquiritiæ, *tabacci* vocati, corticum aranciorum, ac triticeę paleę tantundem; his quernum cinerem addito, & incoquito, vt tribus digitis descendat aqua, inde lauentur capilli. Eadem methodo nigrę plantarũ partes, siue semina, radices, & folia, nigriq; coloris animalia, nigros capillos reddunt. Et ad exempla accedamus. Hedera herbaceis primum corymbis, mox atris, capillũ denigrat, ex Dioscoride. Myrtus baccis nigris; ad capillorum nigritiam vti debere monuit idem. Nigris moris rubus fruticat, velut atro cruore manus inficientibus; eo capillus nigro colore inficitur. Morus fructu, quum pubescit rubro, vbi maturuerit, atro, vt nigrę vitis fructus sanguineo colore, atro manus tingentes. Tingunt capillũ vitium, & ficus nigrę folijs simul coctis in aqua cęlesti. Rhois fructus rubescit; vbi maturuerit, nigrescit, tũc eius decoctũ capillos denigrat. Adianto iuncea sunt cauliculi, capillares, fusco, sericeoue colore nigricantes; capillum tingit: & ad hoc decoquitur in vino cum semine apij, ex Plinio: alij *callitrichon*, alij *polytrichon* vocant, vtrunq; ab effectu. Eruo semen nigrũ, siliquę eius virides, priusquã indu-

indurescant cum suo caule, folijsque contritæ, capillos nigro colore inficiunt, ex Plinio. Cupressi nigra folia capillum denigrant ex aceto. Acaciæ seminis succus maturus niger, acerbus rufescit, probatur nigra, flore subobscuro, ex Demetrio: eo capillus nigro colore inficitur. Polemoniæ nigro in corymbis semine, Plinius nigritiem capillo dare in oleo decoctum dixit. Hypericum semine nigro, succo sanguineo, capillum denigrat, ex Plinio. Ilex ligno, folio, & radice nigris; lignæ radice cortex coctus, dū mollitus intabescat, & tota nocte illitus capillos denigrare traditur, prius cimolia terra purgatus. Gallæ combustæ aceto decoctæ, capillos nigros reddunt. Lithargyrum argenteum decoctum in lixiuio ex quercus cinere, & calce parato, vique dum iniecta alba lana, eam perfecte tingat, mire barbam, & capillum tingit nigerrimi coloris, diuq; durabit, nec detegitur tinctura. Ladano nigra folio; capilli nigritiâ custodit, & canitiem arcet. Nos hac mistura vti solemus pro barba & capillis: Simito lixiuij cõmunis quantum voles, decoque in eo saluiæ, & lauri folia cum corticibus iuglandium viridium: mox laua: aut ablue madefacta spongia, & lætaberis effectû; plurimum enim nux ad denigrandum capillum valet, primum prodeuntibus id cõpertum, infectis tractatu manibus. Ouidius;

Nostra notat fusco digitos iniuria succo,

Cortice contactas inficiente manus.

Eadem regula & in animalibus valet. Capillum denigrant sanguifugæ, quæ nigerrimæ sunt, quæque nigro vino sexaginta diebus computruere. Alij in aceti sextarijs duobus, sanguifugarum sextarium in vase plumbeo iubent putrescere totidem diebus, mox illini in Sole. Sornatius tantâ vim habere tradit, vt nisi oleum in ore cõtineant, qui tingunt, dentes quoque eorum denigrare dicat, ex Plinio. Cornicis ouum in aëreo vase permistum, & diu exagitatum, illitum derafo capiti, donec ouum consumetur, nigrum! capillum efficit: sed donec inarescat, oleum ore habendum est, ne nigrescant dentes, ex Plinio. Oua hirundinum, quæ nigerrimæ sunt idem efficiunt.

Glabri, & crispî plantarum caules, folia, & animalia ad psilothra, & crispî capillos valent; CAP. XXXVII.

SVNT pleriq; herbarum coliculi glabri, lævesque, quibus sustol-
luntur; sunt & depiles plerq; animalium cutes, quæ ad pilorū
nuditatem valent, & ad psilothra. Hyacinthi caulis nulla horret a-
speritate, huius radix māgonicis venalitijs pulchre nota, quæ in vi-
no dulci illita, pubertatem coerchet, & non patitur erumpere. Hoc 133
medicamen comitatur fabula pueri Hyacinthi, quæ Apollo dilexe-
rat, quod impuberes homines reddat: caule & radice imum ventrē
puerorū illinunt, quod tardius pubes erumpat. Cypero lævis cau-
lis & glaber; vis ei psilothri tribuitur, quod cōfestim pilos detrahat.
Dryopteris lævibus cauliculis, filici similibus: radix tusa psilothrū
est. Animalia glabræ cutis pro psilothris valent. Thinnus ab om-
nibus squamis omnino nudus, sed cute plane lævi, ex Aristotele.
Pulmo marinus, si idem sit, pellucidus, crystalli instar, lævis, ex pi-
tuitosa substantia, quæ in aquam soluitur. Lepus marinus lævis et-
iam, loligini similis, Plinius. Psilothrum est thynni sanguis, fel, iecur,
sive recentia, sive servata; iecur etiam tritum, mistumque ce-
dria, plumbea pyxide asservatum. Ita pueros mangonizavit Sal-
pe obstetrix. Eadem vis est pulmonis marini. Leporis marini
sanguine & felle cancri scolopendræ marini cinis cum oleo, torpe-
dinis cerebrum cum alumine illitum sextadecima luna. Ranæ par-
væ sanies efficacissime psilothrum est, si recens illinatur, & ipsa are-
facta ac tusa, mox decocta in tribus heminis ad tertias. Sanguisuga
quoque tostæ in vase fictili, & ex aceto illitæ, eundem contra pi-
los habent effectum. Salamandra liquefacta in oleo, pilos euellit,
ex eisdem. Sic & rubeta glabros facit, ex Catone, balneando & la-
uando. Lacerta viridis oleo decocto, post exemptos pilos facit ne
nascantur, ex Galeno. Chamæleo valet ad depellendos pilos è pal-
pebris, ex Galeno & Archigene. Sed telle vitur Plinius. Magnum
accedit capiti decus ex crispo capillo, idque à mulieribus maxime
expetitur, & quomodo id fieri possit, Natura docente, ex foliorū
similitudine, aliarumve plantarum partium edocemur. Adianto
crispum veluti folium est, cuius decoctum ex semine apij, adiecto
oleo copiose, crispum densumque capillum facit, ex Plinio. Apium
folijs insignitur læviter crispis, dissectis, & oris leniuscule laciniatis,
ad eadem

ad eadem valet; ob id à Plinio cum adianto adiunctum est. Sphondylii frondes quadantenus in extremitatibus crispæ, capillamenta crispâ reddunt peruncto capite, ex Dioscoride. Sic castanearum echini suis aculeis crispum capitis capillitium imitari videntur; faciunt etiam crispos capillos. Cameli pilus fere crispus, fimi cinere capillum crispari cum oleo dixit Plinius, vt etiam ex sanguine pulli bubonis.

De plantarum partibus que humanas representant; & primo que caput, item animalia magni capitis; CAP. XXXVIII.

DIXIMVS similes partes; nunc instrumentarias, & dissimiles; & has in duas partes diuidem⁹, externas, internasq; Primo externas, & à capite incipiemus. Caput in plantis ab humana similitudine appellamus, quod in orbem glomeratur: vnde partes, quæ globoso tubere conerescunt, illico capitis appellationem sibi arrogant. Radices nonnullæ sunt, quæ in capitis magnitudinem extuberant, vt scilla, sic & fructus, vt cucurbitæ, mala Punica. Scillæ in tantum crescunt, vt ad humani capitis magnitudinem accedant: eius vsus est ad comitiales, & alias cerebri ægritudines, præcipue ex frigiditate ortas. Pancratij eiusdem generis; eiusdemque formæ & virtutis. Inter apij genera capitatum est, quod instar humani capitis in Campania exauctum vidimus: proprietate quadam caput ferit, quod folia & semina nigra gerat, arcet tamen ebrietatem, ex Simeone Sethi. Nux Indica fructum producit prægrandem, circinata rotunditatis melonis modo; oleum ex ea elicitur, ad dolorem & alia capitis vitia. Cotonea struthæa, quæ magnitudine sua caput æmulantur, capiti & cerebro conferunt. Cucurbita & melones, cæteris fructibus vastiores, contra capitis dolores, quam ægritudinem *Syriasm* vocant, suis ramentis occurrunt. Papauer latium capitatum est; ijs datur, quibus accersendus somnus. Illud tandem Plinij non omitteremus ex similitudine desumptum. Herbam in capite statuae natam, collectamque alicuius in vestis panno, & alligatam in lino ruffo, capitis dolorem confestim sedare tradunt. Magni capitis animalia paulo supra mensum robusta sunt, cerebrique perfectionem ostendunt, nobis Naturæ indulgentia, ad nostri capitis vitia valere demonstrantur. Asino græde caput, tauro ad sui proportionem paulo maius: ob id Plin. Ex eadem aqua, de

qua aut bos, aut asinus biberit paululum sumptum, aut potatum, tollit efficaciter capitis dolorem, asinique cerebrum ad comitiales valet. Elephanto prægrande caput, ex Oppiani descriptione: credit Aetius non parū iuuari memoria scobe dentis elephāti ex multa pota, & proboscidis tactu capitis dolorem leuari, ex Plinio, & comitialibus mederi. Sui caput grande: duo sunt in eius capite officula perforata à dextris & sinistris, quæ licio suspensa, capitis dolorem tollunt, ex Marcello. Castoreo grandiusculum caput; id ipsum capitis doloribus illinitur, ex Plinio: suffitū & respiratione haustum, vitalem dixit Galenus capiti; cum aceto mulso datum comitialibus, ex Plinio; inunctum medetur vertigini, lethargicos, & veterno obdormiscentes excitat infusum, ex Dioscoride, Plinio, & Auicenna. Noctua ad corporis magnitudinem prægrande caput, à cauda de ouo exit propter pondus capitis; eius cerebrum in cibo sumptum capitis dolori remedio est, ex Plinio. Vpupa magnum habet caput: eius pennæ positæ supra caput hominis sedant totam, id est capitis dolorem; lingua suspensa præstat obliuioni, ex Rhase. Eiusdem generis vlula, cuius ossa capiti alligata, capitis dolorem sanant, ex Plinio, Galeno, & Sexto: cerebrum in cibo sumptum comitiales curat, ex Aetio. Aquilis paulo supra iustum, caput; eius os capiti alligatū, remedium est ad cephalalgiam. Struthio camelo, caput minimum, idem ad capitis vitia de eo nulla extant remedia.

Flores qui oculorum speciem representant, & animalia, eorum vitijs mederi; CAP. XXXIX.

FLORES sunt, qui oculorum similitudinem monstrant, in medio vmbilicum habentes, qui pupillam repræsentant, folia cirrum ambientia, quæ bullatum illud glomerulum cingunt, radios ostendere videntur. Hos omnes oculis mederi dicimus. Et modum ostendemus. Anthemis, siue *chamæmelon* vmbilicum in medio aureum habet, foliolis per ambitum radiantibus, orbiculato ambitu candidis, & purpureis: illita, ægypti medetur. Aster Atticus florem in cacumine profert, per ambitū diuisum anthemidis modo, foliolis stellæ modo radiantibus: oculorum inflammationib⁹ medetur. Semperuiuum maius, siue *ai-zoon*, Romani *iouis oculum* vocant, alij *buphthalmion*, vel *zoophthalmion*, & oculum ex Plinio, quod folia in ambitu oculorum effigiem referant. Dioscorides oculo-

rum inflammationibus mederi dixit. Nardi Celtica species visitur, flore radiato albo, buphthalmi amulo; ad oculorum medicamenta, vt Celtica nardus reconditur. Caltha florem in orbem circinatum refert, umbone in centro exeunte conspicuo in speciem oculi, siue luminis. A Columella videtur *buphthalmum* dici;

-- & *flauentia lumina calthæ.*

Ad huius vsus acuitur in dies oculorum acies: & huius flore stillatiua aqua, oculorum rubor & inflammatio arceatur, si oculis instilletur; aut si lintea in eo madefacta supponantur. Hieracium flores in ambitu circinatos habet: hanc dicit Plinius accipitres scalpendo, succoque oculos perungendo, obscuritatem cum sensore, discutere: valet ad omnia oculorum vitia, ad nebulas, caligines, epiphoras. Vulgo *scorzonera* vocata; florem promit in orbem circinatum ex pluribus foliis coronatum, vt oculi radios imitetur. Lacteus è radice succus, oculorum aciem acuit.

135 Aconitum pardalianches oculorum medicamenti leuandi doloris gratia adicitur: florem in medio bullatum habet, circum radiantibus foliis. Helenium pro floribus ocellos habet, vt anthemis; vinum ex helenii radicibus paratum, mane visum acuit. Seris pluribus foliis, velut radiolis concinnatis, florem oculum effigiantem profert; oculorum inflammationi auxilio est. Abrotonum fœmina floribus referta, comantibus in summo auri fulgore corymbis, & oculorum inflammationibus commode illinitur. Anemones refert florem papaueris, in medio capitula nigra, medetur oculorum inflammationibus, cicatricibus, & hebetudinibus. Papaueris flos similis, & virtutis. Argemone, vt anemone, flore conformato, ex ea curatur argema, & nubecula. Scabiosa flores profert, quibus defluentibus, capitulum remittit, rotundis ocellis refertum; raro Naturæ artificio oculorum albugines tollit. Iridis flos oculorum colores refert, membranam *χρησθη* dicunt; cit lachrymas. Acacia semen lupino simile, siue crystalloidi oculi; succus oculorum medicamenti valet, & procidentes reprimat. Nunc ad animalia noster se conuertat sermo, num aliquod insigne in oculis habeant, quo admoneamur à Natura ad præclara aliqua oculorum medicamenta. Chamæleonti oculi in recessu caui, & prægrandes, & maiores quam corporis proportio poscat; ad glaucomata, suffusiones & alia oculorum vitia præstat. Rana in oculis solum sangui-

OCULARIVM florum spectandas delineationes peculiaris hæc tabella
 exhibet, quæ hoc capite pertractantur: primam sedem à dextris sibi
 vindicat asteris Attici planta; secundam pardalianchis aconiti, sub-
 sequentem aizoï; postremam anthemidis. In calce in prospectum, &
 in obliquum oculos expressimus.

nem, non alibi habet: ad visus claritatem valere variis experimētis 136
 clara est. Nulli auium maiores oculi quam buboni; valet ad idem.

Noctua

Noctua magni oculi; ad optime videndum valet. Idem de vlula sentiendum. Pavo oculos in cauda multos habet depictos: ad lipitudinem valet suffumigium è suis pennis factum. Oculi testudinis marinae lumen longe lateque iaculantur, morienti alter oculus clauditur, alter apertus remanet, ex Æliano: valet ad oculorum claritatem. Lapis vulgo dictus *belloculus*, quod in albo orbiculo circumcinata nigra pupilla conspiciatur, vnde nomen adeptum: manibus gestatus claritatem visus conciliat.

Magnarum aurium animalia ad auditus grauitatem valere;

C A P. XL.

PLANTAS, quarum partes animalium aures imitentur, dicemus postea, quum animalium partibus similes plantarum partes demonstrabimus; nunc de animalium auribus. Sunt aures auditus instrumenta ad percipiendos sonos parata, animalibus ad defensionem data, vt sonitu territa pericula aufugiant; ob id quibus maiora & magis anfractuosa, melior auditus. Pisces vix constat qua parte audiant, ob id obtusior audiendi sensus, vt pote minus eis necessarius; sed ad exempla accedamus. Lepus magnis praeditus est auribus, quia timidum animal, & inermis: quibus in periculis sibi consuleret; decebat bene auritum esse, vt pericula & insidias longius perciperet, & mature sibi prouideret. Festus auritum vocat à magnis auribus, vel ab audiendi facultate. Plutarchus in Symposiacis sensus acrimonia leporem excellere dixit, & auditu acerrimo praeditum: quare Ægyptii in sacris literis auditum designaturi, leporem pingunt. Apud Græcos nomen *λαγώς*, ab audiendi facultate, *ᾠς*, auris est, *λα*, significatum auget: valet ad auditum, si grauitas sit audiendi; laudant coagulum leporis tertia denarii parte, dimidiaque sagapeni in Aminæo vino, ex Plinio: fel capracorio tepesfactum, in aurem immissum, ei, qui nihil audiat, auditum restituit, ex Galeno. Asino aures longæ, lataeque sunt; nullum animal asino acrius audire fertur, excepto mure, Suidas in Mida: simum asini recens cum rosaceo ad grauitatem auditus tepidum instillatur, ex Plinio. Vacca à triginta stadiis maris mugitum, amatoriæ significationem, quasi tesseram Veneris dantis, exaudit: ob id Ægyptii vaccam venerantur, & Isim bubulis cornibus fringunt, Ælianus: si grauitas sit aurium, Plinius fel bubulum cum yama

capræ imponit, & reliqua Medicorum familia, vel tantum vrina vetus calefacta medetur per lagenæ collum subeūte. Sensu acerrimo audiēdi, vt animalia vngula bipartita prædita, capras esse putāt, ex Æliano; & hominem acuti auditus Ægyptii significātes, capram pingunt, quæ auribus & quadam gutturis parte audit. Adeps caprinus instillatus auribus furdos sanat, ex Æsculapio: vel fel bubulum cum vrina capræ in cornu caprino per viginti dies inhumatū, ex Plinio. Vulpes animal solertis auditus, amnes, gelatosque lacus ad pastus itura, redituraque non transit, nisi aure ad glaciem apposita, coniectare crassitudinem gelu, ex Plutarcho & Æliano: adeps vulpinus ad aurium remedia valet. Aper optime audit. Vulgaris vertus;

Nos aper auditu; lynx visu; simia gustu;

Vultur odoratu, præcellit aranea tactu.

Ad aures minus audientes lotium in vino repositum tepesfactum auribus instillant, ex Plinio. Canis, præcipue sagax, magnas habet aures: *nil cane sagacius* prouerbio fertur: canis adeps cum absinthio & oleo vetere aurium grauitatem sedat, ex Plinio. Anser ad strepitus ales acuta. Virgilius;

--- *canibusve sagacior anser.*

Galli, victis Romanis, in urbem irruerunt, Romamque, præter arcem Capitolinam, ad quam difficilis erat ascensus, ceperunt nocte intempesta, quæ non custodiebatur, inuadunt; ac arx capta fuisset, nisi anseres interfuissent; qui, cum eorum natura sit minime ab strepitu compescere, ad eius clangorem circumfusas excubias excitarunt, ex Æliano: Lucretius ad id,

Romulidis arcis seruator candidus anser.

Ad aurium grauitatem valet seuum ex anseris auribus instillatum, ex Apollonio apud Galenum. Grus sensus acrimonia valet ex Aristotele; quicquid senserit, voce significat, ex Oppiano. Pingue illud dum igni coquitur, quod superfluit, auribus instillatum grauitatem auditus tollit, ex Simeone Sethi.

Planta, & dentata animalia dentibus, & dentationi præstant;

C A P. XLI.

SVNT fructus, & arborum radices, quæ adeo affabre hominum dentes demonstrant, vt non alio Naturam has similitudines ostendisse

stendisse certo sciamus, quam ad hominem commonefaciendum ad dentium dolores, & dentitiones valere. Ad id ostendendum exempla afferamus aliqua. Acini mali punici vere dentes representant; ad gingiuarum vitia, & dentium firmitatem valere eius decoctum testantur auctores. Pinei nuclei incisorios optime dentes mentiuntur; pini folia cum aceto decocta, dolores dentium mulcent. Dentariam herbam, cuius radix miro naturæ artificio compactili squamarum serie constat, vt verè dentes demonstrat, dentibus prodesse audio: quod facile esse potest, quum maxima acerbitate prædita sit. Quæ animalium dentes representent, dicemus deinceps. Sunt & inter animalia, quæ validissimis & magnis dentibus armantur, situ, numero, excessuque insignibus: valent etiam nobis ad firmandos dentes, & ad puerorum dentitiones. Robustis canibus ferrati, & pectinatim coeuntes dentes sunt, ne contrario occursum hebetentur, & validi, vt facillime frangant ossa. Dentium canis cinis cum melle tarde dentientes adiuuat: & canino dente sinistro maximo circumscarificando eum qui doleat, adiuuatur, ex Plinio. Lupis ferrati dentes, & robusti; quare eius morsus vehementissime obest: lupi caninus dens in magnis operibus habetur: nã infantium gingiuas exterrit, quo dentes leuius proueniant, ex Plinio. Leo dentes ferratos habet, & inter eã, quæ tales habent, leo non amittit caninos, ex Aristotele: si dens leonis caninus collo pueri suspendatur, antequam cadant dentes, & in ortu dentium secundorum, securum ab eorundem dolore reddet, ex Rhase. Mures in Paro insula ferrum exedere, & conficere dicuntur. Amyntas in Teredone Babylonica scribit eodem cibo vsos, ex Æliano. Gyaros vna Spardum insula est, vbi mures ferrum erodunt, ex Suida, & Stephano. In Cypro idem accidere scribit Aristoteles in Mirabilibus, Heraclides in Chalcidensibus. Plutarchus in vita Marcelli aurum corrosisse in cella Iouis scripsit: Plinius bis in mense mures iubet mandi, vt caueantur dentium dolores. Hyæna lupi species, dentes ferratos habet; cuius dentes dentium doloribus, vel tactu, vel alligatos prodesse ordine scribunt. Lamia piscis, dentibus est acutissimis, densis, triangulari forma vtrinque; ferratis, quorum sex numero ordines: primi ordinis extra os prominent, & in anteriorem partem vergunt; secundi recti, reliqui in os recurui: hos puerorum collo mulieres suspendunt, vt dentitiones adiuuent. Delphini dentes

pectinatim coeuntes habent; infantium quoq; gingiuis, dentitionibusque multum confert delphini cum melle dentium cinis, & si ipso dente gingiua tangantur.

Canis galeus piscis dentes habet acutos, & ad latera recuruos, sic & glaucus: infantium gingiuis, dentitionibusq; multum cōferunt vtriusque piscis dentium cineres: horum etiam dentibus gingiuas tangi prodest, & è collo suspendi. Sus, elephas, & hippopotamus exertos habent dentes, eisque ad auxilium, & robur datos, quibus non decidunt, ex Aristotele. Cerebrum illitum gingiuis puerorum valet ad faciles dentitiones. Sunt & robusti animalium rostri, validiorum dentium vice, ad molendum cibum, & defensionem dati à Natura. Pici rostro quasi arbores, & quercus tundunt, vt Græcis *στυκοκλάπτοι* dicantur, ex *Æliano*; pascuntur enim vermibus, & tam vehementer arbores excavant, vt eas sternant; præduras amygdalas etiam tertio ictu pertundant, & nucleum erodant, ex Aristotele: quorum rostrum ad collum suspensum, omnem tollit dentium dolorem. Coruini generis auibus prædurum rostrum datum est, ex Aristotele: dentiū dolorem statim eo alligato abire tradit *Plinius*. Galli pugnaces & valido sunt rostro, vt etiam lapillos rumpant: officulo gallinarum si quis gingiuas scarificet, proiecto officulo, statim dolorabit, ex *Plinio*, & sic de cæteris.

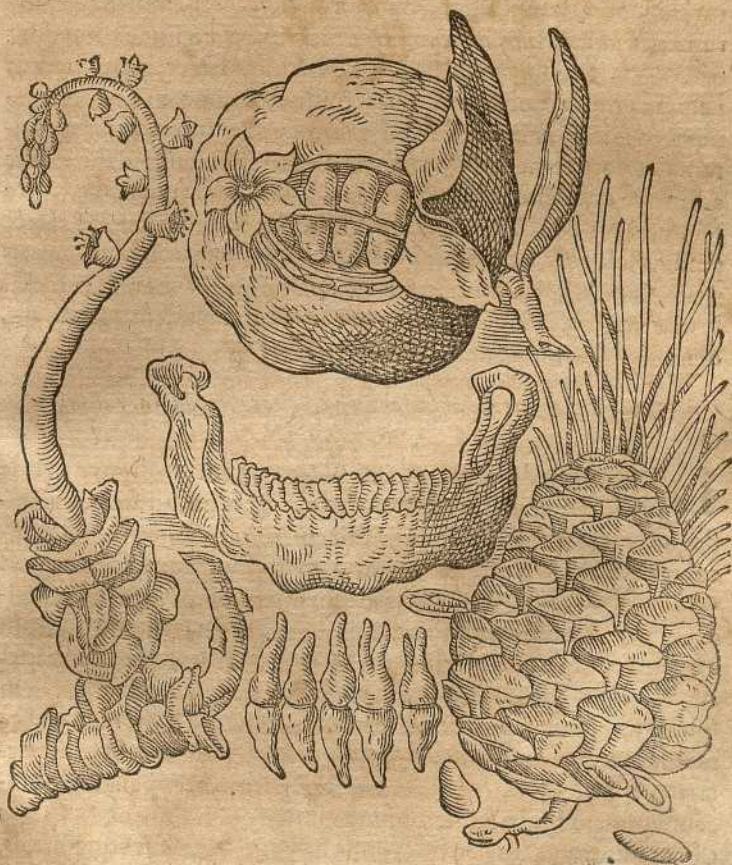
*Ale in plantis ad hominis alarum radia valent; **

C A P. XLII.

INTER caulem & ramos anfractus quidam innasci solent, vnde noua proles egreditur; *ale* dici solent, facta ab humanis alis translatione, velut sinus, vel angulus, in quem in vtroq; complexus coierunt; vnde alarum caua, sinusq; idem sunt: si quando in herbis, arboribusq; plus iulto conspicuos conspicabimur, admonet eo iudicio nos Natura ad virosos hominum alarum odores præualere: nam & homines qui cauas habent, eiusmodi vitio obnoxii esse solent. Id aliquibus exemplis demonstrare sat erit. Laris surgit scolymus alarum cauis, inter caules, ramos, & frondes: graue olentiam alarum emédar, si emedullatæ radicis vncia in vini Falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, item post cibum cyathis singulis pota. *Dioscorides* vrinam trahere copiosam, fæctemque

138

EVULSOS à maxilla dentes tabellula oculis subiecta exprimit : à dextris è dentariis speciem vnam designauimus, putantes ad dentium similitudinem effigiandam suscepturam : à sinistris pineum conum desquamatum, vt è suis loculis iacentes, & exempta pitydes, siue pineoli, & in medio mali punici cortices & membranulam disseuimus, vt acini eosdem simulantes in conspectum venirent.

temque inde scripsit. Genucula diplococcus habet, binis foliis amplectentibus. carinato alarū sinu, in quo fidelia, aut labri modo pluuus humor subsistit, vnde nomen herba duxisse videtur. Quidam alii succum illinum ad idem, exsiccantem, abstergentemq; Smyrnum caulem habet per medium folium transeuntem, vt rotunda folia perforatum caulem ambiat, velut alarum caua ostēdentem, idq; describentes scriptores, *alofum* dicunt. Theophrastus myrrhæ naturæ dixit simile, nihilque à myrrha differre, item myrrha fata natum: myrrha si alumine liquido perungatur alæ, virus extinguunt tædiosum. Sed smyrnum, iis, quibus anima scetet, grauis halitus tædium emēdat: q̄b id meritorias mulieres apium comesse, vt graue virus odoris abigant, oraque earum iucundiores expirent auram. De periclymeno & perfoliata dicendum idem, sed in experta adhuc vires. Albus alofa planta, ob id ad alarum tædia valere Dioscorides & Plinius dixerunt. Hirci valde cauas habent alas & pessime olent: vnde hircinus odor alarum dicitur ab his, & ex eis remedium. Hirci maturioris cornu derasum, vel exuctum cum felle hirci miscetur, & pondere æquo myrrha adiecta, atque inde alæ, demptis pilis, assidue perfricentur, ex Marcello.

Digitatas, & articulatas plantas ad digitos, & podagras valere;

C A P. XLIV.

DE manibus dicemus, & articulis manuum, pedumve: vnde plantæ, quæ eiusmodi membra mentiuntur, ad articulos, podagras, earumq; vitia valent. Sunt enim nodosæ herbæ, vel geniculatæ, vel articulatæ, quæ in quosdam nodos extumescunt; quod vero inter artus, & genucula nodium intercudit, *internodium* dicimus; partes crassiores nodis conglobatæ, in quas internodiorum extrema coeunt, *vertebrae* dicuntur: Hermodactyli radices digiti speciem referunt, in quibus etiam vnguium imago spectari potest in summitate, quæ diuariantur in quatuor, siue quinque radices: Serapionis, & Pauli monitu vim habent ad articulorū defluxum præcipuam. Sunt è testiculorum genere *digiti citrini* appellati ab Auienna, qui humanæ manus similitudinem ostendunt, ob id vulgus *Christi palmam* vocat. Eius radix ima sui parte in æquales quaternos, vel quinos diuiditur, velut digitos: neruorum ob fractu, & pituitosa saburra oppressis opitulatur.

H v e

Huc potissimum spectant palmae Christi vocatae, hermodactyli, & vulgaris ischemi, siue dactyli Pliniani planta, digitatas manus notantes, ut in superiore sede videntur; in ima vero manus cum suis digitis spectatur.

Est in parietibus nascens *gramen digitatum* dictum, quod eius cacumen in quinos surculos diuidatur, ut apertae manus similitudinem ostendant; *ischemon* aliqui dicunt, alij Plinij *aculeatum gramē*,

trium generum; nam in cacumine aculei sunt, plurimum quini, *da-ctylon* vocant, hos conuolutos naribus inferunt, extrahuntque, sanguinē ciendi gratia; alterum, quod est *Aizoo* simile, ad paronychia, & pterygia vnguium, vt cum caro vnguibus increuit, vtuntur cum axungia, ideo *dactylon* appellantes, quia digitis medeatur. *Ricinus* folia quinquepartito habet: ob id aliquibus *Christi manus* dicitur: *Mefues* ea excrementa purgare dixit, quæ ad articulorum compages defluunt: confert & articulorum doloribus, nempe podagricis. *Ficus* etiam tale folium habet: articulorum cataplasmati imponitur. *Nodosæ vitis* sarmenta, vinum ad articulos fouendos valet, & sic de alijs; etfi vulgo iactetur,

Soluere nodosam nescit medicina podagram;

Demonstrabimus tamen aliquibus herbis ei posse occurri, scilicet nodosis. Sed quæ herbæ nodosæ fuerint, quæramus ex magistro. *Theophrast.* dixit, arbores alias nodosas, alias enodes, vt palustres: nodosæ sunt, *oleaster*, *pinaster*, & quæ *apricis*, aridis, vel gelidis locis nascuntur, vt *montanæ*. *Siluestres* nodosiores *urbanis*, & *genicula* in *harundinaceis*, & *gramineis* proueniunt. Etfi ad naturales causas reducere libet, & nodosæ, *siluestres*, & *siccæ* sunt: sed quia articuli plerunq; *pituitosis* excrementis infarciuntur, ob id *siccis* resoluuntur. *Harundo* crebris intercepta *geniculis*, *Auicenna* ad instrumenta iuncturarum valere dixit. *Salsapariglia* nodosa, frequentibus intercepta articulis, profus ad neruorum dolores valet. *Radix china* arundinacea est, valet cōtra *podagras*. *Iridis* radices, vt *harundinis*, *geniculata*, ad *podagras*, & articulorū durtiam. *Sagapenum* è *geniculato ferulaceo* caule, ex *Mefue* articulorum compaginib. quantumlibet admotum valet, & dolores sedat; quippe quod humorum lentores in his cruciatus excitantes, funditus delet. *Ammoniacum*, *thapsia*, *meum*, *sambucus*, *ebulus*, iis, qui *podagra* tentantur, eodem modo profunt. *Hordeum* *podagricis* inflammationibus valet. *Cucurbita geniculatis* flagellis eas refrigerat, *cucumis*, *colocynthis*, ex *Mefue* *Aristolochia* nodosis flagellis repens, ex *Galeno* *podagricis* affert auxilium. *Brassicæ* folia, vbi cauli adherent, maximum ostendunt nodum & imus caulis in rapi modum intumescit; *podagris*, & *articularibus* morbis illinitur.

Planta generationis instrumenta demonstrantes, & animalia, ad generationem valent; C A P. XXXXIII,

NATURA procreationi, generationi; fatagens, multas & varias demonstrat in herbis & animalibus similitudines, quibus homines proli consulere possint. Generationis instrumenta vocamus scrotum, testes, & vulvas: vnde plantas, quæ radicibus, fructibus, excrescentijs, alijsue modis hæc demonstrant, ad Venerem valere vereri non debemus. Monstrant fabæ colis grandis similitudinem veram, & vulgo *fabam* vocare solemus. Præterea Theophrastus demonstrans fabæ germinationem, inquit: Faba eadem parte radicem fundit, & caulem, qua etiam nexus siliquarum consistit, inque ea veluti principium quoddam germinandi haudquaquam obscurum: in quibusdam ad mentulæ formam effigiatum sane inspicere possit, ut etiam in cicere, & maxime in lupino, ad Venereas vires roborandas cognouimus fabam valere, cum sit multi flatus & nutrimenti: ob id à Pythagora damnata, quod rei Venereæ proluuium detestaretur. Sic ciceribus, lupinis, & leguminibus, alijs crescentibus, accedit genituræ copia; ut protinus in Venerem ruant, & libidini alacrius indulgeant. Glandes præterea summam coli partem ostendunt, quam præputium vestit: præputium n. est pellis, qua glans tegitur, coles ipse, penis: magna est igitur inter glandem & penis caput similitudo: satisficente calyce, summa glans aperitur, ut dempto præputio summa colis apparet pars: non ab re igitur multa quis ad penis remedia ex glade sumptitare poterit: Glans in cibis multum flatum parit, ex Dioscoride, multum alimoniam. Simeon Sethi præstare dixit, quod flatuosum, & alimentum habet, facile virilia roborare poterit, ob id etiam puto Pythagoram à glandibus abstinendum præcepisse. Nunc è bulbaceo genere radices se offerunt, & plures quam præcis memorate, quas omnes ab effigie *♁* id est *testiculum* vocant, & ab effectu *satyrion*, quod Veneris incentiuæ sint: sed Plinio, & Apuleio vnicus bulbus satyrium est. Genera orchidum plura sunt; quæ geminis constant bulbis, testiculorum humanorum effigie, circa caulem in eorum origine per ambitum quam plurimam fibillam, & capillatam insunt, ex quibus possint alimentum capere, ut pili in pube lanescunt: intus pleni sunt liquidi succi, viscosi, ut aluminis oui, quasi foret semen genitale: siluosis locis, & opacis, vdisque multiplices sunt & varij, quam ut possint enumerari. Sole Geminos ingressuro florent omnes. In Thessalia mulieres in lacte caprino bibere ad stimulandos coitus dixit Dioscorides, quæ omnia è Theophrasto excepit, inquit:

ORCHIDVM species tres finximus; duas didymi, tertiam triorchis,
 simplicis bulbi, cum plerq; sint, omisimus. Confer cum humanis,
 & in nihilo discrepabunt.

Humanis corporibus vltra illa, quæ sanitatem, morbos mortemq;
 spectant, alias quoq; herbas afferre suis virib. posse affirmant; vt pu-
 ta generandi seminis facultatē, sicut qui testiculus appellatus est, &
 magnum ad coitum datum è lacte caprino efficacē esse. Afferret & sa-
 tyrium

tyrium radicem mali magnitudine, fuluam, intus vt oui candidam; vtendum ea, quum concumbendi incessit cupiditas: si quidem ea proniores ad Venerem fiunt. Aliud est satyrium erythronium, id est rubrum. cortice radice gracili, ruffo, intus albo: non fecus atq; scincus libidinem excitat, etiam si manu teneatur, & magis si bibatur ex vino. His succedit Serapias peculiari virtute sua, & mirifica Aegyptijs venerandæ Deæ Serapidis augusto nomine dictus. A similitudine testiculorum bulbi omnes Venerem stimulant, ex Dioscoride. Martialis ad hæc;

Cum sit anus coniunx, cum sint tibi mortua membra,

Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.

Dracunculus maior radice bulbosa donatus, singulari, & rotunda, vt testiculus? in vino potus Venerem proritat. Idem de minori dracunculo dicendum. Gladiolus radicibus geminis constat, bulborum modo alterum super alterum insidente, quarum inferior gracilis, superior vberior: superiorē in vino potam Venerem stimulare tradidit Dioscorides. Hastula regia bulbosa, multis radicibus testiculos imitantibus constat, quibus Venerem excitari sæpius diximus, cum vino, aut melle perunctis, aut bibentibus, ex Plinio. Idem de croco, allio, cepa, ampelopraso, & cæteris dicendum est. Sic & quæ oblongo corpore scroti ostendunt imaginem. Porrum Venerem excitat, adeo scroto simile, vt in prouerbiū abierit. Eadem forma adolescens cepa, Plinius. Auiditas coitus putatur & cibis fieri, viro eruca, pecori cepa. Apuleius amatorium esse staphylinum dixit, fortasse quod Venerem stimulari hoc cibo sit creditum; & ideo conceptus adiuuari etiam prodiderunt, ex Plinio. Raphano Venerem stimulari putauit Plinius. Sifer eiusdem formæ, & vt Opion & Diocles tradidere, ad eadem valet; sic de napo, rapo, pastinacæ & alijs dicendum. Sunt & quædam plantæ & animalia pubem referentia: quæ ad eadem valere iudicarem: nam radices quædam in earum summitate lanuginem habent, vt pubis lanuginem expriment. Eryngij lanuginosa folia circa radices habent; quorum radices saccharo, vel melle asseruatæ, valent, vt qui eas ederint, salaciores euadant. Leontopodion circa radices lanosiore flocco canescit; ad amatoria valere tradit Dioscorides. Concha est pecten vo cata, quod femineâ pubem referat, valet ad venerea, vt ostrea, quærum species est. Demonstrant & animalia, quæ eiusdem sunt

virtutis, aliquod insigne in luxuriæ instrumentis. Buteoni, ex accipitrum genere, testes terni, Græci *σελοπρυ* vocant: eis, qui in Venerem infirmiores sunt, buteonis testiculos cum melle decoctos recentes donant, & statim coibunt. Archelaus lepores androgynos dicit, vno, eodemque tempore alios implere, & ex se parere; quod non nisi ex superflua feminis abundantia & sæcunditate euenit, quod eius hirlutie significatur, ex Aristotele libro De animalium generatione, & Problematum: leporum vuluas & testiculos quidam Medici pollere putant ad coitum in viris, conceptum in mulieribus excitandum. Brileto, & Tharnæ ceruis quaterni renes sunt, ex Plinio; quod idem Ælianus ex Apione refert: sed eius genitale valde neruosum est, ex Aristotele: ceruini testiculi sicci aliquâ partem potato, & concubitus excitabunt cum voluptate, Helychius, & Varinus. Gallis in coitu testes grandiores fiunt, ex Aristotele; quod etiam de perdicibus verificatur, & de palumbis: & omnia ad coitum valent. genitale osseum in aliquibus demonstratur, & ad idem præstant, vt in lupo, vulpe, cane, & mustela videre est. Sic & animalia, quæ nimia copia feminis cito coitum absoluunt, & præcipue ea quæ non foris testes, sed intus in lumbis habent, ob amplexuum incommoditatem citius coitum complere oportebat; ob id semper præparatam feminis copiam habent, & è lumbis ad testes breuis est tractus, vt in ouiparis videre est; ob id ouipara salaciora; & in ouis substantia maxima ad luxuriam est. Heraclides apud Athæneum, apud quem Alexis Poeta quoq; oua inter cibos Venerem incitantes numerat, & Auicenna. Prodigiosa libidinis perdix: si contra mares steterint fœminæ, vt in animalium historia scripsit Aristoteles, aura ab eo flante fiunt prægnantes: hiantes exerta lingua per id tempus astuant, concipiuntque superuolantium afflatu; sæpe voce tantum audita masculi, ex Plinio, quod & Auicenna repetit, & Athenæus ex Alexandro Myndio. Dimicant inter se mares desiderio fœminarum, victus in pugna victoris Venerem patitur. Proditum à Mythicis est, Perdicem fuisse venatorem, qui matris infando amore correptus sit; dum vero vtrinq; immodesta libido feruet, consumptus, & ad extremam labem perductus est: caro perdicis Venerem promouet, ex Auicenna; oua in cibo sumpta vocat Kirannides *amatorium poculum*, quia venerem concitant. Galli testes in renibus habent. Alexander Myndius apud Athæneum, Ven-

neris concitatores esse. Eadem coturnici conueniunt, quæ de perdice diximus. Gesnerus medicus adipem coturnicis cum pauco elleboro ad vim Veneris excitandam membro pudendo inungit; testes sub iecore habet, vt ex eodem legimus. Attagenæ caro ad idem valet, ex Auicenna. Pulmonis vulturini dextræ partes Venerem cõcitant, viris adalligatæ gruis pelle, ex Plinio. Aquilæ renunculi, & testiculi sicci in cibo vel potu dati, siue viro, siue mulieri cõcupiscentiam excitant. Succedunt his quadrupedes ouiparæ, quæ testes in renibus habent. Crocodilo testes intus adhærent lumbis, ex Aristotele: crocodili è dextra maxilla dentes adalligati dextro lacerto, coitus stimulant, ex Plinio. Salamandræ cibo Venerem accendi, si detractis interaneis, & pedibus in melle seruetur, tradit Sextius ex Plinio. Mirum & de stellionis cinere, linimento inuolutum in sinistra manu Venerem stimulare; si transferatur in dextram, inhibere, Plinius. Ad Venerem ciendam, Oribasius apud Aetium: stellionem vstum quam tenuissime conterito, deinde oleũ affundito, atque ex eo magnum dextri pedis digitum inungito, & coito; vbi vero à coitu cessare velis, digitum ipsum abluito: & idem apud Nicolaum Myrepsum, Paulum Æginetam, & Marcellum. Scincus semen auget, & libidinem stimulat, ex Auicenna. Scincorum partes circa renes, tanquam naturalibus erigendis, efficaces bibuntur, ex Tralliano; Plinius latera dicit, & eadem apud cæteros Medicos. Testudo sola ex corticatis renes habet; tegumenti farina accendit coitum. Castor testes ad lumbos habet: fabulosa persuasio est, & antiquitus explosa, quod genitales partes sibi ipsi, urgente periculo, amputent, ob id se peti gnari, vt Solinus scripsit, & Andromachus in Theriaca, & Ægyptij hominem ipsum sibi nocentem describentes, castorem pingunt. Cicero castorem se ea parte corporis redimere dixit, propter quam maxime expeteretur. Idem Ælianus, & Iuuenalis;

Eunuchum ipse facit, cupiens euadere damno

Testiculi; quoniam medicatum intelligit inguen.

Contra sentit Dioscorides, Plinius ex Sextio, & alij. Venerem auget & voluptatem in actu, virilia perungendo.

In maribus, vel fœminis generandis quid in plantis, & animalibus animaduertendum; CAP. XLV.

PRIVS quam ad nobiliora viscera descendamus, genitales particulas explicabimus, siue orchides: ostendunt enim & plantæ maris & fœminæ figuram, vt certum marium, & fœminarum concipiendarû prælagium indicent. In maribus enim ex ilium regione in oblongam, atque rotundam figuram propendent testes, vt Arabibus aliquando vocentur *oua*. At fœminis intus in lateribus vuluæ vtrique accumbunt, singuli iuxta cornua, magnitudine, quam viris longe minores: figura lati & compressi, glandulosique, scilicet extera eorum superficies inequalis; haud secus, quam si plures eiusdem figuræ colligaretur glandulæ, veluti tuberculis oppleti molles, inanesque. Natura tum fructibus, tum radicibus, alijsue partibus insinuat ad mares, & fœminas generandas aliquid præstare auxiliij. Cynosorchis radice constat bulbosa, oblonga, in modû oliuæ gemina; superior quidem durior, & callosior est inferiore, quæ mollior, & rugosior. Ex his radicibus, si maiorem edant mares, mares generari; si minorem fœminæ, alterum sexum. videmus enim in geminis testibus maiorem radicem ad formam testium hominis intumescere, mares gignere, altera exigua vieta, nec orbiculari, sed compressâ, & inani fœminas, ex Theophrasto, Dioscoride, & cæteris. Decebat enim perfectiores radices perfectiorem sexum producere. Cotyledon, siue *Veneris umbilicus*, radicem habet oliuæ modo rotunde oblongam: est & alterum genus, cuius radix grandiuscula, & informis tuberculis quibusdam intumescit; huius vsu Hippocrates fœmineum sexum concipi, sicut priore masculinum prodidit. Theophrastus quasdam herbas ad procreandum marem, vel fœminam tradit, quamobrem aliam marificam, alteram fœminificam vocat, ambo inter se similes, ocymi speciem ferentes. Fructus fœminificæ modo musci oleaginei, verum pallidior; marificæ vero sicut oliua, quum primum è musco emergit, geminus, modo testiculi hominis. Dioscorides de arrhenogono, & thelygono phyllo eadem præfert, non à Theophrasto, sed à Crateua; mox sui oblitus, vel hanc ignorâs, esse mercurialem peculiari loco ait. Mercurialis habet ocymi semen, vt fœmina copiosum, vuæ modo acinis dependentibus; mari iuxta folia exiguum, rotundû, semper geminum, testiculorum modo connexum. Mirum est quod de vtroq; 148

eorum genere proditur; vt mares gignantur hunc facere; vt fœmina, illam: hoc contingere, si à conceptu succus statim bibatur in passio, edanturque folia decocta ex oleo, & sale, vel cruda ex aceto. Quidam decoquūt eam in nouo fictili cum heliotropio, & duabus aut tribus spicis, donec decoquatur: decoctum dari iubent, & herbam ipsam in cibo, altero die purgationis mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum vsu prædicauit has; at hunc modum Medicorum nemo nouit. Ille eas vuluæ cum melle, vel rosaceo, vel irino, vel lirino admouit; item ad ciendos menses, secundasque: hoc idem præstare potu, fœtuque dixit. Herbam *hermupoam* vocant Græci, nos *mercurialem*, ex Mercurio fortasse, ex fœtu, propter binos, veluti testilos coeuntes mari, & fœminæ quandam racemorum speciem præbente, in masculam & fœminam diuisa, & ad vtriusque sexus partus generandos inuenta, & ob id folia genitalibus locis adhiberi. Plinius hæc habet, qui ab vtroque deficiens, bis errat. Sed id tanquam coronidem addere nõ piget, esse masculas & fœmineas plantas; & ad concipiendum mares, masculas; & fœmineas ad eundem sexum, si quis esu cõtinuo, vel decocto à balneis, aliove modo vsus fuerit, vt longius suo loco diximus. Carduorum duo genera; mas compactum conum & conclusum affert, fœmina apertum. Vuluis conferre traditur, vt mares gignantur; ita enim Chærias Atheniensis, & Glaucias scripserunt. Quædam in animalibus obseruanda, quæ maris ideam quandam gerunt, scilicet quod nõ nisi mares gignantur, ad mares valere; & quæ non nisi fœminæ, ad fœminas: non quod re vera sint, sed quod ita esse vulgus existimauit. Lepus vno eodemque tempore tum alios implet, tum ex se parit. Leporem semimortuum captum fuisse scribit Ælianus, atque prægnantem fuisse repertum, vt in vtero dissecti tres lepusculos inuenerint, ac marem fuisse. Coagulum leporis in cibo sumptum, marem concipi facere scribit Plinius. Taurus vbi iuuenecam superuenerit, si à dextra defilierit, marem feminasse certum est, si læua, fœminam: carnem vituli si cum aristolochia inassatam edant mulieres circa conceptum, mares parituras promittit Plinius. Hircus maris figuram ostendit; nam septimo die, à quo natus est, coit: si libeat marem generare, duos testiculos capri assos deuorato, & coeas eodem die, & marem concipies, ex Alberto. Gallus luxuriosus & pugax val-

de, & viri ideam maxime tuetur, ad mares figurandos valet. Galli testes si subinde à conceptu edant mulieres, mares in vtero fieri dicit Plinius.

Qua cordis specimen referunt planta, cordi subueniunt, & magni cordis animalia ad febres valent. CAP. XLVI.

NVNC ad interna viscera transeamus, & à viscerū principe corde incipiamus. Sed cor in plantis alii radicem, alii medullā dixerunt; quę cum corde nostro aut nullam, aut parvā habent similitudinem: at sunt radices, folia & fructus, quę cordis specimen referunt, & ad cordis vitia, siue febres valere possunt. Aliqua adducemus exempla, quibus edoctus lector, alia ex se perquirat in plantis.

Citrium sui fructus effigie cor repræsentat: Auicenna libro De cordis viribus, præcipue ad cor valere dixit: recentiores Medici ad pestilentes febres vtuntur. Anacardi fructus cordi similes figura & colore; vel saltem auicularum cordi non dissimiles, & ob id sic vocati: labantes reuocant sensus. Antora radices duas, quasi corcula ostendunt; auxiliantur omnibus cordis affectionibus, nec minus præstare dicunt febribus pestilentialibus. Montana nardus radículas similiter corculo similes profert; prodest, vt Indica; quæ cardiacam sanat, & ad animi deliquia valet, non solum pota, sed naribus illita. Persæa arbor in Ægypto celebrata, Plutarchus autor grauissimus hanc inter omnes Isidi gratissimam, & in Ægypto celebrari tradit; quia fructum ferat cordi similem, folium vero linguæ: in Perside tam præsentis est veneni, vt vescentes interimat, quia illico cor inuadebat; at in Ægyptum translata, poma fert cibis idonea. Vesicariæ genus, apud nos ropiario opere fenestras opacans, vesículas profert, & intus femina nigra, in quo alba humani cordis effigies visitur: ad cor valere multi retulerunt. Siculæ mulieres, Natura duce, *concordiam* vulgo dicunt, quod maritos cum vxoribus rixantes conciliet. Triphyllon vulgare *alleluya* dictum, in cauliculorum summo profert folia cordis figura; cor roborat: eius stillatitia aqua febre laborantibus fert opem. Pinei fructus cor referunt; viridis pinus aciculæ contrita, ac vino potui data, cordis dolorem abolent. Melissophyllon cordis specie fert folium; Mauritanii miris laudibus ad cordis effectus, & animi hilaritates extollunt. Cardiacæ, siue *moluca* folia melissæ profert; eximia dotis ad cor,

QUATVOR hac pictura occurrunt plantarum partes, ac harum prima in extremis partibus due antora, & montana nardi radices apparent, habentes in medio citrij fructum. In superiori omnium sede apposuimus persee fructum, omnes cordis imaginem, quantum picturis assequi datum est, proxime exprimentes; ac iuxta eum è pulmone euulsum cor, quam fieri licuit, appinximus, vt mutua similitudo exactius contemplari valeat.

146

Altera species eiusdem folii, ad idem valet. Nux ben cordi affimilatur: Auicenna ex proprietate occulta, cordi conferre dixit. Myrobalani referunt idem, & eidem conferunt, ex eodem. Cydonia mala, & pyra eandem figuram exprimunt, & ei mirifice auxiliantur. Nunc magni cordis animalia referemus, quæ cordi conferunt, & febribus. Quæ enim magno corde prædita sunt, frigidiora sunt, meliusque se à febrium caloribus tuentur; quia cor frigidius quam quæ paruum habent; quæ enim paruo corde sunt, vt leo, continua febre laborant, ob superfluum calorem. Quæ igitur maioris cordis sunt, ad febres & ad cordis vires valent. Alino cor maximum, ex Aristotele: est genus febrium, quod ἀμφνυεσνδον vocant, hoc liberari tradunt, si è vena auris alininae tres guttas sanguinis in duabus heminis aquæ quis hauserit, ex Plinio. Ceruo cor maximum, vt omnibus timidis, ex Aristotele: Caro eius contra febres valet. Quasdam principes scæminas nouit Plinius, omnibus diebus carnem cerui gustare solitas, & longo æuo caruisse febribus. Os in eius corde repertum, totius substantiæ similitudine ad cor valet. Elephas duplici corde præditus, ex Æliano: ebur tota sua substantia corroborare Solinus dixit. Hyænæ cor maximum, vt omnibus timidis, & propter metum maleficis, ex Aristotele & Plinio: quibus cor palpitet, aliquid ex corde mandendum, ita vt reliquæ partis cinis cum cerebro hyænæ illinatur. Iecur degustatum ante accessiones, quartanas febres delet. Lepori cor maximum, vt animal omnium timidissimum; aduersus quartanas, simi bubuli cinere conferso puerorum vrina illinunt digitos pedum, manibusque leporis cor adligant: coagulum ante accessionem propinant, ex Plinio. Pantheræ cor maximum, ex Aristotele: si pinguedinis odor recipiatur inter assandum, utilis est pulsus cordis patientibus, ex Rhase. Mustelæ cor maximum, ex Aristotele: febrem curat, ex Virsino. Muribus cor maximum; aduersus quartanas ad alligari iubent Magi muris rostellunt, auriculasque summas roseo panno, ipsumque dimittunt, ex Plinio: sed murini iecoris fibram Serenus bibi iubet cum vino austero.

Planta, quæ pulmonem referunt, & animalia magno pulmone prædita,
ad pulmones valent; CAP. XLVII.

POST cor de pulmone loquemur, cum is cor contineat; referemus & herbas, quæ non pulmonem, quum adhuc incognitæ mihi, sed quæ pulmonis maculas referant subalbicantes. Exempla hæc erunt: Nascitur in quercuum, aliarumve siluestrium arborum caudicibus, & in opacis præsertim siluis herba quædam, superiori sui parte virescens, inferiore pallefcēs, maculis quibusdam referta, vt pulmonem referat, ob id plerisque *pulmonaria* dicta: ea vtuntur ad tabem, pulmonum vlcera, & cruenta sputa, suspiriosos, anhelatores, & asthmaticos. Est altera herba *pulmonaria* dicta, folio buglossi aspero, hirsuto, albis maculis circumaspero, flores purpureos afferens, vt in vulgari *cynoglossa*; non contemnendis viribus ad pulmonis vlcera sananda, detergendaque. Est & altera species in tubaceo generi annumeranda, quæ & albidis maculis varia est, quæ pulmonibus conferre vi prædita est.

Sed animalium pulmonibus nostros adiuuabimus: etsi omnia animalium membra humanis iuuet, illud præsertim iuuabit, quod magnum, vel quod eo careat, tanquam hoc insigni magnitudinis, vel carentiæ nos admoneat Natura, in eis vires subesse. Chamelæonti pulmo proportione maximus, vt nil aliud intus habeat; vt parum abesse scribat Plinius, quin corpus totum pulmone constaret; cuius lingua, cum radice herbæ chamelæonis, & cynoglossæ, obmutescere facit, ex Kirannide. Testudo quidem pulmonem & sub toto tegumento habet, ex Plinio: phthisi valet, & hæcticis. Pulmonem pauca habent aquatilia, vt ranæ careant: Ranæ in cibus laudantur; phthisi medentur. Ranunculus viridis ad tussim valet, ex Plinio; squillæ pulmonibus, & hæcticis: cancri ad idem valent.

ETSI cuique capiti tabellam peculiarem intericere constituissemus: compendio tamen consulentes, pro presenti, & subsequenti hanc concinnauius; à dextra sui parte pulmonariam promit, subalbidis maculis variam, pro pulmone; à sinistra capnos phragmitis visitur, pro iecore.

*Planta iecur ostendentes, & animalia magno iecore prædita, iecori
profunt; CAP. XLVIII.*

IECUR *σκαρδύ* Galenus vocat, quasi *ficatum*, ita vt vulgo *segado* dicatur, quod ficus similitudinem gerat, quæ Græcis *σκυρδύς* dicitur: vnde iecur anferis ficubus faginatum, principalis cibus in conuiu-
is erat; constat igitur ficus iecur petere.

*Iecoraria planta huc spectat, quam in tabella precedentis ca-
pitæ præmissimus.*

Est inter capnos species, quam *cauam radicem* herbarii vocant,
49 siue Plinii *bulbosam sumariam*: falso putat Fuchsius *pistolochiam*. Cor-
do *capnos phragmitis* putatur, aliis *chelidonia phragmitis*, vel melius,
capnium Aetii. Cuius radix ingenti naturæ miraculo rotunda, quasi
hemicylindros est, adulta vero excauatur. Diu multumque mihi
animum anxit, torsitque cogitatio, quidnam hoc paradoxo indul-
gens Natura demonstrare voluerit: tandem Aetii locus in mentem
venit, vbi de hepate in scirrhum indurato loquebatur, capnii her-
bæ meminit. Consideranti igitur radicem cauam, in ambitu, quasi
in fibrillas, vel lobos diuisam æstate, ad hepatis cavitates vel scir-
rhus valere occurrit: illico experiendum curavi, fauitque rei euen-
tus voto. Vtitur idem quoque ficubus aridis ad eiusdem inflam-
mationes. Agaricum videtur etiam iecur figurare; iocinoris vitio
laborantibus Dioscorides propinat. Sed ad animalia transeamus.
Animalium alicui simplex iecur, alicui duplex; non quod duplici
iecore prædita esse putemus, sed in duos lobos diuisum, velut ge-
minatum videtur; alicui adeo pingue, vt in oleum abeat, nobis Na-
tura datum, vt sciamus ea ad emolliendum iecur valere. Gigil Phi-
losophus animalium hepar ad hepatis dolores valere dixit, & Rha-
ses ab eo, quod idem de omnibus membris euenit. Sed in parte ve-
rum, & in parte falsum est. Dicimus igitur quod in animalibus ie-
cur, quod cæteris maius, vel aliquod insigne habet, à Natura fa-
ctum, vt hominum iecoribus prodesse possit. Nos ex moribus ani-
malia, quæ hæc viscera insigniora habebunt, cognoscemus. Placi-
diora quæque animalium minus fellis, timidiora plus cordis, sala-
ciora plus iecoris, alacriora plus splenis, magis vocalia plus pulmo-
nis habent: vnde vulgatum carmen;

Cor ardet; pulmo loquitur; fel commouet iras:

Splen ridere facit, cogit amare iecur.

Iecur elephanto quadruplo maior bubulo est, ex Aristotele: extremitate hepatis comesta cum aqua sumach, & foliis citri, hepatis dolenti medetur Rhafis. Equus iecur habet in tres lobos diuisum, ex Herocle: equi iecur theca cedrina repositum, deinde Chio vino aqua diluto exhibitum, quibus iecur vlceratū est, ne amplius exedatur, efficitur: ex Galeno lib. De paratu facilibus. Lupi hepar aliis dissimile tradit Plinius; sed equi vngulæ simile: Galenus lupi hepar tota substantia hepaticos iuuare scribit abunde se expertū; iecoris dolores reficit lupi iecur aridum ex mulso, ex Plinio. Ranæ iecur geminum, ex Plinio: cuius decoctū ad scabiem valet, ex Auicenna. Anser magnū iecur habet: iecur anseris valet ad iecur. Vultur hepatis dolore afficitur; affect⁹, venatur aues magnas, quarū epar vorat, ex Rhafis. Serenus ad iecoris dolores vulturis iecur concedit. Pastinacæ piscis iecur in duos lobos diuisum; in oleo decoctū, pruritus scabiemq; nō hominis modo, sed quadrupedū efficacissime sedat. Sic & squatina. Ex eius epate fit oleū, quod ad epatis duritiē valet, addita spica Celtica, vel styrace, vel ablinthio. Galeus anthias hepar geminum habet; quod abit in oleum, valet ad duritias hepatis. Sic centrinæ iecur, quod ad emolliendum iecur valet, idemq; substantiæ similitudine corroborat. Idem de galeo glauco euenit.

Plantas lienem, & renes effigiantes, animaliaq; magno liene pradiata, ad lienes, & renes valere; CAP. XLIX.

VENIMVS inde ad lienem, viscus fæculenti sanguinis, qui ab hepate profluit, expurgatoriū; magnitudine manus; figura cauus, gibbosus, ac veluti lunatus est: plantę ergo, quę foliis vel aliis partibus eius figuram ostendunt, ad eius vitia valere coniicimus. Asplenium folium infima parte gibbosum habet ad lienis formam, alii *hemionion* vocant: *asplenon* vocatum, quod animalibus lienem absumat; hoc modo inuentum, testante Vitruuio. Circa Potereum flumen, quod est Cretæ inter duas ciuitates Gnoson, & Gortinam; dextra olim & sinistra eius fluminis pascebantur pecora, sed ex iis, quæ pascebantur, proxime Gnoson splenem habebant; quę autem ex altera parte, nō habebant; illud Medicorum scrutantes scholæ, in illis enasci herbam locis, deniq; compertum prodidere, qua vescentia pecora lienes imminuerent. Hedera lunata, vel gibbosa fert folia; ex aceto cocta, vel cruda deuorata, lienes sanat. Damegeron

est autor, si hederę nigra tres taleolę in mundo linteo ligatę, filo in amuleti modum lienosis appēdantur, gestantes intra triduum hoc vitio liberabunt. Lonchitis flores affert ceu galericulos, paruum exerentes linguam; siquidem minutulis his hiantibus albugo quędam inferiore labro prominens, speciem linguę representat, quasi lienis speciem ostendit: lõchitidos radix decocta, priusquam semē emittat, lienī medetur: eadem in aqua eidem illinitur. Lupinus sua effigie lienem demonstrat; eius decoctum lienosis prodest. Extuberantē lienem aristolochia imitatur, ob id ad extuberantes lienes, cū aqua potata valet. Cyclamin⁹ eodem modo. Ad animalia transeamus. Splenem non omnia animalia dissectum habent; is nonnullis magnus, & oblongus; alijs minimus, varijque coloris; alijs positus iuxta hepar, alijs sub ventriculo. Bob⁹ pro sua magnitudine auctior lien est, ceteris omnibus bisulcis cornigeris rotūdus, ex Aristotele; lienem bubulū in melle edunt, & illinunt ad lienū dolorē. Ad lienem sanandum, emi lienem vituli quanti indicatus sit, nulla pretij cunctatione, quoniā hoc quoq; religiose pertineat, diuisumq; per longitudinem annecti tunicę vtrinq; & induentē pati decidere ad pedes, dein collectū in umbra arefacere; quum hoc fiat, simul residere lienē egri vitiatum, liberariq; eo morbo dicitur, ex Plinio. Hominem lienis vitio affectum Ægyptij sacerdotes per canis hieroglyphicam exprimebant; nam gracillimū habet, quod si vel mors, vel rabies eum inuasit, ā splene est; vt qui canem eo morbo laborantē dissectuerit, cōtagione vim experitur. Canin⁹ lien si viuenti eximatur, & in cibo sumatur, lienis dolores liberat: Quidā recentē super adligant, ex Plinio. Sic animalia quę liene carere videntur, præstant homini, vt eius lien assumatur. Asia regio, Scepsis appellatur, in qua lienes minimos pecori inesse tradit Plinius, & inde ad lienē inuēta remedia. Pecudis lien recens super lienē dolentis extēditur, dicēte eo, qui medeatur, lienī se remediū facere, liberabitur, ex Plinio. Rhōbo aculeato splen inter intestinorū spiras latitat; lienī medetur impositus, dein remissus in mare, ex Plinio. Torpedini lien paruus; lienī medetur impositus. Testudo aquatica paruo liene cōstat, in cibo sumpta lienes tollit, ex Plinio: Pica liene caret; valet ad lienes. Id non omittem⁹ dolichi, siue lobi, & lobia, siue phasioli nō illi triuiales, sed rubentes ex similace hortensiana, adolēcentes eo vsq; in hortis, vt rami sufficiant operi topiario, siliqua scenigraci, in

qua continentur semina renunculis similia. Paulus in quadam compositione, quæ *diatetragon* inscribitur, phasiolos requirit ad renum vitia.

Cauos plantarum caules ad tracheam, & alios cauos corporis meatus valere; CAP. L.

DVM mecum repeto diuinæ Naturæ in hominem exuberantē prouidentiam, nequeo tantæ bonitatis amplitudinē satis mirari: ostendit enim valde nostræ naturæ proficuo præsidio cauos plantarū caules, ad cauos tracheæ meatus, & aquæductus, & cuniculos nostri corporis valere, veluti vrinarios aurium, flatuum & similia. Sed si qui fuerint intellectu malacia laborantes, vel morosi palatus, quibus hæc nostra minus arrideant, sed naturalium caufarum aucupio probata velint; scito Aristotelem libro Problematum dixisse, ijs plāris à Natura cauos caules donatos, quarum natura imbecillis; & Theophrastus id etiam innuens, ait, armamentariā harundinē à ceteris distare, probæ nutritionis causa; vtpote pleniorē, carnosiorēq; quod ex aquarum abundātia prouenire dixit. Et alibi; infarcta fistula nasci triticum ob callosius alimentū: & nos in Apulia vidimus, & Laborinis nostræ Campaniæ campis, ob densum solum denso calamo prodire; sed nostri corporis imbecilliores partes è robustiorib. eiectos influxus recipiūt humores, eijciuntq; ob id cuniculi. Conijcimus præterea cauos caules & inanes in plantis à Natura factos ad expellendos flatu in plantæ corpore conceptos, vt & nostris corporibus. Sed ad exempla accedamus, & de trachea loquemur primo. Casia solutiuā, & purgatrix est, siliquam fert longam, intus transuersis membraneis alueolis dissepitur, vt aspera nostri corporis arteria, quam alij guttur, vel spiritalem fistulam nominant, & cartilagineis anulis cōpacta, compositaque ad imaginem casiaē fistulæ: ad pectus & fauces valere Arabum experimento constat. Triticum harundinaceo calamo, circulis membraneis, vt harundo; ad exasperatā arteriam datur, & farina cruentis excretionibus, ex Dioscoride. Hordeum ad gutturis scabrities, exulcerationesque. Malua inani caule nascitur eius radicum & foliorum decoctum gargarizatum exasperatas fauces lenit, & feruēfacta in cibum apposita, raucedines tollit. Porrum inanē caulem efficit: voci splendore affert, ex Plinio: sectiuo autoritate dedit princeps Nero voci gratia, ex oleo, statis mensū omniū dieb⁹, nihilq; aliud, ac ne

pane quidem vescendo. Allium eodem modo vocem clarificat, ex Dioscoride, & Plinio. Lingua bouis & inani caule: Auicenna ad exasperatas fauces valere dixit. Eadem quoque tussi, & anhelosis medentur. Calamus odoratus nil à cæteris sui generis differt forma; tussi medetur, hausto per harundinem succo. Quartum cinnamomi genus fistulosum, contra tusses valet. Smyrniū orthopnoicos mitigat. Hieracium admisto hysso ad tussim valet, ex Plinio. Equisetum ad orthopnoeam, & tussim. Borago ad idem, ex Auicenna; malua, ex Plinio. Ceba tussientibus, anhelosis, & asthmaticis; spina alba iis, qui cruenta extussunt; allium, auena, & phu tussientibus & anhelosis: sic faba, cucumeres, melones, & sonchus. Flatus excitant hordeum, triticum faba, cepa, allium, scorodropasum, & auena. Ad ciendam vrinam valent spina alba, hordeum, cepa, porrum, allium, scorodropasum, phu, hieracium, smyrniū, equisetum, gentiana, pepo, casia fistula, cinnamomum, calamus odoratus, cucumis, lupinus, milium, & harundo.

Fructus vterum referentes, & fructuum inuolucra, ad vterum & puerorum inuolucra, siue secundinas valere; CAP. LI.

SVNT & stirpiū fructus, siue radices, mulierum vterum referentes, quæ ad partus valent. Aristolochia vere fœminei vteri formam imitatur, & optime puerperijs opitulatur, appellationemq; ei puerperæ tribuerunt; quoniam ἀείσιπλοχενόσσις, id est puerperis egregie salutaris; utpote, quæ remoratos menses, hærentes secundas, & reliquas omnes à partu pellat. Cyclaminus etiam vteri similitudinem exprimit; si prægnans radicem eius supergradiatur, abortum fit; partum appensa accelerat. Diximus herbarum radices vterum referentes, proximum sane erit de fœtum inuolentibus tunicis, inuolucrisque oculis aliqua subijcere, quæ in partu vna prodeunt, ipsumq; subsequuntur, quam membranarum molem Latini *secundas*, & *secundinas* nuncupant. Multæ sunt membranæ, quæ exterius fœtū ambiunt, & inuoluūt. Non secus in plantarū fructib; spectare est quasdam membranas, quæ fructum multis inuolucris inuoluunt, calloso primum, vel membranaceo cortice, mox tenui & cōpactili tunica. In humanum fœtum cōplectentibus membranjs molliculæ quædam adnatæ carnes circumplectuntur, ut instar puluini molli-
152ter in sinu foueant, excipiantque, & per vmbilicum crescenti fœtui alimentum ministrent. In fructibus præter hanc inuolucrū cōpa-

gem multiplices venulæ, & nunquã errabundi ductus succũ expor-
 rigunt, quo augeri possint per vmbilicũ; quod in pomis, scilicet in
 eius medio pendet, & arbori adhæret. Suis puluinatis toris iacent,
 adeo Natura studiosa molliter femina collocare studuit. Et quẽad-
 modũ aduentante partus tempore adambientes fœtus membranæ
 dirumpũtur, fœtusq; in lucẽ egreditur, haud secus in maturationis
 tempore abruptis putaminib. circumsepientibus, loculisq; ex arbo-
 re, tanquã matris vtero, recedunt, deciduntq;. Est & in florib. quasi
 nascentibus fœtibus simile quoddam, quum adhuc conuolutis fo-
 liorum pañiculis nondum dehiscunt, sed capitula quædam in mu-
 cronem leuiter fastigiata primũ à caule profiliũt; ipsq; paulatim in-
 tumescentib. prægnantia florũ inuolucra fatiscunt, vt in rosis se ex-
 plicant. Vnde hinc facile auguramur inuolucra illa, & loculamẽta,
 quæ veluti capsulæ, & pecuniarij sacculi formam referunt, & bulgæ
 sibi nomen ascuerunt, ad matrũ partum, & secundinas foris educẽ-
 das præstare, quũ taliter & ipsę in amplectentis matris sinu foueãt.
 Iuglans huius rei maximũ exhibet specimen, calloso primum, her-
 baceoq; occultitur inuolucro; hinc cõpactili carinarũ loculo, mox ¹⁵³
 tenui tunica, nuclei intus quadripartito digerũtur, lignosa interce-
 dente membrana; ob id Plinius; Duplici nux protecta operimento,
 puluinato primũ calyce; mox ligneo putamine, quot modis & fœt⁹
 in parẽte, hoc est vtriculo, vëtreq; : quæ causã eas fecit (vt est verisi-
 milius) nuptijs religiosas; partu tot modis munito, quam q̃ cadendo
 tipudium, sonitumue faciat elidendo virginum puellarum cla-
 more: ad vuluarũ vitia, & puerperia multis, varijsq; modis præstãt.
 Magna & inuolucrorum mole obtegit nux Indica, cortex exterius
 carnosus, intus villosa materie cõpactus, tenui tunica exterius vesti-
 ente; qua extrita, solutus in capillamenta fatiscit, capaci subt⁹ orbe,
 duro, lignosoq; intus dulcis nucleus candid⁹, & carnosus. Pinus li-
 gnosos conos frequẽti nucamento cõpactiles profert, in quib. nu-
 cleos singulis cameratis totis, ferruginea tunica vestitos, cõregunt,
 pin⁹ secũdas suffitu eijcit. In aro sagacis nature artificio, multiplici
 mẽbrana munit⁹ fœtus ostenditur. Is primũ p̃mit inuolucrum pal-
 mari lõgitudine, qđ mucronata in turbinẽ vaginula pistillo cõple-
 ctitur, & suo fouet sinu: tã est diligens seruandis rerum seminib. na-
 tura; sed vbi fructu prægnans fatiscit in hiatum, solida pistilli facies
 diluioire purpura rutilãs emergit, & anfractu penit⁹ parẽte, crocea
 femina

PECULIARES effigies in hac tabula iuglandis, nucis Indicae, allii, & ari-
 fructus è variis, multiplicibusque tunicis, nexibus ambientibus enul-
 sis, conspiciuntur. Infra humanus fœtus in utero inuolucris oblon-
 ga, & transversa sectura dissectis, apertus in conspectum venit, ut v-
 triusque similitudo concinne possit comprehendi.

femina spectantur, quæ in coronæ modum contexta, inâ eius par-
 tem ambiunt: partus omnium animalium extrahit, naturæ ostio

circumlitum; & seminis, vel radices drachmæ duæ in vini cyathis duobus sufficiunt, si à partu non purgatur, ad secundas trahendas. Dracunculus è foliorum scapi fastigio vagina quædam foris herba cæa profilit, cubitalis fere longitudinis, in mucronem sensim turbinnata, velut erupturi partus inuolucrum; quæ cum dehiscit, sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat: ea seminum incremento distenta, dissilit in rimam, tandem elanguescens flavescit, subarescensque perit, relicto cornu, cuius imam partem racemosus fructus ambit. Tantas ei vires inesse, ut olfactum gravidis abortum inferat, & eliciat partus: & quæ abortum inducunt, eadem secundinas trahere dicunt Medici. Allium quamplurimis velatur membranarum, intus pluribus coagmentatur nucleis, qui velut foedere quodam iuncti, confertim coherent, & præternibus cinguntur membranarum, grandiore folliculo omnes simul ambiente: radix ubi succreuit in nucleos, frunt mox spicarum diortia, ac tunicas disrumpentes, vnumquodque per se iterum in bubulos extumet: feruefactæ eius comæ ius, menses & secundos partus euocat, foeminarum diffusionibus inditum; ad quæ suffitu quoque proficit. Latent & semina aristolochiæ in suis turgentibus lagenulis, velut in oculis, non fetum ac in utero parentis infantes: quæ pessario admota, eliciunt foetum iam frustra erumpere conatum, foetusque lacerata inuolucra, & enixam puerperam diris partus cruciatibus. fere enectam, integræ reddit sanitati, unde sibi nomen asciuit. Sed videamus in animalibus. nunquid Natura nobis extra ordinem cunctorum in aliquibus peculiariter ostendat. Ceruæ statim à partu edunt inuolucrum, nec fieri potest, ut id accipias, prius enim quam in terram demittant, ipse arripiunt: vis in eo medica esse creditur, ex Aristotele. Si cornu superferatur ceruæ à patiente, iuuamento esse, ex Simeone Sethi. Cùm equa peperit, statim secundas deuorat; cuius axungia suffumigata, partum mortuum & secundas euocat, ex Sexto: sed Plinius ungulam dicit. Canes, & catos secundas à partu deuorare vidimus: Plinius partus euocat membrana è canum secundis, si terram non attigerit: firmus cati suffitus, & fel foetum ex utero mortuum extrahunt, ex Rhasse. Sic membrana caprarum, in qua partus editus, inueterata, potuique data in vino, secundas pellit, ex Plinio. Est & lapis aerites dictus, qui sonantem in utero alium lapidem gerit (quod non nisi summa Dei benignitate nobis ostensum est) nam ut in utero alium lapillum

habet.

habet, sic in fœminarum vtero fœrum continere facit; ob id mulieribus sinistro brachio alligatur, vsque donec partus hora aduenierit; qua aduentante, illico à brachio religari, & sinistra coxâ imponi, vt illico & sine labore & periculo enitatur; iam enixa, tollatur è coxa, ne vterus sequatur: nobis frequenti & notissimo experimento cognitum, ex hoc audiuius arboribus adligatum, quibus caduci fructus efficere, vt vsque ad maturitatem in ramis adferuentur.

*Vesicarias plantas, & animalia magnis vesicis prædita,
ad vesicæ commoda valere;*

CAP. LII.

PLANTAS, quæ vesiculas proferunt, non sine munifico Dei luxu, hominis vesicis prodesse ostendemus: possunt & flatus discutere, quum flatus plenæ sint: nam compressæ dissilientes, flatus in sibilum abit. Possunt & calculos è vesica eijcere: nam semina in vesica sonant. Ostendunt & fœtum in vtero, vt acetes lapis. Exempla apponemus aliqua.

155 Solanus heliacacabus, id est vesiculas ferens, humanis similes habet, quæ intus acinum inclusum gerit: celeberrimus huius ad calculos, lotiumque ciendum vsus; medetur etiam eius ardoribus. Colutea Liparæ peculiaris à Theophrasto traditur. Arbor magnitudine præstans, fructum ferens in siliqua, magnitudine lentis, qui oves mirum in modum saginet. Nascitur semine, & fimo præcipue ouillo. Serendi tempus cum Arcturus occidit, mādatur solo præmaceratū, cum iam in aqua germinare cœperit. Foliū mittit fœnugræco non absimile. Arbor primū vnicaulis emicat, trima concidendis scipionib⁹, & baculis idonea. Siquis nimis decurrauerit, mox emoritur; quippe quæ laterib. haudquaquā fruticet; spargitur deinde in ramos, quadrima prorsus arborefcit. Apud nos frutex nascitur ramis exilib. folio fœnugræci, quadriennio in arborem se efferens, vesica membranea, pellucente, prætumida, veluti quodam spiritu distendente turgida, pueri eam digitis cōprimendo in crepitum dissilire faciunt ludibundi, in quo semen atrum, durum, lentis magnitudine, pisi gustu, semine nascitur, & fimo præcipue ouillo. Mauritani vernaculo sermone *sene* vocant; duoque genera faciunt, suæ spon-

VESICARIAS plantas, primo haliacacabum, mox vesicariam repentem, post coluteam præsens icon insinuat; ac vesica esui muscæ-
lis nudata è regione spectatur; conduxerit itaque spectanti, mutuo
simul eas conferre similitudines, quum ad viuum delineatæ sint.

ris, & hortensis; filiquas ventorum vi deturbatas legunt opiliones
faginandis ouibus per quam vtilis. Actuarius interancorum ob-
structio-

structiones explicare dixit pulueris drachmam, vt facile vesicam expediat. Sunt & alia vesicaria plantæ, vt repens, staphylodendros, quarum si opes ad deturbandos calculos, aliaq; vesicæ vitia manifestaremus, putarent scioli potius confictas, & à nobis imaginatas, quam veras esse, cum à vetustioribus Medicis experimento sint incognitæ. Sed ad animalia transeamus. Ea vesicas habent, quæ renes & pulmones. Pisces vesica carent, exceptis delphino, balæna, vitulo, & testudine. Lyncis urinam coire in lapidem dicunt, eius vrina ad vesicæ stillicidia peroptima est; vesica vero in vino pota contra vrinæ incontinentiam valet.

156 IO. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI

PHYTOGNOMONICORVM

LIBER IV.

PROOEMIUM.

PLANTARVM partium similitudines, quæ humana membra mentiebantur, abunde explicavimus; sequitur, vt earundem partium & actionum similitudines agnoscamus, quæ animalium partes & actiones imitantur, vt promiscuas inde vires inuestigemus; altera enim alterius collatione inuicem sibi produnt proprietates: vnde iis precognitis, facilius erit presentis tractatus insinuatio. Hæc vt difficiliora, ita vtiliora, certioraque Natura interpretibus perscrutanda proponuntur: nam meminisse debemus, quæ in humana Physognomonia dicebamus, ea signa in delectu præcipua, quæ ex animalium partibus, & actionibus colligebantur; his insistendum, his strenuam nauandam operam admonemus. Plantarum enim partes, vel actiones, quæ animalium partes & actiones amu-

lantur, insinuant nobis easdem vires retinere, quibus ea præstant. Nos ex infinitis aliqua proponemus exempla (omnia enim quis audeat polliceri?) vt officiose nuperorum expectationi satisfaceremus. Sed ne quis vellicando, nobis vitio vertere possit plantarum similitudines à nobis confictas, & coacte rebus accommodatas; nos solum eas plantarum similitudines proposuimus; ex quibus quum propria deficerent appellationes, variorum populorum, & gentium communi calculo, & sententiis ab animalium similitudine nomen emendicarunt; vnde quiuis peritus arbitrer rei perpensione non maligna, nil à me confictum, nil violenter conquisitum fatebitur; hæc enim veritas nescit fucus; doctrina ex sola Dei benignitate pendet. Sed plantarum partes animalium partes indicantes dicemus primo, mox actiones; & ex animalium partibus primo que integra, post que partes insinuabunt.

Plantarum partes scorpionem integrum representantes, ad eius morsus valere; CAP. I.

A Plantis igitur exordiemur, quarum flores, fructus, radices, aliæ partes integrum animal representant; & primo à scorpionibus & serpentibus incipiemus, familiaribus nobis animalibus, quæ fere nobiscum victitant, vel vbique obuia, exitialia maxime, & perniciofa; in quibus non tumultuaria, sed adeo exquisita imagine in eorum effigiatura delectata est Natura, vt non nisi cæcus in iis decipi possit. Maxima Dei benignitate consultum, ita affabre figuram simulantis, vt hominibus consuleret, earundem virtutum compotes esse, & contra eorum ictus non ignauas, sed strenuas & medicamentosas vires possidere, cæteroquin sueto Medicorum dogmate, aliæ humana methodo nosse non poterant. Quod si quis forte ab homine excogitari hæc posse crederet, ingrata Deorum munera intelliget, vt Plinius inquit. Sed aliqua afferamus exempla. Sed primo maximum Theophrastum audiamus. Non desunt, inquit, quæ forma quadam peculiari spectentur, vt scorpium vocata radix, quæ scorpionis speciem representat, valetque ad eius ictum: vbi videtur methodum hanc nostram, scilicet ex similitudine vires aucupandi non ægreferre. Et alii *Θελίφορον*, alii *scorpionem* appellarunt à radicis similitudine, quæ scorpioni est assimilis, cuius tactu scorpiones torpescunt, stupentque pallentes, & vinci se confitentur; auxiliatur eis elleborum album, tactu resolvente. Tactis quoque

quoque genitalibus feminei sexus animalium, eodem die moriuntur, cuius potum scorpionum ictibus aduersatur. Est altera species Dioscoridis à priori distans, cuius radices in modum squillæ marinæ cirrorum nigrescunt, quam *cynoctonon*, & *lycoctonon* appellant, eaque vtuntur venatores ad luporum necem, quasi lupicida, Plinius marino cammaro similem facit. Sed ego & squillæ, & marino hippocampo assimilari dico, cuius forma spectanti cuiq; plurimum par erit; nam vt squillæ & cammari caudam tabellulis complicatam habent, ita videtur hæc radix quibusdam internodiorum diuortiis seiuncta, à summo sensim se extenuante. Et certè vires squillæ, & hippocampo cognatæ sunt.

Hippocampi vim solus scripsit *Ælianus*; cuius ventrem in vino decoctum, alteri potui datum, primo acerrimo singultu affici tussi, & vehementi vomendi cupiditate; quod si Natura euicerit, in obliuionem, & dementiam incurrere; sin minus, vita excedere; qui euadunt, mente capti, summo aquæ studio tenentur: nam aquam semper appetunt, tum stillantem, tum fluentem, sic & abluere, & natare. Huius vt aconiti in vsum vertere Medici, & ad morsum rabidæ caniculæ; nam hippocampus hydrophiliam, canicula hydrophobiam inducunt, vt diximus. Mouet coeundi appetentiam *lycoctonon*, sic *squillæ*, & *cammari*. Est inter doronicos species vna, siue aconitum; cuius radix etiam integrum scorpionem demonstrat; quæ cum primis easdem facultates possidet, radix teres, orbiculata, inferne in angustum sensim obducitur, transuersis, quasi squamularum torulis articulata, affabre scorpionis caudicellam, vel potius cadauerulum exprimit, paulominus scorpionis corpus effigiat. *Cyper*i radices, oleis oblongis similes, nigrae, rotundæ, inuicem commissæ, fibras vel caudicellas, quali scorpionis brachia demonstrantes, quarum est vsus aduersus scorpionis morsus.

TRES aconitum icones ex viuis plantis expressimus; prima Pliniani 158
 pardalianchis, quam cammaro similem facit; secunda Dioscoridis;
 tertia Theophrasti, integrum referens scorpionem. Infra cammari &
 scorpis effigies subieciimus, vt arcta, quam mutuo habent, similitudo
 contempletur.

Planta, quæ serpentum & vermium formam effigiant, ad eorum morsus valent; CAP. II.

159 SEQUITUR serpentum pestis, quæ non minus acri, & virulento ictu trucidat homines. Natura plantarum radicibus eorum simulavit effigies, ut suo quisque malo cauere possit. Quorum exempla hæc erunt. Non alicubi *spinosos* serpēs, quam in quercuum, vel fagorum radicibus latibula parat. Sic dicitur Galeno, quod in imo quercuum cespite suum sternat cubile. Quercui radices albæ sunt: inflexæ, circumuolutæ, à summo ad imum sensim deficientes, ut incedentis dryini corpus imitentur: quercus eadē illi origo, & remediū est, ut inde profectū malum, inde emanet remediū. Fructus ex omnium glandiferarum arborum genere, & tuscæ radices illitæ, ictæ parti auxiliantur, ex Dioscoride. Herbariorum *bistorta*, seu maius britannica, etiā *serpentaria*, & *colubrina* vulgo Germanis dicta, quod contortis suis radicibus, & in se reflexis, implexis & conuolutis, iacentis, & conuoluti anguis figuram ostentant; ad viperarum & serpentum morsus vulgaris & peruagatæ neotericorum notitiæ, & multæ commendationis. Sic *bonus Henricus* etiam aliquibus *colubrina* dicta, quod eius radix instar conuoluti anguis contorqueatur: cuius vis aduersus anguium morsus explorata. Est & Plinio dracunculus, cuius radix draconis conuoluti modo effingitur, unde ei nomen: quem omnino habentes, angues fugiunt. Herbula, quam *holostium*, aut *siluestrem coronopum* vocant aliqui, radicibus constat tenuioribus, contortis in anguis formam: serpentum moribus mire præstat, ab effectu & figura vulgo *serpentina* vocatur. Est herba vulgo etiam *scorzoneræ* dicta, quod ad morsum valet cuiusdam serpentis, *scorzone* dicti, & ad eiusdem anguis formam effigiata est; longitudo radici sesquipedalis, à summo crassa, sensim in acutum turbinem deficiens, fusci coloris, & eiusdem serpentis. Nullo antidoto illius veneno occurrere potest, quam huius radicis succo; eoque perlitæ manus impune serpentem tractare possunt; quin & qui eam præsumpserint, frustra à serpente iciuntur. Africa serpenti & herbæ natalia præbet, ubi sponte, & perennis prouentus, etsi apud nos sata viuat. Apud occidentales Indos alia est etiam herba, quæ ad serpentis conuoluti modum radicem sortita est: cuius vis mira ad serpentum venena, recentiorum exploratu. Sunt & aliæ stirpes, quæ radicibus & fibrillis vermes simulare videntur, unde nos ad tineas & vermes vale-

re iudicamus. Gentiana minor radicibus constat numerosis, albicantibus, rotundis, vt vermibus; tufæ, & emplaftri modo ventri impositæ, vermes, si qui intestino fuerint, proculdubio necât. Sic vulgare dictamnum. Filix latas radices, longe vagantes habet: latas tineas succus pellit; sic costi, & chameleonis radices. Sunt & quædam sublonga particularū modo nucamenta, quæ squamatim cōpacta è ramis propendent, quibus grauidæ arbores intumescūt, germina parere gestientes, veluti prælogus vermis, vt indicet Natura ad vermes, tineas, & serpentes valere. Exempla. Corylum florere negant, sed floris vice quosdam in eo peculiare iulos erumpere; siquidem fructu iam caduco, callus vix modo magnitudine grādusculi vermis pinguis emergit, singulari pediculo, quæ vocant *iulum*: dehiscit ineunte vere, ac defluit quum folia profiliunt. Simplex obseruauit rusticitas serpentes obtorpescere, qui coryli caudice, vel furculo fuerint icti, & tandē emori. Nux iuglans verni temporis initio, veluti quodam gestiente foliorum conceptu, panicula prælonga protuberat, dehiscitq; flauens, statim quam frondem facere cœperit, nutans, caducaq; prolabitur; præsumptæ nuces venena hebetant, quas qui plures ederit, eo facilius latas ventris tineas pellit. E castaneæ, siue nucis Euboicæ arbore propendent etiam nucamenta, et si nuces aliqui appellent, accommodatiores glandium generi, suarum arborū generis vires retinere arbitror: et si tritæ cum melle, venenosis rabioforum canum moribus opitulentur. Negant aliqui florere pinū, & piceam; sed floris vice esse nucamēta illa, quæ *cittaros* Græci vocant; aduersus tineas firmissima materies: & pix priuatim cerastræ moribus & serpentū cum sale illinitur, ex Dioscoride.

Flores, qui muscas, & papiliones ostentant, ad fecunditatem valent; 160

C A P. III.

SÆPIS SIME in quarundam plantarū floribus fucos, apes, muscas, & papiliones, quam simillime emētitos videre occurrit, vt non modica lasciuia natura in iis depingēdis lufisse videatur. Sunt enim eiusmodi animalia tam importuni, quæ fecundissimi prouentus; vnde viriū & effigiei cōiectura cōsentiente, ad fecunditatē valere & eximiiis viribus iudicamus. Pro exemplis afferemus flores cynoforchi, in quibus dependent quædam veluti animalia quadrupeda distensis, & diuaricatis cruribus; q; non nisi ad fecunditatē valere diximus. In alterius speciei floribus apes videntur colore subnigro, candido & purpureo, alionē vel fucū emulantibus. TER-

TERTIA *Smilacis hortensis* figura suis floribus papilionem ostentantis, secunda & sequenti orchidum apes & muscas simulantium delineantur; infra illa eademmet animalia exhibentur.

In tertia illorū specie flores effigiati sunt ex trib. exiguis superiorib. foliolis, & quarto inferiori oblongiore, colore in purpura trifti, sub

nigro, nonnihil variegato, cuiusdam muscæ corpora similia, vnde omnes insecta hæc referunt fecunda, lasciuæque: ob id orchides, homines ad fecunditatem & lasciuam inuitates, Serapidis nomine donarunt Alexandrinorum Dei, cuius olim templum cantibus, choreis, & lasciuis apud Strabonem colebatur. Accedunt & nonnullorum leguminum flores, muscæ, & papilionis effigie, Venerem & fecunditatem etiam concilians. Pisum flores papilionis forma circa vmbilicum purpureos galeatos habet. Nec longe à iam dicto fabæ flos abit, cristatus, purpureus, variisque punctulis variegatus. Smilaces hortenses, siue phaseli papilionis effigie flores gerunt. Cicer eiusdem effigiei, vt superiores affert; quæ omnia Venerem irritant & augent.

Plantarum partes, quæ varia animalia demonstrant, ad eadem valere, ad quæ animalia ipsa; CAP. IV.

SVBNECTEMVS & quædam plantarum partes, quæ etiam integra demonstrant animalia; & vt ad exempla deueniamus, ex Theophrasto habemus. Non desunt quæ forma quadam peculiari spectentur, vt radix polypodii hirsuta, & acetabulis cauernosa, ceu polyporum cirri, vbi quis eam contigerit; polypum nasci affirmant, & inferius purgare apta est. His verbis videtur Theophrastus Phytognomonicam docere: sed quid vltima verba illa sonent, nemo est opinor, qui se id scire audeat; sed autumo ad polypum morbum sanandum optimū esse remediū: vidimus enim multoties mulieres ad pueros, in ima sede polypo morbo vocato obsessos, polypi decoctione vsas, mirabili remedio, voti cōpotes exstitisse; vidimusq; apud Plinium, arida farina naribus indita polypum morbum consummare, loquens de eiusmodi polypodio. Quod & polypus aluū subducit, apud Athenæum Diphilus ait. Polypus si abunde estur elixus, humefacit ventrem; sapiusq; mihi comedenti subduxit aluum. Quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, echinus dicitur; sic dictus, quod globoso spinarum agmine marinum herinaceum mētiatur. Armatum castaneis echinato calyce vallum est: dipfaci caput echinatū traditur; carduis muricata sunt cacumina, & multa herbarum genera seuis minantur aculeis. Castaneæ vehementer vētris & stomachi fluxiones sistunt, & sanguinem excreantibus profiunt; menses supprimunt, & rabiosorum canum morfibus imponuntur. Auicenna ad fluxiones viscerum herinacei animalis

malis carnes vtilis dicit, Albert^o ad dysenterias: sic ad alopecias, lepras, sordida ulcera, & similia. Histrix eodem aculeorum vallo armatur; genus pilorum quoddam putatur Aristoteli, nec horribile, aut rigidum quicquam conspici potest, ac histrix; ab aliquibus *montanus Herinaceus* dicitur, & montanus melior domestico est, magisque iuuat; & Plinius, quæ de herinaceis dicuntur, eo magis valent in histrice. Dioscorides terrestris, & marini echini eadem facultates putat. Sed longum esset recensere echinata capitula; marini, & terrestris herinacei mutuas facultates ad venenatos ictus, lepras & eiusmodi similia. Psyllium in cacumine fert capitulum, in quo semen nigrum, nitidum, & durum, vere pulicem ementiens, ob id concina nomenclatura ei à pulice adaptata est. Fama est apud Dioscoridem, si virens in domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Ricinus herba nomen habet à seminis effigie; semen enim corticibus exutum, ricini animalis effigiem tam proxime repræsentat, ut si vita adesset, plane ricin^o videretur. Animal est liuidum & fœdum, quod canibus, bobus, capris, alijsq; quadrupedibus adheret, nec prius decedit, quam sanguine saturatum. Hui^o plantæ semen ignes sacros restinguit, quod & animal ricinus facit, ex Plinio. Vrtica herba mordax est, & pruriginosis aculeis tangentes vexat, vrtica vero marina contacta etiam vredinē concitat, terrestris vrticæ modo, & qui eam venatur, nisi manum præunxerint, reuera dolore afficiuntur; prurimum tactis pudendis & manibus excitat, sopitamq; Venerem vellat acrimonia sua, & præsertim quæ pilei forma est, & sicut diximus, terrestris vrtica etiam torpentem excitat Venerem.

¹⁶² Marina scolopēdra terrenæ similis est, ex Aristotele, animalia sunt, quæ numerosis incedunt pedibus: Dioscorides in oleo decoctam, & illitam capillos euellere dixit. Hedera per parietes reptat, arborisq; radicosis pediculis, quasi scolopēdra numerosis: cuius lachryma psilothrum est. Inter cyclamini nomenclaturas chelonium est, quum testudinis formā radix ipsa referat. Hippocrates lib. De morbis mulieribus subdititiā glandem instituit, quæ inter cætera testudinis marinæ cerebrum recipit, ut aperiat vterum, & mortuum fœtum extrahat; arido sanguine ad vipereos morsus vtuntur Paul^o Ægineta & Aetius. Pes eius dexter super pedem podagræ dextrū, & sinister supra sinistrum, expellit podagrā, & similiter manus ex Rhasi, & Cōstantino. Cyclaminus, si mortui sint in vtero infantes, pro-

tinus reddit sine vexatione puerperæ adalligatus: medetur & podagra morbo; & cōtra serpentes omnes bibitur, & alia quæ tædet referre. Rapunculus, siue rapulus dicitur, & paruum rapum præferat; est enim pollicis crassitie & lōgitudine, rapi in morem in medio nonnihil ventricosus: ab Auicenna *locusta*, vel *pes locusta* dicitur, & videlicet ad locustæ animalis formam fit cum suis appendiculis: Locustæ vrinæ difficultati adiuuant, & serpentū moribus, rapulus vero ad serpentū ictus, ex Plin. & ad difficultates vrinæ proprio experimento. Est & in mari quædā planta, vno pediculo depēdēs, extrema sui parte vuę flores optime expressos refert, ob id vulgo dicta *rua marina*, cuius vis est, vt in vino putrefacta, ijs, qui inde biberint, tædium vini afferat; ex Plinio. Sic ex putatis vitib. emanans aqua, ex Democrito, vini tædiū affert. Apud Tartaros plantā reperiri audio, cuius fruct⁹ agnū per omnia refert; obducitur is tenui pelle, qua vtūtur incolæ ad capitū tegmina; interna pulpa camari carnē refert, & è vulnere succus manat dulcis, & sanguini similis; radix humo eruta subtrigitur vsq; ad vmbilicum. Illud insuper additur, quandiu obsepitur herbis, viuere illum quasi agnum in læto pascuo; euulsis vero, paulatim macrescere. Accedit quoque id mirabile à lupis appeti, & vorari, quod non vereor ad id valere, ad quod agnus.

Planta, quæ maculosas serpentum pelles ostendunt, contra eorum morsus valent; CAP. V.

DIXIMVS quæ integra referebant animalia, nunc quæ partes; & primo extimas, siue pelles: nam alijs maculosæ, villosæ, glabræ, squamosæ, & eiusmodi similes. A maculosis exordiemur, & quæ serpentum effigiem ex omni sui parte conspicuam reddunt, vnde cōiecturæ indulgendo, istud Naturæ specimen fuit, vt doceamur, deterrimo serpentum detrimento maximo hoc emolumento occurrī posse. Sed exempla adeamus. Serpentaria maior, siue draconitū recto surgit caule, glabro, & polito, extima sui parte maculis fulcis, pullis, puniceis, giluis, transuersis, oblōgis, & fortuitis vipereis, adco serpentū exuuiū exprimens, vt eminus repente intuenti, terrorē incutiat: Dioscorides folia manib. affricta, aut radicē vniquā à vipera feriri posse inficiatur. Partū etiā abortu vitiat, quod etiā suo occurfū vipera facere solet. Est & draco marinus, qui dorso varij coloris est, ex fusco, & albo, & aculeos in branchijs habet letales, læditq; dum manu tollitur, cuius ictus, carnibus eius impositis sanantur.

163
 PRÆSENTI figura ad maculosas serpentum pelles indicandas, allium
 anguinum, arum, arisarum, & dracunculum solum depinxi-
 mus; ab re enim fuisset, maculosas omnes herbas horum gratta de-
 lineare. Infra marinum draconem, & colubrem maculosum ita
 expressimus, vt ad manus viui occurrere.

Et Athenæ^o, libro de iis, quorū venenat^o est morsus, ait, murænas, q̄
 ex mare vipera genitę sunt, morſu interficere; ipsas vero eſſe mino-

res, rotundas, & maculis varias. Alter etiam dracunculus læui caule, baculi crassitudine versicoloribus anguium maculis variegato, purpureis intercurfantibus lienis, vt plane serpentis habitū, coloremque mentiri videatur; admirabilis Naturæ miraculum, nos admomentis, vt qui radice sua manus linirent, à vipera feriri posse negent; & triginta eius grana si in posca bibantur, abortum inferunt; odor enim postquam emarcuere floccidi flores conceptus adhuc teneros enecat. Quin & aliam plantam in Lusitania se cognouisse fatetur Plinius, in hospitis agro nuper ibi repertam, eiusdem nomenclaturæ, caule pollicari crassitudine, bipedali altitudine, versicoloribus viperarum maculis insigni; quem ferebant ad primas serpentum vernationes exire, spectabilis hiantis draconis ore, & concauo; stamina, quasi serpentis linguam exerit; capite cruentato, eiusdem cum primis virtutis: nos saepe in Pausilypi colle obseruauimus: Aron etiam subpurpureum caulem mittit, varijs quoque insignitum serpentum maculis: dracunculi vires obtinet: partum occursum vitians. Ophiusam tradit Plinius, Elephantine Æthiopiæ, liuidam, difficilemque aspectu, qua pota terrorem, minasque serpentum obuersari, ita vt mortem sibi eo metu consciscant; ob id cogi sacrilegos illam bibere. Inter alij genera *ophioscorodon* dictum à caule, solijsq; serpentariæ modo maculosis, quod tam proxime vrsinum delineat, & redolet, vt qui non visum iam nosse cupit, hoc spectet. Galenus satiuo validius esse dixit; serpentes abigit odore, bestiarum omnium ictibus medetur potu, cibo, vel illitu, priuatim hæmorrhoids. Sunt & in fructibus viperarum maculæ; in siluestris enim lupini semine guttatim, & fortuito aspersæ maculæ pullæ, & cineræ, vere serpentum designationi satisfaciunt: contra aspidas valet.

Maculosas plantarum partes, quæ animalium maculosas pelles ostendunt, eorum vires indicare; CAP. VI.

SUNT & aliæ plantæ, quæ frondium & caulium maculis, maculosas animalium pelles ostendunt, & simul virium cognationes nobis indicant, muta scilicet pictura internas proprietates indicando: vt hisce exemplis manifestabimus. Est & persicariæ folium litura maculæ modo conscriptum, quæ cornicularis Lunæ imaginem refert, quod à scriptoribus omitti non debuerat. Ma-

rat. Maculosa pelle panthera est, traditque Plinius in eius armo dextro similem Lunæ maculam, crescentem in orbem, & cauantem pari modo cornua; cuius seuum, ex Alberto, ad impetiginos valet; & hydropiper persicariæ congener, fugillata delet. Sunt & aliqua orchidum genera maculosis frondibus, quæ lynceas pelles referunt. Virgilius;

Succinctam pharetra, & maculosa tegmine lyncis.

Vngues lyncum cum corio exuri efficacissime in Carpatho insula tradunt, cuius aspersu sceminarum libidines inhiberi, ex Plinio: diximus orchidum altero teste Venerem reprimi. Dracunculum herbam, *hieracium* vocat Dioscorides à maculis, quibus caulis insignitur, accipitrè representando, qui in pectore tali modo maculosus est. Accipiter laudatur ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, & dracunculi succ^o, ex Dioscoride ad oculorum medicamenta accersitur. Cyclaminus varia habet folia, infra supraque albicant maculæ; Scincus tenias albas, fuscas, latiusculas, vel albis punctis depictas, collum fuscum, caput & cauda albicat. Scribitur ad amatoria valere; quod etiam de cyclamino tradit Theophrastus, & vterq; ad cutis vitia valet. Bliti genera versicolora, ex viridi, flauo, & rubido colore distincta habet folia, vt vere psittaci pennas imitetur; qui ad idem valet, ad quod anser, qui contra venena, & præsertim scorpionis præstat: diximus etiam ad ictericos, quod etiam præstantissime exsequitur blitum. Rubra etiam ex subpallido, viridi, & croceo colore est: sistit naturæ dote cruorem; quod præstat & blitum. Sunt & piscium turdorum genera, colorum varietate distincta, vt in ijs natura lussille videatur, maculis nigris, rufis, aureis, flauis: turdi alio faciles, & abstergentes. Mentiantur etiam & testudinis corticem, flauo, nigroq; interlitum: valet testudo ad compefcendos sanguinis fluores, quæ omnia de blito diximus. Chamæleoni nigro folia rubro distincta sunt: inter picarum genera multa sunt, quæ rubris maculis insigniuntur: valent ad dentium dolores. Pratense trifolium vnum, & alterum guttatis & falcatis in superficie foliorum maculis, videntur stellionis maculas imitari; terga enim depicta habent circulis in modum stellarum pullis. Ouidius 5;

Combibit os maculas, &c. aptumque colori

Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.

Si ablatis intestinis & capite, & pedibus assatus edatur, valet dyfen-

tericis, & hydrocælicis, ex Plinio: trifolium muliebribus profluuijs valere diximus. Ardea ἀσπεύς, siue stellaris dicitur, quæ punctis tanquam stellis eleganter picta distinctaque sit: est & rana etiam stellaris, & ad oculorum vitia valet. Ari folia distincta sunt maculis, valent ad albugines oculorum & caligines. Betulae cortex albis interlitus maculis, ut videatur sturnum imitari: impetigines, & faciei maculas vterque abstergit.

Squamosas plantas serpentum squamas ostendentes, contra eorum ictus remedia afferre; CAP. VII.

SVNT & plantæ quæ radicibus, fructibus, caulibus, alijsque partibus squamosis, squamosa serpentum dorſa ostendunt, eorumque venenis aduersantur; præstant quoque contra virulentos squamosorum piscium ictus; nam & pisces, ut diximus, aduersus suos ictus valent. Cedri⁹ arbor vasta, conos affert squamatim compactos: cedria cum sale imposita cerastæ morſibus subuenit, & antidotis additur. Pinus lignosos conos affert, in turbinatam effigiem compactilibus squamis effictos, eademque squamarum serie nouellorum ramorum cortices vestiuntur; serpentibus aduersatur, & priuatim ad cerastæ morſus pice cum polêta valet, ex Plinio. Picea eiusdem generis, faciei, & virtutis; Idemque de larice, cupresso & alijs similibus existimandum. Iuli, qui compactili squamarum callo propendente corylis, iuglandibus, castaneis, & similibus ad eadem valent. Erice squaroso folio est; folium aduersari serpentibus, scripsit idem. Myrica eodem folio, confert viperis morſibus. Plinius omnium serpentum ictibus, præterquam aspidum mederi dixit. Eryngium capitula muricatim squamosa profert; clara erynge est, contra serpentes, & venenata omnia nascens. Vterque chamaeleo capitulum affert, foris squamulis sibi imbricatim incumbentibus compactum; haustum in vino serpentium venenis resistit. Semperuiui genera numerosa folia gerunt, squamatim digesta: aduersantur phalangiorum ictibus, & scorpionum. Scabiosa capitula affert compactili squamarum ordine contacta: ad venenosorum serpentum morſus præstat herba ipsa contusa, & recens imposita. Cyanus flores affert è squaroso calyce: à scorpione, phalangione ictis, omnibusque venenatis auxiliatur. Origanum onitis spicam affert, in quo semen squarosum, cum vino potum demorſis à serpente conuenit. Eodem modo suam triticum affert spicam: arſures pollent ad viperarum morſum. Radix Celticæ nardi squarosa, vel tuniceis squamulis obsita, & spi-

& spicatum digesta, ad venenosos ictus valet, ex Dioscoride; sic allij, & lilij. Pisces qui squamosi sunt, ad serpentū, & venenosorū vulnera valent, vt gobijs, thynnus, mullus, smarus, coracinus, & cæteri.

Villosa planta villosas animalium pelles ostentantes, eorum virtutum compotes sunt; CAP. VIII.

VARTAPILORUM genera in plantarum folijs, varia animalium ostendunt indumēta; vnde argumēto nobis esse possunt ad eorum virtutes indagandas. Exemplo nobis erit vulgo *pilosella* dicta, quæ densiori, molliorque pilo vestitur, videturque leporis pellem ementiri, qui pilosissimus est, & solus animalium pronam, supinamque pedum partem hirsutam habet: vnde *dasypodis* nomen: leporis sanguis dysentericis, cæliacis, menstruorumque profluuijs, prodest, ex Dioscoride; & lien ad lienis tumores, ex Galeno. *pilosella* dysentericis, alui profluuijs, cæliacis, & lienis tumoribus valet. Verbasci frondes bombaceo tomēto vestiuntur, cana, densaq; lanugine, vulgo vocāt *taxum barbatum*, quod taxo animali assimiletur, cuius dorsum villis obducitur albis, nigris, & duris; vnde & duæ priores species à Dioscoride descriptæ, quia scabrioribus folijs vestiuntur, nec tactu mollibus, taxi pellem referunt. Taxum ad sanguinis projectiones valere, ex Sereno videmus; adeps ad cōpositiones arthriticas miscetur, ex Leonello. Verbasci propinatur ruptis, & fractis, ex Dioscoride: eius decoctum aduersus neruorum morbos, & tremorem. Inter verbasci nomenclaturas est *lupina cauda* à pilorum molli lanugine, quā imitatur. Iecur lupi tussim sanare ex vino tepido tradit Plin. Præterea si eius corio cōstringatur vëter colica laborantis, ægerq; sæpius corio infideat, prodesse multū scribūt Rhafes & Albertus. Verbasci decoctum & tussim sanat, & flores in puluerē triti, contra ventris tormina, & colum dantur. Lychnidi folia flaccida, crassa, tomentosaq; sunt, vt æthiopidi, murium pilos exprimere videtur: mures domesticos concisos scorpionum plagis vtilissime imponi inconfesso est Dioscoridi, Galeno, & Auicennæ; sic lychnis à scorpione ictis subuenit: immo huius herbæ appositu scorpiones torpescere, & inertes profus reddi. Adiantum aliqui non venerē, sed *porcinū capillum* vocant, vel *caudam porcina*, nimirum quod coliculi instar setarum suis rigeant, vt vetus Auicennæ glossographus notat; diximus adiantum ad fluentes capillos, & alopeciam valere,

quod idem exequitur suilla axungia ex Plinio, & Ægineta. Anethū Magi *cynocephali genituram*, vel capillos vocant, vt inter nothas Dioscoridis nomenclaturas habetur, q̄ instar capillorum canis foliola distensa habeat. Actius anetho sicco vsto morsum canis explet, si cauis & angustus sit. Herba traditur à Plinio lanitaria dicta; ouibus ieiunis data, lactis abundantiam facit: vellera enim vt ouis habet. Rubus folijs, & cute spinosis est; & ad oculorum vitia valet. Raia spinoso dorso sunt, cauda, rostro, oculis, & deniq; corpore: ad oculorum cicatrices, & suffusiones valet earum fel. Multa sunt planta, quæ crispis folijs oriuntur, vt struthio cameli pennæ, & columbarū. Myrrha crispo est folio, ex Theophrasto: ad oculorum vitia valet; nam tollit albugines & caligines, ex Dioscoride; in struthionis ventre inciso inueniuntur lapilli, hi quidem ad oculos salutare sunt, ex Æliano. Euphragia crispis item folijs, & ad visus claritatem valet. Costus item, & neruorum resolutionibus illinitur: struthionis adeps, ex Æliano, hominum neruis salutare remedium affert. Apij genus crispifolium Theophrastus facit, præsertim Macedonium, cuius decoctum calculos exturbat; semen & radix cum melle ad claritatem valent oculorum: struthionis interior ventriculi cortex calculos dissoluit, ex Rhabī Mose.

Plantæ lignosis fructuum tegminibus, lignosas & lapidasas animalium pelles indicant; CAP. IX.

SVNT & inter plantarum fructus, qui lapidosi, vel lignosi coniscanduntur, ostendētes animalium pelles, siue coria lapidosa, duraque, quæ videntur contra serpentum venena valere: nam crocodilo cutis corticosa, præduris squammis ostrearum modo obducitur, adeo firmis, vt ictus quouis tormento adactos, inuictō tergo reperiunt, cuius partes contra serpentes valent. Sic testudo, testatum animal, duro & rigido cortice ambitur, contra venena valet. Ostrea, vel *ὄστρεα ἰσχυρὰ* dicta, omnia contra leporis marini virus, & omnium venenatorum. Nucum genera omnia clauduntur ligno. Pinus lignosis metis frequenti nucamento cōpactis, suos fructus obducit; sic pinaster, picea, & cerastra morsibus opitulatur. Iuglans lignoso protecta munimento, & venena hebetat. Eodem modo auellana ligneo putamine claudit fructus: contra scorpiones & serpentes noto experimēto valet. Amygdalus nuces suas durissimo

rissimo protegit operimento, & operitur callo. Pistaceis sub corio ossei fructus, eisdem effectus habere Dioscorides dixit, quos pinei fructus. Cedrelates fructus, siue eius coni lignosi, cerastę moribus, & marini leporis veneno occurrunt; sic & cupressi pilulę lignosa, venenatis profunt; sic de castaneis, glandibus, & aliis dicere possumus. Punici malum glabrum est, & membrana tegitur, malicorium dictum: soli hiat cortex, aperiturq; leuissima vel aeris iniuria. Elephanto nullo setarum tegumento; glabra cutis, cancellata vel hians, muscas odore alliciens, & arctans repente, in rugis comprehensas enecat, adeps ad serpentum venena valet, idemque illi conuenit.

167

Fructus, & flores animalium capita indicantes;

C A P. X.

DIXIMVS de pellibus, nunc à capite membrorū omnium principe incipiemus, scilicet flores & fructus aliquos connumerando, qui quorundam animalium ora & capita indicāt. Exempla. Echio inter folia flos purpurat, & in eo clauditur semen viperę capitulo simile, exilia ora, & luminum vestigia effigians: Dioscorides contra serpentes folia iniici vulneribus, & commanducari quoq; præcipit, vel qui antea sumpserint, feriri non patitur; contemplari quippe licet semen paulatim à ceruice in rostellum extenuatum, tumidiore superna parte, vt quędam prominula, quasi oculorum lumina appareant; quod oculis quiuis inspiciens, cōtineri non poterit, quin summam Dei prouidentiam laudet, eiusmodi herbam viperina forma effigiasse, quod ad suos morsus præstantissimam afferret opem. Nicander refert *Alcibiacam* nominatam, quia quum Alcibius secus areas obdormiret, à vipera extremo inguine ictus, ex hac herba succum extorquendo & mansit, & reliquum vulneri superimposuit, quo medicamento liber euasit. Non paruę auctoritatis Numenius aliud echii genus reperiri scriptum reliquit, *ocymoides* appellatū, quod ocymo similia habeat folia; quod sane idem scripserat Nicāder, quibus Dioscorides & Plinius ascribere videntur; qui & semina proferre scripserunt, quorū capitula viperinis capitulis similia essent; vimq; habere in vino potum, quo viperarum cæterarumque serpentum moribus mederetur. Siluestre *antirrhinon* capitula profert in summo perforata, quasi in summa humanę

caluaria parte foramina oculorum loca ostendat; videturq; à Dioscoride memoratum in phyteumatis descriptione, in quiente; Phyteuma habet fructum perforatum, &c. quæ siluestri antirrhino perfectissime quadrant; & quod hominis figuram repræsentet, ad philtrea accommodatum perhibet. Inter ciceris genera *xpids* est Græcis dictum, Latinis *arietinum*, quod arietino capiti simile sit, frontata effigie, & angulo aliquantulū mucronem æmulante; Venerem stimulat, & genituræ copiam subministrat: quare admiffarii equi, quo tempore vocantur à fœminis, cicere faginantur, vt in eo cibatu roborati, Veneri supersint. Arietes, vt diximus, maxime luxuriosi, vt per libidinem efferantur, & Veneri suffragentur. Alterum ciceris genus *columbinum* appellant, candidum, rotundum, & leue, quod columbino capiti simile, & *venerium* quoque vocatur, quod fortasse Veneri, vt alterum opitulentur: & columbæ salacissimæ sunt. Psyllium *cynomiam* & *cynocephalon* dictum à cane, inter Dioscoridis nomēclaturas, à quo Plinius: Psyllium, alii *cynoides*, alii *cynomiam* appellant, foliis canino capiti non dissimilibus. Sed puto mendum in textu; quippe flores, non folia canino capiti similes sunt. Canis stercus potum, hydropico vtile, ex Sexto; nam ventri illitum aquam trahit; fel lenit podagras, pedibus illitum, ex Plinio: psyllium hydropicos in vino sanat, & podagras refrigerat, ex eodem. Napelli planta flores in spica purpureos ostendit, qui antequam dehiscant, defuncti hominis caluariam ostentant, benignitate Naturæ, vt hui⁹ cadaueris similitudine homines ab illius plantæ esu, & vsu auertat; adeo pernecabilis, & acrioris veneni vis est, vt vix antidoto aliquo succurri possit; nec solum esu, sed manibus atrectata, quoad coalescat, mortem afferat. Dictum putant *ἀχνηον*, quod semen rotundum, villosis, hirtis, echinosisq; pilis, vrsini capitis similitudinem habeat, & sic verisimilem nomenclationem accepit: Dioscorides ambusta, & perniones eo sanari scripsit: vrsinus adeps ambustis prodest, & pernionibus addito alumine, ex Plinio. Quum rostri gruini capitis effigiem proferrent, quamplurimæ plantulæ, geranii nomen obtinuerunt; flores enim proferunt, qui defluētes, rostratos mucrones, aut acus è latiore basi in rectum desinentes, relinquunt. Pes columbinus, eius species, ad intestinorum tormina experti sumus. Quæ maluæ folio cernitur, ex Plinio reficientibus ab imbecillitate vtilissima, opisthotonicis etiam medetur.

Grues torminosus in cibo profunt, rigor cervicis gruina adipe molitur velocissime, ex Marcello; negantq; illos vlllo labore lassescere, qui nervos ex alis & cruribus gruis habeant. Multæ sunt huius familiae herbae rostrum in pericarpio habentes.

Animalium cornua eminentes herba, & quibus præstent;

C A P. XI.

POST caput, de cornibus dicemus & de cristis; non desunt enim plâris siliquæ, vel vaginulæ, quæ nonnunq̃ sinuentur in cornua: contingit idem floribus, fructibusq;. Cornua quidē multis aquatiliū, marinorum & serpentiū variis data sunt modis; sed quæ iure cornua intelligantur, quadrupedum generi tantum. Nec alibi maior Naturæ lasciua lusit animalium cornibus. Sparsit hæc in ramos, vt ceruorum, & iis etiam simplicia, vt subulonibus ex argumento dictis; aliorum finxit in palmas, digitosq; emisit ex iis, vnde platycerotas vocant. Dedit ramosa capreis; conuoluta in anfractū arietum generi; infesta tauris; rupicapris in dorsum adūca; damis in aduersum; erecta autem, rugarumq; ambitu contorta, & in leue fastigium exacuta strepiceroti; aliis singula, & hæc medio capite, aut naribus, vt rhinoceroti; aliis adunca, aliis redūca, omnia in mucronem migrantia. Cochleis ad prætentandū iter; corporea hæc, sicut cerastris, cochleis semper bina, vt prætendantur & resiliant. Nec minor variis siliquarū generibus in seminibus custodiēdis, procreandisq; naturæ lasciua, quæ sicut cornua rigent, vel intorquetur singulis, ac falcatae corniculantur; nam aliis latæ, intortæ, longæ, incuruatæq; sunt, vt videbimus. Exempla erunt. Cytiso intortæ sunt siliquæ instar caprarum cornū; Columella scribit lactis plurimū præbere ouibus; & mulieres si lactis copia premantur, vino eis potandum datū, lactis abundantia cōfirmari, & super omnia pecori medicinam à morbis omni vsū præstare. Captas & oves plurimū lacte abundare dixit Aristoteles lib. Problematum, proportionem sui corporis; & eius caseum cōmanducantibus lac præbere demonstrauimus supra. Alterū tragum *τραγόκερος* dicitur, id est, *capracornu*, quod eis assimiletur: valet crudum, coctumq; contra serpētes, hircinusq; sanguis ex Dioscoride, & aliis idem præstat. Medica trifolium siliquas, corniculorum modo intortas habet, qua pro gramine vtuntur, qui pecora alunt, ex Dioscoride; & Columella præstatissimum

ait pecotibus ad lac, caseum, & generationem. Terebinthus fert quædam ad nucis similitudinem cōcaua, vt vlmus, quibus bestiolæ tanquam culices nascuntur, ex Theophrasto; sed quæ ipse concaua vocat, cornicula sunt capris simillima. Terebinthum Venerem excitare diximus, quæ in hircio caprave præferuet. Pistaceorum arbor, quæ terebinthus domestica est, ad idem valet. Lentiscus eodem modo, eadem fert cornua, & eiusdem facultatis. Et sena folliculos suos lunatos habet instar caprarum cornu; & Mesuë sena per inferna bilem atram expurgat, cerebrum & viscera extergit, auget virtutem, senium retardat, animiq; hilaritatem affert, corroborat oculorum aciem, morbisque omnibus valet melancholicis; epilepsia etiam prodest. Capræ lac datur melancholicis, comitialibus, ex Plinio, & lusciosis confert.

Casia solutiua cornicula affert nigra, intorta, & quodammodo 169 rugosa, vt caprarum cornibus non parum conueniant: propinatur ægris cum caprino sero, propter similes proprietates, & renes à calculis expurgat. Consimilis facultatis siliqua priori congener, quum nigras & falcatas ferat siliquas. Anagyris simili modo contortas habet siliquas: si partus mortuus hæret, & secundæ morentur, difficulter parturientibus adalligantur, ita vt à partu statim auferantur; quod quidem capræ secunda efficit, ex Plinio. Hedyfaron semen affert in siliquis, corniculorum modo aduncis; additur ad antidota, quod idem de capra diximus. Herbam vulgus vocat *sferra casuallo*, etiam ad eiusdem similitudinem cornua exserit, & easdem facultates habet. Verum non capræ, sed rupicapræ similitudinem exprimit, id est, siluestris capræ. Sertulæ campanæ fœminæ adunca est siliqua, præcipue oculis medetur; siluestris capræ fel ad oculorū vitia valet. Cuminum siluestre cornicula fert adunca; semen contra venenatas bestias, & calculosos valet. caprarū fimus ad calculos, & siluestrium ad morsus venenatos. Genista lunatis siliquis calculos exturbat; calculos etiam siluestris fel capræ. Smilax hortensis ad vrinam valet; caprinus sanguis ad vrinæ excretionem, vt hydropicis conferat. Aphaca ad venenatos morsus valet. Vicia eadem siliqua, & virtute. Phasioli Venerem stimulant; faba, & pisum iisdem vaginulis, & facultatibus. Fœnumgræcum cornicula affert oblonga, rotūda, incurua, acuminata instar boum, in quibus semen cōcluditur, Græcis *νεγτιώδης*, veluti *cornuta herba*, & *βόρεος*,
bonis

SVPERIORES plantarum figura ad subiecta animalium cornua spectant; anterior coronopi, ceruorum; posterior scenigræci, bouis; sequens ari, monocerotis; postrema cyrifi, capra cornua simulant, singule singulis è regione respondentes, vt diligens intuiitor eas promptè & mutuo conferat, & perpendat.

169

bouis cornua; Hebræi etiam bubulum cornu vocant à similitudine bouini; è summis partibus bubuli cornu cinis tussim frenat, ex Pli-

nio: sænigræci farina ad diurnam tussim valet: bouis cornu ea parte, qua capiti adhæret puluis splenetico, salutem affert, Marcellus; sænumgræcum decoctum ex vino impositum, eidem medetur; sic podagris, & sexcentis aliis morbis mutuo ferunt opem. Papauer *μαστρίδις* cornicula exigua inflexione sænigræci modo intorta habet, unde nomē mutuatur, vt bouis cornu videatur: argema & nubeculas iumentorum abstergit perunctum, ex Dioscoride & Galeno: fel, & substantia quadam tellea lapidea, quæ in bubulo felle reperitur, ad oculorum aciem valet, ex Plinio: papaueris folia vlcera maligna purgant, ex Galeno; ad idem taurinum fel valet, ex Dioscoride. Leucoion ceratici papaueri & sænugræco siliquas teretes, & obtortas similes affert: podagris medetur taurinus adeps ex Plinio, & fel menses trahit ex Hippocrate: leucoii flores menstrua cient, radices podagricos iuuant, ex Dioscoride. Fructus chelidoni maioris instar cornuti papaueris, longus & teres, qui ad visum, regium morbum, herpetas, & iumentorum albugines, & dolores dentium valet, ex Plinio; scobs tali bouis ad dentes, ex Galeno; fel ad regium morbum, ex Hippocrate, & reliqua vt in superioribus. Dicitur & tribulus *tauroceros* & *bucephalon*, id est, bubulum caput, & cornu taurinum, quibus nominatus est inter nomina Dioscoridis: vaccina medulla ad oris vlcera; & quercus cortex decoctus lacte vaccino serpentum moribus valet, ex Plinio; & sterces ad phlegmonas ex Galeno, & ad acutum visum, ad quæ omnia tribulus valet, ex Dioscoride. Coronopus, seu *herba stellaria*, à multis cornu ceruinum dicta, quia incisiones instar ceruini cornu habet: cerui sanguis in assatus cœliacorum profluvia sistit; coronopus pro cœliacis facit, ex Dioscoride; sic & cornu ceruinum visum, & lotum ad idem, ex Galeno. Cerui cornu ferulacea omnia mentiuntur, & contra venena valent, vt diximus primo libro. Monoceros, si Philes, & Ælianus vera produnt, fera est e cuius frontis medio cornu proteditur, non incuruum, sed plane rectum; fera & solitaria est, sed coitus tempore mansuescit, & fit gregalis; virginum odore allectus, in earum sinu caput inclinat, & capitur: eius cornu venenis resistit, & comitialibus prodest. Sinapi rectam siliquam profert; prodest comitialibus, venenatis moribus, & Veneri. Eruca Veneri, & venenatis item moribus, ex Plinio. Brassica, napi, rapum siluestre, & satium. Dracunculus ex flore punicante mucronatum corniculum exerit: Arum

etiam mucronata in turbinē vaginula semina complectitur, eiusdem cum prædictis facultatis. Sic & flos grani Indici, siue *mayz* antequam semina proferat. Alleluya rectis, longis, & rigidis vaginulis ad serpentum morsus, & comitiales, & ad venenum, ex Plinio valet. Geranii rostra etiam cōtra venena valere alibi diximus. Rhinoceros supra anum nasum habet cornu, recentiorū experimento contra venena valere fertur. Piperastrum piperis vires habere diximus, oblonga siliqua, pyramidali, acuta: & piper serpentum morsibus auxiliatur. Auenæ in cacuminibus dependent paruulæ, veluti bipedes locustæ, utilis ad cataplasmata, vt hordeum: pulte eius sistingitur aluus, prodest tussientibus: cochleæ adduntur emplastris, Plinius & dysentericis vtilis ait. Frumenti genera fere omnia grana ferunt aristis horrentia, imitanturq; cornua cancrorum, & præcipue, quæ ante oculos habent: rabiosis canis morsibus, & viperarum præstant, vt etiam frumenta. Astacus longiora, tenuiora quam locusta habet; leones vtique duo longissima, squilla è medio bifida, vt ex duobus quatuor fiant. Cancelli, vt frumenta venenatis ictibus medentur: crustata etiam prædicta ad Venerem valent, vt ceres, oryza, secale, zea, hordeum & reliqua. Etsi inter scillas sint astaci, cancelli, & cammari, qui quatuor habent cornua; sunt & frumenti genera, quæ in duos, vel quaternos versus aristas dispositas habent: cochleæ etiam podagris conueniunt, quibus & triticum. Sex. Pomponius pratorii viri pater, Hispaniæ citerioris princeps, quum horreis suis ventilandis præsideret, correptus dolore podagræ, merisit in triticum sese super genua; leuatusq; siccatis pedibus, hoc postea remedio vsus est, ex Plinio.

171

Flores & folia, quæ animalium cristas effigiant;

CAP. XII.

IN capite paucis animalium, nec nisi volucris, apices dati sunt, diuersi quidem generis; pauonibus crinitis arbutculis, stymphalidæ cirro; phasianæ, corniculis; præterea parua, quæ ab illo appellata *galerita* quondam, postea Gallico vocabulo etiam *legioni* nomē dederat alauda. Fulicarum generi cirros, pico Martio, & grui Balearicæ, sed spectatissimum insigne gallinaceis, corporeum, serratum, nec carnem id esse, nec cartilaginem, nec callum iure dixerimus, verum peculiare.

Hic corydalem, horminum, & fœniculum offendes, è regione alaude,
galli, & pauonis cristas effigiantes, vt mutuas similitudines mutuo
contempleris.

Inter nothas Dioscoridis nomenclaturas fumarie generū cory-
dalion est, & Galenus libro Medicamentorum vndecimo, eiusdem
corydalis capni meminit, cuius flores cristati, turbinatiq; qui alaude
auiculæ capitis galericulatū verticem æmulantur. Inquit igitur
Galenus:

172 Galenus: Adieci hæc sermoni, quod vellem clare hoc animal, nempe galeritam manifestare, quod ferat in capite pilos erectos; quandoquidem expertus sum eius aduersus colicos vtilitatem, velimq; iis, qui ipsam non norint, demonstrare; nam & ipsa *corydalis* appellata herba, colicis conuenit. Vt nos id clarius aperiamus, *κορυδαλὴς* vocant Græci, quod Latini *alaudam*, Plinius ab apice *galeritæ* vocat, nomen *ἀπὸ τῆς κορυθῆς*, id est à galea, vel potius à galero: nomē alauda, quia milites galeam habentes, dicebantur *alaude*. Ex cristæ in capite ortæ occasione orta est fabula, vt apud Aristophanem Comicum, alaudā priorem terra enatam, vnde mortuo patre, quum vbi sepeliretur non exstaret, illum in capite contumularit, & adhuc spectari in ea surrectum capitis apicem. Alauda cristata assa, & in cibo sumpta, colicos adiuuat, ex Dioscoride; sed Galenus elixam in iure id præstare, sic Plinius, Aetius, & Ægineta. Sed Alexander Trallianus viuente adhuc alauda, cor eximentes, alligatorium faciunt femori sinistro ipsius circumdantes. Capnon aliquibus *corydalion* dici à coriandro satis inepte putatum, quum à corydali aue à cristæ florum similitudine dicatur; & mirifice ad colum auxiliarem vim præstat. Nec dubium quin vtilis esse possit, ijs præsertim qui propter excrementa alui indurata, & flat⁹ hac ipsa de causa collectos, in hunc affectum inciderint: soluit enim aluum succ⁹ fumaris, qua soluta flatibus via patet. Sed cur alauda colo valeat, patet ex hac methodo. *αλεκτορόλοφος* folla habet similia gallinacei cristæ, ex Plinio; folia affert aspera, hirta, verrucis, & rugis non nihil aspera, verbasci pube; aliquibus dicitur *scarlea*; cit Venerem. Diximus gallis spectatissimū insigne cristam, nec carnem id esse, nec cartilaginē; solus inter aues peculiarem sibi cristam sortitus est, ex Aristotele. Et inter animalium mores est gallinaceus gallus luxuriosissim⁹ inter aues, ex Oppiano. Et cristæ luxuriam designant; nam dempta gallo crista, demitur & luxuria. Et sus ad luxuriā inflammatissimus, cervicis setis sic inhorrescit, vt galearum cristæ esse videantur. Ad venena etiam valere conijcerem; sola enim inter serpentes basiliscus, quæ cristam in capite habet, & venenosissima est. Horminum aliquib. vulgo *centrum galli* dicitur, quod folium gallorum cristæ similitudinis sit: duplex genus, satiuum & siluestre, plurimumq; Veneri conducit. *όρμιν*, est impetus, instinctumq; ferri in Venerem ingenti libidine; & *αλεκτορόλοφος* lapis in ventre galli repertus, ad luxuriam valet. Verbe-

naca à Dioscoride crista gallinacea, à ramulorum figura, dicitur. Ius gallinacei contra serpentum morsus valere monet Plinius, & cōtra toxica Aetius, & Aegineta: cerebrū theriacā munus explere, Dioscorides, & Æsculapius. Præterea docet Rhases felle galli illito virgæ, si quis coeat cum vxore sua, non diligere alium præter eum. Alectorius lapis vxores viris conciliat, ex Siluatico. Lapidarij;

Hic circa Veneris facit incentiua vigentes,

Commodus vxori, quæ vult fore grata marito.

Valet ad eadem verbenaca; folia cum radice pota illitaue, aduersus serpentes pollere, *sacram* vocari *herbam*, & multam ad amuleta, & expiationes commendari, tradit Dioscorides. In sacris, & incantamentis pharmaceutriæ utebantur, & *philtrodes* eam dicebant, quod amorem hâc sagæ conciliarent: datur potandū tertium à terra geniculum cum folijs circundantibus; tertianis, & quartanis quartum: aculeis & vnguibus gallinaceorū crematis, tritisque cum oleo perungi febrientes Magi iubent, ex Plinio. Adiantum etiam galli cristam imitari videtur; datūq; gallis pugnaciores fieri omnes prodidere. Satyrij genus alterum, quod fœminam dicunt, spicatos flores, cucullatos, seu cristatos erigit; nam patentis modo galeæ flosculus hiat; & foliola, quæ à lateribus surgunt, auriculas, quæ vero à medio attolluntur, cristam referunt: diximus horum radices ad concubitum valere, si cui desit facultas; sic & aliæ orchidum species. Pauo in capite Pennas, quasi comam floribus ornatā gerit: ob id Plinius, pauonis apicem crinitæ arbusculæ constituunt, videntur vmbellas horum ementiri. Umbella cauliculis summatim infidet, quæ est floris pedamentū, in plures longiores pediculos digestum, qui ex eodem simul fastigio orti, in latius radiantur; quod quoniã vmbellæ, cuius vmbra mulieres vultum vindicant à sole, effigiem gerat, Græci hunc floris habitum *ουιάδιον*, mox Græcos imitati Latini, *umbellam* dixerunt. Pauo ad visum valet, vt iam dictum est: eius ossa adusta, & aceto trita, & illita ad lepras valere dixit Simeon Sethi: cachrys vmbellam gerit, & ad visum valet, & ad eadem. Possunt & vmbelliferæ plantæ serpentes referre, quæ flosculos, & cornua aliqua habêt, vt cerastræ, & basiliscus triplici frontis acie munitus, vnde ad venenatos ictus valent. Nardus Celtica vmbellifera est, & ad venenatos morsus valet; sic môtana costus, prafon, ampeloprason, allium, panax Heraclium, ligusticum, pastinaca, anisum, carui, cuminū silue-

stre,

tre, ammi, apium, leuisticum, smyrnium, imperatoria, elaphoboscum, fœniculum fatium, & erraticum, daucum, rosmarinum, cachrys, ferula, peucedanum, laserpitium, sagapenum, euphorbium, galbanum, heliochrysos, angelica, sambucus, &c.

Plantæ quæ florum, frondiumque similitudine animalium aures indicant; CAP. XIII.

ANIMALIVM aures alijs maiores, alijs minores. Ceruis tantum scissæ, ac velut diuisæ, foricibus pilosæ, vitulo marino ac delphino cartilagineæ, & viperæ cauernas tantum habent aurium loco. Pennatorum animalium buboni tantum, & oto plumæ velut aures, cæteris cauernæ ad auditum, simili modo squamigeris, atque serpentibus. Nos flores, frondesq; ordine recensimus, quæ animalium aures ostentabunt; ex quibus eadem virium præsentia concipiemus. $\mu\upsilon\delta\varsigma \delta\tau\alpha$ angustis folijs, non sine dorsi præsentia, elatis, nigricantibus pullulat; nomen apud Dioscoridem inuenit, quod folia quum prorepunt, musculorum aures exprimerent: ægylopos sanare dixit; sed murium, eorundemque capitum cinere ex melle inunctis, visus restituitur, ex Plinio, & multo magis muris siluestris, aut gliris. Alsinen aliqui $\mu\upsilon\delta\varsigma \delta\tau\alpha$ vocant, quoniam musculorum aures imitetur: oculorum inflammationibus, & aurium doloribus medetur: muris cinis cum melle instillatus, aut rosaceo decoctus, aurium dolorem sedat, ex Plinio: delinitæque murium carnes cum crudo oui luteo, præsentissime oculorum inflammationi medentur, ex Galeno. Vulgatissimam herbam, quam ab hirsutie, & pilosa foliorum superficie *pilosellam* vocant aliquantulum concuam, murinam auriculam effigiantem, myosotida quidam dixerunt: recentiorum experimento ad calculum valet, sed muris firmus cum mulso, & thure potus, calculos expellit, ex Dioscoride, Galeno, Plinio, & Auicenna; mutuasq; alias quamplures virtutes, apud eosdem reperies. Est inter cicerculæ species, quam aliqui Dioscoridis phaselum opinantur, cuius folia venosa, tenuiaque, auriculis leporum similia. & nomen apud aliquos præualet: ambo ad luxuriam valent. Dictamnium Siluaticus *leporis auriculam* vocat, quod vulgus id nomen ab illius hirsutie & forma indiderit: neoterici pingue leporinum adhibere solent, ubi quid corpori infixum est, & eximendum cupiunt. Si clauus pedis plantæ infixus inharæ,

pingue leporis cum crudo cancro impones loco faucio ; parti vero ex aduerso respondenti, tres aut quatuor fabaceos flores superalligato, & sanabitur, ex Plinio ; quod est peculiare dictamno herbæ ; nam capræ in Creta sagittis confossæ, huius herbæ pastu eas excutunt. Anagallidem, aliqui *nycteridem* vocant, & Aetius in eo vnguento, quod *Helenes* appellat, in ischiadis curatione nominat, idemque ad oculorum cruciatus valere dicit ; nam inter Dioscoridis nomen claturas *nycteridem* anagallidem, quasi vespertilionem vocat, tanquam ita à Magis appellaretur : vrina vespertilionis albuginem curat, ex Auicenna ; & sanguis ad serpentis ictus, ex Plinio ; argema & nubeculas expurgat anagallis, bibiturque cœrulea contra anguium morsus ex vino. Multi sunt, vt Galli, qui asini auriculam *alterum symphytum* vocant, quod magna folia faciat, & instar asini auricularum incuruentur : lac asini potum cœliacis & dysentericis prodest ; & fimus cohibet ex naso sanguinem erumpentem, ex Plinio ; ad quæ valet & symphyton. Saniculæ genus, vulgo *auricula vrsi* dicitur ; folia crassiuscula, carnosa, læuia, nonnihil repanda, & limbo crassiore fimbriata, circinataque : peculiarem habet affectionem ad arthriticos affectus : adeps vrsinus ad articularum morbos & podagricos valet, ex Plinio.

Animalium oculos ostentantes plantæ.

CAP. XIV.

POST aures, de oculis dicem⁹, ne partium aliqua animalium omitatur, quas herbarum partes demōstrent. Buphthalmion, vt Galenus libro septimo Simplicium medicamentorum testatur, appellatum esse à floribus, qui figuram quandam bouum oculis ad similem habere videntur, Romani *boariam* appellauere, rustici vulgo *oculum bouis* : flores cum cerato tumores & duritias discutunt, & regio morbo correptis colorem reddunt. Sunt qui morbum regium pelli tradant, fasciâ lineâ bubulo felle inuncta, corpori sub costis circumscripta per triduum, quotidie renouata, ex Hippocrate. Sanguis taurinus discutit, mollitq; tumores cum polenta illitus, ex Dioscoride. Galeopsis, à γάλην, *mustela*, & γῶς, *lumen*, quasi *mustelæ*, vel *felis oculi* dicas ex plantæ figura, animalis oculum non nihil effigiente : *mustela* in cibo sumpta, vel sanguis illius, ad strumas valet, ex Plinio & Marcello ; *parotidas mustelæ sanguine* illini meminit Archigenes :

galeopsis

galeopsis herbæ folia, semen, & succus ad parotidas valent, ex Dioscoride. Vocatur quoque *pulegium galeopsion* inter spuria Dioscoridis nomina: bibitur idem ex vino contra serpentum morsus, subuenitque per se podagris: mustelæ virga siccata & pota, morsus à serpente medetur, ex Hali; & acopon ad podagras mirabile facit Aetius ex mustela. *Lycopsis* à luporum oculis nomen, quod fortasse paruo floris orbe purpurascente lupi oculos imitetur: medetur igni sacro. Iuuat igni sacro anchusa, cuius & *lycopsis* species. *Elaphoboscron* vulgus *cerui oculum* vocat, ab oculi ceruini similitudine: valet contra serpentes, quibus & ceruus valet, cui hostes Natura dedit, & ob id *ophioctonos* vocatur. Aster Atticus hyophthalmos dicitur inter notha Dioscoridis nomina, quasi suillum oculum dicas, quia cum suillis oculis similitudinem habet: contra comitalem morbum dantur suum testiculi inueterati in lacte, ex Plinio; lotioque suillo inguinum loco illito, aut cum eo lana succida apposita, medebitur, ex Marcello: flores asteris Attici comitalem morbum sentientibus pueris opitulari dixit Dioscorides; et si aridus flos sinistra manu dolentis decerpatur, & inguinibus alligetur dolore liberari; sed Galenus non solum illitum, sed suspensum bubones sanare scripsit, ob id *bubonium* etiam dici. *Cynopsis*, quasi caninus oculus à Theophrasto memoratur, Theodorus *caninum oculum* vertit: hoc olus statim primis imbribus post æquinoctium emicat, & inter spicatas herbas illud ponit. Mihi omnino *psyllium* videtur; nam Dioscorides *cynoma*, & *cynocephalos* vocare solet: *psyllium* spicatum est, & flos canino oculo similis, capillis subrectis, semen pulicis effigie, & *psyllium*, auctore Plinio, *cynoides*, & *cynomium* appellatur: vomitum canis hydropico super ventrem pone, & statim incipiet per secessum aquam emittere: fel podagras lenit, vt ne terram attingat, ex Plinio; *psyllium* hydropicis datur in vino, & podagricis auxiliatur.

Os, & rostrum animalium referentes planta; CAP. XV.

Nunc eas plantas referemus, quæ floribus, & folijs os, vel rostrum animalium referunt. Cornea & acuta volucris rostra; eadem raptò viuentibus adunca, collecta, recta; herbas tuentibus, limumque, lata, vt suum generi. Iumentis vice manus ad colligenda pabula ora apertiora laniatu viuentibus.

EN tibi tres plantulas offerimus suis floribus animalium rictus ostentantes; antirrhinon, leonis os referentem; dracunculum, draconis rictum simulantem, & acanthum hiantis os rana mentientem; ex his reliqua tuo Marte conicies.

175 Antirrhinum insignitur purpureis floribus, ex rubro violaceis, vel roseis oblongis, superne flaccidis; buccas, rictumue vitulini, vel leonini oris æmulantibus, & cōnuentibus; nunc patulis, nunc vero quasi valvulis occlusis, vt potius *leonthostomos* nominari debuisset. Traditur (quasi ab hac leonina forma) perunctos eo cum oleo lilino venustiores fieri, (vt venustius inter plantas lilium) nec vllō medicamento lædi posse, si quis appensum gester: & leonis adeps amuletum esse aduersus insidiantes, & Plinius ex Magis perunctis eo adipe faciliorem gratiam apud reges, populosque promittit; præcipue tamē eo perungi, quod sit inter supercilia. Helianten vocat Democritus herbam in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti; hac cum adipe leonino decocta, addito croco & palmeo vino perungi Magos, & Persarum reges, vt fiat corp⁹ aspectu iucundum, ideo eandem *heliocallidem* nominari. Meminit eiusdem herbæ Columella in hortulo suo;

--- & hiantis sœua leonis

Ora feri.

176 & alibi;

Oscitat & leo.

Memorat etiam eam inter vernas herbas, & florum genera feri, vt Cådida leucoia, & flauentia lumina calthæ, inter narcissi, & lilij comas, & violas & rosas, Apparet quippe nomen à floris figura inditū, quæ leonis instar oscitet. Alij purpureo flore esse scribunt; sed qualis herba fuerit, fatentur omnes se nescire; ego hortense antirrhinō, quod magis purpureum est, & primo vere emicat, & vere spectabilis coloris flos est, leonisq; os ostēdit, vel iridē esse dicere: nam memini me legisse inter spuria iridis nomina, eam *leonem* esse appellatam, ab alijs *lycostomos*, scilicet lupi os; purpureo flore est, à Theophrasto inter vernos flores, & hortēsis est, & inter rosas, lilia, & calthas feritur, & leonis os ostētat. Fel leonis ictericis iuuat, ex Plinio; iris in potu data, ictericos sanat, ex Dioscoride. Iris etiam *lycos* dicitur in Scholijs apud Nicandrum; quia resupinata foliorum labra, lupi oris speciem referunt: valet mirifice ad partus festinandos & pellendos flos inditus; & carnes lupi edidisse parturientib. prodest, vel si sit iuxta, qui edat. Est & orobanche herba, quæ inter nothas Dioscoridis nomenclaturas *leo* dicitur; in sumis enim caulibus flores fert leonis rictum ostendētis, ex Sotione Græco, in Geoponicis.

Leguminum leo, *asprioleon* dicitur; quod si quis velit in totum hanc herbam non apparere, quinque testas accipiat, & in ipsis pingat Herculem colore albo leonem strangulantem, atque testas ad quatuor angulos, & in medium ruris deponat. Est & alia cura à Democrito tradita huiusmodi: Quia leo animal gallo viso expauescit, & cōtrahitur, si quis gallum manibus strenue comprehensum circa agrum gestet, *λεόντειος πόα* mox abolebitur, tanquam & ipsa leonem timeat. Alij experientia docti, semina terræ mandanda, gallinaceo sanguine irrigant, tanquam tuta sit à leonina herba futura. Nicander veneno aduersari orobanchen tradidit, vt leonis caro. Acanthi flos hiantis ranæ, vel rubetæ os refert: hec tics conferunt ranæ, & acanthus tabem sentientibus, ex Dioscoride. Dracunculus in hortis studiose feritur ad ludentis Naturæ miraculū: singulari caule attollitur, è foliato scapi fastigio vaginula quædam in mucronem sensim turbinatum profilit; quæ cum dehiscens se pandit, spectabilis hians draconis forma solido cornu, perinde quasi lingua, cōcauo vaginæ sinu, ceu rictu serpentis emicante, vt qui eam ignorauerit, non possit inficiari se nunc cognoscere draconem; vt *serpentalis* nominis vsus, quibus increbuerit, nō potuerit aptius vsurpari: valet ad serpentis ictus, vt diximus. In arisaro planta prodit flos è radice oblongus, quasi ex vno folio conuoluto, supra hians serpentis os ostendit; ex ore stamina, vt linguam imitentur, exeūt; adeo affabre effectum, vt si anguem spectes, os exferere illud iudicabis: diximus ad serpentū morsus valere. In calaminthæ floribus apertum serpentis os ostenditur cum lingua exserta; ad eius morsus valet. Eadem effigies videtur in alijs floribus, & eiusdem effectus, quos tuo Marte inuestigabis; sat sit his exemplis rem indicasse. Inter fungorum genera suilli sunt, ab Aprili vsque ad Maium mensẽ eos reperies, colore ex pallido fusco, pileo oblongo, & in conum se colligente, forma in medio protuberante, videnturque suilli rostri formam quadamtenus referre, ob id *suillos* vocatos conijcio apud Græcos, Latinos, omnesque gentes: ijdem ad morsus serpētis ex aqua illinūtur: ad venenatos morsus suillum recrementum aceto coctum laudat Aetius. Hyosirim vulgus *suillum cardum* appellat, ex Plinio: genus est sonchi spinosi, quod Itali *cicerbitam* vocant, referunt florum calyces antequam aperiantur, quandam rostri porcini figuram, ob id *ὄσ εις*, hoc est *suis nasus*; Ruellius *rostrum porcinum* eandem herbam ab aliquibus no-

bus nominari ait, & ab aliis *leonis dentem*. Plinius, intubo similis sed minor, & tactu asperior: vulneribus contusa præclare medetur; lac elicit, ex Dioscoride, quæ omnia sus præstat. Aquilinam herbam vocant recentiores, cuius flores in caulium cacuminibus quatuor fundum inferiori parte cornicula sursum reflexa, vt aquilæ rostrum videantur æmulari, & inde aquilæ nomē inditum: semen drachmæ
 177 pondere potum in vino Cretico, addito croci momēto, icteritiam sanare dicunt, dummodo ægri in lecto sudent: cerebrum aquilæ in cyathis vini tribus regio morbo resistit, ex Plinio. Medelæ rationem alibi diximus.

Quæ animalium linguas effigient plantæ;

C A P. XVI.

LINGVÆ omnibus animalibus non eodem modo. Tenuissima serpentibus, trifurca, & attri coloris; & si extrahas, prælonga; lacertis bifida & pilosa; vitulis quoq; marinis duplex, sed supradictis tenuitate capillamētis. Piscibus paulominus quam tota adhærens, crocodilis tota; leonibus, pardis, felibusq; imbricata: asperitatis, ac limæ similis, attenuansq; lambendo cutem hominis. Ranis prima cohæret, intima absoluta à gutture, qua vocem mittunt; apibus prælonga, eminens cicadis. Quibus aculeus in ore fistulosus, iis nec lingua, nec dentes; lata elephanto præcipue.
 178 Nunc plantas memorabimus, quarū flores, vel folia animalium linguas demonstrent. *Κυνόγλωσσον*, quasi caninam linguā dicas, folia plātaginis arctiora habet, minora, lanuginosa, mollicella; ad tactum omnino aspera, mollicie, & effigie, vulgato consensu, caninæ linguæ assimilatur, vnde id nomen adeptum est: ad canis morsum valere tradidit Dioscorides; corium linguæ caninæ, vt tota caro, ad suos morsus valet, vt diximus. *Βουγλωσσον*, verbalco simile, folium asperū habet, bubulas imitans linguas: Dioscorides ad tertianam & quartanam, & ad animi voluptatem valere dixit: Apuleius ad cordis affectus, & ad venena valere, & vulgus *boraginem* vocat, quasi *bonaginem*, quod boum linguis simile sit. Ego similitudinem hanc ad figuram pariter & asperitatem refero, & boragini nostræ, & buglossō utriusque conuenit, omnes iisdem viribus præditæ: aduersus quartanas ex vino, & lacte bouino cōfusus liquor valet per aliquot dies. Symphytum oblonga folia habet, lanuginosa, aspera, exem-

HASCE plantulas tibi proponimus, animalium linguas imitantes; cynoglossum canis linguam exprimit; in mox subsequenti, buglossum bovinam; post, elaphoglosson ceruinam; postremo, ophioglosson serpentinam, insuper apparentibus vnâ e regione animalium nominatorum linguis; propositum spectaculum intuior, & contemplator.

plo linguæ bouinæ: valet ex Dioscoride ad agglutināda vulnera: diximus glutinū ex tauri collo, & corio ad agglutinanda valere. *Ἀρνό-
 γλωσσον*, quasi agninam linguā dicas, ex Theophrasto, *plantaginens*
 vulg^o vocat, peruagatæ notitiæ, feracitatis, & vtilitatis vbiq; gentiū
 herba, vt agni & oues: magna vis in pecudū fimi cinere ad carcino-
 mata, pellis recēs ad quartanas, & ad dysenterias ex Aetio; lana suc-
 cida inculcata post septimū diem ad rabidi canis morsus valet; fel
 præcipue agninum cum melle comitalib. laudatur, ex Plinio; vrina
 pdest hydropicis, ex Rhase, quæ omnia præstat plātago. Humiliore
 fraxinum ornū vocauere, & ab ipsius fructus figura *ὀρνέο γλωσσον*, q̄
 auis linguæ imaginem referat, ex Plinio. Orneoglossum Ruellius
 arborem dicit vlni specie, amygdalæ foliis, prælogis siliquis in fur-
 culorum cacumine pendētibus, oleagina magnitudine, in quibus
 medulla inest, linguæ auis similis, vnde nomen: Venerem stimulat,
 & genituram adauget, quod de auibus iam diximus. Lingua passe-
 rina oblongis foliis, & teretibus; à passeris lingua, quam imitatur,
 omnium hominum consensu inditum est nomen, *σπερδιό γλωσσον* di-
 ci posset; Dioscorides passerum linguas maxime imitari dixit; alii
polygonum vocant, vel *polycarpon* ex feminis abundantia; nam ad Ve-
 nerem & conceptionem valere diximus. Quintilii aiunt, polysper-
 mon, siue polygonos herba animalia reddit multis numeris fœcū-
 diora; quod idem de passere diximus. Phyllis Dioscoridis, vulgo
lingua ceruina dicitur, in oblongæ linguæ similitudinem deficit: vnde
 officinis *lingua ceruina* quoq; dicitur, sesquipalmaris, recta, læuo-
 re semper virenti: Dioscorides in vino potam serpentibus maxime
 aduersari dixit, quod idē cerui carnes facere diximus: præterea ead-
 em caro ad febres valet; & diximus fœminas principes illas, con-
 tinuo ceruorū carniū esu semper febre caruisse. Ex hoc nobis ex-
 cogitatum, & multis periculis cōfirmatum, aquam chymisticis or-
 ganis ex phyllitidis foliis extractam, ad pestilētes febres maximam
 opem ferre. Nomen *ophioglosson* vulgus herbariorum impertitur à
 forma, & figura serpētum linguæ, quas refert; nomenclatura aptis-
 sine quadrat, quum floris argutula cuspis serpentem linguam ex-
 ferentem imitetur, quæ tenero cauliculo promitur; non parua ad
 serpentum morsus commendationis. Echio folia oblonga, hirsuta
 & subalbida; officinæ & rura, *linguam hircinam* vocant ab hircorum
 linguæ similitudine, & quod earum pabulo maxime delectentur

hirci, & capellæ: Dioscorides contra serpentes valere, & lac mulieribus augere dixit. Capræ caro lac auget, & præcipue caseus ex eius lacte, ex Hippocrate libro De morbis muliebribus: aduersus serpentum iectus ex caprarum cornu vel pilis, cinere potio, remedium ex Plinio Sunt & quamplurimi flores, qui stamina quædam in medio habent, in summo diuisa, vt bifidas serpentum linguas præclare ostentent, ex qua horum animalium ingluuies conicitur, ab Aristotele, & quasi duplicem ex cibo capiunt voluptatem. Ego contra serpentum virus prætare iudicarem, vt ex phalangio videtur est, anchusa, pseudacoro, *caryophyllis* vocatis; nam aduersus venena, & pestis contagia commendantur.

Animalium dentes ostentantes planta;

C A P. XVII.

179

DENTIVM tria genera, ferrati, continui, & exserti: ferrati per ætatem coeunt, ne contratio occurſu atterantur, vt serpentibus, piscibus, canibus. Continui, vt homini, equo. Exserti vt apro, hippopotamo, elephanto. Piscium multis ferrati, & eorum in lingua, & toto ore, vt turba vulnerum molliant, præterea in os vergentes, ne excidant cibi, nullum habentibus retinendi adminiculum. Similes aspidi, & serpentibus, sed duo in supera parte, dextra, laeva; longissimi, tenui fistula perforati (vt scorpionum aculei) venenum infundentes. Quidam vnum esse eum; & quia sit aduncus, resupinari, cum momorderit. Scorpionis caudæ inesse eum, & plerisque ternos. Viperæ dentes gingiuis conduntur, volucrum nulli dentes præter vespertilionem. Dentium vice aculeus insectis, elephanto intus ad mandendum quatuor, præterquam eos, qui prominent, masculis reflexi, feminis recti, atque proni. Musculus marinus, qui balenam antecedit, nullos habet, sed pro iis, setis intus os hirtum, & linguam etiam, ac palatum. Hactenus Aristoteles. Sed videamus cur spinæ à Natura productæ. Alexander Aphrodiseus dicit naturam spinis plantas, tanquam spiculis contra animalium morsus armasse; quæ dixerat Plinius, iam adduxim⁹. Nos vero dicimus plantis aliquibus esse datas, vt obuiis caudicibus adrepere possint, vt omnes amplexicaules sunt, nec per sese sine fulcro sustineri valent, & ob id ad radices spinas spectantes habet, & hamatas; alii, veluti spicis aristas dicit, vt se ab auibus tueretur; alii in stipite vt ne dum se se-

se scabant animalia, dorso fructus ab arbore decutiant, nec ad iustā perueniant maturitatem; vel quod postremum arbitror, vt ad cortices terrestres, & sæculentas partes transmitterent, vt fructib. pinguius & purius alimentum subministrare possint. In humanis corporibus Natura ad cutis scabiem, pustulas, & similia in plerisque morbis demandat, humores defæcando. Sed quid ex earum Physiognomonia coniciendum discutiamus. Quia multi sunt animalium dentes, siue aculei, siue spinæ, quæ magnopere generi humano infestæ, ob id prouidens & sagax Natura, multas & innumeras produxit spinosas plantas, è quarum effigie perniciosissimo malo succurratur, vt vbique nobis obuiæ forent, non solum in viridariis sed etiam sepibus, siluis, nemoribus, cæterisq; locis, vbi frequentius eiusmodi animalia stabulantur. Nec clarius, aut manifestius demonstrare ipsa medicinam homini potuit: propterea summopere adnitendum, sedulaq; inuestigatione imaginādum spinarum similitudinem, quibus dentibus animalium magis assimilabūtur. Sunt in mari animalia, aculeis venenum immittentia, vt pastinaca, scorpius, draco, & porcus marinus, quæ porrectos aculeos infigunt; sunt & serpentium innumera genera, tum hamatis, tum ferratis dentibus, rigido mucrone infestis: sunt & quadrupedum dentes venenosi, vt rabiosi canis, ob id non mirum videri debet, si tantas & innumerabiles natura produxerit spinosas plantas, & diuersimode efformatas; hamatas, pro viperis; rectas, pro canibus; exiles, & quasi lanuginosas, pro araneis, vesparum, & phalangiorum aculeis. Sed quibus fortasse hæc per similitudinem medendi ratio minus artideat, ad naturales causas cōfugiemus, & ad quæ alia valeāt. Spinosa herbæ siccitatem ostendunt, aliquando ex frigida, aliquando ex calida causa, vt iam diximus, & ob id astringētes. Videre iam licuit in aculeatis, & cornutis animalibus histrice, herinaceo, raiis, xiphiis, & aliis animalibus, quod cæteris essent sicciora, ob id stomachum adiuuant, lepram & scabiem dirimunt, hydropisim sanāt, gingiuis tumidis & dentib. medentur; alii profluuiis, nimium fluentib. menstruis & venenatis, siue tota substantia id agant, siue corporis partes roborando promptius venenū expellant, vel clausis meatib. minus eis afficiātur. Sed vt magis ordinate procedat præceptio nostra, videamus quæ fuerint spinosæ plantæ. Theophrastus aculeatarū aliarū

180

ex toto aculei, vt corruda, nepa; aliarū partib. aculeatis, vt in arborib.

fruticibus, & herbis, arbores, quæ ramos aculeigeros habent, sunt pyrus siluestris, malus Punica, & paliurus; frutices, vt rubus, rosa, & capparis; herbæ vel foliis aculeatis, vt acanthium, eryngiū, cnecum, acuta spina. A quo Plinius: Ergo quædam herbarum spinosæ sunt, quædam sine spinis: spinosarum multæ species. In totum spina est asparagus, scorpio; nullum enim folium habet. Quædã spinosa foliata sunt, vt carduus, eryngion, glycyrrhizon, vrtica, iis omnib. foliis inest aculeata mordacitas. Aliquæ & secundum spinam habent folium, vt tribulus, & ononis. Quædam in folio habent & in caule, vt phleos. Hippophyes spinis geniculatum, tributa proprietas, quod & fructum spinosum habet. Exempla adsunt.

Rubus habet virgas aduncis, & acuminatis aculeis refertas; folia in dorso, & subtus armatur aduncis, & minutilis spinis, pestiferis serpentū morsibus accommodatissima. Peculiare est tribulo terrestri semen habere spinosum, & secundū folia spinas rigidas, & præduras: cuius succus pot^o, illitusq; ictos à vipera recreat. Spina alba fert folia hispida, & aculeata; capitulū spinosum, echini marini emulū; nō solum potū à serpēte demorsis auxiliatur; sed gestatū pro amuleto, serpētes abigere creditur. Paliurus frutex aculeat^o est, & citria rigidis armatur aculeis: semen potum venenatis bestiis resistit, vt ex Athenæo habetur. Chameleon albus folia asperiora, & acutiora sylibo habet, exinde spinas echini marini erigit. Erigeron ex aculeatarū genere. Carduus benedictus hirsutis foliis, & cū adoleuerit aculeatis, capitulis acutiorib. aculeis rigētib. Smilax aspera sarmenta habet, rubi, aut paliuri modo aculeata, non solū venenosorū antidotum est; sed si infantibus nuper in lucē editis ex hac vinū ppinetur, nulla postmodū nocitura venena; traditurq; ad medicamenta, quibus venena arcētur. Lycium arbos spinosa, valet ad rabiosorum canū vulnera. Ribes spinis circa ramos robustis armatur: Plinius ad rabidi canis ictus miris laudib. extulit. Scorpionū aculeis medetur planta, quæ minutiorib. spinulis rigent, vt asperæ videantur, vt non spina, neq; dētes, aut aculei sint, eademq; vesparū, & phalangiorū puncturis medetur. Peculiare spinaceis est habere semē spiritolum: bibitur eius succus ad scorpionum & phalangiorum inflētus. Sonchus aspera, lactuca siluestris, attractylis folio spinoso, & capitulis in summo spinis rigentib. paliurus ex Plinio scorpionum morsib. fert opem. Duo scorpionū genera aculeata aduersus sui generis animal.

SENTICOSAS plantas, & dentata animalium capita, adeo solerti & viua pictura delineauimus; ut hæc spinosa, illas dentatas conspicias. Primo rubum, & asperam simlacem viperæos dentes imitantes; mox lycium, caninos referentem; postremo spinaceum olus phalangiorum aculeos ementiens, obuias proponimus; ex his alia assimilare discas.

Asparagus, quibus phalangium icerit, auxiliatur; lactuca siluestris; vrtica, vrida lanugine punctiois dolorem incutiunt, cuiusmodi vesparum, & apum aculei, & si per quam exili, & mollicella, nec penetrare posse isthęc lanugo videatur. Lupus salictarius farmenta aspera habet, hirsuta que, & quadamtenus aculeata: ad eadem valere potest, cum ad hausta venena suam ferat opem.

Planta collum, mamillas, lienes, & corda animalium exprimentes;

C A P. XVIII.

SEQUITUR, vt plantas enarremus, quæ collum, guttur, lienes, mamillas, & corda animalium representant. Inter similacis asperæ nomenclaturas, nomen *mergina* est, sic apud Romanos dicta, fortasse à collo deductum nomen. Ouidius de Æfaco loquens in mergum conuerso,

--- longa internodia crurum

Longa manet ceruix; caput est à corpore longe.

Habet enim & longum & incuruum collum mergus, & smilax per dumeta reptando incuruatur, & instar mergi colli flectitur: mergi sanguis amphictoron est, & venenatis feris resistit, & præsertim rabido cani, ex Aetio: asperæ smilacis folia, & acini antea, & post epoti, venenosorum antidota sunt. Inter notha fumarix nomina Dioscoridis *peristereon* est, id est, columba, à foliorum scilicet specie, quæ columbinam quodammodo ingluuiem representet: Aretæus elephanticos perdicibus & columbis vesci iubet: Mesues, quia bilem & adustos humores fumarix deiicit, elephantiasis, & carcinomatibus mederi dixit. Fructus *sebesten* vulgo dictus Persica voce; Siluaticus *mamillam canis* dicit, et si *σεβασός* vox Græca sit: qui distillationibus auxiliatur, quib. præstat canina cutis cuilibet digito circumdata. Asphodeli radices vaccarū mammis similes dicunt: cuncta venena expugnari eis tradunt Græci, maxime quæ rosiones, vstionesque referunt; vt si cantharides datæ, vomitione omnia egeri, ex Dioscoride & Plinio. Sed contra serpentes & scorpiones Nicander commendauit, subtrauitq; somno contra metus. Anacardia fructus cuiusdam arboris auicularum corculis non dissimiles, vnde & nomen; colore rufescente, vt cor; labantes reuocant sensus, memoriæ iacturam resarciunt, & cerebri affectibus opem ferunt, ex Arabibus: multarum auium, vt accipitris caro, animum

182 corroborant; melancholiæ, & perturbationi mentis resistunt, & morbum sacrum curant, ex R. Mose in aphorismis. Maluæ folia, Magi *lien capra* vocant, ab ea, quæ cum liene similitudinem habet: Sextus torminosi capræ lien bibendum præbet: Plini⁹ maluam vtiliter torminibus illini; præterea ad venena & venenatas puncturas, ad scæminarum purgationes, voluptates, cõceptus, comitiales, calculosos præstare, vt etiam capra, & alia promiscue habere.

Plantæ animalium testes representantes;

C A P. XIX.

VARIi sunt plantarum bulbi, qui animalium testes mentiuntur, præsertim luxuriosorum, & ita affabre eos mentiuntur, vt nemo sit qui videat, qui se eos cognoscere nõ fateatur. Natura hominum generationi satagens, hac testiculorum imagine ad vires venereas, ad conceptum, & ad prolem eos valere significauit. Testes pecori, armentoque ad crura decidui, subtus adnexi, delphino prælongi, vltima conduntur aluo, elephanto occulti: oua parientium lumbis intus adhærent, qualia ocysissima in Venere, buteonibus terni.

183; Cynosorchis, id est *canis testiculus* ab omnibus vocatur *bulbulus*; qui vere canis testiculum ementitur, folijs oleæ mollioribus, ternisque, per semipedem longitudinis in terra stratis, radice bulbosa, oblonga, duplici ordine; superior, quæ plenior est; inferior, quæ mollior, ac rugosior. In Thessalia mollem mulieres in lacte caprino bibere ad stimulãdos coitus: aridum adhibendum, alterum alterius potu resolui. Dioscorides omnes bulbos cum melle, & piperis polline illitas valere aduersus canis morsus præcipit. Qui suã vrinam in canis vrinam ingesserit, ad Venerem sit impotens. *Palma Christi* testiculos canũ refert, dẽptis digitis. Tragorchis, seu hircinus testiculus hircum olet, & spirillis aruncis caprillam barbam ementiens, ad Venerem inflammat; quod maxime præstat hircus; bulborum omnium valentissimus, vt hircus animalium luxuriosissimus. Sunt & vulpini testiculi etiam exigui. His accedit altera radix terno donata didymo, ob id *triorchis* appellata, *serapida* Ægine-ta vocat ab Ægyptijs, Serapidæ deæ Augusti cognomine. Hæc omnium facultates longe superiores habet, nec vt cæteri orchides ignauiores, & mucore elumbes. Triorchem accipitrem dictum

ORCHIDVM species denuo sub aspectum veniunt; contemplator, in
 prima facie hircinos testes cum sua planta; caninos, & tandem tri-
 orchidem, ex accipitrum genere.

inuenimus à numero testium, *buteonem* hunc appellant Romani, ex Plinio: qui in Venereum infirmior erit, testiculos miluionis ex aqua fontana quæ perennis sit) cum melle decoctos edat ieiunus per triduum, & statim roborabitur. Triorchis miluo similis est, quib⁹ maxime testiculati testes, ad prouocandam Veneream facultatē tribuunt. Colchicon multi sunt, qui *testiculum canis* nominent propter similitudinē gemelli seminis; venenosa herba est, & incautos vescentes perimit: venenosa itē saliuæ canis; nam rabiē, & mortē inducit.

Animalium veretrum ostentantes stirpes;

CAP. XX.

POST testes, de pene loquemur, plantarum partes illas enumerādo, quæ animalium veretrum ostendere possunt, & ad coitum, prolemque valent. Orobanche est herba, quam *cynomorion* appellauit antiquitas à canini genitalis similitudine; nō mala, neq; incōcinna similitudine, si plantā cōtempletur aliquis, quæ à radice surgens, nudo, glabro, singulariq; caule, in summo foliorum cōferto, & inter ea emergentes habet flores simul, & quasi in glomum collectos. Cyprij *thyrsitem* appellant, quod fere tota thyrsus sit, id est plane scapus rectus; quæ forma caninum genitale in summo galericulo tectum quis confitebitur. Sunt qui hanc *toram* vocent; quoniā certo constat, quum primum vaccæ hanc herbam gustauerint, tauros ab eis requiri. Theophrastus enumerans ea, quæ quercus, præter glandē, producat, inquit; Ad hæc aliud effigiem colis repræsentans; quum vero perficitur, durū quid parte amulante perforatum, & tauri caput quodammodo emulans, profert, quod præruptū nuclei oleæ speciem ostendit. Diximus iam supra ad fecunditatem valere. E medio lilij flore quædam stamina educuntur; quib. excussis, emicat quædā colus, relicto capitulo in cacumine, quasi asinini scroti effigiem demonstrans. Nicander describens liliū contra Pharicum venenum antidotū esse, ait: Recipe irida, floridumq; caput, cui Venus inuisa est, eo q; secum de colore & forma certaret, huic medijs eius folijs sæda probra obiecit, deformēq; illic rudentis asini clauam crescere fecit: scilicet hac periphrafi asini clauam, id est genitalia, lilijs, id est flori medio imposuit: vteros emollit, mensēq; puocat, vnde vterū cōceptui præparat; contra serpentū ictus valet. Valēt ad coitū asinini testiculi; & asinino lacte potu restinguūtur venena cōtra hyosciamū, leporem marinum, & pharicon præcipue.

QVAM PLURIMÆ sunt plantæ, quæ floribus, vaginulis, seminibus, & radicibus animalium caudas imitantur, vt illorã virtutum compotes se esse ostendant, vel virulentis eorum ictibus aduersari. Ex multis aliquas recensebimus, & primo à scorpionibus.

Scorpioides herbula est, caudæ scorpionis effigie; profert liquidem quædã filiquosa cornicula, scorpionis caudæ instar inflexa, & sic apud omnes *scorpioides* nomen obtinuit: illita scorpionum ictibus præsentaneo est auxilio, ex Dioscoride. *Telephium* eandem radicem habere videmus, quæ scorpionis caudam æmuletur, & ad eius morsus valere iam traditum est. Est & alia herbula segetum alumna, quæ ex cauliculis rectis, gracilibus, pedalis, vel sesqui-¹⁸⁵pedalis in summo producit incuruis mucronibus adunca cornicula retroflexa scorpionum caudicellas, transuersis articulis imitata; flores etiam luteos, pusillos foliola in neruulis vtrunque ordine digesta tribuli, sed exiliora, in expertis dotibus, sed ex tantis eandem possumus vim augurari. Insunt *heliotropij* magni coliculorũ summo elegantes florum series, fastigiaue racemosa, caudicellas scorpionum inflexas imitata; nutant nobis ad scorpionum puncturas magni esse experimenti, vnde ab effectu *scorpioctonos*, vel *scorpij intersector* dici posset: ob id Dioscorides; *Heliotropio* maiori flos est effigie scorpionis caudæ, vnde *scorpiuro* ei nomen, flos incuruus, vt scorpionis cauda; contra ictum scorpionum potum, & illitum prodest. Ocimastrũ *σκορπιόεσς*, id est scorpij cauda à figura vocatur, inter nothas Dioscoridis nomenclaturas, quod nomen aptius echio conuenit; quippe florum series in cauliculo digesta & inflexa rectius scorpionum caudam imitatur, quod etiam & in *anchusis* visitur: vis earum contra serpentum virus; nec incredibile est etiam ad virulentos scorpionum ictus valere. *Tragos*, ex *Theophrasto*, in aculeatarũ censu est; aliæ ex toto aculei sunt, vt *scorpius*, quæ nullum, præter aculeum, tolium gerit. *Dioscorides* scorpionem *tragum* vocari dixit. Ab his *Plinius*: *Spinosarum* multæ species, in totum spinosa *tragus*; hanc *scorpion* vocant: maxima astringēdi facultate prædita est; ob id fortasse venenis opitulari coniectamus. Et alibi: Ex argumento nomen accepit *scorpius* herba; semē enim habet ad similitudinē caudæ scorpionis, folia pauca: valet & aduersus animal

TRIVM plantarum icones huic capiti communes praefiximus, quae non
 particulares, sed solius scorpionis cauda sibi vendicarent imagines;
 primo, heliotropii summis florum spicaram retortis apicibus; se-
 cundo, siluestris cumini alterius corniculatis vaginulis; tertio, scor-
 pioidis siliquulis eas imitantibus; in calce scorpionem ipsum affin-
 ximus, vt arctam similitudinem intuearis.

animal sui nominis. Est & alia eiusdem nominis effectusq; , sine folijs, asparagi caule, in cacumine aculeum habens, & inde nomen. Est quoddã cumini siluestris genus, quod corniculata producit femina, scorpionis caudæ æmula, inter medijs consep̄ta; quod potum serpentum moribus remedio est; quod ad scorpionum etiam conijcio; quum constet apud autores, scorpionum, scolopendriarum, omniumq; animalium venenis eorum naturam aduersari. Caltha semen affert, cuius vaginula scorpionum caudas imitantur; neotrici eius veneno resistere dicunt. Affert in super caudas, vel brachia cancro simillima, ob id à Fuchſio, & alijs *herba cancri* dicta. Sed ego herbam cancri dictam puto, quod carcinomati medeatur. Sunt etiam scorpionum caudæ, & cancrorũ brachia similia; & cancrum cancris mederi docuit Dioscorides. Cancrũ in scorpiones mutantur ob quandam sympathiam. Ouidius;

*Conoana litoreo si demas brachia cancro,
Cetera supponas terre, de parte sepulta
Scorpius exhibit, caudaque minabitur vnca.*

Cucumini ipsum quoque qui magnificant, nasci in Arabia dicunt, mox Cyrenis, alij in Arcadia tradunt, similem heliotropio; cuius inter folia, & ramos prouenire magnitudine nucis iuglandis semẽ; esse autem ad speciem scorpionis cauda reflexa, sed candida. Aliqui etiam ab eo *scorpionium cucumim* vocant; efficacissimum contra scorpionum ictus semine, & elaterio, ex Plinio. Sunt & quamplurimã plantarum vaginulæ, quarum oculis turgentia femina intersep̄ta scorpionum caudam imitata mentiuntur, quæ ad scorpionũ, & venenosorum morsus valent, vt raphani, napi, rapi, erui, lupini, erucæ, vicix, genistæ, & aliarum, quæ in antidotis ponuntur aduersus aspidas, & scorpionum venena.

Animalium caudas delineantes planta;

C A P. XXII.

NE ceptum ab initio ordinem inturbemus, aliquas plantas memorabimus, quæ animalũ caudas ostendunt. Caudæ præter homines, ac simias omnibus fere animalibus; nudæ hirtis, vt apris; parvæ, villous, vt vris; prælongis, setosæ, vt equis; amputatæ, lacertis & serpentibus tenascuntur; boum caudis longissimus caulis, atque in vna parte hirtus; idem asinis longior, quam equis; leoni,

leoni, infima parte, vt bubus, & forici; vulpibus & lupis villosus, vt ouibus, quibus procerior; sues retorquent, canum degeneres sub aluum reflectunt.

PASTINACA, alopecuros, & equisetum accuratissime sculpturis indicantur, marini trigoni, vulpis, & equi caudarum similitudinem sibi vendicantes; que omnia abs te attentissime spectari velim, vt horum exemplis alia natura pernoscenda, vestigandaque perscruteris.

Τρυγών Græce, Latine *pastinaca piscis*, Plinio interprete; sed Latini *pastinaca* dicitur à caudæ colore, & rotunditate *pastinacæ* radici simili. Trigono in cauda radius adnascitur, quo nil in mari execrabilius nasci idem dixit, & Oppianus, cuius veneno, & vi perneabili cedunt Persarum venenata; nam etiam mortua seruat suas 187
 vires, quæ non solum in animantes, sed etiam in saxa, herbas, arboresque exerit; illius enim contactu exarescunt, & contabescunt. Hunc tradunt Circem Theligono dedisse, vt eo aduersus hostes vteretur; quo tamen incautus patrem necauit. Alianus hunc radiû periculossimum, infestissimumq; dixit, vt non solum homines & animalia, sed arbores interimat; quippe si ad maximam arborem, & vegetam, & summe virentem aculeum admoueas, non multo post amittit folia; quæ postquam defluerint, totus truncus similis est arboribus, Solis ardoribus exsiccatis; quod idem confirmat Nicander. *Pastinaca* herba serpentum moribus, ictibusue prodest; præsumentes nulla iniuria affici à serpentibus traditur; & Dioscorides ipse inquit, ei, qui *pastinaca* marina icitur, omnia, quæ de viperarum moribus diximus, simili modo conuenire. Celsus etiam erraticam *pastinacã* ad eiusmodi plagam prodesse scribit. Sed ad mutuas alias vires accedamus. Dioscorides *pastinacam* herbam partû eiicere appositam dixit; & *pastinacæ* piscis radium adalligatû umbilico, faciles partus facere, si viuenti ablatus sit, ipsaq; denuo in mari dimissa. *Equisetum iuncea* profert circa cauliculos folia, crebra, & exilia; dependent ex eo comæ multæ, nigræque, in ambitu per intercapedines radiatim cingût multiplices exilium foliorû, quasi fetæ asperiusculæ, prolixiores; equinam caudam satis eminentes: sanguinem è naribus erumpentem sistit, & semen illius ex aceto & lana ad omne profluuium imponitur; sanguinẽ item sistit, ex equino capite pilorum cinis illitus. *Alopecuros* nec in acus, aut aristam exit. Sed horret spissa lanugine, & asperitate; *plantaginis* in modû spicatur, florem tamen non quemadmodû illa particulariter edit, sed per totam spicam frumenti modo spargitur, & vtrinque lanugineus prodit flosculus, vt Theophrastus depingit, inde nomen auspicatur, quod vulpium caudis similis existat. Plinius ab eo: *Alopecuros* spicam habet mollem, & lanugine densam, non dissimilẽ vulpium caudis, vnde ei nomen; nullis aceribus, aut aristis armata. Quia ex triticeis, vt triticum tussientibus prodesse potest, quod nõ abhorret

abhorret à viribus vulpis, quæ medetur tuffientibus. Peucedanum, Siluaticus *caudam porcina*m vocat, quod radicis caput multis ceu fetis rigeat, quod etiam in omnibus fefeli generibus apparet. Urina verris, vel apri arefacta, ex aceto pota facit ad comitiales morbos, ex Galeno: Talus suis vftus cephalalgiam diffoluit, ex Aetio: neruis vulneratis axungia cum terræ lumbricis prodeft, ex Sereno, contra serpentes adeps cum melle, refinaque, vel iecur, vel cerebrum ex vino potum, ex Plinio; quæ omnia operatur peucedanum, ex Dioscoride.

Plantarum partes animalium pedes indicantes;

C A P. XXIV.

SUNT & plantarum partes, quæ postremas animalium partes, scilicet pedes ostendant. Solidas habent vngulas, quæ non sunt cornigera, nec talos habent eadem; at quæ bifulca sunt, habent; lynx simile quiddam talo habet, leo etiamnum tortuosius; talus autem rectus est in articulo pedis, ventre eminens. Auium aliæ digitatæ, aliæ palmipedes, aliæ inter vtrunque, diuifis digitis adiecta latitudine. Sed omnibus quaterni digiti, tres in priore parte, vnus à calce. Auium quibusdam grauioribus, in cruribus additi radii.

188 Dicunt λεοντοπόδιον, quasi leoninum pedem, propter villosam foliorum, non florum effigiem, crus pedi annexum aliquantum referentem. Sunt & in floribus quædam foraminula impressa, quasi leonis vestigium, vel soleam imitata: Dioscorides ad amatoria valere dixit, & ad tubercula: Magi promittunt apud Plinium, perunctos leonum adipe, faciliorem gratiam apud reges, populosve obtinere; idemq; ad hæmorrhoidas, & tonsilla; λεοντοπέταλον dicunt, ac si aliquam in foliis cum leone, vel leonis pedibus similitudinem habeat, etsi autores non exprimant: habet enim brassicæ folium, diuifum papaueris forma. Dioscorides dicit in vino potam serpentum ictibus auxiliari; nec alia re dolorem citius finiri. Facultas leoninæ inest carni, ab omnibus bestiis tutum hominem reddi. Lagopum Apuleius leporino pedi similem dicit, & nomen ei à similitudine leporini pedis inditum: nam in pilosa spica glumas, villosasq; quasi aristas, & mollicellas habet, leporini pedis colorem & hirsutiem emulantes: profluuiio laborantibus præsidium præstat, cauis vlcerebus prouentū carnis, & cicatricem accelerat, ex Hippocrate;

IN propatulo tusilaginem, mox hederam, paulo post eryngium mari-
num, siue aquaticum, & postremo si um adduximus; ac animalia,
quorum pedes effinxerint, in conspectu sunt; nam prima equine vngu-
le; secunda marina scolopendra multiplices pedes; tertia, aquatica-
rum autum, siue anserum; postremo, corui pedes expressimus.

tumoribus inguinis, & laxis herniis cohibendis peroptima. Lepo-
ris coagulata alui profluuiis valet; dysentericis & celiacis finus,
& fan-

189

& sanguis: tufum cum melle enterocelis illinitur, & fimus rupta in-
 testina fanare potest, ex Plinio. Lycopoda Græci nominât herbam,
 lupi pedi affimilè; quod folium ad lupi pedis modum effictû, dif-
 fectumq; habeat, marrubio filueftri par, grati odoris, caule angulo-
 fo, geniculato, fungofa intus medulla, radice frequëti capillamen-
 to fibrata; folia tula præfentaneo funt remedio ftomachò diffolu-
 to, nunc *cardiacam* nominamus, q̄ cardix (fic enim veteres ventri-
 culi os nuncupabant) impofita medeatur: laudat Auicenna leporis
 carnes ftomachò frigido, humido, & debili. Lupus robusti ftoma-
 chi eft, vorax, & concoquit omnia: & ftomachò valet. Tuffilago
 vel *ungula caballina* recentioribus dicta, quod folia ab imo promat
 rotunda, lateribus fenis, feptenisve, angulis acutis claudentibus, *ca-
 ballinam unguam* effigiantibus, vnde nomen: Dioscorides arida fuf-
 fita, ita vt fumus per infundibulum hianti ore accipiat, hos fanat
 qui ficca tuffi laborant, atque orthopnoicos; & potu, mortuos par-
 tus eiicit. Equinæ unguæ tuffitu mortui partus eiiciuntur; falua e-
 qui triduo pota, tuffim fanat, & equum mori tradit Plinius; ungu-
 la mortuos partus eiicit. Allearia, *pes afini* etiam dicitur in Pande-
 ctario, fortaffe quod à tuffilaginis forma folii non multum abfit,
 tuffientibus prodeffe dicitur; quod idem præftat pulmo afini tritus
 fi bibatur, ex Hali. Veterum acanthum eft *branca vrfina* Italiæ, &
 Gallis vocata, quod hirtutis vrfina quodammodo referat manum
 vrfi; vel quod extremis ramulis ternis digitorum pedis figuram:
 Dioscorides ambuftis prodeffe dixit, & vrfi adeps ex Plinio ambu-
 ftis prodeft. *κορωνόπος*, huc *pes coruinus*, aut *cornicis*, vulgo dicitur *her-
 ba ftella*; foliis eft crattis, pinguibus, hirtutis, vtrinq; filis, & lacinia-
 tis, coruinis ungues præ feferentibus, vnde fuâ fæneratur nomen-
 claturam. Alii *coronopoda* vocant, id eft, cornicis pedem; *coronopodium*
 à Tarentino dicitur ad inefcationem pifcium. Dioscorides cœlia-
 cis prodeffe dixit: Ad idem conferre potest cornicis fimus, quum
 dyfenteriis iuuet. *Pes miluinus* à Columella dicitur eademmet
 herba, etfi nullis delineamentis designarit, cum extremum folii in
 auiculæ, aut milui pedem articuletur, & cruda edatur in acetariis,
 & cocta cum aceto & fale. Nec edendi quoq; nobis ratio exoleuit,
 nam potulacæ modo condita, feruatur. Fico funt folia laciniofa, &
 cruciformia, Theophrasto *σολοππειδῆ*, nifi quis *κοραππειδῆ* magis le-
 gendû putet; nã fico Hippocrates donat folia cornicis pedib. *Ami-*

lia. Ficus sicca valent ex Dioscoride iis, quos longa valetudo decorauit: & cornicis carnes esse in longissimis morbis vtilissimum putat Plinius. Atriplex, vulgo *pes anserinus* dicitur, quod instar anserini pedis laciniata sint folia; siluestris atriplicis species est; ad omnia, quæ anserinus adeps valet: igni sacro medetur, tubera, & quæcunque emolliri opus est, efficacissime anserino adipe curantur, ex Plinio: valet ad vuluæ vitia; & mollitoriis vteri medicamentis crebro Hippocrates admiscet; & Medicorum aliqui axungia ad podagras vti iubent, admisto anseris adipe. Sed atriplicem Hippocrates vuluæ vitiiis infundi iubet, duritias omnes vel decocto, vel crudo illini putat, ignem sacrum cum melle, & aceto, nitroque, similiter & podagras. Anserinum etiam pedē refert eryngium, contra serpentes & venenata omnia nascens: omnibus vero contra toxica & aconita efficaciorē Heraclides Medicus in iure anseris decoctam arbitratur, ex Plinio; qui etiam visas serpētes dicit pedibus anserinis: quæ eadem operatur anser. Capnos duplex, alia hortensis; alia, quam *pedem gallinaceum* vocant, in parietinis, & sepibus nascens, teste Plinio; nam gallinacei pedis similitudinem habet: gallinacei fel aqua dilutum, luminum aciem confortat, & leucomata tollit, ex Marcello: veterum gallorū ius expertus est Galenus ventrem soluere; herbæ succus oculis claritatem facit, & aluum soluit, ex Mesue. Inter thlaspeas nomenclaturas etiam *pes gallinaceus* legitur ob simulacrum frōdium cum illius pedibus. Ius gallinaceum si ætate cum vis immaturis decoquatur, bilem vtrinque; extinguit, ex Nicolao Massa; & bilioso feblicitanti iuueni propinatur capō à Mundella: thlaspi potum acetabuli mensura, bilem vtrinque; extrahit, ex Dioscoride. Ischæmonem Thracia inuenit, qua ferunt sanguinem sisti; non aperta modo vena, sed etiam præcisa. Serpit è terra milio similis, foliis asperis & lanuginosis; farcitur in nares, quæ nascitur in Italia, & sanguinem eadem adalligata, sistit, ex Plinio. Exiguum est gramē apud nos, surgens calamulis geniculatis, surrectis, singulis in quinas ternasve exiles florū spicatas caudicellas, digitatim sparsis, sapore astringenti, & exiccante, vnde nō vana coniectura Plinianum *ischæmonem* possumus existimare, vulgo *pes galli* dicitur, quod in summo frutice trifariam gallinacei pedis imitationem habet: ius gallinacei dysentericis medetur, sed veteris vehementius, ex Plinio: ad membranarū cerebri sanguinis profuuium prodesse

prodesse dicunt sanguinem galli, ex Galeno: ad sanguinis reiectiones ore & naribus valere assa oua suadent Medici. Hedera suis radiculis scolopendræ animalis, quum arborem scandit, imitatur, millepeda dicta; scolopëdra ad pilothrum valet, ex Dioscoride; idem hedera præstans. Consolidam regalem, siue alterum cumini siluestris genus, recëtoribus *sprondi cauagliero* vocatum, sed melius gallinaceorū calcar, quod ab altera floris parte cornicula sursum spectantia promat instar galli, vocetur *galli calcar*: Dioscorides potum serpentum moribus præsidio esse dixit, & calculosis auxiliari: ius è gallinaceis potum præclare medetur serpentum moribus, ex Plinio; sic & lapilli, qui in gallinaceorū ventre reperiri solent. *καυραλὶς* pes gallinaceus, vel pes pulli Romanis dicitur inter Dioscoridis nothas nomenclaturas, quod nomen Ruellio adnotatur; nimirum quod extremum folium in gallinæ pedem conformetur: nam folia quæ prope imum scapum sunt, apium quadantenus effigiant: Dioscorides urinam mouere dicit; Nicander aduersus venenata in theriacis admittit. Galli ius contra venena diximus, ex Dioscoride; quippe venenorum acrimonias hebetat, & contra serpentum morsus, ex Plinio; præterea ad calculos deturbandos validam affert opem, quod præstat & caucalis, multa que alia communia habent. *Cimbalaria* folio tenuis anguloso, hederaceo, in muris nascens, lactis nonnihil habens, flosculo calathiformi, ex purpureo ad cæruleum inclinante, radice alba dulci, vt siluestri rapulo congener videatur; creditur oculis utilis. Foliorum species per ætatem mutatur, ex rotundiori in longum: sed vero qua parte pedem gallinaceum referat, non facile dixerim, nisi forte mucrones illi, in quos diuiditur calyx, qui florem sustinet, eum repræsentare dicantur; præsertim cum flos deciderit, aut aruerit; tunc enim in diuersa tenis, rigentesq; magis apparent. Diximus gallum ad oculorum aciem valere. Portulaca, *Macro pes pulli* dicitur, item & Siluatico. Arætus in curatione cephalææ, carnes galli laudat contra serpentes, dysentericos, ad oculorum remedia, & stomachum; quæ omnia præstat portulaca, ex Dioscoride. Sesamoides *minor coronion* dicitur inter spuria nomina, quod à cornicibus mutuatur, quum huius folia coronopodi, id est, coruino pedi herbæ adæquentur: quippe si lineamenta perpendantur, folia incisura, & ortu coronopi sunt, Plinius. Sesamoides *min*⁹ panos discutit, & cornicis fimus alphas. Lychnis

siluestris *hieracopodion* dicitur, id est, pes accipitris, nimirum à figura folii inter Dioscoridis nothas nomenclaturas, & lichnis siluestris à nostris *accipitrinus pes* dicitur, & contra scorpiones valere pronunciat; & recrementum accipitris contra morsus stellionis. Potest etiam accipiter quæ miluus; cuius iecur, vel cor gestatum aduersus serpentum morsus prophylacticon est, ex Plinio. Inter lychnidis coronarie nomina apud Dioscoridem, *geranopodion* legere memini. Diximus ex Dioscoride valere ad serpentum ictus; idem grus contra animalia venenosa: nam qui sibi noctu metuunt dormientes à venenosis animalibus, nutriant secum grues, docet Auicenna & Rhafes.

Perpetuis folia arboris ratio cum animalibus;

C A P. XXIV.

DIXIMVS de plantarum partibus, quæ animalium membra demonstrabāt; nunc de earundem actionibus agemus, quæ animalium actiones imitantur, easq; in plures partes diuidemus; scilicet de modo viuendi, coeundi, generandi, superfœtandi, ambulandique; & primo de iis, quæ sine cibo hieme vitunt, vt perpetuis folia. Inuestigabimus rei rationem, mox Physiognomoniam. Sunt enim arbores, frutices, crenia, & herbæ, quibus folia non decidunt, ex Græcis Latinisque aliquas commemorabimus, vt palma, olea, oleaster, myrtus, pinus, pinafer, picca, abies, cedrus, iuniperus, cecy-¹⁹¹ratia, phillyrea, süber, taxus, myrica, buxus, ilex, aquifolium, celastrum, alaternus, paliurus, spina acuta, adrachne, arbutus, terebinthus, hederæ, rosmarinus, lentiscus, & ceteræ. Theophrastus omnes angustifolias pingues, & odoratas dicit. Sed perennis comæ rationem scrutemur, quod arduum iudicamus, quum variæ & multiplices sint nostrorum maiorum sententiæ. Theophrastus ait, quod arbores, quæ perpetua coma frondent, tum germen, tum fructus sero proferunt, scilicet spissitatis & siccitatis causa; paulatim enim in his profuit alimentum, quod foliis quoque venit, etsi è genere semper virentium aliqua germine, fructuque præueniant, vt hederæ, & rhamnus; vel ratione perpetuæ caliditatis, humiditatisque, vel omnibus his de causis euenire. Et historiarum libro dicit, quod in agro Elephantino, Memphique ptouenientes plantæ folia nunquam dimittunt, & in insula Delta; parumque intercipit temporis, quin

quin perpetuo vireant plantæ. In Creta insula platanum stare, quæ nunquam folia deperdat, & quercum in agro Thurio, quum regio, solumque madidum plurimum ad perdurandum præsent; nam quæ in liccis & tenuibus locis, prius foliorum iacturam faciant, & veteres prius, quam nouæ. Plutarchus rationem reddens immortalitatis hedere comæ, ait non caliditatis, frigorisve ex hoc argumentum nancisci, quum myrtus, quæ in frigidiorum classem assentur, perpetuo vireat. Empedocles spiraculorū, meatumq; quandam mediocritatem causari, quæ nutrimētum æqualiter eliciant, & humidi iacturam resarciant. Plinius quorūdam opiniones referendo ait, Quæ non decidāt esse callo crassa & angusta: sed falsa definitio est, non decidere his, quibus succus pinguior sit. Quis enim potest in ilice intelligere? Decidere Timæus Mathematicus Sole scorpionem transeunte, sideris vi quodam veneno aeris, putat. Cur ergo non eadem causā aduersum omnes polleat iure miremur. Aristoteles in Problematibus causam afferens, cur sues hieme pilum amittere non solent, ait, quod omnes calidi sunt, & pili parti calenti adhærent; nam pingue calidum necesse est esse. Ecce apparet ratio quod in calidis, & pinguibus non cadunt frondes. Aphrodisæus aliam affert rationem, cur pars prima capitis caluescat, posterior minus; an quod anterior pars capitis mollis, & laxa sit, & cum pilus alimento vacat, vt qui non ita solide parti innitatur priori, facile defluit; postera vero sicciior, & spissior est, ob id etiam densis, spissisq; plantis frondes non cadunt. Quærit item Aristoteles in Problematibus, cur alia animalia mutantur, alia non vtiq; an quorum natura vincere, perdominariq; humorem non potest, hæc incommutabilia sunt? Et alibi Theophrastus assignās causam, cur aliquib. locis ficus, & vitis frondes non amittant, dicit, quia nunquam his nutrimentum, quantum sufficit, deest, & aliæ plantæ propter suam naturam, aliæ propter locū id sortiuntur. Sed Aristoteles & Theophrastus, aut ex pluribus, aut ex omnibus rationibus euenire posse dixerunt, vt propriam causam ignorātes. Meam proferam opinionem: Dico succum esse in causā, qui suo lentore facit, vt planta sibi ipsi sufficiat, quæmadmodū animalia, quæ sine cibo hieme viuunt; sic etiam in ipsis arboribus æterna coma virentibus intelligendum, latius retinere hieme frondes, propterea quidem ad eas multum alimenti, & satis habent suo calore, & lentore seruare succum

in pediculis, quo minus aboleatur. Et Natura, vt sapius diximus, elicit ex necessitate commodum: nam plantas, quæ aquilonaribus locis, & frigidis nascuntur, oportebat esse densas & spissas, nec comis orbari; quæ enim egregio robore valent, plus frigoribus resistere possunt, minusque vim frigoris admittunt, vt agrestes sunt arbores. Alia suppetit ratio, quod omnes hæc plantæ non germinent frigoris superuentu, nec folia deperdant. Sed sciscitemur quid secretarum virium ex hac Physiognomonia nancisci poterimus. Plantæ, quæ hieme comis non orbantur, demonstrant animalia illa, quæ sine cibo hieme viuunt in cauernis, ex eorum substantia viuentia, vt serpentes, glires, herinacei, histricæ, testudines, lacerti, crocodili, & hirundines, mutuoq; alopecii, stranguriis, purulentis auribus, & excreationibus, oculorum claritati, sordidis vlceribus 192 mederi; & obstare ne pili renascantur, & ex manifestis qualitatibus excalefacere, reficere, digerere, & similia, quæ quisque parum diligens inquisitor ex se poterit conicere.

Planta, quæ animalium conceptus imitantur;

C A P. XXV.

NUNC plantas, quæ animalium conceptus imitantur, prosequamur. Theophrastus notabile in aparine euenire dixit. Nascitur enim flos in eo ipso hirtuto & aspero, non exiens, neque euidens, sed intus maturefcens, & semē pariens, vt illis simile sit, quod in galeis, & viperis euenit: illa enim vbi intra se oua peperere, mox animalia gignunt, & hæc florem in se continens, concoquensque, fructum deinde parit. Hippocrates *philstion*, & *philetarion* appellat, quod, vt Galenus putat, non euidens, sed occultus in ea flos maturefcit, & intra se germinet semen, velut animalia, quæ in se pariunt, vt viperæ: *Philanthropos* etiam dicta, quia velut amici solent, commeanium laciniis obhæreat. Sed hæc de grandiori lappa audiri debent, quæ etiam semine vestibis adhærescit, & in ipsa flos nascitur non euidens, sed intus occultus, & intra se; quod in ea lappa notabile inuenitur, concipit; non autem aparine Dioscoridis, in qua flos albus emicat, exiens non conditus; semen vmbilici forma protuberat canaliculatum, & omnibus conspicuum; huius frondis tenacitas vestibis adhærescit, illius lapparum tantum, non foliorum tenacitas. Aristoteles Animalium libro de vipera hæc habet:

Vipera

Vipera è serpentibus animal edit, quum intra se primum oua peperit; ouum hoc molli cute contactum, vt piscium est; fœtus superne gignitur, nec duro cortice cõtinetur; parit paruas viperulas, membranis obuolutas, quæ tertia die rumpuntur; euenit interdum, vt qui in vtero sunt, abrosis membranis prorumpant. Ad viperarum morsum valere primo demõstrat Natura: sed Dioscorides suæ aparinæ succũ potum, & folia contra viperarum, & phalangiorũ morsus valere dixit, aurium dolori, & strumis: medetur & aurium doloribus ipsa anguis senecta in vino decocta, & infusa; vipera strumis, & suo ipsius veneno, quod Dioscoridis culpa euenisse reor, quum aparinẽ Theophrasti ignorauerit. Aliud floris genus est, quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, *philadelphum* appellatum ex argumento, quod rami eius ex interuallo spõte cocant, ceu animales, post digrediantur, concipiant & pariant.

Quæ animalium superfœtationes ostendant plantæ;

CAP. XXVI.

ETT & in plantis superfœtatio, vt in animalibus; inter animalia lepus, & cuniculus superfœtant; inter plantas citrius, pinus, ficus Indica, siliqua, & multæ aliæ. Citrium fert poma omnibus horis, alijs decidentibus, alijs subnascentib⁹, alijs maturescenibus, ex Theophrasto, à quo Plinius: Arbor citrij omnibus horis pomifera est, alijs cadentibus, alijs maturescenibus, alijs subnascentibus, Dasypodes, inquit Plinius, omni mense pariunt, & superfœtant, sicut lepores, à partu statim implentur; concipiunt quamuis vbera siccante fœtu. Et alibi: Lepus solus præter dasypodem superfœtat, alium educans, alium in vtero pilis vestitum, alium inchoatũ gerẽs pariter: sic Herodotus, Xenophon, Ælianus & Philes. Leporis capitis cinis, adiecto nardo, graueolentiam oris mulcet, ex Plinio; cerebrum cõtra venena valere docuit Platina; in Theriacis Nicander 193 leporem contra venena extollit serpentũ, scorpionum, & araneorum, murium & pastinacæ. Citrij grana Parthorum proceres incoquere esculentis solent, commendandi halitus gratia, potaq; venenis resistunt; cuius historia apud Athenæum. Pinus tres fructus eodem tempore habet, flores recentes, fructus iam maturos, & alios tabescentes, ex Plinio. In maxima admiratione pinus est, habet fructum maturescenẽ; habet proximo anno ad maturitatem ventu-

rum, ac deinde tertio, nec vlla arborum auidius se promittit; quo mense ex ea nux decerpitur, eodem maturefcit alia, & sic dispensatur, vt nullo non mense maturefcât. Quæ se in arbore ipsa diuisere, *zamia* vocantur, læduntq; cæteras, nisi detrahuntur. Valent leporis testiculi ad coitum in viro, & conceptum in muliere promouendum: eiusdem fimi cinis in vino vesperti potus, nocturnas tusses sanat, ex Plinio. Pinei nuclei, Veneri & conceptui profunt, vt diximus; & tussi, & tabi auxiliantur, ex Dioscoride. Arbutus fructus integro anno maturefcit, vt simul hunc haberi, atque alium florere propediem contingat, ex Theophrasto. Audiui ex floribus, & fructibus aquam extractam distillatione, comitialibus prodesse, quod idem leporis pulmones sale cõditi, & per dies triginta dati præstât, ex Plinio. Iuniperus, & ilex annifera habentur, nouusque fructus in his cum annotino pendet. Ilex, quercus species, ad serpentum morsus simul cum iunipero valet, idemque præstant cuniculus, & lepus, vt diximus. Scolymus floret sero & diu, mirumque quod sine interuallo tota æstate, aliud floret, aliud concipit, aliud parturit, & ad idem valere notum fecimus.

Plantæ super alias viuentes, animalia super alia viuentia demonstrantes; CAP. XXVII.

SVNT & plantæ super alias viuentes, & cadytes, viscus, dryopteris, filicula, fungi, hypocistis, & eiusmodi talia, quæ animalia referunt super alia viuentia, vt cochleæ, pediculi, &c. Aristoteles animalia esse inquit, quæ non nisi in alijs animalibus, nec alibi, nec aliter oriantur; & ab eo Theophrastus; Multis datum à Natura est, vt non nisi in alijs valeant prouenire, sicut & animalia quædam, non nisi in animalib⁹ possunt creari, ceu quæ in conchis nascuntur, neque in cæteris aptis præstare animalibus pabulum. Sunt & cancri, qui in alienis testis viuunt, ex Aristotele. Pediculi marini alij delphinis, alij alijs piscibus inhaerent, vt abigi non possint, nec prius abscedunt, quam tabidum, & exsuccum piscem reddiderint, reperiunturque in mugilum, luporum, & saxatilium piscium coruicibus affixi. Valent pediculi instillati ex aceto auribus. Et alibi: Emolliturque rigor cervicis cum marinis, qui pediculi vocantur, ex Plinio: valentq; ad vlcera capitis manantia. Viscum emollit tubercula, cæterasque collectiones ad maturitatem perducit; vetera vlcera, abscessusque emollit.

Variorum animalium actiones referentes plantæ;

CAP. XXVIII.

PLANTAS illas in præfenti referemus, quæ varias animalium actiones repræfentant. Trifolium inhorrefcit contra tempeftates, vt vituli marini pellis. Adeps vituli marini mifcetur inter mortuæ vuluæ vitio; coagulatum vero comitialibus. Asphaltites trifoliū & fœminarum quoq; vitij opportunitum. Chamæleon herba vocatur à variatione foliorum; mutatur enim cum terræ colore, hic viridia, illic albicantia, alibi carulea nonnunquam inueniuntur, ex Dioscoride. Sed chamæleon non ex terræ variatione colores mutat, fed cum hæret alicui colorato; ob id non recte impositum nomen, nec cum ipfo animali aliquid commune habet; fed viperæ funt, quæ colorē dorsi, & totius pellis mutantur foli mutatione, vel regionis, in qua viuunt; quocirca aliæ virides, rubræ, ruffæ, albæ, & nigræ reperiuntur, vt fæpius obferuauimus: valet chamæleo herba contra viperarum, & ferpentum morfus; tetra vlcera, & phagedænica purgat, vt viperæ ipfa contra elephantiafin. Sed chamæleon animal omni, quo hæret colore, tingitur, exceptis candido & rubro; repræfentat polypum marinum, qui colorem omnium fcopulorum recipit, dum pifcibus infidiatur, quod etiam & in metu facit, vt ipfe chamæleon. Delectantur polypi arbore olea, vt fæpe reperiuntur oleæ truncum amplexantes. Ad Venerem valet polypus, & elephas chamæleonte deuorato, occurrît huic fuo veneno oleaftro herba, vel olea; & deuoratis chamæleontis ouis, fubuenitur oleo. Tarando animal etiam colores mutat.

Animalium odores eminentes ftirpes;

CAP. XXIX.

MVLTÆ funt etiam herbarum frondes, flores, fructus, & radices, quæ animalium odores imitantur, ad eorum vires manifefandas; & primo eas oftendem⁹, quæ hircum olent, ad luxuriam fe valere indicantes; eft enim hircinus odor luxuriantium, Crebro enim veneream rem peragentes, aut qui in ætate funt, quæ fufficiat Veneri, male olent, hoc eft hircinum virus redolent. Cerui mares quum impleuerint fœminas, feperantur per fe ipsi propter libidinis graueolentiam, & quisque folitarius feros fodit, fœtetque vt hirci. Hæc ceruo accidunt, quia falax animal fuapte natura eft, ex

Aristotele. Et quia prædicta quoq; animalia cōtra serpentes valent, & eadem stirpes olentes hircum, ad serpentū morsus. Nardus Cætica adulteratur *hirculo* herba vocata, ab odoris grauitate, ad venenatos ictus valet. Est genus nardi, cui *Sampharitico* nomen, hircorū virus supra modum redolens, misceturq; antidotis. *Tragorchis*, seu testiculus hircin⁹ dictus, quod hircum redoleat, odore graui, & viroso, Venerem prorit. Pimpinellarum notissima hircina, quod hircum spiret: venenosorum animalium moribus obstat: deturbandis etiā calculis peroptima, vt hircinus sanguis. Multi sunt fructus, radices, & herbæ, quæ moschum olent. In siluestribus capreis, quæ montibus oberrant, vaganturq;, pascuntur odoratis herbis, & nardo præcipue; sanguis putrescit intra cutem, & carnem; cōcepta fanies, antequam vomica rumpatur, suapte natura ad maturationē spectat; ad quam cum ventum fuerit, fera titillantis humoris lancinatu noxio laceffita, faxis & cotibus, longo insolatu candentib⁹ sese affricat magno oblectamento, donec facta vomicæ emissario, tota faniei vis à folliculo supra lapides effundatur, non aliter quam abscessus pure cocto fractus dissilit; vlcus postmodum cicatricem ducit, rursumq; ruens sanguinis impetus eo se recipit, impletque vmbilicum, dum abscedens in cōsimilem vomicam extuberet. Indigenæ, ex faxis, quibus fusa colluuius candenti Sole resiccata cohæsit, colligunt, ex Simeone & Serapione. Theriaca est venenorum & proprie napelli, ex Auicenna; odore suo spiritus, & vires corporis omnes corroborat, idq; momento, propter partiū tenuitatem; vtilis est lipothymia, ex Simeone; vertiginem emendat, somnum inuitat, & Venerem stimulat; cerebrum roborat, ex Auicenna, & Mesue; timorem melancholicum pellit; abstergit albuginem, & roborat visum; appetitum restituit; flatus destruit ad matricis suffocationem, ex Plateario: & oris halitum commendat; & alia quæ piget referre: moschatuli polypi Venerem excitant; rosæ *moschatula* dictæ lipothymia profunt. Geranij genus, *acus muscata* dicta, iucundū moschi odorē reddit, fortasse Plinio geranij genus Latinorum: vna Apiana, pyra myrapia, & reliqua, quæ odorē moschi spirant, & ad eadem valent. Bryon, siue *splachnon*, muscus arboreus odore præstans est, comburiturq;, odoris oblectamento somnum inducit; ventriculum & cerebrū roborat; inter cordis medicamenta vtiliter inseritur, quod sua odoris fragrantia animi defect⁹ iuuet,

ex Auicenna. Hyoscyamum Latini *canicularem* vocant, vt Macer, & Siluaticus, qui canicularem quoque vocat, nominis causa odor, qualis catulorum lactentium, quod in cynoglossa quoque percipi videtur. Primiparæ canis lac potum contra venena antidoti vicem obtinet, Dioscorides: & canino sanguine nil præstâtius contra toxica putatur, ex Plinio. Caluaria canis trita testiculorum tumores mire sanat, Sextus: cynoglossi folia cû suillo adipe veteri canis mor sui medentur, ex Dioscoride. Mire contra venenum valet hyoscyamos, ex Plinio; tumorib. testium illinitur, & alia quæ omittimus. Coriannon à cimicum viroso putore: seminis grana tria in tertianis deuorari iubent aliqui ante accessionem, vel plura illini fronti, ex Plinio; & cimices cauis fabarum inclusi, si ante februm significati ones septeni deuorentur, quartanis auxilio sunt, ex Dioscoride. Nos septem melle & ciñamomo obuolutos quartanario dedimus ex vino Ainæo, & multos sanitati restitimus.

IO. BAPTISTÆ PORTÆ

NEAPOLITANI

PHYTOGNOMONICORVM

LIBER V.

PROŒMIVM.

SIMILITVDINES plantarum absoluimus, quæ animalium membra demonstrabant; nunc ea se ingerunt, quarum munus est morbos & incommoda ea indicare, quæ in humanum corpus grassantur. Aperuimus iam in humana Physiognomonia methodum, qua ex apparentibus facie extimis moribus ad internos profligandos descendere poteramus; nunc plantarum partes, similitudine indice, eos morbos ostendunt,

quorum vitiis & cruciatibus suis dotibus occurrere poterunt, feruntque secū sua virtutis argumenta; adeo nil esse occultum Natura voluit, vt quæ prius ad caciore causas nos relegabant, & in earum disquisitione nostros sensus cōsopiebant, in presentiarum ad suas diuitias contemplandas, abstrusore penu referatas commouent, & excitant: sed morbos quos plantæ ostendunt, alios in semetipsis, alios suis partibus effigiando; ab iis incipiemus, quos in suis membris partiuntur; mox, qui suis partibus indicantur; & hi vel vniuersales, sci-¹⁹⁷ licet totum corpus peruadentes, particulares alii; vnde de vniuersalibus dicemus primo, mox de particularibus, externis, internisque.

Arborum morbi qui fuerint, & eos ad humanos morbos valere, & primo longæuas arbores ad vitæ nostræ longæuitatem valere;

C A P. I.

INFESTANTVR namque & arbores morbis, adustione, algore, sideratione, vermiculatione, dolore membrorum, & alijs, vnde partium debilitas societate nominum quoque cum hominum miserijs. In his maxima Naturæ subtilitas aperienda est; iure quidem eam execraremur, si arbores morbis obnoxias generasset, quum nec motu, nec manibus fruerentur, quibus sibi mederi, opitularique possint, nisi hoc spectaculo mortalium oculos euocaret, vt cōtemplarentur omnia ad nostram medicinam, & salutem confecta esse, vt ijs admoneremur nostris morbis subueniri posse. Nec sibi fatis officio functa videri poterat, nisi tot tantisque modis etiam arborum morborum ostentatione debitum munus absoluisset. Sed ne pro his morbis dignoscendis lectores ad nostros Agriculturæ libros relegemus, breuiter eos, atque capitulatim attingemus. Plantarum interitus aut est naturalis, aut præter naturam: præter naturam duobus modis euenit; aut enim extrinsecus habet causas, aut intus; externæ violentiæ non vniusmodi; quædam enim violentiores, scilicet quæ exciduntur; minus violentæ, quæ ab aeris qualitatibus proficiscuntur. Internarum triplex partitio est; aut dyscrasia, aut inanitione, quæ duplex; vel quia non accedit alimentū, vt in squalloribus, aut, quia absumitur nimia fecunditate; tertius modus ex nimia bona habitudine. A naturali interitu incipiemus; is enim est, qui euenit senectute. Senectus enim naturalis est morbus cuius terminus est mors, vnde à Natura arbores constitutæ sunt, vt aliæ breuiore, aliæ longiore vita fruantur; ex earum corporis habitudine, & qualitate, ab his

ab his loquendi ansam fumemus de nostre vite longitudine, & breuitate, scilicet quomodo breui, & longo tempore viuere possimus; his innixi principijs, satis ab illis Medicorū diuersis; veluti falsa reijciantes, q̄ Genethliaci dicūt, qui vitæ metā præfigūt; dicimus n. qui infirmitates cauent, & noxia vitant longiorē vitam ducere possunt. Quia vero vita cūctis fere cara est, ideo cariores iudico nostras præceptiones futuras. Fatemur igitur plantas illas, animalia, omniaque terræ nascētia, quæ longius viuunt, ac se renouant, aut quæ putrefactioni obnoxia sunt, nobis suas qualitates imprimēdo, efficere, vt nos diutius viuamus, renouemur, ac minus corrumpamur. His vti poterimus pro esca, balneo, inunctione, suffumigio, alijsq; modis. Incipiemus à plantis, quæ fuerint diuturniores; inde ad cætera deueniemus, & ex earum Physiognomonia, & auctorum historijs vitam inuestigabimus. Hippocrates libro De humoribus, arbores, quæ corticem tenuem, & siccum habent, intrinsecus autem carne sicca constant, sanæ, diuturnæq; sunt; nec facile putrescunt, vt testudines, & quicquid eiusmodi est. Democritus arborum radicem vitæ auctore statuit; censuit enim tortas arbores longiores, ac vegetiores radices habere, & sibi plurimum alimenti tum parare, tum retinere quo fruerentur; quoniã lente, ac minutim intercipit, ac sursum transmittit stipiti; quippe talium stipes densior, & compactior est: rectarum meatus porrectiores sunt, sine anfractibus, atq; ideo breuiiores, quocirca citius ab radice submittitur alimonie commatus; non igitur radices harum tam bona constant habitudine, atq; illarum; & cum à radicibus vitæ primordia constituantur, in quibus eæ fuerint robustiores; futuras itē arbores habitiores, ac vitæ productionis. Radices enim rectas imbecilles affirmat, quæ se ab incōmodis tueri nequeunt, ob conseruationem. Concutiuntur enim arbores à frigore & calore; quorū vtrunque de partibus superioribus per rectos meatus ad radices demissum, eas corrumpere. Atque præter noxas frigoris & caloris, vëtorum vi, atq; reciprocis fluctuationum flexibus agitantur stipites, eaq; cōussione, & iactatione commouentur, & mutilantur radices. Sed Aristoteles & Theophrastus secus sentiūt; nec esse verū longeuarū arborū radices lōgas & crassas esse, & pro exēplo ficus adducūt, quæ p̄lix crassaq; nitūtur radice, neq; perennis vitæ sunt, neq; directæ; erectæq; vitā habēt breuem, vt abies, palma, & cupressus, nec celeri auctu proficiūt, sed

densitatem, siccitatem, soliditatem, atque pinguedinem vitæ causas dixerunt, ijsque vitæ longitudo assignari debet. Sed Theophrastus alibi dixit aquatilibus plantis breuiorē vitam quam terrestribus esse: sicut & in animalium genere manifesto sentimus, & terrestrium siluestres omnes rustici dicunt; & quippe siluestribus simpliciter dici potest vita longior, quam vrbanis; atque omnino ijs, quæ in opposito genere distinguuntur, vt oleaster, quam olea; caprificus, quam fico; quippe robustiores, spissiores, ac fructu infecundiores. Sed nos ex auctorum scriptis arborum vetustatem inuestigabimus. Plinius ex Theophrasto: Cariem, vetustatemque non sentiunt cupressus, cedrus, hebenus, lotos, buxus, taxus, iuniperus, oleaster, & olea. Cedrum maxime æternum putant, claro de omnibus materijs iudicio in templo Dianæ Ephesiæ, vtpote cum tota Asia exstruente quadringentis annis peractum sit. Conuenit tectum eius esse è cedrinis trabibus. Memorabile & Vitæ templum Apollinis, vbi Numidicarum cedrorum trabes durant, ita vt positæ fuere à prima eius origine, annis mille, centum, octoginta octo: quia eius materia æterna erat, simulachra deorum ex ea factitauerunt. Cedrinus est Romæ in delubro Apollo Sossianus Seleucia aduectus. E Tripoli Syriæ ciuitate in radicibus Libani montis sita, in cacumine adhuc durant in quincuncem cedri Salomonis manu plantatæ. Libri, qui eius oleo perfunduntur, à tineis non attinguntur. Numæ libros repertos post DXXXV. annos cedratos fuisse memorant, propterea arbitraretur tineas non attigisse, in quibus scripta erant philosophiæ Pythagoricæ. Ob hanc materiæ æternitatem Pythagoras monebat Deos honorandos cedro, lauro, cupressu, quercu, & myrto, vt habetur ex Iamblichio. Cedriæ vim tradit Dioscorides, quæ defuncta corpora cõseruet; ex qua causa *mortuorum vitam* aliqui eam appellauere. Iunipero eadem virtus, quæ cedro, & eius medulla solidior, quam cedrus. In Hispania Saguti aiunt templum Dianæ à Zacintho aduectæ cum conditoribus, annis ducentis ante excidium Troiæ, vt auctor est Bochus, infraque oppidum ipsum id haberi, cui pepercit religione inductus Anibal; iuniperi trabibus etiam nunc durantibus. Cariem, vetustatemque non sentit cupressus; valuas è cupressu fuisse in templo Dianæ Ephesiæ constat, & iam quadringentis prope annis durare materiam omnem nouæ similem: Id quoque notandum, valuas in glutinis compage quadriennio fuisse.

Nonne simulacrum Veionis in arce è cupresso durat, à cõdita Vrbe quingentesimo quinquagesimo primo anno dicatũ? Narrat Thucydides arcas fuisse è cupresso, quibus eorum adseruantur ossa, qui in bello fuissent cãsi; quod solitum fieri astruunt, quod putredinem nesciat. Plato leges publicas, atque instituta in sacris ponenda censebat tabulis cupressinis, quod futuras putabat æterniores, quam areas. Nec vetustatem sentiunt oleaster, & olea, vt diximus. Durant in Liternino Africani prioris manu satæ oliuæ. Argis olea Plinii tempore etiam durare dicebatur, ad quam Io in vaccam mutatam Argus alligauerit. Olympiæ oleaster, ex quo primus Hercules coronatus est, & tunc custodiebatur religiose. Athenis quoque olea durare traditur in certamine edita à Minerua. Firmissimæ ergo ad viuédum oleæ, ac quali durare annis c. c. inter auctores conuenit. Adeo morose crescit, vt negauerit Hesiodus oleæ satorem fructum ex ea percepisse quenquam, tam tarda res erat. Sed nulla inter arbores diutius uiuit, nec ligno vlli æternior natũta, quam viti, & præcipue siluestri. Theophrastus de eius vita à posito caudice pro principio temporis annis maxime ducentis coniummari. Iouis simulacrum in vrbe Populonia ex vna conspexit Plinius, tot æuis incorruptum; item Massiliæ pateram: Metaponti templum Iunonis vitigineis columnis stetit. Etiã nunc scalis tectum Ephesiæ Dianæ scanditur vite vna Cypria, quoniam ibi ad præcipuam amplitudinem exeunt, verũ ista ex siluestribus facta creditur. Dianæ Ephesiæ simulacrum Mutianus ter cõsul ex his, qui proxime viso eo scripsere, vitigineum, & numquam mutatum, septies restituto templo. Naturæ prouidentia liquores duos humanis corporib. gratissimos contribuit, oleum & vinum. Mulsum ex vetere vino utilissimum, & melle. Et multi longam senectam tolerauere mulsi tantum nutritu, neq; vllõ alio cibo: celebri Pollionis Romuli exemplo, centesimum annum excedentis; eum Diuus Augustus hospes interrogauit, quam ratione maxime vigorem illum animi, corporisque custodisset; at ille respondit, *Intus mulso, foris oleo*. Olei potestas tepescere, & contra algores munire. Semina caloris vinum habere testatur Homerus, quum dixit, *αἴθροα οἶνον*: nec minorem oleum habere inquit vim in calefaciendis corporibus. Vitæ venenum vocant tristitiam, eiusq; præcellens antipharmacum est, suaue clarumque vinum, cui tantum attribuisse dicitur Æsculapius, vt æqua

cum numinibus lance statuerit. Suffragatur huic Platonis sententia: *Ingenio, ac viribus temperato vini calore, fomentum suscipi mirificum.* Vini odor spiritum excellenter nutrit, ac velociter alit corpus, tum voluptate sensus delinit, venenis reluctans, ac naturæ salutare censeatur; nec id gustu modo, sed odoratu; sicut homini venenum cicuta, consimiliter cicuta, vinū. Summi Medicæ artis auctores vinum miris extulere laudibus. Homerus conciliandę beneuolentiæ, dulce vinum prædicat; vehemens vero stupefactiuum, quod Cyclopi apposuit Vlysses. Niceratus vinum Poetis conuenire dixit, ac magni equi vice esse. Democritus abstemios acrioris naturæ arbitratur. Vinum ergo sit suaue, clarum, & odoriferum, sed aquosum, frigidum fugiendum; quia intra venas putrescit, & fit cito acidum: est enim aquosum putrefactioni obnoxium; temperatum frigidam corporis habitudinem calefacit, calidam refrigerat, humefacit siccam, & humidiores desiccatur; & vt Galenus dicit, humorem naturalem recreat, & calorem fouet. Senibus non temperandum aqua; *frigida* namque *senectus est*, inquit Plato: Senectus mero feruet, atq; mollior redditur, vt ferrum igne. Democrito iam iam exspiraturo, medulla panis vino madefacta, ad olfactum adhibita, spiritum retinuit, quoad placuit, fugitiuum; vt obsequeretur amicis. Sed nec solum è vitibus vinum, sed ex aliis fructibus conficitur: mira vis in eo ad eliciendas rerum virtutes internas, quas Chymistæ *quintam essentiam* dicunt, quibus maxime vti debemus. Oleum vetustate fit potentius, purum transit in alimentum, & robur addit; impinguat; bonum habitum restituit; colorem bonum præstat; oleo perungimus, quæ incolumia seruari volumus: plantæ oleo constant, adipe animalia; ob id plantæ animalibus vitaciores, oleum minus resoluuntur, quam pingue; & pingues arbores vitæ diuturnioris, oleosa arbores sunt, quæ oleosum refundunt humorem, splendescitque intus pinguedo. Tardissime vetustatem sentire laricem tradit Theophrastus; & iuglandem, piceam, pinum, aduersus cariem & tineas firmissimas, & obrutas terris plurimis durare annis. Ob id Plinius ait: Siluas eas duntaxat, quæ picis, resinæq; gratia radantur, vtilissimas esse phthificis, aut qui longa ægitudine nõ recolligant vires; satis constat & illum cœli area plus ita, quam nauigationem Ægyptiam proficere, plusquã lactis herbidos per montium æstiuata potus. Ex hoc enim veteres Medici nucleos pineos senibus aptissimos

simos iudicant: habent enim familiare nutrimentum, calidum humidum, & pingue, vt omnem leniant asperitatem, atq; dum naturalem humorem augēt, superfluum desiccant, & putridum expurgant. Vnde qui nucleorū eiusmodi drachmam vnam quotidie post cibum exhibent senibus, iecori, & stomacho multum adferunt adiuuenti. Idem etiam de pistaceis dicendum. Ab interitu & senio immunis palma est, quod etiam Orphica testantur carmina:

100

Animal equale longicomis palma ramis.

Et Deli palma ab Apollinis Dei ætate conspicitur. Gloriæ & victoriæ symbolum palmam dicunt Græci, quod inter arbores cunctas sit macrobia maxime, quod gloriam addecat esse perpetuam, nec vnquam consensescere. Præterea epitheta illa palmæ ἐμπεδύλλον, & αἰψύλλον, quod firmis, & perpetuo virentibus foliis insigniatur, congruunt maxime, quum inter cæteras arbores nullam plane videmus eadem custodientē folia, sed decussis prioribus succrescunt alia. Dactyli amici sunt senectutis, eamq; prorogant. Dos his præcipua succo pingui lactētibus, quodamq; vini sapore in melle prædulci, ex Plinio. Vetusior autem Vrbe in Vaticano ilex, in qua titulus æreis literis Hetruscis, religione arborem iam tunc dignam fuisse significat. Tiburtes quoq; originem multo ante urbem Romanam habent. Apud eos existant ilices tres, etiam Tiburto cōditore eorū vetustiores, apud quas inauguratus traditur. Fuisse autē dum tradunt filium Amphiarai, qui apud Thebas obierit vna ætate ante Iliacum bellū. Iuxta urbem quercus in Ilio tumulo tūc satæ dicuntur, cum cœpit Ilium vocari. In Ponto circa Heracleam aræ sunt Iouis Stratii cognomine, ibiq; quercus duæ ab Hercule satæ. In Septentrionali plaga Herciniæ syluæ roborum vastitas; intacta æuis, & congenita mūdo, prope immortalis foite miracula excedit. Constat attolli colles occurrentium inter se radicū repercussu, aut vbi tellus sequuta non sit, arcus ad ramos vsq; , & ipsos inter se rixantes curuari, portarum patentium modo, vt turmas equitum transmittant. Fuit glandiferarum arborum fructus primus homini cibus, vt Arcades balanophagi dicerētur, ex Plutarcho; & Plin. glādes multarum gentium opes fuisse dixit, pace gaudentium; & longæui, incorruptiq; perdurabant, vt ex auctōrib. patet. Nec solum glādiferæ arbores, sed siluestres omnes longe urbanis perenniores sunt, vt ex Theophrasto patuit:] & longe urbanorum animalium siluestriū

vita longior est, ob id siluestres arbores longe vrbis præstant ad vitæ longitudinem. Vrbana enim latamine, irrigationeque corruptibiliores fiunt, ideo Hesiodus vates sterquilinum in suis de Agricultura præceptis omisit, qui salubritati potius, quam fertilitati consuluit; quum & lupinorum, fabarumque tempestiue subactis stirpibus pinguescere agrum posse putauit. Sunt auctores Delphicam platanum Agamemnonis manu satam, & alteram in Caphys Arcadiæ luco. Regio est Aulocrenes, per quam ab Apamia in Phrygiam itur, vbi platanus ostenditur, ex qua pependit Marfyas victus ab Apolline, quæ iam tum magnitudine electa est. Aranciorum arbor longo viuit tempore, vtpote ad ducentos annos; cuius facultas est ad putrefactionem in corpore euitandam. Aloe perpetua, & immortalis virore donata, à terra eruta viuit, vt pene immarcescibilis; contra putrefactionem valet, vindicat à putredine non solum viuorum, sed mortuorum corpora, addita myrrha, ex Mesue. Scilla immortalis coma viret, & appensa extra terram diu viuit, in domo fata mali medicamenti noxam tollit; & herbas, vel plantas quibus iuxta apposita, immortales reddit, & tutas à vermibus. & earum putrefactionibus: in homine mira operatur. Nunc ad cerealia transcamus, inter quæ nullum tritico melius surgit, dein milium, quod diu seruetur, prope ad centum annos, si optime conditur. Sarmatum gentes hac maxime pulte aluntur. Æthiopes non aliam frugem, quam milii nouere, vnde oportet optimum eligatur, quo vescamur, saltem quod vsq; ad triennium seruetur incorruptum, natumque ex agro minime paludoso, stercolatoque, sed ex siccis collibus. Est graminis æterna natura, perennis prouentus, restibilisq; fecunditas, quouis anni cardine, cælo, solo, & sidere luxuriat, vt totum orbem amæno ornet virore, & gradatim se propagando grato amicit decore. Triticeo generi cognata res, & nobilitate proxima: ob id Glaucum vulneratum huius herbe cibo immortalitatem cõsecutum fabulata est antiquitas, vt ex Æschionis versibus Athenæus refert, & manifestiori signo docebimus. Graminis species est, quam Græci vocant *coronopoda*, quasi cornicis pedem; signum quod 101
 è mediis foliis stylus exurgens in corui pedem articuletur, reliquam exhibens cruris effigiem. De ceruo dicemus paulo post inter longæua animalia. Ex harundinibus saccharum extrahimus, nõ solum ad incorruptibile, sed aliis præstat, ne corrumpatur: vulneribus in-

iectum à putrefactione liberat, ex eo solo ingétia vulnera sanari vidimus. Sit igitur familiare saccharum vitam prolongare cupientibus, quia nec humores, nec cibum in ventre putrescere permittit. Nunc de melle loquemur. Frutices, ex quibus mel colligunt apes, æternæ comæ sunt; odorati, pingues, & perpetui, vt apud agriculturæ studiosos legitur. Præcipua mella reddût thymus; thymo deinde proxima thymbra, serpillumque, & origanum. Tertiæ notæ, sed adhuc generosæ marinus ros, satureia; sed deterrimæ notæ mel rusticum est, quod sumitur ex oleribus marcescentibus. & stercoretis herbis; quæ, vt diximus, putrefactioni proximiores sunt. Nullo magis gaudent flore apes, quam melissophyllo; sic etiam ex erica, arbuto, pinu, ilice, hederâ, glandiferis, terebintho, lentisco, cedro, amello, & casia, ex Columella. Nec ex his excipimus oleam; quippe oliuæ prouentu plurima examina gigni certum est, ex Plinio, et si aliquibus improbetur. Loca, in quibus habitant, longe à cloacâ, sterquiliniis, & balnei odoribus absunt, cauas rupes, & valles odio habent, sed optimis viuunt regionibus, salubribus, & repurgatis, vt in insulis Sicilia, Hymetto, & Hybla; ab locis, mox Calydna insula & aliis. Est ideo & in melle cœlestis vis, & naturæ potentia inenarrabilis, cum à putrefactione exanima corpora, & viuâ mire custodiat, & in æternitatem proroget. Græci, vt mellis diuinam naturam ostenderent, Nympham Melissam nomine adinuenisse dicunt, vt grata Nympharum memoria illustraretur. Scribit Plinius Claudio Cæsari allatum in melle ex Ægypto hippocentaurum. Papinius Alexandri cadauer melle litum putredini non obnoxium perseuerasse prodidit. Inquit Poeta;

Duc & ad Emathios manes, vbi belliger vrbis

Conditor, Hybleo perfusus nectare durat.

Ex hac corpora à putrefactione vindicâdi ratione compertum est, vt multi tatum intinctu multi longam senectutem experti sint, celebri, vt diximus, Romuli Pollionis exêplo. Pythagorei ad integra & illibata corpora reddenda, vescebantur melle, fauo, & pane, vt ex Iamblichô habetur. Democritus morti proximus, mellis & vini odore vitam prorogauit, donec Thesmophoria Cereris sacra finirentur, ex Athenæo, & Laertio. Vita apibus longissima; & sunt qui mortuas, si intra rectû hieme seruentur, donec Sole verno torcantur, ac siculneo cinere toto die foueantur, putent reuiuiscere. Mel-

lis odor plurimum alit, & spiritus & cerebrum roborat: vnde iuuat, vt per ea loca ambulemus, & oblectemur, vbi apes habitant; nam selectissima loca, nitida, odorata, puri aeris, & innoxii eligunt, vbi optimi frutices, & flores nascuntur. Ibiq; sepius mel degultandum, nisi bilis timeatur incēdium: nam ad vitæ incolumitatem plurimū iuuat. His, quæ diximus, non solum ad esum, sed ad odoratum vti debemus; iuuatur enim humana natura odoribus, iuuanturq; spiritus; odor enim naribus haustus, ad cor & cerebrū trahitur. Immo sunt & regiones in calidis, vbi homines solis odoribus viuant, vt ex Plinio habetur. Odor spiritum compressum, suffocatumq; excitat, exhalantem retinet. Videmus maricis os, deorsum, sursumq; verti, vbi suauis odor spiret, exiguus spiritus, & fugax odoribus retinetur, vt multoties experti sumus. Odore *Elixiris vitæ* nuncupati, ex variis aromatibus compositi, multorum exhalantem animam retinimus. Myrrha & thus ad conseruanda corpora valent, ne putrescant, & incorruptibiles sunt arbores. Possumus etiam iis in balneis & inunctionibus vti, aquam extrahendo, vel vnguenta componendo, & mire corpus recreatur, etiam oleum eliciendo, & in frictionibus vtendo post lauacra. Præterea loca incolant saluberrima, vbi longæui homines viuant, & animalia, & arbores vetustæ; nam ibi saluberimus aer, & minime putrescens, temperati Soles, venti, & frigora. Plato enim longæuos homines in altis & editis regionibus reperiri dixit. Animantes, herbas, poma, fruges, & olera ex his locis eligere oportet, quæ venti temperati serenant, suauis Solis radii fouent, vbi aquæ nullæ stagnent, culta sterquiliniis non pinguescant, sed humore natiuo, vbi quæcunq; nascuntur, diu perfectuantur in corrupta; hic duntaxat habitadum, in his regionibus ambulare debemus, inter plataneta, oliueta, pineta, cupresseta, myrta, citreetaque. Sic & inter longæuas herbas, & suauolentes, rosmarinum, satureiam, serpillum, saluiam, & similes: eas manibus contrectando, fricando, odorando: quæ cum à putrefactione immunes sint, à corde, cerebro, sanguine, humoribus, & spiritibus omnem auferunt putrefactionem, & longæuitatem conciliant.

Longæua animalia ad vitæ prorogationem valere;

C A P. II.

IDEM de animalibus intelligere debemus, quæ enim longo durant æuo, eorum sanguis, caro, lac, medulla, & cæteræ partes vitæ perennitati conferre possunt. Hippocrates, vt diximus, diuturnioris vitæ animalia dicit sicca, & quæ corticem siccum habent, vt testudines. Diximus plantas animalibus vitæ diuturnitate præcedere, quia minus putrefactioni obnoxia, ideo Porphyrius Pythagoricus, antiquorum auctoritate fretus, animalium esum detestatur, vt homines diutius viuerent. Sed videamus quæ sint longæua animalia. Ceruus viuendi diuturnitate cætera præcellit animalia, quia felle caret, ex Aristotele, vt etiam delphinus. Hesiodi exstat carmen de vita quorundam animalium longæuorum:

*Ter binos, deciesq; nouem superexit in annos,**Iusta senescentum quos implet vita virorum.**Hos nouies superat viuendo garrula cornix.**Et quater egreditur cornicis secula ceruus.**Alepidem ceruum ter vincit coruus: at illum**Multiplicat nouies phœnix, reparabilis ales.*

Ceruis vita in confesso longa est. Ad dignoscendam eorum viuacitatem Alexander Magnus torques plurimis ceruis innexuit, qui post centesimum annum capti, nondum senii indicium præferabant, Solinus. Arcades aiunt Arcefilaum quendam in Lycosura habitantem vidisse ceruam sacram Dominæ appellatæ, senio grauata, cui torques circa collum fuerit, hoc versu inscripto: Hinnulus fui caprus, cum in Illo esset Agapenor: quo quidem testimonio confirmari potest, ceruum etiam elephanto longe viuacius animal esse, ex Pausania in Arcadicis. Ceruus esu serpentum renouatur, quæ sentit se grauari senectute, spiritu per nares è cauernis serpentes extrahit, ac superata veneni pernicie, illorum pabulo reparatur. Quosdam nouit Plinius principes fœminas, omnibus diebus cerui carnes depastas, & longo æuo febribus caruisse. Vnde & cerui carnes, præcipue iuuenis, ad longitudinem vitæ valent. Aristoteles animal nullum homine viuacius arbitratur, excepto vno elephanto. Asacha (Africæ populi) montes inhabitant, viuuntq; elephantorû venatu; sic Nomades, Ethiopes, & Ethiopiæ cõtermini Troglodytæ elephantis vescuntur, vt elephantophagi dicantur, & iuxta Macro-

bios sint; ex Plinio. Serpentes longo tempore viuunt, quod renouentur quotannis: Dioscorides dicit longam senectutē agere, qui viperarum carnibus vescantur. Plinius Cynos Indorum genus Ifigonus annis centenis quadringenis viuere; nam Æthiopas Macro-²⁰³bios, & Seras existimat; at qui Calon montem incolūt, quod viperinis carnibus alantur, neq; capiti, neq; vestibis noxia esse animalia. Renouantur, & ceruis præstant, vt renouentur, & ad nostri corporis renouationem valent, & senectutem retardādā. Sed si eius esum horremus, cibabimus eis gallinas, & nos gallinarum carnibus vescemur; & sic de aliis animalibus faciendum. Cornicis vita longissima, vtpote cui nouem nostras ætates dederit Hesiodus, vnde Iuuenalis de Nestoris polychronia;

Exemplum vita fuit à cornice secunda.

Hinc *ἄνθεος νεγ κορώνη* apud Aratum, quod nouem ætatum annos viuat. Cornicis carnes esse in longissimis morbis vtile putauit Plinius. Aquila longo tempore viuunt, quod diurnitate nidi eiusdem declaratur, ex Aristotele; senectam quoque deponit, & iuuentutem recuperat, vt aliās diximus. Oppetunt, non senio vel ægritudine, sed fame; in tantum superiore accrescente rostro, vt ad uncitas aperiri non queat; potest quæ vultur & accipiter, qui animum corroborant, & ad vitæ diurnitatem valent. Anseres longæui sunt; Albertus anserem domesticum vidit, qui annos sexaginta excessisset: Celsus inter carnes enumerat plurimi alimenti. Anseres Medici spelta prius nutriunt, & aqua purgata, inde cibo propinant. Pauonum caro incorrupta, etiam per annum asseruatur, assa; propter durtatem putredinem vix sentit: plurimi est alimēti, ex Celso, præsertim si domi nutriti. Diximus testudines ex Hippocrate ficas, & diutius viuere. Antiqui Agriculturæ studiosi serenda semina in testudinis operculo seruant, & sic immarcescibilia manent, ex Anaxagora. Dicunt Medici ad reficiendum humanum sanguinem, vti posse sanguine animalium, præsertim longæuorum. Stryges, quia infantum sanguinem sugere dicuntur, iuuenescunt semper, & longæuæ fiunt. Et si crudus, stomachosus sit, vt qui minime concoqui possit, coqui potest cum melle, saccharo, sale, aromatibus, & eiusmodi non putrescentibus. Idem de lacte dicendum. Possimus & eiusmodi animalia ex incorruptis frugibus nutrire, vtpote milio, & fructibus longæuarum arborum, eorumque lacte, sanguine, & car-
nibus

nibus vti. Et quia oua nutritioni multum conferunt, possumus aues eiusmodi cibus enutrire, earumq; ouis vesci.

Sal, & auro, quia nunquam putrescunt, possumus contra putrefactionem vti; CAP. III.

NEc omittetur sal; qui quum putredinem nesciat, maxime omnia à putredine vindicat, & naturali corpori salutaris; cū eo enim per annum seruantur carnes, humanæ naturæ adeo conducibilis, vt sine eo viuere nesciamus. Corporibus inditus, quicquid ad est humidi, absumit; & quod reliquum est solidæ substantiæ, adstrictione contrahit, vnde corpora condita siccant, & à putredine vindicat. Cum omnibus coniuncto vesci potest, velut omnium condimentorum condimentum; imo omne stomacho insuaue, infuetumque, facile fit suaue, & aptum nutritioni, eo addito. Potest sal ex rebus omnibus extrahi, & præcipue ex lignis iam nominatis, animalibus, & herbis, sed cum virtute sua: *Hoc opus, hic labor*, quod Deo dante in distillationibus patefaciemus. Nec aurum omittendum, quum inter metalla omnia temperatissimum, & imputrescibile, diutiusq; in igne detentum suam immortalitatem tueatur; & sub terra depositum per multa annorum secula rubiginem non contrahat. Ob eius temperiem mirifice humano calori iuuare posse credimus & humores temperare, & à corruptione tueri. Vi sua latentes cordis sedes penetrat, & id maxime exhilarare potest. Vnde si potabile fieri posset, humanæ naturæ conducibile foret; sed adhuc non inuentum, vt puto; falso enim putarunt veteres Medici cum alijs rebus commistum, & in foliola redactum suam virtutem communicare, vt ostendemus libro peculiari huic operi dicato, ostendemusque modum quo id præstare possimus.

Breuioris vitæ planta, animaliaque ad vitæ breuitatem valere;

CAP. III.

ET si ex contrarijs, quæ diximus, contrariam patere posset, exempla tamen aliqua apponemus, vt certiores fiant, & sibi consulant homines. Breuioris vitæ plantæ, & animalia, quæ maturius senectute conficiuntur, & quæ putrefactione nascuntur, & putrescentes sunt, ita putrefactionem, perniciem, & interitum inducere possunt. Fungi imbre proueniunt, cito nascuntur, & putrescunt; in-

tra septem dies eorum ortus & interitus, immo ex putrescentib. lignis, alijsque rebus nascuntur; & quanto citius putrescunt, ac marcore vitiantur, peiores sunt & perniciosiores. Et si nocent; ægrius concocti, strangulant, & choleram morbum citant. Tuberibus putrescendi ratio communis cum ligno; nascuntur omnes quum imbres autumnales fuerint, & quibusdam locis feruntur riguis, gustu aquoso, nulla insigni qualitate, vnde crassos humores, & atrabiliares, vt frequenter deuorati, apoplexiã & paralytim inducant. Fructus quoque qui cito crescunt, cito etiam marcescunt; sicut cucurbitæ, pepones, mora, cerasia, & eiusmodi; & qui in humidis nascuntur, & putrescentes humores gignunt in corporibus. Ex carnibus pisces breuioris vitæ, & qui cito senectute conficiantur, citissime putrescunt, & membris alienum humorem imbibendo, et si quem necessarium humorem membris ingerunt, citæ corruptioni subiectum donant; vnde cita canities, pallor, & senilis rugositas. Eisdem vitijs obnoxia cochleæ, anguillæ, & similes, quæ ex luto & putrescentibus aquis gignantur; sic humidorum animalium, vel aquis degentium carnes, & præsertim quæ ex putrefactione suos natales habent; quia maxime humidiores improbantur. Ranarum carnes, quia laxæ & humidæ sunt, putrefactioni obnoxia. Vnde tutius, & longe laudabilius existimandum hos cibos interdici, aut parcius sumi, quam vitam tali periculo committere, præsertim ij, qui vitæ perennitati student.

Pingues arbores, & animalia ad impinguationem valere;

CAP. V.

NATURALEM morbum iam diximus, si morbus est, qui humido naturali deficiente, tabescit, vt senio, non morbo interijisse videatur. Nunc dicemus morbos præter naturam; & primo de eo, qui ex nimia bona habitudine euenit, & intrinsece. Morbi enim plantis vel ex copia, vel inopia alimenti eueniunt. Est enim genus arborum, cui intrinsec⁹ sponte euenit ex nimia pinguedine, quum radices succi copia in tædam abeunt, vt quædã animalia, quæ pinguedine suffocantur. Theophrastus picearum genus enumerat, & aliarum quarundam arborum, quæ nobis non parum commodi afferunt, quum Naturam se pandentem, & prodentem contemplantur ad nostram pinguedinem, & decorationem valere posse.

Quæ

Quæ enim satis pinguescunt, & nos pinguefacere possunt. Oleosa arbores pingues sunt, & corpora nostra dulcibus & pinguibus, cibo & potu augetur, pinguescantque: & iam vulgatum est Medicorum dogma, minui aridis, siccis, & siti, pinguescere dulcibus, humidis, & potu. Pinorum generi corruptio accidit sponte ex nimietate, & excessu nutritionis; quum enim per tædam pabulum transmittere nequit, perit; & rustici strangulari aiunt obesitate atque pinguedine; quippe omnia spiritum aliquem desiderant, vel solutionem, vel meatum libertatem. Auicenna pini granum esse impinguatum docet. Et de picea eadem prodit, quum eiusdem generis, & etiam nimia pinguedine tædescat. Amygdalus arbor pingui succo turget, ex Theophrasto: adeo virium soliditate valet, ut eximio alimento in germinum luxuriam proruat. Rustici castigando eam, tollunt nimiam alimenti copiam, paxillos arbori adigendo, vel confossas radices ostendunt imbribus, & frigoribus; Auicenna dicit, quod qui dulces amygdalas vorant, pinguescant. Pistaceorum arbor in nucum genere nota; est enim domestica terebinthus: obesitate perit, ut diximus; nam resinifera est, & resiniferæ ex Plinio pereunt obesitate: eosdem usus pistacea habent, quos pinei nuclei; ad inducendam enim pinguedinem valent. Sunt & Indicæ nuces ex oleosa arbore, & pingui, earumque substantia pinguis, ut butyrum referat, cuius vis præcipua macros impinguare est. Auellana ex nucum genere oleo copiosa, nisi retonsa, & resicata fuerit, adeo pinguescit, ut in corpulentiam omne alimentum absumat, & ob id sterilecat. Pinguedini adeo confert, ut fidem superet, & plusquam verisimile corpulentiam augeat. Fagorum fructus pingue oleum resudant, ut alibi diximus, & copiosius, quam par sit; quorum esu mire pinguescunt sues, immo ex fraccibus, extracto oleo, maxima animalibus inducitur pinguedo. Glires quoque saginant, & ideo animalis vna eius proventus, & mire saginati capiuntur. Plurimum olei ex lini seminibus exprimitur; cuius fraces & retrimenta reponuntur saginando iumentorum generi, præcipue bubus, obesitate sola futuris insignibus; quales interdum coronati ad ostentandam altis saginæ molem per urbium compita circumferuntur, Oleosa & iuglans, cuius fraces saginando pecori valde accommodas experti sumus, Laser, pinguis lachryma, desudans est plantis; vesci pecora solita, quo pinguescant; ex Cyrenaica provincia non defertur; quoniam publicani,

qui pascua conducunt, maius ita lucrum sentientes, depopulantur pecudum pabulum. Hypear, siue viscum, quod in larice, & abiete nascitur, oleosum, & pingue est. Ad saginanda pecora vtilius; quia & alimenti plus, & pinguetudinis in larice, & abiete fit. Vicia purgat primum, deinde pinguefacit, quæ suffecere purgationi. Iriio recentiorum, fagineæ glandis confimile nucleo granum facit; cuius esu boues, iumenta & pecudes vehemēter fagina gliscunt. Sed pinguedines aliæ in nostris corporibus durabiles, aliæ cito abolentur; ex tarde crescentibus arboribus, tardeque maturefcentibus pinguedo diutius permanet; ex cito crescentibus vero & maturefcentibus, cito abit. Ficus cito crescut, maturanturq; , quanto citius saginant, sed extemplo abit eorum pinguedo; quod Galenus ex vinearum custodibus probat, qui per duos menses quum ficibus vescantur, obesi, & pingues fiunt; ac caro, quæ ex ipsis gignitur, haud firma, sed celeriter, cum eis vesci desierint, contrahitur. Ficus corpus augent, & ob id antea athletæ hoc cibo vtēbantur. Pythagoras exercitator primus eos ad carnes transtulit. Citrijs fructus pinguis, & cortex oleosus; extrahitur ex eo multum & odoratissimum oleum, ob id eius decoctum impinguat, ex Auicenna. Sic etiam pinguis animalibus vescendo, saginari homines solent; pinguis diuis animalia, quæ nimia pinguedine strangulari solent, vel supra modum pinguescunt, & turgida sunt. Inter animalia sus maxime pinguescit; & adeo ad summum pinguedinis peruenit, vt se ipsa sustineri non possit. Varro narrat in Arcadia suem spectatam, quæ præ pinguedine non modo surgere non possit, sed etiam in eius corpore forex, exesa carne, nidum fecisset, & peperisset mures. Crescit pingue ad pedem & tres digitos, & sexaginta dieb⁹ pinguescit, ex Aristotele, & Plinio. Animam illi Chrysippus pro sale datam dixit; scilicet, vt interpretatur Cicero, ne illa pinguedo putresceret, animam datam pro sale, qui seruat eam. Nos eius pinguedine vtimur ad omnium rerum condimentum. Galenus eius carnem concoctu facillimam, & suauissimam dixit, præsertim media ætate; sanguinem quoq; probum generare, omniumq; ciborum potentissime nutrire, propter similitudinē, quam cum humana carne habet; & qui in famis necessitate humanam carnem gustauere, similitudine prodidere, ex Simeone Serhi. Castrati citius pinguescunt. Albertus; si rapacem auem obesam vis habere, pascet eam carne porci.

106 Alij fœtili nouo butyrum coquunt, in hoc decocto lauant carnem porcinam, quam aui bis in die propinant. Post tuillam carnem hædina est, ex Galeno; teneri, pinguisissimi sunt, & grati saporis: solis hædis in macie vtare, dixit idem; nam facile eius caro coquitur, bene alit, sanguinè bonum generat, & præsertim lactentes esui optimi sunt, caprina caro adeo alit, vt Clitomachus Carthaginensis Thebanum quendam athletam hac carne vescentem reliquos suæ ætatis athletas viribus superasse scripserit. Capræ adeo pinguescunt, vt pinguedine sterilescant, ex Plinio. Ad nimiam accipitris maciè, veruecum carne pascito paruis buccellis, & restaurabis. Vitulorum carnes hædinis meliores sunt, & commodius concoquuntur; post hædinas præstare dixit Galenus: Ad impinguandum aues rapaces dat Albertus carnes vitulinas. Inter aues gallinæ maxime pinguescunt, & vt pinguiorez fiant, vsum Veneris prohibet, vel lumbis adustis candente ferro, aut intus cruribus: caponis carnes corpus obefant, ex Platina. Si pingui lacertæ, halinitro, cuminoque farinam tritici miscueris, gallinæ hoc cibo saginatæ, adeo pinguefaciunt homines, vt distumpantur. Lacerti maxime pinguescunt: impinguat vehementer caro, & adeps lacerti, & proprie mulieres, ex Auicenna. Scinci supra modum pinguescunt: scinci caro impinguat corpus, ex Rhafi. Anates supra modum obefantur, multumq; nutriunt, crassiores sunt, quam reliquorum domesticorum animalium carnes, ex Serapione. Auicenna homines obefare scripsit, plurimumque conferre nutrimento; sed non admodum laudabili. Anatis adeps maxime impinguat, ob id Albertus, cum accipitem pinguefacere querit, dat ei in cibum anatis carnes. Butyrum ex lacte pinguisimum est; linitur ex eo corpus, & impinguat. Aqua casei impinguat, ob id pastorum canes pinguisissimi, ex Auicenna. Caseus pingue reddit corpus, & comeditur post eum mel. Lac eadem operatur. Testudo turget, & pinguem reddit: vnde qui obefare querunt equos, testudinem cum molli pabulo decoquunt, vnde equis magna, sed falsa pinguedo accedit, ex Alberto.

Macilenta plantæ & animalia, macilentiam inducunt;

CAP. VI.

SI contraria his, quæ diximus, propinabimus, plantæ, animalia, scæteraque macra, macilentiam inducunt. Exempla erunt: Fra-

xinus sicca arbor est, & siccum profert semen, vt muscarum alæ: cuius semen obesum corpus leuat onere, sensim ad maciem reducens. Idem efficit cancamum; lachryma arboris, pinguedinis omnis expers, ex Dioscoride. Animalia, quæ semper macra, macilentiam conciliant. Lepus carnosus & nunquam pinguis: huius carnibus vtantur, qui marcescere vel extenuari cupiunt, ex Blondo. Durities leporinæ carnis facit, vt fero, parumque nutriat, quod dura, omnia faciunt; eademque durities euidentis siccitatis indicium est, ex Galeno; cui Psellus, & Paulus subscribunt; & recolligens Simeon Sethi quicquid ab antiquis scriptum, inquit: Carnes leporis his, qui corpus extenuare volunt, valde cōducunt. Perdix non pinguescit. Volaterranus ex Æliano dicit, perdicē allia degustantem, macrescere, vt ab aucupe negligatur propter maciē, & virus odoris: Plinius perdices pinguescere negat: præstare videtur vt elixentur potius, quam assentur, quum allati plus siccescant, & torreantur. Isach Medicus subtilis alimenti esse dixit. Lupus piscis quum nunquam pinguescat, Galeno, & Celso significatur non multi alimenti, sanguinemque gignere tenuiorem. Siluestria animalia, quia minus pingua, quam domestica, magisq; sicca, ideo demacrant; & ijs vescenda præcipimus, qui demacrari cupiunt. Sal, quia siccum & durum, & sitim inducit, maciem affert; ideo auceps ad demacrandum falconē, dat ei salsum cibum, vel de perna salsa. Sal, vel oleum omnium vehementissimum ex chalcantio, ob id nil mirabilius ad demacrandum frequenti periculo facto vidimus, quam oleum vitrioli, si quotidie gutta in vino detur. Acetum, vinum est omni pinguedine orbatum, maxime demacrat.

Planta, quæ sphacelismum patiuntur, ad sphacelum valent;

CAP. VII.

EXTRINSECVS euenientes morbi, aut secundum Naturam, aut præter naturam erunt; nam quæ temporis ratione eueniunt, non præter naturam censendi, ardore scilicet, & algore. Dicemus postea de extrinsecis præter naturam venientibus. Extrinsecus euenientes secundum naturam, erunt aut publici omnib. cōmunes, vt sideratio, sphacelismus, & vermiculatio; aut particulares. Loquemur nunc de sphacelismo: translātū nomen ab effectu simili, quod etiam in animalibus reperitur; est vero quū radicibus ex vulnere,

aut vlcere propter putrefactionem calor extinguitur, quasi mortificatio. Cicer non ex vulnere, sed elota falfugine interit, fideratio ex vulnere, totoque cœlo constat, & præcipue moriuntur nouellæ arbores, vt vitis, & ficus, ex Theophrasto. Cicer, qui perit sphacelismo, contra carcinomata valet, & vlcera, quæ *cacoetha* vocantur cum melle, & hordeo, ex Dioscoride. Saluia foliorum squalor cinereus, pallensq; facies, arenti & marcescenti similis, qualis in torridis collibus enatæ, occasio fuit ἐλελίσφακον nominandi, quasi Sole afflatam, aut tabefactam dicas: medetur sphacelo, demortuis partibus, quibus calorem natium, roburq; insitum reuocat, qua pollet familiari facultate. Ex cauliculorum crematorum ficus cinere fit lixiuum, quo spongia assidue imbuta, & superposita gangrænis prodest; nam expurgat, & consumit quæ exarescunt. Sic vva passa sine nucleis trita, & cum ruta imposita, gangrænas, & enatas in articulis putredines sanat. Per sæpe fideratas punicarum radices nimio æstu vidimus, cum tenerimæ fuerint: expressus nucleorum succus mali punici, ad virilitatis & sedis vlcera, & reduuias valet, & ad ea, quæ in corpore extuberant.

Arbores, & fructus, qui vermiculantur, in corporibus nostris vermes generant, & vermes non producentes, contra eos valent;

C A P. VIII.

EST & altera arborum exitialis lues, vermiculorū, pediculorum, aliorumque animalium generatio: nam ab eis rodūtur, voranturq; demonstrante Natura, earundem fructus in nostris corporibus eadem animalia procreare, vt ea vitare possimus. Duplex est vermium generatio ex Theophrasto; alia in ligno, alia in fructibus; vt sit communis omnium fere arborum mois vermiculorum generatio, & quibusdam plus, minusue accidere solet. Peculiaris malo, pyro, ficui, & viti; immo & vermes, qui in fico nascuntur, alios vermes pariunt, qui in cerastem figurantur. Fructus arborum etiam vermiculationem patiuntur, vt oleæ, pyri, mali, mespili, punicæ; sed punicæ, & malo, dulcibus magis quam alijs accidit. Leguminibus etiam vermiculi innascuntur, vt fabis, dolichis, & aphacis, quæ celeriter hoc morbo pereunt. Singula pro suo humore peculiare animal creant, ceu triticum, atque hordeum curculionē; faba animal, quod aliqui *midam* vocant, simili modo & lens, lenti-

eula, pisum, & alia. Auicenna fructus enumerans, qui vermes in fructu creant, humidiores esse dicit, ut mala, pyra, ficus, vitis, & eis similes; & legumina quæ in ventriculo vermes creant, sunt phaseli, fabæ, triticum, & similia. Ficus non admodum probum generat succum; quapropter pediculorum agmen semper eos comitatur, qui continuo eis vescuntur, inquit Galenus, & ab eo Simeon Sethi. Ocimum commanducatum, & Soli expositum, vermes generat, & pediculi semper in eo generantur. Diodorus pediculos, & vermes creare ocimi cibum fatetur; ob id eius esus copiosior declinandus, idque acceptum ferunt excrementitio humori, quo imbutur, qui male concoctus natiuo herbæ calore, quasi superfacuum, citam noscit putrilaginem, facile in pediculos, & vermes abeuntem. Diophanes adijcit, si tritum operiatur lapide, scorpionem gignere; & multi qui miro eius odore oblectarentur, in cerebro natum scorpionem inuenire. Sunt & arbores quæ vermiculationem non patiuntur, ob id neq; in nostris corporibus nasci, & viuere patiuntur; & si qui nati fuerint, cito deijciunt. Theophrastus omnes arbores, quas acres, & lacteo succo turgentes sunt, vermibus non infestari tradidit, minime etiam vermiculari: quæ acerbæ, & vehementes sunt, non modo quia minus putrescunt, verum etiam quia acerbitas partum animalium prohibet. Argumento laurus est; quæ quum breui putrescat, non breui vermiculetur; eaque de causa nec caprificus, nec ficus: lac eius omnino acerbior est. Omnia quæ scillæ inferta terræ mandantur, minus vermiculationem sentiunt, odoris, feruorisque causa. Optime seruantur lupinus & cicer; quia amaritudinem quandam & acerbicatem habent, quæ quidem qualitates seruare impune possunt; quamobrem & corrupta hæc nullas bestias creant, nec quæcunque sicca, & acria. Auicenna contra vermes recenset grana lauri, cortices punici acidi; ex leguminibus lupinos, ciceres. Et olera, quæ non vermiculantur, valent contra vermes, ut cuminum, sinapi, mentha, fœniculum, apium, semen caulium, nasturtium, abrotonum, absinthium, & similia; sic rapi, raphani, cruceæ, porri, origani, fatureiæ, & corianni: hæc enim postrema femina ad durandum firmiora, contumacioraque ex Theophrasto sunt, & ad summum quæ acris saporis: & si omnibus oleribus culices, aut vermiculi innascuntur, his minime. Ut olera infesta animalia non generent, mentham pluribus locis, maxime inter

caules seras; hoc præstare fertur eruum aliquantulum satum, præcipue vbi radices & rapa nascuntur: valet ad serpentum ictus; & mentha aspersa in potionem, ventris animalia pellit, & serpentes fugat. Olea & oleaster, nec vermes, nec tineas sentiunt; amaritudinis enim causa non rodunt lignum, ex Theophrasto. Auicenna oleum vermes interficere dixit, & præcipue omphacinum, propter suam amaritudinem. Cedrus nec cariem, nec putredinem, aut tineam sentit; fructum enim producit præ nimia acerbitate ingustabilem: corpora à corruptionis labe vendicat; vermiculosis auribus instillatur ex aceto; peruncta lendes & pediculos perdit; contra vermes, & tineas subter in aluum fusa, præsidio est. Citrium nec vermes, nec tineas sentit; succus serpentes interficit: vermes in aluo, vestiariis conditum vermiculorum erosionum noxas prohibet. Cupressi materies nec cariem sentit: foliorum succus rem à vermiculis quibuscunque neque tangi, neque erodi sinit.

Singulares arborum morbi eisdem nostris medentur;

C A P. I X.

DIXIMVS vniuersales arborum morbos; nunc ad particulares accedamus, in quib. magno Naturæ spectaculo admonemur ad eosdem humanos spectare. Cicer radicibus inarescens interit, quum in flore imber falsuginem eluerit; iactura falsuginis velut sphacelissimus est: ad scabiem, impetiginem, & ad alios falsi humoris morbos valet, ex Dioscoride. Accidit oleæ impetigo, & lichen magna ex parte, ex Theophrasto: sudor ligni iuuenis oleæ accensi manans illitus, sanat lichenes, furfures, & scabiem. Muscum rubrum, etsi oleam Cato infestare tradiderit, multas tamen arbores inuadit, vt etiam lichen. Muscum inueniri in cedro arbore, populo alba, & quercu Dioscorides dixit; Galenus in piceis, & congeneribus plantis, pinu, larice, & abiete; ego in fraxinis, & fagis potissimum inueni, & iuniperis. Arbores ergo, quarum cortices eiusmodi morbo dehonestantur, ad lepras, lichenes, & scabiem valere nemini dubium esse debet: cedria in elephantiasi linctu proficit, scabiemque quadrupedum sanat, ex Dioscoride. Aqua, quæ in marcescentium quercuum reperitur cavitatibus, scabiem omnem
 209 vlcerosam sanat. Epinus, & piceæ ramis dependere canos musci villos diximus, quarum cortices illiti lichenes, & impetigines sanant.

Larigna refina alphas abstergit. Fraxini, & iuniperi cinis ex aqua illitus lepras eximit. Nos diligentissime obseruauimus in quamplurimis arboribus, petrisve sapissime muscum, impetigenes & lichenes gigni, cum humore labant; apparet foris viriditas quædam, paulatim capescit incrementum, & se induit in frondes, vt in pyro, fico, olea, vite, iunipero, & aliis: & lichene ipsa ex arboribus derasa, decocta, illitaque, impetigenes emendauimus: lacteus fici succus lichenes, vitiligines, & psoras expurgat; lachryma vitium illita, lichenes & psoras vino perfricatas sanat: lichen ipsa asperginosis locis adhærens, impetigini medetur, ex Dioscoride. Pulmonaria, quæ veluti lichen, arboribus adhæret, ad pudendorum vlcera, & scabrities corporis valet. Ficus glabrationem patitur: si enim imbres nimii fuere, radix deglubitur, quod vitium *aulam* appellant; morbus hic radicibus paulo superius, isque ex humorum nimietate accidere solet: ficus cum atramento futorio deploratis fere tibiæ fluxionibus, & cacoethicis vlceribus medetur. Vitibus morbus peculiaris articulatio, vel germinibus vi tempestatibus ablatis, vel culturæ impetitia læsis, quarum iniuria in articulis sentitur: enatas in articulis putredines imposita vna passa sanat, & podagris illinitur. Ficus scabiem patitur humore nimio; accidit quum Virgiliarum exortu acciderint minutiores pluuiæ, quæ vbi insiderint, hærent & feruent: succus eius lacteus cum polenta lepras, lichenes, & vulgares psoras expurgat. Viti etiam accidit rotatio, quum flores rorem excipiunt, humiditate, veluti rorem procreant, & si plus æquo inualuerit, alimentum auertit: hac causa acini partim labuntur, partim remanent, vt non attingant debitam magnitudinem: vinum temperate haustum, cōcoctionem in quauis corporis parte auget, ad roborandum corpus efficacissimum. Olea clauum patitur, quidam *fungum* appellant, alii *ollam*, hoc est Solis exustionem: siluestris olea carbunculos, reduuias, & nomas cohibet, & crustas emarginat. Quibusdam arboribus excrecentiæ quædam innascuntur, quæ ad nostri corporis excrecentias valent. Agaricum excrecentia est laticis arboris, veluti fungus: eius propria facultas expurgare excremēta, quæ spinali medullæ, neruis & musculis adhæserint. Fungus caudicum, vel terræ excrecentia est: Plinius excrecentibus in carne mederi dixit: nam ea ex tempore absunt. Theophrastus quercum multa adferre excrementa suis ramulis dixit.

dixit. Gignunt & alæ ramorum pilulas, corpore, non pediculo adherentes. Fert & cachrym vrendi vim habentem, & multas gallas, vt dicemus. Dioscorides gallas omphacites tritas excreſcentias in carne cohibere dixit. Plinius omnia gallarum genera excreſcentias in corpore tollere dixit, & Auicenna. Eſchara, ſcopulorum excrementum: ad excreſcentias valet.

Peculiares animalium morbos eiſdem humanis mederi;

C A P. X.

SVNT & peculiares animalium morbi, qui etiam homines intradunt, his noſtris mederi poſſe oſtendemus. Caliginē oculorum caprinum pecus patitur, eamque optime curare ſcit; quum enim conturbatū oculum, & non probe affectum ſentit, eum ad rubi ſpinam & admouet, & reſerandum permittit; oculorū vt pupugit, pituita ſtatim euocatur, & nulla pupillæ læſione facta, videndi vſam recuperat. Hinc enim homines hoc curationis genus edidiciſſe exiſtimatur ab Æliano; Medici *ἄσθην ἰσθίου* in ſuſuſione vocant eam, quæ acu fit, puncturam; collyrium ex felle caprarum telam oculorum ſanat, ex Rhaſe. Eadem crebro lippirent, niſi quaſdam herbas ederent; ſic & dorcades: ob id earum ſimus cera noua Luna circumdatum deuorare iubet Plinius contra hunc morbum. Caprarum oculi glauci ſunt, vt videantur continuo glaucomata pati. Dioscorides ſel ſilueſtris capræ contra glaucomata valere dixit. Aliæ quotidianum morbū ingruere dicunt, à quo non prius leuantur, quam poſterioris pedis vngulā auriculæ ſiniſtrę immiſerint: vngulam, aut partem eiꝰ, aut annulū inde factum, qui habet, eiꝰſdē morbi amuletū geſtat. Aſinus vno maxime morbo laborat, quē *malida* vocant. Vitiū à capite oritur, facitq; vt pituita multa ruſſa eſſuat; ſi ad pulmonem deſcenderit, moritur: aſininum lac cōmendant ad tuſſim: ſanguis, vel pulmo ſi trutus bibatur, ad anhelitum & tuſſim, ex Hali Arabe. Aſinus alces ſpecies eſt, & ipſe comitiali morbo laborat: ex eo ad comitalem morbū remedia multa: aſini cerebrum ex aqua mulſa, inſumatū prius in foliis, ſemuncia per dies potū, ex Plinio, ad id valet, ſed non pauciores, quam triginta: ſic teſtes, medulla, vel ſeuum, vngularum cinis, caro, ſanguis & lac, aliæque eius partes. Boves duobus morbis tentantur, ſtruma & podagra, ex Ariſtotele: bouis vngulæ cinis ex aqua illitus, ſtrumas diſcutit ex Plinio; ſic

fimus illitus cum aceto ex Dioscoride: fimus recens calidus podagram lenit, ex Marcello. Taurorum sanguis fibris refertior est, ob id celerrime coit, & densatur, ex Aristotele; ob id potu pestifer, ex Galeno, si sanguis eiiciatur; efficacem tradit bubulum sanguinem, modice & cum aceto sumptum; nã ex taurino credere temerarium est, inquit Plinius: cornua tauri vsta sanguinem cohibent, ex Galeno. Canes tribus laborant vitiis, rabie, angina, & podagra, ex Aristotele, Plinio, & Polluce: Necantur catuli statim in aqua ad sexum eius, qui momorderint, vt iecur crudum deuoretur ex eis. Aliqui demorsu à cane rabido, vt à pauore aquæ tuerentur, vermem è cadauere canino adalligauere: corrigiam caninam ter collo circumdatam remedio esse ad anginam, ex Plinio. Canis adeps podagram lenit, ex Æsculapio. Scabie infestantur etiam canes: scabiem curat ante omnes sanguis caninus, ex Plinio. Capras nunquam febre carere Archelaus est autor; ideoque fortassis, quod anima his, quam ouibus, ardentior, calidioresque concubitus, Plinius: capræ stercus aridum, tritum, cribratum, cochlearii mensurâ ex vini odorati cyathis quatuor ieiuno & loto exhibe febrienti, ex Galeno libro Parabilem. Fimi hirundinum drachmam vnam in lactis caprini, vel ouilli, vel passi cyathis tribus aduersus quartanas ante accessiones dat Plinius. Plutarchus rerum naturæ haudquaquam imperitus, capram præter cetera animalia comitali morbo tentari refert; propterea veteres sacerdotes ea vehementer, vt morbida abstinuissent, quoniam gustantibus, aut tangentibus modo, aliquid morbi eius affricaretur: cuius causam affert pororum angustiam, quibus obseptis, sapissime includatur spiritus. Cognouerit autem hoc ipsum quis maxime ex ouibus, & præsertim capris; hæ enim frequentissime corripuntur; quod si caput ipsarum dissecueris, reperies cerebrum humidum, sudore refertum, & male olens, vt Hippocrates libro De morbo sacro habet. Comitalibus dantur carnes caprinæ in rogo hominis tostæ, Plinius & Sextus. Cerebrum capræ per annulum aureum traiectum, priusquam lac detur infantibus, instillant contra morbos comitiales, ex Plinio. Hircis alarum fœtor, ob id dictus hircinus odor: hirci maturioris cornu rasum, vel exustum cum felle eiusdem miscetur, & pondere æquo myrrha adiciatur; deinde alæ, demptis prius pilis, assidue perfricantur, ex Marcello. Cerui vermes omnes continent in capite viuos, qui nasci solent sub lingua

lingua in cōcauo, circiter vertebram, qua ceruici innectitur caput, magnitudine haud minores iis vermibus, quos maximos putres canes edunt. Gigni vniuersi, atq; contigui solent numero adeo cititer viginti, ex Aristotele, & ab eo Plinius. Alii inuolucris intesti-
 norum coaceruari dicunt, & serpentium esu necari, quos spiritu-
 narium è cauernis eliciunt. Cornu cerui combustum, cum melle
 potum, educit lumbricum rotundum, ex Galeno libro De theriaca
 ad Pisonem, & ab eo Sextus, Marcellus, & Rhafes. Elephantes alui
 fluore tentantur, nec alia morborum genera sentiunt, ex Aristote-
 le: ex ossibus elephanti puluis cum succo plantaginis ad dysenteri-
 am datur, ex Plateario. Equo tres acutissimi morbi, vesica, ileos, &
 cardiacus; fit & asthmaticus, & rabiosus. Caseus equinus ventrem
 reprimat, & torsiones tollit, ex Æsculapio: tussim sanat salua equi
 triduo pota, & equum mori tradit Plinius. Equi saluam si bibe-
 rint phthifici, & qui male tussunt, sani efficiuntur, Sextus & Mar-
 cellus. Leo feбри quartana affligitur: etiam quum sanitate frui vi-
 detur perpetuo; nisi enim hic morbus vim, & impetum eius cohi-
 beret, longe nobis hæc fera perniciosior esset, Philes: adeps leoni-
 nus cum rosacea quotidianis febribus medetur, ex Plinio, sed Se-
 renus hemitritæis dicit; sed cor in cibo sumptum, quartanis mede-
 tur, ex Plinio. Lupus tribus morbis laborat, rabie, synanche, & po-
 dagra, Albertus ex Aristotele; sed Aristoteles eo loco de canibus
 tantum scribit; fieri tamen potest, vt iisdem morbis lupus, tãquam
 siluestris canis tentetur. Ad podagram magnificent lupum viuum
 incoctum cerati modo, donec ossa tantum restent, ex Plinio. Qui
 per lupi guttur biberit, certissima salute euadet, Agricola. Pellis lu-
 pi si gestetur ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet
 in metum aquæ, ex Hali. Oues comitali morbo sapissime corri-
 pi, Strabo autor est, quia humidum eorum cerebrum est; cognou-
 erit autem hoc ipsum maxime, qui ipsum dissectuerit, quia humi-
 dum, & male olens inueniet, ex Hippocrate: ad comitiales san-
 guis pecudum potus valet, Plinius fel laudat. Suillum genus maxi-
 me obnoxium anginae, & strumæ, ex Plinio: ex Suillo adipe, vel
 axungia sanantur strumæ, ex eodem, ex felle etiam. Ad equorum
 anginam suillum sterces propinat Herocles, melle illitum. Viso
 oculi hebetantur crebro, qua maxime causa fauos experit, vt con-
 uulneratus ab apibus os, leuet sanguine grauedinẽ illam: omnium

oculorum obscuritatem, incipientemq; suffusionem curat fel vrsinum cum aqua duplo, ex Galeni Euporisto. Vulpes æstate morbo, ab ea alopecia nominato, laborat, quod pilorum defluuio constat; vnde caprarum pelles non solum inutiles, sed noxiæ esse solent, Actius. Adeps vulpinus alopecias sanat: in alopecia, vbi iam vulnera ad cicatricem venerint, caput vulpeculæ vrito, alcyonium, anchusæq; nigre folia contrita superiunctioni inducito, vt caput pilis contegatur, ex Ægileteta. Mustellis morbus accidit, vel ita ex natura habent brachia, vel partes circa cubiti flexuram, siue gibbum tumidiores, & dictæ *γαλιάρχωνες*. Hippocrates libro De articulis, qui paruum, & macilentum (atrophon) brachium habet, & cubitum tumidum, eodem vocabulo vocat: Auicenna ex cinere mustelæ imponit arthriticis doloribus. Crocodilo oculi hebetes, Ælianus: cuius sanguis inunctus visus claritatem donat, Plinius. Accipiter oculorum hebetudinem patitur, ob id hieracio herba discutit eam Plinius: accipiter decoctus in rosaceo, efficacissime omnium remedium oculorum vitii putatur à Plinio; oculorum hebetudini à Galeno. Accipiter patitur febrim: ergo alis à collo suspensis salutare remedium. Coturnices morbum comitalem patiuntur, & propter eum morbum despiciunt eas, quæ solæ animalium sentiunt, præter hominem, ex Plinio, & Solino. Ad comitales, coturnicum cerebrum, ex vnguento myrteo tritum, stanneo vase reponitur, eoq; faciem illinito, & admiraberis medicinæ efficaciam: nam statim æger exsurgit, ex Galeno. Circius altero pede claudicat: ad podagras, & articulos valet.

Plantæ super plantas nascentes, easq; extenuantes, ad extenuandum valere; CAP. XI.

SVNT & alii extrinsecus euenientes morbi, qui plantis ipsis innascuntur, vel irrepunt, alimentique rapina exitium, & perniciem afferunt; nam amplexu suo alimoniam auferunt, succumque extrahunt; vnde extenuant, & strangulant. Vestigandum nobis erit, quid hoc pottento, mirabilitate pleno Natura demonstrare voluerit, vt in visco, cuscata, hedera, & similibus videtur; quæ non nisi ad extenuandum interna viscera, extrahendumque plus valere coniciemus. Hedera è germinibus radículas emittit inter folia, quibus arboribus adhæret, quasi de industria à natura exhibitis, succum è trunco

212. & trunco exhaurientes. Purulentis auribus medetur, foliaq; in vino decocta omnium ulcerum generi iilununt; pediculus vulvis inditus, partus extrahit, lachryma pilos. Viscum in pomeum lienem absumit; cum auripigmento vngues extrahit. Epithymum bilem extrahit facile & sine molestia, lienique medetur. *Cultha infusos* lienes extenuat: & biliolos humores extrahit.

Plantæ, & animalia, quæ caudicis fissionem & vulnera patiuntur, ad conglutinanda vulnera valent; CAP. XII.

SUNT & violentæ ablationes, extrinsecus aduenientes, quæ arboribus mortem inferunt, eaq; sunt partium ablationes, & vulnera. Aliquæ enim sunt arbores, quæ si vulnus accipiant, intereunt, suæ siccitatis & imbecillitatis causa; vt palma, vulnerato cerebro perit: sunt & arbores, quæ non solum in siccitû vulnus, sed partium caudicis exemptionem tolerant; vt quæ humida sint, & perbellè germinent, vt vlmus, platanus, & quæ iuxta aquas viuunt. Sunt quæ vulneratæ meliorescant, vt vitis, ficus, malus, olea, amygdala, harundo, & pyrus, & caudicis fissionem tolerant. Theophrastus docet modû conficiendi resinam: Vulneratur pinus, & detrahitur tæda, in vulnus iniectum humor copiosior confluit; sic in abiete, & picea, vulneratur terebinthus caudice, & ramo. Resiniferæ plantæ omnes ad vulnerû conglutinationes valent. Vtuntur enim chirurgi passim ad vulnera consolidanda terebintho. Ex pinu, & picea fit conglutinatoriû. Terebinthina resina cauis vlcereb. inditur, generat carnes, & sanat ossa fracta, & sic de cæteris. Siluestris olea vulnera conglutinat. Vlmus non solû vulnera, sed fracta ossa ferruminat; sic platani cinis, ex Auicenna. Vitis, œnanthe, & vinum sanguinolentis vulneribus imponuntur. Ex ficus cinere fit lixiuum, quod conglutinat, purgat, & carne replet, oras committit, non secus atq; emplastra. Punicæ cytini sanguinolenta glutinât. Mali folia & cortices consolidant, vel succus ex eis expressus, ex Auicenna. Idem de pyro sentiendum. Inciditur & myrtha bis à caudice vsq; ad ramos, ex Plinio; capitis vulnera glutinat, & ossibus nudatis medetur. Balsami frutex vitreis, aut ossibus cultellis, sed in solo cortice artificum plaga vulneratur, ex qua suauitatis eximie gutta manat: capitis vulneribus conuenit, nihilq; efficacius opobalsamo ad glutinanda citra cicatricè vulnera, & sic de reliquis: nam alia tædet referre, suspi-

cantes iam dictas suffecturas. Animalia etiam, quæ dissecta incisaq; iterum coalescere, & conglutinari possunt, facultatē possident nobis posse vlcera, vulneraq; conglutinare. Si quis fortuito lacertum, seu cōsulto in caluariam percutiat, & virga medium discindat, huius partium neutra moritur, sed ab altera seorsum vtraq; graditur, & duabus pedibus adreptis viuit; deinde si coitio vtriusq; cum altera fiat, cōsensione quadam tacita, & naturali colligatione veluti conseruntur, contextunturq;, atq; ex separatis duabus partibus, vnus atq; idem rursus efficitur lacertus: & tametsi loci prius affecti vestigium cicatrix indicat, tamen & vitam pristinam retinet, & ei perlimilis est, qui talia nunquam perpeffus sit, Ælianus, & ab eo Philes. Lacertus dissectus iterum coit. Sanguis eius ad rupturam valet infantium, cum insident in eius decoctione. In pisce acu Aristotelis, Natura sagax rimam post podicem dilatat, donec pepere-rit; quia post partum ita coit, vt coalescere videatur, quanquam fieri possit, vt coalescat, ex Aristotele & Plinio. In Anglia ichthyopole lucios cultro dissecant, vt pingues esse empturis ostendant; quos non emptos in viuaria coniciunt, in quibus vulnus coit, & coalescit. Quod Natura rerum periti tineis ascribunt; quia iis lucii se adfricant, vt illarum mucore viscido vulnus illinant, & sic rimæ ora committuntur, vt propius etiam inspicienti coaluisse videri possint: hoc ad conglutinanda vulnera coniciamus. Audiuius lumbricos dissectos iterum coalescere; sic & serpentes, ob id ad vulnera, & incisos valent neruos.

*Plantas, & animalia, quæ corticem facile abiiciunt, ad mundandam
hominis cutem valere; CAP. XIII.*

Corticis circumalbatio communis arborū mors, aut plurimum, quum principalis maxime pars sit, adrachne excepta, sed verius subere; co: tice enim in orbē detracto iuuatur, quum cæteræ necentur arbores: crassēscētes enim perfringit, & strangulat. Cerasus etiam delibrari solet, alioquin præscinditur potius, quam filo eodē detrahi possit, reliquumq; durare, arboremq; tueri valet; nec iactura corticis arbor ipsa emoritur: nam dempta exteriorē tunica, eius vicē secundo anno tenuior subnascitur, priorisq; damnū refarcit. Inter corticem & lignū tiliæ tenues tunicæ, multiplici membrana, è quibus vincula tiliæ vocantur, tenuissimum earum philyræ, coronarū lemnificis celebres, cortices pro funibus expetuntur.

Viti rimosus cortex, sponteque rumpitur; adrachnæ, vnedoni, & malo cadit. Cortices è fago, abiete, tilea & picea in magno sunt vsu agrestium, qui vasa, corbesque, ac patentioris oris quædam mellibus, & vindemijs conuehendis faciunt, atque prætexta tuguriorum, Quercus cortex, suberi congeneris, ad malefica vlcera, & ad duritias, quas *cacoethas* vocant, valet. Vitis lachryma, quæ veluti gummi caudicibus coalescit, illita, lepras, psoras, nitro prius perfricato, sanat. Sic etiam lambrusca easdem possidet vires. Resinæ pinus, laris, & piceæ ad lepras, psoras, & eiusmodi cutaneos morbos valent. Si alio tuniculas demas, nil læseris; nam multiplicibus tunicis tegitur; sic scillis, cepis, & similibus bulbis, semper his aliquid eximi potest, ex Theophrasto: ad lichenes, lepras, furfures, valent cum melle. Frumentacea fere omnia follicellis constat, granum septentibus glumis & aceribus: tritici furfures acri aceto elixi, calentes illiti, lepras pellunt, & vetustas impetigenes sanant. Hordei cataplasma ex acri aceto impositum, lepris medetur: auena eisdem utilis, quibus & hordeum: alica, quæ fit zea decocta in aceto, lepras tollit, & vnguium scabrities extricat. Ostendit etiam prouida Natura quamplurima esse animalia, quæ senectam exuunt, hominem admonendo, vt quam ipsa possident qualitatem, eidem profuturam, scilicet ad cutis decorticationem, vel inuolutionem valere; elephantiasin, lepram, alphas, psoras, impetigines, & squamas. Sed quæ fuerint animalia docet Aristoteles, inquit: Non nulla ex iis senectam exuunt (est autem senectus cortex, qui velut operculo inest cuti) vt ex sanguineis ea, quæ cortice molli intacta sunt, scilicet serpentes, & lacerti. Insecta autem quædam senectam exuunt, silpha, culex, & ea, quorû pennæ vagina continentur, vt scarabæi, & omnia quidẽ, vbi iam factum est, quod gigni debuerit, exuunt. Quædam inter marina senectutem exuunt, vt locustæ, gambari & cancri: serpentes vere & autumnis senectam exuunt. Viperarum carnes totum corpus per cutem purgant. Galenus de ijs hæc habet: In Asia homo quidam elephantiasin laborabat, amici constructo illi tugurio, tantum illi cibum ferebant, quantum victui suppeditaret. Accidit vt vipera in vas vino plenum decideret, mellifera cum id animaduertissent, veriti ne si ipsi bibissent, aliquid mali euenerit, præ misericordia elephantiasinico propinant, rati expedire illi potius moti, quam in illa miseria viuere; & cum ille bibisset, tuberosum omne illud cutis non

aliter, quam animalium testa excidit, & sanitati restitutus est. Idem etiam in Mysia accidit. Elephanticus quidam profectus ad balnea sperans inde comodum; erat illi ancilla, quæ ministrabat; incidit in vrcem vini vipera, & extincta est; ancilla in lucrum id reputans, quors euenisset, hero id vini propinat: sed quum ille bibisset, eodem modo sanatus est, quem diximus. Antonius Musa Augusti Cæsaris Medicus, quibus insanabilia vlcera erant, vipers edendas dabat, mira que celeritate persanabat, ex Plinio. Ceruus sentiens se grauatum senectute, spiritu suo è cauernis serpentes extractos, & pedibus conculcans, ita enectos vorat, & iuuenescit. Ut aues mutant suas pennas, serpentibus vitur auceps ab Oppiano edoctus. Refert enim, quod serpens quidam ad nidum prorepens ciconiæ, pullos deuorabat; & quum sequentis anni iterum fœturam perdidisset, ciconia tertio anno reuersa, nouam auem, nec prius visam secum adduxit, quæ rostrum magnum ensis instar acutum habebat. Cum ciconia longius ad victum volaret, serpens aggreditur nidum, quæ pluribus ictibus confossa iacuit; sed auis venenatis dentibus laesa, omnes ei pennæ defluerunt; unde quando accipitres cito pennas non proijciunt, serpentem natuum accipiunt, (ut qui minimum habeat veneni) cum tritico coquunt, deinde illo gallinam pascunt, & aquam decoctionis ei dant in potum; sic gallinæ carnibus pascitur accipiter, pennas reijcit, & morbo, si quem patitur, liberabitur; nouisq; pennis decoratus, longo tempore sanus erit, & hilaris. Stelliones senectam exuunt, vere & autumnò, exutam mox deuorant, præripientes comitali morbo remedia, ex Aristotele, Theophrasto, Æliano, & Plinio. Hæc accipitri in cibum data, facit ut cito pennas mutant. Sic etiam lacerti ad eadem valent. Virides cremati, & carni alicui aspersi mutationes pennarum in accipitres, qui ederit, accelerat. Demetrius Constantinopolitanus libro De cura accipitrum, in cibo ei offert lacertam viridem minutatim concisam, Antipater dat edendam in Sole siccatam; utunturq; ea ad capitis scabritias. Salamandra etiam exuit senectam, ex Æliano. Quacunque corporis parte eius salua ceciderit, vel imo pede respersa, omnis in toto corpore defluit pilus, ex Plinio. Quamobrem Medici quidam ea ad psilothrum vitur. Nicandri scholiastes intestinis vitur ad euellendos pilos. Dioscorides exenterata in melle ad eundem usum, vel oleo liquefacta. Paulus Ægineta crematæ Salamandræ cinerem tantum ad hos usus adhibet. Martialis mulieri imprecans

precans caluitiem, ait; *Hoc salamandra caput, aut seua nouacula nuder.* Dioscorides addi dicit ad medicamenta, quorū vis est exesse lepras. Galenus ab eo eius cinere vtitur pro septicis, aut ptoricis medicamentis. Scincus eiusdem speciei; iudicarem, quod etiā senectutem exuat, ob id etiam ad easdē infirmitates valere, vt pro elephantiasi. Aetius; in regione Indorum elephantiasi affectos, assidue per sedē eluere, per alinina vrinā infusionē hemina mensura calefactę consueuerunt. Item crocodilum terrestrem accipiunt, eiusq; extremas partes amputant, ac interiora abijciunt, dein fermento obuolutum assant cum ablato fermento, & scabritie eius derasa, carnis ipsius drachmam vnā quotidie præbent. *Ægineta* ad alphos vtitur. Testudo senectā non exuit, sed terrenæ testudines apud Indos gignūtur, quæ in altis arationibus terræ nō difficile excitantur. Eiusmodi testudinum genus aiunt testam exuere, ex *Æliano*. Vt accipiter mutet pennas, *Demetrius* testudines in cibo præbet, & falconibus male affectis dat. Aquila longæua est, quia hoc remedio renouatur iuuentus sua, iuxta illud *Psalmi*: *Renouabitur, vt aquila iuuentus tua.* *Micheas* Propheta meminit abiectionis penarum eius, renouatur deponendo senectutem, scilicet mandēdo testudinem, vt habetur ex *Oppiano*. Nec senio, aut ægritudine perit, sed solum fame, in tantum superiore crescente rostri aduncitate, vt aperiri non queat. Sic serpentes renouari dicuntur, quū leberidem quotannis deponunt. Aquilæ pedib. testudines in altum rapiunt, & lapide conspicato, ad libellā eijciunt super illum, vt frangantur & mandi possint, *Plinius*. Mos est aquilæ testudines raptas frangere, è sublimi iaciendo; quæ fors interemit *Poetam Æschylum*. Sic etiam in mari locustæ, paguri, & cancri crustam annuam deponunt vere, quando angues membranā vernationis, & aliam renasci. Ob id cochlearum testæ lepras purgant, & vitiligines, ex *Dioscoride*. Et mituli, murices, & cancri cinerem faciunt causticam vim habentem, quo vtuntur ad lepras, lentigines & maculas.

215 *Planta quæ gummi, & resinas resudant, ad gummi, & pua corporum valent; C A P. XIII.*

EST & veluti morbus arborum quidam, gummi fluxio, & resinae, nec vlla similiore via poterat, quā gummi & resinae defluxu, gummi & pueri & callis nostri corporis mederi, vt in lue Gallica, & alijs

morbis perspicere licet; & quum id nos ipsi conijceremus, fauit euentus spei, quod & authorum testimonio comprobabimus. Gummi quod è cerafo desudet aceto dissolutum, gummi, quod nostris membris innascitur, medetur, & quando est appositum, dissoluit. Hoc recentioribus Medicis acceptum ferimus, quod non præstantius medicamentum sit adhuc inuentum. Laser gummi est, ex ferula Syria nascente exceptum: ad callos, & clauos pedum primo circumratos valet, vel illitum, ex Dioscoride. Amoniacum aceto dissolutum callos pedum tollit; ex eodem. Idem est opoponacum, & earundem virium. *Tagamacha* Occidentalium gummi est, & ad idem valet. Extrahitur gummi ex guaiaco ligno, aloe, alijsq; chymistico artificio, quod gummi, ex venerea lue oborto valet, multiplici experimento à nobis cognitum, vt libro huic dicato docebimus. Sed vt gummi in arboribus, sic & calculi in renib. generantur ex materia viscida, putrida, indigesta, quæ ex indigestione oritur, calore coagulatur, addentaturq;. Gummi in arborib. ex nimia putredine oritur, vel indigestione, Solis calore condensatum: valet ad calculos dissoluendos. Quod ex cerafo desudat, ex vino potum calculos expellit, ex Dioscoride; prunorum, amygdalarum, persicorum, abietis, & populi, ex Auicenna. Gummi, quod coalescit in caudicibus vitium, bdellij, laricis, sic & aliarum arborum, ex eodem: quod nil obfuit adnotasse. Sic & arborum sanies resina est, quæ per rimas exsudat, ex Theophrasto: vere pus imitatur ex vlcereb. fluens, vnde hanc illi etiam mederi argutamur. Terebinthina resina cicatricibus saniem eructantibus prodest, succinum purulenta ex pectore exspuenti confert; mastiche scabiei pedum, & apostematibus hepatis; larigna ad gonorrhœam, tabidos, & sinuosa vlcera; pini & piceæ ad purulentas excretiones; thus ad vlcera è capite manantia; myrrha purulentis auribus; & quæ cedro exudat cedria ad scabiem, & pulmonum vlcera.

Planta, quæ in aliam speciem abeunt, ad eos morbos, qui in alios degenerant, valent; CAP. XV.

MAXIMO Naturæ portento innuitur nobis, plantas illas in alias congeneres, & in longe distantes abeuntes, aut cælo repugnante, aut inuidente solo, ijs morbis mederi, qui in alios degenerant, transeuntque. Demonstrat Theophrastus albam populum in nigram transire; & triticum in lolium; & triticum & hordeum siluestre,

stre, domita feritate, in domesticum triticum; idem in auenam, & typham, & zeam; & vice versa, zea & typha in triticū: Hordeum in auenam mutatur; zea in auenam; filigo in zeam, & hordeum rarius. Ocimum solibus transit in serpillum, & sisymbrium; & mentha in sisymbrium & calamintham; & neglecta sampsuchus, in origanum; ex semine brassicæ nasci aiunt rapam, & ex rapi brassicam, ex Varrone. Sunt & morbi plerique, qui in alios transeunt. Febres in se inuicem abeunt, scabies in lepram, & lepra in cancrum, vertigo in epilepsiam, morbus gallicus, & podagra in morbos articulares, cœliaca in lienteriam & diarrhœam, inflammationes in scirrhos. Triticum tubercula, & furunculos concoquit, & aperit; recens panis vetustas impetigines sanat; pollen omnem discutit inflammationem: Plinius magis cæteris vetera vlcera purgare, gangrænas, lichenes, & lepras cum sulphure uiuo, dixit. Hordei farinæ cremor ex aqua cum pice contra articulorum fluxiones, & inflammationes 216 mitigat, præsertim podagricas. Linum serpere vlcus non patitur; gangrænas sanat ex aqua; articulorum duritias concoquit, cœliaciis imponitur ex aceto; vetera vlcera, lichenes & lepras purgat. Ocimum pulmonum inflammationibus auxilio est. Populi nigræ folia podagricis doloribus illinuntur: semen comitialibus utile. Aduertimus etiam alterius noxam alterum emendare. Ocimum si tritum cooperiatur, scorpionem generat; mansum, Solique expositum, vermes efficit: Afri vero si eo die feriatu quispiam à scorpione, in quo ederit ocimum, seruari non posse: quin immo tradunt alij manipulo ocimi cum cancris decem marinis, vel fluuiatilibus trito, conuenire ad id scorpiones à proximo omnes. Ocimum Chrysippus valde increpuit; inutile stomacho, vrinæ, & oculorum claritati officere: præterea insaniam facere, & lethargos, & iecinoris vitia, ex Plinio. Serpillum vero aduersus scorpiones valere, decoctis in vino ramis, folijsq;, capitis doloribus, phreneticis, & lethargicis: contra tormina, & vrinæ difficultatem, ex aqua bibitur ad iecinorum desiderium, Sic de alijs opinandum.

*Maculosa planta, & animalia corporum nostrorum maculas
abstergunt; C A P. XVI.*

DIXIMVS arborum morbos; nunc eos demonstrabimus, quos suis partib⁹ ostendunt plantæ & vniuersales, & primo quomo-

do corporis macule, extimam superficiem dehonestantes, abolebimus. Est maxima decorationis pars maculas à corporibus abstergere: vnde maculosi flores, folia, & caules plantarum, & maculosæ animalium pelles ad abstergendas nostri corporis maculas valent. Recte quidem, & sine vlla ambage rerum Natura parens corticibus caulium radicibus, fructibus, alijsue partibus maculas, serpigines, fœdasque cutis lentigines obliterat, & abolet. Dracunculi maioris caulis maculosus, maculis depictus, purpureis tamen euinentib⁹; ad vitiligines efficaciter illinitur, ex Dioscoride. Nos eius radicibus contusis, melle, & sapone ceruino optime maculas è manibus, & toto corpore abstergimus. Minor dracuncul⁹ eodem modo variegatus, vitiligines quoque emaculat. Arum frondes varijs punctulis distinctas habet; easdem possidet dotes. Allium anguinum eodem modo maculosum: crematum vitiligini, lentigini, & sugillationib⁹ valet. Cyclaminus maculosus folijs, in quibus supra, infraque albicant maculæ: vitia cutis in facie emendat oblitus cum melle. Persicariæ infra folia pullo, vel sanguineo colore maculata sunt: imposita sugillata delent, & maculas recentiorum experimento. Chamæleoni nigro folia nigra, rubro distincta videntur; impetigines abstergit, vitiligines, & vitia in facie emendat. Ranunculi species, quam siluestre allium appellant, folia habet maculosa; stigmata delent. Testiculi species maculosus folijs: faciem abstergit ex Auicenna. Iris in flore punctos habet, lentigines, & vitia cutis emendat. Liliium rubrum, siue Poetarum hyacinthus, qui veluti lentiginosus, ferrugineis punctulis, vel lineis interstinctus est. Ouidius:

Flos oritur; formamq; capit, quam lilia: si non

Purpureus color his, argenteus esset in illis.

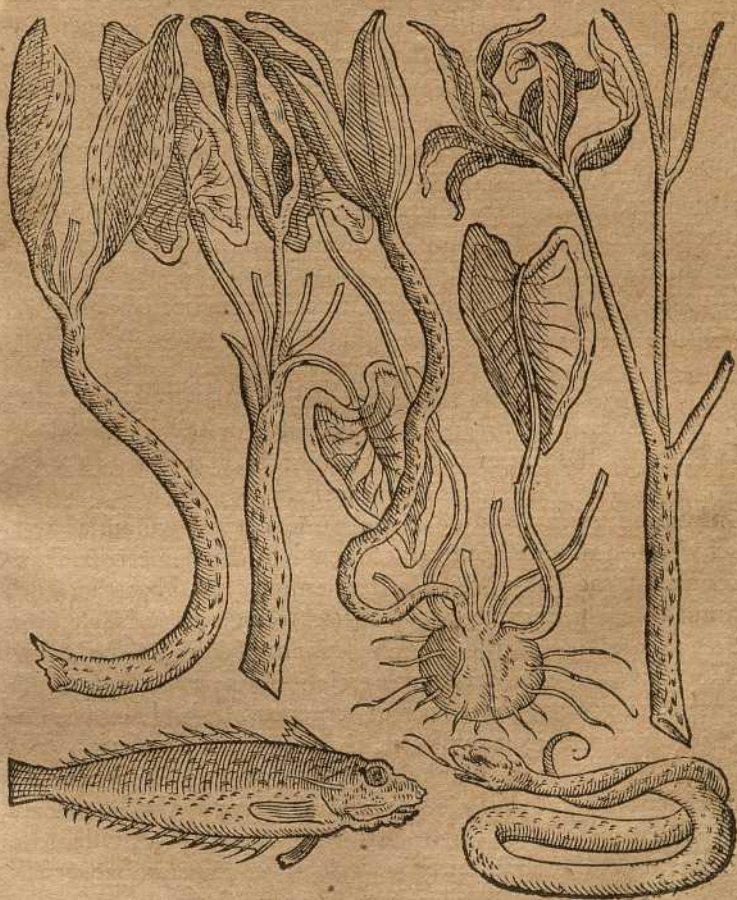
Ipse suos gemitus folijs inscribit; & ai, ai,

Flos habet inscriptum, funestaq; litera ducta est.

Lilij species est, & etiam lentigines emendat. In fabarum floribus maculæ sunt, & lentigines, vt diximus. Galenus manifeste conspici dixit fabaceam farinam cutis sordes detergere, quod intelligentes mangones, ac mulieres in balneis quotidie his vtuntur: detergit etiam maculas è Sole contractas.

OBEX oculis tabellatum plantas, tum animalia maculosa offert, angu-
 num allium, arum, arisarum, & draconium ostendit: infra scor-
 pium piscem, & viperam. maculas in eorum corticibus contempla-
 tor.

217

Ricini semen versicolor, vitia cutis in facie, naresque emaculant. Semina siluestris lupini maculosa sunt: fatiui faciem expurgant, & maculas delent: siluestris ergo operando valentior. Melo pepones cortices virides maculosos habent; abstergunt maxime faciem, ex Galeno: contuso semine absterforij vice vtuntur. Betulæ arboris cortex versicolor est, ex Theophrasto; huius radix terebro perforata, aquam è corpore eijcit, cuius vis maxima ad delendas maculas, & nitorem corpori inducendum. Eadem in animalibus experimur: nam quæcunq; versicolorib⁹ maculis in pellibus interstinctæ sunt, potestas eadem. Sed aliqua ex genere sunt, vt lynx, panthera; aliqua casu, vt oues, & capræ. Salamandra versicolor est; Dioscorides variam dixit. Nicandri Scholiastes, & Aetius stellioni similem, vel ardæ stellatæ; Plini⁹ stellatam, quod cutis interrupta his veluti oculis, videretur: Galen⁹ lentigines & maculas delere dixit. Stellio stellatus est, sic dictus quod punctos, siue stellas in dorso habeat, vel lentiginosus sit. Ouidius;

---aptumque colori

Nomen habet, variis stellatus corpora guttis.

Eius stercus ad impetigenes, ephelidas, & alphas valet. Sunt & 218
lacerti varijs maculis distincti, ex quo Virgilius;

Absint & picti squalentia terga lacerti.

In lateribus enim vtrinque aliquot puncta sunt splendentia asterisci, virtute similis stellioni: cuius stercus lentigini mederi dixit Auienna. Crocodilus orbiculis & squamis croceis subpictus; cuius finus ad lentigenes valet, ex Sorone & Archigene apud Galenum. Scinco color niger, dorso & laterib⁹ sunt multa puncta alba, & minuta; sunt & inter latera & ventrem, alijsque partibus supinis, reliquumque corpus, & ipsum nigrum est, & cum colorib⁹ etiam punctis exasperatur: ad eadem valet. Scinci sanguis si misceatur cum *baurach*, & illinatur faciei, maculas & lentigines minutissime delet, ex Galeno, Ægineta, Plinio. Vipera colore vario, pluribus ornata maculis rotundis; corpus totum per cutim euacuat, ex Odoardo. Lepus punctis, maculisque nigrioribus interstinctus, ob id *percnon* dictus, ex eisdem aquilarum alarum maculis. Genus vnum Aristoteli *percnon* dicitur, vel ex punctis albis intermixtis, vt lentiginosus videatur. Perunctus eius sanguis lentigines, & fucos pellit; panos & sigilla delet, ex Sereno, & Sexto. Sturnus varius est, niger, albis distin-

distinctus maculis, ex Aristotele, vel croceis; stercus ad faciem ornandam, ex Dioscoride, Galeno, & Plinio valet: plura leges ad alphas, panos, impetiginem, & morpheam, ex Galeno, Aegineta & Serapione. Lynx maculosa est. Virgilius;

Succinctam pharetra, & maculosa tegmine lynx.

Eius vsus ad sphragida, & fugillata, ex Arabibus. Accipiter pectore maculosus, nigris, albis, vel rubeis maculis ornato: ad nubeculas, suffusiones, & hebetudines oculorū valet. Passeres mares guttatim albis, & nigris punctulis distinguuntur: fimus eius à lentiginibus purgat faciem, ex Hali. Varii in pavone colores visuntur, in caudæ pennis, oculi & gemmantes colores. Plinius tanta colorum varietate, tanto nitore, tam selectis etiam colorum generibus, ut nil pulchrius spectari possit: ossa eius adusta ex vrina, lepras, & vitiligenes emendant, ex Sethi. Merularum genus pectore rufo, maculoso, & nigro, vel varius color ex nigro, cinereoque mistus: fimus ex aceto mistus lentigenes extirpat, ex Hali. Hyæna maculosa est, tota orbiculis, ex Plinio: fel ad albugines, caligines & glaucomata. Sunt & animalia, quæ partim maculosa, partim suo colore maculata, non ex toto genere, ut diximus. Canis maculosus reperitur, variusque. Oesypus cum melle tritus, appositusque abolet maculas, ex Plinio. Capræ & variæ; caprino sanguine abolentur maculæ, ex Marcello. Cati ad nebulas valent: arietis fimus maculas delet.

Maculosa planta, & animalia ad oculorum maculas valent;

C A P. XVII.

Accidunt & maculæ in oculis, quas & plantæ, & maculosa animalia obliterant; sunt oculorum maculæ, nubecula, argema, albugo, glaucoma, & alii morbi; nam ut flores variorum colorum, ita & oculi cæsi, albescentes, charopi, flauis, nigrique. Exempla erunt. Dracunculi caulis variis distinctus maculis, oculorum nubeculas tollit. Idem & minor facit. Arum easdem delet. Cyclamino albicant in fronde maculæ: suffusioni, ac retusæ aciei cum melle oblitus prodest. Testiculo rubent, & nigricant maculæ, easdem delet. Ebenum nigro ligno: inquit Plinius. Non omittemus propter miraculū scobem eius oculis vnice mederi, lignoque ad cotem trito, cum passo caliginem discutit: & ex aqua oculorum albugines sanat. Corocomagma probatur, quod nigra sit; vires habet ad de-

lenda ea, quæ caliginem oculis obuertant. Maculæ, quæ in plantis lactei coloris sunt, ad albugines & argemata valent. Lactuca siluestris refudat lac, oculorū argema reprimat, hieracium omnia oculi vitia. Dracunculus lac emanat, cōtra albugines effectū habet. Chamæscicæ hebetudines tollit; lac sanat argema & albuginem, ex Auicenna. Quæ diximus ictericis mederi, etiam ad glaucomata valent, vt citrium, ad oculorū icterum valet, ex eodem. Succedunt his maculosa animalia. Viperæ maculosa pelle: cinis earum albugines tollit, & comestę claritatem oculis afferunt. Hirundines maculose, ex albo, nigroque: visus aciei claritatem afferūt. Aquatica testudines, quę nigris maculis dorsum interstinctū habent: fel illitum omnem oculi caliginem abolet, ex Plinio. Accipiter ad caligines accipitur; stellio ad hebetudines; lacerta ad caligines, ex eodē. Glaucæ animalia glaucomati auxiliantur, testudo ad glaucomata. Glaucæ lacerta in sabuletis habitans, comburitur ad glaucomata. Otis, siue asilo ex noctuarum genere, glaucos oculos habet: ad glaucomata vis, ex Plinio. Albugines & leucomata tollūt alba animalia. Ouis, gallus, & lac albugini propinantur. Sanguis nigrarum gallinarū ad maculas, & lentigines, ex Rhafi. Sunt & animalia, quę sanguinē in oculis habent; & ad delendum oculorum sanguinem præstant. Turtures circa oculos ruborem habent: earum sanguinem oculis suffusis eximie prodesse dicit Plinius. Columbarū circa oculos rubor; suffusionibus inungi Dioscorides dixit: Palumbi eodem modo. Perdici pars supra oculos, & prona capitis cum initio colli ruffo colore insigniūtur, oculos suffusos liberat. Rana non nisi in oculis sanguinē habet: eruitur ranę oculus spina, & in panno coccineo ligatus, oculis superponitur, vt sanguinem debeat. Chamelæon non alibi sanguinem, quam in corde & oculis habet, nec in his vlla copia, sed paulillum: eius felle suffusiones sanantur. Hirundo rubras maculas in pectore habet, ad oculos quæritur cruore suffusos.

Squarosa plantæ, & animalia corporis squamas delent;

C A P. XVIII.

Monstrat etiam non inconcinna similitudine Natura squarosos stirpitum ramos, cortices, florum calyces, & semina; sic & animalium pelles ad squamosos morbos valere, qui cutim obsident, scilicet lepram, pforam, scabiem, & scabros vngues. Exempla erunt: Scabiosa in summis caulium capitulis florum calyces promit, compa-

compactili squamarum ordine structos: præstat aduersus scabiem, unde id nominis sibi vindicauit: alphas, impetigines, neuos, & cæteras cutis affectiones delet, vt constat recentiorum experimento. Eadem facie, & facultate est *morsus diaboli* dicta, adeo ei simili, vt plerunq; pro eisdem accipiatur; flores habet in ventricosis poculis, squamulis compactis. Scolymi fructus ferunt in coniformam, squamis sibi imbricatim incumbentibus. Plinius lepras, lichenes sanare ex aceto dixit. Sunt & flores chameleonis squamis etiã compactis, qui vitia cutis in facie, & vitiligines emendant. Sedum foliis prodit squamatim confertis, elephantiasim haustu tollit. Origanum flores promit compactili squamarum serie in spicis: decocti ius psoriasis iuuare potest. Plantago florem affert spicatum, scilicet in summo cauliculo spicam e floribus sibi in vnum incumbentibus, quasi imbricatim decussantibus: elephantiasim illita prodest. Sunt & arbores quæ flores, quasi vermiculos proferunt, collo squamatim compactili, e ramis propendentes, vt iuglans: cuius oleum scabiem fugat. Pinus, pinaster, picea, larix, & aliæ conos proferunt squamatim compactiles; e quibus resina fluit, quæ lepras, impetigines, & scabros vngues eximit. Cupressus frondes, & conos, ramosq; squamulis lorricatos affert; resinam gignit, quæ ad eadem illinitur. Sabina squamosis ramulis, & foliis constat, eadem potest duplicata, quæ cinnamomum, ex Plinio: cinnamomum lentigines, & cutis vitia in facie ex melle illitum detergit. Liliū radices squamosas habet, ex pluribus nucleis compactas, lichenes, lepras, & furfures in facie emendat, & vitiligines emaculat.

Ad animalia transeundo: Crocodilus corpus asperum habet, squamis præduris, ostreorum modo obducitur: eius fimus ad impetigines, & similes valet, apud Soranum, & Archigenem, ex Galeno. Scinco tota pars supina, pectus, & venter squamarum serie nitet, cuius sanguis lentigines: & crocodilea alphas tollit, & faciem emundat, ex Egineta. Ad id Horatius;

---colorq;

Ster ore fucatus crocodili.

Ouidius De arte amandi præcipiens honesta facie esse, quæ nigra sit, ad Pharium piscem relegat.

Nigrior ad Pharii confuge piscis opem.

Salamandra scabra est, & asperæ cutis in dorso, præsertim, propter quædam

PINASTRUM, scabiosam, iuglandem, & lilium representamus, qua
 conos, capitula, iulos, & radices squamosas, & scabritie insignes, ex-
 plicant. Squamosa præterea animalia, serpentes & pisces, vt ex voto
 squamas contempleris.

puncta; & fortasse Nicædro, ob id dicta *παρὰ τὸν δέρος*, quod intercepta cutis, his veluti punctis videatur: pro alphis, & pforticis medicamentis Galenus vitur. Viperae & serpentes squamosa cute sunt à capite ad caudam; ad elephantiasum valere sapius ex Galeno retulimus. Elephas squamosa cute, ob id lepra morbus *elephantiasis* dictus, ob eam, quam cum elephanti cute similitudinem habet: cuius sanguis illitus elephantiacis corporibus medetur, ex Marcello: ebur ad hunc usum probat Aetius. Si vero squamosis in cibum utemur, squamosos nos reddent, quum in alimentum assumantur. Pisces, omniaque acida lacti admista & vino profusa, scabiem & lepram conciliant, ex Medicorum scholis.

Perforatae plantae, & fistulosae ad corporis perforationes, siue vulnera, & fistulas valent; CAP. XIX.

COMMONSTRANT plantae perforatis foliis, siue radicibus, fructibusque ad perforationes, siue vulnera corporis valere. His uti possunt Chirurghi in vulnerariis potionibus. Est gentianae species quam *gentianellam* Herbarii vocant à paruitate, quod fere facultatibus maiori gentianae respondeat, cuius radix secundum longitudinem tripartito, aut quadripartito fissila est, unde *cruciatæ* nomē vulgus indidit, quod eam foramina in crucis formam disposita quatuor confodiant: imposita vulneraria est. Hypericonis folia perforata sunt, & perforatae nomen indepta, quod folia Soli obuersa, innumeris fere foraminulis, quasi acu traiectis, & nostram aciem, & Solis lucem transmittant, quasi millefora dicta: vsu medico, & chirurgo notissima: folium & semen ad vulneraria balsama nulli secunda, multiplici peritissimorum chirurgorum experimento. Haud disparis vsus ascyrum, quum sit quoque vulnerum glutinatrix herba, foliis etiam pertusos poros habentibus. Ulmus, ut hypericum, perforata folia habet: Dioscorides ad vulnera glutinanda valere dixit, si cortex fasciæ loco intorqueatur: nam in lori modum inflecti potest: eius etiam decocto fracta ossa solidescunt. Sed fistulosi plantarum caules, & inanes, non solum ad vulnera, sed ad fistulas valent, nec subiliori consilio Natura potuisset aquæ ductus, cuniculos anfractuose incedentes humani corporis demonstrare, quam fistulosis & cauis plantarum caulibus. Quamplurimis herbis caulis cauus, & fistulosus; olera fere omnia frumentacea, & harundinacea concavo culmo fastigiantur, continuoque foramine hiant. Gentianæ

caulis cauus: imposita vulneraria est, & cuniculatim depascentium medela; succus præcipuo effectu ad eadem prodest. Symphytum caule peruiro, & vt sonchus, inani: vulneribus præstat opẽ. Elleborum album cauum caulem habet, nigrum si in fistulam callo induratum demissum fuerit, duobus, tribusve diebus callum dimittit. Lupinus cauo intus corpore: quæ theriomata vocantur vlcera in capite manantia, sanat. Tandem nulla res nec magis manifeste, nec magis affabre demonstrat fistulosis ductibus suis nostri corporis serpentibus vlceribus posse mederi quam ligni marcor; siue congeries illa, vel caries, quæ in caudicibus, vel veteribus lignis inspicitur & reperitur. Hæc inquam farina vlceribus imposita, vel illita, purgat, & ad cicatricem perducit, vel serpentina vlcera cohibet, ex Dioscoride, & aliis: & eo efficacius effectum præstat, si caries illa ex illis lignis sit, quæ similem facultatem habent; vnde *guaiaci* ligni caries præstantissima est, vlcera omnia sanat, etiam illa, quæ cacoetha dicuntur, quæque ex morbo Gallico proueniunt. Sed aliud occurrit ingens exemplum, quo certius hæc nostra methodus comprobetur, quippe Plinius, Vermes, ait in cariosis lignis nascẽtes, sanant vlcera omnia, & nomas, ex oleo illitas. Galenus eas caries laudat, quæ ex vimo, vel aliis alit ingentibus lignis eruntur.

Angulosos caules ad vulnera valere; CAP. XX.

VIDENTUR etiam stirpes angulosis caulibus, frondibus, aut seminibus nobis ostẽdere, inflexis vulnerib. mederi posse; quippe telo, spiculis, aliisque angulosis, & mucronatis cuspidibus vulnera infligi solent. Euenit id quoque, & possumus naturalibus causis demonstrare. Diximus nempe secundo libro angulosos caules in stirpibus ex siccitate euenire; quæ sine morfu deticcant, & has Galenus ad vulnera glutinanda valere dixit. Sic & spinosæ plantæ, quæ vulnera suis aculeis minantur, ostenduntq; ad idem etiam valent. Pro exemplis aliqua sufficiunt. Sideritis *Hera clea* quadratum caulem edit, cuius folia illita suapte vi vulnera sine inflammationis periculo ferruminant. *Centaurium minus* anguloso caule; suo illitu vulnera conglutinat, vetera purgat, & cicatrices obducit. *Chamaedris* quadrato caule, *Theophrastus* eius folia adrupta, & vulnera valere dixit. *Scordium* quadrato caule, vulnera iungit. *Betonica* quadrato caule: *Antonius Musa Augusti Medicus corporis*

vulnera tusâ & illitâ, mira celeritate perfanabat. Alterum symphytum caulem angulosum mittit: recentia vulnera illitum conglutinat. Faba quadrato caule, mitigat inflammationes, quas vulnera excitant. Clymenum caule fabâ: tusa folia vulneribus imposita ad cicatricem producunt. Plantago quadâ quadrato caule: sinus conglutinat. Pycnocomon quadrato caule: illitum cum polêta, ad acta spicula & aculeos è corpore extrahit. Sparganium nascitur foliis, & dorso prominulo, & acuta acie, quæ manum arripientis cæsim faciat: desiccantis est facultatis, ex Galeno, quod vulneribus prodest esse potest. Iris, ex iis, quæ gladioli formam habent, vulnerariis medicamentis inuncta, sârcotica est. Xyris folia habet in cacumine mucronata: ex corpore spicula extrahit. Gladiolum dicunt, quod gladii speciem gerat: spicula è corpore tollit. Spinosa plantæ vulneribus propinquantur, vt rubus, tribulus, aquifolium, dipsacus, poterium, aloë, licium, pecten Veneris, & aliæ, vt alibi dicemus.

Arbores, & acutifolia planta, in operando acuta, tenuesq;

C A P. XXI.

NÈc sine vtilitate demonstrat Natura, acutifolia spinosaq; in operando, acuta & tenuia esse; nec solum, quæ acutum folium habent, sed quæ caulem, semen & omnia, vel spinulis, & capillaribus, foliis tenuissima. Naturalis causa esse potest, quod quæ spinosis, acutis foliis, & tenuibus fuerint, sicca sint qualitatis, quodq; siccis locis nascantur, vt superius diximus; & sicca, calidaq; valenter operantur. Siluestria, quia sicciora, fortius agunt, & siluestria angustioribus foliis sui generis vrbanis. Peucedanû capillaceo folio: tenuium partium esse, vt sequentia omnia, Galenus dixit; vnde valide & celeriter operatur: ob id comitialibus, & lethargicis valet. Sagapenum ferulaceû est, tenuium partium; comitialibus valet, & olfactu vulnera strangularis excitat. Euphorbium tenuifoliae ferulae species, tenuium partium, & vrentis facultatis; ischiadicis prodest, squamas extrahit ossium; sed necesse est linimentis cõmunire corpus, quo ossa conuestiantur: sternutameta cit, occipiti confricatû veterinosos inuat. Pyrethrû folia fert, vt daucû siluestre, & fœniculû: gustu feruidissimo, vrentis facultatis est, & ad dentiû dolorê valet. Rosmarinû frugiferû, cui *cachryas* nomê, folio fœniculi: incidetis facultatis est.

Galbanum cyrenaicæ ferule succus, vrit, vertiginosos olfactu suscitatur, nidore serpentes fugat. Melanthion foliis tenuibus, tenuium partium & subtilis essentia: lepras & lentigines tollit. Acanthium foliolis spinosis, cum acutis incisuris, tenuium partium. Spina alba ²²³ folio hispido, & aculeato est, in cacumine echinum spinosum habet; eius semen tenuis essentia: est, & calidæ facultatis. Ammi tenuium foliorum, acre & tenuium partium est. Anthemis tenuibus foliolis paruis, & tenuibus partibus constat; calefacit & extenuat. Artemisia tenuifolia Dioscoridis, tenuium est partium. Asplenium acuto folio, oblongoque; etsi non calidum, siccum tamen, & tenuium partium. Gingiber harundinaceo, vel gramineo folio, subtiliū partium, sed minus quam piper. Eryngium spinosum siccum in tenui essentia: comitialibus medetur. Iuncus odoratus, à tenuitate non alienus: cit vrinam. Calamus odoratus, harundinaceo, acuto folio; inest ei quædam partiū tenuitas. Milium harundineo folio; tenuis essentia: Myrtus tenuifolia, tenuis, calida est. Ferula attenuat; oxyacantha spinosa, tenuium partium; sic resina lentiscina, & picea.

Arbores, & animalia, quæ glutinum ostendunt, ad glutinanda vulnera valere; CAP. XXII.

COMMONSTRAT & maximè hominū commodo Natura glutinum in plantis, radicibus suis, foliis, succisve, quo diuisæ corporis partes possint cōglutinari, ferruminari, solidariue, tam foris, quam intra viscera, & ad laxos naturæ ostiū hiatus. Quorū exempla erunt. Theophrastus hibisci radicem aquā posse condensare scribit, si tritam inieceris, sub dioque humorem posueris; tota visco & mucagine pragnat: si carnibus concoquas, in vnum aggregare, ac vehementer conglutinare affirmat: vsus, ad rupta & vulnera: Hippocrates vulnerariis medicamentis imposuit, sic Dioscorides & Plinius: consolida maior radices viscosas habet; carnes quoque si coquantur, cogunt addere: trita & potæ ruptis proficiunt, & recentia vulnera illita conglutinant, radice omnium, quas nouimus, maxime viscida, quæ carniū frustra, si illi incoquantur, ferruminare, glutinareque credantur: folio & radice vulneraria est. Aquifolii flore aquam glaciari Pythagoras dixit, cortice ad glutinū aucupatorium apto: fracta ossa ferruminat. Huius cortices detrahunt, & facta humi scro-

mi serobe locis viginosis maxime obruunt, frondibus arborum inuoluentes, & inibi putrescere patiuntur, quod duodenis diebus euenit; tum marcidos eruunt, & tantisper pila tendunt, dum in viscū lentescant; demum in profluente, vt obhærentes corticū reliquæ, fordesque fluitent, proluunt. Visco nil glutinosius, pennas maxime volucrum tactu ligante. Colliguntur acini virides messium tempore, siccantur, & aridi tunduntur, conditi in aqua putrescunt duodenis diebus; in profluente rursus malleo tusi corticibus amissis interiore carne lentescunt; quidam galbanū adijciunt, pari pondere singulorum; eoque modo ad vulnera petuntur. Chamæleo albus *ixia* aliquibus vocatur, quod viscum circa radices eius inueniatur. Plinius viscum gignere sub alis foliorum dixit, sub Canis ortu: fert viscum vulneribus vtilissimum. Sarcocolla lachryma est arboris in Perside nascentis, pollini thuri similis, à conglutinandis vulnerib⁹ nomen inditum. Ex corticibus radicum vلمي optimum glutinum param⁹ ad vasa vinaria, quæ restagnant; fracta ferruminat. Aloe folium pingue, crassum, glutinosumque habet: ad iungenda vulnera sane quam vtile. Myrrha glutinosa est: vulneribus capitis inspersa, glutini vicem exhibet, & fractas aures iungit. Sunt & resinosa plantæ, quæ glutinum ostendunt, ob id ad ferruminanda vulnera eorū præcipuus vsus. Pinus cruenta glutinat vulnera. Cedria vlcera, quæ oues exceperunt ex tonsura, ad cicatricem producit. Gummi, quod vocant *elemi*, vulnerarijs medicamentis præcipue vtuntur. Gummi oleæ Æthiopicæ ad vlcera valet. Lentiscus resinosis est, ad fracta ossa valet. Sunt & herbarum folia, quæ glutinum ostendunt. Glycyrrhiza glutinosa fert folia, & gummosa: illitus succus vtilissimus vulneribus. Laudanum folium habet verno tempore pingue resudans, quo vescentes capræ, pinguedinem conspicuam barbibus carpunt, & suo lentore villosis cruribus adhaerentem reponunt: easdem, quas cistus, vires possidet, ex Dioscoride: cisti folia vulnera consolidant, ex Galeno. Hypericum semen resinosis, odorem, & lentorem habet; ascyrum fructu resinoso, & androsæmum: diximus ad vulnera valere. Animalia sunt, quæ circa colla pellem habent, ex qua optimum conficiunt glutinum, alij *taurocollam* vocant, alij *xilocollam*, quod ex bubalis corijs conficiatur. Plinius ex taurorum auribus, & genitalib⁹ fieri dicit. Inest etiam corijs omnibus mucosus lentor, alijs minor, alijs copiosior, vt in bubus, ex quo fit glutinum:

vulneribus prodest melle, aut resina: *ιχθυονοδονα*, vel piscium gluten fit ex ventre cetacei piscis: vtile emplastris capitis. Tincta muco obducuntur, his lucios vulneratos se adfricare scribunt, vt muco illo vulnera conglutinentur. Purpurarum saliuā admodum lenta, ob id sumitur ad recentia vulnera glutinanda.

Stirpium tumentes partes, & tumida animalia nostri corporis partibus tumentibus prodesse; CAP. XXIII.

IN visceribus terræ, & stirpium partibus humores in se colligi solent, & collectiones globosas qualdā, abscessusq; fungosos excitare, quemadmodum in corporibus calor & sanguis sæpe strumosa & glandulosa tubercula creant. Nobis hæc Natura demonstrat ad tubercula valere; sic & animalia, quæ non nisi tumidam quandam speciem ostendunt. Sunt quercuum glandes, glandib⁹ illis similes, quæ in peste, & alijs pestis temporibus varijs hominum corporis partibus eueniunt, vt collo, alis, fœmoribus, & eiusmodi locis, caro glandulosa in sue vocata: quibus occurri facile potest stillatitia aqua ex nouellis quercuum folijs extracta, & inde venenatis quoque febribus opitulatur. Dioscorides ad duritias quoque prodesse scribit, quas cacoethes vocant. Siluestris cucumeris fructus glandulis adsimiles scribit Dioscorides; & tubercula rūpi, & tumores ex eis; Mefues induratos abscessus, & strumas delere. Lenticulæ in pestilentibus febribus corporibus nostris veniunt, quæ lenticularum effigiem proprie mentiuntur, & vulgus lenticulas vocat, quibus nulla re vtilius occurritur, quam lenticularum decocto. Aristoteles suam grandinem concipere dixit, & hinc verbum *χαλαζῶν* factum, id est grandine laborare; reperiuntur in carne suis grandinosa grana rotunda, grandini similia, vel lenti, & eiusdem similitudinis: aduersus hunc morbum non nihil admiscet lentis in eorum colluuiem. *Boa* appellatur morbus papularum, quum rubent corpora: sambuci ramo verberantur, ex Plinio, qui grana eiusdem similitudinis affert. Brassicæ caulis circa radicem tumet maxime; præcipue tumoribus confert. Bulbi omnes tumentes sunt; ex Dioscoridis præcepto tumoribus conueniunt. Ceba tubercula rumpit. Testiculi tumores discutunt: allium tumores sanat, ex Plinio. Ephemerum bulbosā radice; discessus, tumores & tubercula delet. Hemerocallis radix ex collectis bulbulis constat; ad oculorum collectiones valet. Dracunculus valet ad perniones. Nascitur & in oculis tubercu-

berculus, quem *hordeolum* Latini vocant, quod longitudine & latitudine hordei grani similitudinem gerat, vulgus *orgiolum* vocat: mulieres pungentes illum hordei grano, discutunt. Eueniunt oculis tubercula, confimilia vnioni, quæ etiam vulgus ab eorum similitudine *perlas* vocat. vnionis puluis oculis iniectus, diluit, & claram aciem restituit; quod frequenti experimento nobis patuit. Gladiolus radice geniculata constat, paruorum bulborum modo, super alium infidente, inferior gracilis, superior vegetior: strumis medetur innumeris periculis factis. Ficus strumæ modo tument: valent ad easdem, ex Plinio. *Scrophularia* nuncupata, radicem habet tuberculis asperam, & papillofis capitulis donatam, strumoso subt^o porrecto cespite: vlcerebus strumosis, cauernosis, carcinomati, aut depascentibus sideratis satis opportuna: tuberculis ab humore frigido glaciatis emolliendo opitulatur.

Est & *scrophularia* minor dicta, herbula folijs hederæ, habet radices quodam callo pendentes paruas, complures, vt grana tritici in acerui modum collectas, quarum tres, vel quatuor in longius protruduntur: hac recentiores in eximendis strumis, ficubus, & mariscis, magna vi, & experimento vtuntur. Cyclaminus rotunda radice, strumosis compacta tuberculis; Mesues strumis mederi dixit. Dracuncul^o radices strumosas habet, illita folia resoluunt strumas. Mandragora eodem modo strumas & tubercula discutit. Iridis radix, velut strumosa, delet strumas. Eryngij species strumosa est radice; tubercula discutit, & decoctio sanat strumas; sic & vitis nigra. Ari species altera, è cuius medijs radicib. diffidentib. numerosis tenuibus bulbulis, & globulis fibris dependentib. comode illinitur tōsillis & hæmorrhoidib. Ad eosdē & arū minus. Chelidoniū minus contra mariscas. Oenanthe, siue *filipendula* compar multiplici experimento; quod sola suspensione discutit hæmorrhoidas. Sonchi species quædam globulos habet, ad collectiones valere scribūt. Rapū appellum, inguini medetur; ex Simone Sethi. In vltimo folliculi quidam nascuntur aquæ pleni: ad enterocela valent. Nascuntur in podice veluti fructus mori, crueti, molles; & in scroto, qui ab alijs Medicis dilaniati, cōbusti, & detruncati, repullularunt; nos autem ex fructuū mori, frondiumq; puluere sanitari restituumus. Erini species medetur ficubus in podice nascētib. ex Dioscoride, & Plinio. Fūgos in ano nascentes fungus delet, ex Plinio. Verrucas delēt heliotropij

SONCHI speciem, chelidonium minus, & scrophulariam attulimus;
 quarum radicum innumeri fere globuli inam partem ambiunt, ad
 tubercula strumarum, & hamorrhoidum ostendenda.

minoris

minoris semina *acrochordonas* vocatas Græce. Cicer in verrucarum formicantium, pensiliumque genere: prima Luna singulis granis singulas tangunt, eaque grana linteolo deligata abijci post se præcipiunt; ita decidere eas arbitrantur, ex Plinio; cicer enim verrucæ speciem refert. Thymus verrucas thymi colorem habentes, pensilesque tollit. Ad animalia transibimus. Solent bubus fastidia cibi afferre venosa incrementa linguæ, quæ *ranas* veterinarij vocant; Columella nona die necare dixit, nisi curentur; tumorem in lingua cum inflammatione præcipue partis, *batrachion* Græci vocant: curatur cuspe lignea, qua rana rubeta transfixa sit, melius vero si in eadem aruerit. Ad tumores omnes calidos valet aqua ex ranis, ex Ruffio. Solent ex venenosa materia oboriri abscessus pestilentiales, qui conueniunt cum pestilentiali tuberculo, plerunque sub lingua nascente; cuius etiam meminit Plinius. Sunt ex recentioribus, qui rubetam aridam buboni pestilentiali imposuerint, venenû mire extrahi docentes. Alij ranam viuam eidem imponunt, & si interit, aliam supponunt, idque toties repetunt donec superstes vna remaneat, felici remedio. Cancris tumet corpus; perniunculos, & carcinomata cum decocto melle lenit. Tumida testudo tumidû hydropicorum ventrem refert; hydropicis testudo medetur, pedibus, capite, cauda, & intestinis exemptis, reliqua carne ita condita, vt citra fastidium sumi possit, ex Plinio; facile impingat equos, & eis magna, sed falsa pinguedo accedit, ex Alberto. Sunt & animalia, quæ galericulis, & cristis, tuberosisque eminentijs, tuberculis mederi posse ostendunt. Picus Martius cirros in capite gerit: ad eminentias intrinsecas & extrinsecas ani, picus martius torrefactus in sale applicatur, ex Aetio. Gallina cristato capite est: albugine oui ad curationem sedis vtitur Plinius; infantibus quidê etiam, si quid ibi procidat. Columbæ etiam galericulum in capite habent. Celsus de condylomate tuberculo, dicit recte ouis tuberculum foueri; sed desiderare ante homo in aqua debet, in quo verbenæ sint decoctæ.

Plantæ; quæ flammeo sunt flore, ad inflammationes valent;

CAP. XXIII.

SVNT quædam plantæ, quæ flammeo flore sunt, ignemque suo colore referunt; ego ad sacros ignes, & inflammationes valere

conijcerem: etsi ad naturales causas referre possim ex ijs, quæ de coloribus naturaliter retuli, placet ad similitudinem referre. Exempla, quæ suppetunt, hæc erunt. Rosa flammeo colore rutilat, ad inflammationes valet. Crocum ad easdem, & ad sacros ignes vergentes. Malum sacris ignibus, & ambustis auxiliatur. Papauer erraticum ad oculorum inflammationes, ex Galeno, & sacros ignes. Anemone ei per omnia similis: ad oculorum inflammationes valet. Argemone colore minus saturato; inflammationes cõpescit. Anagallis, quæ flore rubro, malum punicum flore phœniceo refert; ad idem valet, ex Auicenna. Anchusæ radices ad ambusta, & sacros ignes. Lycopsis eadem radice & facultate. Cistus flore rosaceo: etiam ambustis opitulatur. Polygonum alterum flore puniceo sacro igni fert opem. Amygdala inflammationibus; beta rubra igni sacro, ambustisque. Hedera rubro corymbo; ambustis medetur; rubus sacris ignibus; fraga iocinoris inflammationibus; mori fructus, vua rubra ad lienis inflammationes; sic & rhabarbarum. Tandem carbuncolorum genus rubrum, quo consulares abortos nouit Plinius: querneus carbo tritus cum melle sanat, adeo in rebus damnatis quoq; , etiam nullis, sunt aliqua remedia. Ligna quæ simul attrita ignem excitant, admonent nos ad eadem valere. Theophrastus commemorat arbo. es, quib⁹ antiquitus fieri ignaria solebant, hedera, laurum, & tileam, Mnestor & morum addit. Ad ignem excipiendum aptissima ficus, oleaq;. Fomites tamen ex multis fieri possunt, optimi ex nuce, ex Mnestoris sententia: fomites ex attragena vocata, ex qua conceptaculum, terebrum ex lauro faciunt; non n. ex eisdem quod agat, quodq; patiat, ex rhamno, & ilice. Hedera & morus, vt diximus, & laurus, & ilicis glandes inflammationes leniunt; olea & rhamnus, ignem sacrum. Ficus tonillarum, ex Plinio; & iuglans mammarum inflammationibus, valent. Sunt & herbae, quib. pro ellychnijs veteres utebantur, (ne quid omitatur, in quo naturæ signū aliquod reluceat) quæ villosa afferunt folia, & oleo delinita, accensam seruant flammam. Possumus & ad naturales causas referre. Diximus in humana Physiognomonia villosos homines, calidos esse, & villosas plantas calidas, siccasque. Sunt tamen qui villos in folijs ex humiditate prouenire dicant: nam alimētum parti supina per pronam deferri existimant; quia madida semper, lanuginosaq; est, sed eos non recte existimasse dicit Theophrastus; nec id absque

propria natura euenire. Alimentum per venas & nervos æque ambabus defertur partibus; ex altera enim ad alteram deferri nulla ratio est, quum meatus non habeat, neque ima, quæ subeat. Ego potius ad cœlestem imbrem, & rorem suscipiendum dicerem, vt licetitas, vel feruor plantæ humectetur, quo se possit sustentare. Theophrastus quercum quandam pilulam terre dixit, comam gerentem lanaceam, mollem, qua in lucernarum luminibus vterentur; flagrat enim probe, vt galla nigra: Plinius ambusta sanare dixit. Verbasci genera tomentosa; inter ea duæ sunt herbæ *phlomidis* dictæ, ellychnijs aptæ: ad oculorum inflammationes valent. Althæa lanuginosa; ad vuluæ, & sedis inflammationes præstat; sic pulegium, dictamnium, & vitica vrida lanugine donata, ad easdem valet. Chrysocome, seu *stachys citrina* mollicello vellere incana, pulmonum inflammationes sedat.

Vinosi nitidi colores ebrietates sedant; & qui caput temulentia oppleant; CAP. XXV.

PRIVS quam à coloribus discedamus, dicamus & illos plantarum colores, qui faciei inflammationes ex ebrietate referunt, & ad vini temulentiam sedandam valent; etsi morbos diximus, qui totum corpus occupabant, nunc eos, qui partes; & à capite occurrit vultus, quem vini robur occupat. Arbuti fructus crocato rubore infectus, vulgo *imbriagola* dictus, quod facie ebriosos representat: esus capiti noxius est, ex Galeni testimonio. Sunt & purpurei hilares plantarum colores, qui vini colorem demonstrant, vt qui proprie amethystinum colorem referant, non secus ac amethystus crapulam sedat, arcetque ebrietatem; dum sese igitur homines largius inuitant, ne forte longius prouehantur, vt nec pes, nec manus satis officio fungantur, adhibere debent quædam ebrietatem prohibentia, quæ *amethysta* dicuntur. Amethystinus color est, qui ad vini colorem accedit, prius quam eum degulstet, in violam desinit; fulgorque quidam in eo purpuræ, non ex toto igneus, sed in vini colorem deficiens, velut ex carbunculo resurgens quidam in purpura leniter roseus nitor. Inoleuit mos antiquis, vt post cœnam circumferrentur conuiuii corollæ, quæ struebantur ex versicolore florû commistis; nō quod ijs illecebris visus, olfactusq; capiatur, vtpote quum flores miros essent odores, inenarrabilemque colorum varietatem

repræsentent; sed sapientum curiosa solertia sciens in rerum natura antipathiam, nihilque esse sine pari, flores capiti circumponendo, cum hausti liberius meri vapor arcem sensuum obsederit, mitis aura florum naribus hausta succurrat, caputque ab ebrietate propugnaculi vice tueatur: nam si calida præditi sunt natura, spiracula, quibus vinosus euadat vapor, laxat; si vero frigidis floribus, violis, rosisque secta struantur, cranium refrigerant nimio plus vino iam calens, noxiosque halitus repellunt; quippe & sua vi adstringunt, & odore capitis grauitatem corrigunt. Quod ad comopotantium comoditates inuentæ sint corollæ, nemo est qui nesciat. Ouidius;

Ebrius incinctis philyra conuiuia capillis

Saltat; & imprudens vititur arte meri.

228

Sed florum exempla adducamus, quibus data est ebrietatem propulsandi proprietas. Viola sua fulgenti purpura vini colorem ostendit: sua dote crapulam, & capitis grauedines, impositis corollis, olfactuue discutit, ex Plinio. Rosa etiam purpuræ colore rutilat, roseum vini colorem repræsentans, cuius vsus in corollis nimius, ut *rosalia* dicerent veteres;

Pinguescat nimio madidus mihi canus amomo;

Lassenturque rosis tempora sutilibus.

Hedera purpureis corymbis vinum æmulantibus, suis acinis præscriptis, à crapula tutos præstat. Tertulliano autore, caput ab heluco, hoc est pridiani cibi oscitantia, & semisomno defendat. Liber vini repertor, quum medicamentum suauissimum simul & vehementissimum adinuenisset, fertur hederam suis viribus huic repugnantem in honorem ac pretium adduxisse; eaque coronari bacchantes edocuisse, quo minus vini noxam sentirent, hedera sua vi frigorifica temulentiam restinguente. Non ab re demiratur Ammonius apud Plutarchum in Symposiacis, hunc fruticem in corollis torqueri, quum suo frigore merum restinguere credatur. Ex hedera etiam poculum, *cysibium* dictum in conuiujs duplici ratione circumferebatur; & quod, ut diximus, vini temulentiam arceret, & quod cauponum fraudes, qui vinum aqua miscunt, eo vase deprehenderentur. Iridis flos peramæno purpuræ colore nitet, non solum vinolentiam discutit, sed dum estur, ut Africanus scribit, os vinum non obolet; quamuis copiosius haustum fuerit. Brassica, quæ plus cæteris rubescit, expugnandæ ebrietati accommodatissima est,

si ex illius cauliculis succus expressus deglutitur. Amygdala purpureo flore est, viniq; colorem imitatur: tribus vel quatuor amygdalis amaris præsumptis, vini noxa aufertur, ex Plinio. Narrat Plutarchus Charoneus apud Drusum Tiberii Cæsaris filiū quendam Medicum comessari solitum fuisse, qui omnes bibendi certamine prouocaret, neminiq; cedebat in vini potu; is tãdem deprehensus est, antequã biberet, quina, senave comesse amara amygdala, quominus temulentia tentaretur: cum vero ea deuorare vetuissent, ne pauxillum quidem eiusmodi potu resistebat; quod idem Athenæus retulit secundo Dipnosophistarum volumine; sic de ceraso, perfico, & cornu putandum. Cæruleum eryngium Apuliæ nitidissimo purpuræ colore vidimus: præsumptum crapulam arcet. Myrti baccæ purpuræ sunt, & vinosæ: genus vnum inter cætera præsumptum, vinum, & crapulam arcet, quod feruefactum aliquantum, eius semine exprimitur; alias enim acorem contraheret. Granati vinum vere vinum imitatur; ebrietati confert, ex Auicenna. Crocum qui prius biberint, crapulam non sentiunt; ebrietati resistit: coronæ quoque ex eo mulcent ebrietatem, ex Plinio. Santalum rubrum vini colorem imitatur, immo scamnidici, qui vinum mentiantur, ex illius rasura conficiunt; Auicenna crapulæ conuenire dixit. Non omittendum marinam vuam, quæ colorem, & vuæ similitudinem satis perbelle mentitur, & botryones, in vino putrefacti, vini tædium afferunt iis, qui inscii biberint, ex Plinio. Amethysti herbæ folium meracioris vini colorem æmularur; hanc contra ebrietatem pollere aiunt. Plutarchus Sympoliacorum tertio demonstrat baccharem somnos allicere, & ad placidam quietem potos perducere; causariq; leuem auram, blandumq; odoris effluuium, quo in temulentorum corporibus inæqualitates obortæ dissipantur, conciliataq; tranquillitate, crapula retundatur, excoquaturque; cuius flos in purpura candicat.

Animalia, quæ noctu vident, ad nyctalopiam valere;

C A P. XXVI.

SVMMa Dei bonitas ostendit nobis animalia, quæ noctu vident, ad lusciosos, & nyctalopas valere. Celsus Medicinæ tertio, de imbecillitate oculorum tradens, dicit; qui interdiu optime, noctu nil cernunt: quod in feminis bene respondentibus mensuris non

euenit, eos, qui eiusmodi morbos patiuntur, à Græcis *nyctalopas* vocari, à Latinis *lusciosos*. Nos animalia quæ interdiu fere nihil, noctu clarissime cernunt, ad lusciosos valere pronuntiamus: nam virtutem, & qualitatem eorum nobis communicantia faciunt vt noctu videamus. Sed quæ animalia sint, quæ interdiu parum, noctu satis cernant, cognoscamus. Scitote animalia, quæ cæca nascuntur, noctu vident; & quæ cæcis oculis nascuntur, ea sunt, quæ acutis vnguibus sunt. Sola inter quadrupedes ad uncis vnguibus catulos videntes parit leena, ex Democrito: quia imperfecti nascuntur, quod vterum matris vnguibus lacerent. Ex hoc falsam Philosophorum coniecturam pronuncio: nam si cæcos pareret animal filios, imperfectos ederet; sed in Natura nil nisi perfectissimum nascitur; sed cæcos hos partus ostendit nobis Natura, ea animalia ad *nyctalopas* valere. Capras non minus noctu cernere, quam interdiu tradit Plinius; immo oculi eorum in tenebris splendent, lucemque iaculantur: ideo si caprinum iecur comedant, restitui vesper tinam aciem his, quos *nyctalopas* vocant. Dioscorides & Galenus: caprini iecoris inassati sanie decidens inuncta, lusciosis prodest; & dum coquitur, apertos oculos habeant, & eos vaporari iis præcipiunt; prodest & in cibo tostum. Celsus ait: Laborantes inungi oportet sanguine iocinoris, maxime hircini, sin minus caprini, vbi adallum coquitur, excepto; atque edi quoque ipsum ieiuno debet. Eiusdem generis oues sunt, noctuque vident, ob id ouium iecur *nyctalopas* sanat. Decocto quoque eius oculos abluere suadent, ex Plinio: efficacius quidem fuluæ ouis. Ouis candidæ etiam iecur discoctum cum aqua madefactum, contritumque & superpositum *nyctalopas* curat, ex Marcello: nam qui candidos oculos habent, noctu melius vident; ob id *candida* dixit Marcellus, non *fulua*, vt Plinius. Lupus nascitur cæcus: noctu videt, & vagatur. Oculi lupini splendent, lucemque iaculantur, Plinius, & Oppianus. Acerimi, & acutissimi vilus, vt nocte intempesta, vel Luna ipsa silente lucis vsura fruatur hinc: *λυκόφως* *crepusculum* appellatur, quum lucem ii solis Naturæ munere perceptam habeant. Lupino adipe fricare oculos contra lippitudinem prodest, ex Plinio. Lupi excrementis circumlini suffulos prodest; cinere eorum cum Attico melle inungi, Oppianus & Sextus. Oculus lupi dexter, si hominis dexter laborat; sinister, si sinister; glaucomata extenuat, &

tollit signa, Sextus. Hyæna ex lupi genere, cum eo multa communia habens, grassatur noctu, noctuque insidias tendit, quum acrius tunc cernat, interdium hallucinetur, ex Oppiano. Causam tradit Aphrodiseus cur hyæna noctu videat, interdium fere nihil: glaucomata iocinoris recentis assati sanie, cum despumato melle inuncta, sanari dicit Dioscorides. Hyæna fel aciem oculorum exacuit, & caligines discutit, claritatem excitari melius inueterato medicamento, eiusdem sanari argemas, & subruentas excrecentias in oculis. Mus cæcos filios parit, noctu furatur, interdium latitat: murium capitum, caudarumq; cinere ex melle inuncto, claritatem visui restitui dicunt, multumque magis gliris, aut muris siluestris cinere, ex Plinio: nam & glires cæcos pariunt filios. Vrsus cæcos parit catulos, noctuque vagatur. Horatius;

— vespertinusq; circumagier vrsus ouile.

Obscuritatem oculorum fel inunctum cum hyæna, & diu exagitarum eximit, ex Marcello. Vulpes cæcos parit filios; noctuque vagatur: vulpinam linguam habentes in armilla, lippituros negat Plinius: albuginis detergenda efficax remedium; si viam capies, eiusq; linguam præcides, ipsamq; viam dimittes, linguam arefactam phœnicio ligabis, & collo suspêdes, ex Marcello. Noctua inter aues vncungues & carniuoras non parit cæcos, propterea eius oculis insita vis, quæ tenebras penetret, & Luna etiam silente videat: noctua dicta, quod noctu videat. Varinus & Eustathius ob nimis siccum & tenuem oculi humorem, interdium obcæcari, in tenebris visu valere dicunt. Noctua maris cerebrum in collyrio adhibitum, aufert prauitatem videndi de nocte, ex Rhase. Vlula eiusdem speciei; vlula fel prædicatur ad albugines, suffusiones & caligines: & adeps ad claritatem, ex Plinio. Vespertilio nomen à vespere habet, quo videt. Ouidius;

*Tecta q; non siluas celebrant, noctemq; perosa,
Nocte volant; seroq; tenent à vespere nomen.*

Cinis vespertilionis acuit visum, ex Auicenna, & cum melle medetur suffusioni. Bubo hebes, vt cætera nocturnæ aues, deserta colit, dira & inaccessa, noctis monstrum: bubonis oculorum cinis collyrio oculis claritatem facere promittit Plinius. Catus cæcos parit filios; oculi in tenebris effulgent, radiantque, & tam acute cernunt, vt in cauernis etiam tenebrosis, tanquam in luce, omne conspiciant: oculorum vitia sanat, restituitque visum etiam post anni cæ-

citatem: capite cati nigri in olla vsto, eiusque cinere per canalem peniæ in oculos sufflato: remedio ad Hippocratem relato. Hirundo cæcos parit filios ex omnibus, quibus numerosus partus, ex Plinio; noctu vigilat, & dimidium somnum perficit, ex Æliano: ophthalmiam sanat, & oculorū vitia eius cerebrum ex Plinio, & Galeno. Auium nonnullæ imperfectos, & cæcos pariunt filios, scilicet quæ parua corpore, multos filios progenerant, vt pici; eius assiduus suorum pullorum, visum auget ex Plinio, sic vt nyctalopiæ medeatur; spiritus reparat visiuos, & obscuritatem tollit, ex Gordonio, & aliis. Castor noctu progreditur è latibulo; castoreum claritati oculorum plurimum valet, cum melle Attico inunctum, ex Plinio. Ranæ noctu vagantur, mares cantu fœminas ad coitum inuitant; quas vbi allexere, noctu in continuum expectant coire; quippe in aquis non possunt, & noctu cum magna securitate complexibus indulgent, cum interdiu ob metum non volunt, ex Plutarcho. Flagrant tantisper oculi lucernæ modo: echinum comburi cum viperinis pellibus, ranisque & cinere aspergi potioni iubent Magi Pliniani, claritatem visus promittentes. Canceri noctu vagantur; marinæ testudines etiam noctu egrediuntur; quum in aqua nunquam dormiant, oculi longe lateque fulgorem iaculantur; quarum pupillæ cãdidissimæ & lucidissimæ quum existant, eruuntur, vt vel auro includantur, vel monilibus imponantur, ex Æliano; fel testudinum oculorū claritatem facit; cum melle inunctum suffusiones, & omnia oculorum vitia sanat, ex Plinio, Galeno, & Asclepiade. Vranoscopus piscis, à Grecis *καλλιόβρυχο*, quasi pulchri nominis piscis: Oppianus *ήμεροσκότω* appellat, quod noctu vigil, interdiu dormiat prædæ quærendæ causa; ob id etiam *νυκτερίσ* vocatur. Oppianus de eo canens;

Stultitia insignem memorabimus hemerocætem,

Segnitieq; omnes superantem, quos creat æquor.

--- *dies totos fulua prostratus arena*

Dormit, noctu autem vigilat, solusq; vagatur;

Nycterida hinc etiam appellant.

Animalium quorundam singulariter bilis à Medicis laudatur, tanquam aciem exacuant oculorum, & suffusionum initia digerant, veluti piscis, quem vocant *callyonimum*, hyænæ, & scorpîi marini, Dioscorides, Galenus, cæterique.

231 *Acuti visus animalia ad oculorum claritatem valere;*
C A P. XXVII.

SIC acuti visus animalia, oculorū vitiis medentur, valentq; nobis ad retusam aciem clarificandam. Diximus animalia, quæ cæcos pariebant filios; nunc quæ apertis oculis nascuntur, vt demonstret nobis Natura ad claritatem, & oculorū vitia valere. Exempla hæc ad comprobandum nostrum propositum aduocabimus. Leena solum parit animal oculis apertis. Plutarchus in Symposiacis: inter quadrupeda, quæ vncos vngues habent, sic etiam Democritus dixit, diu venatur, nō noctu; acutissimi visus est, dicta *αἴψα τὸ λεύσσειν*, ob excellentem visum, Porphyrio autore; & Homerus *σμερδαλέω ἢ λέωνι*, quod splendere significat; *λάω* Græcis *video*, vnde leoni nomen; quod acie oculorum præ cæteris animalibus valeat, vt scribit Manethon in libro ad Herodotum. Ipse somnos nunquam admittit, sed patētibus oculis somno frui videtur: fel eius aqua addit claritatem oculis inunctum, ex Plinio; Galenus cum melle albugines delere dixit. Lepus, non vt magna fissipedū pars, partum cæcū edit. Plutarchus senforiorū excellentia, vt visus, maxime præstare dixit. Ælianus noctu cibum capere dixit, Xenophon videndi acie minime esse acuta; Pollux lepori oculos esse indefessos; nā dormit apertis oculis, vigilat clausis; immo cum cætera membra somnum capiunt, interea tantum oculi vident; leporis fel melle inunctum clarificat visum. Aquila apertis oculis pullos excludit, immo exclusos contra Solis radios opponit; maxima videndi acie valet: inter aues oculorum acie acutissima principatum sibi vendicat, ex Aphrodisæo; est enim tanti obtutus, vt eunq; super maria immobili penna feratur, nec hominum pateat obtutibus; de tanta sublimitate pisciculos natare videt, & instar tormenti descendens, raptam prædam pedibus ad littus trahit. Contra Solis radios suum obtutum non flectit; & pullos suos vngue suspensos Solis radiis obiicit, non conuenientem pro genuino agnoscit; qui vero flexerit obtutum, tanquam degener, proiicit è nido, Aristoteles, Ælianus, & Oppianus: Fel aquilæ admisceri ocularibus medicamentis Galenus tradidit. Plinius aquilarum fel si vnâ cum Attico melle inungatur, cui hebescunt oculi, plane visum recuperabit, redditque oculos acutissimos: idem de cerebro produnt. Accipiter quasi minor aquila, apertis oculis nascitur. Ægyptii Apollini sacrum habent; quia

cum Apolline in multis conuenit; quod de aibus soli accipitres semper nullo negotio Solis radios intuentur, neq; intentis oculis sursum, neque iter suscipere grauantur, nec diuina flamma offenduntur: *ἱέραξ ἱέρακος ἡλίω Ἀπόλλωνι*: id est, *accipiter sacer est Soli Apollini*: quapropter ob oculorū splendorem Soli etiam sacer videri potest. Apollinem quidem ipsū in accipitrem aliquando mutatum, & Deucalionem ab eo in eandem auem mutatum innuūt Varinus & Eustathius in Homerum. Refert Porphyrus veteres appellasse Solem lacertam, leonem, draconem, & accipitrem. Ægyptii Osiridem sæpe accipitris forma exprimunt, quod excellat hæc avis acie videndi, ex Plutarcho libro De Iside & Osiride: accipiter decoctus in rosaceo, efficacissimus est ad inunctiones omnium in oculis vitiorum, ex Plinio. Miluus, vt accipiter, nascitur ex accipitrum genere, magnitudine sola differt: Politianus miluinos oculos pro acutissimis ponit. Milui iecur ad omnium oculorum vitiorum inunctiones laudatur, ex Plinio. Vultures medii sunt inter miluos, & aquilas: ex omnibus animalib. miluus perspicacissimi visus est, vt qui Oriente quidem Sole in Occidentē; ex Occidente vero in Orientem prospiciat; atq; è longissimo interuallo quæ sibi vsui sunt, comparat edulia: quam obrem Ægyptii aspectus significantes, vulturem pingunt, ex Oro. Ad eadem valet, quæ aquila, ex Æsculapio: lusciosus vescatur milui iecore assato, eoque illinatur, ex Archigene apud Galenum; & ad omnia oculorū vitia, ex Sereno, Marcello, & aliis. Serpens apertis nascitur oculis: nam illico ex ouo exclusus ambulat, & videt sicut lacerta; acuti visus est: & *dracones* Græco verbo dicuntur à *δρακω*, id est, *aspicio*: & diximus Apollinem draconem vocari à visus acutie. Horatius ad id in Sermonibus;

Cur in amicorum vitis tam cernis acutum?

Quam aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Viperæ carnes si coctæ edantur, claritatē oculis afferunt, ex Dioscoride. Crocodili in terra excludūt, simul ac primum niti possunt, aquam prosequuntur, licet in aquis cæcus, extra perspicacissimus, ex Herodoto, & Aristotele. Ante omne reliquū corpus oculi eius ex profundo aquæ emergunt, ob id Ægyptii solis ortum significantes, geminum oculum crocodili, & occasum significantes, capite inclinato pingunt: eius sanguis claritatem visus inunctis donat, & hebetudines sanat, ex Plinio. Ranæ ex ouis exclusæ oculis insignes sunt:

cuius

cuius cinerem ad oculorum claritatem valere diximus. Pifces sine palpebris nascuntur: ad oculorum vitia valere monstrantur: abid omnium fel ad oculos valet, vt coracis, corpi, hirundinis, vranoscopii, mulli, raia, galei, & in aphiis non nisi oculi compiciuntur.

Animalia, quibus oculi excacantur, & denuo renascuntur, ad vlcera, & oculorum cicatrices valere; CAP. XXVIII.

EST quorundam animalium proprietas, vt confolis oculis, denuo renascantur; id nobis prouida rerum Natura demonstrauit, vt ad nostrorum oculorū cicatrices, ictus, & vlcera eorum sanguinem opem prestare posse non ignoremus. Id Celsus suo Medicinæ libro indicauit, inquit: Si extrinsecus interdum ictus oculorum læserit, aut sanguis in eo suffundatur, nil cōmodius est, quam sanguine columbi, palumbi, vel hirundinis perungere: neque id sine causa fit, cum earum acies extrinsecus læsa, interposito tempore in antiquum statum redeat, celerrimeque hirundinis: vnde etiam locus fabulæ factus est, per parentes id herba restitui, quod per se sanescit; eorum ergo sanguis nostros quoque oculos ab externo casu commodissime tuetur, hoc ordine, vt sit hirundinis primus, deinde palumbi; minime efficax columbæ illi, & ipsi, & nobis. Pullorum hirundinum adhuc recentium oculos, si quis stimulo eos vexarit, renasci, & cernendi vim postea recipere, ex Aristotele sexto Historiarum habemus. Falsum est ergo pullis oculis captis chelidonia herba per matres adlata claritatem visus restitui posse. Dioscorides: Hirundines, vt ficedulæ in cibo acuti visus medicamentum præbent; Ælianus ad oculorum medicamenta viuas hirundines cremari iubet. Hirundinum pulli plena Luna excacatur, restitutaque eorum acie, capita comburuntur; horum cinere cum melle vtantur ad claritatem, ad dolores, lippitudines & ictus. Sed Aristoteles quarto De Generatione animalium volumine, statim quum de quibusdam animalibus egerit, quæ cæcos excludunt pullos, subiicit: Quamobrem si quis nuper in lucem editarum hirundinum oculos pungat, visus incolumes reddantur: negatque per matrem oculis pullorum restitui visum, quum hæc naturæ decretis aduersentur; quæ sanxit, orbos in priorem habitum non regredi, sed perfectis tantum. Iis vero quæ fiunt, si læsum fuerit aliquid, id oriri denuo potest, iacturaque partium alicius potest re-

farciri, quum genitalis facultas lege Naturæ inchoatū opus adhuc absoluens non euauerit; sed delineationis fungens munere, naçta materiam, denuo restaurare potest; nam exclusi hirundinum pulli non vident, imperfectiq; eduntur in lucem; quæ dum oculis nondum absolutis adhuc infideat genitalis aura, punctos, erutosq; potest reparare. Sed hoc mihi fallū videtur, quod solis aliquib. animalibus data est facultas, proprio Naturæ munere, vt mortalib. demonstraretur, quod ad oculi vulnera, & ruptas tunicas cōferre possint. Palumbus post hirundinē ex Celso sequitur: ad ictus oculi palumbi sanguis, & oculis cruore suffusis, lusciosis ex Dioscoride, illinitur. Columba oculorū suffusionibus, lusciosis, recentibusq; vulneribus suo sanguine præualet, ex eodem: nā sub ala ad hunc vsū inciditur; quoniā suo calore vttilior est; superimponi oportet splenium è melle decoctū, lanamq; succidā ex oleo, aut vino, Plinius, Sextus, & Marcellus, sed Galenus hyposphagnata. Quum enim oculis illatæ sunt plagæ, oboriūtur ex eis cruentæ suffusiones statim in principio; tunc ad dolorem compescēdum facit sanguis columbinus instillatus, præsertim iis, qui extremis plumis exprimitur. Turtur etsi à quopiam nō describitur, quum ex eodem genere sit, facile ei cōfossi oculi resanari possunt: & eius sanguis ad eadē valet. Plinius turturis sanguinē oculis cruore suffusis eximie pdesse scribit; & Marcellus ad oculos ictu cruentos. Sed alia ex iis, quæ Celsus scribit, cognouimus experimenta, & fortasse potiora ad eisdē effectus: nam lacertæ oculi etiam resanantur. Legimus quippe in Æliano hanc historiam (non hic antiquorū multis testimoniis opus est) Quum quidam lacertam magnam, & optimam comprehendisset, atq; stilo excæcasset, eandemq; in fictilem ollam recentem vtrinq; catenus exiguis foraminibus pertusam posuisset, vt ne spirare feraphibetur. Idem ferreum anulū, quum esset gagatis lapidis, & nouem signa impressa posuisset, quorum quotidie vnum deleteret, post vbi nono signo sublato, ollam reclusisset, lacertā vidimus oculorū visum recepisse, quod nō ex amici superstitione, sed ex sua proprietate euenire cognouim⁹; quippe quum lacertæ senectute oculi excæcantur, intrant in parietis foramen contra Orientem, ad ortum Solis intendentes, & illuminantur. Ex Isidoro etiam id affertur, cuius cinerem ad calignes cum melle acriter valere dixit Plinius: sanguis eius ad visum, ex Auicenna; & cerebrum ad suffusiones valet.

Lacertus, inquit Plinius, pluribus modis ad oculorū medicamenta venit. Aliqui enim viridē induunt nouo fictili, ac lapillos, quos vocant *cinædia*, qui inguinum tumoribus alligari solent, nouem signaculis signâtes, & singulos detrahunt per dies, nono emittunt lacertam, lapillos seruant ad oculorum dolores. Alij terram substernunt lacertæ viridi excæcatæ, & viam vitreo vase includunt ex ferro solido, vel auro; quum recepisse visum lacertam apparuerit, per vitrū emissa, & annulis cōtra lippitudinem vtuntur. Quidā viridem longo collo in fabuletis nascentē comburunt, & incipientem epiphoram inungunt, item glaucomata. Marcellus addit aliqua. Lacertam viridem excæcatam acu cuprea, in vas vitreum mitte, cum aureis annulis, argenteis, ferreis, electricis, si fuerint, aut etiam cupreis, demum gypsis, aut claudes diligenter, atq; signabis; & post quintā aut septimam diem aperies, lacertamque sanis luminibus inuenies, quā viam dimittes; annulis ad lippitudinem ita vteris, vt non solum digitis gestentur, sed etiam oculis crebrius applicentur, vt per foramē annuli visus trāsmittatur, obseruandū in loco nitido & herbido; deponatur ampulla, & cū lacerta discesserit, tūc annuli colligantur. Obseruandum etiam cum Luna vetere, id est nonadecima in vigesima quintam, Septembri mense, quod remediū quandiu tecum habueris, oculi non dolebunt. Restituitur etiam crocodilo visus. In aqua enim hebes est, extra perspicacissimi visus, Aristoteles, & Plinius ex eo, & Aristoteles ab Herodoto, qui crocodilum intra aquam cæcum dicunt. Faba est in Ægypto spinoso caule, qua de causa crocodili oculos ferit, quum sapius fabæ spinosæ occurrat, nisi ex propria oculi natura resanarentur, imperfectum esset à Natura creatum id animal. Plinius aquatici crocodili sanguis claritatē visus inunctis donat, & cicatrices oculorum emendat. Vtriusq; crocodili terrestris, & aquatici sanguis visum sanat, & cicatrices emendat. Crocodilea ab eodem describitur, & fimum crocodili ad oculorum vitia, suffusiones, & caligines & collyria valere à Tralliano describitur. Lacerti species stellio est, cuius sanguis, vel sterces ad oculorum hebetudines, & caligines valet. Sunt & serpentes è lacertorum genere, & si illis oculi eruerentur, fortasse hoc modo restituerentur; in extrema senectā hebescunt, fœniculo restituntur; ad oculorum aciem valent, ex Dioscoride, & alijs vt diximus. Vipera totius cinis, quæ tota in vas nouum fictile coniecta fuerit, ad-

ditis fœniculi vncijs duabus, & thuris grano, deinde cooperto argilla circumlita testa, & fornace combusta, oculorum lippitudines, & albugines pariter illinit, adhibitis collyrijs, aut per se tantum. Anguium adeps sanguini mistus ruptas tunicularum partes sanat, & membrana suæ senectæ cum earum terra, si adfuerit, claritatem facit. Mustelæ oculis punctim eruitis, excæcatisque, eadem quæ in lacertis, anulis faciunt: eiusdemque cinere ad suffusiones vtuntur.

Planta, quæ aliorum viscerum similitudines referunt, iis medentur;

C A P. XXIX.

SVNT & plantarū alia partes, quæ internos partiū morbos ostendunt, ad eisdem valent. Papauer spumeum herbula est tota alba & spumea tota, demōstrat spumas ex ore fluētes comitialē morbū patientium: Dioscorides mederi comitialib. dixit. Saponaria manibus agitata, multam affert spumam, fortasse ad idem valet, sed nondum exploratæ virtutis. Hippoglossum alterū folium gerit maxime acutum, non sine maximo aspicientium miraculo, & Naturæ raritate: ad laterum puncturas valere neotericorum cōstat experimēto. Quercus inter alia excrescentia fert gallam, quæ lienis fibras sua similitudine imitatur, cuius cinis ex aceto potus, lienem consumit, ex Plinio. Cancer sua forma pectus ostendit, pectoris infirmitati medetur: ob id decoctus, & elitatus ei prodest, qui tabe conficitur, ex Dioscoride. Testudo idem ostendit: Leonellus Faentinus ad phthysicorum remedia carnem testudinis admiscet.

Plantarum, vel animalium partes, quæ lapidum durities vel ipsos ostendunt, ad calculos valere; C A P. XXX.

MULTIFARIAM, multisq; modis ostendunt plantæ quomodo calculorum cruciatibus, & carnificinis occurrī possi, duritiem demonstrando in feminibus, vel similitudinem illius, ita & in animalibus lapides, vel eorum imagines oboriuntur. Ad exempla cōuocabimus lithospermon; ex femine nomen accepit, illud profertens lapidea duritie; quod calculos frangit. Plinius nec quicquā inter herbas maiori miraculo aspexit, tant⁹ est decor, velut artificum arte alternis inter folia candicantib⁹ margaritis, tam exquisita difficultas lapidis ex herba nascentis. ijs lapillis drachmæ pōdere potis in vino albo, calculos frangi, pellicque cōstat. Lachryma Ioppea semen siliceum affert, lithospermo affabre quidem consimile, immo perti-

pertinacius, medio pertusis, & filo traiectis preces computamus: est quoque ad calculos renum, & vesicæ saburram, polline & decocto vulgarum præsidium. Nascuntur & in medio frondium rusci bacca, osseo intus nucleo: ad renum dolores, & difficili urinæ, valet semen in vino potum; aut aceto calculos frangit. Quercus lapillos magna ex parte gignit, dicit Theophrastus, & Plinius ab eo. Quercus aliquando & pumices gignit: argumento nobis esse possunt, quod ad eximendos calculos clare valent. Sunt & lapilli, vel pilulæ in radicibus plantarum alligatæ, dependentesque, quæ ad calculos etiam valere demonstrat similitudo ipsarum. Cyperi radices oleis similes, ad calculos valent. Thrafi eius species. Canini graminis species subtus bulbosa, plurib. globulis dependentibus, ad expellendos calculos vtilis. Pæonia fœmina suis granis calculos eijcit. Saxifragiæ genus, cuius radices in globulos diuiduntur, ad idem valent. Oenanthe ad renum calculos neotericorum experimento. Mespili ossa durissima, præstant ad idem. In capite multorum piscium lapilli sunt, qui ad frangendos calculos valent. In capite luporum, canthari, coracini, vmbriæ, lati, mænæ, scorpionis (etsi Plinius in cauda dicat) cephal, cestri, mustelæ, tincæ. Cammari in capite etiam lapillos habent rotundos, quibus vtuntur Medici ad calculos expellendos; sic etiam cancri, astaci, & etiam lapides, qui in spongijs reperiuntur. Tradunt onagrum calculum facere, quem quum interficiatur, reddere urinam liquidiorum initio, sed in terram spissantem se; est autem rarus inuentu, nec ex omni onagro, sed celebri remedio, ex Plinio: cuius vrina lapidè in vesica frangit, ex Galeno, & Auicenna. In iecore apri inueniuntur lapilli, sicut in vulgari sue, duritie lapillis similes, candidi, quibus contritis, & in vino potis calculos pelli aiunt ex Plinio. Linx occultat in terram urinam suam, quæ vbi concreuit, ac conglutinatur, lapis efficitur, ad muliebre mundum expetitus; ex Theophrasto, Diocle, Æliano, & Plinio vesicæ calculos eo potu elidi. Ouidius;

Victa racemisfero lyncas dedit India Baccho,

Equibus (vt memorant) quidquid vesica remisit,

Vertitur in lapides, & congelat aere tacto.

Cuius vrina, siue succinum præstat ad calculos. Allectorius gemma in ventriculis gallinaceorum inuenitur, fabæ magnitudine, crystallina specie, ex Plinio; & inter remedia calculi lapillorum meminit,

qui in gallorum vesica reperiuntur. Sed puto mendum in textu, quum aues vesica careant. Recentiores quidam in gallo castrato. Gallus castratus quinto, vel septimo anno lapidem creat alectorium nomine, Dioscorides in ventre dixit, Albertus in capite: ab amico in ventre repertum audiui. Dicunt in capite rubetæ reperiunt lapillum, quem eximi panno puniceo; dicuntque ad calculos valere. Ego nunquam inuenire potui, sed quos dicunt rubetæ esse, & *crapodinos* dici, in mineris nasci vidi. Iudaicus lapis glandis effigie, maxima duritie insignis, calculos in vesica comminuit ex Dioscoride. Lapides in spongijis reperiuntur, qui vesicæ calculos, in vino poti, rumpunt. In iecore apri inueniuntur lapilli, sicuti in vulgari sue, aut duritie lapillis similes, candidi, quibus contritis, & vino potis calculos pelli aiunt, ex Plinio.

Loquacia animalia colicæ medentur.

C A P. XXXI.

LOQUACIA animalia colicæ passioni non obnoxia, vt etiam loquaces homines, nimia enim garrulitate flatus, ex quo sæpe morbus exoritur, eximitur; nobis igitur eorum imprimentes qualitatem, eiusmodi morbum tollunt. Turtur loquacissima est, nec solum ore, sed posterioribus partibus cantando pedit. Turturibus proprius est alui crepitus, & prouerbio fertur in eos, qui loquaces sunt, *Hic turture loquacior.* Menander huius prouerbij mentionem facit in comœdia, quæ inscribitur *Plotius*, atque eiusdem etiam Democritus in Dramatico opere, quod *Siciliam* inscripsit, meminit postica corporis parte clamare, ex *Æliano*. Aetius turtures & palumbos colicis conuenire dixit. Palumbus vere gemit, hieme multis diebus, & solstitij tempore. Cicada obstrepera, & assidue vocalis, clamando disrumpitur: Dioscorides & Galenus cicadas colicis edendas propinarunt. Carduelis multum canit: assa, vel in cibo sumpta, iliacos, & colicos perfecte curat. Alauda vocis modulatione mirifice delectat, caueis inclusa, captiuitatis oblita, vix diei horam sine cantu præterit: alaudam ad colicos valere ex Dioscoride, Galeno, Aetio, & omnibus diximus. Hirundo garrula est, colicis fert operam, ex Marcello. Merula noctu, diuque modulatur; in cibo torminosus prodest, & sic de cæteris.

IO. BAPTISTÆ PORTÆ

NEAPOLITANI

PHYTOGONOMONICORVM

LIBER VI.

PROOEMIUM.

EXPLICATIS iam plantarum similitudinibus, qua arguta Naturæ opere, hominum & animalium partes exprimebant; superest eas similitudines explicare, qua ab actionibus oriuntur; mox ad mores progrediemur, vt partitionem, quam ab initio proposuimus, examusim exsequamur. Sed actiones, non vt Medici, aut Philosophi vocamus. nam, Theophrasto auctore, scimus plantas actionibus carere, sed vocamus actiones, nascendi, generandi, crescendi, pariendique modum, & quo amore se prosequantur, horreant, & se inuicem alliciant, tempora obseruando, quibus nascuntur, aliasque similes actiones, ex quibus sedulus Phytopta multa poterit augurari Naturæ secreta. Nil enim temere, aut frustra in plantarum familia confictum est, sed rato modo, ordinatis causis, accurato numero, tempore, & loco opportunis. Ab initio igitur ortum, incrementum, & fructificandi modum intuebimur, vt suis meris, verisq; similitudinibus, quibus operantur, suarum facultatum admoneamur. Et primo à semine incipiemus.

Steriles plantas steriles homines reddere;

CAP. I.

PLANTÆ omnes certis anni temporibus silent, certis deinde in caules inolescunt, tandem in flores, & fructus exeunt. Semen est finis, & postremum illud, ad quod destinatur planta: ad sui generis propagationem. Theophrastus appellat semen perfectissimum Naturæ munus: non prius ostendit flores, quam caules eliciat, nec

prius in flores exit, quam suo fœtu prægnans partus gestiat. Quum semen proritat, rigit humana virga; semē latura planta caulem erigit, utpote quæ non nisi feminis causa caulem promat. Flos mulierum menstruis respondet: non concipiet mulier, nisi menstruum apparuerit, fœcunditatis argumentū; sic nec semen ostendit planta, nisi florum præludia apparuerint, quib. futurus partus præfigitur. Aristoteles in Problematis: stirpes ad semen tantummodo viuunt, & cum semen tulerint, exarescunt. Omne olerum genus post fœturā arefcit: cætera etsi primo anno semen ferre non possint, post latum semen intereunt. Ob id Natura semina tantis munimentis, & inuolucris texit ab animalium morfib. & à tempestatib. ne putrescerent. Ait Alexander Aphrodisæus: Natura cum feminū ortum, vicesq; succedendi perpetuas molitur, protegēda, occultandaq; femina, quæ ortum præstarent, censuit. Ad summam, propria plantarum munia sunt, sementigera esse. Sed permultæ sunt herbæ, quæ nullo seminio fruuntur, sed à fertiliū choro exploduntur. Theophrastus ait, aliæ frugiferae sunt, aliæ steriles, aliæ folia ad vsque tantummodo veniunt, aliæ caulem, & florem attollunt; sed fructū nullum pollicentur, nisi aliquid sine flore frugiferum sit. Felices arbores Cato dixit, quæ fructum ferunt; infelices, quæ non ferunt: Plinius infelices existimari, damnatasque religione, quæ neq; feruntur vnquam, neq; fructum ferunt. Flos arborum gaudium est, sed hoc negatum plerisque: namque nec omnes florent, sed sunt & tristes quædam, quæ non sentiunt gaudia annorum, nec flore exhilarantur, natalesue pomorum recursus annuos versicolori nuntio promittunt. Sed Dij boni vnde hoc est, quod hæc mirabilia ex Naturæ officina prodire videntur, ut multis arboribus fors, natiuaque conditio sine caule, & flore sit, & semine? Hæc aduersantur ijs, quæ supra à nobis dicta sunt, plantas ad concipiendos, alendos, tutandosque fructus productas esse. Est igitur imperfecta Natura, ut frustrata opera arguatur? vel à suo desistit munere? Sed scitote; nil rerum ipsa mater, eademque parens Natura sine maxima ratione facit, immo vbi manca & irrita videtur, ibi magnificentior, & admirabilior existit; portento, hoc, & paradoxo ad sua opera contemplanda, vestigandaq; mortales admonet; nam plâtas illas spadonias, siue eunuchias fecit, ut conciperemus ad atocia, ad partus intercipiendos, & ad sterilitatem valere, ut turpi illo dehonestamēto homines ab eorum vsu,

rum vsu, & esu auerteret. Diximus iam in humana Physiognomonia, gibbos, cæcos, eunuchos, & claudos perditis, fugiendi que moribus obnoxios; & quanto nobiliora erant membra, quibus homo deficiebat, vt circa caput, cor, & genitalia eo inhonestiores mores denunciare: sic & in ijs partibus deficiens Natura in plantis, in quibus generationis data est facultas, inter cæteras maxime necessarias, pessima nobis spondet, vtpote sterilitates, & abort⁹. Sed si nasutulo alicui minus satis hæc nostra Phytognomonica facient, sed ad decantatas qualitatam causas reducere concupierit; sciat plantas propria, vel loci genio siccitate, minus caules, flores, & fructus producturas. Diximus siluestres plantas, vrbanis sicciores, minus fecundas esse, & parcius fructificare: & lapidosa, & exsucca loca, vel steriles, vel paucioris fructus plantas, ex alimenti paucitate producere, quia humoris indiga, nec concaua loca ex humoris vbertate fructuosiora; at quæ natura sicca sunt, desiccare semē & sterile reddere docent Medicorum dogmata. Sed ad exempla accedamus. Ibius Pythagoricæ familiæ Philosophus auctor est, lactucam ex caule, quæ in latum diffunditur, *eunuchion* dici, quasi *spadoniam*, & à mulieribus *astylida*; quod hæc maxime non modo fecunditatem minuat, sed si quos sustulerit filios, ineptos, & amentes, & progenitorum ingenio degenerantes, progignat; & qui hoc olere continuo vescantur, pigerrimos ad coitum fieri, vt in eis emarcescat Veneris alacritas. Nicander Colophonius scriptum reliquit, Adonidem Myrrhæ filium, cum eam deuorasset, ab apro fuisse interemptum. Addit Callimachus Venerem eum sub lactuca condidisse: quibus verborum inuolucris innuunt Poetæ, quod eius vsus maxime refragetur Veneri. Adijcit Cratinus Phaona inter lactucas absconditum ab amante Venere. Quare Eubolus graui conuitio coniugē incessabat, quæ mensis lactucam obtulisset; ideoque feralibus epulis dicata. Filices, mas & fœmina, flore, semine, & colibus deficiuntur, & veluti tristes mero folio contentæ sunt: neutra danda grauidis: nam abortum inferunt; si cæteris, in totum steriles redduntur: earum vires Natura sterilitati addidisse putatur. Theophrasti auctoritate; immo quæ eas supergradiuntur, abortiuntur. Hemionidem, siue dicas, *mulariam*, quod ea plurimum delectentur mulæ, malim tamen dictam à sterilitate; caulis, floris, & seminis expers fœminas sterile scere, dixit idem, quæ hanc in

cibū adsumpserint, admittis mulæ vngula, & semine. Onosma sine caule, semine, & flore. Folia in vino pota partus extrahūt, prægnans si super eam gradiatur, abortum facere dixit Dioscorides. Asplenū, siue scolopendrium, neq; caulem, neq; frondem, neque semen habet, conceptum adimere creditur per se, aut cum liene mulæ appēsa, ex eodem: ad quem vsū illi nocte effodiendam præcipit, ut pote luminis orbata, homines etiam orbaret prole. Dictamnū sine semine, & flore, non potū modo, sed appositum defunctos partus eijcit, ex eodem; & adeo præclare operatur, ut ne in cubiculum quidem prægnantium afferatur: nam & suffitu valet. Sabina altera flore, & fructu vacat, viuentem fœtum trucidat, & mortuum eijcit, & hac noxa omnibus infamis, & damnata est: idem appositam, & suffitu partus extrahere dixit. Epimetrō flore penitus carere Theophrastus credidit, neque florem, neque fructum ferre Dioscorides tradidit; cuius radix cōceptum perdit, potaq; concipiendi vim intercīdit, cauenda fœminis. Adianton semine, flore, & caule vacat; tricōmanes cum eādē effectū pari, nec digna commentatione: secundas cit, & calculos cōterit, paulominus, quam partum interimat. Cedri duo genera; quæ floret, sterilis est; quæ fructifera, non floret, ex Theophrasto: peruncto ante coitum genitali, concipiendi vim adimit, ex Dioscoride. Nec iuniperi florent: quidam earum duo genera tradunt, alterum florere, nec ferre. Sed falsum, omnib. ijs dura facies semper, sic & hominum fortuna sine flore est: cui eadem virtus, quæ cedro, ex Plinio. Myricam, quam *tamaricem* vocat Lenæus, vulgus *infelicem arborem* appellat, quoniam nil ferat, nec feratur vnquam: si bouis castrati vrina admisceatur, vel in potu, vel in cibo, Venerem finit, carboque ex eo genere, vrina ea restinctus, in vmbra conditur, eādē, cum libeat accendere, resoluitur. Magi & id spadonis vrina fieri tradiderunt, ex Plinio, & alibi. Quæ Lais, & Elephantis inter se contraria prodidere de abortiuus, carbone è radice brassicæ, vel tamaricis, in menstrualī sanguine extincto. Struthios, siue radícula semen non affert, ex Plinio: partus in vtero perimit, ex Dioscoride. Hedera species vna infrugifera est, ex Theophrasto, *helix* dicta Dioscoridi: corymbi poti conceptionem impediunt, pediculus vuluæ inditus, partus extrahit, Mādragoræ caulib. orbata sunt, flores namque in gracilibus pediculis dependent: subditæ partus expellunt, ex eodem. Cyclaminus etiā flores in

res in cauliculis affert sine caule: appensa partum accelerat, medicamentis abortu inferentibus admiscetur, foetus eiicit si praegnantibus radices transgrediantur, adeo conceptui perimendo valida iudicatur. Ocissime salix amittit semen, antequam omnino maturitatem sentiat, ob id ab Homero dicta *ἀλεσίμερα* Θ , id est, *frugiperda*, vel *seminiperda*; nam fructum fert abeuntem in araneam, antequam percoquatur; sequuta aetas interpretatur scelere suo hanc sententiam; quando semen salicis mulieris sterilitati medicamentum esse constat: nam ex aqua sumpta, concipiendi spem aufert, & intemperantiam libidinis coercet, atque sapientius sumpta, in totum aufert usum, ex Plinio. Populum idem fructum non ferre dixit, etsi vuas proferat; Theophrastus utramque florere dixit: Dioscorides sterilitatem inducere tradidit, si cum mulino rene bibatur: sed vere in oblongis pediculis racematim haeret acinuli, qui ubi maturuerint, in pappos abeunt. Cupressus foemina est sterilis, meta in fastigium conuoluta; Theophrastus obscurum semen mari tradidit, Varro exiguum. In Arcadia *παρθέρον* vocant, id est, virginem, quod steriles reddat: succo est amarissimo, ut cedrus, & sabina, & eiusdem fere generis. Est inter species lauri *triumphalis* dicta, Plinio sterilis; ob a quibusdam mas dicta; hac legimus triumphantes usos, a Cesare Augusto reiecta Delphica, hanc sterilem perhibent, quae missa sit a caelo eidem Caesari, ab aliis *spadonia* dicta, mira opacitatis patientia: grauidis radices cauendas monet Dioscorides, quod enecent partus. Semen thymi fallit, nec potest deprehendi, se floribus quodammodo permiscens; scribit Theophrastus florem feri, & thymum nasci: Dioscorides enectos partus, secundasque pellere dixit. Mentham semine carere putat Theophrastus: nam exsiccata tritaque, nunquam semen apparuit, sed flores ferunt: Aristoteles genituram ab lumere dixit Problematum libro; lac coire, densarique non patitur. Mintham nympham fuisse Cocyti filiam dicunt, quae ubi inaudiuisset amari a Plutone Proserpinam, indignata eo nomine, constanter illi se praepone aucta est, dicens; si inferos peteret, inimiciter infestaturam: quo puellae rumore commotior Ceres, Persephones mater, Mintham exculcans, in mentham, id est, malam herbam deformauit. Strabo eius commemorat; hoc nomine inuentes, ante coitum vuluae appositam inhibere conceptionem. Neque silymbrii semen conspicuum inquit Theophrastus: Plinius non edendum grauidis monet,

nisi mortuo conceptu, quippe impositum eiicit. Sed ne per omnes herbas vagetur insolēter oratio; quæ mancæ sunt, eis fœtus necandi data est potestas, sinem imponemus: hæc ad exempla sufficere putamus, ad alia festinante animo.

Contra antiquorum opinionem plantas omnes semine donatas esse;

C A P. II.

IAM patefactum est, cur steriliū plantarū imaginē artifex natura luserit, superest ostentare quibus in oculis præcludantur semina, ut restibili earum fœcunditati, & perennitati cōsultum esset. Nec ab his abhorret ratio Philosophorum, calidi, & frigidi, quum non consentiente loci genio, caloribus ambustæ regiones vel perpetuo gelu rigentes, aduenas plantas, mancas, & imperfectas generent, sic vna omnibus satisfactum est, plātis, nobis, & qualitatibus. Hæc est immensa harmoniæ mundi ratio, qua omnia in vniuersum sibi congruunt, & correspondent. Sed profecto pudet credere, pudet etiam referre, summum Philosophiæ principem, eiusque alumnū Theophrastum, Dioscoridē, Plinium, cæterosq; antiquiores, tum Græcos, & Latinos, tū Arabas posteritati imposuisse, plantas esse suo semine carentes, vel tantilla res aut non fuerit curæ, aut nō animaduersa: & ita apud nos rumor iste inualuit, ut difficillimū sit in hominum mentibus aliquid innouare, quum singula singulis infint loca, in quibus sua concipiant, perficiant, foueantq; semina. Aduersæ filicum frondes pubescunt plumata quadam ferruginea lanugine, in qua veluti mollicellis cubiculis nutāt, & nitent semina nigra, lucidaq; filicum, æstiuo solstitio maturescencia, ut si quis ea curiosius excipere queat, è radicibus recisis ramis, & in tectum allatis, candidis substratis linteolis, post diem decussis, simul cū villis cadent semina. Sic sæpe nobis, Naturæ subtilitatem immensam admirātibus, colligere licuit. Eodem modo phyllitis, asplenium, dryopteris, & filicula in auersa dorsi parte sessiles quosdā vermiculos, obliquos, liratum vtrinq; digestos, nequaquam propendentes, villosos præferunt, in quibus semina delitescunt. Dictamnū olim for-
tasse ex nouerca regione ferebatur semine & floribus orbatū, ideo
semine & florib. carere antiquitus creditum est; nunc autem semine donatum affertur. Adiantum super frondes semen affert, visenda quidem & admiranda specie; quippe summæ foliorum fimbriæ
plican-

plicantur, vbi terna semina conspiciuntur, subtili nobis animaduersione comprehensa; vt sæpius in Antonianis thermis, in dirutis parietum marginibus, & vdis cæmentorum molibus Romæ colligimus. Radicula apud nos semine & flore pubescit. Salix proditur ad maturitatē solita proferre semen in Creta insula, ipso descensu Iouis speluncæ, toruum, ligneū, magnitudine ciceris. Menthe semen, vt thymi in florū spicis implicatur, cum ætate perfectum est, si manibus proterantur flosculi, cadit exiguū, & rufescēs, sed satum abit in calamintham, vt latius in nostris libris Agricultura. E fungis semen perbelle collegimus exiguū, & nigrum, in oblongis præsepionis, vel liris latens è pediculo ad pilei circumferentiam protensis, & præcipue ex illis, qui in saxis proueniunt, vbi decidente semine perenni feracitate feritur, & pullulat. Falso igitur Porphyrius Deorum filios fungos, & tubera dixit, quod sine semine prouenirent. Sic in tuberum corticibus, vt in cupressi pilulis nigrum etiā latet semen: ob id in siluis, vbi sæpius prodierint, & computruerint, semper proueniunt. Et locis, vbi corticum loturæ, vel cortices proiciuntur, sæpe nata vidimus. Nec desunt ex antiquis, qui sementica origine nasci crediderint. Sed non operæ precium duximus omnia prosequi; quapropter consulto omittimus, cum præsertim in memoria nunc alia non habeamus.

Sterilia animalia homines steriles reddere; CAP. III.

NOstram hanc narrationem, quod steriles plantæ viris sterilitatem concilient, ea animalia confirmant, quæ sterilia sunt, vel quæ sine semine illegitimo Naturæ ordine, veluti ex putrefactione, suos natales habēt, eandem vim retinere sterilitatē inducendi, aduersandiq; conceptioni. Plinius ait: Quædā gignuntur ex nō genitis, & sine vlla simili origine, vt salamādra; neq; est iis genus masculinū, fœmininūq; sicut nec in anguillis, omnibusq;, q̄ nec animal, nec ouū ex se generāt. Neutrū est & ostreis genus, & cæteris adherentib. vado, vel saxo: quæ autē per se generātur, si in mares, & fœminas descripta sunt, generāt quidē aliqd coitu, sed imperfectū, ex quo nihil aliud gignatur, vt vermiculos muscæ. Id magis de clarāt natura eorum, quæ insecta dicuntur. Mula quidē sterilis est, ob id ex diuersis eius partib. medicamēta tum intra corpus sumenda, tum foris applicāda ad conceptum impediendū, sterilitatemq; inducendam, excipiuntur. Muli renes à Dioscoridē, splen ab Auicenna, iecur

à Sexto, aurium sordes & testiculi ab Æsculapio, matrix, & sudor à Rhafi, & Alberto, sic variæ eius partes à variis Medicis ad hunc vsum feliguntur. Sextus sterilia multa collegit. Muli testiculi, super sterilem arborem ambusti, extincti in lotio spadonis, illigati pelli mulæ, post menstrua brachio suspensa, conceptum impediunt. Salamandras steriles Plinius credidit, nec vnquam nisi magnis imbribus prouenire, & serenitate deficere, quod ex putrefactione oriantur: cuius cor circa mulieris genua gestatum, conceptum impedit, & menstrua, ita vt extinguantur, ex Kiranide. Ranæ quædam sunt, quæ per se nascuntur, conspersis tantum æstiuo imbre litorum & itinerum puluerulentis arenis. Quum ex Italiæ Neapoli Puteolos iter faceret Ælianus, ranas perspexit, quarum pars, quæ ad caput pertinet, reperebat, & duobus pedibus agebatur, altera nondum conformata, concretionem limosi humoris trahebatur. Ouidius Metamorphoseon libro;

*Alterâ pars viuit; rudis est pars altera tellus,
Semina limus habet; virides generantia ranas.*

Ranæ natura transfixa arundine per os, si furculus in mēstruis defigatur à marito, adulteriorū tædiū fieri: & baculus, quo anguis ranam excussa sit, parturiētes adiuvat, ex Plinio. Si mulier ranam accipiet, & eius os aperiret, terq; ibi spuerit, non concipiet eo anno, ex Cōstantino. Mures de terra, & imbre nascuntur in Ægypto. Macrobi⁹, iuxta Thebaidem, quū Nili cessauit inundatio, calefaciēte Sole limum, multis in locis ex terræ hiatu multitudo murium oritur, ex Diodoro. Qua ex re stupent homines, quum videant quorundam anteriorem vsq; ad pectus, & priores pedes murium partem animatam moueri, posteriori nōdum inchoata, sed informi, Ælianus. Deturgente Nilo muscoli reperiuntur inchoato opere genitalis aquæ, terræq; , iam parte corporis viuentes, nouissima effigie etiamnum terrena, Plinius. Ob id viuēti muri cor exemptum, & brachio mulieris suspensum, efficit, vt non concipiat, Sextus. Muris fimo illito pubi, cohibetur virorum Venus, ex Plinio: & murium stercus subditum, fœtū ex utero mortuum expellere tradit Hippocrates. Rubetæ ranæ species, ex putredine & corruptione aliquæ nascuntur; immo ex cremati bufonis cinere, & relicto plures generantur. Et in Dariene prouincia noui orbis, ex guttis mancipiorū dextra cadentibus, dum irrigant pauimenta domus, illico gignuntur bufones, ex

Petro Martyre. Anas sepulta & putrefacta rubetas gignit: officulum est in dextro eius latere, quo Venus inhihetur. Macrobius serpentes in aliquib. locis etiam generari dixit ex terra & imbri; quorum occurſu abortum patiuntur mulieres: ſi prægnans mulier viperam tranſcenderit, abortum faciet. Anguium ſeneſta faciliores partus facit, ex Plinio. Mullus ter in vita parit, reliquo tempore ſterilis eſt; quod in eius vtero vermiculi naſcuntur, qui ſemé deuorant, Athenæus. Ob id mullus ſi viuus in vino ſuffocatus fuerit, & id vir biberit, rei venereæ operam dare non poterit, Terpſicles apud Athenæum. Veneris incendia extinguit, & contra omnia veneficia ex menſtruis mulierum auxiliatur, ex Plinio. Sunt qui coruos ore coire opinentur, vt Anaxagoras & alii Philoſophi; ſed fatiſ inconfiderate, quum coruorum coitus raro cernatur: genus eorum libidinoſum non eſt, quippe quod parum ſit fœcundum, ex Ariſtotele: ouum corui grauidis cauendum præcipitur, quoniam tranſgreſſus abortus aſperos facit. Vermiculi in apii fœminæ caulibus innafcuntur: propterea eos ſterileſcere, qui ederint in vtroq; ſexu. Lampyrus vermiculus, qui æſtate ex rore naſcitur, in matrice mutæ alligatus, mulieri ſterilitatem facit. Memini me legiſſe pediculos, qui humanæ virgæ foramini indantur in coitu, præſtare ne concipiat mulier ex eo congreſſu.

Vberes feminum plantæ humanum ſemen adaugent;

C A P. IV.

CONTRARIA prædictis plantarum ſors & cõditio, contrariam demonſtrat vtilitatem, nam quæ vberi ſemine fœcundantur, eaſdem Naturæ præceptione ad ſemen generandum, & ad fœcundandam genituram valere nemo ibit inſicias: nam vt & ipſæ ſemine valent, ſic præſtât, vt homo genitura proficiat. Theophræſtus genus ficuum, pyrorum, pomorumq; biferum dixit, & vites biferas, triferasque; & ſemina quo minora, eo numeroſioris fertilitatis, ceu milium, cryſimum, papauer, & cuminû, cauſamq; adiungit: Quia ob exiguitatem ſuum ſinem conſequuntur, & quod facile fit, ſepe fieri poteſt ob frequentiam; paratiora enim ad opus ſunt, & ad obtemperatorem ambientis aeris, propioresq; inter ſe ſunt partes horum, quoniã vno caule coheret, vt diffundi queant in multa ſemina, vnde tot adiute, tum præſentibus, tum paratis cauſis, facile opus expediunt, & perficiunt; ideo hæc ſemina fœcundiora, quã arborum fru-

ctus sunt, & legumina, quam frumētacea. Verannius libro De ver-
bis pontificalibus, felices arbores vocat, quercū, esculum, ilicem, 241
fagum, corylum, sorbum, ficum albā, punicum malum, vitem, py-
rum, cornu, & prunum, quod luxuriantem fructuum vbertatem
fundant. Vitis adeo portentosa est fœcunditatis, vt nisi annua pu-
tatione coerceatur, tota se inaniat partu, & pereat pariendo; & si
non præpinguis soli vbertas laceffescentem sustineat, sua fertilitate
absumitur: vinum ad Venerem valet; absq; eo Venus friget. Olea
fertillissima est, & plus ea oleaster. Largitur & aliis arborib. fœcun-
ditatem, per truncos perforatos traiecti oleastri ramuli sterilibus
arboribus conciliant fœtus. Palladius;

Fœcundat sterilis pingues oleaster oliuas;

Et quæ non nouit munera, ferre docet.

Dauci, sisaris, & pastinacæ genera copiosum semē & densum in suis
magnis umbellis commonstrant: connatæ omnibus vires Veneris
incentiuas esse. Diocles, & Opion crediderunt sisaron Veneri pro-
desse, ex Plinio. Tantæ feracitatis inter olera cuminū est, vt Theo-
phrastus referat maledictis & imprecationibus satum vberius pro-
uenire, à *κίω*, quasi prægnans nomen manasse puto: præstat ad fœ-
minarum conceptū, si vuluis indatur. Ammi cumino simillimum;
quidam Æthiopicum cuminum existimant: tradit Plinius facilius
concipere eas, quæ odorentur id per coitum. Polygonum mas se-
mina fert sub omnibus foliis turgescencia, ac adeo copiosa, vt tota
planta semine referta videatur, Græcis *polypermus*, nobis *millegrana*
dicitur; hæc, vt Quintilii tradunt, animalia ipsa multis numeris fœ-
cundiora reddit. Cratagon, *ρόνον χροατέον*, quasi semen viribus robo-
rare dictum: Theophrastus prolificum tradit ex aqua. In corianno
copiosum semen racematim dependens, multiplicibus in ramis
conspicuum; genituram auget, Dioscoridis auctoritate. Nil ocimo
fœcundius, cum maledictis & probris serendum præcipiunt; latius
proueniet, vt in prouerbiū abierit, qui male imprecantur, dici
possunt *ocimum serere*; id enim qui serunt, precantur ne exeat; quo
prouerbio vsus est Sophron, & Demetrius Phalereus: Venerem sti-
mulat, ideoq; & equis & asinis admissura: tēpore ingeritur, ex Plinio.
Eruca præcipue siluestri innumeri caules, & cornicula in vni-
uersis caulibus copiosa: cuius largiore cibo genitale semē augetur,
& Venerem multiplici experimento roborat. Eiusdem virtutis si-
napi:

napi: vnde semina rosæ, cum feminibus sinapi, & pede mustelæ suspensa inter ramos infœcundæ arboris & parum feracis, illam mirum in modum recreat, & fœcundat. Nalturtium brumæ rigoribus, & Sirii caloribus perenni sobole fruticat, multiplici in thyrfulis femine: Venerem stimulat. Vrticæ in racemosis filamentis, villosisq; pilulis semen fundit copiosum, importuno prouentu vbiq; luxuriantes: Venerem proritant. Galion in racemosis cacuminibus copiosum affert semen, confertim aggestum: eius radice Venus excitatur. Vberis fœtura lapathum fœcundatur, & præsertim siluestre: ob id Africanus appensum sinistro brachio, ademptam pariendi spem restituere, restibilemque; adferre fœcunditatē. Satureiæ ramuli luculenta fœtura decorantur: marcescentes coitus stimulat; quare à Satyris nomen traxisse eam comminiscuntur, & alia quæ tædet referre.

Animalia multi seminis ad Venerem conferre; CAP. V.

ID etiam in animalibus experiemur; quæ enim semine abundant, multumque; in coitu excernunt, & pluries paucis horis eundem explent; vel cum proritant genitalia membra, foris profluat; vel fœminarum voce exaudita semen emittant, vel si fœminis careant, seminis abundantia inter se Venere abutantur, præstant ad semen genitale in viris augendum. Exempla erunt: Equus animalium omnium facilissimus: equa enim & mulier grauidæ solum coitum patiuntur, ex
 243 Aristotele: coitus tempore è suis genitalibus humorè emittunt similem genituræ, quem *hippomanes* multi appellant: expetitur venereis veneficiis: equini testiculi aridi, vt potioni interi possint, coit^o stimulant, ex Plinio. Ad Veneris libidinem inflammatissimus est aper; ceruicis fetas inhorrescit; spumus fundit ore, efferuentem spiritum anhelat, coeundi furore ardet; quod si fœmina coitum refugit, feruidis stimulis incitat^o, aut vi ipsam expugnatam inquit, aut mortuam in terram dentibus abiicit, ex Oppiano. Sues efferatæ libidinis emittunt id, quod *apriam* vocant, vt equi *hippomanes*: Fel aprinum coitum stimulat: sic medullæ suæ haulte, ex Plinio. Procliuius in Venere passer auicula est, vt in prouerbiū abierit, *passare salacior*; genituram emittit non solum cōspecta fœmina, sed eius voce etiā exaudita, ex Athenæo & Eustathio: adeo feminis copia valet, vt septies in hora fœminā ineat, copiosum, confertumque; semen emittens, ex Oro. In hora vigesies coit, alii in die trecenties. Terpsicles eos, qui passerib.

in cibo vtatur, ad res venereas ait procliuiiores fieri: Oua passerum ad rem veneream promouere dixit Auicenna, eadem Ælianus & Marcellus: cibarium ex capitib. passerum, & maxime masculorum, adiuuat ad coitum, ex Rabbi Mose. Coturnices non modo astantibus fœminis, sed audita voce, semē emittere; & si contra eos speculum posueris, ad imaginē suam, quæ inaniter speculo repræsentatur, semen profluere; causamq; esse in animo passionem coitus, ex Athenæo & Eustathio habetur. Dum fœminæ incubant, mares cœlibes inter se pugnant, victus victoris Venerem patitur, Plinius ex Aristotele. Gesnerus medicus adipe coturnicis cum pauco elleboro ad vim amoris excitandam membra pudenda inungit; & ova testib. inuncta, voluptatem inducūt, & pota libidinem augent. Salacissimæ perdices sunt; dum incubat fœmina, marem nō admittit; ob id mares, ova, quæ conceperint, prouunt, ne fœmina incubet, ex Aristotele, Plutarcho, & Athenæo. Cœlibes tumultuant, pugnamq; inter se conferunt, victus in pugna, posteriorem Venerem patitur, ex Aristotele, & Alexādro Myndio perdicis caro Venerem promouet; sic & ova in cibo sumpta; Aetius, & Auicenna eos, qui re venerea vti non possunt, inter cætera perdicum ouis vescatur consult. Genus gallinaceorum copia libidinis gaudet. Clearchus scripsit gallinaceos non modo quum viderint fœminas semen emittere, sed etiam quum earum vocem exaudierint, alteri mari coitum sine pugna non permittit, nec finis pugnae sæpe commorientibus. Dimicant inter se desiderio fœminarum, & victus aliquando nefariam patitur Venerem, Plinius ex Trogō. Sed Theophrastus agrestes libidinosiores esse, & statim à cubili velle coire: galli caro substantiam auget, & genitali semini adiicit, ex Simeone Sethi; & gallosum testes ad rem veneream robustiores reddūt: si equa marem nō patitur, gallinacco fimo cum resina terebinthina trito, naturalia eius linatur; ea res accendit libidinem, ex Anatolio: dextrum testem arietina pelle alligatum Venerem cōcitare scripsit Plin. Struthiocameli multum cocunt, multumq; semen excernunt; eius caro coitum promouet, ex Auicenna. Anima capris, quam ouibus ardentior, calidioresq; concubitus; semperque hircus ad coitum feruens propter feminis copiam; septimo die postquā editus est, coire incipit: & quamuis semen sterile emittat, omnium maturissime quadrupedum aggreditur coitum, ex Æliano. Immodicus libidinis,

nis, dum adhuc vberibus alitur, matrem stupro superuenit; celerite^r senescit, quod immatura Veneris cupidine pueritiæ temporib⁹ exhaustus sit; herbæ, quam *orchin* vocant, radicem in lacte caprino viri in Thessalia bibunt ad stimulandos coitus, ex Dioscoride. Cerui tētiginis rabie efferati sæuiunt, certant pro fœminis, seq; mutuis vulneribus, vel mortis periculo, cōficiunt; fœminæ flagrantis admissarij contentissimum imperum vix sustinent, propter rigorem genitalis; dum libidinibus indulgent, totos dies ad coitum incūbunt: si tauri ad coitum torpeant, genitale ceruinum terens, & læuigans vino pudendum tauri, atque testiculos inungunt, confestim vel ad insaniam vsque pruriunt in Venerem, ex Xenophonte, & Quintilijs; quod quidem haud in tauris duntaxat, sed etiam in animalibus
 244 cæteris, ipsoq; hominum genere similiter possit vsuuenire: testiculi ceruini ficci, & potati concubitus excitant cum voluptate, ex Sexto. Columbæ, fœminis vbertate crebro in Venerem ruunt, semestres incipiunt Venerem: hoc peculiare, quod in coitu, nisi prius osculentur, mas non ascendit; & Veneri sacræ sunt: Venerem concitant lutea ex ouis quinque columbarum, si admisto adipis suilli denarij pondere cum melle sorbeantur, ex Plinio; ex eorum esu semini genitali, & sanguini adijci crediderunt. Simeon Sethi, & R. Moses: cerebella coitum promouentibus admiscet recentiores nonnulli; sed ego puto copiosius sumpta magis ad rem conferre, quam in medicamentis parcius admista. Hirundinem fœminam etiam libidinis imagine concipere scribit auctor de Natura rerum: genituram auget ex Lullio. Polypi se complexi longo tempore coitum absoluunt; Oppianus scribit longo coitu ita debilitari, frangiq;, vt vires omnino deficiant; eamque ob causam in arena iacens, præda fit reliquis piscibus, quos antea nullo negotio deuorasset: Venerem irritare dicuntur, & præsertim moschatuli.

Plantarum radices prole carentes, hominibus prolem denegare;

CAP. XVI.

SUNT & plantæ non vniusmodi, sed multiplicis generationis; aliquarum substantiæ radix inepta est ad generationem. Theophrastus: plantarum quædam nullam sursum proferre sobolē possunt, vt cupressi, pini. Et aliæ, quæ natura siccæ sunt, & meatu conduntur rectissimo, vnicaque radice inhærent, ipsa que alte descen-

dente: humiditas enim, quæ pauca est, absumitur in arboris proceritate, ob meatuū insignem rectitudinem; & radix, quia recta, in profundum acta est, tam exiguo donata est alimento, vt vix sibi excubet; ob id nō sobolefcit, neq; prodigat in stolones, vt abies, pin^o, larix, palma. Quidam his cedrum & cupressum adnumerant. Sunt & oleosæ arbores, quæ caterarum insitiones respuunt, & reliquarū consortium aspernantur, quæ pinguem resinam, aut picem collachrymant: nam & querc^o bona pyra afferre visa est, & platanus poma, & mala punica pyrus: in picea vero & pinu infitus termes comprehendisse negatur; quia pingue quippiam cauato vulnere, & oleaginum plorent: faces quoq; indidem oleosum refundunt humorem, splendescitque in ijs pinguedo, sicut etiam præpingues hominum, corpulentioresque filijs progignendis inhabiles, ineptique; alimentum enim in vniuersum corpus abit, nec seminaria subsistit vlla superfluitas. Id ipsum non latuit Phytoptom; vnde quæ vnica radice nituntur, corpore bene habito egregie augetur, pinguefcque; nec fruticant in stolones; nec fructus ferunt, vel ingenerosos, neque alienos partus alunt, vt cupressus, picea, pinus, strobilus, & similes. Cupressus detracta coma, rescissoq; cacumine demoritur; nec ex ea quicquam, perinde quasi esset combusta, repullulat; sobolem nullam profert, ob id Diti sacra, & funebri signo ante domos poni solita, ex Plinio: succo est amarissimo, eiusdem generis cum cedro, & sabina, quæ atocia inferunt. Cedrus ex eodem genere, vt diximus, & concipere prohibet, & conceptum extrahit partum, Pinus & picea suffitu partus eijciunt, ex Dioscoride. Sabina caret sobole, ob id Plinius sola propagine, & furculo nasci posse dixit: hausto succo, & suffitu etiam abigitur partus, ex Galeno. Brassica ex radicibus non repullulat in sobolem; & falsum est, quod Theophrastus dixerit, sobolefcere: supposito pefsu, partum vitiat; flos à conceptu in vellere subditus, idem facit.

Paucifera animalia proli inimica; CAP. VII.

NON salacia, pauciferaq; animalia & cōcumbendi vim hebetat, & conceptum impediunt. Hæc transacto veris tepore, nulla tentigine molestantur, parcius coitu vtuntur, castiusque viuunt. Taurus decurso breuiter lasciuī ardoris spatio, ratione quadam à coitu abstinet, salax non est, ex Aristotele: post vaccæ conceptum, nunquam cum illa coit: quamobrem virum fortem, eundemque

tempe-

temperatum Ægyptij significaturi, taurum pingunt, ex Oro: genitali rubri tauri aridum, tritum, & præsumptum mulieri aurei pondere, fastidium coitus affert, ex Rhase. Testudines fœminæ incredibiler odio habent maritos, quod haudquaquam eis similiter, vt cæteris bestijs iucundus sit coitus, tam maximum dolorem eis affert, quum maris os aculeatum, & inflexibile fœminâ intolerabilis dolore is sensu afficit: quamobrem dentibus inter se pugnant, quod hæc infestum coitum effugere contendat, ille inuitam tam diu conuellit, quoad robore victam subegerit: squamæ è summa parte derasa, & in potu data, Venerem cohibent. Palumbi ex auibus castissimi sunt, mas & fœmina tanquam nuptijs alligati mutua consensione adeo stabili, certo connubio per summam castimoniam adherescunt, vt neuter alienum cubile attingat. Si impudico amore capti, ad alienam vxorem oculos adiecerint, eos reliqui circumfidentes mares discerpunt, & fœminæ fœminas, ex Æliano. Contra Venerem valent. Martialis ob id:

*Inquina torquati tardant, hebetantq; palumbi,
Non edat hanc volucrem qui cupit esse salax.*

Fœcunda plantarum radices fœcunditati subministrant;

C A P. VIII.

POSSVMVS etiam non imbecilla coniectura augurari plantas illas, quæ vel imo cespitate, vel radicibus longe, lateq; subtus telurem reptantibus creberrimo & numerofo reptatu multiplices stolones, vel culmos feliciter fruticant (vt ex Naturæ fatagentia credere fas est) ijs homines commonere, humanæ proli cauisse, vt suæ consulat propagationi. Commonstrant idem bulbi omnes fere, è quorum radicibus vndique ambientes bulbuli squamatim compacti in numerosam sobolem prodeunt; se propagant enim alijs atque alijs bulbis, noua prole succrescente. Plantæ solitudo, vel sobolis circa radices viduatio, ex siccitate est (Theophrastus inquit) quæ inepta est ad generationem; sed stolonum feracitas ex humiditate. Præterea radices flexuositas, & suspensio proportionē multarum radicum habet; quia ex dorso ipsarum sinuationum se proferunt germina, succus in contortis partib⁹ diutius immoratur, cōcoquiturq; magis, immoraturq; ob operosiorē morum. In superficialijs radicibus est naturæ facilitas; cum quia coquuntur aere

& sole, tum quia tenuis foli crusta facile cedit; & cum cōfluxerit eo succus, coit facilius vi Solis, atq; habilitatem recipit ad stirpitis formam induendam. Laurus flexuosa radice est, longa, & suspensa, pyrus, prunus, punica, olea, & vitis, atq; per summa cespitum apricantur. Vitis ergo & olea numerosam stirpium molem circa caudicē procreandi vim obtinent. Ex vino moderato libido, & fœcunditas; ex vtraque tam multa proficiscuntur remedia ad Venerem, vulvas, conceptus, vt mirari possis, vel per se sola, vel cum aliis mista, & neminem enumerare posse existimo. Theophrastus palmas esse dixit, quæ humiles vocantur; hæ à radicibus succisæ repullulāt, succrescente quotannis noua asparagorum similibus turionum propagine: & in Sicilia tales proueniunt, *cephaliones* incolæ vocant, circa radicem maxime fruticosa: Venerem comestæ valde conciliant. Asparagi fœcunda pullulatione è cespite suo turiones emittunt: Plinius Venerem stimulare dixit, Vegetiorem carduum radicibus quam plurimæ inolefcunt soboles, vt ex vna stirpe ingentia cardue factiant, plurimæque hortorum aræ ea stirpe pubescant: veneris desiderijs obsonantur, vt ex Hesiodo & Alcaeo Poetis diximus. Sunt & geniculatæ radices, vt arundinum & graminum, quæ ex geniculis, tanquam fibris innixæ corradicantur, & supra terram pullulant. Harundinis geniculata radix, multis articulis, fœcunda stirpe, vt quæ etiam vel adusta, vel recita latius numerosiusque reuifescant: recens trita, & in vino pota Venerem concitat, ex Plinio. Galangæ radix geniculata, internodijs quibusdam reflexa: Venerem mouet. Thrafi bulbosæ radices cypri modo, crebra pullulatione filuosum circa cespitem efficiunt: veneris potionibus admiscentur. Frumentaceo generi geniculatæ radices, nec vllum, quantum triticum sobolescit ab radice, vt ex vno grano in multiplicem stipulam, & spicas excrescat, ex quo nobile alimentū ad corpus roborandum, alendumque, vt sine Cerere & Baccho frigeat Venus. Post triticum sobolescit lolium: si cum polenta, thure, & myrrha suffiatur, aut croco; conceptionem adiuuare dixit Dioscorides. Ceparum genus ex adgerminatione procreatur, vt Aristoteles dixit ἐκ τῆς παρὰ τὴν βλάστησιν, tertio Generationis animalium. Circa radices in complures radículas, siue nucleos coagmentatur, ac inde in multiplicem sobolem excrescit. Theophrastus ait: Radices suo latere germinant, pluresq; redduntur, vt in bulbis, gethyis, scillis,

scillis, & alijs quibusdam: ob id Dioscorides bulbos omnes Venerem stimulare dixit, & Martialis:

*Cum sit anus coniunx, cum sint tibi mortua membra,
Nil aliud bulbis, quam satur esse potes.*

Cepa genitale semen gignit, ex Simeone Sethi. Plinius allium Venerem stimulare dixit, potum ex mero. Porrum idem efficere ex Dioscoride habemus; sic scorodropason, vtriusque vires allij, & porri, ex eodem, & crocum. Asphodelo subiacent numerosæ radices bullosæ, vt quæ octoginta simul coacervatis sæpe bulbis reperiantur, ex Plinio. Venerem concitant vino & melle perunctis, vt bibentibus, ex Plinio. Ari minoris radix quamplurimis stipata fibris, & oblongis rotundis radiculis, quæ omnes caules promunt: dracunculi vires habet, ex Dioscoride, qui appetentiam coeundi concitat.

*Fœcunda & multipara animalia ad fœcunditatem & conceptum
valere; CAP. IX.*

EADEM Naturæ similitudine ex fœcundissimis animalibus oriatur spes nobis, & plausibilis persuasio ad fœcunditatem in mulieribus excitandam, conceptionemque, vuluam, matricem, coagulum vel cerebrum; accipiendo, edendo, vel alligando. Animalia fœcunda, vel paucifera ex partibus fœtum nutrientibus cognoscemus. Aristoteles Animalium libro dicit: multipara animalia sunt, sus, canis, & lepus; paucifera leo, & equus. Ratio est, quia illa cellulas multas habent, & totidem formandi loculamenta, quib⁹ impleri cupiunt, Democritus eandem affert rationem. Exempla erunt eiusmodi. Sus numeroso partu notatur, cum Aristoteles ad duodenos vsque provenire dixerit; alijs, atque alijs partibus anni fœtæ & coeunt, & luxuriosæ sunt: axungia porci partus in abortus vergentes nutrit, collyrij modo subdita, ex Dioscoride. Multipara canis est, vsque ad duodenos, vt sus, sapius coit, & sapius parit, impletur vno initu, quod in furtivis maxime constat initibus; ex Aristotele: maturos conceptus concitat caninum lac potum: membrana, vel è partu secunda, quæ terram non attigerit, partum educit. Lupus, vt canis multipara, aliquando vsque ad decem procreat: 247 carnes lupi edisse parituris prodest, aut si incipientibus parturire, sit iuxta, qui ederit, ex Plinio. Oves fœcundæ sunt, & coeunt quamdiu

viuunt, multiparæque sunt. Eodem modo & capræ trigeminos, & quadrigeminos edunt. Eiusdem generis dorcas: mulier, & concipiat, dorcadis, hædi, & leonis coagulū, & fel cum agnino sanguine, & adipe medulla canina, nardino, & rosaceo oleo commisce, & post purgationem subdito, ex Aetio. Facile concipiunt & pariūt anseres, prohibenturque suos partus excludere, quod ipse suos partus alant; nam à gallinis melius excluduntur, & nutriuntur: ob id oua furripiunt, & gallinæ incubanda dant, ipsæq; pariunt, donec rum-pantur, ex Columella, Palladio, Plinio, & Quintilijs. testes anserum n̄ comedantur, ad mulierum sobolem procreandam facere scripsit Simeon Sethi. Et Hippocrates libro De sterilibus, medicamenta quædam cum adipe anserino, vel ouillo bibenda mulieribus abortui obnoxii præcipit. Lepores dum utero ferunt, superfœtant, habent lac prius quam pariant: & à partu repetit coitum, & à partu adhuc concipit fœtum, vt diximus: matricem leporis sicca, tere, & da potandam, quando mulier fuerit à mensuris purgata, & concipiet: vel leporis uterum frige, tritumq; assidue propina, habet eandem vim leporis sanguis, Galenus in Euporisto: conceptum leporis utero exemptum his, quæ parere desierint, restibilem fœcunditatem afferre putant, sed pro conceptu leporis saniam viro propinat, ex Plinio. Cammari multa oua pariunt, & facile concipiunt, ad conceptus valent; idem & de polyo dicendum.

Plantas aliquibus partibus carentes, membris nostris ipsis respondentibus maxime obesse; CAP. X.

HIS proxime accedunt stirpium aliquot genera, deficientiū vel folio, vel radice, vel alijs partib⁹, eadēq; ratione membris illis nostri corporis respondentibus. infesta, noxiaq; sunt. Doctiores extra aleam Medici, qui ex incommotis sciunt elicere cōmoda, & utilitates, ijs pro varijs dotibus vtuntur, vt dum obesse nituntur, prodesse possint. Exempla succurrunt aliqua, quæ nobis, alijsq; felicissime successerunt. Fungi, ex Theophrasto, flore, folio, semine, cortice, medulla, neruo, & vena carent, ob id quā plurimis nostri corporis partibus offendunt: si prope ipsos venenosa adfuerint, naturæ cognatione absumunt: vt pote si iuxta fuerit serpentis cauerna, caligaris clauus, ferri aliqua rubigo, vel panni marcor, omnem succum, ac venenum conuertunt, decoquuntque; vt quos intus nigris,

aut liuentibus membris horrere videamus: pituitam gelidam, noxioq; succo inuictam pariunt: largius sumpti periculum pariunt, ægrius concocti strangulant, aut choleram mouent. Galenus proxime ad deleteriam, enecantemque facultatem, & putredinosam habere dixit. Carent, vt idem ait, tubera cortice, medulla, neruo, vena, caule, flore, & nullis radicibus, nullisq; fibris innixa. Constat terræ faginam in id malum conglobari. Scripsit Diphilus inueniri nonnulla, quæ fungorum modo strangulatus excitent: Auicenna ait, atrabilaria esse, & humores gignere magis quam cætera fungorum genera, quo fit, vt frequenter deuorata, apoplexiam & paralysem concitent; ad hæc concoctu contumacia sunt, & ventriculū aggrauātia. Plantas sine folijs Græci ἀφυλλὰς dicūt; causam dat Aphrodisæus, quod sui corporis foramina spissiora habeant, arctioraque, earumque vis constipare, ex qua pilis ortus denegatur, sicut dixim⁹ de spadonib. in humana Physiognomonā, noxię igitur erunt plantæ. Iuncus capitis dolores facit; sparthion virgas fert sine folijs; purgat per superna vehementer, ellebori vice; Plinius animalibus noxium dicit; genista eius species turbat ventriculum, & obest cordi, ex Galeno. Orobanthes cauliculus sine folijs, inter legumina nascens, strangulat, vnde *orobanches* sibi cognomentum vsurpauit: leguminibus addita coctionem accelerat. A Theophrasto *limodorus* dicitur: dum ipsa perdere ex toto nititur, orobanche eadem & *cuscuta* Arabum, *cassya* Plinij, floribus vidua cernitur, etsi radicibus nascitur, destituitur illis, & alienis in ramis viuūt, vnde fame arbores strangulat, & exinde nomen; nam vicinos frutices continuis implicat orbibus; gaudet summatim euagari, eosque tam spisso irretit contextu, vt cacuminibus insidens, tanta mole oneratas arbores ad terram deturbet, vel continuo alimenti succu ad tabem, vel strictis laqueis strangulet: cui inhæserit, quasi compedibus illigat, vt nec vinctum facile possit extricari: in vino adiecta temulentiam inducit; & Mesues addit lienes extenuare. Hedera etiā destituta radicibus suis super arbores viuūt, irrepit, amplectitur, & strangulat eas: neruos tentat, & poti corymbi corpus infirmant, mentemque turbant largius sumpti, concipiendi spem adimūt, partusq; extrahunt; lachryma psilothrum est, dentes frangit, & lienes minuit. Teucer *teucrion* inuenit, spargentem iuncos tenues, & folia parua, asperis locis nascentem, austero sapore,

nunquam florentem, nec semen gignit: minuit lienes: constatque sic inuentam, quum exta super eam proiecta essent, adhæsisse lieni, eumque exinanisse, narrantque sues, qui radicem eius edunt, sine splene inueniri. Tamarix imperfecta est; vt diximus; etiam lienes perdit. Salix supra memorata ileosofos desiccatur. Sunt & herbæ radicibus carentes: ob id datum his à Natura, vt non nisi alienis arboribus valeant prouenire, vt viscum, polypodium, dryopteris. Supra enim diximus radices ventriculo respondere, lieni hepatis, & similibus visceribus, quæ attrahunt, concoquunt, & distribuunt ramis alimentum, & iisdem membris officiant, stomachum subuertendo, nauſeam faciendo, & lienes minuendo. Viscum Theophrastus in quercu, terebintho, alijsque fructibus innasce tradidit; Dioscorides lienes extenuare dixit. Eadem natalia polypodio, & dryopteris, nam polypodium in vetustis caudicibus, & præsertim quercuum, & petris inhæret: Mesues dixit ventriculo nocere inconcocto humore. Idem de dryopteris.

Animalia aliquibus membris deficientia humanis eisdem respondentibus esse obnoxia; CAP. XI.

EADEM ratione ad animalia transeundo, si aliquibus membris defecisse videmus, eadem nostris membris aduersantur. Præstantiores medici, vt diximus, qui ex damno vtile excipiunt, vt attenuare, destruere, & annihilare cernunt, ad tumores, infarctus, & excrescentias vtuntur, vnde multa, & optima familiaria medicamenta nobis comparantur; & primo à sanguine incipiemus. Animalia quæ sanguine carent, sanguinem fugant, sistunt, & destruunt. Sanguine carent mollia: polypi sanguinem atterunt, excernuntque; per hemorrhoida, eumque sistunt, ex Plinio. Vniones in cochylis nascuntur, quæ sanguine carent; mentes sistunt. Purpura ad eadem valet. Rana non alibi sanguinem quam in oculis habet, ex Oro; sanguinem sistit, ex Dioscoride & alijs. Sic Stellio ad dysenterias, cochleæ terrestres, & nudæ. Talpa collum prope nullum habet, quia inter anteriora crura breuissimum: colli tumores exterunt omnes, quippe caput præcisum, & cum terra talpis exuta, tusum, digestumque in paxillos pixide stannea, delet omnia, quæ collo intumescunt, & apostematata vocant, de iecore & pede refert Plinius, de corde Oliuarius. caret collo raja: pungi piscis eius, qui raja in mari appellatur,

latur, officulo de cauda (id est, aculeo: nam inter raiarum genera est vnum aculeatum) ita vt non vulneret, strumis prodest, faciendum quotidie, donec percurentur, Plinius docet. Rana collo caret. Ouidius; *Terga caput tangunt: colla intercepta videntur.*

Anginas & tonsillas abolet decoctarum ranarum ex aceto succus, ex Plinio. Rubeta eiusdem generis, cocta, & pro emplastro cynanchicis imposita adeo iuuat, vt cito eum liberet. Narrat Cardanus ²⁴⁹ hoc remedio hominem in vltimo constitutum liberasse. Strumas delet certissimo nostro experimento: decoquitur oleo rubeta, donec tertia absumatur olei pars, & rubeta extabescat, & conuertatur in oleum, corium, & ossa nudentur, & cum oleo per stamineū pannum percoletur: vnguento sic parato, vngatur pluries collum. Serpentis corpus videtur collo carere à capite ad caudam: increfcētes strumas reprimūt viperæ, ex Dioscoride; & viperæ laqueus, in quo suffocata fuerit, collo appensus, magnum sane amuletum contra anginas; factas sanat, & ne fiant, prohibet. Anginea ceruice testudo est, ex Pacuuius; iure in cibo sumpta, strumas è collo discutit, quod idem faciunt oua durata, illitaque. Cancris ex melle triti strumas discutunt. Marinus Iepus si imponatur, celeriterque amouetur, ad strumas valet, ex Plinio. Pisces collo carent, maior fere eorū pars ad strumas valet, vt menarum capitum cinis. Scari iecur ad parotidas, sic ostrea ad tonsillas & strumas, ex Plinio. Quæ dentibus carent, eisdem medentur, eos destruendo. Pastinacæ piscis os sine dentibus, aspera solum maxilla, cuius radio dentium dolor mitigatur, quoniam os frangit, & euocat. Dioscorides; pastinacæ radio scarificare gingiuas in dolore dentium vtilissimum: cōteriturq; is, & cum elleboro albo illitus dētes sine vexatione extrahit, Plinius. Testes nulli piscium, nec animalium pedibus carentium intus forisve, exceptis delphino, & vitulo marino: Ad inhibendam Venerem fere omnes valent, vt torpedo, immo & cōceptum destruunt, vt serpentes. Mullus si vinō suffocetur, & id vir biberit, rei veneræ dare operam non poterit, inquit apud Athenæum Terpsicles; & si ex eo biberit mulier, non concipiet: & quia philtra mulieres cum menstruo parant ad Veneris incendia, ob id omnibus veneficiis & mensuris mulierū auxiliatur, author est Plinius. Hegesander mullum in Dianæ sacrificiis circumferri scripsit, ob castitatem. Rhombus splene carere videtur, latitat enim inter intestinorū spiras: lieni

medendo viuis impositus, deinde remissus in mari, mire valet ex Plinio. Felle caret asinus, vt solipeda omnia, sanguis & fimus regiū morbum tollūt, ex eodem. Equus solipes felle caret: sanguis equini pulli, & fimus ex vino eum tollit, ex Plinio. Elephanto iecur sine felle, incisa tamen parte, cui fel adherere solet, humor felleus exit, Aristoteles. Non ad iecur, sed ad pectus situm est, Ælianus: prodest ictericis, ex Agricola: & nos propulsauius multoties ex ebore, croco, tritico & vino Aminæo infusis, mane quotidie propinatis, icteritiam mirabili successu. Capra fel non habet, ex Plinio; eius fimus valet ad auriginē, ex Galeno. Aliquibus in locis ouibus non est fel, vt apud Chalcidē Euboicam tradit Aristoteles: aurium sordes cum myrrhæ momento resistunt morbo regio, etiam sterco, ex Plinio, & Rhase; vellera cum sulphure viuo, ex Sereno. Columbam felle carere traditur, vt ex Oro habetur, in dorso, Galenus vesicam nō habere, sed alibi: cinis plumarū, aut interaneorum palumbium ad cochlearia tria, resistunt morbo regio. Passeribus alijs intestino, aliis ventri iungi, ex Aristotele: cinis sarmentitius crematorum cochlearibus duobus, morbo regio resistit, ex Plinio. Animalia; qua intestinorum anfractibus carent, sed vno intestino laxo vtuntur, colica laborare non possunt, ob id medētur colo. Anas intestinum laxum habet, quin etiam vorax: visa anate intestinorū dolor sedatur in bobus, ex Columella, Plinio, & Vegetio. Ossifragæ aues voraces, quarū pars colica laboranti alligata, à morbo liberat, ex Marcello. Columbæ & palumbi ad colicos affectus valent. Harpæ intestinum si triduo dabis in potu, vel assam in cibo egrotanti, perfecte sanabis; sic & aquila, & eiusinodi similia. Vespertilionibus etsi pedes sint breues, & imperfecti, semper enim aut volant, aut toto corpore iacent, aut digitis alarum adherent ædificiis: incocti eum lini femine, ouis oleo, cera, bulbo, & stercore tollūt podagram. Hirundo vt pedibus valet, ita pedibus degenerare videtur, ex Aristotele: sanguis podagras lenit, ex Tralliano. Pisces pedibus carent. Fere omnes ad pedum podagræ dolorem tollendum valent. Aues lacte carent: nulla ex auibus remedia habet ad lac generandum.

Multifera planta ad conceptum, & fecunditatem conducunt;

C A P. XII.

POSTQUAM in fecundarum arborum sermonem incidimus, prius quam ei coronidem imponamus, de variis quercuum fructibus

Quibus loquemur, nusquam alioquin opportuniorem locum natūri in vniuersa plantarum historia.

MULTIPLICES quercus fructus hac tabella ostendimus; quatuor gal-
larum species, vniones super frondes, cirros, capillos, fungos, monstra,
agaricum, & fungos circa stipitem, viscum, & similia. Infra capil-
los, cristas, tauri cornua, & mutonem, vt mutuas similitudines con-
templeris.

Multiplices & monstrosos, fecundo prouentu, producit par-
 tus, radicibus, ramis, surculis, & foliis ipsis, vt in tota plantarum fa-
 milia nulla fecundior, nulla mirabilior appareat, nec vlla, in qua
 magis summi Dei benignitas relucent. Sed hos fetus singulos suis
 dotibus pollere, & plura prestare, quã maiores nostri descripserint,
 nemo est sanæ mētis, qui ambigat. Theophrastus scripsit quercum
 præter fructum, alia quoq; omnium copiosissima gignere. Plutar-
 chus Charoneus inter siluestres arbores fructu bellissimam, & fec-
 undissimam, & inter urbanas validissimam dixit, vt alites, fera, & 251
 ferarum princeps homo iis vesceretur. Putauit antiquitas quercum
 prius, quam homines Deum generasse, tam necessarius erat eius
 hominibus fructus: vnde Arcades, qui omnium primi è terra orti
 gloriabantur, cum quercu cognationem habere dicebantur. Voca-
 batur olim *νεαὺς δρυὸν*, quasi vetus quercus. Hesiodus dicebat Deos
 iustis concedere, vt hominibus quercus excelsis ramis fructus da-
 ret, in medijs apes habitarent, quæ donarent mella. Socrates per
 quercum, tanquam Deum deiebat: propter venerationem anti-
 qui Deo sacram fecerunt, qui ex hac primum arbore vitæ causa,
 primi glandibus vescerentur. Italia querno folio assimilata est, vt
 omnium terrarum alumna, eadem & parens Deorum numine electa,
 cunctarum gentium in toto orbe regina, omnium arborum præ-
 stantissimæ, & nobilissimæ adæquaretur, ex Plinio. Nec omittenda
 est in ea re Galliarum admiratio. Nil habent Druidæ (ita enim suos
 appellant Magos) visco & arbore, in qua gignatur, sacratius. Iam
 per se arborum eligunt lucos, nec vlla sacra, line ea fronde confici-
 unt, vt inde appellati quoq; interpretatione Græca possint *Druidæ*
 videri. Enimvero quicquid adnascatur illis, è cælo missum putant,
 signumque esse electæ ab ipso Deo arboris. Ab huius præstantia, &
 vtilitate *Dryades*, & *Hamadryades* nominatæ videbantur, quæ *quer-
 cus genij* erant. Sed videamus tanta fetus luxuria, faciebus & figu-
 ris, quadam tenus rem exprimētibus, quid occultarum virium no-
 bis portendere possit. Theophrastus robur omnium copiosissime,
 præter fructum, alia gignere dixit. Nam gallam paruulam, atq; al-
 teram resinofam & nigram, quin & quadam veluti mora, ni dista-
 ret arida duritie; sed hoc admodum raro; iam aliud producit effigi-
 em coli repræsentans, quod quum fuerit perfectum, tauri caput i-
 mitatur, fructus intus nucleis oliuæ similis. Et alibi de cerro. Quod
 autem

autem *penem* quidam appellant, branchiis simile, cerrus sola producit cauum, muscosumque cubitali longitudine pendens, ceu villus lintei prolixum: nascitur id è cortice, non è furculo, vnde glans; nec è gemma, sed è latere supernorum nodorum. Parit & aliam inuilem pilulam cum capillo, tum tactu, tum gustatu meligeno succo vere inficientem. Fert & hoc quod pilon appellant, id pilula est, nuci haud absimilis, intus habens lanuginem quasi fungorum, lucernarum luminibus aptam: nam & sine oleo flagrat, sicut galla nigra. Creant ad hæc alæ ramorum eius pilulas, sine pediculo festiles, & versicolores. Enimuero quidam vmbilici candidant, cæteris varietas dispergitur. Media cocci rubore punicant; apertis amara, putris, & nigricans subest inanitas. Profert & rubentem lapillum, sed frequentius aquosos nucleos albicantes, & translucidos, in quibus & pumices nascuntur, indurescentes gallæ modo; vbi ad iustum incrementum venerint, iis foliis à tergo adhærent. Nascuntur è foliis & aliæ conuolutæ pilulæ compressæ, atque oblongæ in folio rubentes, hæc enim muscas interdum intus continent. Venitq; vsque ad iustum incrementum in modum leuis paruulæ gallæ durescens. Fert & robur *cachrym*; ita vocatur pilula, in medicina vrendi vim habens, postquam folia decidere, hieme durans. Tam multiferum est robur, vt viscum & mella pariat, vt author est Hesiodus; constatque rores melleos è cælo cadentes non aliis magis insidere frondibus. Fert boletos, suillos, gula notissima irritamenta, quæ circa radices gignuntur. Promittiam vt aliæ glandiferæ *agaricum*, fungum antidotis efficacem. Omnia hæc adduximus, vt feracissimam esse quercum omnium arborum existimemus. Iam diximus glandem ad Venerem valere. Fœminarum conceptioni adiuuare viscum narrat Plinius, si omnino secum habeant. Remanet nunc ad cæterorum animalium fœcunditatem valere demonstramus, quod iudicamus ex capite taurino illo, iam dicto, quod clarius & Plinius indicat. Est autem id rarum admodum inuentu, & repertum magna religione petitur, & ante omnia sexta Luna, quæ principia mensium annorumque his facit, & seculi post tricesimum annum, quia iam virium abunde habeat, nec sit sui dimidia. Omnia sanantem appellantur suo vocabulo, sacrificio, epulisque rite sub arbore preparatis, duos admovent candidi coloris tauros, quorû cornua tunc primum vincian-

tur. Sacerdos candida veste cultus arborem scandit, falce aurea demerit, candido id excipitur fago, tunc demum victimas immolant, precantes, vt suum donum Deus prosperum faciat his, quibus dederit. Fœcunditatem eo potest dari cuicumque animali sterili arbitrantur, contraque venena omnia esse remedio. Quod ex gallinae ceci crista etiam diximus indicari.

Viuiparæ plantæ fœcunditatem præstant;

C A P. XIII.

NOVA, nec vniquam satis laudata ratione, summa Naturæ benignitas fœcunditate præstantes plantas indicat, quæ in fructibus animalia gignunt, vt vere viuiparæ plantæ dici possint; immo & quamplurimæ extant philosophorû animaduersiones, quum animalibus plus solito abundauerint, eum annum & fructuum, & humanorum partuum feracissimum futurum. Inter cæteros quercus fructus, diximus super foliis tergo adhærêtem pilulam ferre candidam, aquosam, dum tenera est; hæc enim muscas interdum intus continet, veniensque ad incrementum iustum, in modum leuis paruulæ gallæ indurescit, ex Theophrasto, à quo Plinius: Fert quercus & in folio aquosos nucleos candicantes, & translucidos, quandiu molles sint; in quibus & culices nascuntur. De eius fœcunditate iam diximus supra. Præterea illud peculiare sibi vendicarunt maiores quercus gallæ, quod si aperiantur, quæ integræ sunt, muscam, araneam, aut vermiculum intus habebunt. Si musca volat, futuri belli præsignium; si repit vermiculus, carentia annonæ; si atanea, pestilentium morborum annum. Ficus & culices gignunt, egrediunturque pomis caprifici, putrescentibus eorum granis, cuius indicium afferunt, quod postquæ euolarunt, grana ficibus nulla penitus insunt. Est & alterum *centrinæ* genus vocatum, quod ociose viuit, quemadmodum ficus inter apes, & quos ex altero genere sua poma ingressos aspexerit, protinus necat, & folium culicem gignit, quum copiose fructificat, vt vltimi folliculis genus quoddam bestiarum innascitur, quod *cnipes* appellatur, qui cum ficis gignitur, ficarios illos culices deuorat. Ficus iuuenum vires auget, ob id ante athleta hoc cibo utebatur: vtile ex decocto earum fouere fræminas, ex Plinio, ex Dioscoride ad muliebria fomenta. Terebinthus fert nucamenta quædam caua, seu folliculos, vltimi exemplo, in quibus ani-

malia, quasi culices erumpunt, cornicula rubentia promit, caprarum similitudine, in quibus culices dicti concluduntur, ex Theophrasto. Est & *Indica terebinthus*, nostrati similis, fructus diuersi, similes amygdalis, apud nos *pistacea* dicuntur: Plinius terebinthum Venerem excitare dixit; & pistaceis ad cōciliandas coitus vires frequenter vr̄tur. Vermis in albucō gignitur, qui in aliud animal volatile, floridumque transfiguratur, quod quum herba flore incipit, eroso statim operculo euolat, ex Theophrasto: vt diximus ex Hesiodo, ad genituram valet. Legumina fere omnia animalia intus gignunt, quæ ad eadem valent.

Animalia, quæ facile concipiunt, ad conceptionem valere;

C A P. XIV.

PRÆTEREA animalia, quæ facile concipiunt, ad conceptionem valere iudicantur, eaque animalia facillime concipere iudicamus, quæ non solum ex immisso in vterum semine, sed etiam vento concipiunt, vt quamplurima ab antiquis memorata. Equæ aliquot regionibus flagrant ardore coeundi, vt etiam si marem non habeant, assidua & nimia cupiditate fingentes sibi ipsis Venerem (cohortalium more auium) vento concipiant. Quæ Poeta licentius habet:

*Continuog, auibus vbi subdita flamma medullis,
Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illæ
Ore omnes versæ in Zephyrum, stant rupibus altis,
Exceptantq, leueis auras, & sepe sine vllis
Coniugis, vento grauidæ (mirabile dictu)
Diffugiunt.*

Varro: in Hispania, in Lusitania, ea regione vbi est oppidū Olyssippo mōte Tagro quædā è vento cōcipiunt equæ, vt hic gallinæ quæ solēt, quarum oua *hyponemia* appellāt: sed ex his equis, qui nati pulli, non plus triennium viuunt: mulier, quæ nō concipit, si equinum lac ignorans biberit, & mari quamprimum coierit, concipiet, ex Rhase & Alberto. Adeo coturnicum facilis conceptus, vt dicantur vento impleri, ex Nicandri Scholiaste. Athenæus refert ex Phanedemo, Delum insulam ab Achæis *Ortygiam* dictam, quod obseruati sint coturnicum greges è mari volātes, quasi etiam in mari cernerētur. Aetiuss pessum ad mouendū conceptū docet ex adipe co-

turnicis. Facillimi conceptus perdix: nam eo tempore, quo libidine incitatur, si cōtra marem steterit, aura ab eo flante fit prægnaans, immo voce marium vtero ingrauescit: si gestiant, ac libidine turgeant, volant quoque superne marium, effici idem potest, videlicet dum mas ipse fœtificum spiritum demittit. Aristoteles contra Ephesium, qui non sola spiritali conceptione præ nimia tentigine fieri posse dixerat, sic etiam Athenæus, Eustathius, Archelaus, Varro & alii: ob id ova perdicum si sorbeantur, fœcunditatem facere scribunt, & lactis copiam, ex Plinio. Gignuntur vultures aliqui sine concubitu, quum ardore concipiendi fœmina exarferit, vuluam ad Boream aperiens, comprimitur ab eo per dies quinque, quibus nec cibum, nec potum capit, fœtus procreationi intenta; quarum ova subuentanea ad escam, nō ad procreandum, ex Oro. Oua subuentanea et si reliquis volucris irrita, vulturibus fertilitate insignia; auerfæ Austro volant, vel ad Eurum, si ille spirat; & si ad ventum oris halitum pandant, spiritus venti influens ipsas replet, Varinus, & Ælianus. Gallinæ quoq; ova *hyponemia*, siue *Zephyria* gignūt; sic dicta, quod ex vento facta esse videantur, sine mare, ex vi turgentis vteri, & infœcunda sunt, ex Plinio; aut mutua fœminæ inter se libidinis imaginatione concipiunt, aut puluere: gallinam iugulant, & festucam lineo panno inuolutam intra annum condunt, eamq; consuunt, & elixant, & ius potui dant, ex Galeni Euporisto. Testudines montanæ vento implentur, quemadmodum coturnices, ex Nicandri Scholiaste: Hippocrates primo De morbis mulieribus, glandem, seu medicamentum subdititium describit, quod recipit testudinis marinæ cerebrum, & crocum & salem Ægyptium, vt aperiat vterum ad conceptum.

Quæ aliis plantis præstant, vt suos fructus contineant, ad partus retentionem valent; CAP. XV.

SVNT & fructus, qui super alios fructus appositi præstant, vt non cadant, vel adiuuent maturitati: hos non in concinna similitudine ad partus in mulieribus continendos valere, vsq; ad debitum tempus coniectamur. Palma suos fructus caprificatione maturat, ficus similitudine, dum mascula floret, spatham abscondentes, qua flores emergunt, protinus vt lanuginem, & florem, & puluerē comminet, super fructum fœminæ decutiunt; illa sic eo aspersu afficitur,

vt suos fruct⁹ nullo pacto amittat, sed cunctos conferuet, ex Theophrasto: nam omnium maxime arborum suos fructus amittit: ad hoc vitium caprificatio comperta est: dactyli recentes duo, osse exenterati, & infectoris cocci puluere repleti, deuoratiq; saepe à prægnantibus, abortum prohibent. Præterea *musa* eiusdem speciei ex Serapione, ad stimulandos concubitus valet; florem & fructum parit, dein erupta spatha prodeunt maturi fruct⁹, vt tætus in secunda. Perdit etiam ficus suos partus ante maturitatem inter omnes; ob id reperta caprificatio: Ex pomis añexis culices egredientes perforant ficuum cacumina, & in causa sunt, vt sui fruct⁹ perdurent, & maturerentur: ficus enim ad muliebria valet, vt diximus. Inueniuntur in quibusdam, inquit Plinius, sicut in marmore, centra, id est duritia clauo similis, inimica ferris, & quædam forte accidunt, lapide comprehenso, aut recepto in corpus, aut alterius arboris ramo: ferunt lapides ita inuentos, ad continendos partus esse remedio.

Plantæ, & animalia quæ facile pariunt, præstant ad partus facilitatem; CAP. XVI.

VIDENTUR facilitatis partus quandam imaginem plantæ illæ afferre, quæ supra folia fructus producunt, quasi mirando hoc opere Natura, confopitos mortalium sensus commoueat has plantas ad part⁹ facilitatem, & ad naturæ locos valere. Myrtacantha, siue ruscus è medijs folijs, ritu coccibaphicæ, hærentes singulis singulas baccas ostendit ruberrimas: cuius radix trita cum vino vuluarum purgationi & difficili vrinæ valet. Hippoglossum è medio folio, quali cauo aliud foliũ linguæ instar insitum, inter quæ baccula etiam rubra, rusci instar insit: in vteri affectibus magno datur iuamento. Brassicæ genus etiam supra folia cauliculum promit, suspiciendo Naturæ miraculo: eius cibo purgatio fœminis accedit; cruda si edatur, part⁹ mortuos pellit; vnde ex his facile parientib. prodesse poterit. In ilice coccifera è medijs folijs excrementa quædam, ceu globuli rubelli, eleganti nature opere visuntur, amicas cordi vires habet, cætera adhuc inexperta. Animalia, quæ facile pariunt, quæ non laborant mora in partu, homini præstât ad facilitatē partus. Vulgare dictum est, catas cum dolore concipere, sine dolore parere; nuper enixæ canes fugant, & saepe parturiètes per gradus, & scalas ædium expellunt, ex Aristotele: adeo facilem partũ præstant,

vt fel cati, præcipue siluestris, fœtum mortuum ex vtero extrahat, vt subtus suffiatur, mistum cum stercore nigro alicuius cati, ex Rase. Torpedo non oua, sed fœtus viuos ex ouis, quæ intus excludit. Hos in meru intra se recipit, & emitit, Aristotele auctore, & visa est torpedo, quæ fœtus intra se octoginta haberet: si capiatur, quæ Luna in Libra fuerit, triduoque asseruetur sub dio, faciles partus facit, postea quoties inferatur, adiuuat. Pastinaca non recipit suos partus, ob aculeum caudæ; & aculeus eius existimatur faciles partus facere; sic squalina, & galeus. Vipera etsi ouipara sit, viuipara est tamen ob partus facilitatem: eius occurus prægnanti abortum facit. Equa facillime omnium parit, ex Aristotele; cæteræ quadrupedes iacentes parere solent; at veto equa, quum tempus iam partum edendi appropinquauerit, erigit se, stanq; emitit partum: lien equi ex aqua dulci potus, eijcit partum, item vngulæ lussitus, aut fimus aridus, ex Plinio. Si quis surripiat oua anseri, ne incubet, pariet, donec rumpatur, ex Plinio; subdititium ad eijciendum mortuum fœtum valet: testam recentem, & adipem anseris terat, & apponat, ex Hippocrate. Lupi omnes intra decem dies pariunt, cuius causam fabulose ad Latonam referunt, quod totidem oberrantem diebus ex Hyperboreis Delum deduxerit sub specie lupæ: equa, quæ lupi vestigia presserit, abortitur: ob id mulier, quæ abortum fecerit insignificantes Ægyptij, equam pingunt, quæ lupum presserit: dixim⁹ carnes lupi panturis esas prodesse, ex Plinio.

Pulcherrime planta & animalia, ad pulchros filios generandos valent.

C A P. XVII.

HIS subnectere visum est, quomodo possimus pulcherrimos filios generare, scilicet si pulcherrimas plantas continuo pertractemus, edamus, vel nobiscum afferam⁹. Sed vt ad exempla accedamus. Palma pulcherrima planta est. Homeri iudicio, qui Phœnicie puellæ venustatē palmæ ramo assimilauit; tereti surgit, & procerotrico, coma omnis in cacumine, pulchritudine spectabilis, foliorū æqualitas, quæ quasi inuicem insurgere, & cōcurrere videantur, folia firma & semper durantia; nam neq; laurum, myrtum, neq; oleā, neq; aliam arborem earum stirpium, quæ folijs negantur spoliari, videmus eadem folia seruare, sed alijs defluentib⁹, alijs suppullulātib⁹: palma nullum abijcens folium, suis constanter semper ornat^{ur},

tur. In Syria & Ægypto balanos producit tanta aspectus iucunditate, ut tragemata omnia, bellariaq; præcellant, inter Phœnicobalanos eximia pulchritudine præstare, quos vocant *Nicolaos* Imperatoris Augusti cognomine, qui ex Nicolao iucundissimo, pulcherrimoq;, balanos hos pulchritudine præcipua, *Nicolaos* cognominari instituit. *Heliochryses* eximium aurei coloris decus, ad Solis radiorum repercussum coruscant lucem, & vegetam intuentibus vibrat, speciosam corymbi figuram ostendit: corymbacea umbellæ, multis è bullis extantibus⁹ circinata, aureoq; aspectu micantes, diuturnam gratiam aucupantur: ob id alijs amaranthon, ex quo Deorum simulacra coronarentur. Huius nominis Ephesia virgo coronauit Dianam primo. *Heliantem* vocat Plinius folio Myrti in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, persimilis floris. Spectandæ venustatis flos Croci est, filamentis aureo cruore nitentibus⁹, intenzi odoris, calyce cæruleo, pulcherrimi iuuenis Croci formam referens, cuius amore flagrans Smilax, mutata est in herbam sui nominis: nec aliud eiusmodi fabella Poetæ innuunt, quam venustam hanc, & flagrantem floris speciem. Pinus à vertice ramosa, eximiam proceritatis, folium capillamenti modo prætenue, longumque. Pytis puella, ut fabulata est antiquitas, perquam illustris, rivalis amore neci data, & in hanc arborem mutata. Non illepide Poetæ hoc in uolucro arboris eximiam formam demonstrarunt. Quid melle clarius, nitidius, & flauentius? quid myrrha & arbore pulchrius, & fragrantius? Narrat Plinius. *Heliantem* vocant in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus maritimis, folio myrti; hac cum adipe leonis decocta, addito croco, & palmeo vino perungi Magos, & Persarum reges, ut fiat corpus aspectu iucundum: ideo eandem *heliocallidem* nominari. *Hermesias* ab eodem vocatur, ad pulchros liberos generandos, bonosq;, non herba, sed compositio è nucleis pineæ nucis, tritis cum melle, myrrha, croco, vino palmeo, postea admixto theombrotio, ex lacte, bibere generaturos iubet, & à conceptu puerperas partum nutrientes; ita fieri excellentes animo, & forma, atq; bonos. Cotonea mala aureo melino colore speciosiora, ob id *chrysomela* Græcis, Maroni aurea mala dicta, præstantissimum odorem vibrantia, tenuibus incisuris crispata, tenuique lanugine pubescentia, circinata in orbem rotunditatis, quæ non solum visu voluptatem, sed odore salubritatem afferunt. Solon mandauit, ut sponsa

manducato malo cydonio in thalamum veniat, non, vt Plutarchus putat, vt prima salutatio iucunda, & non ingrata esse debeat, sed vt ex primo concubitu pulchri, & industrij filij nascerentur: si prægnans eo vescatur, industrium, & formosum puerum paritura. Plinius ait: Omnia iam virorū, & mulierum saluatorijs cubiculis includi, simulacrisque noctium conscijs imponi. Est & inter animalia pulcher lepus, ob id leporem Græci amoribus sacrum fabulantur; etymi argumentum quod λαγώς dicatur ἀπὸ τῆς λέγαν ἔρωτας, à verbo ἔρω, utroq; visum significante: vnde leporina carne, vescentes, formosi fiunt aliquot diebus, ex quo Martialis:

Cum leporem mittis semper mihi Gellia mandas;

Septem formosus Marce diebus eris.

Quum Alexander Seuerus Imperator quotidie in mensam lepuculos admitteret, datum vulgo subsannandi argumentum ex genere cibi formæ gratiam comparari. Extant versiculi:

Pulchrum quod vides esse nostrum regem,

Quem Syrum sua detulit propago;

Venatus facit, & lepus comesus,

Ex quo continuaum capit leporem.

Apulcherrimis plantis nostra commoda; à deformibus, incommoda prouenire; CAP. XVIII.

NE à plantarum pulchredine discedamus, monstrant & suo vultu vitia, & virtutes plantæ; & olim probauimus formoso corpori formosam animam, & monstrū in corpore, monstrum in anima esse. Omnibus in confesso est, conuenientē & proportionatam membrorum compositionē amplissimas virtutes sortiri; sic difformem, mancam, & distortā, vitia & imperfectiones. Plantarum cōsimiles vultus animorum habitum nequam, vel bonū esse rei plantariae consultissimos admonere; immo perspectius, sincerius in plantis perspicitur, quum non possint plantæ sibi faciem mangonizare, nec amplectendi, fugiendique virtutes & vitia electum habeant, vt homo. Sed quid per venustam, & inelegantē plantam intelligamus, aperiamus. Optima est plantarum figura, si altitudo latitudini respondeat, vel paulo maior, si radicum, florum, foliorum, & fructuū proportionata dispositio. Flores optime colorati, elegantis effigature, peramœni, ridentesque, vt maxima cum iucunditate spectan-

ſpectantium oculos ad ſe alliciant; id nobis argumentum præſtat, quam maximis pollere dotibus. Carø de braſſica criſpa loquens ait: Braſſica criſpa aſpectu & natura bona eſt. Adeo eſt elegans roſæ forma, vt ſi Iupiter vellet floribus Regem imponere, roſa inter flores regnum obtineret. Terræ eſt ornatus, oculus florum, plantarum decus, & pulchritudo coruſcans, Veneris conciliatrix: colore, qui roſis emicat, quid gratius viſitur aſpectu? Aliæ ſunt quoque Anacreontis Poetæ laudes. Ob ſuam pulchritudinem Poetæ Veneri dicarunt;

Sideris, & floris eſt domina vna Venus.

Philòſtratus Cupidini dicauit. Quid pulchrius lilio ſpectari poteſt? hortis, & viridarijs expedita planta, recto caule cõſurgens; in cuius ſummitate flores intaminati candoris, foliolis diſpolitis, ſtriatís & repandis, quaſi reſupinati labri, effigiè calathi exprimentes, è quorum medio crocea ſtamina educuntur, languido ſemper collo, non ſufficiente capitis oneri, è quibus effluuium emanat blandi, concupiti, & diuini odoris: ob eximiam eius pulchritudinem Græci *ἄνθος ἄνθων* vocarunt. Veneris volupe, & Iunonis roſa, è cuius lacte effuſo, Galaxia in æthere ſidereo candore viſenda, vt diuinam ei originem aſſignarint; Salomonis etiam folio inſidentis gloria conſpicuum. Iris amœna varietate, & colore, cœleſtis arcus æmula eſt; nam ita ſuũ florem depingit, vt opacæ nubis obice, Solis obuerſo repercuffu luminis pingatur in cœlo hians flos & alternans; frõdes in anſulæ ſpeciem curuantur, radice, nedum flore perquam olida, floris oræ ductiores, hiantesque: cuius multiplex variorum colorum miſtura, quæ in diuerſis plantis: in vnius duntaxat floris ſpectanda venit, vt non alijs cedat, ſed cum reliquis de venuſtate certet. Tanta eſt oleæ pulchritudo, vt Homerus, quum egregiam aliquam formam iuuenis depingere quærir, oleæ comparet, quæ humi lætitia, cœli clemētia niteat. Euphorbi à Menelao cæſi comparatur mors oleæ, ventorum vi deturbatæ; viri fortis quercui. Et in ſacra pagina, vbi neceſſe eſt ſpeciei meminiffe, olea commemoratur: *Quaſi oliua ſpecioſa in campis*. Nam virginalis pudoris ſpeciem quandam præfert, quarum dotes propemodum infinitæ, & immenſi commodi medicini. Contra quid ipſo aconito deformius? vt fingant Poetæ è ſpumis Cerberi canis, extrahente ab inferis Hercule; & apud Heracleam Ponti, vbi monſtratur is ad inferos aditus, gigni; cuius flores defor-

mi pallore tabescunt: ita atrociter interimit, vt nec remedium sit adhuc adiuuentum cōtra. Quid tetrius odore cicutæ? quid aspectu fœdus? cannabis folia grauitè olent, item anagyris, si quispiã fruticem commouerit, tetrum quendã odorem remittit; vnde adagium, *ἀνάγειν κινεῖς*, id est; *anagyris commoues*. Folijs mandragoræ virosus odor. Apocynum viticulis male olentibus fruticat, deleteriæ facultatis omnes. Quid mœstius ipsa cupressò? arbor suspensio eligenda, vt eam fingant Poetæ Diti sacram. Sic & sabina ipsa, ad dispergendos conceptus nata. Venenati fungi deprehenduntur colore extra luteo, intus plumbeo, aspectu barbaro, rancido habitu, huiusmodi caniculis, lurido per ambitum margine, aut summo pallescente labro. Causam naturalem ad demus, quod plantæ, quæ humidæ, calidæ, vel siccæ fuerint, hilari aspectu, & odoratæ sunt; at quæ frigidæ, humidæque plerunque insipidæ, inolidæ, & minus vesicæ; & quia incoctæ, sapores habent deteriores, & odores fœdiores, & humanæ naturæ contrarios.

Magna planta essetiarum virium, parua vero maximarum;

C A P. XIX.

SI recte meminerimus, quæ in humana Physiognomonia dixim⁹, homines vasti corporis, & membrorū, stupidos, timidos, insulos & imbecilles esse pronunciauim⁹; quum non possit Natura vires suas in tam maxima membra diffundere; è medio eos tollendo, quos reliquarum partium proportio comitatur, & sic minus mali significabunt. Sic parui corporis homines, calidæ, & vehementis operationis esse, vt in suo corpore vix capere queant. Eodem modo plantæ sunt, quæ cum maximam molem capiant, steriles sunt, & essetiarum virium; paruæ vero, vt radiculæ, & vix sensu apparentes, validarum virium. In arboribus enim, quæ magnis luxuriant brachijs, Natura quod tribuit magnitudini, dempsit virib⁹, vt in pinu, abiete, cupressò & palma; sic platanus, populus, ficus Ægyptia, & alia, quarum nullæ à scriptoribus narrantur vires, aut perpauce. Aristoteles Problematū libro quærit, Cur tenues radiculæ acutæ sint? soluitq; quod ampliores illæ spatio temporis longiori plenius cōcoctæ virescunt. Potest esse & naturalis causa: quæ humidæ & calidæ sunt, facile crescunt, & in operando fatua; quæ autem non crescunt, siccæ, & sunt in operado vehemētiores. Theophrastus inquit: quæ

locis

locis opacis, & afflatu silentibus sunt, proceræ, læues, & excelliores exsurgunt, contra vero, quæ locis flatibus & vento expositis; & apricis, vel raris, solutisque exeunt, minus tales euadunt. Incrementum enim profunditatis altitudinem vetat, & flatus exasperant, nodosque faciunt, tum solutiora, humidiora, imbecillioraque his locis conficiuntur; quia neque Sole, neque flatibus, vel frigoribus densitatem suscipere possunt. Plantas, quæ locis humidis exsurgunt, magnas esse diximus; quæ vero siccis, lapidosis, & Soli expositis, paruas, exsuccas ob alimentû & cœli situm, ob id validioris operationis, vnde vis operandi. Animalia parui corporis, ingeniosiora sunt alijs magni corporis, vt apes, araneæ, formicæ, phalangij, vt videri possit Naturam in viribus abundasse, vbi defecerit in corpore; sic paruæ herbæ, & semina in operando valentiora sunt, vt piper, sinapi, & similia, vt ad causas confugiendum sit, quas diximus in humana Physiognomonia. In locis siccis ligna contorta, & parua corpora, vt Æthiopes, qui blæsis pedibus sunt; magna corpora in humidis. Urbanæ arbores, quæ humidæ magnæ sunt; siluestres siccæ, & paruæ. Platanus celebrata in ambulatione Academicæ Athenis cubitorum xxxvi, vnus radice ramos antecedente. Nunc est clara in Lycia gelidi fontis socia amœnitate, itineri apposita, domicilij modo caua lxxx, atque vnus pedum specu, numerofo vertice, & se vastis protegens ramis, arborum instar, agros longis obtinens vmbri, & alia quæ de sua magnitudine tradit Plinius. Dioscorides ad inflationes valere dixit. Lotus præcipue domibus expetita ramorum petulantia, latissima exspatiantium umbra, & in vicinas domos sæpe transfilientium; nulli rami longiores, validioresque, aut plures, vt dixisse totidem arbores liceat; cortice pelles tingunt, nilque nisi astringendo profunt. Indica ficus exilia poma habet, vastis diffunditur ramis, quorum imi adeo in terram curuantur, vt annuo spatio infigantur, nouamque sibi propaginem faciant circa parentem in orbem. Intra sepem eam æstiuant pastores, opacam pariter & munitam vallo arboris, decora specie subter intuenti, proculue fornicato ambitu. Superiores eius rami in excelsum emicant, siluosa multitudine, vasto matris corpore, vt sexaginta passus pleræque orbe colligant, vmbrae vero bina stadia operiant. Foliorum latitudo peltæ effigiem Amazonicæ habet, fructus rarus, nec tabæ magnitudinem

excedens, viribus vacans, quæ à nullo saltem scriptore memorentur. Abies ingens arbor & excelsa, & larix, immo omnium arborum altissimæ, rectissimæque, nauium malis, antemnisque præferuntur. Amplissima laricum visa Romæ, Tiberij Cæsaris tempore in ponte Naumachiaro, fuit pedes cxx, bipedali crassitudine æqualis; quo intelligebatur vix credibilis reliqua altitudo fastigium ad cacumen æstimantibus: Abies admirationis præcipuæ visa est in naui, quæ ex Ægypto C. Principis iussu, obeliscum in Vaticano circo statutum, & cætera, quæ de eius vastitate tradit Plinius: ex ea resina resudat, quæ uis ad vulnera, psoras, & calculos valet. In herbis faba Ægyptia, cucumeres, cucurbitæ, & melones ingentis fructus, folij, vel radices, ad paucos, siue nullos vsus. In paruis vero herbis poterit quisq; videre ingentes vires, vt in pipere, sinapi, hyssopo, aristolochijs, centaurio paruo, ruta, mentha, origano, aconitis & reliquis.

Plantas, quæ saxa frangunt, ad frangendos in corporibus calculos, & dentes valere; CAP. XX.

DIXIMVS fructificandi modum plantarū, & remedia, quæ ex ijs nancisci poterant; superest contemplari loca, quib. profiliant, & modum; nam alia non nisi super saxa, suaq; vi ea frangere, & alia supra arboris ramos nasci auent; & quid ijs simulachris portendat Natura. Ad diros igitur renum, & vesicæ cruciatus, quum ea loca calculis turgent, cōmendatissimæ dotis plantas benigna & indulgens Natura donauit, satisque ampla demonstratione indicauit, cū crebris, & exiguis fibrillis lapides & saxa, in quibus nascuntur, quasi veruculo terebrant, vel validissimis cuneis scindunt, & aperiūt: vnde apud omnes ab insigni huius facultate, indice nomine, saxifrage vocatæ, quæ Græcis lithontriba dici possent, quasi lapidū terebra. Sed varia est saxifragūm tribus, quæ eiusmodi frangendi in renibus lapidem prærogatiua insigniūtur. Dioscorides; genus vnum, quod alij *saxifragon*, & *empetron*, Romani saxifragiam vocant, frutex furculosus in petris & asperis locis nascēs, epithymo similis, quod calculos vesicæ frangit. Plinius; Polytrichon vmbrosas petras, parietumque aspergines, ac fontium maxime specus sequitur, & saxa manantia; calculos è corpore mire pellit, frangitque; qua de causa potius, quam quod in saxis nasceretur, à nostris *saxifragum* appellatum crederem. Sunt & apud recentiores permultæ saxifragiæ: vna est *sænicu-*

259 fœniculaceis foliis, longioribus, exiguis & raris, umbellifera, & femine petroselinî, radice pastinacæ, quæ magnis saxis, montosis, & sterilibus arenis nascitur: frangendo calculo plurimum præstat. Est & aliud genus foliis terrestris hederæ, caule tenui, piloso, flore candido, semine nullo, radice grandinosa, pendula, qualis chelidonii minoris: decoctum ex vino renum calculos frangit, & vesicam abs-tergit. Tertium lapidicæ genus, frutex lignosus, contortus, crebris furculis, & subalbidis foliis, exiguis, oblongis, acutis, semine rubro, nascitur in vivis lapidibus, radix saxorum interueniis adeo depacta viuit, vt vix diuelli possit. Est & *pimpinella hircina*, saxifragiæ nomenclatura, à creberrimo radice vsu frangendo calculo, lotioque proliciendo; adeo facie similis pimpinellæ exit, vt eandem plane putes: nam non solum à viroso, & insuauis hirci odore sic dicta hircina, sed quod ea, adulti hirci sanguis, & carnes eximiũ sit calculosis præsidium: nascitur in petris, quas findit, ob id vulgo *petrisindula* dicta. Oreoselinum & *petroselinum* in montibus, & petrosis nascitur, vnde eorum nomen ex Dioscoride; pota calculos pellunt, quia eiusdem facultatis cum cæteris: ob id hirci sanguis, qui oreoselinum, & siler montanum ederit, ad conterendum in vesica lapidem valide effi-cax habetur. Oenanthe herba nascitur in petris: radix vesicæ vitiis medetur, ex Plinio: Ficus muris, & lapidicinis nascitur, easque mire frangit: vesicæ utilis & renum vitiis, ex Plinio. Helline, siue *parietaria* dicta, quia in parietibus, & lapidibus nascatur, super regula calefacta, vinoq; Cretico irrorata, & pubi illita, calculosis medetur. Mucus lapideus, qui super saxa nascitur, certissimo experimẽto ad frangendos calculos valet. Hyssopus, quæ nascitur in muro, mire calculos è renibus deturbat, cõfecto ex eo syrupo cum tantundem aquæ parietariæ, quem per decem dies ieiunus hauserit. Genista longissima radice est: nascitur in montosis & parietinis, vt per triginta pedes suffodiat. Mesue prodesse calculosis dicit. Adiantum nullibi frequẽtius, quam saxis riguis, petrosis, fontium, aut puteorum labris, vel asperginibus nascitur: Dioscorides calculos frangere dixit. Trichomanes eisdem locis, quibus adiantum, eademq; præstare potest. Asplenium siue scolopendrium nascitur in parietibus, saxisque siliceis: calculos in vesica comminuit, ex Dioscoride. Gerontopogon *saxifraga* plerisq; dicta, quod inter saxa gignatur, longa barba, foliis instar capillorum prælongis, ideo *petra barba* Romanis

nuncupata, à Nicandro *geranopogon*, hoc est, *barba senis* appellata, tragopogoni fere similis: renum vitiis, & vesicę succurrit. *Calcifragæ* Latinis, *empetron* Græcis, nascitur in marinis, haud temere alibi, quam nudo saxo: decoctū in aqua, vel tritum calculos frangit. Quæ fidem promisso huic quærunt, affirmant lapillos, qui sufferuefiant vnâ, rumpi. Fungus est in saxis nascēs, ab aliquibus *lyncurius* dictus, miro experimento frangendo calculo, quippe vmbra exsiccat, contritus, potusq; à ieiuno cum vrina veteri, ita renes expurgat, vt nunquam in eis calculi regenerentur; frequenter nobis vsque ad admirationem expertum. Eiusmodi herbæ quæ saxa frangere solent, mirifico Naturæ luxu, etiam nobis ostendunt, dentibus inditas, eos frangere, & funditus eiicere. Medici optimi, qui ex incommodo commodum nanciscuntur, si qui sunt in ore dētes, qui frangi, vel eiici possunt, vel eorum vitiis occurri, iisdem vtūtur herbis. Hedera sepulchra, ac muros rumpens penetransque, erosus dentibus inditur, qui frangi, rumpiq; postulant; proximis cera munitis, ne lædantur, ex Plinio. Gummi etiam quærunt in hedera, quod vtilissimum dentibus promittunt. Cedrus magna nascitur in montibus inter saxa: cauis dentium indita cedria, eos frangit, ac dolores sedat. Chamelæon in cliuosis tractibus, siccis, & maritimis nascitur: radix concisa, ac aceto decocta, scriptorio stylo feruens admodum, dentes frangit.

Animalia, quæ lapides vorant, ad calculos valere;

C A P. XXI.

160

VT saxifragæ plantæ in saxorum interueniis nascētes, se eorum succo patcentes, possunt & saxa, vel calculos in renibus & vesicis frangere; sic animalia quæ lapidibus vescūtur, interna sua natura comminuerē eos, & concoquere possunt, eandem vim sortiri, non est à ratione alienum argutari; videamus nunc si aliqua menti occurrunt exempla ex animalium historiis, & Medicorum, quæ hanc coniecturam certiozem reddere possint. Struthiocamelus ferrum deuoratum concoquit: lapides deuoratos in omaso prope reticulum asseruatos concoquit, ex Æliano: ventris cortex interior sumptus, calculū dissoluit ex R. Mose. Gallinacei arenas, & lapillos in gluuie sua deuoratos dissoluūt: ob id lapillos, qui in gallinaceorum vesica (ventre: nam vesica carent volucres) inueniuntur, conteri, & potioni

portioni inspergi aduersus calculos iubet Plinius. Columbæ lapillos vorant, & propter stomachi feruentiam concoquunt, vt & turrures: finus vltus ex mulso propinatus calculosis, facit, vt per vrinam excernantur, ex Galeni Euporisto. Corui, & cornices multiplici cibo vruntur, vniuersis feminibus & fructibus, ex Macrobio: in cornicum vetriculo sapius lapillos offendes, quos vorant, & coquunt: quorum finus inditus cauis dentium, eos frâgit, Sextus: ob id auguror & lapillos in velica rumpere posse. Passer Troglodytis, passerulus minimus, iuxta sepes & muros victum quæritans, animalculum hoc omnium auicularum minimum, ea excepta, quæ regulus appellatur, & breues volatus facit, naturalē vim omnino admiratione dignam habet ad calculos comminuēdos, hieme apparet, potest sale conditus seruari: crudus, & coctus in cibo acceptus morbum sanat, & ab eius vsu nunquā amplius ab ea affectione vexatur: eius puluis idem efficit, si de plumis in ollam cōiicitur, ac deinde, operculo addito vritur, animaduersione assidua habita, vt in cinerem reducatur, & ne in aeream exhaletur, aut vi ignis cōsumatur, exhibendus cum modico phyllo, aut pipere admisso, vt sapidi or fiat, ex Aetio, Ægineta, Philagrio & aliis.

Planta, quæ super alias plantas viuunt, docent quomodo earum virtutes extrahi possint; CAP. XXII.

Quemadmodum herbæ super lapides, ita & super arbores nascuntur. Sed quid per herbas super alias herbas nascentes, viuentesq; nobis Natura demonstrare voluerit, sedula vestigatione sciscitandū est. Natura enim, vt diximus, quū aliquid cōtra perpetuas suæ institutionis leges insuetū exhibet, nō fortuito, sed eximiū aliquod, & cœleste munus exhibiturā, latentesq; diuitias ibi te nō latere admoniturā, suspiceris velim. Nobis vero anxii animi, & mirabūdis, quid statuendū foret alternatib. nec potior, nec verisimilior occurrit ratio, minus alioquin aptiorem locū nacturis in vniuerso opere, quam hoc. Sed profecto paradoxum videtur, & cōtra Naturę leges sancitū, quod plantę abiq; radice viuere valeant, ac si diceret quispiam sine ore, aut ventre hominē viuere posse. Sed hæc in duplici differētia sūnt; aliæ vero sine seminio, & radicib. nata in alienis arborib. viuūt; eximium sane Naturæ opus, non tā raritate, quam specie visendum, vt viscum, muscus, lichen, & similia; aliæ

capillamentis, quasi clauiculis, & statuminibus finitimas plantas amplexantes, complexantesq; earum succum depopulatur, & melius alimentum nactæ, relicta suapte, qua adoleuerant radice, alieno fruuntur genio, vt non suis sedibus exemptæ, sed ibidem nata videantur, vt cassuta. Aliæ namq; alienis radicibus adnascentes, spuria proles, vt hypocistides, hippogenistæ; vel caudicibus, vt agaricum, fungi, gallæ super frondes; excrementitia quippe, sed aspectu perquam miro, & eleganti. Coniicio quod plantæ ipsæ terrestri succo, sæculentoq; viuere nescientes, expurgatori, ex imo ad celsiores ramos subrecto humore victum ducunt, vtpote aereo, & maximæ tenuitatis. Succus enim, vaporque viuificus arbori inlitus, per tempestiuos, & genitales Soles maturatus, subrectusq; per latentis trunci poros, & per corticis meatus illabens in plantam, purius, elaboratiusq; ministrat alimentum; nec aliis viribus eas polleere puto, quã iis, quibus subiectæ polleat plantæ. Id tamen inter eas discriminis, quod subtiliori, & penetrantiori vi sint, vt excoctam materiam vi caloris trans alembici syphones expirans vapor, exstillansq; vertitur in subtiliores, & limpidiore latices: ob id cõsulto fiet, si quid thymi, aut alterius plantę esu, vel vsu medico imbecillioris, & nauseabundæ naturæ ægroto propinandum sit, è cadyra euulso furculo, thymo vel aliis plantis iniecto; nõ multo intercepto tempore, viuens illa, & ex ea humorẽ hauriens, ægro exhibens, voti fiet compos. Hæ plantæ *parasitica* dici possent, quod semper aliena victitent quadra. Cassuta quum suam sedem non habeat, in aliena viuít; numerosa citrorum cæsarie implicat astates herbas; vbi se super thymum implicauerit, illi radicula exarescunt, alimentum vberius nacta, multis osculis, quasi synastomosice eius succum depopulatur; vnde proprias vires nõ habet, sed è sinu cuius vernaculum ebiberit humorem, eiusdem parentis ingenium refert; vnde eiusdem thymi facultates refert, sed purgatiore, penetrantioresq; ob id Galenus, valentius, quam thymũ atram bilem excernit. Item circa Tempe Thessalica, quæ *polypodion* vocatur, & quæ dolichos, ac serpyllũ, oleastro quoq; deputato, quod gignatur, vocant phaulos; quod vero in spina fullonia, hypopheston, ex Plinio. Viscum in quercu & terebintho nasci dixit Theophrastus; & Dioscorides robore, ilice, siluestri pyro, pinu, abiete, Plinius; nobis visum in amygdalo, castanea & sorbo. Diuersis valet facultatibus, præcipue iis, qui-

is, quibus pollēt subiectæ arbores. Galenus; ex plurima aerea qualitate, quia ex elaboratori succo subiectarū arborū viuit. Polypodium quia potissimum vetustissimis arborū caudicibus & præsertim quercuum nascitur, ob id maxime exsiccat, vt quercus, sed magis extenuat, quia tenuiori succo viuit. Prætulit Mesues illud, quod in arborum caudicibus gignitur, quā illud, quod solo, aut muscosis lapidibus innascitur; nam suo incocto humore ventriculo nocet. Muscus è variis arboribus dependet; Dioscorides cedro, populo, quercu; Galenus picea & larice nasci dixit; optimum cedrinum, minus populneum; quia cedrus refertior est viribus populo: & in Italia melior qui in larice, quia astringentibus arboribus nascitur, astringentis est virtutis, quam in populis, quum astringendi vim inualidam habeat; qui in cedro reperitur, digerēdi, & emolliendi facultatem habet. Lichen nascitur in petris, vt muscus arboribus, vt *petreus muscus* dici possit: Galenus exsiccanti, & abstergenti facultate polleere dixit, quod petræ siccitate viuat. E mediâ cisti radice, hippocistis, velut infixâ pullulat, & si cisto vis astrictiora, hippocistis astringētior, atq; siccantior, orbanche æmula, fungosa sobole. Agaricum caudicibus arborum innascitur, & præsertim laricē, vires laricis habet, & cedri, quibus frequētius adnascitur, vel quercus: Galenus ex substantia aerea constare. Eiusdem etiam conditionis, & qualitatis hedera, fungi, & similes, quos diximus.

In mundi locus, vbi aliquod malum, ibi & remedium nasci;

C A P. XXIII.

DIXIMVS consideranda esse maxime loca, in quibus plantæ nascuntur, scilicet saxa & arbores: nunc prius quā ex his locis discadamus, inter cætera, aduertendum, considerandumq; à Naturæ rerum vestigatoribus, vt eis secreta pandantur, ex luculenta ipsius benignitate loca cōsiderare: nam vbi malum aliquod vel morbus, ibi & proxime à Natura remedium opportunum exhibetur. *Vbi fuit culpa non desuit gratia.* Orpheus ad id:

Ipsa terra nigra multisonis hominibus

Generat malitiam, & doloris auxilium vtriusque,

Terra quidem reptilia generauit, genuitq; super ipsa auxilium.

Nunc in locis ostēdemus, nā de herbis & animalibus iam diximus. In quibus enim aliqua fuerint perniciosā & exitialia, non longe ab iis remedia absunt, ne longius à nobis sint emendicanda. A mundi

locis incipiemus : nam si aliqua fuerint, in quibus lues, aut morbus aliquis grassatur, remediis non destituta esse ne ambigito. In occidentali India passim omnes venerea lue corripuntur, estq; peculiare earum insularum malum, vbi nullā aliam, quam folius guaiaci ligni opem adferentes, sese ab huius morbi noxis vindicant, huic ligno nō rebellans vitium cedit. Africa serpentum feracissima, vbi *scorzonera* vocata nascitur, & aromata, quorum vsus aduersus serpentes. Melitæa Italiæ insula, serpentum abundantissima, nascitur ibi lapis aduersus earum venenum. In Thessalia serpentes tanto numero generantur, vt nisi à ciconiis perimerentur, incolas excedere, & tota regione migrare coegissent; quo circa honos tātus in Thessalia est ciconis, vt eas occidere sit capitale. In Agio copia serpentum nascitur, contra est illis aduersus scorpiones pugna, vt cū scorpionem viderint, insurgant in eum, & interimant. Pado innascitur succinum, annexæ caulæ videtur causa, hodieque transpadanis agrestibus scæminis monilium vice succina gestantibus, & maxime decoris gratia, & medicinæ, quando tonsillis credatur resistere, & faucium vitiiis, vario genere aquarum iuxta illos infestante guttura, ac vicinas carnes, è Plinio. Magno mari marinum leporem nasci ait Ælianus, ad quem si quis manum admouerit, aut bacillo tetigerit, perit, ac si basiliscum tetigisset: radicem ad idem mare nasci ferunt, haudquaquam vulgo ignotam, quæ animi defectionibus illius, qui sic affectus fuerit, medetur: naribus enim admota, facit, vt reuiuiscat, & recreetur; si negligatur, tam robusta pernicie prædita, vt ad mortem vsque morbus procedat. Achates lapis nascitur in Sicilia, iuxta fluentia eiusdem nominis; utilis est contra ictus scorpionis, & cum eo scorpionum pestis exstinguitur. Leontophonos herba nascitur vbi leones maxime in homines scæuiunt, quem occidit. Dryinus serpens sub quercus radicib. nascitur, fructus ex omnium glandiferarum arborum genere, & tusa radices contra illius ictus auxiliantur, ex Dioscoride. In Apulia genus phalangii viget, *tarantula* vulgo dictum, cuius morsus perniciosissimus; nascitur & ibi copiosissimum frumētum in quo & cantharides oriantur: Nos hac contemplatione imaginari sumus, tres, vel quatuor in potu datas, succuri posse ab eo demorsis; nec sefellit experientia; nam verū contempertum est periculo facto. In Æthiopia gens, ore concreto, & naribus carens, vno tantum foramine spirans, quod auenæ calamo trahit,

trahit, & grano eiusdem auenæ sponte nascentis, ad vefcendum vtuntur: ex Plinio. Ad extremos fines Indiæ orientalis, circa fontem Gangis Astomorum gens sine ore, halitu tantum viuens, ex odore, quem naribus trahant tantum, radicum, florumq; vario, & siluestrium malorum, quæ terra fert abunde, & secum portant longiori itinere, ne desit olfactus, ex Plinio.

Tempore, quo necessaria sunt, plantas naturam producere, & primo de vere; CAP. XXIV.

VT loca, ita etiam tempora suis remediis non destituit Natura, vt illis morbis occurrî possit, qui eo tēpore oriantur: vnde solertes arcanorū exploratores non leue principiū nancisci poterunt ea inuestigandi, quum tēpus diligenter obseruauerint, quo res Natura producere solet: nam si alio tempore, quam necesse fuerit, ¹⁶³ produceret, frustra id ageret. Idem tempus morbi, & plantæ considerando, quæ eo tempore nascuntur, vel vegetant, non leui coniectura ad eos valere arguemur. Quod videtur Plinius animaduertisse, inquit: Quædam quoq; animalium remediis nascuntur locupletati diuinitate ad gerenda præsidia; vt non sit mirari satis ingenium eius, disponentis auxilia in genera, in causas, in tēpora, vt aliis proffit atq; aliis horis, diesq; nullus prope sine præsidis reperiatur. A vere, anni initio, incipiemus. Theophrastus loquens de floribus anni toto tempore nascentibus, ait: Florum prima viola alba se ostendit, emicat vbi cælum clemētius, statim enim nondum hieme exacta, vbi vero immitius, postea. Vere nonnūquam cum viola alba, aut paulo post liliū exit, & quæ viola flammea vocatur; hæc cæteris omnib. quibus coronari vtuntur, longe præcurrunt. Post hæc narcissus sequitur, vitiflora, & nigra viola; è siluestribus aurelia, & genus fremii, quod *limonium* vocant, & pugio, & hyacinthus. Rosa hæc serior est, nouissima quidem erumpit. Hippocrates in aphorismis morbos enumerat, qui vere prouenire solet. Vere quidē furrotes, melancholiæ, morbi comitiales, sanguinis profusiones, angina, grauedines, lepræ, tussēs, imperigines, alphi, pustulæ vlcerosæ, tubercula, & articulorū dolores accidūt. Vere sanguis crescit, vigetque; rosa eo tēpore florescit, flos sanguinem expurgat, quo maximo vere indigemus. Melancholiæ verno tempore fiunt, non q̄ eo tempore generētur, sed quod hieme procreatæ, ac corpore delitescen-

tes, veris caliditate diffusæ, melancholiam, & furorem pariant, Bætonicæ folia hausta ad melâcholiam valent: datur & maluæ succus potandus melancholicis, & infanientibus vtiliter sex vnciarū pondere. Buglossi vis magna ad melâcholicos effectus; eius decoctum ex vino propinandum. Melissophyllon atrabiles vapores à spiribus eiicit, & sanguine, ex Auicenna. Comitiales morbi etfi verno tempore deteguntur, hieme generantur, propter pituitam è capite natam, ac vere commotam, diffusamque. Populi nigra semen potum ex aceto comitialib⁹ vtile est, quod vere fundit. Bætonica medetur comitialibus ex aqua pota; sic plantago, sinapi, scilla, coniza, vitis alba, nigra viticulæ, quæ primo partu erumpūt; achillis altera ex oximelite pota, caryophyllorū flores, galangæ succus, heliochrysos. Ad tonsillarum inflammationes morus valet; purpureæ viola ad anginas. Cutis vitia emendat, & lepras tollit thapsia, narcissus, vitis siluestris, bryonia, lupinorum decoctū, lapathum, xiphia. Ad lepras, vlmi folia, brassicæ, sinapi, nasturtium, ranunculus, ex Galenno, & lilium. Impetigini, & serpentibus vlceribus rhamnus illinitur, plantago, gētiana, scabiosa, lupulus, & narcissus. Tussi medetur tussilago, dracūculus, asphodelus, scilla, marrubium, helxine, hyoscyamus, bryonia, phu, & arum. Nascuntur vere etiam arbores & herbæ, quæ serpentum moribus medentur. Fraxinus contra serpentes, succo expresso ad potum; & imposita vlceribus, opifera, ac nihil æque reperitur; tantaque est vis, vt ne matutinas quidem, occidentesve vmbas quam sunt longissimæ, serpens arboris eius attingat, adeo ipsam procul fugiat; si frōde ea gyro claudatur ignis & serpens, in ignem potius, quam in fraxinum fugere serpentem. Mira Naturæ benignitas, quæ priusquam hæ prodeant, florere fraxinum, nec ante conditas folia dimittere voluit. Miraculum est dracunculi exeuntis à terra ad primas serpentum vernationes, rursusque cum eisdem se condentis in terram: nec omnino occultato eo apparet serpens, vel hoc per se satis officioso Naturæ munere, si tantum promoueret, tempusque formidini demonstraret, ex Plinio. Signa sunt tot herbæ, & arbores, fruticesq; ab emerſu earum ad latebram vsq; vernantes, & vel fraxini tantum folia, nec postea nascencia, nec autem decidentia. Arididore, cum ci ematur, serpentes, & priuatim aspides fugantur, aut inebriantur, vt torpentes reperiantur. Trifolium asphaltites, immo tradunt totius fruticis, radice,

radicis foliorumq; decoctum, fotu dolores eorum finire, quos serpentes percusserint; qua autem aqua sanatus quis fuerit, si ea quippiam alius foueatur, qui vlcus habuerit, perinde afficietur, vt à serpente demorsus. Dracunculum habentes, serpentes fugiunt. *Abrororum serpentes nidore, & substratu fugiunt. Sic pulegium, organum, rubus, chondrilla, anagallis, ferula, aparine, anchusa, echium, coniza, marrubium, nasturtium, serpillum, melanthium, heliotropium, elaphoboscon, fœniculum, ampeloprason, allium, beta, heliochryson, herba sacra, papauer, eupatorium, asphodel^o, lili-um. Sic oxylapathum ad scorpiones, malua ad phalangios, & vesparum ictus.*

Quæ æstate nascuntur planta, ad æstatis morbos valent;

CAP. XXV.

ÆSTATE febres continuæ, & ardentes (idem Hippocrates) & tertianæ plurimæ, & quartanæ; vomitiones, & alui profluvia, lippitudines, aurium dolores, oris exulcerationes, genitaliū putredines, & sudamina accidunt. Hi præsertim morbi ex flaua bile ortum habent, quæ æstatis tempore coaceruatur in corpore. Herbas, quæ flauam bilem educunt, & quæ æstate vigent, enarremus oportet, ad quod maxime Natura intendit. Aloe æstate succum emittit, colligiturque; Galenus biliosarum affectionum optimum pharmacum esse dixit. *Thlassi* Iunio fert semen, quod vtrinque bilem extrahit; eodem modo lychnis, androsæmon, ricinus, lacteus succus incisi thapsiæ caulis, tithymalorum, & lathyrus succus, qui æstate extrahitur, cucumis agrestis, sambucus, ebulus, heliotropium. Sic florescētis absinthii ramuli biliosos ventris humores per inferna egestionem propellunt, ex Galeno: idem herba & flore organū. Ad tertianas febres & quartanas trifolij asphaltites terna folia, & quaterna, hipericum, sacra herba, heliotropiū, portulaca, centaurium minus. Ad alui fluores valent chondrillæ succi, anethi, orchidis Serapidis, althæa, alismæ, polygoni, clematidis, lagopi; anchusæ, phœnicis, iunci seminis, papaueris nigri, verbasci, vix austeræ, virgæ aureæ, mespili, sorbi, pyri siluestris; oculorum lippitudines sanat portulaca, plantago; oculorum distillationibus conferunt pini genera, fœnum Græcum, vinum austerum, in quo ophioglosson fuerit coctum, eupragia. Aurium doloribus valet populorum succus

instillatus, salicis, betæ, vtriusq; dracunculi, porrum cum lacte, organum, melilotus, peucedanum, aparine, marrubium, canabis, polygoni, helxinæ, hyoscyami, hortensis solani, maluæ, & sambuci.

Ad humanam naturam refrigerandam, humida æstate Naturam genuisse: & herbas ad Veneræ alacritates; CAP. XXVI.

GALENS Naturam humidos fructus, & aquosos æstate genuisse dixit, vt eorum pulpa internam hominam naturam refocillet, tunc Sirij caloribus languescentem. Theophrastus humida plerunque æstate germinare prodidit, inquit: Quæ autem contrarijs temporibus germinant, his nonnulli causam humiditate, caliditateq; assignant; frigida enim æstate, calida hieme germinare autumant, vt vtraq; natura conuenienter temperata vtriq; tempore sit. Ita enim Clidemus censet: haud igitur male id quoq; asseritur, sed paucitatem, & debilitatem, & si quid aliud in causa sit, adijcere decet. Producentur æstate melopepones, qui pro temperamento humectant, ac simul refrigerant, generantq; in epate aquosum sanguinem, qui flauæ bilis feruorem, & malitiam coerceat. Altera species non solum refrigerat, sed è suo semine extractus cremor febrientibus, vtiliter propinatur. Cucumerum etiam frigida, humidaq; temperies, & aquea substantia: si febricitanti infantulo paris longitudinis coaptatos cucumeres dormienti accommodaueris, & quasi condormire feceris, statim sanabitur; nam calores omnes febriles in cucumeres transibunt, ex Quintiliorum scriptis. Sunt & anguriæ eiusdem familiaris; animo deficientibus propter calorem iuuant. Cucurbita humidæ & frigide qualitatis, esu humida est, & sitim propellens; maxime omnium humidorum ciborum humidum corpori præbens alimentum: eius ramenta infantibus contra capitis ardorem, quem *syriasm* vocant, incipiti illinitur; succus ex ramentis aurium doloribus auxiliatur, adustiones cutis in ardenti febre illitu adiuuat; folia recentia illita muscas arcent; oleum ex eis paratum ad renum calores extinguendos, & capitis dolores, ex ardentibus febribus extortos. Lactucæ natura refrigeratrix est, & æstate nascitur, sitim extinguit. Mora præsertim alba æstatis principio corpus humectant, & si frigida assumantur, refrigerant. Pruna omnia frigida, humidaque, sed quæ dulcia, minus frigida. Sunt & aquosi fructus quamplurimi, vt pruna, mala, persica, pyra, ficus, vna, & similia, quæ non nisi ad humectandum à Natura, vt diximus, generata. Æstate quia viri ad Ve-

nerem languidiores, herbæ nascuntur Venerem adiuuantes. Scolymon Venerem stimulat in vino, Heliodo, & Alcinoo testibus, qui florente ea, cicadas acerrimi cant⁹ esse, & mulieres libidinis auidissimas, virosque in coitum pigerimos scripsere: veluti prouidentia Naturæ hoc adiuumento valentissimo, ex Plinio. Sunt & alia, quæ frequenter æstate proueniunt, quæ ad eadem valent, eruca largius sumpta, dracunculi maioris radix, asphodeli, nasturtium, porrum, bulbi decocti, manducatiq; vrtica, gladiolus, menthæ succus, pastinaca erratica, testiculi, satyrij, horminû, fraxini semê, dauci, mala infana elixa, largo pipere deuorata, cicera in cibo data, rapû, sifer, cinaræ, ferulæ corculû, & similia multa alia, quæ longû esset recêfere.

Æstiuo tempore herbas nasci ad canis rabiosi morsum, qui tunc in rabiem agitur; CAP. XXVII.

ADVRENTE siderei canis æstu, in feram rabiem aguntur canes, multas tunc temporis prouida Natura opportunas herbas producit, quibus eiusmodi morbo tam perniciali occurri possit. Alyssum æstate prouenit: contusa in edulio rabiei canum medetur, ex Dioscoride. Galenus; hanc sub caniculæ æstu colligere oportet; exsiccata cõtundi, cribrari, & teruari, ne diffletur, & ob id nomen *alysson* dictum. Ad victus rationem comendat Dioscorides alliorum, porrorum, & ceparum cibos, quæ tunc temporis vigent, & terra eruuntur. Aetius commendat ad id fœniculum, scandicem, & cichorium agreste, palustrê asparagum & hortensem, & agrestem rumicem. Auicenna pro deiectionis medicamētis vtitur vtroq; veratro, epithymo, sena, fumaria, & thapsia. Panax valet contra bestiarum morsus, quæ in rabiem efferantur, sic & ballotes. Pulegium olfactu capita tueri contra frigorum, æstusue iniuriam, & à siti traditur, neque æstare eos, qui duos è pulegio fureculos impositos auribus in Sole habeant, ex Plinio. Pfyllium æstate floret, vigetque; fama est, si virens domum importetur, non sinere in ea pulices gigni. Sic & coniza, quæ suffitu, & substratu culices abigit, & pulices necat. Cucumeris siluestris radix, aqua marina rigata, melâthiû aqua maceratû, cuminum siluestre tritû, & aqua mistû, populi nigra folia, & tribuli, ex Pamphilo. Abigit culices nigella suffitu. Si canabis humidæ ramum florentem iuxta te pones dormiturus, culices non te attingent; fugantur origani & aceti odore, ex Democrito. Foliorum

fambuci decoctum, muscas respersum fugat, ex Beritio. Siluestris item cucumeris succus in lectis positus, cimices fugat; sic capparidis folia olio dissoluta; sic staphydis siluestris acetabulum, ex Didymo.

Quæ nascuntur autumnò plantæ, ad eiusdem temporis morbos valere;

C A P. XXVIII.

266

HIPPOCRATES de autumnì morbis loquens ait: Plurimi morbi autumnò fiunt, febres quartanæ, atque erraticæ, lienes magni, aquæ intercutis, tabes, vrinæ stillicidia, leuitates difficultates intestinorum, coxæ dolores, anginæ, asthmata, ilei, morbi comitiales, furores, & melancholiæ, quia tunc atra bilis præualet, ex qua eiusmodi morbi oriuntur; ideo ad eius euacuationem accingemur. Niger elleborus tempestiuus fit autumnò, intempestiuus vere, ex Theophrasto. Dioscorides atram bilem, flauamque ex toto corpore deorsum trahit, ideo febribus circumcurrentibus, & diuturnis propinatur. Epithimum melle haustum, valentius cæteris medicamentis atram bilem excernit, efficax ad morbos cerebri, melancholiam, epilepsiam, & lienis affectus, æstate florens. Mandragoræ succus duobus obolis ex vino potus, vt veratrum, per vomitionem atram bilem extrahit: æstate extrahitur succus, sic & origanum potum in aqua mulsæ. Pulegium æstiuo solstitio florens, sparthium, ocymum, melissophyllon. Lienosis medetur vrticæ semen cyclamini radix, capparidis potus, rubiæ, semen xyridis, periclymeni, anchusæ decoctum, aristolochia, bryonia. Comitibus prodest papaueris spumei semen, quod æstate colligitur. Hydropicis cucumeris siluestris succus, bulbi, qui æstate vigent, ricini grana, sic & scillæ delinctus ex melle.

Hieme nasci plantas, quæ hibernis morbis valent;

C A P. XXIX.

PLEVITIDES hieme veniunt, ex Hippocratis traditione, pulmonis inflammationes, lethargi, grandines, raucitates, tussès, dolores pectoris, laterum capitis vertigines, & apoplexiæ. Hoc tempore pituita abundat, opera danda, vt primo ea euacuetur. Iridis radix pituitam purgat, quæ hieme suffoditur; sic cyclaminus, quam tunc vigere ostendunt flores, aloë, daphnoides, quæ hieme viret, Thymelæa & chamelæa eodem vigentes tempore. Comitibus datur bryonia, &

nia, & vertigine laborantibus, hieme sub terris vigens. Ad tussim iris efficax, iuniperi bacca commodissime bibuntur, autumno maturantur, hieme durant, cedrides etiam. Sicca ficus veteri tussi, diurnis que pulmonum vitijs medentur. Tusilago hieme virens, radícula, asphodelus, allium, scilla, quæ hieme asseruantur suspensæ. Ad humanam enim naturam excalefaciendam hieme calida gignuntur. Theophrastus eos fructus hieme produci dixit, qui calidi sunt, nam ex Cleodemo, hieme calida generari autumauit. Sero maturantur fructus, quibus lignosa pulpa prædura, vel qui lignoso septo, numero quoque putamine continentur. Ad hæc quibus succi pingues, aut quibus sicci fructus, parumque humoris habentes. Quæ perpetuo virent, fructus sero perficiunt: frigiditas enim, & siccitas, & multitudo, & terrena concretio, confici & maturefcere quam difficillime possunt, vt pyrorum siluestrium, & glandium. Quia hieme stomachus calidior, ideo pingue, & durioris concretionis conficere potest. Raphanus hieme prouenit, & excalefacit. Sifer etiam excalefacit, rapum siluestre, & satium, napus, pastinaca vtraque, satia & siluestris. Bulbi etiam hieme deuorantur, quum vere in caules exeant.

Plantæ, quæ pluries, aut diutius florent, ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt; CAP. XXX.

SI vera sunt, vt vera esse censemus, quod earum plantarum, quæ sero tempore florent, aut vigent cum morbi grassantur, necessarius sit usus; sequitur verum esse, quod bifloræ, trifloræ, multifloræque ad eos morbos valent, qui pluries eueniunt, nec statum habent tempus hominem inuadendi. Theophrastus ocimum per partes florere dixit, vnde fit vt diutius floreat; sic heliotropion, & cichorium. Caltha est flore luteo, emicat singulis mensium Kalendis, qua dote verisimile est sic nominatam *kalendulam*, quod omnium mensium kalendis flore comperiatur, atque hinc fit, vt aliqui *florem omnium mensium* appellent: cuius flos è vino potus, cit menses, secundas etiam mirifice educit, & arida suffitibus admota, sexcentis feminarum periculis factis. Senecio diutine floret, cum primum senescit, alius atque alius subnascitur: idque per totam hiemem, vereque assidue vsque ad æstatem factitatur, vt ex Theophrasto habetur: apud nos vocitatur *flos cuiusque mensis*: hæc herba remorantes men-

ses ciere solet. Picris toto anno floret: mulierum purgationib. decocta in aqua adeo prodest, vt emortuos partus extrahat. Rosmarinum coronarium bis in anno floret, vere & autumnno; nostris autē regionibus continuo fere florere videmus, & præcipue vbi annus indulgentior est: ex Arabum doctrina menses ciere nouimus. Terni florum prouentus spectantur in scilla; pancratium eius species in vino bibitur propter menses ciendos. Asphodelon bis anno florere memorat Nicander in suis Theriacis: pota radix mēstruis prodest. Iberis semper floret, valet diuturnis ischiadicis doloribus.

Perpetuis folias plantas ad eos morbos valere, qui omni tempore humano corpori possunt euenire; C. A. P. XXXI.

DIXIMVS stirpes, quibus folia cadunt, statis temporibus, & opportunis folia, fructus, & semina proferre; veniunt subnectenda perpetuo virentia ijs morbis opitulari, qui omni tempore euenire possunt; nec ab re à natura factum, vt quibus temporibus eis indigeamus, ad manus illico habere possimus. Pinus hepaticis, ambustus, & vlcerebus summum corpus occupantibus prodest, suffitu partus, & secundas eijcit, aluum listit, vrinam mouet, inflammationes lenit, dentium dolores mulcet, vulnere ab inflammatione vindicat. Lentiscus ad sanguinis reiectiones, dysenterias, & ruptiones sanguinis è vulua valet, fracta ossa ferruminat, decoctū caua explet, vrinam pellit. Cupressus vrinæ difficultati, & narium polypo medetur, scabros vngues eijcit, hernias reprimat, vulnere conglutinat, sacris ignibus, carbunculis, & stomacho fert opem. Iuniperus ad inflammationes, & tormina valet, ruptis, conuulsis, & vuluæ strangulationi subuenit, & lepris. Laurus vuluæ, & vesicæ vitijs, & vesparum ictibus auxiliatur, & scorpionum, ad neruorum lassitudines, & calculos, & partus eijcit: valet cōtra tonitrua & fulgura; ob id oportebat nobiscum semper viuere, vt ab ijs nos tutos redderet. Myrica ad morbum regium valet, vrinas inhibet, dentium doloribus, mulierum fluxionibus, phthiriasi, lendinibusque prodest, & anhelosis. Aquifolia ad articulorum duritiem, ossa fracta ferruminat, & aduersus hiemis fulgura, & veneficia arcet, ex Plinio. Scilla, herba facta, thamnus & similia, diutius asseruata viuunt, vt domi appensa, eam ab omni veneficio tueantur. Olea, oleaster, & phyllirea, ignem sacrum, vlcera serpentia, sordida & depascentia, carbunculum, cur-

tem euulsam, sanguinisq; eruptiones sanat, cœliacis, oculorum vi-
 268 tijs prodest; ad furfures, scabiem, scabros vngues, gingiuas, & pu-
 tredines præstat. Laudanum ora venarum aperit secundas deijcit,
 vuluæ damna sanat, cit vrinam. Palma vulnere glutinat, stomachi-
 cis, dysenterijs, vesicæ vitijs mire valet, ad calliblephara, corporis
 excrescentias; vulnere ad curationem producit, luxatos artus com-
 mittit. prodest præcordijs, renum, viscerum, & vesicæ vitijs. Myr-
 tus contra ægylopos, & crapulam valet, sedis & vuluæ vitijs, purgat
 furfures, & vlcera capitis emanantia; ossa ferruminat, testium in-
 flammationem, cardiacorum sudores cohibet, paronychijs, & pre-
 rygijs medetur. Siliquæ vrinam ciunt. Præstantissima citriorum vis
 contra venena, oris halitum commendant, ventriculum roborant,
 contra pestis contagia & pestilentes febres valent. Hedera ambu-
 stis, dysentericis, lienosis, & omni vlcerum generi, & cutis vitijs
 prodest: conceptioni inimica, menstrua & partus extrahit. Aristo-
 lochia pota, menses, partus, & omnia vuluarum vitia eijcit; singulti-
 bus, suspirijs horroribus & conuulsis prodest; aculeos, spicula, &
 ossium squamas extrahit, putrida vlcera exest. Perpetuifoliæ plan-
 tæ etiam alopecias sanant. Quia capitis decor omni tempore amit-
 ti potest, oportebat plantas eas, quæ illi succurrere debuerant perē-
 nes esse, vt tempore opportuno succurri possit. Præterea si ad si-
 militudinem referre licet, diximus frondes capillis proportionem re-
 spondere; & ad perpetuandam capillum perpetuifoliæ plantæ ne-
 cessariæ erant. Myrtus fluentes capillos cohibet, palma vero palpe-
 brarum defluuia, laudanum, aloë, abrotonum alopecij accomo-
 dantur, ex Galeno: adiantum, & eiusdem generis trichoma-
 nes, siluestris olea capillum capite euulsam cohibet, &
 glutinat: olea ad capillos, & caluitiem va-
 let, ex Auicenna.

IO. BAPTISTÆ PORTÆ

NEAPOLITANI

PHYTOGNOMONICORVM

LIBER VII.

PROŒMIUM.

AM ad plantarum mores superuecti sumus, (etsi plantas mores habere neget Theophrastus) tertium nostræ partitionis membrum, quod initio sponderamus. Græci tamen dicunt; etsi in animalibus perspectius dignoscuntur, in plantis obscurius, inuentuque difficilium admodum: unde ex animalium, plantarumque moribus ut ut sint, multa ad mortalium mores, vel propensiones emendandas demonstrabimus. Sed animum inclinare duplici modo intelligere possumus; vno, quo ad metum, hilaritatem, tristitiam, & alias eiusmodi passiones; altero quo ad amorem, odium, honorem & similia inclinatur. Ad tristitiam, hilaritatemque, moueri hominem posse fatentur omnes, quippe medica vi, qua præstant herbae, alteratur corpus, ad cuius alterationem commouetur & anima. Hoc modo admonet Theophrastus hominem posse mente moueri, alienarique, & contra. Plinius tradit rationem subtilitatis immensa à Platone descendente, corpusculis rerum leuibus, scabris, angulosis, rotundis, magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus: ideo non eadem omnibus amara, aut dulcia esse. Sic & in lasitudine proniores esse ad iracundiam, & in siti. Ergo & hæc animi asperitas, seu potius animæ, dulciore succo mitigatur. Lenit transitus spiritus, & molliores facit meatus, ne scindant euntem, redeuntemque. Experimenta in se cuique. nullius non ira, luctusque, tristitia, & omnis animi impetus cibo mollitur. Ideoque obseruanda sunt, que non solum corporum medicinam; sed & morum habent. Sed utrum animum inclinare possint, quesitum plerisque antiquorum Philosophorum est. Tradit summus plantarum scriptor in Historiis Hesiodum & Musæum tradi-

tradidisse polium ad omnem rem seriam, magnique faciendam perutile; non minus ad famam, existimationemque bonam. Antirrhinon vtilem ad gloriam, & gratiam vita: quæ omnia commenta existimat. Nos hæc signa inuenire aliquibus modis tentabimus. Primo considerandi sunt mores, quos immutare, vel inducere aliis tentamus, quibus animalibus insint; dein ipsius animalis membra, vel illius plantæ partes, quæ ea animalia, vel membra referant, propinabimus. Inuestigabimus præterea quibus planetis subdantur plantæ, ex eorum aspectu, quod sequenti libro præstabimus, & inde vires coniectabimus. Hæc vt omnium difficillima, ita & in eis Natura maiestas, & insignia effulgent, & Phytopta multo magis, & multo plura secreta hariolabitur diuini præsidii, hominum vsui, & necessitatibus neuiquam posthabenda. Vocamus animalium mores, salacia esse, casta, voracia, loquacia, tacita, & eiusmodi talia. Demonstrant plantarum partium similitudines animalium vires, ita volente Natura: sed animalium mores aliquos aperiemus. Sed ingeret se fortasse quispiam, quomodo quis vnquam animalium mores contemplabitur? quis in deserta, & auia mundi loca cum hyena, rhinocerate, crocuta, tigride, & panthera, feris & immitibus animalibus diu vixerit, vt eorum morum perpetuus obseruator esse possit? quis in profundo Oceano assiduus piscium scrutator esse poterit, & quæ imis sub scopulis, algis, vel arenis faciant, obseruabit; quum piscatores, qui continuo in mari versantur, vix pauca de his loqui audeant? vnde si hominum, cum quibus versamur, & viuimus multos salis modios prius edendos monet prouerbium, quam mores intimos pernoscamus, quomodo nobis animalium innotescant mores, si cum eis non tanta intercessit societas? Cui ita respondendum diximus: Tantam esse hominis frontis, & verborum simulationem, vt sepiissime illius morum cognitio nos fallat; secus autem in brutis, quæ quum vitii, & virtutis electione careant; facile ex simplici obseruatione eorum mores liquido cognoscuntur. Præterea multa ex Aristotelis scriptis, Plutarchi, Aeliani, Philes, Oppiani, Athenai, Plinii, aliorumque de eorum moribus perdiscemus, quæ non parum nobis afferunt adiumenti. Nostrarum erit partium, quæ ab his, à nobis, aliisque recentioribus obseruata, enarrare, vt horum virium exploratione freti, cætera ad eruditionis supplementa & nosse possint, & periclitari.

Animalia que ingenio, & docilitate præstant, ad hominum intelligentiam & memoriam valere; CAP. I.

SED ad exempla transeamus, à capite per cætera membra discurrentes; & primo quæ sint animalia, quæ humano intellectui proxima, scilicet quæ solertia, calliditate, docilitate, & memoria valent, ut neque intellectus, auctore Plutarcho, neque rationis expertia videantur: nam quæ eiusmodi sunt, facile hominum memoriam, & intellectum augere possunt, partes eas medica parte propinando, ubi sensus, vel intellectus maxime vigent; quæ artes, ut Iamblichus in Pythagoræ vita refert, cor & cerebrum sunt: cor enim nec absumere, nec cerebrum edere, sed ab eis abstinere uniuersos Pythagoreos, quia principia sunt, & tanquam sedes sapiendi, viuendique; nosque frequenti experimento, certissimoque usurpauimus, & commendauimus. Plinius, sapientissima animalium esse, quæ fruge vescantur. Nos ab elephanto incipiemus, qui sensu, memoria, ingeniique sagacitate reliqua videtur animalia excellere. Intellectus illi patrii sermonis, superiorum obedientia, officiorumque, quæ didicere memoria. Ad numerum saltare, & cursus tardare ad soni tarditatem, seque remittere ad remissionem tibiæ, rursusque ad acutum sonum propellere, & festinare. Narrat Plutarchus in elephanto hoc potissimum mirari, quod discendo, & doctoribus se præbendo in hominum cœtibus eas in gestu figuras, & varietates effingat, quarum elegantiam & copiam vix ipsa hominum industria exprimere, aut memoria complecti facile possit: nam Romæ, ad gestus quosdam miros indispicendos unum tardioris ingenii, qui hæc ægrius assequebatur, & verberibus sæpe castigatum, deprehensum noctu illa ex sese meditantem, molientemque narrat. Mutianus ter Consul auctor est, elephantum Græcarum literarum ductus didicisse, solitumque perscribere eius linguæ verbis, ex Plinio. Nearchus auctor est, lapidem ad scopum iacere, armis uti, & optime nare addiscere, funambulū esse, ac subire etiam aduersis funibus, & pronis regredi. Seneca ex Aristotele dicit: Imperata officia addiscere, Regem adorare, & genua submittere, & tam prope ad hominis ingenium accedere, ut non timuerit affirmare Cicero, plerisque hominum sensu, & ingenio non esse inferiorem; ac beluarum elephanto nullam prudentiorem. Vis illa mentis ebori remanet, ut scobem dentis

dentis elephantum cum melicrato potam, nō parum memoriæ iuuare scripserit Aetius. Simia ad omnia imitanda habilis: omne, quod corpore agitur, si doceatur præclare discit, & id ipsum actione representat, ac si saltare doceatur, saltationem assequitur, si ad tibiam canere, canit. Ælianus aurigæ mun⁹ obire dixit, habenas abducendi, vel remittēdi, & flagello simul vtendi; breui, si quis ad quæpiam instituat, non fallit docētem. Mutianus latrunculis cera effictis luisse simiam tradit, ex Plinio; ex his cor simiæ assum & aridum potum cum melicrato vetere, acuire intellectum tradidit Rhafes. Anseres ad sensus acuti. Ouidius *ansere sagaciorē* dixit. Ex Theophrasto refert Ælianus etiam pueros adamasse. Potest & sapientiæ 272 videri intellectus iis esse; ita perpetuo comes adhæsisse Lacydi philosopho, nusquam ab eo non in publico, non in balneis, non noctu, non interdium digressus, ex Plinio. Plutarchus in Tauri montis traiectu, calculis fatis magnis ora obstruere dixit, vt obstreperam eorum naturæ garrulitatem tantisper compescant, dum aquilam hostem clam præteruecti fallant; eadem Ælianus & Marcellinus; eorundem volatum, quo literam Pythagoræ referunt, ingenio non carere. Simeon Sethi dicit, proprietate quadam peculiari euthymiam, hoc est, ingenii bonitatem præstare iis, qui cum melle & butyro assidue esitauerint; sed vereor de ouis hæc dixerit. Potest eadem in Medicina psittacus, vt ex Medicis habetur. Plutarchus; ipsa docilitate cæteris animalibus patrocinari videtur; cum proferendi humani sermonis, & vocis articulandæ facilem docentibus se præbeat, Plinius. Super omnia humanas voces reddit; quidam etiam sermocinans Imperatores salutat, & quæ accipit, verba pronuntiat. Admoto speculo propria forma deluditur, & nunc gaudenti, nunc dolenti similis efficitur, homines osculari domesticos consuevit. Auicenna narrat hominem amatum à psittaco, vt ob eius discessum semper langueret auis. Ingeniosi & cerui sunt, Aristotelis testimonio; vnde qui post lethargum, aut aliquas ægritudines in obliuionem deuenerint, eis maxime iuuat cornu ceruinum ex mulso potum, ex Aetio. Æque ingeniosa sunt animalia lepus & cuniculus, quibus eadem caro, & sanguis. Hyænis scientiam & præcipue magicam inesse pronunciant Ælianus, Philes, Plinius, & Solinus: nam quodcunq; animal ter lustrauerint, è vestigio hæret, & quum Lunæ orbis plenus est, retroposito eius fulgore, suam

canibus umbram iniiciunt, quos mutos reddunt, & optatis fruuntur. Homini, vel cani dormienti suum corpus admouent, si seipsas maiores dormientes senserint, sensibus priuant, manus exedunt, ac conficiunt, si se breuiore animaduuerterint, properant fugere: venantem dextra excipiunt, vt progressi vestigia occupent, & mente alienatum vorent; nam læua capiuntur & ipsæ, ex Zoroastre, citata Nestoris panacea: hyænæ dens suspensus super dextrum brachium ab humero, vsque ad cubitum obliuioni resistit; vel si pes sinister & unguis in linteo alligentur dextro alicui brachio, non obliuiscetur quæcunque audiuerit, ex Rhase & Alberto. Prudentissima auis ypupa, stercore nidum circumlinit, vt fœtore homines à nidis depellat, ex Aristotele, & Æliano. Ad refringendas fores herba quadam vitur, si clausæ sint, Ælianus; ac multa alia solertissime agit: ob id lingua eius suspensa super hominem nimis obliuiosum, ad memoriam valet, & reminisci facit, quæ oblitus fuerat, ex Pythagora. Plutarchus in Symposiacis perdices loquacitatem & docilitatem non reticuit. A Papyrio enumeratur perdix inter aues, quæ humani sermonis enunciationi valent:

Quique refert iungens iterata vocabula perdix.

Athenæus in Laconia perdices vocales haberi dixit: quarum felle si singulis mensibus tempora perungantur, excitatur memoria, ex Simeone Sethi. Proxime post pauonem gloriam sentiunt galli galinacei; imperitant suo generi, & regnum in quacunq; domo exercent: dimicant inter se, statim in victoria canunt, æque superba, & ardua ceruice gradiuntur, cristis celsa; in sublime quoque caudam falcata erigit, victus occultatur silens, egreque seruitium patitur, matrice gallina extincta, is ipse incubat, & pullos ex ouo excludit; & tunc silentio vitur, q̄ sane sibi conscius sit muliebri munus obire, ex Æliano: cœlum sola auium respicit, nouit sidera, & ternas distinguit horas, interdium cantu: cerebri substantiam augere eius carnem tradit Simeon Sethi, eumque abunde nutrire, iccirco menti, ac ingenio leuiori prodesse. Idem habetur ex Auicenna, Arnolde, & cæteris. Castor solers & prouidus describitur ab Alberto, Agricola, & venatoribus, etenim sibi casas in fluminum ripis construit cum aliquibus gradibus, vt aqua fluminis crescente, ascēdat, & descendente, descendat: amphibium enim animal, terra & aqua uiuens. Arborem, quam eligit secandam ad suæ domus ædificium,

& ad

273 & ad escam, non prius relinquit, quam totam dentibus dissecuerit, & prope casurâ, singulis ictibus suspicit, ne opprimatur improvidus. Præterea è suo genere peregrino, vel natu grandiori ad vitam inepto, quum lignatum prodit, super resupinati ventrem ligna imponit, & ne labantur ligna, vt pro vehiculo sit, inter crura artificiose componit, & sic onustum ad casam trahit: ob id iis, qui post lethargiam, vel alios morbos obliuiosi facti sint, cum oleo occiput illitum, vel drachmæ pondere cum melicrato potum, castoreum iuuat, ex Aetio. Vrsi astuti sunt & fraudulentæ, vt ne longo quidem tempore cicures fiant, ex Adamantio: si vrsino seuo liquefacto vngatur facies hominis, intelliget, & memorabit quicquid audiuerit, aut legerit. Grues multa prudenter facere dicit Aristoteles: nam loca longinqua petunt sui commodi gratia, è Scythia ad Nilum se conferunt hibernatum, ex Herodoto. Sensuum enim acrimonia valent: quum peragrant, trianguli formam efficiunt, vt aera facilius aduersum lecent; deinde sensim ab vtroque latere, tanquam remis, ita pennis cursum auium leuant. Si scæuit cælum, & ventus exoritur, non frontatim; ac lunato globi situ volant, quum est tranquillum, sed in cuneum momento se traducunt. Si ab aquila se impeti perspiciant, in orbem consistunt, & falcatae tanquam in aciem structæ pugnae speciem ostendunt, quare aquila regreditur. In volatu ad tergum præuolantium colla admittentes, laborem facilem efficiunt, ex Aliano; & prima deficiens incipit esse postrema. Quum consistunt, carere dormiunt, dux, quæ senserit, voce vigilans significat. Excubias habent nocturnis temporibus, lapillum pede sustinentes, qui laxatus somno decidens, indiligentiam coarquat. Sunt qui tradant gruum fel memoriæ lapsui prodesse, ex Simeone Sethi. Satis in scriptis celebratus est pagurus. Musicam amare, & prudentiam, cuius causa è collo Dianæ Ephesiae pagurum olim suspensum fuisse prudentiæ & consilii symbolum referunt scriptores: vere quum crustam exuit, aculeis, armisque spoliatur, nullos aggreditur, quoad duriusculam testam recuperarit, quod maxime ab Oppiano laudatur: cuius membra ad prudentiam conferre ariolor; sed eius vires adhuc inexploratae.

Maxime bruta, & indocilia animalia, ruditatem conciliare;

C A P. II.

CONTRA autem maxime bruta animalia, rudia, obtusaq; & indocilia esu fatuitatem, & ruditatē imprimunt homini; vt ex iis patere potest, quæ Philosophi de eorū moribus, Medici de eorum viribus experimēta cognouerunt, & nobis præscripserunt. Ex terrestribus animalibus mures indociles sunt, ex Plinio: carnem muris in cibo sumptam, magnam obliuionē inferre dixit Arnoldus. Simplicis ingenii & desipientes arietes sunt, vt ex Aristotele habetur Animalium libro, & Physiognomonix. Genus ouile amens, moribusque inter omnia animalia stultissimis, reperit in deserta sine causa, & hieme obstante, quum sæpe egreditur stabulo occupatum à niue, nisi pastor compulerit abire, nō vult, sed perit desistens: ob id medulla arietis non castrati, humanæ naturæ adeo cōtraria, vt memoriæ functionem aboleat, ex eodem. Asinus ineptissimis est moribus, degenerare animo, & stolidus, obuiis in via cedere nescit. Camelus simplex animo, nec ab asino multum degener: Galenus; camelinis & asininis carnibus vescentes, non nili animo & corpore camelini, & asinini euadunt. Catus immemor est, qui coitus gratia in vicinia egrediens, regredi obliuiscitur; ob id qui de cerebro masculi cati ederit, dementatur fere: meatus enim cerebri obstruit, vt spiritus animales impediatur, ne ad posteriorem ventriculum transcant, vnde exclusa memoria, sine mente efficitur.

Vigilia animalia vigiles homines reddere;

C A P. III.

NOCTVRNA, vel noctiuaga animalia, vigiliam nobis communicant; ob id vigiles, qui esse cupiūt, ex eis membra illa requirant, in quibus abest somnus. Legimus apud Pfellum Platonicum canes, coruos, & gallos ad vigiliam cōferre; sic etiam philomelam, vespertilionem, & noctuam, atq; ex his maxime caput, cor, & oculos, vt eius opinio ab hac nostra methodo nō longe absit. Testatur Hesiodus lusciniā solam ex omnibus auibus somni expertem esse, seduloq; in vigiliis versari, ex Æliano in Variis. Luscinia peruigil custos, quum oua gremio fouet, insomnem noctis laborem cantilena suauitate solatur: vnde fertur prouerbiū à Varino: *Neque quantum lusciniæ dormiunt;* adeo parcissimi sunt somni, ob id idem

Ælianus

Ælianus lusciniæ carnes in cibis sumptas vigiliam promouere scripsit. Plinius cancrorum oculos cum lusciniæ carnibus in ceruina pelle alligatis, vigiliam præstare, fugato somno, tradidit. Cerui noctu pascuntur, præsertim si in agris manet: nam in die homines metuunt, in montibus autem noctu capiuntur, diuque propter solitudinem. Mithridates Ponticus, quum somnum caperet, sui corporis custodiam tauro, equo, & ceruo tradebat, & hæc ad eius custodiam aduigilabant. Cancræ vigiles sunt, præsertim pleno Lunæ lumine, quum noctu è latibulis progrediantur, & spatientur: ob id Plinius in ceruina pelle cancrorum oculos alligari dixit. Iupiter alcyones noctu pasci voluit, vt Oppianus inquit, & circa stagnorum, fluuiorumque maxime solitarias partes, ne hominibus molestæ essent, alcyonum oculos linteo inclusos, si quis capiti nimitum dormientis supponat, depellet ab eo somnium, ex Æliano in Variis, quod ex Hesiodo refert. Hirundines noctu non prorsus semper vigilare, sed dimidium tantummodo somnum perficere: Albertus: oculus hirundinis positus in lecto, iacentem dormire non permittit, donec auferatur. Vespertilio, *νυκτερίς* à noctu, vt diximus, appellatur, Latini à vespere, quo volare solet: cuius caput aridum alligatum somnum arcet, ex Plinio; Alii hoc modo; caput nycteridis viuētis abscissum, si ligaueris in pelle nigra, & apposeris læuo brachio alicuius, nunquam dormiet, donec auferatur; sic etiam eius cor gestatum. Coruus vigil vigiliam præstat, cor continue gestatum ad inhibendum somnum aliqui efficax esse putant, vt Fernelius scripsit. *Noctua* à tempore noctis, quo canit, vel volat, dicta est Festo, sed Varroni, quo vigilat; etsi multa nocturnarum auium sint genera, hoc tamen præcæteris apud Latinos nomen à nocte cepit. Aristoteli *noctinaga* est: scribit Rhafes, quum decollatur, oculus eius alterum apertum manere, alterum claudi: si apertus supponatur capiti dormientis, vigilaturum; si clausus vigilantis, dormiturum.

Somniculosa animalia ad somnos valere;

C A P. IV.

SIC vero somno multum dedita animalia, somno deficientibus vel qui paucissimi sunt somni, somnum conciliare valent. Exemplar erunt. Lepus somno multum deditum animal, apertis, & immotis palpebris dormit, vt ex Xenophonte habetur: vnde patēs aliquod

significare volentes Ægyptii, leporem pingunt, quum semper oculos apertos habeat. Nicandro *Septemvirs* à dormiendi habitu: somniculosos fieri lepore sumpto in cibis arbitratur Cato, ex Plinio. Et auis cuculus leporina pelle alligatus, somnos allicit, ex Plinio. Cuculus procedit vere, occultatur caniculæ ortu, ex Plinio: rarissime cernitur, ex Æliano, in cauis arborum latet. Sus plurimum dormit, præsertim æstate, quum humiditas eius calore resoluitur, ex Alberto: ad somnum spuma apri cum adipe in heminis tribus ad tertias 175 excocta & data, valet, Sextus. Nullum animal grauiore somno premitur, quam vitulus marinus, ob id pinnae vim soporiferâ, somnosque allicere subditam capiti tradidit Plinius. Herinacei condunt se in arbores cauas hieme, aitq; in Mirabilibus Aristoteles, ad annum vsq; sine cibo durare posse, et si pomis per æstatem congestis vescantur, Ælianus & Philes: sinister oculus cû oleo frixus in vasculo reconditur, qui liquor somnificus est: nam instillato in aurem, somnus inuadet, Rhafes. Natura visforum ante omnia se condere veterno appetente; priusquam plane torpeant, & stupidi iaceant, se condunt in lustrum, mares quadragenis diebus latent, primis diebus bis septem tam graui somno premuntur, vt ne vulneribus quidem excitari queant, tûc mirum in modum veterno pinguescunt, ex Aristotele, Plutarcho, Plinio, & Solino: cuius oculus ficcus pueris appensus, ab eis timores amolitur, quibus vexantur in somnis, ex Rhafe. Stelliones mensibus quatuor frigidissimis latent, ex Aristotele. Ioannes Vrsinus, ex Arnaldo, de stellione loquente;

Mande cor, & tantus prosternet corpore somnus,

Vt scindi possint absque dolore manus.

Ranæ latent hieme omnes, vere procedunt ad aquas; oleum ex eis paratum prouocat somnum, ex Mesue. Vpupa canit æstate, hieme dormit in arborum cauis, vbi latet deplumis: si ala eius dextra ad dormientis hominis caput suspendatur, non expergifici illum donec auferatur, refert Rhafes.

Animalia, quæ somniant, hominibus somnia mouere terribilia, placida, vera, falsaque; CAP. V.

SOMNIANT sicut homines quædam animalia. Plinius ab Aristotele; præter hominem somniare equos, boues, pecora, capras palam est: & ob hoc creditur in omnibus, quæ animal pariant. Homo ma-

mo maxime omnium animalium somniat. Inter ea, quæ somnia mouent, cibus est, vt aliàs diximus, sed horum animalium carnes, quæ somniat, edisse, magis somnia inducit; & secundum animalium qualitates, ex nigris animalibus & melancholicis, melancholica; ex albis phlegmatica; sic tristia, hilaria, falsa ex intemperatis; vera ex maxime temperatis, & sibi constantibus: nec solum in cibum assumptæ carnes, sed eorum pelles substratæ. Lepus maxime parit, & maxime somniat: eius caro multa mouet somnia. M. Cato Censorius ægrotos ali iubebat oleribus, & carnibus anatis, palumbi, aut leporis: hanc enim leuem esse aiebat, & ægrotantibus commodam, nisi quod multa parit insomnia. Plinius, somniosos fieri lepore sumpto in cibus Cato arbitratur, sed quia eius caro frigida, & sicca est; & bilem atram gignit, vt ex Hippocrate, Galeno, Psello, Paulo, & Simeone habetur, non nisi tristia somnia generare potest. Simia frigida & austera est, & humorem generat pessimum, vt ex Rhase habetur, ob id si supponatur capiti dormientis cor eius, terribilia in somnis videbit ex eodem. Sic si quis dormitur suo capiti anguis senectam supposuerit, vel caput conspargat cinere collecto ex cremata anguis senecta, terribilia somnia videbit. Rapacium omnium carnes declinant ad siccitatem, quæ bilem atram in corporibus generat, pessimæ autem caninæ, & lupinæ, corrumpuntq; humores & spiritus, quia melancholicas, & prauas imaginationes in somno & vigilijs generant, ex Rhase. Marini piscis, *hiene* dicti, meminit Ælianus, cuius si dextram pinnam ad hominem somno consopitum admoueas, sanequam eum ipsum perturbabis; etenim formidulosa secundum quietem spectra videbit, acerbq; insomnia perpetietur. Vpupa nigris maculis colorata auis, & ob id Melancholicæ complexionis, desertas quærit nemorum, & inuias plagas, Æschylus. Spurcissima auis, **276** in sepulchris, & humano stercore commorans, ex Ildoro. Inter aues noctis, ac tenebrarum amicas lugubris, & luctum amans. Eius caro austera est, ex Rhase: ob id sanguis vpupæ illitus homini dormienti, dæmoniaca phantasmata gignit, ex Pythagora: tempora inuncta sanguine vpupæ, quando dormiendum est, faciunt terribilia videre, ex Alberto. Chamæleon pallidi coloris, maculis distinctus nigris; defuncto pallor est, mutat colorem subinde, redditq; quæ proxime attigerit præter rubrum; candidumq; , Plinius: temporum inunctio cum sanguine chamæontis, somnia terrifica inducit, ex

Arnaldo. Bouis caro infomnia mouet, quum & ipse somniet: carnes taurorum pessima, sic vitulorum, sed castratorum præstantiores, vitulorum humida & molles, commodius concoquuntur; & quia humano corpori non contraria, vtebantur ijs, & taurino sanguine ad vaticinia. Plinius ait: Taurinus sanguis recens inter venena est, excepta Ægyra: ibi enim sacerdos terræ vaticinatura, tauri sanguinem bibit, priusquam descendat in specus. Ex hac veritate fingunt Poetæ somniorum portas, ex cornu, & ebore; ex cornu vera somnia, ex ebore falsa. Virgilius:

Sunt geminae somni porta, quarum altera fertur

Cornea, qua veris facilis datur exitus umbris.

Altera cadenti perfecta nitens elephanto,

Sed falsa ad cælum mittunt infomnia manes.

Et somnus cum cornu pingitur, & cœlestia somnia taurorū cornibus conferunt, quod ea in altū tendant; terrestria vero ebore, quod in elephante deorsum nutant. Agni nutrimentum præbent calidū & humidum, sed pituitosum; arietes animalcula melius temperati sunt, quam natu maiores, flaru carent, quo somnia turbantur, & inter cetera tumultuosaq; fiunt. Capræ optimæ æstatis tempore, quum frutices germinibus, quib. vesci solent, abundant. Legimus in Dauris, vel Calabris in more fuisse pellibus incubare, quas *melotas* dicunt, id est ouillas, in Podalirij sepulchro, sicq; per quietem oraculis instrui, qui Amphiarao sacrificant; sacris peractis arietis pellem substernebant, atq; ita dormiebant, captates somnia, auctore Pausania. ex his Virgilius de Latino canens Æneidos septimo:

Pellibus incubuit stratis, somnosq; petiuit.

Solent enim pleræq; animalium carnes fortuitos phantasmatum, & interurbatos motus refrenare, vnde innumeris periculis factis, incubantes noctu in substratis arietum pellibus, vera capræ somnia nouimus, idemque multos antiquorum eruditorum sensisse. Ad id secretum multisq; Poetæ alludere; non quod somniorū præfagijs omnino inhærendum putem, sed quantum naturales causæ in necessitatibus promittere possunt. Legimus apud Porphyrium libro de abstinendo ab animalis: Qui animalium vaticinorum animas sibi asciscere volunt, præcipuas illorum partes vorant, vt corda coruorum, aut accipitrum, & sic animam eorundem in se recipiunt qua oraculi instar eis præfagit.

Planta hilaria, tristia, falsa, & vera etiam somnia demonstrant;

CAP. VI.

277 **S**ic plantæ nigri floris, aut fructus, vel terrestres, & siccæ qualitatibus, melancholicos somnos mouët; sic flatuosa terribilia; & tandem secundû suæ qualitatis modos plantæ etiam suos somnos excitant. Exempla erunt. Faba versicolore flore & fructu, nam aut fuluus, niger, herbaceus, & coccineus est: Amphiarus abstinendum à fabis præcipiebat ijs, qui vaticinationibus quæ somnio colliguntur, vacabant, quod suo flatu placidam mentis quiete in somnis interturbent; somnia enim causantur imaginosa, & vndique tumultuosa, ex Dioscoride. Lens eiusdem fere floris, grano nigro; insomnia fieri lente sumtâ in cibis dubium non est, quia inflat, & tumultuosa est. Phaseli flores versicolores, & fructus; nam sunt rubescentes, melini, diuersis maculis resperfi, & nigri: in cibum sumpti inflant, bruta gignunt insomnia, & terrifica, vt lentes. Eiusdem speciei hortenses similaces, cuius etiam flores, & fructus similes; & Dioscorides tumultuosa somnia facere scripsit. Smilax læuis fructum parit lupini modo nigrum; semine cum dorycnio potio ternis singulorum obolis, varia & tumultuosa insomnia obuersari tradût, ex Dioscoride. Pycnocomon constat semine porri, radice nigra, aut pallida; semen somnia grauiam facit, drachmæ instar potum. Porrum capitatum inflationem facit, & tumultuosum somnium, semine nigro. Vinum nouum inflat, & præcipue nigrum, grauiam mouet insomnia. Sic placida, & hilaria fieri insomnia ex melissa nouimus, quæ flore albo, odorata & placidi gustus. Sed myrica somnia vera facit. Legimus apud Nicandrum in Theriacis: Apollo vaticinos sanxit myrica pronunciare mortalibus futura: propter insignem hunc fruticem *manten* vocat, id est *vatem*. Quin & Scytharum Magi naturales myricino vaticinantur ligno: etenim in plerisque locis nigra præsagiunt; quod in primo tertiæ compositionis Dion confirmat. In Lesbo Apollo myricæ ramos tenet, qua ratione *Myricæus* quoque est cognominatus; & Archæus prodit quandoq; in somnis visum Deum illum myricæ ramo decorum. Ægyptij in Iouis pompa coronantur myrica; sic & apud Medos Magi. Sed ab omnibus creditum est Apollini Deo vaticino laurum sacram futurorum habere præfensionem quandam. Claudianus;

-- venturi præscia laurus.

Vnde lauri folia si puluillo noctu subijciantur, veritatem somniorum conciliare creduntur, quod Fulgentius non omisit. Scribit etiam Hesiodi Theogoniæ interpres, laurum efficacis esse auxiliij in numinum afflatu. Extat Tibulli locus de Sibylla:

Vera cano, sic vsq; sacras innoxia laurus

Vescar, & æternum sit mihi virginitas.

Et latinus etiam Pœta dixit:

--laurumq; momordit.

Dionysius in panegyricorum ratione laurum *μαυρικὸν φυτόν*, id est, vaticinam arborem vocat, & Aphthonius diuinationis symbolum esse laurum testatur, & vaticinantes sæpe *δαυνοφάρεος* dici. Eustathius Apollinis corollam fuisse lauream scribit, quam secum tulit Chryses in Græcorum exercitum veniens, qua cogerentur nomina vel recedere vel accedere. Sunt & versus à Porphyrio appositi.

Soluite terra, pedes liquidis & spargite lymphis,

Eq; manu ramum, lauros auferte virentes.

Aristophanis interpres inquit lauro sacerdotes & diuinaculos coronari, quia esset id artis in signe.

Vinosæ plantæ, vinosæque animalia ebrietatem conciliant; aquosæ vero ebrietatem arcant; CAP. VII.

DEmonstrat Natura, stirpes aliquas, quæ vinum olent, & inebriant, sic & animalia, quæ vino inebriantur, vt ebria dici possint, quorum partes propinata, & præcipue vini auidæ, ebrium hominem reddunt; sic & in aquis nata, & vini inimica abstemium hominem reddunt. A plantis incipiemus. Sunt & vinosæ plantæ, vel quæ vinū olent, vt pyrus, lupulus, onothera & reliqua, quæ sensum 278intercipiunt, gressus præpediunt, linguam retardant, & ebrietatis vitium inducunt. Onothera Theophrasti, quæ *rhododendron* est Dioscoridis, radicibus vinum olentibus; feras omnes inebriat, & cicurat. Mandragoræ fructus niger est, sapore quodam vini, ebrietatem somnumq; profundum inducit. Helenium prædulcis succi, vinosiq; ascribunt eidem hilaritatis effectum, si radices in vino potæ fuerint, dicuntque nepenthen esse ab Homero prædicatum, quo tristitia omnis aboleatur, ex Plinio. Ex loti fructu vinum exprimitur: sed ultra binos annos, ternosue negant durare, fructu tam dulci, vt nomen etiam genti, terræq; dederit, nimis hospitali

tali aduenarum obliuione patriæ; si copiosior estur, ebrietatem re-
 præsentari volunt. Nympham fabulantur in arborem sui nominis
 conuersam, quam Priapus fugientem comprimere quæsisset; innu-
 entes Venerem Bacchum sequi. conficiebantur multa ex plantis vi-
 ni genera. Ad ipsos palma est, odore mali cotonei, fructu capparidis,
 quem Plinius *myrobalanum* appellat, colligitur paulo antequam
 incipiat maturefcere, quod relinquitur *phœnicobalanos* vocatur, ve-
 scentesque inebriat. Ex animalibus simia vino inebriatur, atque ita
 inebriata capitur, ex Athenæo: cor simiæ assum, & aridum potum
 drachmæ pondere cum melicrato vetere, roborat cor, & acrimo-
 niam eius, audaciamque auget, pusillanimitatem, & cordis pulsum
 depellit, ex Rhase; qui effectus ebrietatis sunt. Elephas vini potu
 inebriatur, Athenæus ex Aristotelis libro De ebrietate, zythi potu
 mitigatur elephas animal: & Ælian⁹, elephanto, qui ad bellum cer-
 tat, non modo ex vitibus confecti, sed etiam ex oryza facticij vini v-
 sus indulgetur: & zytho madefactû ebur in omne corpus tractabile
 redditur, ex Plutarcho, & Dioscoride; sed ossa elephantina aliquân-
 diu in zytho macerata ceræ instar emolliri retulit Simeon Sethi,
 Seneca vero Democritum eiusmodi commenti inuentorem fuisse:
 ebur substantia sua cor roborat, ex Siluio. Canes etiâ vino inebria-
 ri vidimus: sordes aurium canis cum vino mistæ, statim inebriant,
 ex Rhase refert Albertus. at in Rhase legitur, si vinum in quo infusi
 fuerint ricini alicui propines, inebriabis. Leopardus diligit vinum,
 & inebriatus capitur. Oppianus modû elegantissime describit. vbi
 primum in Libya paruum fontem animaduenterint, vnde pardales
 prima luce bibere solent, eo venatores amphoras permultas, suauis
 vini plenas afferunt; postquam hoc in fontem infuderunt, inde
 non procul sedent stragulis tecti, nam nulla alia re se occultare pos-
 sunt; eæ autem ardenter sitientes, ad fontem accedunt, & simul vt vi-
 ni, cuius studiosæ sunt, portione sitim expleuerunt, statim primo sal-
 tatione ludunt, deinde sensim obdormientes humi sternuntur, at-
 que ita grauius dormientes, nullo negotio comprehenduntur. si
 pardi pinguedinis odor inter assandum recipiatur, capitis reuoluti-
 onem inducit, vt in ebrietate, ex Rhase. Animalia vero aquatica,
 vel quæ vinum odisse videntur, ebrietatem arcent. Apri vini oso-
 res sunt: ebrietatem arcent pulmo apri, aut suis assus, ieiuni cibo sum-
 ptus eo die, ex Plinio. Longe vinum horrent pecora: pecudum

affus pulmo ebrietatem arcet præsumptus, ex Plinio. Paulus Venerus tradit monocerotem volutari cœno, vt sus fera & solitaria est; Indorum Rex è poculo confecto ex monocerotis cornu bibens, interrogatus cur id faceret, respondit hoc potu ebrietatem tolli, ex Apollonio: Fera & solitaria belua leo est, cuius stercus in vino potum mensura dauic facit abhorrere vinum, ex Rhase. Anguilla in aquis nascuntur, & vino suffocata, si quis plus satis mero indulgens, ex eo biberit, eius odore offenditur, & fiet abstemius. Inducit & vini fastidium rana viridis, ex his, quæ aquis viuunt, si in vino suffocetur.

Clamosa, & obstrepera animalia ad vocis vitia valere;

CAP. VIII.

Sic obstrepera & claræ vocis animalia loquacia, clamosaque in cibo homini propinata possunt loquacitatem, & claram vocem conciliare, & imprimere, si qui taciti fuerint, & parci sermonis Harpocrates. Canorum animal gallus gallinaceus, ex Cicerone. Lucretius de eo:

*Quin etiam gallis nocte expandentibus alis,
Auroram clara consuetum voce vocare.*

Gallum excitandis in opera mortalibus, rumpendoque somno Natura genuit, & interdiu canes: Auicenna gallinarum carnem vocis claritatem afferre dixit: Elluchafen forbilia oua vocem clarificare dixit, Galenus ouum forbile misceri ijs, quæ contentos in thorace, & pulmone humores incidunt, & vsurpantur illis, quorum guttur exasperatum est clamore, vel acrimonia humoris. Grues clamosi sunt. Ducem eligunt, qui clamet, dum ceteræ dormiunt, Aristoteles; dum volant in extremo agmine dispositos vicissim habent, qui acclament, & gregem voce contineant; quum in terram descenderint, dux multum clamat, vt omnes conueniant & simul pascantur, quod si nimio clamore raucescet, alius substituitur. Lucretius ad id:

--gruum, quum

Clamor in æthereis dispersus nubibus Austri

Simeon Sethi ait, ius gruum vocem clarificat. Anates obstrepera, & gregatim vociferant; etiam in cibo, ex anserum natura, caro anatis vocem clarificat, Serapio ex Aben Mensuai, idemq; dixerat Auicenna. Cantu valet hirundo, Ælianus, sed in molestijs non canit, vt Plato ait: garrula est, vt diem præcinendo nunciet, quum primum redierint

redierint vere, cantu pristinis nidis inuentis applaudere, & sibi gratulari videntur, mirifico, vario, & quasi articulado: eius cinis cum melicrato potus raucedines sanat. Canis latrat, & maxime voce terret. Virgilius:

---*seuit canum latratus ad auras.*

Lucretius *baubatus* vocat, Gannit^o blanda immurmuratio, *vlulatus*, quum lugubrem, & querulam vocem edunt. Ouidius:

Inq, foro, circumq, domos, & templa Deorum

Nocturnos vlulasse canes.

Tandem canum plures voces. Aristoteles in Physiognomonicis canes plurimū clamorosos, & loquaces esse dixit: inde Rhases, si quis biberit vinum, cui iniectus fuerit lapis à cane morsus, exclamare cogetur. Vrsi rabiosi, & clamosi sunt, latitantes cum murmure quodam pedes fugunt. Alexander; vrsorum cerebrum veneficium esse Hispaniæ creditur, occisorumque in spectaculis capita cremant, testato, quoniam potum in vrsinam rabiem agat, Plinius; Luscinij diebus & noctibus continuis quindecim garrulus est sine intermissione cantus, dignum miratu, quod sit tanta vox in tam paruo corpusculo, & tam pertinax spiritus. Omnia tam paruis faucibus insunt, quæ tot exquisitis tibiærum organis ars hominum excogitauit. Certant inter se, palamque animosa est contentio; victa morte sæpe vitam finit, spiritu prius deficiente, quam cantu; tandem inter aues nulla suauissimo cantu dulcius aures demulcet, & exhilarescit, ex Plinio: cor luscinæ, si quis ea adhuc palpitante cū melle transglutierit, & aliud cor eiusdem auis cum lingua portauerit, suavis ad loquendum erit, sonora vocis, & libenter audietur, ex Kirannide: Eriphiam prodidit Plinius, hæc in auena scarabeum habet, forsū deorsum decurrentem cum sono hædi, vnde & nomen accepit: hæc ad vocem nihil præstantius tradit. Chalcophonos lapis niger est, sed illius æris tinnitum reddit, tragædis gestandus, ex Plinio, quia optimam vocem facit.

Animalia, quæ noctu loquuntur, homines in somnis loqui cogunt;

CAP. IX.

NOCTILOQVÆ aues, scilicet quæ noctu vigilacia & impense loquacia sunt, eorum linguis in pectore supra cordis palpitationem appositis, possunt homines ad loquelam noctu permoueri, sed valentius mulieres, quum impendio loquaciores sint, eis suam

qualitatem communicando, & cogere, vt ea secreta manifestent, quæ in die patrarint. Exempla. Bubo de genere nocturnæ auis, noctu vlulat, & clamat, interdiu raro videtur: ob id eius cor impositū manæ mulieris dormientis sinistrae, tradunt efficere, vt omnia secreta pronunciet, ex Plinio. Noctua, vt bubo, nocte canit, & vigilat, Rhases. Si cornoc tuæ magnum ponatur super sinistram mammam mulieris dormientis, bona vel mala, quæ fecerit cōfitebitur. Ranæ noctu loquaces sunt aestate, vt diximus. Democritus quidem tradit, si quis extrahat ranæ viuenti linguā, nulla alia corporis parte adhærente, ipsaque demissa in aqua, imponat supra cordis palpitationem mulieri dormienti, quæcunque interrogauerit, vera responsuram, ex Plinio. Anser, vt diximus, nocturnas excubias celebrat, & vigilias suas cantu assidue testatur. Anseri viuenti, si quis absciderit linguam, posueritq; super corpus viri, aut mulieris dormientis, confitebitur omnia quæcunq; fecerit, ex Kirannide. Nulla auis, quum aut frigore, aut fame, aut alia molestia afficitur, canit, ne ipsa luscina quidem, aut hirundo, sed vpupā præ dolore lugentem canere, Plato in Phædone dixit. Vpupa vna voce importuna est vere. Tradit Euax in nido vpupæ aliquando lapidem inueniri, quem aiunt secreta prodere, & phantasias promouere impositum pectori dormientis.

Tacita animalia taciturnitatem largiri;

CAP. X.

CONTRA vero quæ diximus tacita, & pauci cantus animalia, etiam homini taciturnitatem præstare possunt. Ad exempla hæc subnectere liceat. Lupus etsi siluestris canis, latratu caret: vlulare proprium luporum, ex Varrone, & præcipue in fame: homo quem prius viderit, conticescit, & anticipatus obtutu nocentis, licet clamandi votum habeat, non habet vocis ministerium, Solinus ex Plinio, & Platone. Est rana calamitis, quæ harundinetis & herbis viuit, muta & sine voce: Nicander in Theriacis hanc ranunculum viridem, surdum & mutum cognominat; hanc ferunt in canis os iniectam, mutum reddere. Apuleius: Et de ore pastoritij canis virens exsiluit ranula. Rubeta tacitum animal, etiam interficiendo silentium seruat, multa de ea certatim auctores tractant: illata in populum silentium fieri. Chamaleo sine voce est, lingua eius gestata, obmu-

obmutescere facit inimicos, ex Græcis. Testudo muta est, apud veteres secreti, & silentii symbolum fuit: hoc enim argumento Eliensibus Phidias Venerem fecit, quæ testudinem calcaret, opertius implicatusq; commonstrans, esse mulieribus decens ædes custodite, ac silentium. Memini me legisse clamoso accipitri datam testudinem mutam reddere: in homine adhuc inexpertum.

Fortissima animalia cor hominis roborare, & ferociam augere;

C A P. XI.

ROBUSTA animalia, ferociaq; homini ferociam illam, & robustitatem conciliant, cor roborando, & spiritus augendo inuictum reddunt. Sed ea animalia ferocia, & robusta sunt, & calidissima, quæ paruum cor habent; ob id cōtinuo februnt, quorum partes spiritum, & ferociam inducunt. Leo ferarum fortissimus, & generosissimus est, calidus & siccus adeo maxime, vt continuo quartana febre affligatur, etsi sanitate frui videatur, & nisi vis morbi eū cohiberet, longe nobis perniciosior foret, ex Phile: Æsculapius leonis carne phantasticos sanari tradit, si phantasmata tollēdo & melancholiam, exhilarando cor roboratur, Sextus. Leonis adipem ait Dioscorides amuletum esse aduersus insidiantes: Plinius; resistere insidiis videtur. Similia dentis maxime à dextra parte, villique è rostro inferiori promissa sunt. Cauda draconis & capite, pilis leonis è fronte, è medulla eiusdem, equi victoris spuma, canis vnguibus adalligatis ceruino corio, neruisque cerui alternatis, & dorcadis. Accipitri cor paruum, bellicosus maxime, febris laborat. Ægypti Soli acceptum putant: cuius naturam aiunt ex sanguine, & spiritibus constare. Bellum gerit cum aquila fortissima auium, vt eo etiam quiescente fiat aucupium: carnes pullorum accipitris animum corroborant, melancholiæ, & perturbationi resistunt, ex R. Mose. Cor eius gestatum roborat cor, & conseruat gestantem. Canis venaticus robustus, cor paruum habet, siccissimum animal, vt rabie laboret. Robustissimi sunt præcipue Indici, vt etiam ex Aristotele habetur in Physiognomonicis. Plutarchus in Atheniensi insula, & Delo canes arceri dicebat, non quod coitū in proparulo haberent, sed quia animal robustum & pugnax. Compositio naturalium Magorum ad inuictos reddendos canis venatici vngues recipit. Sunt & dracones in Æthiopia longitudinis triginta passuum, quos ele-

phantorum interfectores vocant, grauesq; cum elephanto inimicitias gerunt, ipsum facili circumflexu ambiunt, mira animalium pro se cuiq; solertia. Draco iter ad pabula specularatus, excelsa se arbore iniicit, scit ille imparem sibi luctatum: contra nexus itaq; arborum attritum quærit, cauet hoc draco, ob id gressus obligat cauda, resoluit ille nodos manu, at hic in ipsa nare caput condit, pariterque spiritum præcludit, & mollissimas lancinat partes, iidem obuui deprehensi mortui. Recipit prædicta compositio draconis caudam. Et si hyænæ cor maximum, vt tradit Aristoteles, sua astutia, & ferocia maxima & fortissima animalia vincit: pardalim hostiliter odit, vnde si hyænæ & pardalis pelles admisceantur, pardalina pilos amittit: quare Ægyptii superiorē ab inferiore victum significaturi, duas pelles pingunt, hyænæ vnam, alterā pardalis, ex Oro. Præcipue pantheris terrori sunt, vt ne conetur quidem resistere, & aliquid de corio earum habentem nō appeti. Amplius scribit Orus, si quis hyænæ pellem sibi circumponat, intrepide per medios hostes transiturum nocumento nullo, proinde Ægyptiis ratione hieroglyphica intrepiditatis, ac cōstantiæ in calamitatib. indicium haberi hyænæ pellem expictam. Equo cor paruum, in corde os, ex Aristotele, animal belligerum, & animosum, sæpe sapius corripitur febre: recipit etiam equi victoris spumam eadem compositio. Ouidius in Halieuticis, equi ingenium describens:

*Hic generosus honos, & gloria maior equorum:
Nam capiunt animis palmam, gaudentq; triumpho.
Seu septem spatii circo meruere coronam,
Nonne vides victor quanto sublimius altum
Attollat caput; & vulgi se venditet auræ?*

Vulturi cor paruum, auis rapax & carniuora, pugnat cum accipitre, & cum omnium auium genere, eadē quæ aquila potest, & accipiter, sed efficacius: vngues eius cōbusti, cū vino vetere soluti, totiq; corpori inuncti & poti, ad victoriā de inimicis summe faciūt, ex Kirannide. Cor aquilæ paruum, violētum animal, cui maximus honos, & maxima vis quoq; auium regina, animosa & superba, contra dracones homines, aliudve animal mira animositate pugnat vsq; ad mortis periculum: omnia quæ vultur potest, sed efficacius. Gallis gallinæ cor minimum; pugnacissimi sunt, elati, & in certaminibus pertinaces, eis prærogatiuam quandam Natura largita est, quod solus

inter aues tanquam galea cristam gerat, & in pedib. calcaria, pennas per colla, ceruicesq; diffusas, quasi iugas pugnaturus explicat. Cum limen intrat, tamen si supremum altissimum existat, is tamē se inclinat, quod superbia efficit, ne crista vsquam offendatur. Quum in certamine victor, tum oculorū eminentia, tum ceruice elata simul & cantus contentione insolenter effertur, & triumphanti similis efficitur. Terror est leoni ferarum generosissimo, & basiliscus tum eius aspectum, tum vocem extimescit: nam conuulsus moritur, ex Aristotele, Athenæo, Eustathio & Æliano: eius cerebrum cerebri substantiam auget, & sensus acuit, ex Simeone Sethi. In eius ventriculo lapis inuenitur *alectorius* dictus, ore gestatus inuictos reddit, & constantes, eoque Milonem Crotoniatam vsu in certaminibus, inuictumque fuisse volunt. Contra aduersarios galli calcar de crure dextro ablatum valere monet Rhafes: capitis crista cum granothuris & cornu cerui gestata, malum oculum omnem & timorem aufert, & intrepidum reddit gestantem.

Fortissima animalia contra nocturnos pauores valere;

C A P. XII.

SVNT & nocturni pauores, qui in dormientes, præcipue pueros, grassantur, circa quos non segnis, & indiligens cura Medicorum esse debet; eademque animalia generosa, intrepidaque contra eos valere non vana coniectura comperimus. Gallus, vt diximus, pugax & intrepidus: cristam sui capitis gestatam contra nocturnos pauores prædicant Medicorum schola. Aquila auium tyranna, bellipotens, potest ea quæ vultur, cuius rostrum cum lingua gestatum tuta reddit nocturna itinera, fugat dæmones & phantasmata, Sextus. Accipiter eadem potest, quæ vultur, & aquila, melancholiæ, & perturbationi resistit. Hyæna cum canibus & hominibus pugnat, insidiosa, malefica, si fortitudine deficiatur, praualet astu; contra nocturnos pauores, umbrarumque terrorem vnus è magnis dentibus lino alligatus succurrere narratur, ex Rhafe. Leo animosissimus, cuius canes, Sexti testimonio, à phantasmatibus hominem liberant. Vrsus suis viribus confidens non solum ceruos, sed fues, & tauros apertò Marte aggreditur; ex ore, cornibusque eorum pedibus omnibus suspen-

pondere fatigant, nec alteri animalium in maleficio stultitia solertior, Plinius ex Aristotele: oculus vrsi dexter siccatus & appensus pueris, amolitur ab eis timores, quibus in somnis vexantur. Delphinus robur in cauda habet multum: fortissimus, cum amissis pugnat, & expugnat; idem in Nilo crocodilos necat, vt tradit Plinius. In ventre mollis est tenuisque cutis crocodilo; ideo se vt terrii immergunt delphini, subeuntesq; aluum illis secant spina. Delphini dens alligatus, pauores repentinos tollit. Lamia, anthropophagus piscis, vorax, acutis dentibus armatus, ac vasto, laxoque hiatu, vt lorricatum virum degluciat; eius dentes puerorum collo suspensi, pauores arcent. Rhasēs scincos pueris præstare ait, qui timent in somnis. Sed Arabes pro scinco sæpius crocodilum vsurpant, & terrestrem & aquaticum. Est enim crocodilus acerrimus, & promptissimus hostis, insidiosus, fallax, & validissimis dentibus armatus. Salamandra ignem tactu extinguit, nõ alio modo, quam glacies, tantum ei rigorem Plinius esse dixit, sic Theophrastus & Nicander. Salamandræ cor gestatum, securitatem ab igne præstat, & audacem contra incendium, & incremabilem reddit, ex Græcis.

Iracunda animalia, iracundos homines reddere, & mitia mites;

C A P. XIII.

Sic etiam iracunda animalia iracundos homines reddunt, & mitia mites. Iracunda ea vocamus animalia, quæ nimio plus ad omnem excandescentiam parata. Vrsus natura sæuus, ex Adamantio. Poetæ sæuos & truces vocant. Vrsi Persici vltra omnem rabiem sæuiunt, ex Ammiano Marcellino. Ouidius:

Quid nisi pondus iners, stolidæq; ferocia mentis?

Vrsorum cerebrum maleficium esse credunt, vt diximus, vt in vrsinam rabiem agat, ex Plinio. Leo iracundus, calidus & siccus est; cuius cerebrum acceptum inducit mentis stuporem, ex Rhasē. Ceruus contra, mite animal, & iracundiæ expers, placidumq;. Dentes cerui alligatos pellibus caprearum ceruinis neruis, mites præstare dominos, potestatesq; exorabiles, habetur ex Plinio.

Quomodo mutuas vxorias rixas maiores nostri sedarint;

C A P. XIV.

MAIORES nostri ex animalibus, quæ coniugii amantissima essent, remedia sibi præstari putabāt, vt coniuges inter se odiosi conciliarētur: nos aliqua exempla adducemus, non quod vera esse existimemus, aut talia approbem⁹, sed vt rationes aperiamus, quare hæc posteritatis memoriæ mandarint, ne temere locutos putemus: vt ex his ad maiora, quæ intendimus, transcēdat animus. Plotinus maximus Platonicus horum rationes aperit, inquit: Ex eo quod pleraq; animalia se mutuo naturaliter amare facile possunt, inferunt amorem rebus inter se reciprocum; nata est amatoriæ artis efficacia, philtis quibusdam, fascinationibus vtentes, dum tangendas adhibent, naturas aliis alias conciliantes, insitumq; habentes amorem, animamq; alteri alteram ita copulāt, quemadmodum qui distantes vnà palmas coniungunt. Sed ego puto ita hæc vera esse, vt mutuus palmarum amor, qui per funiculorum nexus conciliatur. Sed exempla adeamus. Columbæ adeo inter sese amant, vt fœmina marem non admittat, nisi ante osculatus fuerit, ex Aristotele, Æliano, & Plinio. Columbæ cum aliis vxores coire non patiuntur, neque coniugium iam inde à primo ortu in initum deferunt, nisi cælebs, aut vidua. In partu mas adest, & cultu, omnique officio fungitur; fœminam pigrius ad nidum euntem percutit mas, cogitque intrare, quum peperit ova, cogit vt incubet, incubantque ambo vicissim, mas diu, noctu fœmina. Ab adulterio castissimæ sunt; nunquam enim ex societate inter se instituta neq; mas, nisi morte ipsa destituitur, neq; fœmina dissociatur, nisi vidua fuerit, ex Æliano. Sed si impudico amore capti, ad alienam Venerem libidinis oculos adiiciunt, eos reliqui circumfidentes, mares quidem mares, fœminas vero fœminæ discerpunt. Pleraque de mutuo amore, & coniugio columbarū Aristoteles, Eustathius, Ælianus, Athenæus, Oppianus, Plinius & alii certatim auctores tradunt: remedia apud auctores leges de amore inducendo. Alcyones adeo coniugii amantes sunt, vt non vno quopiam, sed quolibet anni tempore cohæreant, congressumq; admittant; quippe quæ alteri nulli miscantur, sed beneuolentiæ coniugalis gratia, quæ nuptram decet, & amicitie studio, ex Plutarcho; qui sapientissimum diuinissimumque marinorum animalium vocat. Quas columbas circa mariti amo-

rem conferemus? si maritus obierit, fœmina cibo, potuque omni abstinens, longo tempore luget, & se disperdit: multa ex vtraq; reperies ad benevolentiam & cōtra seditiones & inimicitias. Cornices societatem non temere instituunt; quam tamen vbi semel inierint, fidem inter se mutuam amanter conseruant. Ælianus ad amorem conjugalem docet, vt mutuo amore pariter per omnem vitam concordēs degant. Hirundines se inuicem amant, & in educandis filiis tam mas, quam fœmina summa æquitate laborant. Ex hirundinum pullis in ollam clausis & assatis ponatur philturū ad amorem: sed Nicolaus Mirepsus, vt mulier non decedat à viro, & mulier non amplius de alio viro cogitet. In hirundinum ventre pulli lapilli reperiuntur candidi, aut rubentis coloris, qui *chelidoni* vocantur, amatoris artibus apti, ex Plinio. Equæ luxuriosissimæ, & marium amantes sunt: sola animalium (excepta fœmina) grauidę coitum patiuntur, carent purgatione, quæ perinde est fœminis, vt coitus maribus; & si desiderātibus coitum fœminis prohibebis, libidinis excitulantur furis; vnde etiam veneno inditum nomen *hippomanes*, quod equinę cupidini similem mortalibus amorē accendat. Columella: Tempore coitus humorem emittūt è suis genitalib. similem genituræ, quem *hippomanes* nonnulli appellant. Virgilius:

*Hinc demum hippomanes vero quod nomine dicunt
Pastores, lentum distillat ab inguine virus.*

Aristoteles hoc præcipue ad amoris veneficia peti dixit. Quæ equa peperit, statim scēdas deuorat, atq; etiam quod pulli nascentis fronti adhæret, *hippomanes* dictum, magnitudine minus carica parua, specie latiusculum, orbiculatum, nigrum, (fuluum dicit Solinus) hoc, si quis prærepto odorem moueat, equa excitatur, furitq; agnito eo odore, quapropter id à veneficis peritur. A quo Plinius: Proditur equis amoris innasci veneficiū, *hippomanes* appellatum, in fronte caricæ magnitudine, colore nigro, quod statim edito partu deuorat fœta, aut partū ad vbera nō admittit, olfactu in rabiem id genus agitur. Ælianus vim habere ait alliciendi ad libidinem, atque amatoriam flammam excitandi, eamq; ob rem furens inuidia homini has præstigias non permittit habere. Idque cognitum pastores habere, vt si quando ad moliendas alicui amatorias insidias egeant, vt ipsam ad cupidinis Venerem inflamment, diligenter obseruant, quando equa pariat, ac statim à partu à pullo adiciendū, & in equæ

in equa vngulam iniiciunt, sic quicumq; per insidias carnem illam gustauerint, proiecta & præcipite amatoriam libidine constrictius tenentur, furunt, perbacchantur. Hesychius eo ad philtia veneficas vti scripsit. Virgilius Aeneidos quarto;

Quæritur & nascentis equi de fronte reuulsus,

Et matri præceptus amor.

Animalia, quæ hominû amantiſſima ſunt, ad erotica medicamenta quærentur. Lynx auis collû agit in auerſum, reliquo quieſcete corpore: nam vt colla ante & retroſum libere circumagit, & mirum in modum quoquolibet cõtortet, ita mortaliû corda agere dicebatur, animos torquere, turbare, ac retro mouere. Accedete homine non refugit, immo eius viſu oblectatur; ex tam igitur leui ratione veneficis infamis eſt: immo quia tã antiquitus ad philtia, & amatorias illecebras in uſu erat, vt iungos vocabulo deſideriû, cupiditatem, lenocinium, illecebrâ, & quicquid animum ad amorem traheret, ſignificarent, & Pindarus pro prouerbio, qui vehementi, & impotenti deſiderio ad aliquid trahuntur, iunge trahi dicuntur. *Ἰυγγὸς ἄλομα ἦτος*, idẽ & Theocritus habet. Iyngẽ prima Venus fertur e monte Olympo ad homines detuliſſe, ac dediſſe Iaſoni, & docuiſſe eum incantandi artes, vt Medæ animum in ſui amorem compelleret, ex Pindari Scholiaſte: à veneficis enim hæc auis ad circuli, ſeu rotam alligari ſolebat, aliſ binis ſuperne, & pedibus binis inferne, vt ita quatuor radiorû rotæ ſpeciem præ ſe ferret, vel cum cera amburebatur tota ſuper ardentes prunas: alii tradunt eius interanea explicari rotæ circumuoluta; alii pennis priuatim vtebantur, quæ circa caudã ſunt, & oſſe circa pectus labdoyde figura, ſpecie ſimili equitum caricari; collum, quod retro in torquetur, ad alia quoq; prodeſſe; ſed tota auis ad amores, in aliqua rota extenſa, & circumuoluta ad nomen amatis, ex Ioanne Tzerze. Pauo virginẽ amat. Clearchus auctor eſt in Leucadia pauonẽ tãtopere adamalſe virginẽ, vt ea deſuncta, cõtoremur. Pauonis cerebrû amatorium poculû eſſe, & cor eius geſtatũ benevolentia præſtare ſcriptũ eſt. Lacerta homini natura amica eſt, vbicumq; eſt homo congregatur lacertæ, obliquato capite faciem cõtèplantur; ſi expuas elambunt ſaliuã, immo & admotæ ori ſaliuam lambunt; ambulando obuia ſiſtunt, ſi pergas, ſequatur. Si agricolæ feſſi obdormiant in agro, & ſerpens clanculum in os patens dormientis cõiiciatur, lacerta eſi pulilla, ſeruat hominem,

vbi sentit serpentem insidiari, circumcurſitat per faciem & collum, nec finem facit, donec expergificatur: ob id lacertam inter amatoria eſſe ſcribit Plinius, in vrina virili necatam. Remora, quia naues remis, velisq; concitatas, ac velut volantes remoratur, ob id ad iudiciorum cauſas remorâdas, & ad amatoria veneficia valere crediderunt. Sed quis hominis amantior, quam ipſe homo? Vnde ſagittas è corpore ductas, ſi terram non attigerint, ſubiectas cubantibus amatorium eſſe, Orpheus, & Archelaus ſcribunt, ex Plinio.

Animalia, aliâq; terra naſcentia magneticam vim habentia, ad eadem præſtare; CAP. XV.

Nec minus friuola, quam inani ratione, vbi animalia videbant, ſtirpes lapidesve, aliave quæ quandam vim haberent attrahendi magneticam, vt ita dicam, ad amatoria valere, opinati ſunt Maiores noſtri, ac methodum ſanxerunt. Plotinus magicos attractus fieri (ſiue amatorios) ex cõſenſione quadam rerum in patiendo, ac lege quadam Naturæ agēte, vt in inter ſimilia quidem concordia ſit, inter diſſimilia vero diſcordia. Vera vis magicæ eſt amicitia in vniuerſo; rurfusq; diſcordia. Hactenus Plotinus. Nos hanc vim exemplis quibuſdam comprobabimus. Eſt quædam vis ceruo indita extrahendi ſpiritu à cauernis ſerpentes, etiam renitentes, munifico Naturæ beneficio; etenim narib. ſuis in ſerpentis cauernam incumbens, vehementiſſime reſpirando, quaſi amatorio quodam alliciens, extrahit, inuitumq; profert, ex Æliano. Hac mirifica vi inſpecta Orpheus libello De lapidibus ſcribit; Cornu ceruinum ſponſam geſtare debere, ſic enim perpetuam ei cum ſponſo futuram concordiam.

Primo nuptam vero iuuenis ducens in cubilia puellam.

Delectationis amabilis teſtem illum ferat

Lapidem: ille vero infractis concordis ſimul ambos

Ultimam ad ſenectutem, & in dies omnes continebit.

Quaſi dicat, aliquid de ceruino cornu habentem ſecum, cõtinuo à mulieribus amatum iri. Suſpicor in elephanto maximū eſſe amatorium, etſi ab aliquo non traditū: extrahit enim è cauernis ſerpentes, vt ceruus, & vim magneticam habet. Inquit Plinius: Elephatorum anima extrahit ſerpentes. Capitur & mulieris forma, atq; hebecens ad eius pulchritudinem, remittit animi ſui furorem, ex Æliano.

liano. Traditur vnus amasse quendam in Ægypto corollas vendentem; ac ne quis vulgariter electam putet, miretur gratam Aristophani, celeberrimo in arte Grammatica, Plinius ex Plutarcho; postea autem quam mulier excessit è vita, elephantus nec pristinae consuetudinis compos, tanquam homines inestitia laborantes, sic is fivens ferebatur, ex Æliano. Sic & alij alias adamarunt. Hanc fortasse vim innuunt Poetae, quum Pygmalionem fabulatur ex ebore virginis simulachrum fecisse, eiusque amore captum à Venere impetrasse, vt in veram, viamq; virginem verteretur. Spargalia ex ebore collo ferentes, amoris illicia habere dicebant. Rubeta mustelam trahit, mirum spectaculum, vt à multis & fide dignis accepim⁹, et si ab aliquibus adhuc veterum nondum literis proditum. Mustela ex arboribus, statim rubeta inspecta, vociferat, & auxiliū implorat, descendit, & in os rubetae illabatur, illa aperto, & patulo ore inhians, expectat, & vorat: ossiculum est in latere rubetae, quo admoto aqua feruere videtur, canum impetus eo cohibetur, & amor conciliatur. Mustelae etiam mures attrahunt, tum intrando, tum è foramine extrahendo, et si à rubetis extrahantur. Ælianus tradit Magos affirmare mustelam ab Hecate nutritam esse, quod hæc Dea amatorijs adhibeatur: nã eius viscera his sunt apta, ex Volaterrano. Est & hyæna venefica vis hominem sistendi, vt de remora dixim⁹. Quodcunq; animal ter lustrauerit, hyæna è vestigio hæret, vt mouere se non posse videatur; quapropter magicam inesse scientiã ei pronunciant, ex Plinio & Solino. Eius vmbra canes obmutescere facit, ex Æliano. Homini, caniuè dormienti suum corpus admouet & si se ipsam maiorem dormiente sentit, sensibus eum priuat, ac ipsius manus non resistentis priuat. Si declinabit hominem ad dextram vt prægressi vestigia occupet, alienari mente, ac vel ex æquo, hominem decidere aiunt. Hyænã vulgo ex omnibus animalibus in maxima admiratione posuerunt, vtpote cui & ipsi magicas artes dederint, vimque qua alliciat ad se homines mente alienatos, ex Plinio. Ob id pilos rostri admotos mulieri labris, amatorium esse, & totius domus concordia hyænae genitrici, & articulo spinæ cum adharente corio adseruatis, constare: eiusdem cauerna sinistro lateri religata, si quis mulierem respiciat, amatorium esse tam præsens, vt illico sequatur, & alia quæ libenter omitimus, quia vana. Hyæna quasi siluestris lupus est, multaq; simul communia habent, formã,

insidias, & alia ex Oppiano: coeunt simul, vt thoes nascatur, & ei quidem vis magica inest; nam vocem homini, quem priores contemplantur, adimere ad præsens, referunt Plato, Plinius, & Solinus. Veneficijs rostrum lupi resistere aiunt inueteratum; ob idque villarum portis præfigunt: hoc idem præstare & pellis è ceruice solida existimatur; quippe tanta vis est animalis, præter ea, quæ retulim⁹, vt vestigia eius calcata, equis afferant torporem. Horatius de veneficijs muliebribus libro Sermonum ait:

Vtque lupi barbam, variæ cum dente colubræ,

Abdiderint furtim terris.

Quin & caudæ huius animalis videtur vulgo inesse amatorium virus exiguo in villo, eumq; cum capitur, abijcere, nec idem pollere, nisi viuenti demptum, ex Plinio & Solino. Satis apud omes vulgata magnetis & ferri attractio, ob id Maiores nostri de eis dixerunt, quod de eis refert Marbodeus Gallus;

Conciliare potest vxoribus ipsa maritos,

Et vice conuersa, nuptas reuocare maritis.

Sic qui scire cupit sua num sit adultera coniux,

Suppositum capiti lapidem stertentis adapter:

Mox qua casta manet, petit amplexura maritum,

Non tamen euigilans, cadit omnis adultera lecto,

Tanquam pulsa manu.

Idem enim lapis ex vna parte attrahit, & alia respuit ferrū, ob id allicere vxorem, & à viro reicere potest, vt diximus. Est & magnes carnea, quæ carnem attrahat, vt ex Aristotele Albertus refert. Succino tanta vis attrahendi, vt digitorum attritu accepta vi caloris attrahere possit paleas, & folia arida, vt magnes ferrum. Plinius. Syri vocant *harpaga*, quod folia & paleas, & vestium fibras rapiat. Etiam ab antiquis memoratum ad amatoria valere. Nos probabimus Plinij *charitoblepharon* succinum esse. Inquit enim Troglodytarum insulas fruticem habere, qui vocetur charitoblepharon, efficacem in amatorijs: spathalia eo facere, & monilia fœminas, sentire eum se capi, durariq; cornu modo, & hebetare aciem ferri. Quod si fefellerint insidię, in lapidem transfigurari. Ipse idem inter alias opiniones eorum, qui de loco, vbi nascatur, loquuntur inquit: Viuit adhuc Atazubas, qui tradit iuxta Atlanticum mare esse locum Cephisida, quem Mauri vocant *electrū*: hunc Sole excalesactum è limo dare *electrum*

electrum fluitans. Theomenes dicit, iuxta Syrtim magnam hortum Hesperidum esse, ex quo in stagnum cadat, colligi vero à virginib⁹ Hesperidum. Psellus in Arabia gigni dixit. Serapio autem de succino loquens, ait sub mare inferi nascitur, vt fungi in terra, eminens super mare, æstu maris frangi, & inde capi. Dicitur *charitoblepharon*, quasi *gratiosa cilia*; ex combusto enim succino fit nigerrimus fumus, quo antiquitus ad perornanda cilia tangebantur; & si cædatur succinum, hebetat ferri aciem. Infantibus succina alligari amuleti ratione prodest, & cuiusque ætati contra lymphationes. Illud subuenit naturalia recondita scrutanti, quod si quem succinea veste indueris, alterum vero paleari, illico mutuis copulantur nexib⁹. Gagates eiusdem speciei, attrahit etiam paleas, & ad eadem valere suspicamur.

Plantas ad philtrea valere, quibus argumentis excogitauerint;

C A P. XVI.

SEd longe futilibus argumentis plantas ad mutua odia & amores valere ex forma, & actionibus imaginati sunt. Palmas se mutuo amore prosequi dixerunt Græci, nec sine maribus gignere fœminas, sponte edito nemore confirmant, circaque singulos plures nutare in eum pronas blandioribus comis; illum erectis hispidum afflatu, visusq; ipso & puluere etiam reliquas maritare. Huius arbore excisa post sterile scere fœminas, adeoq; est Veneris intellect⁹, vt coitus etiam excogitatus sit ab homine, & maribus flore, ac lanugine, interim vero tantum puluere insperfo fœminis. Esse in fructibus quibusdam osseum, lunatumq; dente contra fascinantes religione politum. Huic simile, quod in Parthis nasci tradit Apollodorus, Philadelphum appellatum ex argumento, quod rami eius ex intervallo sponte coeant, ceu amantes, post digrediantur, concipiant, & pariant. Occurrunt etiam plantæ, quas à similitudine aliqua primorum viscerum nostrorum, vel amantium animalium, vel insignis alicuius actionis amatorias plantas nominarunt. Quemadmodum mandragora, quod bifida radice esset, ac veluti duob⁹ cruribus diuaticata, Pythagoræ ἀνδρωπόμορε & dicta, id est quod humanum truncum, & artus adumbret; duum generum est, homigera, fœminigera, quod vtriusque sexus clunes, quas disparatas ostendet, minor fœmina, ob imbecillitatem sexus. Ad Pythagoræ nomenclationem alludit Columella;

Quamuis semihominis vesano gramine facta

Mandragora pariat flores.

Ad amorem valere fuit olim maxime credita, & vocitata Circea, à Circe Magica inuentrice, Solis filia. Theophrastus ad amores ex vino, & aceto subactam dari scripsit, eademque ab eo protulit Dioscorides. Ad hippomanis iam dicti similitudinē: hippomanes herba est à Theocrito in amatorijs decantata, his verbis:

Ἰππομανῆς, φυτὸν ἐστὶ πᾶρ Ἀργείσι, τῷδ' ὄντι πᾶσι

καὶ πολλοὶ μαίνονται ἀν' ἄρεα, καὶ δοῶσι ἵπποι.

Hæc Theocrit⁹ ex Hesiodo accepit. Sunt qui Theocrito aduersentur, neq; talem plantam in Arcadia, neq; vspiam reperiri, sed carūculam in equi fronte nascentem esse, vt diximus. Sed Crateuas plantam agnoscit, quæ fructum instar fici siluestris habet, foliū vero fuscum, vt papauer, quin & spinosum esse, idque amatorijs veneficij immixtum mirifice pollere. Asphodelus centum capita dicta, quod similitudinem humanorum testium quadamtenus emuletur. Plinius portentum esse, quod de ea traditur, radicem eius alterutrius sexus similitudinem referre, rarā inuentu, sed si viris cōtingerit mas, amabiles fieri, ob hoc & Phaonem Lesbium dilectum à Sappho; multum à Magicis, & Pythagoreis decantata. Putant eam ante portas fatam, amuletum esse. Dionysius discreuit etiam sexu, marem, & fœminam in ea comperiens. Crateuas Veneris auiditates, desideriaque finire tradidit, & cum vino concitare. Cyclamin⁹ suo circinato radicis bulbo muliebrem vt erum affabre demonstrat effigiatum. Theophrastus eius bulbum ad amatoria valere dixit, è terro suffossum, ac dulci vino subactum, & in pastillos digestum, sicut vini fæces, quæ maculas abstergūt; & eadem ab eo recenset Dioscorides: vino etiā addita, Veneras alacritates adauget, & ad abortus valet. Cotyledon, siue Veneris vmbilicus, concavū affert folium, rotundū, læue, acetabulū, aut fœmineū vmbilicum imitatū, crassum, carnosum, & succulentū. Medici vmbilicum, luxuriæ sedē dicūt. Dioscorides ad amatoria valere dixit. Aizoū maius folia fert cacumine humanę linguę similia carnosā, pinguiā, in ambitu effigiē imitata oculi. Plin. *σέβη δ' εὐ* dici scripsit, q̄ amatorijs cōueniat. Leōtopetalō folia affert, quę iuxta radicē læoiliore flocco canescūt. Tradit Diosco. appēsam ad amatoria valere. Radicē hæc cōtemplati sumus, ita fœminæ pubē lanuginoso molliq; flocco pubescentē, demonst-

monstrantem, vt tali intuitu lætaremur, & similitudine. Phyteuma ad amatoria tantum valere tradidit Dioscorides: fortasse quia copiosum semen in singulo pericarpio ferat, & pertusum, ad amorem, & ad ferendum prolem aptum. Catanances vtriusq; ad amatoria expectere ait Dioscorides; Thessalicas tribades, his fortasse, quia arefcens folium in terram flectatur, & se contrahat in speciem vnguium milui exanimati. Plinius hanc deridens coniecturam, lectam ad hunc vsus dicit, quoniam arefcens contraheret se ad speciem vnguium milui exanimati. Eadem ex causa lemos filetur ab eo. Nomen *catanances* inditum, quasi fatali necessitate impelleret ad amorem, vel necessarium amoris illicium, quasi fascinatricibus, & præstigijs viribus donata. Staphilinus, siue pastinaca, humanum crus, siue membrum æmulatur. Orpheus amarorum inesse staphilino dixit; fortassis quoniam Venerem stimulari hoc cibo certum est, & ideo conceptus adiuuare aliqui prodidere, ex Plinio. Cõtra autem animalia sibi, & omnibus inuisa & sine prole, contrarium prædicto effectum præbere dixerunt veteres: nam sicut horret visus ea videndo; ita hominem odisse, & ab omnib. abhorre faciant. Chamæleon venenatum, & inuisum, deformeque animal, quum nullo cibo viuat; iocinore suo amatoria dissolui, intestina & simum cum simiarum vrina illita inimicorum ianux, odium omnium his conciliare aiunt, ex Plinio. Rubeta scdum aspectu animal, & horribile, è putredine nascens; amorem finire Plinius dixit, in pecoris recenti corio alligatam. Mule gignendi facultate orbata, etiam amorum illecebris; ob id ad destruendum conceptus, vt diximus, & ad odium, & ad labefactandum amorem vtuntur. Plinius puluerem, in quo se mula volutauerit corpori inspersum, mitigare amoris ardorem scripsit. Si in amantis calcem stercus amalia ponatur, vbi odorem senserit, amor dissoluitur, cum odiosa hæc res sit, & ab Ouidio recitatum libro I. De remedio amoris:

Illæ tuas redolent Phineu medicamina mensas;

Non semel est stomacho, nausea facta meo.

Preproperi coitus animalia ad eos valere, qui ex tardi coitus animali ligatos se putant; CAP. XVII.

VANA persuasio apud homines est fatuos & plebeios, se facile à mulierculis posse ligari, vt impotentes ad coitus fiant, atq; su-

perstitutionibus, & inanib. verbis obmurmuratis prouenire putant, quod non nisi ex naturalibus rebus, & superstitione alienis prouenire scripserunt antiqui: fides sit penes eos. Nos aliqua adducemus exempla, quibus rationibus inducti sint, vt hæc crederent: vt ebantur enim ad hæc conficienda animalib⁹ tardi & ligati coitus, membra ea ex ijs eligendo, quibus hæc actio perficeretur. Animalia ergo, quæ alligati & remorantis coitus sunt, ex Aristotele, canis, lupus, & phoca; sed Oppianus testudines & phocas dixit. Cuius rei Aphrodisiensis cauliam inquirens dixit, quod quia colis venereo vsu intumescit, & vuluæ os strictum, & vsque dum glutinosum, & lentum semen instillet in matricem, colligentur. Lupi eodem modo coeunt; canes in medio coitu auertuntur, inuitique etiam coherent, ex Aristotele: ob id lupi virga ligari dixerunt, & hac ligatione nullam esse vehementiorem, ex Rhase. Videte quam leui persuasione hac ad id scribendum impulsî. Canis eodem modo coit, & in coitu ligatur; & ex eo pigrior in Venerem fit, ex Plinio. De phoca nihil adhuc exploratum, vel à quopiam traditum. Eadem quoq; coniectura animalia, quæ agrius vrinam reddere videmus, ad vrinæ retentionem valere, vt ne vesicam exonerent, donec exsoluantur, vt etiam quotidie videm⁹. Canes vrinam agrius reddunt, nec possunt nisi sublato crure mingere: quare canis vrina ad id vtitur Plinius; corio virgæ Rhases. Eiusdem proprietatis, & virium lupus, vnde si quod animal minxerit super vrinam lupi calidam, non concipiet vnquam, ex Pythagora; sed Rhases de muliere dixit. Facillimi coitus animalia aues diximus iam supra; scilicet picus Martius, non solum facilitate coitus, sed & clausuras soluit, ita ligatos; pica vulgaris, & eiusmodi similes: assati enim, vel elixi comesti, illico ligatos soluant, vt sæpius experti sumus.

Animalia, quæ probrosæ veneris speciem quandam præferunt contra eam valere; CAP. XVIII.

SVNT & quædam præter naturam vitia, quibus aliqua animalia sobnoxia credimus; sunt & quædam, quæ etsi à vulgo ita credita sint, re vera non sunt, nam contra eos qui id crediderint, inuehitur Aristoteles. Sed id specimen nobis dedit Natura, ad demonstrandû nobis, eiusmodi animalia contra hanc probrosam, & infamem Venerem valere. Leporum Archelaus scripsit, vtrumque sexum singulis

gulis inesse, ac sine mare ægre gignere, Plinius scribit, quod aliquando mas, aliquando sit fœmina; quandoq; velut masculus generet, quandoq; vt fœmina pariat. Apud veteres recepta est opinio, eos formosos aliquib⁹ diebus videri, qui lepore vescantur. Sed hyæna credita per annorum vices nunc mas esse, nunc fœmina: reuera tamen falsum est, nec genitale simul maris & fœminæ habet; quod vero sub cauda positum est, simile genitali fœminæ, sine vlllo meatu intus est. Id ostendit nobis Natura, quod pili cauernæ cinerem hyænæ ex oleo illitū eis, qui sint probrosæ molliciei, non modo pudicos, sed & seueros mores induere, scripsit Plinius; à quo Rhafes & Albertus: si pili de ano masculi hyænæ combusti, tritiq; cum pice inungantur ano cynædi, liberabitur illo vitio.*

Hilares planta, & animalia ad hilaritatem; tristia ad mœrorem valere; CAP. XIX.

ERANT tristes plantæ nigrotum fructuum, florum, & foliorum, quæ, vt vidim⁹, melancholiã inducebant; erant & hilariū, quæ ebrietatem, lætitiã & ludum inducebant animis nostris. Sunt & hilaria animalia, scilicet, quæ facile ludūt, & scurrili gesticulatione valent: hæc ad melancholiã expellendam, & hilaritatē inducendam valent; contra siquidem animalia tristia, mœrorem, & tristitiã inducunt. Natura simiæ ridiculo animali, ridiculam animam, & corporis constitutionem dedit ridiculam, ex Galeno; quemuis ludum discit, delectaturque ludendo, natum ad ludendum, & imitandum animal. Adamantius simiæ ingenium scurrile, & simulatio insignis; cor simiæ assum, & aridum potum drachmæ pōdere cum melicrato vetere, roborat cor, pusillanimitatem & cordis pulsum depellit, ex Rhafe; melancholiã expellendo, hilaritatem inducit. Voratur à leone, ad expellendam melancholiã. Pica in vocis imitatione singularem naturam sortita, aliquando hædi vocem, & ouis, & vituli, quibus infidet, & pastoris sibilum imitatur, ex Oppiano. Sed auctor Philomelæ:

Pica loquax varias modulatur gutture voces.

Scurrili strepitu quicquid & audit, ait.

Constat emori victas difficultate verbi, quærentes mirum in modum exhilarari, si interim audiuerint id verbum, ex Plinio. Cōbusta in olla sigillata, quocunque modo data, contra melancholiã

valet, ex Arnaldo. Contra boues melancholici sunt, nulloque exhilarantur ioco; ob id eorum caro melancholiam generat, & melancholicos morbos, ex Simeone Sethi, & alij. Corui mos, & caro melancholica; & eiusmodi hominem reddit; sic & de reliquis, ne longiores in rebus claris sumus.

De antipathia, & sympathia plantarum, & animalium; & de singulari plantarum antipathia; CAP. XX.

INTER plantarum & animalium mores, nil occurrit vtilius, & ex quo ingentes & mirificæ rerum proprietates venari possunt, quæ ex latenti rerum consensu, dissensuque, quem Græci *antipathiam* & *sympathiam* vocant, nihilque admirabilius in tota Natura spectari potest, vt vna planta, vel animal alterum perhorrescat, vel quasi ictis inter se fœderibus deuinciantur; res amphitheatrali spectaculo digna, quum contingit. Quis enim tantæ discordiæ, & dissensus causam attulerit, nisi Naturam hoc spectaculo mortales ad eius secreta contemplanda, & eruenda promouere? vt si alter alterum perhorreat, inuisum inuidentis defect⁹ resarcire, vel mederi posse; sic mutuum amorem & odium ex mutuis, & aduersis viribus, commodis, vel incommodis euenire: ex similitudine enim amor, & attractio; dissimilitudine vero incommodum, & fuga. Plinius ad id: Pax simul in his, aut bellum naturæ dicitur, odia, amicitiaq; rerum furdarum, ac sensu carentium; ex quo magis miremur omnia ea hominum causa. Aliam nos reddimus rationem de hac amicitia, & inimicitia plantarum, animaliumque, quam hactenus tradita sit frigidum, calidum, & sicci: ad altiora enim contemplanda, & vtilia inuestiganda natura hoc spectaculum proposuit. Quædam succi, odorifue viribus reddunt deteriora, vt brassica & laurus vitem offendunt; olfacere quippe eam, & attrahere dicunt; quamobrem germen, quum illis propinquum fuerit, retrocedere atque auerti, inimicum fugiens odorem. Androcides hoc exemplo vsus est, medela contra vinum confecta, ex brassica videlicet, posse temulentiam propulsari; quippe cum vites etiã odorem brassicæ fugiant, ex Theophrasto. Nestor in eo libro, qui *Alexicepos* inscribitur, brassicam Lycurgi lacrymam esse scribit, quam quum à Libero patre viti alligatus esset, effudit; is Lycurgi seueritate deterritus, in mare se demerserat, ex quo nascitur hoc virus; ideo vitis & brassica tanta laborant

tant discordia, vt si in agris hoc olus affitum viti profiliat, vel ipsa confestim emarcescat, vel certe sarmenta eius elanguescentia contrabescant. Vineas, quibus etiam brassicæ nascuntur, languidius quidem vinum creare tradit Athenæus. Brassica corrumpitur in dolio vini sapor & odor. Ægyptiis, qui magnopere vini sunt amatores, moris est omnibus esculentis brassicam coctam in cibatu præmittere, quia vini noxam inhiberet: vnam in faucibus tumentem succus brassicæ diu contentus, reprimat; tam pertinax inter has plantas inimicitia, vt si defluxionis impetu vna procidat, aut laxior in fauces decubat, iniecto capiti brassicæ crudæ succo, in excelsum oris protinus resiliat, vt sæpius ego hoc vitio laborantes homines hac medela à mortuis reuocaui. Si quis feruescenti in olla brassicæ vini paululum guttatum instillauerit, ne amplius quidem excoquetur, sed suis viribus defuncta, ad perniciem trahetur. Qui multum vini hauriunt, aut potandi certamine se prouocant, ne temulètia tententur, brassicam crudam cibus anteponunt. Laurus etiam vitem offendit, vt diximus ex Theophrasto: quamobrem quum germen vitis proprius accesserit, auersa retrograditur, inimicum fugiens odorem. Medetur etiam vna, vt diximus; nam folia ad teinas aquæ partes decocta, vnam gargarizatu cohibent. Vitis odit & corylum; nisi procul absit, trinitis, & agra. Noces auellanae tostæ distillationibus etiam medentur, alopecias pilo restituunt; nam qui vinum plus æ quo hauriunt caluitium & præmaturam canitiem experiuntur. Auellanae pinguedini conferunt plus quam sit verisimile, & præter fidem corpulentiam augent: acetum ingestum emacrat homines. Occurrit aliud ingens discordiæ miraculum: hoc olus, quo vitem fugari diximus, aduersum cyclaminum, & origano perarescit; cyclaminus immixtus vino inebriat, ex Dioscoride; & brassica, vt diximus, contra ebrietatem valet: brassica atrum & melancholicum succum generat, ex Simeone Sethi; origanum aridum acetabuli mensura potum in aqua multa, atros humores per aluum extrahit. Quercus consita iuxta iuglandem nucem perarescit, glandes comestæ flatus pariunt, ex Dioscoride; iuglandes cum putamine suo datæ, & vmbilico adnota, tormina sedant, ex eodem. Et si hedera suo complexu strangulet omnes arbores, totumque humorem exsugendo necet, succi crassioris haustu; vitem tamen maxime offendit, inimica maxime est ei, vino aduersatur, & temulentiam propulsat; immo mira he-

deræ natura ad experiendas vini fraudes: nam si fiat ex hederæ li-
 gno vas, immittaturq; in eo vinum aqua mistum; vinum transfluit,
 aqua remanet; nam non continet vinum vas hederaceum, ex Ca-
 tone. Baccho sacram faciunt, & præcipue quæ *Dionysia* dicitur, ob
 eam causam; immo fabulantur Poetæ Citton iuuenem, dum co-
 ram Libero patre saltibus & choreis indulgeret, in terram fuisse de-
 turbatum, terra Bacchum magnis honoribus extollens, viticulam
 edidit, iuuenili pullulatu, frondentiq; virore perpetim enutritam,
 neque, vt multi credunt, ebrietatem inducentem; nam noxam po-
 tius bibentibus, quam temulentiam inducit, vt ex Tryphone apud
 Plutarchum habetur. Orobanche inter legumina nascitur, eaque
 strangulat, vnde & nomen illi: addita eadem leguminibus, dum
 coquuntur, facit ea facilius percoqui. Mirabilis est cicutæ, & rutæ
 antipathia, probabili hoc argumento, quod rutam colligentes ci-
 cutæ succo manus armant, ne perniciosis vlcerebus ab ea infesten-
 tur, & ruta eius venenum hebetat; nam ruta contra venenum est.
 Mustela cum serpente dimicatura, rutam, ceu alexipharmacum
 quodpiam edit, ac rutam ad extinguendas cicutæ noxas iniicit Dio-
 scorides: rutæ succus copiosior datus, veneni noxam obtinet, quod
 cicutæ succo extinguitur, adeo vt venenorum venena sint. Limo-
 dorus, quem alibi *cuscutam* diximus, complicando eruum stran-
 gulat, vnde orobanches nomen: eruum grassante famis iniuria, ca-
 piti, & stomacho onerosum, genua degrauat, boues cerebrofos
 reddit, & aluum turbat. Abstergit cassuta venas pituitosas, & bilio-
 sis exonerat humoribus. Cucumis oleum ita refugit, vt si quid ob-
 est, vel si pendear, reflexus in se plicetur, vt hamus; idque vna vel
 altera nocte deprehenditur: cucumis horrores concitat, oleum
 contra horrores valet.

De particulari animalium antipathia;

C A P. XXI.

292

EADEM exempla ex animalibus afferemus, iisdemque remediis
 pollere videbim⁹. Alces cōtinuo comitiali morbo laborat, ex-
 horretq; lupum, quo statim viso irruit in eum: lupi cor crematum,
 tritum & potum mire prodest epilepsiæ; & hominem, qui Lunam
 senserit, canini dentes lupi liberat, ex Pythagora. Exhorret elephas
 arietem, vt si efferatur, viso statim ariete, mansuescat, & conflac-
 cescat

rēſcat impetus, vt ex *Æliano* habetur, *Plutarcho*, & *Zoroaſtre* in *Geoponicis*: vnde *Romani* *Pyrro* *Epyrotarum* regi elephantos in fugam vertiſſe, victoriamq; ex bello retuliſſe ſcribitur; & regem inſipientiam fugientem ſignificaturi *Ægyptii*, elephantem & arietem pingūt; fugit enim ille, quum arietem videt, *Orus*: ob id ſi fiat emplaſtrum ex arietis lingua ad elephantiaſim, eius prohibet augmentum, & ipſam decreſcere facit, ex *Auicenna*; & hircinus ſanguis carcinomata ſanat, ex *Plinio*; eſt enim elephas morbus lepræ genus, ad elephantis cutis ſimilitudinem dictus, crebris per ſumma corporis maculis, & humoribus, iisque pedes & ſuræ inflantur, vt elephantorum pedes habere videantur: & vt cancer vnus partis, ſic elephas totū corpus, quaſi cancer extimatur. Elephas ceraſtem etiam abhorret (nili *Volaterranus* perperam pro cornuto hircum ceraſtem reddiderit) ex *Æliano*, & draconē maxime perhorreſcit, vt vſque ad internecionem certent. Medentur ſerpentes, & viperæ elephantiaſi, ex *Dioſcoride*, *Galeno*, & cæteris. Soliuagi canes lupos abhorrent, qui ſi deprehendantur à lupis, vorantur: ob id ſi lupina pellis geſterur ab eo, quem canis rabidus momorderit, non incidet in hydrophobiam, qui morbus cani peculiaris. Canis hyænæ timet, nam hyænæ multas ei molitur inſidias; quem ſi terluſtrauerit, è veſtigio haret, nec mouere ſe poteſt, *Plinius* & *Solinus*. Lunæ autem orbe pleno retro poſito Lunæ fulgore, ſuper canibus vmbra inicit, quos mutos reddit, & tanquam veneficio quodam eorum ſenſus præſtringit, *Ælianus* & *Philes*: hyænæ cinis contra rabidi canis morſum efficax eſt, & iecur efficacius, & ſubſtratum corium; auxiliarius adeps etiam aquâ expaueſcentibus. Exhorret vſus canem, vt vſina perfidia in eum excadeſcat, & poſt dilaniet: vſi fel à cane rabido morſis cum magna admiratione datur apud *Galenum*. Pellis vſi vulneratis à canibus ſubſtituitur, ex *Aetio*. Lupi odio habent equos, & ſi luporum veſtigia ſub equite ſequantur, comprehenduntur, & rumpi dicuntur: & ſi equa lupum preſſerit, vel ipſius veſtigia attigerit, inſatigabile curſum præſtare dicit *Plinius*: Lupi anhelofis medentur, qui morbus equos moleſtiſſime affligit. Murem animalium maxime odit elephas, & ſi pabulum in prætepe poſitum tangit, ab eo faſtiditur, ex *Plinio*, & *Solino*; quod valeat ad elephantiaſim, adhuc inexpertum; ſed muſtela eius generis ſuſpenſa, vel eius cinis, valet elephantiaſi, ex *Plinio*, *Sexto*, & *Ætieu-*

lapio. Elephas suis grunnitu peraudito, fugit, ex Oro Ægyptiaco, siue secūdam naturam à suillo pecore abhorret, siue quod absonum vocis acumē perhorrescit: vnde quū Megareses ab Antipatro obsiderētur, in sues pice oblitos incendiū excitarunt, vt Macedonum elephantos perturbarent, & ordinem non seruarent: elephantos omnibus morbis immunes, solum inflammatione alui acius infestari ex Aristotele habetur: Præterea humorum dolore torquentur ob oneris attritionem, quibus suillis carnibus appositis foueri dixit idem Aristoteles: & suis verustissimus adeps, calce exceptus, inflammationibus succurrit; & talus combustus tritus, & potus, coli inflammationibus, & torminibus medetur, ex Dioscoride; & histrix è suillo genere elephantiasi medetur. Equi ab elephantis prælio terrentur, ex Heliodoro, & Marcellino: valet ebur ex lacte equo rabido, ex Nemesiano. Rabiunt enim equi variis de causis, vt apud Hippiatricos: nam elephanti sanguis ad reumatismos valet, ex Plinio, quo morbo equ⁹ maxime laborat. Equino generi suilla omnia inimica & inuisa, grunnitus, fœtor, & halitus: ad equos pneumaticos porcellum lactantem iuxta equum affectū, vel sanguinem feruentem, statim in fauces eius infundas, Pelagonius; hinc ad hominum pulmones valere compertum est. Equis naturali odio camelus aduersatur, restibus Æliano, & Plinio. Cyrus in prælio aduersus Cræsum camelos contra equitatum instituit, hac ratione, quod camelus equum reformidat adeo quidem, vt ne speciem eius intueri, nec odorem sentire sustineat, idcirco commētus est, vt equitatum Cræsi, quo ille se præualiturum considerabat, inutilem redderet: simulatq; in pugnam itum est, equi olfactis protinus conspectisq; camelis, retro se auertunt, vnde spes Cræsi interiit, ex Herodoto. Equis morbus immedicabilis est asthma, cui lac cameli auxiliatur, & anhelosis, ex Auicenna. Lupus, multis terrorem infert, erinaceum perhorret: si erinacei sanguine molli, & aqua calida gargarism⁹ fiat, vocem raucam, & obtusam emendat, quem adimit lupus anticipato obtutu, ex Æsculapio. Leo fortitudine sua animalia omnia exterrēt, & quæ nunquam eum viderint, vel experta sunt, audito rugitu, attonita manent: ob id leonis adipe si quis suum corpus liniuerit, ab omnibus bestiis tutus erit; & leonis corium si lupi corium contigerit, depilat illud, & similiter alia coria. Sed gallus leoni ferarum generosissimo terrori est, tale & tam ferum animal cri-
sta, &

ta, & cantu fugat: nam magno terrore cōficitur, immo tradit Proclus; daemones leonum forma apparentes, etiam gallus exterret, ex Aliano & Zoroastre: ob id gallinaceo iure perunctos, panthera & leones non attingunt, ex Plinio; ad tertianam gallinacei testes propinantur, ex Alberto; & ad atram bilem, & ad longas febres gallinaceum ius præbent, ex Dioscoride, cui morbo leo maxime obnoxius. Accipitrem chamelæonti maxime inimicum, extrahere enim supra ad se volatē tradunt, & voluntario præbere se lacerandum ceteris animalibus, ex Plinio; felle glaucomata & suffusiones corrigi proprie creditur, tridui inunctione: chamelæontis fel tātam vim habere creditur, vt hypochyses intra triduum inunctionibus fanet, ex Marcello: accipitres hebetudini oculorum præ cæteris auibus obnoxii sunt, vt etiam curationē huius agritudinis in promptu habeant, lactucam scilicet, quam medicinæ gratia requirunt. Lacertæ cochleis inimicissimæ sunt, ex Plinio; si lacertum per medium ferias, & discindas, tacita consensione ex se solidescit, ex Solino & Phile: cochleæ tum vulnera alia, tum maxime quæ nerui acceperint, conglutinant, Dioscorides. Simius supra modum horret testudinem, eaq; visa mirum est spectaculum, quanto cum horrore resiliat bestia; vnde qui alligant testudinem catenæ, à qua reuinctus sit simius, vt effugere non possit, incredibile est dictu, quam discrucietur, vt metu fere exanimetur. Simiæ vinum bibunt, & ebriæ capiuntur, vt Athenæus refert: si quis testudinem abluerit vino bono aliquandiu, & acceperit de sanguine, illumque tum vino miscuerit, & dederit clam bibendum mētura dimidii calicis mane ieiuno tribus diebus, videbit diuinam vim, ex Myrepsō. Perpetuæ sunt rixæ testudinis & perdicis, quarum altera luxuriosa, altera casta.

Animalia, quæ cum venenatis animalibus præliantur, contra eorum venenum valent; CAP. XXII.

SVNT & animalia, quæ antipathia quadam cum animalibus venenosis præliantur, & eorū carnibus vescuntur; à Natura edocti sumus cōtra eorum venenum valere. Exempla. Ceruorum est cum serpente pugna, neq; hostem ipsum serpens in latebras se condens, aufugere potest: etenim munifico quodam Naturæ munere, cerui narium spiritu foras serpentes extrahunt, extractumq; mandunt, ex Aliano: ob id cerui adipe perunctos serpentes omnes fugiunt,

& lapis bezahar, qui ex lachrymis cerui fit, contra venena efficacissimum antidotum, eius coagulum contra serpentum ictus, & pellis substrata à serpentibus tutos reddit, abigunturque omnes aduulso ceruino cornu. Elephantorum quoque anima serpentes è cauernis extrahit, & cum dracone inimicitias gerit; eius adeps ad venena valet: nam eo peruncto, aut suffito, oportet serpentes velocissime aufugiant, ex Æliano; cibo quoque efficacissimum medicamen contra serpentum venena. Circa Theffaliam tanta serpentum copia est, vt nisi à ciconiis deuoraretur, incolæ pellerentur, ex Aristotele in Mirabilibus; lacertos, chersydros, aliasve pratorum pestes, & maxime cenchrum sectatur: earum membra contra omnia venenata valent, ex Æliano; sic aqua contra pestem è ventriculo earum, ex Quintilius. Scorpionibus maxime contrarius stellio traditur, vt visus quoque pauorem iis inferat, & torporem frigidi sudoris: itaque in oleo putrefaciunt eum, & ea, quæ scorpium pupugerit, loca inungunt; Ælianus, Philes, Plinius, & Galenus. Mullus piscis leporem marinum capit, & eum comedit: valet contra eius morsum. In luto Nili volurus ichneumon, apricat se, donec tergum siccet, & durefeat, sic irruens in aspidem, vel caput eius morsu amputat, vel mordicus apprehensam cauda in fluium trahit, ex Nicandro in Theriacis, & Æliano: draconum adipem venenata fugiunt, item virus ichneumonum, & cutis cinere in aceto perunctos, ex Plinio. Mustela serpentem impugnat, & basilisco serpentum venenatissimo mustelarum cinis exitio est; adeo Naturæ nil placuit esse sine pari, ex Plinio & Solino; caro eius veneno aduersatur, ex Auicenna, & aduersus serpentum venena valet. Sui serpens aduersatur, quum deuoratur ab ea; imo talis & tanta vis, salamandra à suis innocue etiam manditur, ex Plinio. Apros in Pamphylia, & Cilicia montuosis, salamandra ab his deuorata, qui edere moriuntur, ex Æliano; suis iecur cum vino sumptum, venenatorum moribus medetur, ex Simeone Sethi: contra serpentes auxiliatur verinum iecur. Magna est aquile pugna cum draconibus, & anceps valde, eos rapit vnguibus, & rostro in aera; illam vero angues multiplici lapsu inuoluunt, vt colligati simul cadant: Florentinus in Geoponicis ait serpentem non accedere vbi iacet aquilæ, aut milui sterco, aut ex combustis pannis suffitus fiat. Ibis à Græcis ἰβίς dicitur ab esu serpentum, & pugna: colitur ab Ægyptiis, quia non solum serpentes

tes necat, sed eorum oua frangit, & suis pullis in escam affert: aspidochelones serpentes depellit, eorumq; morsus sanat. Gallinacei aspectum, & tantum basiliscus timet, contra serpentes pro gallinis pugnat: cuius ius potum contra serpentum morsus valet, ex Plinio; & gallinæ disiecta, & adhuc calentes appositæ serpentum moribus auxiliantur, eorumq; cerebellum etiam in vino bibendū datur, ex Dioscoride. Testudo cum serpente pugnat, contra salamandræ venenum valet, ex Nicandro. Chamæleon volantem supra se accipitrem ad se trahit: ad hausta chamæleonis oua datur in potu iterum accipitris è vino, ex Bellunensi. Non omitteremus & hoc mirum. Muræ araneæ, si orbitam (id est, vestigium rotarum currus volutatione impressum) transiere, moriuntur; quare & terra morsui, quem infixerint, inspersa remedio est, ex Aliano.

De mutua plantarum antipathia;

C A P. XXIII.

SEQVUNTUR quæ nõ altera alteri, sed mutuo sibi adinuicem aduersantur. Quercus & olea tam pertinaci odio dissidet, vt altera in alterius scrobe depacta, moriatur; esitate glâdes capitis dolorem faciunt; oleū ex oliuis capitis doloribus præstat; quercus restringit, oleum relaxat. Peribit filix, quam per ambitū copiosior arundo coronet, & contra euanescentes abibit arundo, quam obsepiens multa filix in orbem cinxerit: arundo contrita & imposita, corpore filicis stirpem extrahit, item arundinem filicis radix: harundo recens trita & in vino pota Venerem concitat, ex Plinio; filix inimica fecundis, quoniam grauidis abortum infert, cæteris sterilitatem.

Animalia sibi mutuo aduersantia, mutuas & aduersantes virtutes retinere; C A P. XXIV.

EAD E M ratione animalia, quæ mutuo inimicæ sunt, mutuas & aduersas virtutes habet, vt altera alterius vitis medeatur. Draconem elephantus perhorrescit, & mutuo inimici sunt; Æthiopia dracones ipsos generat, quos elephantorum interfectores vocat, grauesque inter se gerunt inimicitias: moritur in dimicatione elephas, moriensque complexum elidit pondere; draco ipsius fauces circumflexe ambit, flexuque nodi perstringit, ille arborum, aut rupium attritu necat; in aduersos erigunt se, oculosque maxime

petunt, ita vt cæci fame, & mœroris tabe cōfecti reperiantur: draco elephantiasii medetur, ex Galeno de vipera loquente; & elephantii adeps serpentes fugat, ex Dioscoride. Domesticæ omnes fera lupum timent, & odio habent; ob id ex lupina pelle confectum tympanum & pullatum, solum resonabit, silentibus omnibus, vtcunq; sonoris, ex Oppiano; & habentes caudam lupi, omnes fera fugiunt. Lupi, qui vniuersis odio sunt, adeo natura immanes sunt, vt se mutuo vorent, & sibi inuicem moliantur insidias: nam in orbem circumagendo, & ex vertigine lapsos, facto impetu omnes dilantant & vorant; idque accidere dicit Ælianus, quum venatus facultate deficiuntur: morbi, quos patiuntur, ex Aristotele, sunt rabies, synanche, & podagra, vt siluestres canes; ob id ad podagram lupum viuum incoctum comedunt, ex Plinio; & qui per lupi guttur biberit in synanche, certissima salute euadit, ex Agricola, & Hali; & lupi pelles ad canis rabidi morsus laudant. Serpens & herinaceus mutuo inter se odio flagrant; quamobrem in latibulo occurrunt, echinus in orbem se contrahit, vt præter spinas nil emineat, irruens in eum serpens, spiris implicatis frustra mordet, & quo arctius illum comprehendens premit, eo magis ipse, aculeos infigit, & vulnerat; quibus vtcunq; afflicta, non remittit tamen, donec emoriatur; alias simul pari casu intereunt, vel echinus euadens, serpentis mortui corpus adhuc aculeis infixum gestat, ex Oppiano; herinacei caro sumpta morsis à serpentibus venenosis occurrit, ex Auicenna; & serpentum occurfus partum abortu vitiat, & illico parere cogit: echinus pariendo cunctatur; nam asperiore facto foetu, mora temporis maiore cruciatu perit. Ciconia magno vespertilionis odio tenetur, & hæc etiam illius, Ælianus: ciconiæ ouis perniciem molientes vespertiliones sapissime vindicant; cum hæc itaque solo suo contactu oua ipsa sterilia efficiant, hoc remedio vtuntur ciconiæ; platani folia in nidos suos inferunt (quod Zoroaster in suis Geoponicis confirmat) ad quæ accedentes vespertiliones, torpore comprehensæ perniciem ferre non queunt: ciconiæ pullos qui ederit, negatur annis continuis lippiturus esse, ex Plinio, & Marcello; cum stercus vespertilionis aliquando oculos excæcare dixerit Arnoldus: adduntque Magi vespertilionis sanguinem collectum suo flocco, suppositumque capiti, mulierum libidinem mouere, ex Plinio; quum ciconiæ castæ viuant, vt diximus. Serpens

& rubeta sibi mutuo aduerfantur, & vorant; ob id ad occidendos bufones in ventre natos serpens comestus valet.

De particulari plantarum sympathia;

CAP. XXV.

AD sympathias plantarum, animaliumq; accedamus. Dioscorides rutam in cibis commendauit, quæ prope arborem ficu nascitur, reliquam ferculis abdicauit. Plutarchus; ruta quæ sub ficu profilit, aut adnascitur illi, & suauior, & sapore mollior habetur; hydropicis cum ficu decocta ad dimidias partes bibitur, itè ad pectoris, laterum, lumborumque dolores, quum & socias habet vires ad aliquod malum expellendum. Magna est nepetæ & pulegij societas, decocta in aqua ad tertias, discutunt frigora; mulierumque ¹⁰⁶menstruis profunt, & æstate sedant calores; reliqua ex Plinio petes. Odoratiores fiunt rosæ, quib⁹ allia fuerint prope confita: ad dolores, oculorumque vitia valet rosæ, eademq; præstat allium. Et inter rosas, lilia, & allium arcanum commercium: nam si propius serantur, vt se contingant, omnes vegetiores fiunt: contra serpentum ictus omnes potæ valent. Optime corruda, vnde fiunt asparagi, feritur, vbi adsint harundines, ex Catone; talem inter se ineunt amicitiam: ambo alacriores vires ad Venerem reddunt. Mira est amicitia inter vitem & vlmum, vt hæ inter se, velut maritata & felicius crescant, & vites fructuum prouentus dent vberiores: vitiû lachryma lepras, lichenes, & pforas sanat, cortex & folia vulnera conglutinant; sic vlmi cortex & folia glutinant vulnera, & ex aceto trita, lepris efficaciter illinuntur, & similia. Nec est silentio prætereundum quod de vitis, & oleæ naturali concordia Africanus Florentini testimonio fretus, posteritatis memoriæ mandauit, si olea inse-ratur viti, non vuas modo, sed oliuas quoq; parere: sed quam multis vtraque polleat remedijs, vel per se, vel simul mista, neminem enumerare posse existimo.

De particulari animalium sympathia;

CAP. XXVI.

ANIMALIA quæ se inuicè amant, enumerabimus, & quas possident symboleitates & virtutes. Attagenes ceruos amant, & eorum dorso saliant, ex Oppiano. Attagenis cerebrum libidinem

promouet, ex Auicenna: cerui natura luxuriosa est, vt diximus, cuius genitale Venerem excitare diximus. Perdices ceruos amant; & quando eas capere volunt, auceps cerui pelle induitur, & cornua capiti imponit, & furtim accedit vbi sunt perdices; illæ ceruum rata, accedere gaudent, vt discedere nolint, ex Oppiano. Valent perdicum ova ad Venerem. Amant & perdices capram; diximus iam ad coitum feruentes. Præcipuus est amor columbæ & tinnunculi; vetusque est Democriti præceptum, ne columbæ suas sedes perosa relinquant, tinnunculi pulli singulis fictilibus ollis conduntur, stipatisque opercula imponuntur, & in angulis columbarij suspenduntur; quæ res auibus amorem loci conciliat, ne vnquam deserant, ex Columella: eius fimus oculorum albugines extenuat, ex Plinio; & columbæ sanguis ad oculorum vitia, & equorum leucomata, ex Hippiatricis Græcis. Hirundines homines amant, & intra domos cum hominibus habitantes nidificant, & redire quotannis ad eosdem nidos solent: homines dociles reddunt, amoremque mutuam conciliant. Canis homini amicissimus inter omnia animalia, cuiusque corporis dolori si lactens catellus admoventur, apponaturque, transire in eum morbus dicitur, idque ex exenterato perfusoque vino deprehendi, vitiatò viscere illo, quod homini doluerit, ex Plinio; sic in chiragra & podagra, & omni arthritide nil præsentius ad tollendos cruciatus, quamlibet effertatos, & præsertim quibus pilus concolor. Sargus piscis adeo mire fædo caprarum amore tenetur, vt ab Oppiano describatur:

Inuadit sargos caprarum mira cupido,

Qui madidi simas cupiunt tractare capellas,

Montanis gregibus, quamuis tot agmina ponti, &c.

Ex Æliano, piscis mire salax est, & alienas vxores deperit: hirci luxuriosi sunt, vt diximus,

De mutua plantarum sympathia;

C A P. XXVII.

EX mutuis plantarum amicitijs symboleitas virtutum innotescit. Myrtus lætiore coma virebit, vberioremq; fructum pariet, si comes rosa iungatur; Item cum myrto consortium iniens rosa, fructuosior euadit: mutuas habent facultates, constringunt, & valent ad sanguinis excretiones, alij profluvia, lippitudines, & alia oculorum

lorum vitia, aurium, sedis, capitis dolores, ignem sacrum, & urinā. Inter rosas & lilia arcanum est commercium; si propius confitæ sint, vt se tangant, vel saltim aspiciant, rosarum & liliorum flores odoratiores & lætiores nascuntur: igni sacro, & vulneribus valent. & ambustis lilij radix cum rosaceo, & compluribus medicamentis simul admista valent. Democritus testatur punicam, myrtumque mutua consuetudine mirum in modum oblectari; quod si inter se societate, & consortio fruuntur, fertiliores reddi; radices quoque etsi aliquanto distent interuallo, mutuo complexu exhilarari: fere eadem facultates, constringunt, urinam cient, ad sanguinis excretionis, ad oris, sedis, aurium, & oculorum vitia, lippitudines, & alui profluvia, contra scorpiones, & alia venenosa animalia. Scilla omnibus amica, in summa quicquid scillæ fuerit confitum, facilius germinat, & celerius gliscit, ex Theophrasto; & scillæ flos virgata specie profiliens, modo celeriter non emarcescat, fructuum prouentum, ac vberem annonam nobis promittit: nobilissima bulborum scilla, nota beneominata sua nomenclatura *pancratij*, ad cunctos morborum affectus profligandos promittens auxilium. Etiam in limine ianuæ suspensa, contra veneficiorum noxam amuletum esse tradit Pythagoras; semper viuax, terno foliorum prouentu in anno, etiam penilis diu vitam prorogare potest.

De mutua animalium sympathia;

CAP. XXVIII.

MVTUUS animalium amor ostendit mutuas facultates. Vulpes cum serpente amice degit, ambæq; in cauernis gaudent: vtreq; ad elephantiam valent, vulpis stercus cum aceto ad lepram valet, ex Marcello; & serpentis caro ad idem valet, ex Dioscoride, Galeno, & alijs. Coruus vulpi amicus, ex Aristotele; corui cinis podagras sanat, eiusque pellis tussi medetur; vulpes decocta ad podagras valet, eiusque pellis ad asthma, ex Plinio. Refert Plutarchus Nigidij opinione, quod vbi picus, ibi etiam lupus visitur. Diximus ad soluendum eos, qui se maleficiatos putant, vtrumque valere.

DIXIMVS de plantis & animalibus, & de eorum simplici sympathia, & antipathia; nunc quã habeant inter se plantæ animalia & lapides discordiam, & amicitia. Caprificus tauros quamlibet feroces collo eorum circumdata, in tãtum mirabili natura compefcit, vt immobiles præftet, ex Plinio. Sed Plutarchus ad ficum, non ad caprificum mansuescere dicit; ego ad caprificum dicerem: nam & caules caprifici, si carni bubulæ inter elixandum addantur, vt Plinius alibi scribit, magno ligni compedio eam percoquant. Hominem nouissima calamitate castigatum designaturi Ægyptij, taurum pingunt, caprifico alligatum; hic enim cum mugit, si de caprifico ligetur, redditur mansuetus. Horus Apollo: Taurorum sanguis fibris refertus est, quare omnium celerrime coit, & durefcit, ex Aristotele; ideo lethifer in potu, Plinius: excepta Ægyptia, ibi enim sacerdos Terræ vaticinatura, tauri sanguinem bibit: tantum potest sympathia illa, de qua loquimur, vt aliquãdo religione, vel loco fiat. Caprifici succũ lacteo succo turgentẽ ex posca, Dioscorides propinat ad haustum taurinum sanguinẽ: sic Nicander Galenus, Aetius, & Plinius. Galli, qui fico pependerit, celerrime tenerescunt, ex Plutarcho in Sympotiacis: quũ inter obsonia Aristarchi coquus immolatũ Herculi gallum gallinaceum apposuisse tenerum, fico acceptum referebat Aristio, contendenti que iugulatas aues & præduras teneritatem contrahere, quæ pensiles adhæserẽ fico. Celsus Aurelianus de morbis cutis, refert, quod quidam à gallo gallinacco pugnatore leuiter læsus, in rabiem venerit: sic^o rabiosorum canum morsus, folio trito ex aceto, restinguit, ex Plinio. Lupus scillæ bulbos contingens, resolutus fatiscit, ex Phile; vnde vulpes propter lupos latebris suis scillas apponunt, ex Zoroastre in Geoponicis: squilla cum pice illita ad canis morsus, rabiemque, quæ eadem querit, quæ lupi rabiosi morsus. Cancer obiecta polypodio herba callos pedum, & vngulas exfluens abijcit, quæ rimis pedum mirifice iuuant: ego quia atram bilem eijcit, ex Galeno, & Actuario: & cancri morb^o ex atra bile gignitur, & tetra vlcera, vt alibi diximus. Hedera suffitus perimit vespertiliones. Africanus, & Zoroaster in Geoponicis; & platani aduersantur vespertilionibus, ex Plinio: ne vespertilioes ingrediantur, ad ingressus omnes platani folia

folia suspendit, Africanus. Vespertilionis venenatus est morfus, ex Arnaldo: concipit, & parit optime, quia ouipara, & viuipara est; hederæ contra morfus venenatos, vtpote phalangiorum, & sterilitatem inducit, & fœtus extrahit vulvæ indita, ex Dioscoride: platanus etiam serpenti refultat. Ciconiæ platani folia in nidos afferunt, vt vespertiones abigant. Harpæ hederam nidis imponunt ad custodiam pullorum, vel vt abigant blattas, Zoroaster & Ælian⁹. Hedera nigra morbos sanat, harpæ autem præveniunt, Oppianus primo de aucupio. Harpæ, siue ossifragæ insatiabilia sunt animalia, & nimio infarctu lienes obdurescunt, & coctionem impediunt, vtuntur hedera, quæ lienosis prodest, Galenus, & Plinius; necat enim pediculos, ex Dioscoride; & blattas etiã necare potest, ob id, vt eas abigant, imponunt. Zythum potus genus, quod ex hordeo fit, elephantian gignit: eo ebur perfusum, obsequiosum, & operi tractabile redditur, ex Dioscoride: ebur namque lepræ plurimum prodesse scribunt Rhases, & Albertus. Ebur radice mandragoræ senis horis decoctum remollefcit, lentumque ad cuiuscunque imaginis obsequia redditur: cui⁹ drachma in potu, aut cum polenta in panis ossa, vel obsonia data, dormituros protinus homines illo habitu, quo hauserint, ereptis omnibus sensibus, in ternas, quaternasue, ex quo potionati sunt, horas adfirmant: vtuntur hoc Medici cum scindendi, aut vrendi negotium vrget; qui in lethargum, aut pestilentiam inciderint, dentis elephantis scobe vtuntur, ex Aetio. Varro oleam sterilefcere scribit, quam capra primo germinatu depauerit, aut lingua perlustrauerit; ex quo factum antiquitus, vt Mineruæ olearum antistiti, caprini generis nil immolarint prisca, licet aliter scribat Plinius. Capra luxuriosa est, & luxuriæ inducere diximus; contra oleæ luxuriæ, & immunditiæ inimica: & diximus alibi oleæ collectores antiquitus virgines fuisse, oleumque venenum labefactat; capræ carniæ esus graueolentiam sudoris inducit, vt obijciebatur Thebano athlete, qui continuo hisce carniæ, depascebatur: folia olearum, & omphacinum oleum abominabile virus absumunt, & sudores cohibent. Os tibiæ accipitrum, si ad aurum admoueat, sic ipsam illecebra quadam mirabili ad se allicit, quemadmodum heracleotem lapidē sua vi prædicant, quasi præstigijs & captionibus ferum ad se trahere, Ælianus: accipiter assus & in cibo sumpt⁹, animū corroborat, melancholiæ resistit, ex R. Moſe in aphorismis: de auro

idem ab omnibus prædicatur ad cor exhilarandum, & confirmandum. Vite nigra si quis villam cinxerit, fugere accipitres aiunt, turasque fieri villaticos alites, ex Plinio: laborat podagra frequenter accipiter, & fit, cum humor descenderit ad articulos pedū, & digitorum: pituitam, aut sanguinem, qui se ad talos deiecerit, circumligata nigra vite; sanat. Odit radicem siluestris asparagi accipiter; oculorum obscuritate laborat, & huic morbo maxime obnoxius: asparagus oculis claritatem affert. Mirum est murium cum radicibus maioranæ consortium, ac si auxilium ab ipsa deposceret: valet sampſuchus ad vteri effectus omnes, vtero præcipue valent mures, & fecundissimi sunt: nam prægnantes etiam alios mures in corpore prægnantes habent. Menander vnus è schola Græcorum tradit, radices betæ coctas tetrum allij odorem, ac virus extinguere, si super manducetur: allium ex Dioscoride sapius manducatum visum hebetat, betæ vero vsus frequens nyctalopiæ est utilis. Ricinus feritur in hortis, ad arcendam effodientium talparum iniuriam: folia eius oculorum epiphoras sedant; carent enim oculis. Natura ferularum murænis infestissima, moriuntur ea tactæ; contra vipersas pota in vino pollet: venenat⁹ est murænæ morsus, vt serpentis, atq; cinere capitis eiusdem murænæ curatur, vt viperæ, etsi cum viperis coire putantur. Deleterix facultatis magnes est, vt qui hauserint, lunatici, & melancholici efficiantur: contra venenum est allium, & ad ictus viperarum, & rabiosorum canum, & contra aquarū mutationes, ex Dioscoride, vnde facile conijcere possumus cōtra magnetem valere. Hic non dissimulanda celebris illa magnetis & allij discordia, tantum inter eas odium esse, vt magnes ferrum negligat, ne dum alliciat, si allio confricetur, quemadmodum Plutarch⁹ adnotauit, & post illū C. Ptolemæus. Asinis placent cucumeres, summeque expetuntur, furiunt mirabili voluptate, allecti quoq; odorē eminus sentiunt; quare munienda sunt cucumeraria, ne illi erumpentes ea depopulentur, cōculcent, & proterant: cucumis obsitam pedore cutim illustrat, vitiaque faciei emaculat: asininum lac conferre aliquid candori cuti in mulierum cute existimatur. Poppæa Domitij Neronis cōiux quingentas per omnia secum fœtas trahēs balnearum etiam solio totum corpus illo lacte macerabat, extendi quoque cutem credens, ex Plinio. Multæ sunt herbæ, quas serpentes horrent, non solum aspectu, vel sapore, sed etiam nidore, eo-
rumque

rumq; venenis medentur. Rutam horrent serpentes; mustela cum serpente dimicatura, ruta se munit, serpentes fugat nidore ruta, si v-
 ratur, & contra serpentes & lethalium medicamentorum antidotum
 est. Sic & scordium. Serpentibus adeo inimica est fraxinus, ut ne ma-
 tutinas quidem, occidentalesve umbras quamlibet spatiosas serpens
 arboris huius attingat, unde si fronde ea gyro claudatur ignis & ser-
 pens, in ignem potius, quam in fraxinum fugere serpentem: contra
 serpentes pollet: allium ad viperarum ictus valet, cum magnopere
 eius odorem fugiant; nec solum serpentes, sed alites à iactis semini-
 bus, eius odore delibutis, fugiunt. Exhorrent feles rutam, unde a-
 iunt pullis gallinaceorum succo eo perfusis, arceri feles ex auarijs:
 feles nonnullos fixo oculorum obtutu lædunt, alios sola præsentia
 fascinant. superius diximus ex Aristotele rutam contra fascinati-
 ones valere: ad felis morsus valent, quæ ad canis, sed rabiosi; rutæ suc-
 cus valet; potest etiam ad assumptum cerebrum cati venenosum. Ser-
 pens, iniectis frondibus quernis moritur; diximus ad dryini mor-
 sum valere. Tauri, illitis rosaceo naribus, oborta vertigine conci-
 dunt, ex Zoroastre. Rosæ citra expressionem cõtusæ contra humo-
 res, qui in stomacho coierunt, valent: coit sanguis in stomacho, ut
 diximus, & in pluribus symbolum habet. Moriuntur vulpes amy-
 gdalarum pastu, ex Plutarcho: tussi medentur, ut vulpes.

*Herba, & animalia voracia, concoquendi facultatem hominibus
 præstant; CAP. XXX.*

AD alias plantarum, animaliumq; actiones transeundo, occur-
 runt voraces herbæ, & animalia; herbæ enim sunt, quæ alimē-
 tum adeo ingens è terra exhauriunt, ut in cõfinio reliquæ perarescât:
 ob id ad ventriculi confirmationem valere conijcio: ut animalia
 voracia, infatigabiliaq; præstant nobis facultatem ventriculum ro-
 borandi, & vim cõcoquendi, ad quæ nata & creata sunt ab altissimo;
 309 eius carnes comedendo, vel pelles accipiendo, & vetriculo applicã-
 do. Nasturtium reliquis herbis iuxta satis succum adimit, quod So-
 crates apud Aristophanem cõqueritur: & Persas legimus olim nastur-
 tio victitasse, quo magis ab exscreatione sputi, & mucoso narium e-
 munctu, & lotij profusione se vendicaret; dicit enim Hippocrates,
 absomit corpus. Natura ei erucæ & sinapi similis. Sinapi multam terram
 absomit, ob id stercoreatam, & congestitiam quærit, puluereq; fouetur.

nec minus humore gaudet: fit ex eo sinapisimus, quo languescens ventriculus ad cibi appetentiam excitatur. Atriplex in hortis nasci iuxta se non quicquam nisi languidū patitur. Pythagoras eam culpauit, quod difficillime coqueretur. Sed quæ difficillime coquuntur, concocta multum præstant alimentum. Capparis radix vltro citroque diuagatur, cogitque solum sterilefcere, nisi primum area in defossium cauata, ripis vndiq; circumstructis lapide coerceatur: fastidia ciborum discutit, & elanguescentem appetentiam inuitat; foris apposita ventriculum confirmat. Animalia voracia cognoscemus & insatiabilia, quæ ingluuiē ante ventriculum habent, gulam amplam & latam, & laxum intestinum, quo facile egerāt. Struthiocameli mira natura concoquendi, quæ sine delectu deuorant, Plinius; ferrum deuoratum concoquit; sunt qui dicant, quod non proprietate vlla, sed vi sui caloris; quod absurdum penitus retur Aphrodiseus; leo enim, qui longe quam struthiocamel⁹ calidior est, ferrum concoquere non potest. Lapidēs quos deuorat, diu in ventriculo asseruatos concoquit, ex Æliano: ventriculus struthionis omnia concoquentis loco medicamenti habetur, quod homini cōcoctionem adiuuet, & confirmet: lapides in ventre inuentos, collo suspensos laudat Kirannides ad bonam concoctionem: pelles cum plumis mollioribus concinnatis stomachicis applicant. Aquila in assequendis ad viuendum necessarijs rapinas facit, ad se explendam lepores, hinnulos, anferes, & alia pleraq; capit, vt non vere rex, sed tyrannus videatur; omnes vincit & vorat, & hostes omnes habet, vt non solum viuentem extimescant, sed penæ eiusdem cum aliarum pennis commistæ putrefaciant omnes, ex Æliano: eius pellis curata cum plumis suis stomachicis fascia apposita, mire iuuat. Ossifraga aquilis cognatum genus, vtcunq; carniuorum; sic dicta, quod ossa ex alto deiciat super saxa, vt eis confractis medullā edat: cuius venter arefactus, & potus ijs, qui cibos non conficiunt, vtilissimus, vel si manu tantum teneatur: capientes cibum, quidā adalligant ex hac causa; sed cōtinuare non debent, quia facit maciem, ex Plinio. Harpa ex eodem genere idem efficit. Vultur auis rapax, & carniuora, cadauera sectatur, & exercitus sequitur, futuram hominum stragē præsentens, ex Æliano. Umbritius aruspex ait triduo ante, aut bido volare eos, vbi cadauera futura sunt; & multi exercitus sequētes repente apparent; hominem morti propinquum, quando sū-

premum diem agit, diligēter obseruant, vt prouerbio circumferatur, *vulture edacior*; vulturum pelles pellificibus vendūtur, qui pręparatas illas satis magno precio vendunt, tanquam ventriculo salubres; nam impositę concoctionem promouent, ex Bellonio, & Alexandro de Benedictis. Insatiabilia animalium, quibus à ventre protinus recto intestino transeunt cibi, vt lupis ceruariis, & inter aues mergis. Plinius ex Aristotele, mergi ventriculum, quod ea auis voracissima sit, & plurimum concoquat, nostram quoque concoctionem roborare posse ait; ob id eius pellem, cum plumis interioribus paratam à pellifice, & nostro ventriculo applicatam, vim, concoctionemq; promouere non calore tantum suo, sed eius proprietate: & mergi ventriculus in cibo sumptus stomacho medetur, ex Sereno. Gallinę calida natura pręditę sunt; nam & venena conficiunt, & aridissima quęq; semina, vt nonnunquam arenas, lapillosq; in gluuie sua deuoratos dissoluant, tanta vi percoquendi, vt lapillos consumāt; quę interiore ventriculi galli sinu residet membrana, secta in laminas, cornu specie similis (ea vero inter coquendum abiici solet) siccatur, tritaq; in vino conuenientissime stomachicis datur in potu, ex Dioscoride. Columba pulueratrix est, & calidissima, lapillos propter calidam stomachi temperiem deuorat: Archigenes apud Galenum, palumbum stomachicis in cibo conuenire dixit. Anser natura vorax, vētriculo calidissimo, improbum anserem apud Virgilium inuenimus, quasi insatiabilem: stomachus stomachicis prodest. Cignus cura parandi sibi cibi non segnus, in anserino genere forma & virtute consimilis. Anates voraces sunt, gula ampla & lata, ex Aristotele, ex natura anserum. Archigenes apud Galenum inter aues quę stomachicis cōueniunt, in cibis anates cōnumerat; & M. C. Censorinus (vt Plutarchus in eius vita scribit) ægrotos ieiunio maceratos prohibens inedia, ali iubet carne anatis, palumbi, aut leporis. Larus auis rapax, & vorax. Suidas & Varinus; cibum à mari petit, cum anate & harpa dissidet, chelas sublimes abripiunt, ex alto deicientes, magna vi ad saxa allidunt, itaq; esculenta, testis seiunctis, eligunt, Ælianus ex Eudemo, delphini ad littora eiecti, ab eis exeduntur: venter eius aridus potus, & gestatus concoctionem maxime confirmat. Lupi voracissimi, & propemodum insatiabiles sunt; pilos, & ossa deuorant, & multa solida: frequenter ob hanc causam ægrotāt; in fame sæuiunt; dum edunt, ne-

minem amant, quin etiam aspici indignantur; etiam terram in fame edunt, ex Aristotele, Plinius, & Solinus: Auicenna laudat carnes luporum, tanquam vtilis stomacho frigido, humido & debili. Maxime omnium piscium gulosus est cestrus, & insatiabilis, quare venter distenditur, ex Aristotele: ventriculus mugilum in cinerem reductus, & cibo sumptus, ventriculi exoleti vires non minus reficit, quam ventriculi gallinarum pelles.

Animalia, quæ venenatis herbis vescuntur, contra earundem venenum prestare; CAP. XXIV.

SVNT & animalia quæ venenatis herbis vescuntur, & animalibus & quum nihil mali passa sint, argumentum præbent, contra eorum venena valere; & Natura nos eiusmodi spectaculo admonet, quomodo iis mederi possimus, qui ea ederint animalia casu, vel ab eis vulnus acceperint. Asinis ferula gratissimo sunt pabulo, cæteris vero iumentis præsentaneo veneno; qua de causa id animal Libero patri sacrificatur, cui & ferula: asini lacte epoto venena extinguuntur; peculiariter si hyoscyamum, ixiam, leporem marinum, cicutam, opocarpalum, aut pharicon, aut dorycnium ederint. Suillum pecus cicuta saturatur, ex Æliano: si homo eam biberit, sanguis congelascit, & eatenus concretione fit spissus, ut inde moriatur; hyoscyamo deuorato non moritur; talis, & tanta vis venenis salamandram à suis manditur, ex Plinio; immo quando salamandram comederit sus, ipse extra periculum est, eos autem, qui suis carnibus vescantur, interimit, Ælianus. Suillarum carniuum ius opitulatur contra buprestim, ex Galeno, axungia contra scorpionem & canum plagas, adeps cum vino falso contra hyoscyamum, ex Dioscoride, & serpentes; iecur venenatorum moribus, ex Simeone Sethi, & recrementum, ex Aetio. Sturno cicuta alimentum est, homini venenum; in cibo sumptus, luuat omnes qui mortiferum aliquid biberint, & si quid prægustauerint, omnino non lædentur. Sed sturno allium venenum est, ex Æliano, & contra cicutam valet, ut etiam contra venena. Gallina taxi fructu vescuntur, & nigrae fiunt, nec eo interficiuntur: ius earum contra toxica valet, ex Aetio, Plinio, & cæteris. Coturnicibus elleborus alimentum est, hominibus venenum. Lucretius:

*Præterea nobis veratrum est acre venenum,
At capreis adipēs, & coturnicibus auget.*

Et coturnices aduersus venenum plerunq; dantur. Capræ veratris & scammonio depascuntur, ex Dioscoride, & Plinio. Pinguescunt capræ, & coturnices veneno placidissima animalia: bibitur caprinus sanguis contra venena. Napelli frondes à quouis animali illibata restant, præterquam à muscis quibusdam, quæ illi turmatim insident, contra eius venenum ex eis paratur antipharmacum. In oleandri frondibus animalia quædam, vt cimices cubant, quæ contra eius venenum valere scimus.

Huius capituli locus erat in fine sexti libri; sed prætermissum, ne periret, huc accessit.

Numerum frondium, & caulium, plantarumq; partium ad febrium membrorumq; numerum valere; CAP. XXV.

NE quid desit ingeniosæ naturæ, quo plantarum partibus demonstrare possit, tertianis, & quartanis mederi, caulium, angulorum numero, radicum, nodorum, foliorumve febrium circuitus ostentat, vel quæ choleram, aut bilem deiciant, ex quibus tertiana, vel quartana gigni solet. Nec silebimus aliud Naturæ monumentum; nam sicut tertiana plerumque in quartanam degenerat, sic & plantarum caules triangulares in quadrangulares abeunt, quod casu fieri fortasse quispiam inscius putaret, quum nil nisi rata lege, constituto ordine, à Natura sancitum sit. Observatio numerorum utilissima, & magni utiq; facienda. In sacra pagina legitur Deum omnia numero, potere, & mensura constituisse, idemq; à Platone repetitum. Numeri à Pythagora non neglecti, Aglaophemo, & Platone, qui diuinam numerorum observationem iudicauit. Nos hic pauca, alibi plura dicemus. Pythagoras imparè numerum perfectum & plenum dixit, parè contra indignum, deficientem & imperfectum. Impar se ipsum addendo, parit, additus pari, & coduplicatus parè gignit, vnde videtur habere vim principii, diuisionis nescius. Homerus quidem scientiarum fontem unitatis naturam in bonitate constituit, dualitatis in malo: nam bonum unitatem dicit, afflictionem vero dualitatem. Superis imparia semper tribuit, inferis paria. Nestor Neptuno immolat nouem tauros; Achilles Patroclo omnia dat paria, equos quatuor, & cætera. Plinius impares numeros ad omnia vehemenciores credit. Centaurium minus caule anguloso bile ex aluo exigit: datur eius decoctum tertianis, bilem per interna deiciens; quo factum est, vt febrisfuga dicatur à multis. Asarum caule anguloso: ex Mesue bile deicit. Chamædry

species est quadrangulo caule, vocant *febrisugam*, quod eius decoctum tertianam fuget, & finiat, bilemque trahat. Melissophyllon caulem balloti similem (quod quadrangulū est) habet: Auicenna atrabilarios vapores à sanguine ortos deturbare dixit; Serapio sollicitas imaginationes tollere, ab eadē bile exortas. Ebulus, & picnocomon quadrato caule, bilem extrahit. Sacra herba caules angulosos habet, tertium à terra geniculum datum potandum in febribus cum foliis circundantibus, & quartanis quartum iuuat, ex Dioscoride, & Plinio. Buglosson quatuor thyrsos emittit: cum semine & radice tritum, potumq; contra tertianos horrores prodest; quæ quatuor, ad quartanas. Plantago anguloso cauliculo, cuius tres radices cum tribus cyathis vini tertianis auxiliatur, & quartum quartanis. Graminis genicula nouem, vel minus, vel è duobus, tribusve herbis ad hūc articulorum numerum inuolutis lana succida nigra, iuuant ad remedia strume, panorumve. Quod è graminum genere septem internodia habet, efficacissime capiti contra dolores adalligatur, ex Plinio. Quinquefolium prodit Theophrastus, facta radice arida, quæ prius rotunda erat, fitque quadratum. Dioscorides bili cum vino ad febrium circuitus præbet: in quartana quidē quaternum ramulorum folia; in tertiana vero ternum, in quotidiana vnus. Plinius quinquefolium pterygiis digitorū mederi ait. Plantago, aquatica quinqueneruia est, etiam digitis medetur. Trifolio asphaltiti terna folia, aut semina: in tertianis cum vino potui dētur & in quartanis quaterna, vt quæ febrium circuitus discutiāt. Poterium folium in tria diuisum habet, ad tertianas, ex Plinio valere scimus. Helioscopium tricoccum: seminis tria grana tertianis, quatuor quartanis dantur, ex eodem. Cucurbita semina bina, mirum dictu, si fuerint pari numero adalligata, febres sanare dicuntur, quas Græci periodicas vocant. Demonstrant & suis partibus animalia eisdem circuitibus posse mederi. Aranei sunt, qui quatuor pedes habent, & pedum internodia tria, vel quatuor habent, Dioscorides: araneus subactus cum splenio, & linteo illitus, prolitusq; vtrisque temporibus, aut fronti, tertianos circuitus persanat. Est & alterum genus, quod candidam, tenuem, densamq; telam orditur, quod in aluta ligatum, & lacerto appesum quartanis circuitibus mederi narrant. Sunt & animalia, quæ cor angulatum habent. Coturnices cor tribolon habent, id est, triangulare. Coturnicis oculi suspeni

penſi tertianam curant. Piſcibus fere omnibus triangulare, vel quadrangulare. Aurata quadrangulare habet, ſparum triangulare, Ex Hippocratis ſententia laudantur piſces febribus, quod humidi, & ob id molles, & facile à noſtra natura immutantur, concoquunturque, Galeno id etiam aſſentiente. Melanurus angulare, melan-derinus, pagrus angulatum, & à Plinio inter remedia ponitur; quæ februm circuitus tollunt, hepatus, marmor, ſcarum, merula, quæ elixa febricitantibus ſaluberrima, ex Plinio, & cor eiufmodi habet. Lupus elixus ex aceto, & iure albo, febricitantibus conuenit. Delphini iecur guſtatum ante acceſſiones februm, circuitus tollit, ex Plinio.

04 IO. BAPTISTÆ PORTÆ
NEAPOLITANI
PHYTOGNOMONICORVM
LIBER VIII.
PRO O E M I V M.

AM ſimilitudines illas (*Marine carissime*) plantarum abſoluiſimus, quæ ſuis partibus hominum, animalium membra, & morbos demonſtrabant; reliquum eſt, vt coronidem tandem libro imponamus, eas aggredi, quæ cæleſtium ſiderum ſimilitudinem & mutuum conſenſum indicant, vt ſiderum virtutum compotes ſe commonſtrent: res prorsus eſſatu digna, admirabilisque. Panduntur nobis munificè Phronæa benignitate flores tam inenarrabili colorum varietate, miſtura, numero, forma, & motu ſidera imitati, vt ne ſcriptura quidem ſufficiat imagini colorum reddenda, & contemplanti potius in tam magno ſuæ fertilitatis gaudio Natura laſciuiſſe videatur, quam magna hominum admonitione, ſe cæleſtes virtutes poſſidere, indicare.

Pythagoras, & eius sequaces terræ flores collucentes stellarum oculos vocabant, ac sidera cœli flores; & sicut in terra flores stellarum colores; ita sidera in cœlo terræ pratium ostendunt. Columella:

Pingunt & varios cœlestia sidera flores.

Immo quodlibet sidus in cœlo cum suo flore in terris sympathiam possidere, stellarumque influxus, veluti per Pyramidem suscipere dicunt, quæ in cœlo 309
basim, in flore conum habeat, & hoc cum sideribus consensum demonstrare. Ad eius ortum florem patefacere, ad occasum comprimere, & abire in lacum, dein ad exortum emergere extra aquam, totoque die circumagi cum sidere, in eius ortum mane spectare, & eius iter ad occasum vsque etiam nubilo die sequi, vel floris forma sideris formam imitari. Inquit Hermes, inferiora hæc omnia ex superioribus vires, & proprietates suscipere, & quanto puriora essent, puriores, & maiores stellarum effectus sortiri; & quum flores sint puriores plantarum partes, puriores illis virtutes impartiri: ob id phytoptam sideralis scientia non ignarum optarem, ut vires, quas in nostris humoribus & artibus possiderent stelle, saltem non ignoraret; & eodem tempore, ut in reliquis libris fecimus de animalibus, & lapidibus loquemur; multa enim arcana retinent lapides, immo herbis multo plures, & admirabiliores, nam non tam facile siccescunt, aut putrescunt. Idem sensit Orpheus libro lapidum:

Ex terra vero lapidum omnium genus; inde ipsis
Robur immensum, & varium; quæ unq³ possunt
Radices, tanta lapides. Magnum enim robur est radicis;
Sed lapidis multo maius; quoniam robur incorruptum semper
Generanti mater, & sine senectute præbuit.
Illa vero moritur paulatim virefcens,
Et tandem ipsius fructus, quantum spirans est,
In herbas quidem vere malorumque, & bonorum
Inuenis, in lapidibus vero damnum non facile inuenires,
Siquidem quot herba, tot lapides.

Aurifloras plantas Solares esse, & eiusdem virtutis compotes; sic etiam gemmas & metalla; CAP. I.

ASTROLOGORVM, & Medicorum calculis sancitum est, principibus duobus nostris corporis visceribus duo magna cœli sidera correspondere, cordi & cerebro, Solem, & Lunam. Dicemus primo de Sole: Sol in cœlo fons caloris; in corpore cor, vitæque principium. Sol aureo lucis radiatu mundum illustrat; flores aureo fulgore solis lucem æmulantur, eiusque virtutis compotes. Cordis tormenta sunt febres, spirituum defectus, venena, & eiusmodi similia; sic aurei flores solares his morbis subueniunt. Sed animaduersione dignum, non paruum differentiam esse in croceo colore, si vel splendidus rutillet, aut si hebes, obscurusve caliget: splendor nil aliud est, quam luminis continuata densitas; contra quod rarum, caligine offunditur. Auri, vel Solis colorem tunc quidpiam æmulabitur, quum flauum nonnihil, & solare lumen in densum coeuntia splenduerint, vel in eis Solis lumine regeſto, aureo colore refulgent. Aliqua lubet depromere exempla. Heliochryso exitium aurei floris decus, ad radiorum Solis repercussum coruscant lucem, & vegetam intuentibus iaculatur: cernuntur enim in eo cotymbaceæ vinbellæ è multis extantibus bullis circinatae, aureo aspectu micantes; diuturnumque splendorem tutantes, vt solarem herbam pronunciare nil verearis: ob id Theophrastus dixit, eos qui huius flore coronantur, vnguentoque ex auro ignis inexperto, gloriam & bonam existimationem consequi: eiusque vsus ad serpentium morsus. Abrotonum floribus refertum, comantibus in summo auri fulgore cotymbis: exitialium venenorum antidotum est: serpentes substratu, & nidore fugat, & horroribus illinitur. Triplicem, cuius folia ex viridi in aureum luteum languescunt, vulgus *chrysolachanon* vocat, id est, *aureum olus*; valet ad scorpionum & aranei morsus. Chryfogonon aureo verbasci flore, venenatorum morſibus subuenit. Hypericum, & scyrumq; aureo flore coruscant; tertianas, & quartanas fugant, & venenosis morſibus resistunt. Ruta aureo micat floris colore: ad horrores febrium circuitu repentes pota valet, redditq; inefficaces venenorum vires, & visus aciem excitat. Quinquefolium florem ex candido palleſcetem, auri æmulum habet: bibitur contra febrium circuitus. Potentilla aureis

floribus comatur; manuum & pedum volis admota, mirum dictu, quam cito febrium quarumcunq; calores restinguat. Eupatorium Mesuei aureis floribus in umbellam cocuntibus, heliocyphi modo, siue herba Iulia: eius decoctum diuturnis febribus & serpētum ictibus propinatur. Tormentillæ decoctum omnibus venenis remedio est, pestilentia, pestilentibus febribus. Tusilago, recentiorum experimento, contra pestem & pestilentes febres valet. Sonchus melinis aureis floribus; vsurpatur à neotericis contra febres & scorpionum ictus. Florentis verbasci stillatitia aqua datur potanda in animi deliquis mirifice cor confortans, roboransque, & scorpionum ictibus subuenit. Cucumeres satiui olfactu reuocant eos, quos animus reliquerit. Melopeponum seminum cremor febribus propinatur. Hyoscyami tertia, quaternave folia pota sanant algidas febres, quas *epiolas* vocant. *Scorzonera* datur cardiacis, rapus, nappus, & bunias venenorum vires hebetant: brassica viperarum moribus auxiliatur; sinapi contra febrium ambitus aridum bibitur, & ad hebetudines oculorum, ad serpentum, & scorpionum ictus, iris contra venena datur. Hieracium vtrunq; scorpionibus aduersatur. Lactuca siluestris scorpionum, & phalangiorum morsus, chamæpityos contra venena, phalangaque; *Lysimachia* flore aureo, acerrimum nidorem suffita reddit, qua de causa serpentes fugat. *Conyza* maior, substratu, suffituq; serpentes fugere cogit, earumque plagis subuenit. *Coronea* mala coloris sunt ad aurū inclinati, ob id Græcis *chrysomela*, & *Maroni aurea mala*; suo præstanti odore, quem vibrat, lethaliū venenorum vires obtundit, eorumq; vehementiam hebetat. Addit Plutarchus, Pharicum præfens, alioqui venenum in patinam adhuc cydoniorum, vel eius salgamum olētem, ignaū fatiscere, elanguidumq; à peculiari natura viribus exhaustis desciscere, illosque incolumes, & illæfos commistum seruasse, quos insidiantes venefici potionarunt, compertumque hoc ex relatu, qui venenum vendentes, rem ita se habere deprehenderunt. Aureus est color mali medici, vel citrii: Iuba in Mauritania commentariis ob id malum aureum dici scripsit: plures sunt eorum species, quæ quia ex auro rufescunt, aurantia dicta sunt, siue narantia: si aurum ex viridi languescit, limones sunt; si saturate lutescit, ponceria, ordine quo præcedunt, ita vegetius veneni noxas tollunt. Virgilius in Georgicis:

--quo non praesentius vllum,

Focula si quando seua infecere nouerca,

Miscueruntque herbas, & non innoxia verba,

Auxilium venit, ac membris agit atra venena.

207 Ob eorum praestantiam fingunt Poetae tellurem edidisse nunciato Iouis, & Iunonis connubio. Contra venena nil copiosius describit Athenaeus de maleficis, serpentum veneno multandis: quorum esu incolumes euaserunt: arcentq; pestilentiae contagia: roborant cor & eius vires recreant, ex Auicenna. Sunt inter Persicorum genera, quae aureo fulgore nitent, ubi maturuerint, chrysomela appellam⁹, eadem modo pyra, & mala Appia, quae contra venena existimamus. Eodem argumento metalla, gemmae, & lapides, quae aureo fulgore micant, vel aureis guttis stellati sunt, ad eadem, quae dixim⁹ valent. Aurum inter metalla maximo suo fulgore Solem repraesentat; maxima eius vis ad cor, venena, & febres, vt in opere huic dicato loquemur latius. Chrysoprasius porri succum refert, sed paululum declinat a topazio in aurum, visum fouet, cor laetificat, & eius passiones aufert. Solis candida gemma est, & ad speciem sideris fulgentes radios spargit. *Chrysolithus* ab aureo colore nomen habet, quasi aureum lapidem dicas: ad nocturnos timores, & daemonas valet. Succinum splendenti, aureo, croceo est colore, vocat *electrum* Plinius: quoniam Sol vocitatus sit *Electtor*, quod plurimi Poetae dixere, primique vt arbitror *Aeschylus*, *Philoxenus*, *Nicander*, *Euripides*, *Saryus*. Hic & differentiam nouam attulit appellando *chrysolectrum*, quasi coloris aurei: hoc collo alligatum mederi febribus, & morbis; & si cum melle Attico conteratur, oculorum quoque obscuritatibus dicunt. Callistratus cuicumque aetati contra lymphationes prodesse tradit, infantibus ad alligatum amuleti ratione prodest.

Croceas plantas, & gemmas iouiales esse; CAP. II.

CROCEI coloris cognatione, post Solem de Ioue dicemus. Solares herbae ex lucido in aurum abibant; Iouiales vero, quasi emaculato splendore proluuntur, quum fuluo hebescant, caligentque: nec virtus dispar, earundem fere virtutum compotes utraque sunt, animo, cordi, & venenis valent. Exempla afferemus. Crocum cor exhilarat in tantum, vt perpetuo risu hominem concutiat, au-

Stores quoque habentur, immodico necari gaudio. Mentha Græca in croceis corymbis, copiosos affert flores, odore & vi peramica cordi. Caryophyllata suo olfactu spiritus recreat: eruca venenatis moribus opitulatur; anagyris ad phalangiorum morsus. Sena mundat cor, omnes corporis sensus, animi hilaritatem affert, cor roborat, si medicamentis admisceatur cor exhilarantibus. Asphalatum, siue *santalum* croceo ligno est: Auicenna non modo cordi lætitiā efficacissime afferre dixit, sed illud non parum corroborare, & præcipue febribus aduerfari. Sic crocea folia, radices, & succi. Phyllitis, angelicæ radix, & tericum medicinis illis admiscent recentiores Medici, quæ cordi conueniunt: nam illud mirifice reficiunt. Fuluus balsami succus: abstergit oculorum tenebras, contra venena, & serpentum ictus valet, & ad cordis recreationem. Eodem modo thus, myrrha, & ambra. Subnectemus crocei coloris gemmas Iouiales esse, quibus hebes croceus color in obscurum caliget. Hyacinthos diximus veluti croceo refulgentes; tristitiā fugant, & vanas suspiciones, contra pestiferæ regionis noxas valent. Auicenna libello De viribus cordis dicit; Hyacinthum cordis imbecillitatem pellere; Marbodeus reddere hominem dicit hospitibus honore dignum iustaque petenti nil negari, ingenium, gloriam, diuitias, & fulgorem augere, hostibus tutum reddere: quæ omnia à Ioue habet.

Albifloras plantas, vel argenti coloris metalla & gemmas, Lunares esse; CAP. III.

308

SPLENDET Lunæ sidus albo, vel argenteo colore, & præcidentes ab ea radij candescunt: argentea ergo, vel sume alba lunares influxus repræsentant. Sed quia Lunæ color non semper idem, sed variatur ad suas ætates, & diuersas potestates habet, ob id sedulus Phytopta hæc maxime animaduertere debet. Primo quum Luna intermenstrua est, id est æqua portione dimidiata, humida & aliquantisper calida est: quum pleno orbe tumet, calida, & quodammodo sicca est; tertio quum senescit, sicca & frigida censetur. Quarto interlunio, quum omni lumine orbata est, frigida, humidaque euadit. Pleno orbe, alba crocea est; quum dimidiata est, alba flauescens; quum ad coitum accedit, simpliciter alba. Diximus Lunam cerebro dominari, quum manifesto sciamus ad Lunæ vices cerebrum

brum commoueri, augeſcente humectari, & minuenta ſiccari, vt in epilepticis videre eſt. Sed ad exempla veniamus. Scilla flore fere candido eſt, ad comitiales valet; allium comitali morbo opitulari, tradit Plinius, ſi quis eo cibo vtatur, & potione. Amaracus cerebrum roborat. Galanga, ſiue ſilueſtris ruta albeſcenti flore, comitalibus propinata prodeſt. Oenanthis inſperſo cibus puluere, ſalutariſ. Vitis alba ad epilepticos, & apoplecticos. Altera bryonia eiufdem flore & dote. Idem de dictamno & alijs dicendum. Lapidet etiam argenteo nidore fulgentes, vere Lunares virtutes retinent, & ad epileſiam, & alias Lunares virtutes valent. Specularis lapis exaluminati coloris, vt argenteum Lunæ lumen imitari videatur, epileſiam amouet, & geſtantem caſtum reddit. Margaritæ vere argenteum lumen repræſentant, implentur roſcideo conceptu, & nitent pro qualitate ſuſcepti roris; ſi purus effluxerit, candorem conſpici; ſi turbidus, fœtidum ſordescere; eundem pallere cœlo minante conceptum; ex eo quippe conſtare, cœlique eius maiorem ſocietatem eſſe, quam maris, vnde turbidum trahi colorem, aut pro claritate matutina ſerenum; ipſo tantum cœlo gaudent, ſole rubeſcunt, candoremque perdere, vt corpus humanum: Auicenna, & Serapio ad cordis effectus præcipuam opem ferre, & ad nubes oculos valere: contingit, vt cū Luna creſcant, pariterque decreſcant; amouent epileſiam, vt multi ſcribunt, & geſtantem caſtum reddunt. Sunt & aures marinae, & conchæ margaritiferae & aliæ quamplurimæ argenteo vnionum colore lunari, quæ eundem uſum, quem diximus ſubminiſtrare ægrotis poſſunt. Aſpilatem Democritus tradit in Leucopetra naſci, argento colore radiantem, contra lymphaticum habendum, eſt enim lymphaticus cerebri furor.

Rubei coloris flores & gemmas, Martias eſſe, & Martis vires poſſidere;

CAP. III.

RVBRo, vel fragranti carbonis colore rutilat Martium ſidus; ob id ſanguini, & eius officinæ iecori dominari indicat. Gramen Marti conſecrauit antiquitas, quod ex humano ſanguine procreatum crediderit. Eiufmodi flores ſanguini compeſcendo, purgando, & clarificando præſtare ſuperiore tertio libro tradidim'. Quod iecori dominetur color ſanguineus, aliqua ex Medicina aſſera-

ramus exempla. Rosa sanguineo colore nitet; iccorum obstructio-
 ni mirificam præstat opem. Centaurium aureum florem habet, qui
 ex puniceo in purpuram vergit: expedit cunctas iccoris obstructio-
 nes. Anagallis iocinori mirifice prodest. Martiæ virtutis compotes
 sunt etiam rubicundæ gemmæ: vires omitemus, quæ sanguini va-
 lent; solum Martias recensebimus. Inter iaspidis species rufa est,
 vel sanguineis lineis interlita: qui eam secum attulerit, securus in-
 cedit ab hostibus noxia phantasmata pellendo, & hominem po-
 tentem reddit, & fortem, animosum, victoriosumque: flammam
 sine igne accendere dixit Orpheus; & lebeti imposita, eum feruere
 cogit sine igne. Sardus rubri coloris est; non sinit videre timorosa
 in ædibus, sed animum auget, & victoriam præstat contra inimi-
 cos, audaces reddit ferentes, & à maleficijs tutos. Corallium pro-
 batissimum eximie rubet: haruspices, eorumque vates in primis
 validum gestamen amouendis periculis arbitrantur: surculi infan-
 tib³⁰⁹us adalligati tutelam habere creduntur, ignibus diu repugnat,
 ex Plinio. Adeo sanguinem mentitur, vt scripserit Orpheus, quod
 ex Gorgonei capitis sanguine exortum sit, & filia Pontis in cruorem
 irruentes, in corallium concretæ sint, vt solidum marmor existi-
 masses: incolumes reddit nautas è maris periculis, quum è mari na-
 scatur: aduersus domesticas inimicitias valet, fulgura, & tempesta-
 tes, à quocunq; agro repellit, & resistit syphoni, & fulminibus vi
 Martia. Corneolus lapis Rufus est: iracundias sedat. Hæmatitis in
 Rheno flumine reperitur, coloris minij rubicundissimi: Plinius ad
 sanguinis vitia valere dixit. Sotacus hæmatitis speciem magnetem
 dicit, quia præcipue rubor est, & ferrum ad se trahit, quod Marti
 subest: valet contra venena, extrahit sagittas & gladios ex vulnere,
 ex Galeno; timores, & suspiciones auferit; tritus, & super ardentem
 prunas iniectus, vt fumus ad cerebrum penetret, videbitur à phan-
 tasmatis infestari. Orpheus Marte subesse dicit:

Magnetem vero valide amauit bellicosus Mars.

Rubricam synopicam laudauit Dioscorides, quæ iocinoris imagi-
 nem referret, eamque dari iubet iocinoris vitio laborantibus. He-
 phestitis lapis rutilans, & rubicundus, accensas iras compescit, &
 tutum gerentem reddit,

Carnei coloris flores, & gemmas Veneri famulantur;

C A P. V.

DILVTIORIS ruboris, sed peramœni, & blandi venereum sidus est, veluti purpurei, obsoleti, clari. Vulgus, quia carnis colorē æmulatur, *incarnatum* vocat, omnium speciosissimum, optimum indicat temperamentum calidi, & humidī; generationi ob id aptū, & Veneri dicatum. Exempla erunt. Antirrhino sunt flores rosei albi, veluti purpurei, vel ex rubro violacei: quo peructos venustiores fieri, nec villo malo medicamento lædi posse, referunt Magi Pliniani. Malua suppunicante florum colore, velut ex purpureo albedo. Veneri nascitur: semen vnicaulis aspersum genitalibus fœminarum augere auiditates in infinitum tradit Xenocrates, ex Plinio. Caryophyllorū flores dilutius purpurascunt ex candido, quasi purpurea aspergine ad venereos effectus, quasi commendatissima dote. Inter rosarum genera vnum est: minus rubens diluto roseo mire amœno, ac humanæ Naturæ iucundo: ad fœminarum vuluæ vitia, & conceptiones diuinis pollere viribus scribunt: vsus horum fœminis est, circumdato collo monilium vice, contra sudorum virus, & amorum illecebras; ob quas dotes Veneri illud nostri maiores sacrarunt. Amygdalarum flores subruffi; vtuntur eis, Galeni præcepto, ad roborandam Venerem, & ad vires reficiendas. Cyclamino flos colossinus, in rosæ modū purpura nitet: Theophrastus appensam hērentes partus accelerare, & ad amatoria valere dixit, & menses ciere appolitu. Eadem dote commendantur gemmæ, lapidesue, qui carneo hoc, vel *incarnato* dicto insigniuntur. Corneolus lapis rosei, vel carnei coloris est, vnde nomen adeptum: ad fœminarum fluxum sistendum Marbodeus valere dixit, ac digito, colloue adhaerentem excandescens iras reprimere: decet enim Venereos non iratos esse. Onyx eiusdem coloris, onychas Græci vngues vocant, onychinus vnguim est, admista rubori albedo, velut carnibus vngue interposito, & vtroq; translucido: auget saluā pueris, partumque accelerat. Sardius obrufus nitet. Sardonyx ex fardo, & onyche compositus lapis vtrasque vires retinens, cuius virtus est hominem hilarem ex atrabili reddere.

Liuidi, virides, purpurei, cærulei, albicantes colores saturnini sunt, lienique medentur; CAP. VII.

LIVET atro pallore Saturninum sidus, viridi, purpureo, vel cæruleo, sed nō exacto; at hi colores, vt ex albo pallētes vidētur, hebescentes, & sine fulgore illo; eiusmodi colores in florib. lienimedentur, cui præest Saturnus. Myrica muscosum florem ex purpura albicantem profert: sues dum dulcedinem pabuli consecretantur (est enim insatiabile pecus) supra modum ætate splenis incremento laborant, cui occurritur, si fabricentur canales, alueique è tamaricis trunco, repleāturq; aqua, & deinde sitientibus admoueantur quippe ligni medicabilis succus epotus compescit tumorem, ex Columella: lienosis subus mederi tradit Democritus Phycus, aquam, quæ potanda obijcietur, in qua candentes myricæ carbones fuerint restincti, consulitque hominibus, lienis vitio laborantibus vinum ebibere carbonibus myriceis igni flagrantibus exustum, ex Plinio, Chamædryes flore purpureo: lienem ex aceto pota consumit. Teucrij flos, chamædryos florib⁹ similis, spleni optime fauere natus est: nam lienem potenter absumere tradit Dioscorides: sed Plinius à Teucro sic tradit inuentam, quum exta super eam proiecta essent, adhæsisse lienem, eumq; exinanisse; ob id quibusdam *splenium* vocatū. Narrant sues, qui eius radicem edant, sine splene inueniri. Amarus flore pallidulo, hebeti, purpurei coloris; lienosos iuuat. Betonica flore purpureo obsoleto, datur lienosis molestijs, denarijs singulis in aceto mulso. Hyssopus lienem cum fico, nitroue illinitur. Tragoriganum lienosis ex aceto bibere prodest. Pulegium flore in purpuram languescente, lienosis cum sale vtiliter illinitur. Vrticæ genus vnum florem album mittit sub purpureum, ex Dioscoride, qui lienosis medetur. Italica nardus flores dilutiore purpura virentes affert, præsertim fœmina albidiores; obstructos lienes iuuat. Asarum purpurascente flore ad lienis infarctus, scirrhusosq; tumores, ex Mesue. Lupinus purpureo flore lienosis prodest. Ad lieuis dolores efficax est dictamnus, qui ex Virgilio:

Dictamnus genitrix Creteæ carpit ab Ida,

Puberibus caulem folijs, & flore comantem

Purpureo.

Eiusdem coloris lapides, eiusdē Saturninæ virtutis participes sunt: nos præter ea, quæ alibi diximus, alia adducemus. Chalcedonius la⁹

pis hebeti colore pallefcit; valet contra dæmonum illufiones, & agitationes phantaflicas ex melancholia exortas pellit, ex Alberto: omnes eius fpecies libidinem cohibent. Inter iafpidis genera vnum eft, quod ex viridi pallefcit; curat hæmorrhoidas & phantafmata pellit, ex Marbodeo: inhibet Venerem, & conceptum denegat. Topazius ex viridi pallens; ad hæmorrhoiã valet, fuper bullientem aquam appofitus fua frigiditate feruorem ceflare facit; ob id frenat iram, & lafciuos impetus: valet contra phrenefim, & triftitiam. Smaragdus viridis, & lucidi coloris: Marbodeus idoneum prædicat fcrutantibus abdita, & qui præfcire aliquid quæfierint; fufpenfus collo fugat hemitritæum, compescit Veneris incentiua, & dæmoniacas illufiones auertit. Præfius viridis, ceu fmaragdus, Alberto teftè, quafdam iafpidis, & quafdam fmaragdi virtutes habet. Lapis cæruleus, quem *lazuli* vocant, cæli, & ftellarum formam refert, nam aureis micat fcintillis; Auicennæ, & Mefuei teftimonio ad atrabilarios effectus valet. Armenium Alexander Tral-lianus albo veratro præfert, ad deijciendã melancholiam, cui fubfcribit Aetius, & Actuarius. Sapphirus cærulea gemma, fua frigiditate febriles ardores expellit, fi circa pulfatiles cordis venas alligetur, libidinis ardores refrigerat: caftum & pudicum reddit, pacificum, amabilem, pium, deuotum geftantem reddit: melancholicos terrores expellit.

Variorum colorum flores, & lapides Mercurij fidus repræfentant;

C A P. VII.

PLANTARVM flores, qui variorum colorum mifturam referunt, Mercurij te admonebunt; fplendet enim in Mercurij ftella amœna cunctorum colorum miftura, Saturni viride & pallidum; Veneris rofeum; Iouis croceũ; Solis aureum. Mercurius præeft memoriã, cerebro & eloquentiã. Iris à cœlefti arcus fimilitudine nomen accepit, repræfentantur in eo multi colores: in vniuerfum magnus iridis ad omnia vfus: cerebrum à cralla pituita fuccus expurgat. Sunt & bellides, quas vulgus *Margaritas* vocat: liquidem alijs in cætro aureis foliolis, rubentibus ftipatis, in alijs ex candido rubentibus, verficoloribus, & adeo folia inter fe ftipant, vt fericeos floccos mentiantur: expurgant cerebrum à pituita, & eiuſmodi fimilia. Dicemus eadem in lapidibus, fcilicet colorum mifturam

Mercurialem esse lapidem demonstrare, & Mercuriales vires largiri. Occurrit primo opalus, in eo carbunculi tenior ignis; est amethysti fulgens purpura, est smaragdi virens mare, & cuncta pariter incredibili mistura lucentia, non est inconueniens tot virtutes habere, quot ei insunt colores, omnium philosophorū suffragijs confirmatum. Orpheus oculis mederi dixit, quia iris oculorum colorem refert. Nicolus, duplici colore ornatur flauo, & nigro, alijsque: cuius virtus est gratum populo facere. Iaspidum gen⁹ est vnum varie coloratum *polygrammos* vocant, ex varijs colorum lituris: Magi hunc lapidem concionantibus valere prodiderunt, quibus præest Mercurius. Panthera lapis est habens varios colores, ad similitudinem animalis sui nominis, pallentes, nigros, rubeos, roseos, virides, & purpureos. Inspiciendi in eo colores sunt Sole oriente, quia in eo renitent omnes: in omnibus actibus illius diei, in quo eum fers, victor eris. Achatii multi sunt colores, reperies in eo viridem iaspidem, sardium cruentum, splendentem smaragdum, & minij colorem, præterea in ipso ærcum, & verni pomi colorem; omnium optimus, qui fuluum leonis colorem habet, dictum *leontoseryn*, interstinctum maculis flauis, albis, nigris, viridibus: tradit Orpheus virum gratum facere mulieribus, & verbis homines demulcere, & quæcunq; petieris, assequeris, vt hilaris domū redeas: contra scorpionis aculeos, contra febrile incendium, & quartanam, neque inter lapides vllum meliorem prædicat, optimas vires cœlestis influxus retinere; quem si Ajax secum habuisset, contra Vlyxem facundum victoria potitus esset; sed spreuit Deorum consilium. Amethysti gemma varia purpura pellucet, & varijs coloribus interlitus, arcem cerebri defendit à temeti obsidione; & ob id Mercurio sacrauit antiquitas.

Heliotropia herba, & lapides solares sunt, eiusq; dotes participant;

CAP. VIII.

DIXIMVS ex coloribus florum, quib. planetis stirpes subderentur; nunc heliotropias subnectemus, quæ quotidie cum Sole circumaguntur, horasq; agricolis, etiã nubilo die, ostendunt. Theophrastus de his, quæ florent aliqua sequi videntur, veluti heliotropium herba vocata & carduus; nam is quoque (dum solstitiū agit^{ur}) sequitur: & hæc partim naturalem habent causam, partim fortuitam,

tuitam. Multo magis mirum, loti Ægyptiæ calycem, & caulem, nedum papauera, Sole oriēte, pateferi, ad occasum vero sideris comprimī; scapum enim floris in medias vsque noctes à vespera abire in lacum, vt ne demissa quidem manu comprehendi possit; vertitur deinde, paulatimque subrigitur, diluculo redit, dehiscēte flore ad Solis ortū, vt plane à terra alte absit, & extra vndas emergat. Cuius rei causam calori, frigoriue retulit. Comprimitur enim flos humore coacto, & quasi concreto, tum destituitur sui caloris facultate, sese vtique aperit, diffusō iam calore, relaxanteque, quod frigus coegerat: id ergo Soli feratur acceptum. Quæ descendunt altius, imbecillitate quadam prouenire, & quasi pessum ire constat Solis absentia, gliscente præsentis munere vegetiora reddi, atq; eo veluti adminiculo fulta emergere; sed quæ vndis condūtur feruentioribus, astuosisque magis, has euntis & redeuntis norunt sideris vices. Nec minus mirandum in his herbis, quas vocant heliotropias, quæ cum Solis declinatione folia circumagunt, id ergo potius euenire iis consuevit, quæ permulto humore madent: ea namque dum vi caloris exhausta suguntur, eo ferri, pronaque inclinari par est, quo Sol humorem feruefaciens prouocarit. Igitur horum omnium Sol est auctor; qui alliciens ad se humentem succum, folia secum trahens, rapit sic, vt is creat; ista procliuiā sequantur. Hec Theophrastus. Serides omnes specie cichoriaciæ, nubilo etiam die, Solis exortu pandantur, & cum eo circumagantur in occasum, noctu semper compressæ, & interdiu dehiscētes. Inquit Plinius, succo totius cum oleo perunctos fauorabiles fieri, & quæ velint facilius impetrare, Dioscorides cardiacis per se, aut cum polenta vtiliter illini dixit, & contra venena esse. Maluæ flores, quando Sol meridians cœli nostrum verticem scandit, tūc quasi sideris iubari inhiantes, se pandunt, post vna, atq; altera hora, illius veluti digressu, & desiderio mœsti marcescunt, & occluduntur; ob id Theophrastus *horariam* vocat. Columella de moloche illo versu:

Et moloche, prono sequitur qua vertice Solem.

Prodigiosum Naturæ miraculum, vt herbe, nubilo die, delirescentem Solem prodant, & obiecta nube, velut indices curriculi, veram celati sideris sedem foliorum stratu, conuersioneq; demonstrant; immo verius solarium vicem exhibeant, ita etiam, vt nō aperto Sole, horas colligere possimus. In magnis est laudibus, & de ea mire tra-

duntur, sed magis si quotidie quis succi ex quolibet forbeat cyathū dimidium, omnibus morbis cariturum. Heliotropii flos ortu Solis aperitur, & occasu clauditur; ideoq; *solséquia*, vel *Solis sponsa*, quod expurgiscatur, & occubet crepuseculis sopita, desiderio quodam redeuntis sideris, ex ortu, item perdius, atq; fœdere quodam amātis intueatur Solem, & ob id amica solis aliquib. dicatur. Multa de hac Magi pollicentur: quartanis quater, tertianis ter alligari iubent ab ipso ægro, precarique eum, soluturum se nodos liberatum, & ita facere non exempta herba. Tithymali genus vnum, quod vocant *helioscopon*, Solis iter sequitur, & prono semper vertice cum eo pergit ad occasum, perdiusq; semper ad eum spectat, ita vt nonnunq̄ videatur eius intorsisse colicolum, tanta est auuiditas se cœdi sideris. Assumptum cor inuadit; vnde cum sumitur, medicamentis illis admiscetur, quæ cor roborant, ex Mesue. Hemerocallis flores Athenæi conuiuē tabescere, Sole cadente & rursus oriente pullulare dixerunt, non quidem prorsus marcescere, aut defluere, sed occurſu humentis noctis frigidiusculos cōtrahi, collabiq; in sese flores, qui proxima luce, radiisq; Solis collustrati explicantur, & quasi reuiuiscunt: vtuntur eo, neoteritorum experimento, ad cor roborandum, & omnes principes facultates, & ad animi deliquio correptos, & cordis pulsatione concussos. Lupinus etiam cum Sole circumagitur, horasq; agricolis etiam nubilo die demōstrat: discolorum hominem frequens in cibo exhilarat, & pulchriorem reddit. Tragopogon suo flore Solē sequitur, ac sereno cœlo fatiscit, nubilo vero contrahitur, ocluditurq; calyce, cōgener est *scorzonera* vocata, cuius succus cardiacis datur, animi deliquiis, & cordis pulsationibus obnoxiiis, & eommanducata tristitiam discutit, & hilaritatem conciliat. Ricinus quum ad Solem vertatur, *heliotropii* nomen meruit: bilem extrahit, ex qua tertia febris gignitur, vt cæteræ solares herbæ. Idem in lapidibus considerandum. Heliotropius lapis dictus, & vulgo *heliotropia*, qui batillo aquæ pleno, ac Solis radius percussus Solem sanguinolentū reddit, ac eclipsim ostendere videtur: ob hanc, quam cum Sole sympathiam habet, solaris virtutis est compos: præstat vaticiniis, ornat homines laudibus, bonam tribuit famam, atq; omni vitæ tēpore incolumes seruat, pellit venena, & contra ea valet. Orpheus duos lapides Solis dicit, & ambos prope diuinos, in quibus veri Solis radii insiti sunt, recti, splendentes,

dentes, in quib. veluti comæ apparent, & forma inuicem differentes; hunc quidem crystallo similem, illum vero chrysolitho, nisi radios haberet: & eis multum prodesse, quibus Sol spiritum imprefit, candidæ lucis, ad solares influxus præstantissimos.

Herba, lapidesque, qui ad Lunæ vices mouentur, Lunares esse;

C A P. IX.

SUNT & stirpes, lapidesve, qui ad Lunæ motum crescunt, decre-
scuntq;. Obseruatū est ab antiquis omnia terra, mariq; nascētia, crescente Luna, gliscere, & senescēte, tabescere; cepa sola omnium olerū sideris contraria damna sentire dicitur, vicesq; augēdi, minu-
endiq; cōtrarias habere; reuiuiscit enim, ac regerminat, decedente Luna, contra autem inarescit, adolescēte: quare Pelusiotæ Ægyptiī sacerdotes cibus cepas abdicarunt: ex his nos iudicamus aduersus Lunæ vices medicamēta præbere. Qui enim epilepsiæ morbo obnoxii sunt, crescentis Lunæ damna sentiunt, & cepas edendo huic morbo occurrunt, innumerisq; periculis factis, ita demū esse com-
pertum est. Scilla è ceptaceo genere vertiginosis, & comitialibus propinatur, si ex ea acetū cōficitur, quod *scillinum* vocant; alliumq; comitialibus datur, vt superius diximus, eius speciei. Præterea fabæ solæ frugum exesæ replentur crescente Luna, sed inexpertæ adhuc facultatis ad lunares morbos. Senecio qualibet forma Lunæ luteos nouos flores instaurat, qui breui in pappos abeunt; datur contra comitiales. Est & *selenites* lapis, quem aliqui *aphroselinum* vocant, quoniam noctu inuenitur Lunæ imaginem reddere, quæ cum ea quidem augetur, & decrescit, cuius ramenta comitialibus in potu dari iubet Dioscorides. Sunt qui tradāt in armo pantheræ similem Lunæ inesse maculam, crescentem in orbem, & cauantem pari modo cornua, ex Plinio, cuius pinguedo utilis est iis, qui vertiginem patiuntur, si eius odor inter assandum recipiatur, ex Plinio.

De lunaribus herbis, noctu ad Lunæ lucem splendentibus;

C A P. X.

LUNARES herbas subnectemus, quæ cum noctu luceant, vel ad Lunæ motū moueantur, quandā cum Luna sympathiā habere dicuntur, & lunares vocantur. Has ad comitiales morbos, & ad fecunditatem facere credunt, quod Luna fecunditati, & generationi

patrocinetur. Herba est *cynosphastos*, alio nomine *aglaophotis* (est enim hoc nomen Græcum à lucis splendore inditum) inter cæteras herbas delitescit, nec vlllo modo agnoscitur; noctu vero stellæ instar lucens, & igneo splendore coruscans, facile in conspectum venit; itaque signo ad eius radices defixo, discedunt ab eo, neq; colorem eius interdii, neque speciem cognitari; noctu iam exacta, aduentant, & herbam ex signo agnoscunt, sed euellere cauent primum, quum eius naturæ imperitum periisse ferant; canem adducunt nitentem, & famelicum, & funiculum ad inferiorem herbæ stipitem vinctum, cani alligant, & carnes ei obiciunt longissime recedentes; canis ad carnes properans, herbam radicitus eruit, & canis expirat. Vfus herbæ inter cætera ad comitalem morbum; remedium ex ea homini commendant, & ad oculorum vitium, quum ei videnti facultas adimitur, ex *Æliano*. Alia est *Democriti aglaophotis* à *Plinio* descripta, quæ admirationem hominum propter eximium colorem acceperit: hanc enim *Iosephus* in belli Iudaici commemorat historiis. Vocant recentiores *lunariam Græcam* herbam quandam, quæ semina affert longiuscula inter latas & planas filiquas, quæ veluti tenuissimæ laminæ sunt; hæ maturæ noctu ad Lunæ lucentis imaginem in superficie sua læui, splendidaque, vt speculum reddunt, vt inde *Lunaria* nomen sit impositum; alii quod folium, quia vtrinq; folliculum in medio facit, & intra semen continet, argenteo nitore splendet, & splendor ille ad Lunam nitet, vt specularis lapis; flores cæruleos habet; remedium ex ea aduersus comitalem morbum probatum audio. *Pæoniam*, *Apuleius* dicit noctu lucere, tanquam lucernam; ob id noctu à pastoribus inueniri, & alio modo *aglaophodita* dici. Si lunatico iacenti imposita fuerit, statim se leuat, vt sanus; & si eam secum habuerit, nunquam ei accidit. *Nyctegreton* inter pauca miratus est *Democritus*, colore igneo, foliis spinæ à terra se attollentem, præcipuamq; in *Gedrosia* narrat, eruitur post æquinoctium vernum radicibus, siccatusq; ad Lunam triginta diebus, ita lucens noctibus. *Magos*, *Parthorumq;* reges, vti hac herba ad suscipienda vota, eandemq; vocari *cheuomychon*: quoniam anseres à primo conspectu eius expauescant; ab aliis *nyctilopa*, quoniam è longinquo noctibus fulgeat.

Animalia, quæ cum Luna quendam consensum habent;

C A P. XI.

SUNT & animalia quamplurima, quæ cum Luna cōsensum quendam habere videntur; hæc omnia ad comitalem morbum, & ad cerebri vitia valere proferre amsim. Ælurorum oculi ad Lunæ vices ampliores fiunt, & minores. Id multo magis mirandū ælurum marem, vt Horo Apollini placet, Solis vices sentire, mutareq; pupillas òculorū sideris cursu; siquidem diluculo exortu, protenduntur, & eadem meridie contrahuntur in orbem, occasu Solis obscuriores hebescunt. Isis numen totum complecti in se naturam Ægyptii credentes, ideo illi hoc animal coniunxerunt, quod Lunæ, cuius sideris beneficio Naturæ pars multa stat, notas & imagines quasdam, præsertimq; in oculis referret, in quibus ad quotidiana luminū in eo decrementa, incrementaque augeri pupillas in æluris, & minui pleniq; testati sunt; nec id tantum, sed noctū, & in tenebris sideris illius modo fulgere; & quod maximū est, fertilem & vegetabilem Lunæ naturam fecunditate sua exæquare. Mustela eius species est, cuius caro ad comitales valet, ex Auicēna; ventriculus ex Dioscoride; sanguis ex Galeno, cinis cerebri, testiculorum & vuluæ, ex Plinio. Simias Luna caua tristes esse, nouam exultatione adorare, Solinus dixit: quibus in simiarum genere cauda sit, Luna caua tristes esse, nouam exultatione adorare, ait Plinius. Ægyptii pro Luna cynocephalū pingunt, propterea quod animal hoc cōsensum quendam, quo ad Lunæ cum Sole coitum afficitur, habet: vbi enim aliquanto tempore Luna cum Sole congregiendi expers luminis permanet, tum mas quidē cynocephalus nec quoquam intuetur, nec vescitur quicquam, sed demisso in terram vultu, Lunæ tāquam raptæ vicē dolore, & indigne ferre videtur; fæmina verò, præterquā quod nusquam oculos cōtorquet, eademq; cum mare patitur, insuper è genitali vase sanguinem mittit; ideoq; ad hæc vsq; tempora in factis ipsis cynocephali nutriuntur, vt ex ipsis cōiunctionis Solis & Lunæ tempus cognosci possit. Lunam orientem indicare volentes, cynocephalum pingunt stantē, manusq; in cælum attollentem, ac regium insigne capite gestantē, quod hoc habitu videatur cynocephalus Lunæ congratulari, ex Horo: cor simiæ assum, & aridum potum drachmę pondere cum melicrato vetere, contra comitalem morbum valet, ex Rhase. Elephantis religio & veneratio siderum,

& Solis quoq; & Lunæ; ab interlunio crescente Luna, elephantos intelligo quadam Naturæ recondita ratione, ex silua primum, vbi nascuntur, ramos decerpere, eosq; deinde sublimes ferre; tum vero illos ad Lunam suspicere, ac leniter ramos mouere, tamquam sup-³¹⁵ plicationem quandam Lunæ prætendentes, ex Æliano: Ebur exhibetur cum mulla, valde insigni facultate in comitialibus, & iecur comitialibus morbis præstat, ex Plinio. A coitu crescēte Luna muris iesculum mirum in modum sibi fibram quotidie quādam progignit vsq; ad Lunam plenā, deinde Luna decrescēte fibre pariter decrescunt, ac in vnum corpus extenuata paulatim euanescent, ex Æliano, & Cicerone, Lucilio, Gellio, & Plinio. Murem araneum Ægyptii sacrum habent, quia eius iecur minuitur, quum Luna obscuratur. Murem dissecans per Lunę silentium iecur ipsius extrahito; & assum epileptico, vt comedat exhibeto, ex libro Parabilium, Galenus. Gallinaceum, exoriente Luna, quasi diuino quodam spiritu afflatum bacchari, atq; exultare ferunt, ex Æliano: gallinacei testes ex aqua cœlesti bibendos dant, antecedeēte quinque dierum abstinentia ad comitiales, ex Plinio, & Sexto. Lunari potestate ostrearum, conchyliorum, concharumq; omnium corpora augeri, & rursus minui referunt. Horatius;

Lubrica nascentes implent conchyliia Luna.

In causa sunt propriæ Lunæ affectiones, quę sunt, rigore & modico calore humectare corpora. Luna igitur humores alit, & regit, quę admodum Sol suo calore fecundat omnia, quia omnium vita orta calidi & humidi commistione, & fouetur vtriusq; tēperamento. Sol masculinum sidus, marisque vicem gerit, Luna fœminæ: fœmineum sidus est, molle & nocturnum, soluit humorem, & trahit, non aufert, vt ait Plinius. Diximus conchyliia & vniones ad comitiales valere. Porro mirum, formicam sentire vices sideris, interlunio tempore cessantem, & plenilunio noctibus operantem. Quin & scarabeus totidem digitis, vel pedibus nititur, quot mensibus constat, in quibus Sol exorians suos persequitur cursus; is Solis, & Lunæ coitum aperte demonstrat, quando quidem ex bubulo stercore pilulam ab ortu ad occasum rotando versans, in orbis imaginem effingit, quam viginti octo diebus, facto humi serobiculo, adobruens tantisper celat, dum signiferum ambiens Luna ad intermenstruum reuertens, fileat, apertoque tum orbiculo, coitus

siderum denunciāns, nouam prolem edit, nec aliam nascendi nouit originem; quorum uiridium natura contuentium uisum exauit, ex Plinio.

Animalium cerebrum, quod ad Lunæ uices crescit, senescitq; lunare esse; CAP. XII.

EST & cerebrum quorundam animalium, quod cum Luna crescit, decrescitq; valde sensibilibiter, quum & hominū, omniumq; animalium etiam ad Lunæ uices augeatur, minuaturq; Prudentes chirurgi plena Luna caput nō aperiunt, quia tunc cerebrum magis diffundi, & totum cranium impleri uidimus. Hippocrates libro De morbo comitiali: In morbo sacro cerebrum nimis humidum est: cognouerit hoc autem ipsum quis maxime ex ouibus, & præsertim capris. Hæc enim frequentissime eiusmodi morbo corripuntur: quod si caput ipsarum dissecueris, reperies cerebrum humidum, sudore refertum, & male olens. Plutarchus in quæstionibus rerum Romanarum, capram præter cætera animalia comitali morbo tentari refert; proptereaque ueteres sacerdotes ea uehementer, ut morbida abstinuissē: carnes capræ in rogo hominis tostæ comitalibus ualent, ut diximus. Cerebrum capræ traiectum, priusquam lac detur infantibus, distillatur contra comitiales morbos, ex Plinio. Galenus secur propinat, Dioscorides lac. Ouibus semper humidum cerebrum, & comitali morbo corripuntur: ad comitiales morbos mirifice laudatur sanguis pecudū. Plinius fel alibi laudat, sudores Serapio, & asypum cum myrrhæ momento. Cerebrum suis pinguisculum, ex Aristotele, decrescente Luna magis minuitur, quam vili animalium. Aegyptii suem profanum existimant, uideretur enim præcipue iniri decrescente Luna, ex Plutarcho libro de Iside, contra comitalem morbum dantur suum testiculi inueterati, tritique in lacte suis, præcedente uini abstinentia, & sequente continuis diebus; lotium apri bibat cum oxynelle & remedium capiet, ex Plinio. Dissectis, Luna crescente, hirundinum pullis, qui primo partu excludi sunt, in utero eorum lapillos duos offendes, ex quibus unum colore uariū, alterum paruū eximes; si prius quam terram attingant, in iuuenæ corio, aut ceruina pelle brachio, aut collo alligati, comitalibus proderunt, & sæpe profusus eos recreabunt, ex Dioscoride. Caput conturnicis apertum

humidum est, & fœtidum, ob id epilepsia obnoxium, Plinius. Coturnices propter comitalem morbū damnauere mensa, & respicere consueuerunt, quem solæ animalium sentiunt, præter hominem: ad morbum comitalem remedium valenter efficax: coturnicum cerebrum ex vnguento myrteo tritum, stanneo vase repositum, & quum quempiam morbo comitali prolapsū videris, eo faciē oblinito, & admiraberis eiusmodi auxiliū efficaciam: nam statim æger resurget, ex Galeno. Gallinis cerebrum humidum est, & comitali morbo corripiuntur: diximus supra gallinaceos testes ad caducum morbum valere. Alianus Demonstrati opinione piscem *Lunam* appellari dicit, lata figura, exiguum, pulchrum, cyanei coloris, in formam semicirculi Lunæ, & eum ipsum quum est Luna plena, impleri, & implere; nempe si decrescente Luna arboribus appendentis, exsiccari, atq; interire; si plantis, marcescere; si plena Luna in id aquæ inieceris, quod in puteis reperitur, aquam iugem & perennem fore; si extrema Luna, aquam exarescere.

Flores solis formam effigiantes, & animalia Solis vires retinere;

C A P. XIII.

FLORES sunt, qui floris formam, & etiam colorem mentiuntur. Intumescunt primo prægnantia florum inuolucra, & pro alabastro sphericum orbem ostendunt, quo fatiscente & in foliis se explicante, radiatum orbem circumdatum per extrema structili quadam serie numerosis foliis demonstrant, veluti radiolis, videnturq; Solis radios ementiri. Heliochryson foliis circumcingentibus Solis radios videtur æmulari. Solaris herba est, & diximus ad gloriam valere. Helenium buphthalmi flore aureo stellato, quem ambiunt folia tenella, oblonga, radiata, in cuius medio umbo prominet villosus, Solis orbem imitans: eo vtendum vino humēti, ac recenti ad animi paranda comoda, latitiamq; inuehendā, & mæstitiam expellendam; ex qua dote plurimi fecerunt eam antiqui: & nepenthe illud Ægyptium ex ea vna confectū opinati sunt. Heliantem vocat in Themiscyra regione, & Ciliciæ montibus marinis: hac cum adipe leonino decocta, addito croco & Palmeo vino perungi Magos, & Persarum reges, vt fiat corpus aspectu iucundum. Anthemidi flores in cauliculis bullatum glomerulū luteum, quasi modiolū in medio cingentibus foliis, alio nomine chrysome, id est, auricoma dicta,

eta, ab Ægyptijs sapientibus Soli sacrata, febriumq; omnium remedium putatur. *Scorzonera* vocata flores profert etiam radiatos: datur eius succus cardiacis, & animi deliquijs. *Caltha* florē habet in orbem circinatum, vmbone in centro perspicuo extante, cingentibus circūqua; veluti radiolis multifidis circumdatū, ex auro fulgore rubenti, nulli florum speciositate secunda: acetarijs in ditor ad cordis affectus, & ad aciem oculorū excitant. Sunt & animalia, quæ quadam forma & virtute Solem mentiuntur, ad cordis robur & ad venena valent. Leo rotunda facie est, eoq; nomine Solem refert, quum & in ambitu radiorum quandam imaginem pili referat, præfulgidæ & quodammodo igneæ eius pupillæ: Ægyptij Soli sacrant Leonem, quia id animal videatur ex natura Solis substantiam deducere, primumq; impetu & calore cæteris præstat animalibus, vt præstat Sol inter sidera: validior est leo pectore, & priore corporis parte, ac degenerat posterioribus membris; æque Solis vis in prima diei parte ad meridiem increfcit, vel prima anni parte, à vere in æstatem, mox elanguescens deducitur, vel ad occasum, qui diei, vel ad occasum, quæ anni pars videtur esse inferior: idemq; oculis patentibus, atque igneis cernitur semper, vt Sol patienti, igneoq; oculo terram cōspectu perpetuo, atq; infatigabili cernit. Hæc Macrobius. Hoc argumento Hori throno leones subijciunt: cuius adeps cum rosaceo febribus medetur, ex Plinio; vel eius adipe perunctis faciliorem gratiā apud Reges, populosue promittunt Magi Pliniani. Accipiter Solis, præter cæteras volucres, simulacrū esse videtur, vtpote particulari quadam, & occulta ratione Naturæ intentissimis in eius orbem oculis prospiciens, atque hinc est quod Medici ad sananda oculorum vitia hieratio herba vtuntur: vnde etiam fit, vt Solem interdum, tanquam visus auctorem & dominū accipitris forma pingāt. Aquila Soli sacra, non poetarum figmento Ioui; quum & ipsimet ignē Soli aquilā subripuisse dicant: nimia caliditate prædita est, vt Sol, ideo lapides in nido ponit, ne plus debito caleant oua; in Solis orbem intensissime perspicit, & filios vt contueantur, cogit: ob id eius lapidem diuitias augere dicunt, & dextrum oculū ad gratiā valere; prodest autem febribus, ex Tralliano, Gallus magis est ipso leone Solaris, & ob id leonē fugat, horas adueniētis Solis prænuntiat, vt de alectore fabulatur Poetæ: cristis & auribus galinaceorum crematis, tritisq; cum oleo perungi iubet febrientes.

Stirpes, quæ luna quandam formam referunt, Lunares esse;

CAP. XIV.

SVNT & herbæ, quæ falcatis lunariisve folijs, siliquis, alijsve partibus, Lunaris virtutis compotes sunt.

SENAM primo, mox herbam sterra cauallo vocatam, tertio minorem lunariam appinximus, vt Lune imaginem eorum folia contuearis.

318 Sena lunatis filiquis est, vel folliculis: mundat cerebrum, & omnes corporis sensus, confertque omnibus eorum incommodis, animi hilaritatem affert, roborat cerebrum, neruos & oculorum aciem, ex Mesue. Lunaria minor caule rotundo, folia vtrinque septem annexa refert lunata, numero frondium quoque numero dierum cuiuscunque eius quartæ referunt, inexplorata adhuc dotis; sed auguramur ad eadem remedia valere, quæ diximus. Plutarchus libro De fluuijs in Apfanto monte iuxta Tracheum flumen herbã selenitem gigni scribit, à qua distillantem spumam pastores initio veris pedibus illinunt, vt à serpentibus ruti sint, absurda quadam persuasione vulgi, spumam quandam dimittere credit, vnde specularis lapis *aphroselenus* cognominatus, quasi ex Lunæ spuma concretus; & comitalem sanat morbum, quo correpti ore vomunt. Inter genera palmarum genus est cuius fructus os lunatum habet osseumque, dente contra fascinationes religione politum, ex Plinio. Sunt & pectiones marini multipliciter & varie effigiati, inter quos lunati sunt, & diximus conchyliã ad comitales valere. Alectorolophos folijs cristatis, falcatis, visitur, inter quæ lunata emicat filiqua, membranacea cute obducta: Plinius ad oculorum caliginem valere dixit. Sunt & lunata dracunculi folia, ratione caulis, cui hærent incuruati, eum hordeo maturescente, crescente Luna effodi iubent: & menses sistit, si ferro non attingatur. In anaxaryride, ob eandem figuram sic dicto, rumicis genere, eminentia vtrinque tanquam cornua: mulierum profluvia trita, & admota cohibet, tosta in vino menstrua commouet. Arum latum folium habet; circa primum à pede ortum, eminent vtrinque cornua: in eclegmate menses cit: habet & hemionitis folia lunata, & phyllitis, sed adhuc inexpertæ dotes.

CYCLAMINI, persicarie, & ari maculosa folia proponimus obuia,
 ut dehonestantium Lunæ vultum macularum imaginem con-
 templeris.

Maculosa stirpium frondes, lunæ maculas ostendentes, Lunares sunt;

CAP. XV.

319

ETIAM stirpes se lunares esse fatentur, animalia, & lapides, quæ maculas in folijs, fructibus, pellibus, & lapidibus ostendunt. Cyclamino folia insunt varia, nam supra infraque; albicant maculæ: succus eius ad purgandum caput infunditur naribus. Aron folia paucioribus distincta maculis habet: dantur vtiliter seminū drachmæ duæ ad ciendos menses. Chamæleo niger foliorum colores variat, vt hic viridia, alibi albicantia, alibi rubra inueniantur; fluxiones inhibet, quas *rheumatismos* vocant, & hydropicos curat. Persicaria in folio linæ maculæ modo conscripta, quæ corniculantis Lunæ imaginem refert, habet molybdanæ effectus: nam si oculis religitur, plumbum, quod est genus vitij, ex oculis tollitur.

Solares herbas esse, quæ sub torrida zona nascuntur;

CAP. XVI.

SVNT & multæ stirpes, quæ sub torrida Zona nascuntur, quas Solares esse dicemus; sic & animalia & lapides; maxime enim ibi Sol viget, solaremque vim imprimit, vnde calidæ & siccæ sunt, cordi subueniunt, oculorum aciei, venenis, & febribus. Balsamum in Iudæa nascitur, & præsertim Hiericho: ad serpentum & venenatorū morsus valet, caligines oculorum discutit, febrium horrores illitum tollit, cor mirifice eius olfactu reficitur. Cinnamomum Æthiopia Troglodytis mittit, caligantibus oculis, & cardiacis datur. Caryophylli in India orientali gignuntur; cordi auxiliantur & oculorum caliginibus, & visus exacuunt. Casia in Æthiopia nascitur, in tractu Arabiæ odoriferæ; viperarum morsibus resistit, & ad visus claritatem facit, & alia innumera, quæ piget referre. Contra sunt stirpes, quæ Septentrioni obijciuntur, locis humidis, frigidisque, quibus Luna præest. Exemplum erit cicuta, cuius vis eximia in terris Parthorum, quæ a deo argenti ingenij, vt potenter interimat; cohibet rheumata, & sic de alijs.

Quæ contra cælum surriguntur, contra fulmina valere;

CAP. XVII.

VIDENTUR hæc quodammodo cœlestem naturam sapere, quomodo fulminibus & tempestatibus obuiandum sit; & ijs satis-

faciamus, qui in caufarum difquisitione fe torquent, quum aliqua fulminibus non feriantur, rationem aperiamus. Non ignorandum ea omnia, quæ tempeftatum tempore, & imminetium fulminum, cōtra cœlum furriguntur, quafi cœlo colluctatura, fine dubio tempeftatibus, & fulminibus obuiare, ijs figuris ostendentes, fe contra ea præparantes, aut occulto confenſu tueri; idque etiam antiquiores Naturales ſentiſſe video. Nam Plinius de phoca loquens ait: Vituli marini pelles, etiam corpori detractas, ſenſum æquorum retinere tradunt, ſemperque æſtu maris recedente, inhorreſcere. Ob id pauidi, ne fulmine feriantur, tabernacula è pellibus beluarum, quas marinos vitulos appellant, contegunt; quoniam hoc ſolum animal ex marinis fulmen non percutiat. Seuerus Imperator lecticã ſuam corio vituli marini tectam voluit. Nos ſape obſeruauimus, Auſtrinis ventis inſurgentibus, inhorreſcunt pili, borealibus vero deſides euadunt, eodem modo de hyanæ pelle loquuti ſunt. Palladius enim: Grandini creditur obuiari, ſi quis crocodili pellem, vel hyanæ, vel vituli marini per ſpacia poſſeſſionis circumferat, & in villa, aut cortis ſuſpendat ingreſſu, quum malum viderint imminere. Philoſtratus vim hippopotamo tribuit. inquit enim: Intra regionem pellem fluuiatilis equi defodito, & eo loco fulmen non cadet; hippopotami enim pilis teguntur, vt vituli; etenim in aquis degunt, etſi adhuc obſeruatum non ſit, eorum pilos contra tempeſtates cleuari: nauium gubernatores ijs extrema vela muniunt, ne fulmine contacta deſlagrent. Ex volucris ſolam aquilam fulmine non ici ſcribunt, quæ ob hoc huius teli gerula fingitur, cuius pennæ tempeſtatis tempore furrigi debent, etſi adhuc inexpertum. Quapropter homines ſolam auium omnium aquilam diuinã perhibent. Idem in herbis videre licet quam plurimis, quæ contra tempeſtates folia erigunt, & inhorreſcunt. Plinius de trifolio loquens: Trifolium quoque contra tempeſtates furrigere; ſed quale fuerit non exprimit. Fuchſius acetofum dicit, quod vmbroſis locis naſcens futuras tempeſtates pronuntiat; ſiquidem appropinquantibus erigitur contra, & obſeruatũ à ſe & ab alijs, quod eius herbæ copioſi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarũ inũdationes certo portentat; cōtra pauci, ſiccitatẽ. Et de asphaltire trifolio loquens, quod ſepties ſingulis diebus odorem ſuum habeat, & toties eum amittat, quandiu in hortis creuerit; & pluuiioſa temporis conſtitutione, &

tempestate instante multo vehementior est, & sic sane, vt totas ædes odore suo compleat. Sed ego id in pratensi, & omni trifolio obseruau: vnde contra fulmen certissimo pronuntialem. Antiqui de bryonia, siue alba vite scripserunt idem, vt contra fulmina valeret, & mutationem quandam in tempestatibus obseruau. Paliadius contra grandinem omne horti spacium alba vite præcingit. Et Columella ait:

*Vtq; Iouis magni prohiberet fulmina Tarchon,
Sæpe suas sedes præcinxit vitibus albis.*

Manu fatarum, receptarumque in domos laurus sola fulmine non icitur: ob id Tiberium Principem, tonante cælo, coronari ea solitum ferunt, contra fulminum metum: cuius rationem diximus, quod contra tempestates folia furrigat. Rationem aliam dicemus, quod suis actionibus maxime igni aduersari videtur. Subiungit Plinius: Laurus quidem manifesto abdicat ignes crepitu, & quadam detestatione; mira est in ea natura, intus habet ignem; affricatu enim excitat ignem, vt sæpius experti sumus, foris eijcit & detestatur. Ficus arbor etiam fulmine non icitur. Et bulbus non sui corporis exiguitate fulminis imperum euadit, sed aduersam fulminis ictum retorquentem naturam possidet. Corallium *Gorgona* dictum, nominis causa, quod in durum lapidem mutatur, fulminibus & tempestatibus resistere affirmat Plinius. Consimile munus habet tuber, & hinc adagium vsurpatum, vt qui suo opte præsidio aduersus portentorum vim præmonitus est, dicatur *hydræ gestare*. Monstrant cognationem cum tonitruis, quum autumno fuerint tempestates, & tonitrua magna tunc nasci. Aquinas Poeta:

Et facient lautas optata tonitrua cænas.

Quippe imbres, procellæ, quæ cum igne iaculantur, videntur causa eius generationis esse, vt ex Plutarcho habetur. Contrariæ naturæ cucumis; nam quoties cælum tonat, veluti timore perterritus conuertitur.

F I N I S.

INDEX EORVM, QVÆ IN hoc opere continentur.

Indicis huius numeri respondent non superlinearibus nostrorum paginarum numeris, sed ijs qui interioris marginis lateri sunt adscripti.

A BIES non sobolescit, minatur sterilitatem 25. flore flauo, calida 105. & cit vrinam 126. muscum gignit, delet lepram 208. mutat corticem, ad mutationem cutis 213. gignit gummi, ad calculos 215. in umbrōsis pulcherrima 80. magna effctarum virium 258. perperui folia, ad quid 191	232. semen crystalloidi simile, ad oculos 135.
A BROTONUM lignosum, ad ossa valet 21, & 128. flore flauo, calidum 105. & cit vrinam 125. solaris est 304. ad maleficiatos 115. capillaris, ad capillos 129. non gignit vermes, eos necat 208. oculos refert, ad eius vitia 135. scriphii formam refert, & vires 90. vere nascitur contra serpentes 263. perperui folia, ad quid 268.	Accipiter croceos oculos habet, ad glaucomata 103. atris guttis maculosus, atram bilem expurgat 100. & ad maculas 218. carniuorus, ad quid 13. rubro obiecto, efferatur 104. acuti visus, solare animal 312. ad visus aciem 237. duro rostro astringit 87
A BSINTHIUM Pontus producit 35. in monte Tauro præstantius 78. flauo flore calidum 105. & cit vrinam 116. & bilem purgat 107. ad icterum 107. vermes non generat, eos necat 208. ætate nascitur, ad bilem. 264	Accipitrinus pes herba dicta flauo flore, ad flauos capillos 131
A CACIA nigro folio, ad nigros capillos	Acer sapor qui 13
	Acerbus sapor qui 12
	Acetum amittit pingue, demacrat 205. lac dissoluit, disperdit conceptum 124
	Acanthum folio vrsi pedem refert, & vires 189. flore os ranæ refert, & vires 176. spinosis foliis, acute operatur 222. vere nascitur, ad comitiales 263
	Achates lapis rubro colore Martem refert, & vires 308
	Achelauis ex terra omnia gigni dixit 35.
	Achilleon umbelliferum, siccum est 69
	Acidus

- Acidus sapor qui 12
 Aconitum deforme, necat 25. & 257.
 flore refert oculum, ad eius vitia
 135. patua herba, ingentis virtutis
 158. in Aquilone nascitur, venenum
 23. napellus necat anthora prope
 nascens sanat & eius musca 97. ob-
 scuro flore 106. caluariam refert,
 minatur mortem 226
 Acorum Colchis, & Galatia producit
 35. iridis formam, & vires refert 90.
 neruosum, ad neruos 128. in calidis
 nascitur, calidum 70
 Actiones plantæ quæ 238
 Actiones animalium referentes plan-
 tæ 193
 Acus moscata herba, moschi capreoli
 odorem, & vires refert 194
 Acus piscis dissectus, iterum coalescit,
 ad vulnera 212
 Adarces vires 65
 Adianti vires 63. coliculis capillos re-
 fert, niger est, & crispus, ad capillos
 22. & nigros 132. & crispus 132. cau-
 dam porcina refert, & eius vires
 166. & cristam galli facit eos pu-
 gnaciores 127. sine semine, minatur
 sterilitatem 218. semen vbi habeat
 240. frangit lapides, ad calculos
 259. perpetuifolium, ad quid 268
 Adrachne perpetuifolia, ad quid 295
 Ægyptij cepas non edunt 28. inodo-
 ros flores habent 11
 Æstate qui morbi vigent 264. nascun-
 tur fructus humidi, ad humectan-
 dum corpora 164. & plantæ, quæ ad
 morsus canis rabiosi 205. & serpen-
 tum, & coitum 165. fæminæ salaci-
 ores 265
 Ætheris varietates 66
 Æthiopia serpentes producit, & her-
 bas contra eos 262
 Aetites lapidem in vtero gestat, ad cõ-
 tinendos parus 28, 29, 152
 Africa solares herbas fert, ibi viget
 sol 28
 Agallochum rubrum, ad sanguinem
 119. eius vires 70
 Agaricum ex crescentia arboris, ad ex-
 crescentias 24, 26. pallidum est, ad
 palliditatem 112
 Ageratum umbelliferum, siccum, 60.
 flore luteo, calidum 105. cit vrinam
 125
 Aglaophotis noctu luter, lunaris est
 29, 310
 Aiuga flore luteo calida est 105. cit v-
 rinam 146
 Aizoon refert oculum, ad eius vitia
 134
 Alaternus perpetuifolia 191
 Alauda loquax, colo medetur 235
 Albedo ex imbecillitate 116. humidum
 arguit 116
 Albifloræ plantæ esu pituitam auget
 115. medicamento purgant eam 116
 Albucus carnosa, carnem auget 127.
 neruosa, ad neruos 129. alofa ad a-
 larum vitia 139. radicibus testes re-
 fert, ad coitum 142. viuipara, ad fec-
 unditatem 252. albus color quid
 116
 Alces comitiali morbo laborat, ad co-
 mitiales 98, 210
 Alcibiadicum echium semine viperæ
 caput refert, & vires 167
 Alcyoniæ vigiles aues, ad vigilantiani
 26, 66. amantissimæ, ad amores 172
 Alcctorius lapis fit in ventre galli, ad
 calculos valet 235. & eius vires 172
 Alcctorolophos galli cristam, & eius
 vires refert 171. lunato folio, luna-
 ris 313
 Alexandro mittitur puella venenata
 41. coniectatio somnij ex similitu-
 dine 19
 Alica lac præfert, ad sperma 125
 Alisma ætate nascitur, ad alui fluores
 264
 Alcaria primo fert folia rotunda,

- post angulata 47. alii odorem & vires refert 92
- Allelyia monocrotis cornu siliqua refert & vires 170
- Allium flore albo, lunare 28. nigro femine, ad aciem oculorum 111. rubra tunica, expurgat sanguinem 118. cauo caule, ad tracheam 151. cit vrinam 151. ad flatum 151. sobolescit, ad fecunditatē m 151. squamosis ipicis, contra serpentes 165. umbellifera, refert pauonem, & vires 173. abicit corticem, ad cutis mutationem 213. anguinom serpentis pellem, & vires refert 73. maculosum, ad maculas 216. tumidum, ad tumores 222. fecundum, ad fecunditatem 246. vere nascitur, contra serpentes 264. viget æstate, ad morsus canis rabidi 265. hieme seruat, ad tussim 226. caule, & capite penem refert, ad coitum 142
- Aloe adolefendo fit spinosa 75. extrahit spinas è corpore 222. in aquis, effectarum virium 48. flauo flore, sicca est 102. & bilem expurgat 101. glutinosa, ad vulnera 223. longæua, ad vitæ longitudinē 200. nascitur æstate, ad bilem 264. hieme viget, ad pituitam 266. perpetuifolia, ad alopeciam 268
- Alopecuros vulpis caudam, & vires refert 24, 187
- Alosa plantæ, ad alarum tædia 139
- Alfinc cucumeris odorem, & vires refert 95. muris aurem, & vires refert 175. humida est 117
- Althæa lactuosa, lac auget 122. neruosa, valet neruis 128. ellychniis vitum, ad inflammationes 226. æstate nascitur, ad alui fluores 164
- Alypia atro flore, ad atram bilem 120
- Alysson atro flore, ad dæmoniacos 113
- Amara multa quæ non calida 23
- Amaracus albiflora, lunaris est 28. 305. genus pallidi floris saturnia 307
- Amaranthus rubro flore, purgat sanguinem 118
- Amarus sapor qui 13. ex calido, & frigido 1bid.
- Ambra cæcea est, & Iouia 105
- Ambrosia vini odorem, & vires refert 102
- Amethystus lapis vini coloris, contra ebrietatem 228. Mercurium refert, & eius vires 308
- Ammi flore flauo, esu bilem auget 22. medicamento bilem purgat 22. cit vrinam 126. calida 105. umbellifera sicca 60. abundat icmiae, ad fecunditatem valere dicitur 243. acufolia, acute operatur 223
- Ammoniacum gummi, ad gummi 115. ferulaceum nodosum, ad articularum dolores mire confert 141
- Amomum non peregrinatur 36. origani odorem & vires refert 92. umbelliferum, ad capillos 129. vires 29, 70
- Amore se prosequantur plantæ 12
- Amygdala peregrina arbor 36. cito floret, cito seri poscit 21. amara, dura, cultu fit dulcis 80. & mollis 89. siluestris efficacior 86. floris color ex flauo, rubro, carneus est, Venere rem refert 307. ad inflammationes 226. ad vrinam 126. ad ebrietates 228. fructu testaceo, adstringens est 86. crusta crocodilum, & vires refert 166. pinguis est, ad impinguandum 204. māducata lacteum succum ostendit, auget lac 122. & sperma 123. proicit gummi, ad calculi dolores mirum in modum prodest 215

- Ampeloprasen testes demonstrat, ad Venerem** 142. **vmbellis pauonem refert, & vires** 173. vere nascitur, ad serpentis morsum valere dicitur 264. eius vires 86
- Anacardia necant, eorum oleum sanant** 97. correferunt, ad cor 143. & 181
- Anagallis rubra sedem edocat, carulea reprimit** 97. rubra Matrem refert, & vires 306. ad inflammationes 226. carulea ad oculos 111. vesperilionis aures ostendit, & vires 73. vere nascitur, ad serpentes 264
- Anagyris flauo flore, calida** 105. siliqua capræ cornu refert, & vires 169
- Anates ex purti simo nascuntur** 36. amphibix terræ, & aquæ 63. siluestris validior 87. laxo est intestino, ad colon 249
- Anaxagoras ex aqua omnia gigni** 34. Clazomenius terram plantarum matrem 14
- Anaxaritis lunato folio, lunaris** 313
- Anaxilaus ex terra omnia gigni** 35
- Anchusa montana, potior** 78. rubra, vulneraria 119. ad inflammationes 226. serpentum linguam refert, & flores 178. vere nascitur, ad serpentes 264. astate viget, ad aluifluores 264. autumno perennat, ad lienes 266. alciadiadion in sabuletis nascitur, sicca 65
- Androsaces marina quibus profit** 55
- Androsamum resinæ odorem, & vires refert** 19. glutinosum, ad vulnera 224. flauo flore, calidum 105. bilem expurgat 101. contritum rubet, vulnerarium 119. astate nascitur, ad biliosos humores 264
- Anemone flore oculum refert, ad eius vitia** 135. flore flammeo, ad inflammationes 526. genus floris albi, pituitam expurgat 116
- Anethum flore flauo, calidum** 105. citrinam 126. vmbelliferum, siccum 60. radix lignosa, ad ossa 128. nervosum, ad nervos 128. pilos canis refert, & vires 166. astate nascitur, ad aluifluores 267
- Angelica in aquis nascens, effæta** 47. vmbellifera, sicca 60. pauonem, & vires refert 173. flore albo, pituitam expurgat 116
- Anguillæ ex putrefactione gignuntur** 35. ad breuitatē vitæ 204. lacustres ad quid 50. marina ad quid 56. Bæotica optima 55. odit vinum, contra ebrietatem 279
- Angulosi plantæ caules, ad vulnera** 222
- Anguria quid ex similitudine in somnis significet** 20
- Astate nascitur ad refrigerandum hominem** 265
- Anima plantæ quæ 9. nutritiua, quæ** 12
- Animalia noctiuaga, ad nyctalopiam** 24. bruta, ad ruditatem 273. lactuosa, ad lac 122. coagulantia lac, ad conceptum 124. menstruota, ad menstruum 125. nervosa ad nervos 129. maculosa, ad maculas 217. facile concipientia, ad conceptum 252. lapides concoquentia, ad calculos 235. glabra ad nuditatem 133. villosa ad pilos 130. capitata ad capitis vitia 133. atra ad melancholiā 110. & attos capillos 132. carniuora calida & sicca 42. quæ cum Solc, & Luna consensum habent, lunaria, & solaris 310
- Animalium lacustriū forma** 49. & vires 48. salfarum aquarū 55. amphibiorū lacus & tetra 63. sub calida zona d'gentium 70. sub temperata 73. sub septentrione 71. montanorum 78. siluestriū 86. & domesticorum 90.

- Animalium motes qui 270. quæ ex putrefactione nascantur 35. vires ex alimento 41. combustorum nidor sui generis expellit 98. sui veneni antidota sunt 98. aquarum potu colorantur 39
- Anisum umbelliferum, siccum 60
- Anser aquaticum animal, ad quid 43, 50. albus pituitam esu auget 116. humidus 114. siluestris potentior 87. ingeniosus, ad ingenium 272. loquax, ad loquacitatem 26. noctu loquax, in foranis loqui facit 26. fecundus, ad fecunditatem 247. facile parit, ad partus 254. magni iecur habet, ad iecoris vitia 248. caricis saginatus, optimum reddit iecur 4. magnis auribus, ad auditus vitia 137. diutius vivit, ad vitæ longitudinem 203
- Anthemis flore flauo, calida, & sicca 105. bilem expurgat 102. cit vinam 126. candido, flauo, bilem, & pituitam purgat 121. refert flore oculum, ad oculorum vitia 134. refert solem, solaris 28, 312. acutifolia, in operando acuta 223. vires 60, 270
- Anthoræ radix cor refert, ad cor 146
- Anthyllidis vires 66
- Antiphanes corallium nigrum, contra dæmoniacos 113. ad quid 55
- Antirrhinon siluestre flore luteo, cit vinam 126. os vituli refert, & vires 23. ad amorem 167. amulerum est 175. genus carnei coloris, Venereum est 306
- Aparine viperæ conceptum refert, & vires 24, 192. vere nascitur, contra serpentes 264. æstate viget, ad aurium dolores 264
- Aper odit vinum, contra ebrietatem 229. non vivit apud Cydoniatis 37. domestico potentior 87. dente vulnerat, fimo sanat 89. magnas habet aures, ad auditus vitia 137. lapillos vorat, ad calculos 235. abundat semine, ad coitum 243. siluester duriori pilo 76
- Apes vbi mel venenatum faciunt 41. manicon 41. amarum 41. virosum 41. soluens aluum 42. flore referentes planta, ad fecunditatem 160
- Aphaca capræ cornua, & vires refert 169
- Aphiæ oculatæ, ad oculos 235
- Apios radicem habet foris nigram, intus candidam, pituitam, & atram bilem expurgat 121
- Apium umbelliferum, siccum 60. crispifolium, ad crispos capillos 121. refert columbæ pennas, & vires 166. atro semine, elu atram bilem auget 107. non vermiculatur, contra vermes 208
- Apollini laurus dicatur, & lotus 12
- Apuæ ex putrefactione gignuntur 35
- Apulia affert tarantulas, & cantharides, contra eas 262
- Aqua Pyrei facit leprosos 41
- Aquifolium lignosum, ad ossa 128. glutinum facit, ad vulnera 4, 222. immissum semper ferit, ad vulnera 57. spinosus, spinas extrahit 222. perpetuifolium, ad quid 117
- Aquila per similitudinem in somnis quid portendat 19. carniuora, ad quid 43. croceis oculis, icterum sanat 103. nigra, bilem expurgat 111. capitata, ad capitis vitia 134. acuti visus, ad aciem oculorum 203. abiicit pennas, ad mutationem cutis 214. cum cælo consensum habet, contra fulgura 314. solaris 313
- Aquilinæ species flauo flore, bilem expur-

- expurgat 102. os aquilæ refert, & vires 177
- Aquilonaris plantæ forma 15
- Aracus nascitur in lente 46
- Araneus mus Italiae venenosus 37
- Arbores quæ feri possunt, inferti, non inferti, putari, propagari 21. cur homines in eas transformatos 12. qualitates ex quibus signis 12. lanigeras ubi 33. felices, infelices quæ 257. longæ ad longam vitam 198. cultæ effeminantur 89
- Arbutus leporis superfœtationes refert, & vires 24. fructus vinosi coloris, inebriat esu 226. perpetuifolia, ad quid 191
- Arction os visî refert, & vires 167
- Arenis nascentis plantæ forma 14
- Argemone flore refert oculos, ad eorum vitia 135. Argemone flammeo flore, ad inflammationes 226
- Argenteo splendore fulgentes plantæ, lunares sunt 19, 305
- Arietes indociles, ad ruditatem 25, 273
- Arisarum serpentes refert, & vires 23
- Aristolochia refert mulieris uterum, ad eius locos 22, 150. fœmina, ad conceptum 18. flore flauo, bilem expurgat 101. parua est, magnis viribus 258. nodosa, ad articulos 141. radice lienem refert, ad eius vitia 150. autumnò viget ad lienes 226. Aristolochia perpetuifolia, ad quid valeat 267
- Armeniaca cito floret, cito feri poscit 21
- Armoracea in arenis nascitur, ad quid 62
- Arnoglosson linguam ovis, & vires refert 178
- Aromatica solaria sunt 28. in Libya nascuntur 35. ad quid 36
- Aronia rubra, vulneraria 119
- Artemidorus coniector somniorum ex similitudine 19
- Artemisia mas maribus, fœmina fœminis prodest 28. flore flauo, calida 105. cit vrinam 126. acutifolia, in operando acuta 223
- Arum draconitii formam, & vires refert 91. caule serpentis, & vires 23, 163. folio maculoso, ad maculas cutis 23, 216. & oculorum 218. lunato lunare est 313. flore rubro, purpureo, cit menstrua 125. contra melancholiam 110. radice fœtus muliebres ostendit, ad secundas 151. cornu floris monocerotis, & vires 169. radix tumet, ad umores 225. Cyrenis dulcis, alibi acris 38. minus radice tubercula affert, ad acrochordonas 24. fœcundum, ad Venerem 246
- Asarina flore luteo, calida sicca 106. cit vrinam 125. ad ictetum 102
- Asarum nardi odorem, & vires refert 92. pallido flore Saturnum refert 307
- Ascyrum flore flauo, calidum, & siccum 105. solem refert 304. bilem expurgat 101. resinæ odorem, & vires refert 92. contritum rubescit, ad sanguinem 129. perforato folio, ad vulnera 271. glutinosum, ad vulnera 224
- Afinus indocilis ad ruditatem 25, 275. vescitur spinis, adstringentis facultatis 42. niger, esu atram bilem auget 209. capitatus ad capitis vitia 133. auritus ad aurium 135. cordatus, ad cordis 147. comitalem morbum parit, contra eum 210. felle caret, ad eius vitia 249. siluestris potentior domestico 87. Epirum afinos non habere

- memoria proditum 37
Aspalathum Rhodus producit 35.
 flore flauo, calidus, & siccus 105.
 ligno rubro ad vulnera 119. Iouius
 est 305
Asparagus sobolefcit, ad fœcundita-
 tem 25, 246. medioeribus terris na-
 fcitur 61. vrbani vires 89. calidus &
 humidus 90. Venerem excitat, &
 reprimit 97. flore flauo, ad icterum
 102. cit vrinam 126. dentes phalan-
 giorũ refert frondibus, & vires 185.
 filueftris nafcitur æftate, ad canis
 rabidi morfum 265
Asperginofis locis nafcens planta
 forma 14
Asphaltites trifoliũ inhorrefcit con-
 tra tempeftates, aduerfus eas 193.
 triphyllum ad tertianas 294
Asphodelus acer, aut dulcis ex folo
 39. radice flaua, & flore icterum cu-
 rat 102. calidus, & ficcus 105. cit vri-
 nam 126. mammas vaccæ refert, &
 vires 181. fœcunda radice, ad fœ-
 cunditatem 246. vere nafcitur, ad
 tuffim 263. & ad ferpentes 266. æ-
 ftate, ad coitum 265. hieme peren-
 nat, ad tuffim, & sæpe floret, ad eius
 morbos 267
Aspilatis lapis argenteo colore, luna-
 ris 306
Asplenium flore flauo, ad icterum 102.
 fine femine, fertilitatem minatur
 238. femina vbi habet 238. acutifo-
 lium, in operando acutum 223. lie-
 nem refert, ad eius vitia 12, 14. fin-
 dit lapides, ad calculos 259
Aftaci cornua referunt frumenti ari-
 ftæ, & vires 176. lapillos habet in
 capite, ad calculos 235
Aſter ætius, flore verficolo, putres
 humores purgat 121. refert ocu-
 lum, ad eius vitia 134. fuillum. &
 eius vires 174
Aſtologia iudiciaria ex ſtellarum
 phyſiognomonia iudicat 17
Atocia, quæ inducant 25, 26
Atræ bilis morbi qui 94. atræ plantæ
 eſu augent 107. medicamine ex-
 purgant 110. minantur mortem, &
 dira 115
Atriplex radice tenui, tenui ſolo ſe-
 renda 21. flaua eſu bilem auget 22.
 medicamine bilem expurgat 22.
 marina 66. icterum curat 102. cali-
 da 106. herbida, frigida, & humida
 106. pedem anferis refert, & vires
 189. radice lignoſa, ad oſſa 128. auri-
 flora, ſolaris 304
Attægena herba attritu concipit i-
 gnum, ad inflammationes 227
Attægenæ ceruos amant, ad quid 26.
 luxurioſa, ad coitum 143. Cydoni-
 atæ eis carent 37. in media zona
 habitant, ad quid 34
Auellanæ manducatæ lacteſcunt,
 lac augent 122. ſilueftris lignoſa
 86
Avena mutatur in triticum 44. in
 temperata zona nafcitur, ad quid
 73. cauo caule, ad tracheam 151. ad
 flatum 151. locuſtæ pedes refert, &
 vires 170
Aures animalium referentes plantæ
 173
Aurifloræ plantæ ſolares 303
Auris marina argentea, lunaris
 305
Aurita animalia, ad aurium vitia
 136
Aurum ſolem imitatur, ſolare eſt 29,
 304. incorruptibile, ad vitam lon-
 gam 205
Auſterus ſapor qui 12
Autumno nafcens plantæ, ad eius
 morbos 266
Azuli lapis cæruleus ad dæmonia-
 cos 113

- brietatem 228. cinnamomi odorem refert, & vires 92
- Baccho hedera, ferula, & pista dicantur 12
- Balani marini ex putrefactione nascuntur 35
- Balsamum fert Iudæa 35. non peregrinatur 35. croceo succo, calidum 105. solare est 303. sub calida zona nascitur 333. ex croceo rubro, vulnerarium 119. in calidis nascitur, cal. sic. 69. In aqua lactescit, lac elicit lignosum, ad ossa 128
- Bdelium in calidis nascitur, calid. sic. 69. resinam gignit, cit. urinam 126
- Belliides cultu foliatae fiunt 18. versicolores, Mercuriales sunt 318
- Belloculus lapis oculi formam refert, ad eius vitia 136
- Ben alium soluit, nigrum restringit alium 96
- Betae folia flava, esu bilem auget 100. aliud genus flore albo, pituitam 116. rubra sanguinem comprimit 119. vere nascitur ad serpentes 264. ætate viget ad lippitudines 264. vinum acerum reddit, brassica restituitur 96
- Betonica purpureo flore, ad dæmoniacos 111. Saturnia 307. atram bilem expurgat 110. exit vere, ad committiales 363
- Betule cortex maculosus, ad maculas 117. sturni maculas refert, & vires 96
- Biliosa plantæ esu biliosos reddunt 12, 95. icterum inducunt 100. medicamine expurgant 95
- Bimpinella saxa frangit, ad calculos 159
- Bistorta radicibus serpentes imitatur, & vires 23. rubra vulneraria 118
- Blebis pedibus nascuntur in calidis regionibus 70
- Blitum radice tenui, solutum solvunt exposcit 27. flos prassini coloris, prassinâ bilem purgat 105. nigrum, atram esu gignit 105. rubrum, vulnerarium 119. radix lignosa, ad ossa 127. versicoloria, psittacum refert, & vires 164
- Borrago purpureo flore, atram bilem purgat 110
- Bos fruticibus vescitur, adstringentis facultatis 41. rubro infestatur 104. capitatus, ad capitis vitia 134. splene magno, ad splenis vitia 150. tentatur struma, ad strumas 210. podagra, ad podagras 210
- Brassica nigro folio, bilem esu auget 22. medicamento purgat 22, 110. ad aciem oculorum 111. flore croceo, icterum sanat 102. solaris est 304. calida, & sicca est 86. genus aliud albo, ad pituitam 116. aliud vinosi coloris, ad ebrietatē 228. marina serosa, serū purgat 123. carnosa, carnem auget 127. nodosa, ad articulos 141. tumido caule, ad tumores, & podagras 224. folium supra folium gerit, ad partus facilitatem 254. non sobolescit, minatur sterilitatē 244. dissolvit lac, cōtra conceptum 124. pulchra, cōmoda præstat 256. inimica viti, ad ebrietatem 26. in arenosis vivit 62. semē satum ab it in rapam 46, 215. falsis aquis, fit piabilis, & dulcis 54, 82. vini sapore corrumpit, beta restituit 96. vere exit, ad lepras 263. brassica ubi florida 38
- Bryon moschicapreoli odorem refert, & vires 197. marinum, ad quid 55
- Bryonia flore albo, pituitam expellit 116. pallido, ad pallidam bilem 106. lunaris 305. lac sudat, ad lac 122. vere exit, ad tussēs, & lepras 263.

- contra cœlum erigitur, ad tempe-
 states 314
 Bubali validiores bobus 87. rubro in-
 festantur, nigra carne, atram bilem
 gignit 109
 Bubo noctuagus, ad nyctalopiam 24.
 noctu canit, loqui facit in somnis
 26. niger, cōtra melancholiam 111.
 crispis pennis, ad crispis capillos
 133. magnis oculis, ad oculorum vi-
 tia 136. carniuora ad quid 43
 Buccina ex putrefactione oritur 35
 Buceros cornu bouis, & vires refert
 169
 Buglossum nigro folio, humidum 47.
 pingui solo nascitur, & in collibus
 82. calid. hum. 90. flore purpureo,
 atram bilem purgat 110. bouis lin-
 guam, & vires refert 24, 178. vere
 germinat, ad melancholiam 263
 Bulbus nigro cortice, atram bilem e-
 su auget 109. carnosus, carnem au-
 get 22, 127. fœcunda radice, ad fœ-
 cunditatem 25, 245. testes refert, ad
 Venerem 143. tumidus est, ad tu-
 morem 222
 Bunion flore flauo, cit vrinam
 176
 Bupthalthon bouis oculum, & vires
 refert 274. flore croceo, ad icterum
 102
 Buteo tritestiger, ad Venerem 143
 Buxus perpetua folia 191. tristis aspe-
 ctus 21
- C**
- Cachryas umbellifera, pauonē refert,
 & vires 173. sicca est 60. flauam cit
 vrinam 176. calida est 105
 Capa crescit, & decrescit contra lunę
 vices, ad quid 28, 309. lachrymas
 mouet, easdem siccat 97. purpureo
 flore, esu atram bilem auget 107.
 albiflora, pituitā 115. medicamento
 purgat 116. umbellifera, ad capillos
 129. testes offendit, ad Venerem
 142. caule cauo, ad tracheam, & flu-
 xus 151. sobolescit, ad fœcundita-
 tem 246. tumida, ad tumores 224.
 alba dulcis, rubra acris 38. rubra,
 cal. humid. 98
 Calamintha purpureo flore, atram
 bilem expurgat 110. lac soluit, con-
 tra conceptum 124. in silybrium,
 & origanum abit 215. campestris
 vires 79
 Calamus feruidis nascitur, odorata
 67. cauo caule, cit vrinam, & ad
 tracheam 151. acuta est, acute ope-
 ratur 223
 Chalcanthi oleum, rubrum, vulnera-
 rium 120. macrum, ad demacran-
 dum 206
 Calcifraga saxa frangit, ad calculos
 259
 Calculi ex quibus dissoluantur 13, 41.
 comesti, calculos eiciunt 98
 Calidæ terræ plantæ figura 67
 Calcha flauo succo, ad icterum 102.
 florerefert oculū, ad eius vitia 134.
 scorpionem siliqua, & vires 185. so-
 laris est, quia eum refert 312
 Camelus fruticibus vescitur, ad strin-
 gentis facultatis est 42. crisporum
 pilorum, ad crispis capillos 133
 Cammari lapides in capite habent, ad
 calculos 235. fœcundi, ad fœcundi-
 tatem 247
 Campestris plantæ forma 16
 Cancamum macrum, ad macilētiā
 24, 206
 Cancer collo caret, ad strumas 249.
 vigil, ad vigiliā valet 26. mutat
 corticem, ad mutationē cutis 214.
 brachia, scorpiū referunt, & vires
 185. tumidus, ad tumores 225.
 noctu videt, ad nyctalopiam
 230. pectus refert, ad tabem
 234

- Caniculæ ortus**, quid præfagit ex similitudine 18
Canis noctiuagus, ad nyctalopiam 24.
 loquax, ad loquacitatem 26. iracundus, ad iracundiam 26. morsu rabiem inducit, dente sanat 98. dente ferit, cerebro sanat 99. dentatus, ad dentium vitia 137. cito parit, ad partus facilitatem 151. rabie & podagra laborat, ad easdem 200. niger, ad dæmoniacos 213. maculosus ad maculas 217. liene magno, ad lienis vitia 150. ferino lacte efferratur 40. in frigidis non habetur. frigid. sicc. 72. carniuorus, ad quid 43
Cannabis lac soluit, contra conceptū 124
Cantharides occidunt, alæ sanant 88
Cantharus lapides in capite habet, ad calculos 235
Caphura rubra, vulneraria 119
Capillosæ plantæ, ad alopeciam 22, 129
Capita animalium referentes plantæ 167
Capnos purpureo flore, atram bilem expurgat 110
Capparitis in calidis locis, acris 67. alibi, dulcis 38. in arenosis, ad quid 57. discolor, diuersas qualitates 121. alba ad pituitam 116
Capra dumetis pascitur, adstringentis facultatis. 42. saxifragis ad calculos 42. temperati climatis alumna 73. calida humida 90. noctiuaga, ad nyctalopiam 24, 229. esu alarum tædia affert, cornu tollit 98. abundat lacte, lac auget 122. aurita, ad aurium vitia 137. cito parit, ad partus facilitatem 151. pinguescit, ad impinguandum 205. fetre, & comitiali morbo laborat 210. maculosa, ad maculas 217. montana valentior 78. duplici corde, ad cordis vitia 140. fecunda, ad fecunditatem 247. caret felle, ad felis vitia 249. villosa, ad villositas 34. cuna Luna consensum habet 312. mentisruosa, cit menstrua 126
Carduelis loquax, ad colon 235
Carduus purpureo flore, auget esu bilem atram 107. lactuosus, ad lac 122. papposo flore, ad capillos 129. lac cogit, ad fecunditatem 124. neruosus, intendit neruos 129. mas, & fæmina, ad quid 145. sed benedictus spinosus, ad quid 23, 181
Carnei coloris flores Venereisunt 306
Carnosa planta, carnem auget 22, 127
Caro quid in plantis 127
Cartilaginosa plantæ, ad cartilaginé 129
Carum umbellifera, sicca 60
Casia rubra, nigraque sanguinem ab atra bile expurgat 22. tracheam refert, ad eius vitia 22. rosæ odorem refert, & vires 90. cornu capræ refert, & vires 168. ægre peregrinatur 37. feruidi loci incolæ 67. calida 69. & fistulosa, Arabia gignit 35. solaris est 315
Cassuta flaua est, flauam bilem expurgat 101. super arbores viuens refert pediculos, & vires 193. extenuat subiectas, ad extenuandum 211. extrahens succum, ad virtutes extrahendas 40, 101
Castanea peregrina arbor 35. non coquitur, & coctionem accelerat 97. echinis echinos refert, & vires 161. ad capillos 133. nucamentis vermes refert, & eius vires 159
Castor testes in lumbis habet, ad Venerem 144. noctu videt, ad nyctalopiam 230. capitatum, ad capitis vitia 134
Catus noctu videt, ad nyctalopiam 230. cito parit, ad partus facilitatem 13

- tem 151, 264. fecunda ad fecunditatem 247. carniuora, ad quid 43. siluestris efficacior 87. maculosa, ad maculas 218. cum Luna confensum habet, lunaris 310
- Caucalis umbellifera, sicca 60. alba piritam expurgat 116. pedem galli refert, & vires 190
- Caudas scorpionum referentes plantæ, ad eius morsum 184. & animalium 186
- Cau loci plantæ forma 80
- Caule cauo plantæ ad quid 51
- Cedrelæ crustoso cortice, crocodilum, & vires refert 166
- Cedria viscosa, ad vulnera 223
- Cedrus mas sterilis 28. non sobolescit radicibus 25, 244. minatur fertilitatem 29, 238. femina fructificat 28. squaroso cono, refert serpentes, & vires 165. longæua, ad longam vitam 198. non generat vermes, contra eps 208. musco obducitur, ad impetiginem 205. manat resinam, ad saniem 215. nascitur super saxa, ad calculos 259. perpetuifolia, ad quid 190
- Celastus sub septemtrione nascitur 34. perpetui folia 190
- Centaurium, flore rubro, sanguinem purgat 22. cit menstrua 125. Martium est 306. magni misti colores, & virtutes 29. agre peregrinatur 37. rubrum, vulnerarium 111. minoris genus flore flauo, ad bilem, & icterum 101, 102. senescens albescit 99
- Centrum lignorum ad continendos partus valet 254
- Cephalus lapides in capite habet, ad calculos 235
- Cephaliones neuosi, ad nervos 129
- Cerasus deuso cortice, inferi in cortice poscit 21. peregrina arbor 35. aliu soluit, sicca silit 96. atrii coloris fructus hilarem faciem facit 112. vini coloris, ad ebrietatem 218. rubra, sanguine purgat 118. vulneraria 179. breui viuit, ad vitæ breuitatem 204. mutat corticem, ad cutis mutationem 214. resudat gummi, ad gummi 215. ad calculos valet 215. alba, humida 112
- Ceratia perpetui folia 190
- Cerotodes bouis cornu, & vires refert 169
- Cerebro quæ subueniant 25. lunaria 29
- Cerinthæ folio lacteis guttis maculoso, ad lac 122
- Ceruus fuscus esu atram bilem auget 109. medicamine, contra melancholiam 111. effertur puniceo colore 104. fruticib. vesicitur, adstringentis facultatis est 42. menstruosus, cit menstrua 25. ingeniosus, ad ingenium 25. amatur ab attagenis, ad coitum 26. caret febre, ad febriem 23. venenis pascitur, ad venena 23, 210. magno corde, ad cordis vitia 147. longæuus, ad longam vitam 202. mutat pilos, ad cutis mutationem 214. cito parit, ad partus facilitatem 151. in Lybano monte pascitur 35. raro in Africa 37. siluestris sicciior 90. cauda eius venenosa 98
- Cestrus piscis lapides in capite habet, ad calculos 235
- Chalcedonius lapis purpurei coloris, contra demones 103. Saturnius est 307
- Chalces venenata, sui remediū est 89
- Chamædiys anguloso caule, ad vulnera 222. purpureo rubro flore, Martia est 307
- Camæleo, squamoso echino, ad scabiē 24. & serpentes 165. spinosus ad vulnera 23. & venena 181. folia picarum colorem refert, & vires 164. viscum in radicibus habet, ad vulnera 225. vermes refert, eos necat

- eat 159. saxifraga ad calculos 259.
 mutat colorem foliorum, ad soli
 mutationem, viperam refert, & vi-
 res 99, & 193. maculosa ad maculas
 216. sub feruida zona nascitur, so-
 laris 315
Chamæleon glaber, ad nuditatē 132.
 oculatus, ad oculorum vitia 135.
 magno pulmone, ad eius vitia 148.
 sanguinem in oculis habet, ad san-
 guinem oculorum 219
Chamæpitrys flauo succo, ad icterum
 102
Chamæripes prolifica, ad prolem 25
Chamæfice lactuosa ad albugines
 219
Chamælaea flauo flore, bilem purgat
 101. album genus, pituitam 116. se-
 rosa, purgat serum 123. hieme au-
 get, ad pituitam 266
Charadriion auis flaua, ad icterum
 102. ad glaucomata 103
Chelidonium siliqua boum cornua
 refert, & vires 170. flore croceo, ad
 icterum 102. minus folio pingui in
 humidis 53. colore flauo, calidum
 105. tumidis radiculis, ad tumores
 225
Cholericæ plantæ cholera augment 22
Chondrilla vere nascitur, ad serpen-
 tes 264. æstate viget, ad alui fluores
 254
Chrysanthemum flore aureo, ad icte-
 rum 102. solem refert, solare 28
Chrysocome flauis coloris, calida 105.
 villosa, ad ellychnia, & flatum
 242
Chryzogonos aureo flore, solaris 304
Chrysolachanum flauo flore, ad fla-
 uos capillos 131
Chrysolithus lapis aureus, solaris 304
Chrysomela aureo colore, solaris ibi.
Cicada loquax, ad colon 235
Cicer sphacelum patitur, ad sphace-
 lum 24, 308. non generat vermes,
 contra eos 24, 208. flauus ad icterum
 102. calidus 105. purpureo flore,
 atram bilem expurgat 110. cutem
 hilare facit 112. manducatum la-
 ctescit, lac auget 113. rufum, cit
 mœnstrua 125. testes ostendit, ad Ve-
 nerem 141. flore papilionis refert,
 ad fecunditatem 165. arietinum
 caput arietis refert, & vires 167. co-
 lumbinum, columbæ caput refert,
 & vires 167. scabies inhæret radi-
 cibus, ad scabiem 205. è segetibus
 tribulus gignitur 34. tumidam, ad
 tumores 225
Cicercula flaua, ad icterum 102.
 purpureo flore, ad atram bilem
 110
Cichorium æstate floret, ad canis
 morsus 265. semper, ad omnes 267
Ciconia carniuora, ad quid 43
Cicuta horribilis aspectu, necat 25,
 257. frigidi loci incola, necat 71.
 pallido flore, necat 107. sub frigida
 zona nascitur, lunaris 315
Cinara vetustate fit spinosa 75. æstate
 nascitur, ad Venerem 263
Cinnamomum Arabia gignit 35. non
 peregrinatur 35. calidis locis nasci-
 tur, calidum est, sic. 67, 69. cauo
 caule, cit vrinam 151. sub feruida
 zona, solare 315
Circius auis claudicat, ad podagras
 211
Cistus flore rubro, sanguinem suppri-
 mit 22. vulneraria est 119. glutino-
 sa, glutinat vulnera 224. flammei
 coloris flos, ad inflam. 226
Citrinus color ex quibus 105
Citrus lignosa, in lignum inferi pos-
 scit 21. fructu cor refert, ad eius vi-
 tia 22, 146. pinguis ad impinguan-
 dum, 205. superfœtando, leporem
 refert, & vires 24, 193. Media gi-
 gnit 35. cortice flauo, flauam bilem
 expurgat 101. & icterum 102.

non generat vermes, contra vermes	208	lis, renascuntur, ad oculorum cicatrices	231. multi seminis, auget semen	243. felle caret, ad fellis vitia	249. laxo intestino, ad colon	250. digerit lapides, ad calculos	259							
Clamofa animalia, ad vocem	226	Colutea vesicas refert, ad vesicæ vitia	154	Coma in arboribus, quæ	124	Cometæ ex similitudine quid portant	17							
Clematis ætate nascitur, ad alui fluo- res	264	Conceptum animalium referentes plantæ	192	Conchæ ex putredine nascuntur	35. Pelusina optima	55. pecten referunt ac Venerem	143							
Cleodemus ex terra, & aqua plantas nasci dixit	34	Concha ex putredine nascuntur	35. Pelusina optima	55. pecten referunt ac Venerem	143	Conyza aquatica folio amplo	47. effocæ	48. flauo flore, flauam bilem purgat	102. calida	105. crines flauos facit	126. solaris est	304. vere nascitur, ad comitiales, 263. ad serpentes	264. viget ætate, ad pulices	263
Clitumni aqua candida armenta facit	99	Contra venenum	125	Consolida maior glutinosa, vulneraria	24. regalis galli calcar, & vires refert	190	Consopientia, ex quib. qualitatib.	13						
Clymenum, anguloso caule, ad vulnera	222	Cœliacus morbus ab it in lienteriam, & diarrhœam	215	Conuallium plantæ forma	16	Cordi quibus subueniatur	25. quæ cor referunt	12, 146. solaria	29. magni cordis animalia	147				
Cnicum lactuosum, lac cogit	23. contra venenum	125	Cœliacus morbus ab it in lienteriam, & diarrhœam	215	Cordi quibus subueniatur	25. quæ cor referunt	12, 146. solaria	29. magni cordis animalia	147					
Cœliacus morbus ab it in lienteriam, & diarrhœam	215	Cœlum contra surgentes plantæ, ad tempestates	315	Coracinus piscis squamosus, ad serpentes	165. lapides in capite habet, ad calculos	235. sine pupillis, ad visum	228	Corallium rubrum, Martium est	306, 314. cohibet sanguinem	120				
Cœlum contra surgentes plantæ, ad tempestates	315	Cœruleus color niger est	109. Saturnius	307	Cori flaua, calida & sicca	105	Coriannus ossosa, ad ossa	128. odore refert cimices, ad cimices	208					
Cœruleus color niger est	109. Saturnius	307	Cochlea ex putredine, ad vitæ breuitatem	204	Coriannus ossosa, ad ossa	128. odore refert cimices, ad cimices	208	Cornix nigra, nigros capillos facit	132. longaua, ad vitæ longitudinem	24, 202. morbo comitali laborat, ad eum	211			
Cochlea ex putredine, ad vitæ breuitatem	204	Coirum quæ roborent	25	Colchium canis testiculos, & vires refert	183	Cornua animalium referentes plantæ	168	Cornu						
Coirum quæ roborent	25	Colchium canis testiculos, & vires refert	183	Coli effigiem ostendit quercus exerescentia, ad Venerem	250									
Colchium canis testiculos, & vires refert	183	Coli effigiem ostendit quercus exerescentia, ad Venerem	250	Collium plantæ forma	16, 82									
Coli effigiem ostendit quercus exerescentia, ad Venerem	250	Collium plantæ forma	16, 82	Collum animalium referentes plantæ	181									
Collium plantæ forma	16, 82	Collum animalium referentes plantæ	181	Collo, quæ profunt	42									
Collum animalium referentes plantæ	181	Collo, quæ profunt	42	Colocaliam Ægyptus gignit	35									
Collo, quæ profunt	42	Colocaliam Ægyptus gignit	35	Colocynthis flore flauo, flauam bilem expurgat	101. calida, sicca.	105								
Colocaliam Ægyptus gignit	35	Colocynthis flore flauo, flauam bilem expurgat	101. calida, sicca.	105	Color mistus, mistos humores trahit	22, 120. varius Mercurialis	308. ruffus marinae plantæ	53. in diuersis plantæ partibus, varius	95. non simplex	95. cognitū difficilis, quia non stabilis	96. mutatur alimentii mutatione	99		
Colocynthis flore flauo, flauam bilem expurgat	101. calida, sicca.	105	Color mistus, mistos humores trahit	22, 120. varius Mercurialis	308. ruffus marinae plantæ	53. in diuersis plantæ partibus, varius	95. non simplex	95. cognitū difficilis, quia non stabilis	96. mutatur alimentii mutatione	99				
Color mistus, mistos humores trahit	22, 120. varius Mercurialis	308. ruffus marinae plantæ	53. in diuersis plantæ partibus, varius	95. non simplex	95. cognitū difficilis, quia non stabilis	96. mutatur alimentii mutatione	99	Columba amphibium animal aquæ & terræ	63. temperati climatis	73. sanguinem circa oculos habet, ad oculorum sanguin.	219. cristata, ad tubercula	226. excæcatis oculis,		
Columba amphibium animal aquæ & terræ	63. temperati climatis	73. sanguinem circa oculos habet, ad oculorum sanguin.	219. cristata, ad tubercula	226. excæcatis oculis,										

- Cornu parui fructu, siccis gaudet 27. ad Venerem 248
 mas & fœmina 27. vini coloris, Creta cupressum gignit 34
 tollit ebrietatem 228. sterilis ad Crithamus in marinis saxis nascitur
 sterilitatem 145. baccæ rubræ vul- 65. atrii coloris, hilarem cutem red-
 neraria 119 dit 112. flore flauo, calida 105. cit v-
 Corona arborea in somnis quid ex si- rinam 116
 militudine 20 Crispa, & nodosa montana plantæ
 Corneolus lapis ruber Martius est 75. ad crispas capillos 132
 306. ad sanguinem 120. altera spe- Cristas animalium referentes plantæ
 cies carnei coloris, Veneræ 307 171
 Coronopus, cornu cerui & vires re- Crocodilus suos morsus sanat 25. ru-
 fert 170. & pedem 189 ber, vulnerarius 129. crustoso co-
 Coruus niger, ad melancholiam 111. rio, ad venena 166. & squamis 224.
 ad ligatos 124. duro rostro, ad hebere oculo, ad eius vitia 211. ex-
 dentes 138. longæuus, ad vitæ lon- tra aquam, acuti visus 231. excæca-
 gitudinem 24. carniuorus ad quid tis oculis, renascuntur, ad cicatri-
 43 ces oculorum 237. maculosus, ad
 Corydalis capnos cristam alaudæ re- maculas 218. testes in lumbis, ad
 fert, & vires 173. radice caua ieco- Venerem 143. hieme latet, ad quid
 ris cauitatem refert, ad id 148. alte- 192
 ra flaua, cit vrinam 126 Crocum flauo flore, esu bilem auget
 Corylus abundat semine, ad Venerem 141. medicamine bilem purgat 100.
 241. nucamentis vermes refert, ad ad inflammationes 226. vinoso, ad
 eos 159 ebrietatem 228. cit vrinam 125. cro-
 Costus flaua, calida 105. cit vrinam comagma, ad glaucomata 228. lo-
 126. umbellifera pauonis cristam, uium est 304, 305. calidum 105. sil-
 & vires refert 147. crispo folio ad uefter in Phlegraïis montibus stan-
 crispas capillos 166 num aureo colore tingit 35. flauos
 Cotyledon maris formam refert, ad capillos tingit 129. pulcher flos, ad
 mares generandos 144. folio ro- pulchros filios 25, 255. Corycus
 tundo humidum 47. fructu flauo mons gignit 35. radice testiculos
 cit vrinam 126 refert, ad coitum 142
 Cotonea flauo colore, ciunt vrinam Cruciata perforatas radices habet, ad
 126. caput referunt, & cor 147. ad vulnera 24, 228
 eius vitia 133. pulchra, ad pulchros Cucio phera Persia gignit 35
 filios 255. Solaria sunt ex aureo co- Cucumis flauescit, esu bilem flauam
 lore 394. peregrina 306 gignit 22. & flore bilem flauam ex-
 Coturnix veneno pascitur, ad venena purgat 22. cit vrinam 126. solaris
 41. testes in lumbis habet, ad coi- est 304. flore plerunque infœcun-
 tum 243. multi seminis, auget se- do 81. caule cauo, ad tracheam 151.
 men 243. vento concipit, ad con- fructus saliuosus, ad saliuam 127.
 ceptus 253. cum Luna consensum semen lacte maceratum, dulcem
 habet, ad eius morbos 312 fructum gignit 40. nascitur æstate,
 Cratagon è radice sobolescit, ad fœ- ad refrigerandum hominē 264. sil-
 cunditatem 25. semine abundat, uestris caudam scorpionis, & vires

- refert 185. æstate nascitur ad bilem
264. & ad pulices 265. autumno vi-
get ad hydropim 266
- Cucurbita** ingentem fructum produ-
cit, aquosum solum poscit 21. flore
plerumque infœcundo 81. albiflo-
ra pituitam gignit 115. humida est
112. caule nodoso, ad articulos 141.
breui putrescit, ad vitæ breuitatem
104. lactuosa, serum purgat 127.
caput refert, ad eius vitia 133. æ-
state prodit, ad refrigerandum 265
- Cuminum** cornu cerui refert, & vires
23. femine abundat, ad fœcundi-
tatem 142. umbelliferum siccum
60. non generat vermes, ad ver-
mes 208. siluestre flore flauo, fla-
uam bilem purgat 101. ad icterum
102, 152. calidum 105. genus capræ
cornu refert, & vires 169. genus
scorpionis caudam siliqua refert,
& vires 45
- Cuniculi** non sunt in Ebuso 37
- Cupressus** obruncata, non regermi-
nat, non poscit inferi 21. aspectus
tristis 21. mas sterilis, 28, 238. non
sobolescit, minatur sterilitatem
214. Creta gignit 35. amphibia, ca-
lidi & frigidi cœli 73. lignoso co-
no, siluestris 86. longæua arbor,
ad longam vitam 198. non gene-
rat vermes, contra vermes 208.
squaroso cono & folio, ad squa-
mas 219. ligno flauo, cit vrinam
126. folio nigro ad nigros capillos
132. aspectu deformis, atocia 257.
perperui folia, ad quid 267
- Curcuma** flauo succo, ad icterum
102
- Cyaneus** flos frigidus & siccus 135
squaroso calyce, ad squamas 165
- Cybelæ** pinus dicata 12
- Cyclaminus** vini colorem refert, ine-
briat 24. maculoso folio, lunari
315. maculas delet 28. faciei 164,
226. oculorum 218. folio lientæ rō-
fert, ad eius vitia 148. radice alba,
purgat pituitam 115. flore rubro,
cit menstrua 125. colossino carneo,
Venerea 306. radice refert testudi-
nem, & vires 162. tumida, ad tu-
mores 225. sine caule, minatur ste-
rilitatem 238. autumno nascitur,
ad lienes 256. hieme ostādit flores,
ad pituitam 266
- Cymbalaria** rubra, vulneraria est 118.
pedes galli refert, & vires 100
- Cynantrophia** quæ 212
- Cynocephalon** canis caput, & vires
refert 23. cum Lunā consensum
habet 319
- Cynocronon** scorpionis caudam, &
vires refert 24
- Cynoglosson** canis linguam refert, &
vires refert 24
- Cynopsis** oculum canis refert, & vi-
res 23, 174
- Cynosorchis** flore muscam refert 23.
papiliones 23, 161. canis testes, ad
generationem 24, 183. mas marem
refert, ad eius generationem 144
- Cynospastos** noctu lucet, lunaris 310
- Cyperum** Cyclades insulæ ferunt 35.
nascitur in calidis, calida 67. nardi
odorem refert, & vires 90. glabro
caule, ad glabritiem 135. globulis
radicem nodos scorpionis, & vires
refert 158. lapillos ostendit, ad cal-
culos 234
- Cyprinus** piscis ex putredine 35
- Cythinus** ruber, vulnerarius 111
- Cytisus** lactescit, ad lac 122. flore fla-
uo, cit vrinam 126. siliqua cornu
capræ refert, & vires 168

D

Dæmoniaci qui 112. quæ expellant
113, 114

Damascena prunus peregrina 36
Daphnigi

- Daphnoides albo flore 22. pituitam purgat 176. vires 78. hieme viget, ad pituitam 266
- Daucum vberi semine, ad conceptum 242. agrestis vires 86. umbella pationem, refert, & vires 273. æstate viget, ad Venerem 265. siccum 60
- Deformes plantæ necant 257
- Deleterix facultatis insipidæ 13
- Delphinus dentatum animal, ad dentes 113
- Dens leonis lactuosa herba, ad lac 175
- Dentatæ plantæ 29. & animalia, ad dentes 137
- Dentaria, dentium formam retinet, ad dentes 137
- Deus per similitudinem rerum vires ostendit 17
- Dictamnium albiflora lunaris 18, 305. sine semine, sterilitatem minatur 238. semen vbi ferat 240. pulegij odorem, & formam refert 90, 92. odorem saluix, & sisymbrij 92. folio leporis aures refert, & vires 23, 173. purpureo flore, ad melancholicos 110. Saturnia 107. vermes refert, ad vermes 159. Creta gignit 35. à pseudodictamno cultu differt 38. acuti saporis 59. eius vires 60. æstate viget ad Venerem 265
- Digitatæ plantæ ad digitos 139
- Digitus canini digitos referunt, ad eos 139
- Diogenes ex terra & aqua omnia gigni dixit 144
- Dionysius lapis vini odorem refert, contra ebrietatem 29
- Dioscorides errat 144. quibus signis qualitates docuerit 12
- Dipsacus spinosus, spinas extrahit 222. alofa, ad alarum tædia 139
- Diti sacra cupressus 12
- Dorcadæ suis locis non discedunt 37. fœcundæ, ad fœcunditatem 247. vires 28, 69
- Doronicus scorpionem, & vires refert 158
- Draco marinus impositus ad suos morsus valet 25, 97. terrestris ad fortitudinem valet 26
- Dracunculus formam serpentis refert, & vires 22, 159. os refert 23, 26. fructus inuolucro, ad secundas 251. maculis caulis accipitrem, & vires refert 164. maculas delet 116, 318. semine monocerotis cornu, & vires 170. lactuosus, ad albugines oculorum 219. tumore radice, ad tumores 224, 225. vere nascitur, ad serpentes 21, 266. ad tussim 263. æstate viget, ad aurium tumores 264. folio lunari, Lunaris 313. altera species eadem refert, ad idem 163. minor testiculos refert, ad Venerem 142
- Druidæ qui 250. queteu, & visco nil sacrarius dicunt 12
- Dryades quæ 250
- Dryinos serpens sub quercus radicibus viuit, ipsdem tollitur eius noxa 262
- Dryopteris glabro caule, ad glabritiem 136. super plantas viuens, pediculos refert, & vires 193. semen vbi ferat 239. aliquibus partibus deficit, quibus obfit 248
- Dulcis sapor qui 12

E

- Ebenus non peregrinatur 35. nigra ad cutis nigritiem 218
- Ebrietati quæ profint 26, 29
- Ebulus flore candido circum luteo, bilem, & pituitam purgat 121. nodosus ad clauiculos 141. ætate nascitur ad bilem 264
- Ebur India mittit 35
- Echium semine serpentis caput refert, & vires 23, 29, 167. linguam hircinam folio refert, & vires 178. vere nascitur, ad serpentes 264

- Eclipsis similitudine quid significet** 27
- Efferi aspectus animal Septentrionis** 71
- Elaphoboscon umbelliferum siccum** 60. pauonem refert, & vires 173. oculum cerui, & vires 174. vere nascitur, ad serpentes 264
- Eleoselinum in aquis effertum** 48
- Elephas fruticib. vescitur, astringentis facultatis** 42. ad quid 63. ingeniosus ingenio prodest 5, 172. cerastis horret, ad quid 26. splendido colore effertur 105. fuscus contra atram bilem 111. capitatum, ad capitis vitia 134. dentatus, ad dentium 138. cordatum, ad cordis 147. magno iecore, ad iecoris 148. caret felle, ad fellis vitia 249. longævus ad vitam longam 102. ebrius inebriat 126. quibus conferat 16, 19. siluestris calidior 87. alui fluore tentatur, ad eundem 210
- Elleborus niger in Oeta monte** 37. albus, pituitam purgat 22. fistuloso caule, ad fistulas 221
- Emollientia ex quibus** 13
- Empedocles calida in frigidis locis nasci dixit** 50
- Empetrum falsi gustus** 66. flore flauo, bilem purgat, 207. sine semine minatur sterilitatem 238
- Ephemerum tumor, ad tumores** 224
- Epithimum extenuat subiectas plantas, extenuat** 222. flore purpureo, atram bilem purgat 22. capillosum, ad capillos 100. æstate nascitur, ad morsus canis 265. autumno viget, ad atram bilem 266
- Equa menstruosa, cit menstruum** 125. cito parit, ad partus facilitatem 153. vento concipit, ad conceptionem 252
- Equapium myrrhæ odorem refert, & vires** 92
- Equi quid auerentur ex similitudine** 20. odio habent lupos, ad quid 26. vescitur fruticibus, astringentis facultatis 51. magno iecore, ad vitia eius 148. luxuriosus, ad venerem 243. caret felle, ad eius vitia 149. calcibus ferit, sanguine sanat 99. laborat vesica, ileo, althmate, cardia, & rabie, ad easdem 211
- Equisetum caudam equi refert, & vires** 24, 287. rubescit, vulnerarium est 111. neruosum, ad neruos 128. cauo caule, ad tracheam 155. & ad tussim 151
- Erica squamosa planta, squamas serpentum, & vires refert** 165
- Erigeron spinosa planta** 181
- Erinus tumidis radicibus, ad tumores** 215
- Eriphia herba scarabeum habet sonantem, ad vocis sonum** 279
- Erythrodanum flaua radice, ad flauos capillos** 131
- Eruca siluestris flaua flore, icterum curat** 10. cit vrinam 126. calida est 105. siliqua scorpionis caudam refert 185. & monocerotis cornu, & vires 171. sæcundo semine, ad Venerem 242. non generat vermes contra vermes 285. angustifolia 288. urbana rotundifolia 59
- Eruce animalis combustæ nidor, reliquas fugat** 98. abit in papilionem 45
- Eruum nigrum, ad claritatem visus** 112
- Eryngium spinis ferit, ipsa sanat** 97. pubem refert, ad Venerem 143. anseris pedes refert, & vires 187. spinosa, acute operatur 123. tumida radice, ad strumas 225. vinosi coloris flore, ad ebrietates 228. spinosa, ad serpentum ictus 23. nascitur vere ad serpentes 264
- Erysimum flauum, icterum purgat** 102.

202. foecundo semine, ad foecunditatem 242
Esculus carnosus glandes affert, ad carnes 127
Eubcea meliora fert, quam Theletrium 71
Euphrasia crispis foliis struthionis pennas refert, & vires 166. ætate nascitur, ad lippitudines 264
Euonymos fructu flauo, ad flauos capillos 131
Euphorbium foliis cerui cornu imitatur 23. neruosum, ad neruos 128. umbelliferum pauonem refert, & vires 173. tenuifolium, tenue in operando 222
Euripides omnia ex terra generari dixit 35
Excrescentia arborum, ad excrescentias corporis 24
Ex insomniis curandi similitudines sumuntur 20
Exrenuantes herbæ, ad extenuandum 211

F

- Faba** nigro flore, est atrâ bilem purgat 107. terribilia somnia mouet 226. carnosio fructu carnem auget 127. caput coli ostendit, ad Venereum 141. caule cauo, ad flatu 151. anguloso, ad vulnera 222. flore papilionis ostendit, ad foecunditatem 161. maculoso, ad maculas 226. lunaris 309. vermiculos patitur, ad vermes 207. Ægyptia magna arbore efficitur virtutis 258. ad qua 51
Fagus Ioui dicatur 12. in Troia nascitur 35. multi seminis, ad foecunditatem 242. mutat corticem, ad cutis mutationem 213. pinguis fructus, ad impinguationem 209
Ferulacea omnia ceruinum cornu i-

- mitantur 23, 170. umbellifera sicca 60. pauonem refert, & vires 173. ictu liuorem inducit, succus tollit 97. flaua, calida 105. neruosa, ad neruos 129. acutifolia, acute operatur 223. sudat, ad sudores 126. vere nascitur, ad serpentes 264. ætate fert corculum, ad Venereum 265
Ficus radice cuneata in maceris feri poscit 21. denso cortice, in corticem inferi poscit 21. in somnis ex similitudine quid indicat 19. urbana calidior 86. fructu pingui, impinguat 24. facit arbores foecundas appensa, ad foecunditatem 13, 54. fructu flauo, bilem auget 100. lactuosa, lac auget 124. & sperma 124. serosa, purgat serum 123. carnosâ, carnem auget 127. iecur for- ma ostendit, ad icoris vitia 14. tumida, ad tumores 224. fert cenchrum 252. & animalia volatilia, ad foecunditatem 252. lactuosa, contra venenum 123. folio nigro, ad nigros capillos 132. quinque partita, ad digitorum vitia 140. cornicis pedem refert, & vires 18. sphacelum patitur, ad quid 207. glabrationem, ad quid 209. scabie, ad quid 209. scissionem caudicis, ad quid 212. vermes, ad quid 107. sobolescit è radice, ad foecunditatem 241. ferax, ad idem 242. te aperta zonæ 73. attritu ignem concipit, ad inflammationes 226. aquoso fructu, a state nascens 265. siluestris mas, urbana hieme asseruatur, ad tussim 266. semina 27. prauent germinatione 84. Ægyptia arbor magna, sed efficitur virtutis 257
Filicula super alias plantas viuunt, refert pediculos, & vires 193. è subiectis plantis vires extrahit 40. se-

- mina vbi habeant 240.
 Filios pulchros generare quæ faciunt 25
 Filipendula umbellifera, sicca 60
 Filix mas, & fœmina 238 radicibus longis, & latis, tenuas refert, & vires 259. radice crocea, bilem purgat 107. assimilatur dyopreti, & filiculae, & viribus eorum 95
 Fissionem sustinentes plantæ, ad vulnera 112
 Fistulosæ plantæ, ad fistulas 221
 Flauæ plantæ, ad flauos capillos 152
 Flos in plantis, menstruum in mulieribus 11, 237. respondet oculo in homine 29. hilaris, apricari gaudet 21. Naturæ lingua, & sedes 29. tristis in umbrosis 21. flammeus, ad inflammationes 126. ater, ad claritatem oculorum aciem 111. & visus 111. albus palustris, pituitam 51. pallidus, pallidam bilem 106. croceus, bilem, calidus 65. albus croceus, pituitam, & bilem trahit 121. sæpius proueniens, ad eos morbos sæpius proueniens 267. papilionem referens, ad fœcunditatem 23. infœcundus qui 80
 Fluuiatilis plantæ forma, & vires 52
 Fœcunditati quæ prosint 25
 Fœminæ plantæ figura 27. in se ipsa concipit 27. ad conceptus valet 27. natura imbecillis 26. mulierum medicamentis accommoda 25
 Fœniculi folia planta in Aniano lacu, ad quæ 98
 Fœniculum folio cerui cornu refert, & vires 23. umbelliferum, siccum 60. pauonis cristam, & vires refert 173. vermes nō generat, ad vermes 208. vere nascitur, ad serpentes 264. siluestris vires 62. croceo colore, calidum 105
 Fœnum græcum flauum, calidum 105. bouis cornu, & vires refert 169. æstate nascitur, ad lippitudoines 264
 Formicarum combustarum nidor alias expellit 98
 Fragra rubra, vulneraria 119
 Fragula cortice flauo 101. flore albo, bilem & pituitam exigit 121
 Fraxinus femine macilento, ad macilentiam 24, 206. dictamno similis 97. vere nascitur, ad serpentes 25, 263. æstate fert semē, ad coitum 265. montana, & planicie incola 76
 Frondes plantarum capilli sunt 11. siluestres frondosiores 84. duriores 85. angustæ 59. crispæ, calidæ 67
 Fructus plantarum partus 11. mutantur ex alimento 38. insitione 38. inuolucris obducti secūdas referunt, ad eas 111
 Fruges carnosæ sunt, & carnem augent 27
 Frumenta abeunt in alia 10. flaua, bilem augent 100. aristæ locustarum pedes ostendunt, & vires 170. abiiciunt corticem, ad mutationem cutis 226. lactescit, ad lac 122. Indicum rhinocerotis cornu, & vires refert 170. infectorium rubrum vulnerarium 119
 Fucos ostendentes plantæ, ad fœcunditatem 160
 Fungus ex putrefactione, ad breuitatem vitæ 204. ex re subiecta vires hauriunt 39. breui colorem mutant, strangulatos ostendunt, strangulant 127. rotundo folio, humidi 47. pallidi, necant 107. tumidi, ad tumores 224, 226. carent semine, ad sterilitatem 247. semen vbi lateat 240. petrei, ad calculos 259. suilli, suum rostrum & vires ostendunt 176

- G**
- Gagates niger lapis, ad atram bilem
111. ad damoniacos 113
- Galeactites lapis, lac auget 122
- Galanga neruoso folio, ad neruos
129
- Galaxia albos natos facit in genitura
18
- Galbanum neruoso folio, ad neruos
128. folio cerui cornu refert, & vi-
res 23. acutifolium, acute operatur
322. umbella pauonis cristam, & vi-
res refert 173
- Galega vere nascitur, ad comitiales
263
- Galenus quibus signis qualitates ve-
nerur 12
- Galeopsis nigro folio, ad atram bilem
111. mustelæ oculum refert, & vires
174
- Galeus piscis dentatus, ad dentes 130.
acuti visus, ad aciem oculorum
232
- Galgulus auis flaua, ad isterum 101
- Galion lactuosum, ad cõceptum 124.
vberi semine, ad idem 242
- Galla nigra, ad nigros capillos 132
- Gallina pinguis, ad impinguandum
206. facile concipit, ad cõceptum
253. temperatæ zonę animal 73. fla-
ua, isterum curat 103. cerebrum
humidum habet, lunaris 312. versifi-
color, multiplicis qualitatıs 121.
pulli lacte alti optimi 41
- Gallus rostr. o & calcaribus astringen-
tis facultatis 87. flauus ad bilem
100. glaucus, ad glaucomata 219.
testes in lumbis habet, ad concep-
tum 143. luxuriosus ad idem 143.
animal masculũ, ad mares 145. so-
lem salutat, solare 312. cõcoquit la-
pides, ad calculos 259. sonorus, ad
vocem claram 26. clamosus, ad vo-
cem 279. fortis, ad fortitudinẽ 26.
fœcundus, ad fœcunditatem 243.
- ingeniosus, ad ingenium 272. vigil,
ad vigilantiam 274
- Gariophylli neglecti albescent 85, 99.
120. gariophyllorum odorem & vi-
res referunt 96. serpentum linguas
ostendunt, & vires 178. carnei colo-
ris, Venerei sunt 306. gariophyllata
Louis est 305. sub torrida zona na-
scuntur, solares 315
- Generationis instrumenta demon-
strantes plantæ, ad coitum 141
- Genista flaua bilem purgat 105. calida
105. vrinam cit 226. cornua capræ
refert, & vires 169. saxifraga, ad cal-
culos 258
- Genitalia plantæ quæ 11
- Gentianæ radix crocea, cit vrinã 126.
caule cauo, ad vrinam 151. ad fistu-
las 221. vere nascitur, ad impetigi-
nes 263
- Geranium gruis caput refert 167. &
monocephotis cornu & vires 170.
muschi capreoli odorem & vires
25
- Generanopodion gruis pedem refert,
& vires 190. saxifraga, ad calculos
259
- Gingiber acutifolium, acutum in o-
perando 273
- Gingidium umbelliferum, siccum
60
- Glabræ plantæ ad glabritiem valent
132
- Gladiolus neruosus, ad neruos 129.
anguloso caule, ad vulnera 222. tu-
mida radice, ad tumores 224. æsta-
te nascitur, ad coitus 265
- Glans glandem pestis ostendit, ad
eandem 124. coli glandem osten-
dit, ad coitum 141. hieme nasci-
tur, ad excalesciendum hominem
166
- Glaucæ animalia, ad glaucomata
219
- Glaux lactuosa, ad lac 122

- Glies hieme latent** 191. quibus locis sint 37
Glutinum ostendētes plantæ, ad vulnera 223. & animalia 224
Glycyrrhiza glutinosa, ad vulnera 223. temperatæ zonæ planta 73
Gobius piscis squamosus, ad serpentes 165. saxatilis, spinosus 76. ad quid 56
Gradus primus, secundus, & alii, qui 13
Gramen digitatum, ad digitorum vitia 146. longo ævo vivit, ad vitam longam 200. caninum radicibus globulos ostendit, ad calculos 234. humidum & frigidum 117
Grus nigra, cōtra melancholiam 111. carniuora, ad quid 43. auritum animal, ad auditum 137. ingeniosum, ad ingenium 273. clamosum, ad clamorem 279
Guaiacum occidentalis India fert 35. sudat gummi, ad idem 215
Gummi sudant plantæ, ad gummi 215. & vrinam 126. elami glutinosum, ad vulnera 215, 223. quibus proficit 14
- H**
- Hæmatites lapis ruber**, vulnerarius 306
Halimus in arenosis 62. salsus 65
Haliphœus mas 27
Hamadyades quæ 250
Harundo mas, & scœmina 27. ipsa ferit, ipsa sanat 97. flos papposus, ad alopeciam 129. nodosa, ad articulos 140. cauo caule, cit vrinam 151. abundat semine 244. pullulat ab radice, ad conceptus 246. odorata in Arabia 37
Haruspicina ars, diuinat ex similitudine 10
Hecubæ somnium ex similitudine iudicatum 18
Hedera frigidis locis nascitur 71. fructu rubro, cit menstrua 135. nodosa, ad articulos 141. folio lienem ostendit, ad lienis vitia 150. radiculis polypodium refert, & vires 162. pedibus scolopendriam 190. perpetuifolia 191. super alias plantas nascitur 190. vinosi coloris corymbo, cōtra ebrietatem 218. flammæ coloris ad inflammationes 226. attritu ignem concipit, ad idem 276. saxa frangit, ad calculos 259. æstate & semperviget, ad aurium dolores 264. sine semine, ad sterilitatem 238. ægre peregrinatur 37. nigra, ad nigros capillos 32 terrestres, crispifolia 67. aliquibus partibus deficit, ad quid 248. perpetuifolia, ad quid 263
Hedisaron siliqua cornu capræ refert, & vires 169
Helenium pulcher flos, ad pulchros filios 23, 255. flore oculum refert, ad eius vitia 135. vinosi coloris, contra ebrietatem 226. solem refert, solaris 312
Heliocythron pulcher flos, ad pulchros filios 254. solem refert, solaris 303, 312. flavus cit vrinam 126. umbelliferum, pavonis cristam, & vires refert 173. vere nascitur, ad comitiales 265
Heliotropion, heliostrophon, helianthos, ad solem vertitur, solare 28, 308, 312. flore albo pituitam purgat 116. scorpionis caudam effingit, & vires 24, 185. flore verrucas refert, ad verrucas 226. æstate viget, ad flauam bilem 264. & ad aurium dolores 264. vere nascitur, ad serpentes 264
Heliotropius lapis sanguineis guttis resperisus sistit sanguinem 110. ostendit solem eclipsatum, solaris est

- ris est 309, 145
Helxine lato folio, humida 88. faxi-
 fraga, ad calculum 259. æstate vi-
 get, ad aurium dolores 264
Hemerocallis pallido flore, pallidam
 bilem trahit 106. radice tumida,
 ad tumores 214. mediæ terræ alu-
 mina 61. vertitur ad solem, solaris
 309
Hemionitis, sine semine, sterilitatem
 minatur 25, 238
Hæmorrhoidibus medentur tuber-
 cula radicum 24, 42
Herculi populus dicatur 12
Herinaceus somniculosus, ad so-
 mnum 26, 274. pugnat cum ser-
 pente, ad eius morsus 26 frugibus
 vescitur, astringentis facultatis 42.
 pilosus, ad pilos 129. hieme sine ci-
 bo vivit 198. particularibus locis
 vivit 37
Hermes ex superioribus inferiora de-
 pendere ait 303
Hermodyctylus digitos radicibus re-
 fert, ad eius vitia 22, 139
Hermopoa quæ herba 145
Hephestites lapis ruber, Martius
 306
Hesiodus, & Musæus 270
Hibiscum glutinosum, ad vulnera
 22
Hieracium lactuosum, purgat se-
 rum 123. flore oculum refert, ad e-
 ius vitia 134. flore flavo, cit vrinam
 151. caule cauo, ad tracheam
 151
Hypericum resinæ odorem refert, &
 vires 90. flavo flore, calidum 102,
 105. cit vrinam 125. tritum sangui-
 neum succum emittit, ad sangui-
 nem 99, 119. & ad menstrua 125.
 perforato folio, ad vulnera 221. se-
 mine atro, fugat demones 114. &
 ad nigros capillos 132. flos capillos
 refert, ad capillos 129. glutinosum,
 ad vulnera 224. æstate nascitur, ad
 tertianas 264. aureo flore Solem
 refert 304
Hippocampus aquosus, inducit hy-
 drophiliam 50. pilosus ad pilos
 130
Hippocistus ruber, ad sanguinem 119.
 nascens super plantas, pediculum
 refert, & vires 193. extrahit subitan-
 tias 261. eius vis 158
Hippocrates quibus signis qualitates
 indicavit 12. somnia interpretatus
 est 19
Hippoglosson frondē supet frondem
 gerit, ad partus facilitatem 253. &
 acuta, ad puncturas 234
Hippolapathon folia ampla, in aquis
 48
Hippomarantinon flavo flore ad i-
 cterum 102
Hippophaes serosa, purgat serum 123
Hippopotamus pilos ad cælum sur-
 rigit, contra fulgura 314
Hipposelinon folia ampla in aquis
 48
Hircus cornu ferit, eodem sanat 99.
 fœtēt alæ, ad alarum fœtorem 130.
 fœcundus, ad fœcunditatem 243,
 270. caro epilepsiam inducit, ipsa
 sanat 98
Hirculus herba hirci odorem, & vires
 refert 25
Hirundo nigra, ad nigros capillos 132
Hirundo, confossis oculis, visum re-
 cuperat, ad cicatrices oculos 24,
 232. maculosa, ad maculas 229.
 rubens circa oculos, ad oculorum
 sanguinem 219. loquax, valet colo-
 235. nigra, bilem purgat 109. & me-
 lancholiam 110. noctu videt, ad ny-
 ctalopiam 230. pedibus careere vi-
 detur, ad podagras 249. initio alba
 109. humidum cerebrum habet, lu-
 naris 312. acuti visus, ad aciem ocu-
 lorum 232

- Histris sine cibo hieme viuit, ad quid** 289. **purpureo flore Saturnum re-**
 198 **fert, & vires** 307
Hædus pinguescit valde, ad impin-
 guandum 24, 205
Holcus aristis ferit, ipsa sanat 97
Holoostium serpentem refert, & vires
 159
Homo animalium omnium morbos
 patitur 22. **planta inuersa** 11
Hordeum ex Melo optimum 55. **cauo**
caule, ad flatum, ad tussim, ad urinã
 158. **abiicit corticem ad cutis mu-**
rationem 213. **abit in auenam, ty-**
pham, & zeam, ad quid 225. **silue-**
stre in vrbatum 44, 215. **hordeolum**
in oculis refert, & sanat 225
Horminum galli cristam, & vires re-
 fert 172
Humidæ plantæ figura 10, 14
Humor plantæ sanguis est 95
Hyæna noctu videt, ad nyctalopiam
 229. **dentata, ad dentes** 137. **macu-**
losa, ad maculas 215
Hyacinthus glabro caule, ad glabri-
 tiem 132
Hyacinthus lapis flauo colore Solem
refert, & vires 29. **contra melan-**
choliã
Hydropi, quæ medeantur 41
Hydropiper rubrum, vulnerarium
 119
Hyophthalmon suillos oculos, & vi-
 res refert 23
Hyoscyamos pallido flore, deleteriã
facultatis 107. **atro, auget atram**
bilem 21, 107. **vere nascitur, ad**
tussim 265. **æstate viget, ad aurium**
dolorem 264. **cauis locis nascitur**
 195
Hyosiris suillum rostrum refert & vi-
 res 176
Hypæar pinguis, ad impinguandum
 205
Hysopus parua herba, multæ virtutis
 158. **nascitur in faxis, ad calculos**

Iasme albo flore, purgat pituitam 116.
arte fit foliosa 58

Iasone lac sudat, ad lac 122. **auget sper-**
ma 123

Iaspis viridis, frigidus 106. **purpureus**
Saturnum refert, contra damo-
nes 113. **varius Mercurium refert**
 308

Iberis nasturtii formam, & vires re-
fert 92. **semper floret, ad menses**
 266

Ibis peculiari loco nascitur 32

Icterus auis, ad icterum 102

Icterus lapis, ad icterum 103

Ictericis quæ prosint 102

Ilecur ostendentes plantæ, ad idem
 148

Ilex leporis superfectionem osten-
dit, ad conceptum 193. **longæua ar-**
bor, ad longam vitam 200. **è medio**
folio coccum fert, ad partus facili-
tatem 253. **perpetuis folia** 190. **semi-**
na fert milii, ad conceptum 242.
nigra, ad nigros capillos 132

Illecebra flore flauo, ad icterum 102

Imperatoria umbellifera, sicca 60.
contra serpentes 173

India occidentalis fert luem & lignum
remedium 25

Indocilitati quæ conferant 15

Induratio ex quibus 13

Infœcundæ plantæ, ad sterilitatem
 25

Infortunæ cœli quæ sint 18. **in nodis**
quæ faciant 18

Insuperior sapor qui 13

Insomniis quæ prosint 26

Ioppea lachryma ad calculos 24

Ioseph somnia per similitudinem ex-
plicit 18

- Ira* quæ conferant 26
Iris pinguis, impinguat 205
Iris optima Illyrica 38. pulchra, & salutaris 25. ad pulchros filios 356. lupi os ostendit, & vires 23, 176. anguloso caute, ad vulnera 222. oculorū colores refert, ad oculum 155. siluestris vere nascitur, ad lepras 263. hieme viget pro pituita 266. flore maculoso, ad maculas 116. vinosi coloris, ad ebrietatem 228
Iris lapis Mercurium refert 308
Isatidis siluestris vires 86
Ischemon Galli pedem, & vires refert 189
Iso alba, purgat pituitam 116
Iudaicus lapis, ad calculos 235
Iuglans, peregrina arbor 36. cultu fit melior 89. fructu inuoluto ad secūdum 152. pinguis, impinguat 205. nucamento refert vermes, ad eos 159. longæua, ad longam vitam 199
Iuiuba flore flauo, cit viuinam 131
Iuncus æstate nascitur, ad alui fluores 164. odoratus, neruosus, ad neruos 128. feruidi loci 67. cal. sic. 69. producit Lybanus 35. partibus deficit, obest 247
Iuniperus flauus calidus ros. cedri formam habet, & vires 91. scobs venenata, & contra venena valet 97. perpetuifolia 190, 267. leporis superfectiones ostendit, & vires 193. longæua arbor, ad longam vitam 199. hieme viget, pro pituita 266. bacca crocea bilem auget 101. sudat, ad sadores 126. muscum gignit, ad impetigines 208. non sobolescit, minatur sterilitatem 238
Iupiter ex colore quid significet 17

K
Kali vires 65

L
Lacertus pinguis, ad impinguandum 20, 24. crocei coloris, ad icterū 103. & glaucomata 103. viridis glabra, ne nascantur pili 133. dissectus iterum coalescit 212. acuti visus, ad aciem oculorum 231. occæcatus restituitur visus, ad cicatrices oculorum 24
Lac generantia quæ 13. lactuosa 12. soluit aluum, stringit 41. allium olens 41. fucus lac coagulat, coagulum soluit 97. cogentes ad conceptum, soluentes ad atocia 123. contra venenum 124. cum lacte pueri ingenium hauriunt 40
Lactoris lac sudat, ad lac 122
Lactuca lac generat 22, 122. amplo folio 49. siluestris spinosa 75. acurifolia 59. senescens aculeascit 65. flauo flore, ad icterū 102. alba esu pituitam auget 115. medicamine purgat 116. cæruleo flore, ad oculorum aciem 111. rubra, auget sanguinē 117. lactuosa sperma auget 123. serosa, serum purgat 123. sine semine, ad sterilitatem 238. siluestris aureo flore, solem refert, & vires 304. æstate nascitur, ad refrigerandum corpus 265
Lacustris plantæ forma 47
Lagopus pedes leporis refert, & vires 24, 188. æstate nascitur, ad alui fluores 264
Lamia dentata, ad dentes 137
Lamium flore albo, contra pituitam 116
Lampyris sterilis, ad sterilitatem 242
Lanaria quæ lanam refert, & vires 166
Lapathi radices aluum stringunt, & laxant 96. radix flaua, ad icterum 10. auget bilem 101. abundat semine, ad fecunditatem 242. nascitur vere, ad lepras 263
Lapides in capitibus piscium, ad calculos 234. in radicibus plantarum

234. lapidosa semina 234. vorantia animalia 260. argentei coloris, lunares 305. triliacus niger, ad demoniacos 113. in quercu excrecentes, ad calculos 250
- L**aserpitium in Libya exoritur 34. odoratum, in locis feruidis nascitur 67. calidum, & siccum 70. flore flavo, ad icterum 102. soluit lac destruit cœceptum 124. neruosum, ad neruos 128. vmbelliferum, ad capillos 129. pauonis cristam, & vires refert 173. pingue est, ad impinguandum 205. resudat gummi, ad id valet 215
- L**athyrus serosum, purgat serum 123
- L**audanum dura fronde astringens 84. nigrum est, ad nigros capillos 132. glutinosum, ad vulnera 223. perpetuifolium, ad alopecias 268. cisti formam, & vires refert 91. saliuosum, ad salinam 126
- L**auendula nardi figuram, & vires refert 91. neruosa, ad neruos 128
- L**aurus mas sterilis, minatur sterilitatem 28, 238. femina fructifera 28. quid significat in somnis per similitudinem 20. sphacelum patitur, ad idem 24. non generat vermes, contra eos 106. ægre peregrinatur 37. vitem ostendit, contra fulgura vini defendit 291. flore albo, cit pituitâ 116. in flore capillos habet, ad capillos 129. occupatur a musco, ad impetigines 209. cœtera cœlû erigitur, contra tēpestates 324. fructus ruber, ad mēstrua 115. perpetuifolia 187. somnia vera mouet 226. attritu igne cœcipit, ad inflammationes 226
- L**arix longæna, ad vitæ longitudinem 199. excrecentiis laborat, contra eas 209. resudat saniem, ad eandem 215. magna arbor, effectus viribus 258. rasura flaua, ad glaucomatata 103
- Legumina** robanche strangulat, eadem coctilia reddit 97. floribus papilionones ostendunt, & muscas 23
- Lens** folio nigro terribilia somnia esu mouet 226. atram bilē auget 107. valet ad lethales lenticulas 224. palustris vires 49. folio quali 47
- Lentiscus** terebinthi similitudinem refert, & vires 91. rubra, vulneraria 119. resinifera, ad vrinam 126. ossifera, ad ossa 128. siliqua capræ cornu refert & vires 168. glutinosa ad vulnera 223. acutifolia, acute operatur 213. perpetuifolia 267
- Leo** in somnis per similitudinem quid portendit 19. fortis, ad fortitudinem 26. carniuorus, ad quid 43. vis 72. crocei, fusci coloris, ad icterum 103. ad atram bilem 109, 111. igneo colore efferatur 105. dentatus, ad dentes 137. laborat quartana, ad eandem 221. acuti visus ad aciem oculorum 231. solaris 312. Æthiopia fert 37
- Leontopetalon** leonis pedes refert, & vires 24, 188
- Leontophonon** nascitur, vbi leo 262
- Leontopodion** leonis pedes refert, & vires 143, 188
- Leopardus** vinosus, ad ebrietatem 226
- Lepades** ex putri materia 35
- Lepus** peculiaribus locis habetur 37. initio albus 117. formosus, ad pulchritudinem 26, 155. maculosus, ad maculas 24. lætiginosus, ad lentigines 218. coagululum cogit 41. ad conceptum 224. fuscus, niger, atrabilis 109. contra melancholiam 111. ad fucos capillos 133. villosus, ad capillos 129. auritus, ad auditus gravitatem 136. aperta luxuriæ instrumenta monstrant, ad coitum 143. magni cordis, ad cordis vitia 147.

- macer, ad demacrandum 206. acuti visus, ad oculorum aciem 231.
 fecundus, ad fecunditatem 247.
 facile parit, ad partus facilitatem 254. ingeniosus, ad ingenium 272
 Leucoium arate canescit 85, 99. rubrum, ad menstrua 125. filiqua cornu boum imitatur, & vires 170. vires 73
 Libanotis ossosa, ad ossa 128. neruosa, ad neruos 128. umbellifera, sicca 60
 Lichenes folio flauo, ad icterum 102. innascitur arboribus, ad lichenes 261. vires 64
 Lienem magrum habentia animalia, ad lienis vitia 150. sic plantæ referentes 22, 148
 Lignum in planta, os in carne 10. lignosum ossa alit 22. planta tegmina animalium ostendens 166. quod attritu ignem concipit, ad inflam. 216
 Ligusticum flauum, ad flauos capillos 131. umbelliferum pauonis cristam, & vires refert. 163. siccum 60.
 Ligustrum flore albo, cit pituitam 176
 Lilium squamosa radice, ad squamas 165, 219. veretrum asini, & vires refert 24, 183. pulchra planta, comoda præstat 23, 256. rubrum, sanguinem purgat 119. Ponticum lentiginosum, ad lentigenes 216. capillos in flore habet, ad capillos 129. arte fit foliosum 56. nascitur vere, ad lepram 203. ad serpentes 264. flore in superficie albo, intus croceo 99. mistæ qualitatis 29. & vitium 12
 Limax saliuosa, ad saliuam 117
 Linguam animalium effigiantes plantæ 117
 Linum abit in lolium 44. ad quid 216.
 pingue scilicet lum quærit 58. neruosum, ad intensionem neruorum penis 120
 Lichargyrum aureum, ad aureos capillos, argenteum ad nigros 131
 Lithospermion lapidosum, ad calculos 234. semine siliceo 24. vires 60
 Liuidi, virides, purpurei, & cœrulei flores, Saturnii sunt 307
 Lixiuum soluit lac, ad atocia 124
 Loca natalitia consideranda plantarum 31. saluberrima pro longæuis 200
 Locustarum combustarum nidor, alias fugat 98
 Lolium in triticum mutatur 44. radicibus sobolescit, ad sobolem 145. vires 73
 Lonchitis lienis formam refert, ad eius vitia 150. vires 60
 Longæuæ plantæ, ad vitam 24. sic & animalia 202. signa ex plantis colliguntur 12
 Loquax animal ad loquacitatem valet 26. & colo medetur 235
 Lotus in Euphrate nascitur 35. ad solis motum mouetur, solaris 28
 Lotus arbor in Lotophagorum insula 35. magna arbor, effectis viribus 288. patuum fructum affert 71. vinoso succo, ad ebrietatem 126. aluum stringit, eadem relaxat 96. flauo ligno, ad flauos capillos 131
 Lotus vrbana herba 60
 Lucius piscis dissectus iterum coalescit, ad vulnera 212
 Lues Gallica abit in morbum articulare 215
 Lumbrici neruosi, ad neruos 128. dissecti iterum coalescunt, ad neruos dissectos 212
 Luna inflexionibus circularum ex similitud. gibbosos reddit 18. in nodis, podagricos 18. cito moratur, mobiles facit 18. ex colore quid si-

- gnificet 17. secundum etates qualitates variat 305. cerebro dominatur 305
- Lunaria Græca lunato folio, Lunam refert, & vires 29. Lunaris herba 310
- Lunaris herba albiflora 28. noctu florens 29. silente non dehiscens 29. valet cerebro 29
- Lupinus sphacelum patitur, ad sphacelum 24. flore nigro exhilarat faciem 112. fructu flavo ad iterum 102. calidus 105. cauo caule cit urinam 131. ad fistulas 221. crudus non concoquitur, coctus coctionem accelerat 93. testiculos ostendit, ad coitum 141. lienem refert, ad lienem 150. non generat vermes, contra eos 208. ad solem vertitur, solaris 309. nascitur vere ad lepras 263. siluestris fructus maculis viperæ pellem & vires refert 164. ad maculas 217. filiqua scorpionis caudam refert 185
- Lupus aphonus, ad taciturnitatem 26. particularib⁹ locis habitat 37. carniuorus, ad quid 43, 72. igneo colore efferatur 105. niger, fuscus, atrabilaris 109. ad dæmoniacos 113. dentatus, ad dentes 137. masculinus, ad mares 145. magno iccore, ad iccoris vitia 148. noctu videt, ad nyctalopiam 229. rabie, sinanche, & laborat podagra, ad eisdem morbes 231. somnia mouet 275
- Lupus piscis Tiberinus, fluuialis, & marinus 50. lapidem in capite habet, ad calculos 235. macer, ad macilentiam 24, 206
- Lupulus flore albo, ad pituitam 116. aspero caule, phalangiorum aculeos, & vires refert 181. vinoso colore, cit ebrietatem 226. nascitur vere ad lepras 263
- Luscinia vigil auis, ad vigilantiam 26,
274. noctu loquitur, ad loquendum in somnis 26
- Lycantropia morbus qui 112
- Lychuis flore rubro, calida 120. muris pilos refert, & vires 166. æstate nascitur, ad biliosos humores 264. siluestris accipitris pedem refert, & vires 190
- Lycopodon lupi pedes refert, & vires 188
- Lycopsis rubra, vulneraria 129. lacteis stillis maculosa, ad lac 122. lupi oculos refert & vires 174
- Lynx maculosa, ad maculas 217. urina coit in lapidem, ad calculos 235
- Lysimachia flavo flore, ad flauos capillos 131. Solem refert, solaris 304. rubra sanguinem purgat 128

M

- Macilentæ plantæ, macilentiam inducunt 24, 206. sic & animalia, ibid.
- Macri soli planta quæ 15
- Maculosa plantæ, ad faciei maculas 144. oculorum 118. animalium pelles referunt, & vires 164
- Mæna lapillos in capite habet, ad calculos 253
- Magnes ruber lapis, Martius 306
- Malua pinguis foli alumna 58. cauo caule ad tracheam 151. fœmina ad muliebria 28. peruosa, ad neruos 128. lienem capræ ostendit, & vires 182. carnei coloris flore, Venetem refert 306. heliotropia est 309. siluestris vites 86. vere nascitur, ad scorpiones 264. æstate viget, ad aurium dolores 264
- Malus in montibus scabra, spinosa, odorata 75. vulnerata meliorescit, ad vulnera 212. sero germinat,

- nat, sero feri poscit 27. vermes cie-
 at, vermes corporibus generat
 fructus 207. verna, aqua calida me-
 liorescit 89. siluestres fructus odo-
 rati 85. difficiles portatu iumentis,
 etsi faciles 97. dulces, in somnis per
 similitudinem quid 72. aquosi æ-
 state nascuntur, ad humectandum
 266. infani, ad venena 265
 Malus medica aurea, solaris 304
 Mandragora purpureo flore, purgat
 atram bilem 22, 110. pallida, palli-
 dam 106. deleteriæ facultatis 107.
 fructus vinosi coloris, inducit e-
 brietatem 24, 276. insaniam indu-
 cit, expellit 97. radices fois nigræ,
 intus alba pituitam, & atram bilem
 expurgant 122. sine caule, mi-
 natur sterilitatem 238. autumnò
 nascitur, ad atram bilem 266. tumi-
 da radice, ad tumores 223
 Margaritæ argentei coloris lunares
 305
 Marinæ plantæ forma 15
 Marrubium nigrum ad atram bilem
 107. flore albo, ad pituitam 16. vires
 60. vere nascitur ad tussim 265. ad
 serpentes 263. æstate viget, ad auri-
 um dolores 264
 Mars ex colore quid significet 17
 Masculæ plantæ figura 27. maribus
 medetur 26. mares concipere facit
 145. conceptus foeminarum disper-
 dit 27. sic & animalia 144
 Mastiche contrarias facultates habet
 121. alba ad pituitam 116. humida
 117. manat ex arbore, ad sanien-
 tem 125
 Median somnium ex similitudine
 19
 Medica siliqua cornu capræ refert &
 vires 168
 Mediocris soli planta quæ 15
 Medulla plantæ quæ 11. ea caretes
 plantæ 11
 Mel flauis coloris, bilem esu auget 100.
 cit vinam 120. ad flauos capillos.
 131. ad glaucomata 103. calidum
 104. ex longæuis stirpibus ad lon-
 gam vitam 201. pulchrum, ad pul-
 chros filios 251
 Melanthium siluestre cerui cornu re-
 fert, & vires 23. acuti folium, acu-
 te operatur 222. vere nascitur ad
 serpentes
 Melilotus æstate nascitur, ad aurium
 dolores 262
 Meles dentatum animal, ad dentes
 86. vires 72
 Melissophyllon citri odorem refert,
 & vires 91. purpureo flore, atram
 bilem purgat 110. vere nascitur, ad
 atram bilem 263. fronde cor refert
 147. autumnò viget, ad atram bilem
 266
 Melopepones æstate nascuntur, ad
 refrigerandum 262. Venerem re-
 priment, semina excitant 95. flauis
 coloris, bilem augent 100. & medi-
 camine purgant 101. cauo caule ad
 tracheam 151. caput referunt, ad ca-
 pitis vitia 134. carnosus, carnem augent
 127. aureo flore solares 304. cortex
 maculosus, ad maculas 217
 Mentha in Silybrium abit 44. 125.
 parua ingentis virtutis 158. Vene-
 rem excitat, reprimit 75. odorata,
 sicca 67. flore purpureo, atram bilem
 purgat 110. sine semine, ad
 sterilitatem 239. vbi semen 240.
 dissoluit lac, ad atocia 124. non ge-
 nerat vermes, contra eos, 207. æ-
 state viget, ad Venerem 265. men-
 trastrum in mentham abit 44. ad
 quæ 51. atram bilem purgat 110.
 Græca flaua calida 105. cit vinam
 126. aureo flore solaris 305. umbel-
 lifera sicca 90
 Menstruum maculat, & maculas
 abluit 96. inficit speculum visu,

- retro expolit 98. ex quibus generantur 13
- Mercurius ex colore quid significet 17. ei punica dicantur 12
- Mercurialis flava, bilem purgat 107. vterum sanat 104. fœmina ad muliebria 27 mas ad mares 144 vites 54
- Mergus ad quid 50
- Meridianæ plantæ forma 15, 60
- Merula nigra melanch. expurgat 110. maculosa ad maculas 217. loquax, ad colon 135
- Mespilus siluestris odorata 85. astate nascitur, ad alui fluores 263, lapidoso semine ad calculos 134
- Meum nodosum, ad nodos 141
- Milium abundat semine, ad fœcunditatem 242. cauo caule, cit urinam 141. rubro floeco, vulnerarium 119. diu seruat, ad longam vitam 201. harundineo folio, acutum 223
- Milvus rubro colore efferatur 104. glaucis oculis, ad glaucomata 103. acuti visus, ad visum 231
- Mineræ olea dicatur 12
- Mistæ virtutis planta 29
- Molengiana flore pallido, minatur mortem 107
- Moly producit Cyllenes 35
- Monoceros odit vinum, contra ebrietatem 276
- Montanæ plantæ figura 10, 16, 77
- Morbi arborum qui 197. singulares singularibus nobis 208. & animalium 209
- Mors plantarum qui 9
- Morsus diaboli herba squamosa, ad squamas 24, 219
- Morus in somnis ex similitudine quid 19. radice cuspidata, in maceris feri poscit 71. sero germinat, sero feritur 21. Ægyptia ægre peregrinatur 37. matura alium soluit sicca sistit 96. tingunt manus ma-
- tura, cluunt acerba 96. obiecta sanguis purgatur 104. & esu 118. matura nigrescit 120. nigra ad nigros capillos 132. ad vulnera, ad mensēs 21. attritu ignem concipit, ad inflammationes 226. in ano veluti fructus mori, tollit 225. lactuosa, purgat serum 123. cito putrescit, ad breuitatem vitæ 204
- Moschicapreolus moschi odorem refert, & vires 42, 20
- Moschus colore sub fuluo, bilem auget 100
- Mugil ex Scyatho optimus 55
- Mulasterilis, ad sterilitatem 240
- Mulus sterilis, ad steril. 241. testibus caret, contra Venerem 249. squamosus, ad venena 163. acuti visus, ad visum 232
- Mundi loca, quæ mala, ibi remedia habent 265
- Muræna Tartesia optima
- Murex abiicit corticem, ad cutis mutationem 214
- Mus rudis, ad ruditatem 25. niger, contra melancholiam 110, 147. ex putri materia generatur 36. ad sterilitatem 240. dentatus, ad dentes 137. noctu videt, ad nyctalopiam 229. cum Luna consensum habet, lunaris 320
- Mus Ponticus optimus 55
- Mus araneus morsu occidit, impostus sanat 98
- Musa plantis confert ad fructus, ad conceptum 254
- Muscas referentes flores, ad fœcunditatem 160
- Muscus adnascitur arboribus, ad impetigines 261, marinus 55
- Mustela peculiari loco viuut 30. nigra, contra melancholiam 147, cum Luna consensum habet, lunaris 310. vires 42. piscis lapides in capite habet, ad calculos 135

- Myosota muris aurem refert, & vires
 25. 173. nigro flore, ad visum
 111
 Myrica sine semine, ad sterilitatem
 238. squamosa, serpentes, & vires
 refert 165. purpureo flore, Saturnia
 307
 Myrobalani citrini bilem expurgant
 101. nigri choleram, albi pituitam,
 cor referant, ad cor 247
 Myrrha illachrymar, ad lachrymas
 24. ad sudores 126. ad sanie ibid.
 scissa coalescit, ad vulnera 212. glu-
 tinosa, ad vulnera 223. crispo folio
 struthionis refert pennas & vires
 166. nunquam putrescit, ad longam
 vitam 205. odorata in feruidis 67.
 Arabia gignit 37. solaris, ad cor
 305. perpetuifolia 191
 Myrrhis myrrhæ odorem, & vires re-
 fert 92. umbellifera, sicca 60. ad a-
 lopeciam 268
 Myrracantha è medio folij folium
 parit, ad partus facilitatem 244
 Myrtus odorata in Ægypto 38. fil-
 uestris nigra 82. aqua calida mi-
 tescit 89. sine nucleo 84. matura
 nigrescit 120. foemina mulieribus,
 mas contra 27. ossosa, ad ossa 128.
 flore capillato, ad capillos 129. ni-
 gra, ad nigros capillos 132. vini
 colorem affert, contra ebrieta-
 tem 24. fructu vinoso inebriat
 228
 Mytuli abiiciunt corticem, ad muta-
 tionem cutis 214
- N
- Nabuchodonosor somnium ex simi-
 litudine interpretatur 18
 Napus radice flava, bile auget 100.
 siliqua monocerotis cornu, & vi-
 res refert 146. & scorpionis cau-
 dam & vires 185. hiemem nascitur,
 ad excalesciendum 266. vires
 90
 Narcissus arte fit foliosus 58. vere na-
 scitur ad impetigines & lepras
 263
 Nardus montana radicibus cor re-
 fert, ad eius vitia 12, 146. umbelli-
 fera pannonis cristam, & vires re-
 fert 307. purpureo flore Saturnum
 307. Celtica hirci odorem & vi-
 res refert 194. flava, calida 105. v-
 rinam mouet, 125. radice squaro-
 sa serpentem refert, & vires 165.
 idem sampharitica 194. non pe-
 grinatur 36. nascitur in calidis, ca-
 lid. sic. 70
 Nasturtium salis gustus 66. sinapi,
 & erucae odorem, & vires refert
 91. albo flore pituitam purgat 116.
 non generat vermes, contra eos
 208. vberi semine, ad conceptum
 242. vere nascitur, ad lepras, im-
 petigines 163. aestate viget, ad Ve-
 nerem 266. caput tentat, sedat
 97
 Nauscabundo quomodo medendum
 41
 Nepeta pulegij odorem, & vires re-
 fert 93
 Neritæ ex putredine nascuntur 35
 Nerium rubrum, calidum 110
 Nervosæ plantæ, ad nervos 22. &
 intendendos 109. quid in plantis
 128
 Niculus varij coloris, Mercurialis
 308
 Nigella semine pulicem refert, ad pu-
 lices 265
 Niger color infelix, aciem obrundit
 visus, minatur mortem 107
 Noctua capitata, ad vitia capitis 134.
 oculosa, oculorum 136. noctu vi-
 det, ad nyctalopiam 229. vigil, ad
 vigilantiam 274
 Nodosæ plantæ ad articulos 140

- Nux inglans peregrina 36. fronde crocea bilem esu auget 100. pinguis est, ad impinguandum 24. sic auellana Indica, caput refert, ad capitis vitia 133. fructu inuoluto, ad secundas 15. pinguis, ad pinguedinem 205
- Nyctalopiæ quæ auxiliantur 24
- Nyctegreton noctu lucet lunaris 310
- Nymphææ ad quæ 51
- O
- Occultæ proprietates similitudine iudicantur 85
- Ocimum scorpionis caudam, & vires refert 185
- Ocimoides viperæ caput semine, & vires refert 167
- Ocimum in riguis rotundo folio 59, 88. abit in serpillum 10, 54. & sifymbrium 215. calida aqua rigatum meliorefcit 89. radix lignosa 86. ossibus medetur 128. caryophylli odorem, & vires refert 92. citri odorem refert, & vires 92. mulzi feminis, ad conceptum 242. vermes generat, esu pediculos 207. albiflorum pituitâ auget 22, 115. diutius floret, ad menstrua 267. autumno viget, ad bilem 226
- Oculara animalia, ad oculorum vitia 135. excæcata, renascuntur, ad cicatrices eorum 231
- Oculos referentes plantæ ad oculorum vitia 134. quorum remedia è floribus petenda 31
- Odores animalium, vel plantarum referentes plantæ, earundem virium compotes 194. locis feruidis nascuntur 67
- Oenothera vini odorem refert, inebriat 24, 92, 226
- Oenanthes albiflora, lunaris 305. saxifraga ad calculos 259. tumidis radicibus, ad tumores 225
- Olea denso cortice, inter lignum, & corticem inferi poscit 21. detonsa meliorefcit 89. Athenis nascitur 35. in somnis excrefcientias eis adiciere quid significet ex simil. 176. temperata zona viuut 73. pulchra est, commoda præstat 256. fecunda 21. stolonibus fruticat, ad fecunditatem 245. pinguis ad impinguandum 24. longæua, ad longitudinem vitæ 24, 198. caudicis fissiorem sustinet, ad vulnera 112, 121, in Æthiopia resinifera, cit vinnam 126. refudat, ad sudores 126. lichene laborat 208. musco, & clauo, ad eadem 209. flos capillosus, ad capillos 130. perpetuisolia, ad alopeciam 267. attritu ignem concipit, ad inflammationes 226
- Oleaster Olympia nascitur 35. spinosa, ad vulnera, venena 123. nodosa 84. diutius viuut, 85, 199. perpetuisolia 190. ad alopecias 268. præuenit germinatione 84
- Oleosæ arbores ad impinguandum 24
- Oleander, vide œnothera, & Nerium
- Olor amphibium animal 63
- Olothuria ex putri materia 35
- Olyræ qualitas 18. in temperata zona nascitur 73
- Onyx lapis carnei coloris, Venerem refert 307
- Onager montanus 78. siluestris robustior asino 86, 87. aliquibus locis viuut 37. eius vrina calculum gignit, ad calculos 235
- Ononis flaua, calida tot. cit vripam 126
- Onosma sine semine, minatur sterilitatem 238

- Onitis purpureo flore atram bilem purgat 119
 Opalus varij coloris, Mercurium refert 308. variarum virtutum 120
 Ophioglosson serpentis linguam refert, & vires 178. æstate nascitur, ad lippitudines 264
 Ophioscorodon serpentis pellem refert, & vires 163
 Ophiusa serpentis pellem, & vires 163
 Ophites lapis colore serpentis pellem & vires refert 29
 Opoponax exsudat, ad sudores 126. umbelliferum, ad capillos 129
 Orchides testes referunt, ad coitum 22, 141. purpureo flore, contra dæmoniacos 113, maculas lyncei referunt, & vires 164. æstate nascuntur, ad alui fluores 264
 Oreoselinon in saxis nascitur, ad calculos 159
 Oriens, & Occidens in cælo ex similitudine quid indicat 18
 Origanum flore purpureo, cõtra melancholiam 120. parua, sed magna viribus 158. squamosa spica, ad squamas 219. serpentum squamas refert, & vires 165. non generat vermes, contra eos 208. siluestre acerbiore saporis 85. æstate nascitur, ad lippitudines 264. ad biliosos humores 264. ad aurium dolores 264. & ad pulices 265
 Orneoglosson auis linguam, & vires ostendit 178
 Orobanche canis veretrum ostendit 183. partibus deficit, eisdem nostris minatur 243
 Oryza lactescit, lac auget, & sperma 125
 Os leonis iuuenescens rubet, senescens albescit 99
 Os, & rostrum referentes plantæ quæ 174
 Ossa in plantis quæ 127. in siluestribus multa, vrbani pauca 84
 Ossifraga laxo intestino, ad colon valet 149
 Ostrea ex putri materia gignuntur 35. lignosi fructuum conii & referunt vires 166
 Ostrydis genus flore flauo, ad icterum 102
 Ovi vitellum glaucum, ad glaucomata 103. luxuriosorum animalium, ad coitum 143. sudat, ad sudores 126
 Ovis astringentibus pabulis vitur, adstringit 42. abundat lacte, auget lac 122. abundat menstruo, cit menstrua 128. maculosa ad maculas 217 glaucos oculos habet, ad glaucomata 219. alba, ad albugines 219. noctu videt, ad nyctalopiam 229. sine liene, ad lienem 150. flaua sit potu 39. comitiali morbo laborat, ad comitiales 211. montanæ vires 78
 Oxalis rubro fructu, ad vulnera 119
 Oxyacantha rubro fructu ad vulnera 129. ferit aculeis, extrahit aculeos 97
 Oxylapathum nascitur vere, ad lepras 264
 Oxyis flore albo, expurgat pituitam 116

P

- Pæonia scemina, ad muliebria 28. rubra, ad sanguinem 119. ad menstrua 125. lucet nocte, lunatis 310
 Paliurus spinis serpentum dentes refert, & vires 24, 131, 198. perpetui folia 141
 Pallidus color humidum arguit 106
 Palma ægre peregrinatur 36. falsis rigata, mitior 89. cerebro vulnerata perit 209. in somnis pro simi-

- litudine quid indicet 20. Babylo-
nia gignit 35. distinctum genus
habet 27. longæua, ad longam vi-
tam 24, 198. præstat vt arbores fœ-
cundentur, ad fœcunditatem 25,
253. pulchra, ad pulchros filios
25, 255. mas sine fœmina non gi-
gnit 27. coitus qualis 28. vinoso
fructu inebriat 226. non sobole-
scit, ad sterilitatem 244. perpetui-
folia 191, 268
- Palma Christi herba**, testiculos canis
refert, & vires 183. flore purpureo
purgat melancholiam 110
- Palumbo confossis oculis renascun-
tur**, ad cicatrices oculorum 24,
233. oculos sanguinosos habet, ad
sangu. in oculis 219. infœcundus,
ad sterilitatem 245. loquax, ad co-
lon 235
- Palustris plantæ formæ** 50
- Panax umbelliferum serpentum cri-
stam refert**, & vires 173. siccum
60. Heraclium umbelliferum pa-
nonis cristam, & vires refert 173.
flore flauo calidum, 105. cit vri-
nam 126. sudat, ad sudorem 125.
æstate nascitur, ad rabidos mosus
265
- Panocratum radice capitata**, ad capi-
tis vitia 137
- Panthera in Asia** 37. carniuora 43. ma-
culosa, ad maculas 217. magno
corde, ad cordis vitia 147
- Panthera lapis varius**, Mercurialis
308
- Papauer nigrum**, esu melancholiam
auget 72, 107. vberi semine, ad fœ-
cunditatem 241. oculum refert,
ad oculum 135. ceratodes bouis
cornu, & vires refert 170. siluestris
flammeo flore, ad inflammatio-
nes 226. spumeum, spumam co-
mitialium refert, ad eos 234. vere
nascitur, ad serpentes 264. nigrum
æstate ad alui fluores 264
- Papilionem ostendens flores**, ad fœ-
cunditatem 160
- Papposi flores**, ad alopeciam 129
- Papy**: un fert Nilus 35. vires 52
- Paralyti quæ proficiant** 43
- Pateliæ quid significant è colore** 17
- Patientes herbæ facile**, ad partus fa-
cilitatem 254. sic animalia 154
- Paris herba flore purpureo**, contra
dæmoniacos 113
- Parthenium album flore croceo pi-
tuitam**, & bilem pellit 2, 121
- Passer luxuriosa**, ad Venerem 243. ve-
scitur lapidibus, ad calculos 260.
lentiginosus, ad maculas 218. ca-
ret felle, ad fel 249
- Pastinaca pastinacæ piscis caudam
refert**, & vires 24, 182. umbellife-
ra sicca 60. vberi semine, ad fœ-
cunditatem 242. rubra, cit men-
strua 125. æstate viget, ad Vene-
rem 165. flaua icterum sanat 102.
hieme viget, ad excalesciendum
266
- Pastinaca piscis supponitur ad suos i-
ctus** 25. facile parit, ad partus faci-
litem 254. magno iecore, ad ie-
coris vitia 148. caret testibus, con-
traria Veneri 249
- Pauo niger**, ad melancholiam 110. o-
culos habet in cauda, ad oculos
136. longæuus, ad longam vitam
203. maculosus, ad maculas 218
- Pecten ex putri materia nascitur** 35.
pecten fœminæ refert, ad coitum
143
- Pecten referentes plantæ**, ad coitum
143
- Pecten Veneris spinosa**, ad vulnera
222
- Pecus vbi pinguescit sylphio** 41. tem-
peratæ zonæ animal 42. odit vinū,
contra ebrietatem 216. caret lie-
ne, ad

- inc, ad lienis vitia 510. ex potu colorem acquirit 9. suffusionē patitur, ad suffusiones 209. glaucos oculos habet, ad glaucomata 209
- Peplis lactuosa, serum purgat 123
- Peplus lactuosa serum purgat ibid.
- Pepo magno fructu, in humidis feri poscit 21. flores infœcundos habet 80. caule cauo, cit vrinam 151. brevis vitæ, ad breuem vitam 204
- Perdices ex alimento allium olent 41. in temperata zona viuunt 73. luxuriosæ, ad coitum 143, 253. macilentæ, ad macilentiam 206. oculis sanguineis, ad sanguinem oculorum 219. cito concipiunt, ad cōceptum 253. flauæ, ad icterum 102. ingeniosæ, ad ingenium 271. initio albę 147
- Perforatæ plantæ, ad vulnera 221
- Periclymenos alofa, ad alarum tædia 139. autumnno viget, ad lienosos 226
- Perpetuifolię plantę, & animalia hieme sine cibo durant 190. ad alopeciam 268
- Persea peregrina planta 35. in Perside venenosa, in Ægypto vesca 38. cor refert, ad cor 146
- Perficaria maculosa, ad maculas 24. refert pantheram, & vires 164. maculis Lunam refert 315
- Persicus cito floret, cito inferi poscit 21. gummi plorat, ad calculos 215. & gummi 34. vinosi coloris, contra ebrietatem 228. æstate prodit, ad humectandum 265
- Pes columbinus columbæ pedem refert, & vires 167
- Pedes animalium effigiantes plantæ 187
- Petroselinum Macedonia fert 35
- Peucedanum cerui cornu refert, & vires 23. vmbellifera, pauonis cristam refert, & vires 175. sicca 160. nervosum, ad nervos 128. flaua calida 105. æstate floret, ad aurium dolores 264. capillaceo folio, acute operatur 212
- Phalangiorum morsibus, quæ valent 23. in Creta insula 37
- Phalangium herba in collibus nascitur 82
- Pharaonis somnium ex similitudinē interpretatum 19
- Phaseli siliquis capræ cornu referunt, & vires 169. folio leporis auriculam, & vires 173. vermes generant, & in corpore 207. lactuosi, lac augent 103. somnia terribilia mouent 226
- Phasiani crocçi bilem augent 104
- Phyllodrys ex quercu, & ilice mista, vtriusque vires retinet 91
- Phleum aquaticum 52
- Phoenix æstate nascitur, ad alui fluores 264
- Phylliræa oleæ formam, & vires retinet 91. rubra, ad menstrua 125. perpetuifolia 101, 267
- Phylliris linguam ceruinam refert, & vires 23, 177. vires 64. vbi semen 238
- Phyllon fœmina, ad fœminas generandas 28. mas ad masculos 144
- Phyteuma hominis caput refert, ad amores 167
- Phoca pellis pilos aduersus cœlum erigit, contra tonitrua 324
- Phucus marinus 55
- Phu cauo caule, cit vrinam 151. ad tracheam 151. nardi odore, & vires refert 92. flauo flore, ad vrinam 126. vere nascitur, ad tussim 263. vires 86
- Picea detruncata non renascitur, non inferi poscit 21. longæua, ad vitam longam 198. pinguis, impinguat

204. scissuram caudicis sustinet, ad vulnera 212. resinam gignit, ad saniem 215. squaroso flore, ad squamas 219. acutifolia, acute operatur 223. non sobolescit, ad sterilitatem 244. vermes non generat, ad vermes 151, 165. perpercuifolia 190
- Picris** semper floret, ad menstrua 267
- Picus Martius cristatus**, ad tumores 226. niger, contra melancholiam 110. licne caret, miuuit lienes 150
- Pilosella leporis pellem** refert, & vires 165. muris aurem, & vires refert 173
- Pilula quercus vere nascitur**, ad quid 250
- Pimpinella cucumeris odorem** refert, & vires 92. altera species hirci odorem refert, & vires 193. rubra, vulneraria 119
- Pincernæ somnium interpretatum ex similitudine** 18
- Pinguis sapor qui 12. foli plātæ forma** 15. arbor vel animalia ad impinguandum 204, 205
- Pinna ex putri materia** 35
- Pinus ex similitudine in somnis quid significet** 20. detruncato ramo nō renascitur, non inferi poscit 71. sub septentrione nascitur 23. squarosos conos affert, ad squamas 23. pinguis, ad impinguandum 20, 204. longæua, ad longam vitam 198. non frutificat, ad sterilitatem 25. vmbroso loco pulchra 73. nuclei, dentes referunt 137. conus cor refert, ad idem 246. flore vermes representat, ad vermes 159, 165. perpercuifolia 190, 267. musco obducitur, ad lichenes 209. caudicis scissuram sustinet, ad vulnera 212. squamoso flore, ad squamas 219. pulchra ad pulchros filios 255. pinastris, pir-laricis, abietis formam, & vires refert 91. resina flaua, ad glaucomata 103. temperatæ zonæ 25. pinei nuclei lactuosi, lac augent 123. glutinosa, ad vulnera 224. pinafter squaroso flore, ad squamas 219. vita longiori 85
- Piper ægre peregrinatur** 37. femine intus nigro, sub feruida zona 69. parua arbor magnæ virtutis 258. Arabia gignit 38. soluit lac, contra conceptum 124
- Piperastrum rhinocerotis cornu** refert, & vires 120
- Pirola rubra, vulneraria** 119
- Piscis, quibus profit** 50. saxatilis spinosus 76. breuis vitæ, ad breuitatem vitæ 204. squamosus ad squamas 224. caret pedibus, ad podagram 240. caret collo, ad strumas 249
- Pistacea peregrina arbor** 36. crusta crocodilum refert, & vires 167. pinguis, impinguat 204. siluestris lignosior 85. lactuosa, lac auget 123
- Pistoris somnium ex similitudine interpretatum** 18
- Pisum floribus papilionibus** refert, ad fecunditatem 160
- Pituitam elu augent albifloræ plantæ** 27
- Plantæ lacustris forma** 4, 45. vires 48. palustris 4, 50. vires 52. fluuialis, vires 52. marinæ, vires 15, 53. falsæ aquæ 15, 55. pinguis soli 56. macri 15, 59. mediocris 61. annosi 15, 61. sub torrida zona 67. Septentrione 71. temperata zona 72. montanæ 74. campestris 79. collinæ 81. caui loci 80. siluestris 15, 82. vrbana 15, 87. amphibia terre, & lacus 62. lapidum, & aquæ 63. maris, & terræ 64. maris, & montium 66. frigidi,

- gidi, & calidi 73. lactuosæ, ad lac
valent 121. sperma, serum, conce-
ptum, & atocia 123. sanguinosæ, ad
menstrua, glaucæ ad urinam 123. sic
lachrymosæ, saluosæ, carnosæ 126.
ossosæ 127. neruosæ 128. capillosæ
129. nigraæ flauæ, ad nigros & fla-
uos capillos 131. crispæ, glabræ 132.
quæ caput hominis ostendunt, ad
eius vitia 133. sic quæ oculos 134.
aures 136. dentes 137. alas, digitos
139. testes 141. mares, scæminas 144.
cor 145. pulmonem iecur 148. lie-
nem, tenes 149. vterum 151. vesicam
154. Quæ animalia demonstrant,
scorpionem 157. serpentes 158. pa-
piliones 160. varia animalia 161.
maculas 162. pelles 164. squamas
165. cristas 166. capita 167. cornua
168. crustas 71. aures 73. oculos 174.
rostrum 174. linguas 177. dentes 179.
collum 189. testes 182. penem 182.
caudas 184. pedes 187. cœceptus 192.
superfœcrationes 192. actiones 193.
odores 195. perpetuifoliæ 190. suis
morbis mederi posse ostendunt, ad
longæuitatem 197. pinguedinem
94. macilentiam 206. iphacelum
207. vermes 207. clauos 109. exte-
nuationes 211. vulnera 211. muta-
tionem cutis 213. gummi 215. ma-
culas 216. squamas 219. fistulas 221.
tumores 124. inflammationes 276.
ebrietates 227. nyctalopiam 229.
obscuritates 131. obœcationes 232.
calculos 234. & colum 235. ad steri-
litate 237, 244. fœcunditatē 241,
243, 252. ad cœceptus 253. ad par-
tus 254. ad pulchros filios 255. ad
frangendos calculos 258. ad extra-
hendas essentias 260. ebrietates
277. amores 285, 287. hilaritatem
289. somnia 276
- Planta homo inuersus 11. eisdē mem-
bris quibus homo 10. sensata est 11.
perfectior imperfectioni animali
præfertur 12. in somnis quid signi-
ficet, ex similitudine 19. sua forma
cultum poscit 20. colore, & motu
demonstrat sidera 28, 300. integra
consideranda, tēpus generationis,
fructificationis, & omnium 29. vi-
res ex alimento 40. altera in alterā
abit 44. bifera, trifera, ad fœcundi-
tatem 241
- Plantago in aquis nascens amplo fo-
lio 46. aquatica 50. carnosæ, car-
nem auget 117. squaroso flore, ad
squamas 319. vere nascitur impeti-
gini 262. ætate viget, ad lippitudi-
nes 264
- Platanus longæua, ad longam vitam
200. caudicis fissionem sustinet, ad
vulnera 212. magna, pauca virtutis
258. mas sterilis, scæmina fructifera
27
- Plinius plantas ex imbribus gigni di-
xit 35. & hominum mores herbis
moueri 269
- Polemoniæ vires 78
- Polii vires 78. flore flauo, calidum
105
- Populus infœcunda, minatur sterili-
tatem 25, 239. alba amplo folio 46.
adolescens rotundo, senescens an-
gulosō 59. musco infestatur, ad li-
chenes 208. gummi gignit, ad cal-
culos 215. in nigram abit 215. nigra,
ætate viget, ad pulices 265. vere
germinat, comitialibus 203
- Polygonos rubra sanguinem sistit 22.
219. flore puniceo, ad ignes sacros
226. alba humida est 117. ætate na-
scitur, ad alui fluores 264. & aurium
dolores 264
- Polypodium caret radicibus, offendit
248. extenuat arbores, extrahit sub-
stantias 265. polypum refert, & vi-
res 73, 162
- Polypus moschi odorem refert, &

- vires 194. luxuriosus, ad coitum
243. caret sanguine, sistit sanguinem 248
- Polytrichum capillosum, ad capillos
22, 129. frangit lapides, ad calculos
251
- Porcellia aureo flore Solem profert
304
- Porphyrus ex terrea mistura animalia gigni dixit 35
- Porrum caule cauo, ad tracheam 151.
cit vrinam 151. fecundis radicibus,
ad fecunditatem 245. semine nigro,
somnia terribilia mouet 216.
carnosum, carnem auget 127. penis
formam refert, ad Venerem 143.
vermes non generat, contra vermes
208. albo flore esu pituitam
gignit 116. semine atram bilem
107. æstate nascitur, ad aurium dolores
264. ad Venerem 265. & ad
canis rabidi morsus 265
- Portulaca saliuosa, cit saliuam 126.
æstate nascitur ad lippitudines
264
- Potentilla aureo flore Solem refert
304. rubra vulneraria 119
- Poterion neruosum, ad neruos 22,
118
- Præsius lapis viridis, Saturnum refert
307
- Præcox cito floret, cito feri poscit
21
- Prunus gummosa, ad gummi valet
24. felix, quia fecunda 241. sobolescit,
ad fecunditatem 245. æstate fructificat,
ad refrigerandum 265
- Pseudoacorum serpentes refert, & vires
178
- Pseudocostus sub calida zona 29
- Pseudo dictamnus ignaui saporis
60
- Psittacus ingeniosa auis, ad ingenium
27, 271
- Psyllium pulices refert, expellit 23,
161. canis caput refert, & vires
167. æstate prodit, ad morsus canis
205
- Ptarmicæ vires 78
- Puella ex alimento venenata effecta
est 47
- Pulchra plâta commoda præstat 356.
ad pulchros filios 255
- Pulegii vires 42. mustelæ aures refert,
& vires 174. flore purpureo, atram
bilem purgat 110. vere prodit, ad
serpentes 163. æstate crescit, ad
canis morsum 265. autumnno viget ad
morbos atrabiles 266
- Pulicaria semine pulicem refert, & vires
22
- Pulli ex similitudine in somniis quid
significent 20
- Pulmo marinus glaber, ad glabritiem
133
- Pulmonaria pulmonem refert, ad eius
vitia 147. ad hæret arboribus vt muscus,
ad lichenes 209
- Punicæ flos sanguineus, ad sanguinem
11, 118. optima in Ægypto 37.
temperata zonæ 73. stercore dulcescit
80. urbana, sine ligno 89. nucleis
dentes referunt, ad eius vitia
137. scissuram caudicis sustinet, ad
vulnera 214. non generat vermes,
contra eos 208. sobolescit, ad
fecunditatem 245. vinosa, ad ebrietatem
128. hianti cortice cutem elephantis
refert, & vires 166. fronde
flaua, cit vrinam 126. felix, quia
fecunda 241
- Pycnocomon anguloso caule, ad vulnera
222. esu somnia terribilia mouet
226
- Pyra in lapidosis, lapidosa 39. quali
folio 46. qualitas 56. siluestria odoratiora
84. nodosiora 84. dorsuariis portatu
grauia inuisa, sed visa leuia 97. cordis
formam referunt.

- runt, ad eius vitia 146. scissionem caudicis sustinent, ad vulnera 212. gummosa ad calculos 215. obducitur musco, ad lichenem 209. felix, quia fecunda 147. sobolescit, ad fecunditatem 245. æstate crescit, ad lippitudines 264. siuestris, ad alui fluores 264. matura crocea, bilem auget 100. vinoso succo, ad ebrietatem 226
- Pyrethrum acutifolium, acute operatur 222. flauum calidum 105. flore albo pituitam exigit 116
- Pythagoras stellas cœli flores dixit, flores terræ stellas 303
- Q
- Qualitates manifestæ 10. ratio falsa 13. occultæ quæ 14. è primis manantes falso 16
- Quercus exerescentiæ, ad exerescentias 183, 209. pilula inflammatur, ad inflammationes 226. excre. lienem ostendit, ad lienis vitia 234. excre. tauri caput imitatur, ad fecunditatem animalium 183. excre. penem refer. ad fecunditatem 183. lapides eriam, ad calculos 234. radicibus dryinum serpenteum ostendit, ad eius morsum 23, 159. multifera, ad fecunditatem 25, 150. longaua, ad longam vitam 208. abiicit corticē, ad cutis mutationem 213. mas, & fœminas 27. refert siliculam, & vires 97. cortice rubio, vulneraria 119. fert muscum, ad impetigines 208. carbo eius excandescens ruber, carbunculos 226
- R
- Radix plantæ respondet pedibus 10. respondet ventriculo 31. respondet cordi 31. causa vitæ 31. longa recta, album solum poscit 20. breuis obliqua, breue solum 20. fibrillis fulta, tenue solum, cuspidata, lapidosum 21. capitata, ad caput 133. caua, ad iecoris cauitates 148
- Radix China nodosa, ad articulos 141
- Rana aliquibus locis venenata 40. viuit 43. alba, pituitam auget 125. crocea bilem 100. ex putrefactione 36. vitæ breuis, ad vitæ breuitatem 204. noctu loquax, in somnis loqui facit 206. glabra, ad glabritiem 133. tumet, ad tumores 226. sterilis, ad sterilitatem 240. sanguine caret, ad sanguinem 248. collo caret, ad strumas 248. noctu videt, ad nyctalopiam 230. acute videt, ad visum 232. somniculosa, ad somnum 270. aquosa, contra ebrietatem 274. oculos rubros, ad oculos 219. iecur magnum, ad iecoris vitia 148. oculata, ad oculos 136. magno pulmone, ad pulmonis vitia 147
- Ranæ morsus herbæ vires 50
- Ranunculus ad quæ 12. flore flauo, calidus 105. folio maculoso, ad maculas 226. locustam refert & vires 162
- Radicula vbi semen habeat 240
- Rapa mutatur in brassicam 44, 215. non generat vermes, contra eos 208. tumet, ad tumores 225. rotunda fœmina, longa mas 27. capitatis formam refert, ad eius vitia 185. flaua, bilem auget 100. hieme nascitur, ad excalefaciendum 226
- Raphanus non generat vermes, contra eos 208. formam penis refert, ad Venerem 143
- Resiniferæ corticem abiiciūt, ad vulnera 24. glutinosæ, ad vulnera 14. flauæ, calidæ 150
- Rhabbarbarum sanguineum flauum,

- fanguinem à flaua bile purgat 22.
101, 118, 121. icterum curat 102. ad
capillos flauos 135
- Rhamnus spinosa, vulneraria** 23.
contra dæmones cur 114. igna-
ria conficit, ad inflammationes
226. vere germinat, ad impetigines
263
- Rhombus piscis caret splene, ad sple-
nem** 240. aculeatus caret liene, ad
eius vitia 150
- Rhus nigra, ad nigros capillos** 132
- Ricinus croceus, bilem purgat** 101. al-
bus pituitam 126. semen maculis
viperae maculas refert, & vires 217.
folio quinque partito, ad digitos
140. semine ricinum refert, &
vires 161. ad solem vertitur, so-
laris 28. nascitur autumnus, ad hy-
dropim 266. æstate viget, ad lienes
264
- Robus abit in filiginem** 42
- Rosa pulchra salutaris** 25, 31. ad pul-
chritudinem 31. & pulchros filios
256. rubra 29. sanguinè purgat 22,
118. calida 31. verticolor, multiplicis
facultatis 31. vngue albo, frigida 31.
in medio crocea, calida 31. nascitur
in siccis, sicca 31. rubra, & crocea,
expurgat sanguinem à bili 32. cit
vriam 32. ad icterum 32. rubra, ig-
ni facto, & inflammationibus 31.
vulneraria 32. refert oculum, ad eius
vitia 31. & vngues oculorum 34. spi-
nosa, ferit, extrahit 32. alabastris
verruca refert, delet eas 32. in me-
dio capillosa, ad alopeciam 31. su-
perius purgat, inferius stringit 97.
viosi coloris, contra ebrietatem
228. Moschatule albę intrus crocæ
99. calida, humida 120. flammica, ad
inflammationes 226. Moschica-
preoli edore & vires refert 25, 194.
rubore Martem refert 306. caraci-
colonia Venerea 306. æstate viget,
- ad morsus canis 265. arte fit foliosa
88. iuuenis rubra 99. senescens al-
bescit 85, 99. verticolor, mistas ha-
bet virtutes 121. hilaris aspectus, a-
pricari gaudet 21. spinosa odorati-
or 76. montana 77. alba, & rubra,
ad effluxus albos, & rubcos 35
- Rosmarinus perpetuifolia** 190. ca-
chrias umbella, flaua, ad icterum
102. acutifolia, in operando acu-
ta 222. semper floret, ad mensura
267
- Rubca auget sanguinem esu** 11. me-
dicamento purgat 117. vulnera-
ria 118. calida est 120. stiptica
120. quibus conueniat 120. men-
strua mouet 125. Martem refert
306
- Rubeta aphona, taciturnitatem in-
ducit** 26. vires 72. lien venenosum
officulo liberat 98. Venere cur, &
reprimat 98. flaua icterum curat 105,
lactuosa venenata 124. glabra, ad
glabritiem 133. sterilis, ad sterilita-
tem 240
- Rubia autumnus viget, pro lienosus**
266
- Rubrica vulneraria** 118. fabrilis 118.
sanguinea Martia 309
- Rumex ossosa, ad ossa valet** 128. agre-
stis æstate nascitur, ad canis morsus
265
- Ruscus flauo flos, cit vrinam** 126. osse
duro, ad calculos 234
- Ruta vires** 77. flaua, calida est 105.
nigra fronde, contra dæmones
114. cur 115. flauo flore, cit vrias
120. parua herba, vigentibus vi-
ribus 158. aureo flore Solem refert
304

S

**Sabina non sobolescit, minatur ste-
rilitatem** 25, 238, 244. mas ste-
rilius

- filis 28. disperdit conceptum 28.
 cupressi formam, & vires tenet
 91, 244. squamosa planta, ad squa-
 mas 219. flauo folio, ad icterum
 102
Saccharum arundine crocea bilē esu
 auget 100. nō putrescit, ad longam
 vitam 201
Sagapenum nodosum, ad articulos
 valet 140. neruosum, ad neruos
 128. umbelliferum, ad alopeciam
 129. acutum in operando, acutifo-
 lium 222
Salamandra luxuriosa, ad luxuriam
 144. abiicit corticem, ad cutis mu-
 tationem 214. maculosa, ad macu-
 las 218. morsum imposita sanat 98.
 squamosa planta, ad squamas 219.
 sterilis ad sterilitatem 240. lactuo-
 sa, contra venena 124. glabra, ad
 glabritiem 135
Salix sine semine, minatur sterilita-
 tem 25, 239. vbi semen habeat 240.
 partibus deficit, minatur partibus
 nostris 248. aestate viger, ad lippitu-
 dines 264
Saliuosæ plantæ, saliuam augent
 126
Salmon Aquitanus optimus 55
Salsapargilla nodosa, ad articulos
 140 vires 65
Salsus sapor qui 12. non alit 34. plan-
 ta sine semine 14. forma 14, 55. vires
 65. sicut inducit esu, sub lingua
 tollit 95. nō putrescit, contra pu-
 trefactionem 203. saluos fructus gi-
 gnit 39. ad atocia 124
Salvia nigra, contra melancholiam
 120. longæua, ad longam vitam 202.
 sphacelum patitur, ad sphacelum
 208
Sambucus flore albo, auget pituitam
 12, 126. nodosus, ad articulos valet
 140. albus circumluteo flore, bilē,
 & pituitam extrahit 121. umbella,
- pauonis cristam, & vires refert 171.
 aestate nascitur, ad biliosos humo-
 res 264. pulices 265. & aurium do-
 lores 264. tumet, ad tumores 214
Sanguisuga nigra, ad nigros ca-
 pillos 135. glabra, ad glabritiem
 135
Sanicula muris auriculam refert, &
 vires 174
Santes arborum, ad saniem 215
Santalum rosæ odorem retinet, & vi-
 res 92. vinosi coloris, ad ebrietatem
 228
Sapphirus melancholiæ prodest 28.
 cæruleus Saturni est 307
Saponaria manibus agitata spu-
 mam comitialium refert, contra
 eos 234
Sapor vini, & lactis qui 13. male in
 gradibus distributus 13. ex solo va-
 riatur, aliquando contrarias vires
 13
Satureia nigra, contra melanco-
 liam 120. thymi odorem refert, &
 vires 90. non generat vermes, con-
 tra vermes 208. siccī loci vires 60.
 fecunda, ad fecunditatē 142. lon-
 gæua, ad longam vitam 20. aestate
 apparet, ad comitalem 266
Saturnus ex colore quid significet
 17
Satyrium erythronium testiculos re-
 fert, ad coitum 142. in collibus 82.
 serapias idem 142
Saxifragiæ valent ad frangendos cal-
 culos 24, 28. species 259
Scabiola, scabro capitulo, ad scabiem
 24, 259. oculum refert, ad oculum
 175. squamas serpentium ostendit,
 & vires 165. vere germinat, imperi-
 gini 262
Scincus abiicit corticē, ad cutis mu-
 tationē 214. maculosus, ad macu-
 las 218. squamosus, ad squamas 219.
 luxuriosus, ad coitum 144. pinguis

- ad impinguandum 205
 Scolopendria marina terrestrem refert, & vires 162
 Scolymus æstate floret, ad coitum 25, 166. squamoso echino, ad scabiem 219. alofa planta, ad alarum tædia 138
 Scordii vires 60. anguloso caule, ad vulnera 222. superfœtando leporem imitatur 193. allii odorem refert, & vires 92. æstate nascitur, ad canis morsus 265
 Scorpii moribus quæ profint 23. impositus suis moribus medetur 97. inimicæ locustæ 25. combusti nidior alios fugat 98
 Scorpius piscis, lapides in capite habet, ad calculos 235. acuti visus, ad visum 231
 Scorpio segetalis herba 184. caudam scorpionis refert & vires 184. sic & scorpioides 157
 Scrophularia, strumosa radice, ad strumas 24, 224
 Scilla caput imitatur, ad eius vitia 132. cur contra dæmones 114. non putrescit, ad longam vitam 200. ter floret 167. non generat vermes, cõtra vermes 208. autumnoviget, ad hydropisim, & tussim 266. perpetuifolia 267
 Sebesten mamillam canis refert, & vires 181
 Securidica in aphacis nascitur 44
 Sedum amphibia planta 63. squamoso capitulo, ad squamas 219, 165
 Semen generantia, ex quibus 13. principale, in planta 39. intus nigrum sub calida zona 70. coctile, & incoctile ex loco 39. vber, ad fœcunditatem 241. in sterilibus vbi sit 239
 Sena flore nigro, ad cutis hilaritatem 112. vesicam refert, ad vesicæ vitia 154. flaua, ad icterum 102. cæpræ cornu refert, & vires 168. lunato folio, lunaris 313. æstate nascitur, ad morsus canis 265
 Senecio flauo flore, bilem expurgat 102. semper floret, ad menstrua 267
 Seris oculum refert, ad oculum 135. ad Solem vertitur, solaris 28, 309
 Serpens in somnis ex similitudine quid significet 20. herinaceo-inimicus 26. vulpiamicus 26. ex putrefactione gignitur 35. quando non lætalis 41. hieme sine cibo vivit 291. longæuus ad vitam 24, 202. morsu interimit, impositus sanat 98. acuti visus, ad visum 231. excæcato renascuntur oculi, ad eorum cicatrices 233. collo caret, ad strumas 249. nervosus, ad nervos 129
 Serpentaria, serpentem refert & vires 169
 Serpillum longæuum, ad vitæ longitudinem 202. nigrum, contra melancholiam 110. vires 216. vere germinat, contra serpentes 264
 Serratulæ folia qualia 47
 Sertula Campana capræ cornu refert, & vires 169
 Sesamoides cornicis pedes, & vires refert 190
 Sefeli umbelliferum, siccum 60. flauum, calidum 103
 Sferacuallo cornu capræ refert, & vires 169
 Siccæ plantæ forma 14. & sicci soli 59
 Signa in vnum congruentia accipienda 31. minima quæ ex fiõdibus 31
 Siligo in zeam mutatur 44. hordeum 215. temperatæ zonæ 73
 Siliqua lignoso fructu 86. casis similitudi-

- litudinem refert, & vires 9. capræ cornu refert, & vires 169. perpetua-folia 267
- Simia nigra**, fusca, contra melancholiam 111, 275. somniat, ad somnia 26. ingeniosa, ad ingenium 25, 27, 271. ebriosa, inebriat 216
- Similitudine Natura loquitur** 17. Ægyptii 17
- Simplex medicamentum quid** 13
- Sinapi**, siliqua monocerotis cornu refert 170. vberi semine, ad fecunditatem 142. non generat vermes, contra vermes 208. vere germinat, comitialibus, & lepris 263. flore albicante, ad pituitam 116
- Sionis vires** 52
- Sifer umbelliferum**, siccum 60. vberi semine, ad fecunditatem 142. penis formam refert, ad coitum 143. hieme nascitur, ad excalefactionem 266
- Sisymbrium mutatur in metham** 44. folio rotundo 47. sine semine, minatur sterilitatem 239
- Smaragdus viridis bilem purgat** 106. frigidus 106
- Smaris piscis squamosus**, serpentis squamas, & vires refert 165
- Smilax aspera spinis serpentis dentes**, & vires refert 23, 180. mergi collum, & vires 24. horrensis purpureo flore, atram bilem purgat 103. falsæpariliæ radices, & vires refert 91. flore papiliones refert & vires 167
- Smyrnum umbelliferum**, ad alopeciam 129. siccum 60. pauonis umbellam, & vires refert 173. flauum calidum 103. caule cauo, ad tussim 151. alosum, ad tædia alarum 138. exudat myrrham, ad sudores 126. silvestre acutius 86
- Situs species quot** 74
- Sol ex colore quid significet** 24. quibus imperat 22. solaris herbæ forma 28. quæ sub torrida zona 315
- Solanum tristis aspectus** 21. album pituitam gignit 116. halicacabum vesicam refert ad vesicæ vitia 22, 154. flauum, ictericum sanat 102. somnificum flauum, cit vrinam 126. hortense, æstate germinat, ad aurium dolores 264. lato folio 86
- Solidago rubra, vulneraria** 119
- Solsequiæ plantæ** 11
- Somnia interpretantur ex similitudine** 18. quomodo vera 276. somniculosa, ad somnium 274
- Sonchus lactuosa**, lac generat 22. ad venena 125. species globulosas radices habet, ad tumores 225. niger, hilarem faciem facit 111. atrabilis 107. aspera, scorpionis aculeos, & vires refert 18. senescens crispatur 67. siluestris, spinosa 76
- Sorbus æstate germinat**, ad alui fluores 264. fecunda, felix 142
- Spanachia phalangiorum aculeos**, & vires refert 181. humida, crasso folio 47
- Sparganium ad quæ** 52. anguloso caule, ad vulnera 222
- Spartium autumnno viget**, ad atram bilem 226
- Sperma ex quibus generatur** 15. ratio falsa ibid.
- Sphacelum patientes plantæ**, ad idem 207. quibus accidat 24
- Sphondylium umbelliferum**, siccum 60. crispum, ad crispas capillos 32. album purgat pituitam ibid.
- Spina in somnis quid significet ex similitudine** 20. dentes serpenti refert, & vires 27. quæ spinosa, siluestris 55, ad vulnera valet 315

- operādo acuta 222. lancinat, & tela extrahit 97
- Spina alba serpentum dentes refert, & vires 23. lactuosa, serum expurgat 174. caule cano, cit vrinam 151
- Spleni quæ medeantur 41. magnum habentia animalia, ad eius vitia 150
- Spumosa; herbæ luna es, comitialibus profunt 28
- Squamosa plantæ, ad squamas 219. serpentum squamas, & vires referunt 155
- Staphys agtia æstate viget, ad pulices 265
- Staphylo dendron vesicas refert, ad vesicæ vitia 151
- Staphylinus penem ostendit, ad Venetrem 151
- Stellarum similitudines ex colore quid indicent 22. satellitium quod 17
- Stellio luxuriosus, ad coitum 144. animal maculosum. ad maculas 218. Venetrem concitat, reprimit 28. croceus, bilem tingit 106. excæcatur, visum recuperat, ad cicatrices oculorum 223. sanguine caret, ad sanguinem 248. accipittem ad se trahit 25. somniculosus ad somnia 274
- Stibium nigrum, contra melancholiam 111. rubrum, vulnerarium 110
- Stœchas citrina, calida 104. cit vrinam 136
- Strumis quæ medeantur 44
- Struthio camelus paruo capite, ad caput 134. cito concipit, ad conceptum 145. albus, humidus 17. concoquit lapides, ad calculum 266
- Struthioglossi passeris linguam, & vires refer 128
- Sturnus maculosus, ad maculas 218
- Styx in calidis, calida 69
- Suber perpetuifolia 191
- Succinum glaucum, ad glaucomata 103. sudor terræ, ad sudores 126
- Sudor plantæ, ad sudores 116
- Sulphur glaucum, ad glaucomata 103
- Superfortantes plantæ, leporem ostendunt 193
- Sus carne alba, pituitam auget 115. abundat lacte, ad lac 122. pilosus, ad capillos 129. dentatus, ad dentes 138. piuguis ad impingandum 24. somniculosus, ad somnium 26. radicibus & astringentibus pabulis vitur, astringentis facultatis 42. fœcundus, ad fœcunditatem 146. capitatus, ad capitis vitia 134. cerebro humido, lunaris 312. conspecto albo efferatur 104. amphibium animal terræ & aquæ 62. obnoxius strumæ, ad strumas 211
- Sycomorus in Ægypto 30. ficus, & mori similitudinem gerit, & vires 90. lactuosa, purgat serum 123
- Syderum vires ex similitudine iudicantur 17. in medio cœli quid 18. in infimis logis quid, in medijs longitudinibus 18
- Syderitis Heraclia, anguloso caule, ad vulnera 222. tertia rubra, vulneraria 119
- Sylua in somnis quid significet ex similitudine 18
- Syluestris planta quæ 14, 27, 76, 86, 93, 199. &c.
- Symphytum asini auriculam, & vires refert 173. petreum rubrum, vulnerarium 119. species anguloso caule, ad vulnera 271

T

Tachamaca gummi, ad gummi valet

215

Taciturnitati conferunt tacita animalia 26

Talpa peculiari loco vivit 37. collo caret, ad strumas 248

Tamarindi flauj, ad icterum valent 102

Tamarix in Hemo nascitur 35. deficit partibus, obest 248

Taurus cornu ferit, glutino sanat 98. rubro colore effertur 104. neruofus, ad neruos 129. mas, ad mares 145. glutinosus, ad vulnera 224. paucifer, ad sterilitatem 245

Taxus Septentrionalis arbor 74. atram bilem gignit 107. perpetuifolia 185

Teliphonon scorpionis figuram, & vires refert 157, 185

Tempore nobis necessario nascuntur plantæ 262

Tensoria facultas ex quibus 13

Terebinthus resinifera, cit vrinam 126. capræ cornu refert 168. sanie manat, ad sanie 215. viuipara, ad fecunditatem 152. Bactrum fert 35. perpetuifolia 185

Terræ varietas quæ 56

Terræ motus tempore nascens, quid patiatur 18

Testacea peculiaribus locis viuunt 37

Testiculus superior Venerem incitat, inferior reprimat 97. vulpis testes refert, & vires 183. maculosa fronde, ad maculas 226. & oculorum 218. tumidus, ad tumores 224. æstate viget, ad Venerem 205

Testudo aphona, ad taciturnitatem 16. Venerem incitat, reprimat 98. nigra atram bilem esu auget 107. luxuriosa, ad Venerem 144. pulmone magno, ad pulmonis vitia 148. sine licne, ad lienem 158. crustata crocodili vires refert, & vires 166. pinguis, ad impinguandum 206. abijcit corticem, ad cutis mutationem 214. noctu videt, ad nyctalopiam 230. pectus refert, ad tabem 234. paucifera, ad sterilitatem 245. hieme sine cibo vivit 190 caret collo, ad strumas 249. facile concipit, ad conceptum 253. tumida, ad tumores 226. carnosa carnem auget 120. aquatica, versicolor 121. ad quid 42, 63, 50, 87. ad maculas 216. glaucam, ad glaucomata 219

Teucrium trislaginis formam, & vires refert 88. partibus deficit, officit 248. purpureo flore, Saturni est 307

Thapsia flore flauo, bilem expurgat 101. ad flauos capillos 133. flaua calida 105. vmbellifera, ad capillos 129. nodosa, ad articulos 141. æstate viget, ad canis morsus 265. vere, ad lepras 263

Theletrij plantæ deteriores 21

Teliphonon scorpionem refert, & vires 23

Theophrastus quibus signis qualitates plantarum docuerit 12. eius de aquatilibus opinio 50

Thessalia serpentes fert, & ciconiam, quæ eos perdit 262

Thymælea vires 77. alba expurgat pituitam 116. hieme pituitam auget 266

- Thlaspi flore flauo, bilem expurgat
 101. pedes galli refert, & vires 189.
 æstate viget, ad biliosos humores
 264
 Thrafi lactei sunt, sperma auget 173.
 radicib. calculosis ad calculos 234.
 fœcundæ radices, ad fœcundita-
 tem 246. tumidæ, ad tumores 228.
 vires 62
 Thrasias Mantinenfis ex quo loco ci-
 cutam collegerit 38
 Thutiam Septent. io generat 34
 Thus apud Sabæos 34. non peregrinatur
 36. calidi loci incola 67. rubra
 vulneraria 128. refudat, ad sudores
 126. ad lachrymas 24. crocco colore
 bouem refert 305. nigra planta, atram
 bilem purgat 110
 Thymum serpilli formam & vires
 refert 93. nigrum atram bilem
 expurgat 107. sine semine, minatur
 sterilitatem 234. flore purpureo,
 esu atram bilem auget 22. acris
 saporis 59. sicci loci, vires 60
 Thyngus Megarenfis optimus 82.
 glaber, ad glabritiem 133. squamosus,
 serpentem refert 165
 Tileamas 27. rubra sanguinem purgat
 123. attritu ignem concipit, ad
 inflammationes 226. abiicit corticem,
 ad cutis mutationem 214
 Tinca piscis glutinosus, ad vulnera
 224. lapides in capite habet, ad
 calculos 231
 Tinea in eruca transit 44
 Tirhymalus lactuosa, lac generat
 22. vires 77. flaua calida 105. serosa
 serum purgat 173. flore flauo, flauam
 bilem purgat 101. æstate nascitur,
 ad biliosos humores 264. lactea
 sperma auget 173. ad solem
 vertitur solaris est 409
 Tophus asphaltitem trifolium ex se
 gignit 34
 Topatius purpurei coloris, Saturnius
 est 307
 Torpedo sine liene, ad lienem 150.
 collo caret, ad strumas 53. facile
 parit, ad partus facilitatem 254
 Tragacantha refudat humores, ad
 sudores 126
 Tragium rubium, vulnerarium 119.
 lac sudat, ad lac 122
 Tragopogon ad solem vertitur, solaris
 est 309
 Tragorchis hirci testiculos, & vires
 refert 183
 Tragoceros capræ cornu refert, & vires
 23, 168
 Tragoriganon purpureo flore, Saturni
 est 307
 Tragos scorpionis caudam refert, & vires
 185
 Tribolus in Strimone nascitur 35.
 vires 48. caput bouis refert 170.
 terrestris viperæ dentes refert, & vires
 180. vere nascitur, ad lepras 263.
 æstate viget, ad pulices 265
 Trichomanis vires 64. villosa, ad capillos,
 129. perpetuifolia 265. saxifraga,
 ad calculos 259
 Trifolium asphaltites, bituminis odorem
 refert, & vires 92. pratense rubrum,
 vulnerarium 119. inhorrescit
 aduersus cœlum, contra tempestates
 193, 314. stellionis maculas, & vires
 refert 64. vere nascitur, ad serpentes
 263
 Tripolij vires 60. ter in die colores
 mutat 121
 Triorchis bateonis testiculos refert
 & vires 183
 Triticum in lolium abit 10. siluestre

- fire in vrbatum 42. in typham,
 & zeam 16. augnam 44. tempe-
 ratae zonae 73. cauo caule, ad tra-
 cheam 151. vermiculos patitur,
 ad vermes 207. squamosa spica,
 ad squamas 165. suis aristis co-
 chlearum, & locustarum cornua
 refert, vires 176. neruosum, ad ner-
 uos 128. foecunda radice, ad foec-
 unditatem 246
 Tubae in caelo quid significant ex si-
 militudine 17
 Tubera nigra, atram bilem augent
 esu 107, aliquibus partibus de-
 ficiunt, officiant 247. vbi semen
 habent 240. contra caelum valent
 314
 Tuberes peregrinae sunt 36
 Turtur rubris oculis, ad sanguino-
 sos oculos 229. excacatis ocu-
 lis, renascuntur, ad cicatrices o-
 culorum 233. loquax, ad colon
 235
 Tussilago flore flauo, icterum curat
 102. vngulam equi refert, & vires
 189. aureo flore, solem refert 394.
 vere germinat, ad tussim 263. hie-
 me viget 266
 Typha in triticum abit 10. macro so-
 lo 58. ad quid 52
- V
- Vacca abundat lacte, ad lac 122. men-
 struosa, ad menstrua 125. aurita, ad
 auditus vitia 136
 Vbi malum, ibi remedium 96
 Vena in plantis, quae 11
 Veneri myrtus dicatur, rosa, & phily-
 ra 12
 Ventriculi remedia, ex plantarum ra-
 dicibus petenda 31
 Veratrum vomitum concitat, &
 compescit 97. flore purpureo, ad
 atram bilem 22, 110. nigrum au-
 tumno viget, ad atram bilem 266.
 aetate nascitur, ad morsus canis
 rabiosi 263
 Verbascum foemina, ad muliebria 28.
 lignosa radice, ad ossa 128. taxi pel-
 lem refert, & vires 165. Inpi cau-
 dam 166. aetate germinat, ad alui
 fluores 264. flauum calidum 103.
 valet ad ellychnia, ad inflammatio-
 nes 226
 Verbena flauo flore, icterum sanat
 101. floreo purpureo, ad daemonicos
 113. galli cristam refert, & vires 172.
 vere nascitur, ad serpentes 264. a-
 etate viget, ad tertianam 264. lu-
 naris herba 313
 Vermis exsiccat alios expellit 98.
 sterilis ipse, sterilitatem minatur
 241. vermiculosa plantae eos gene-
 rant 207. quae non generant expel-
 lunt 208
 Vertigo abit in epilepsiam 115
 Vesicam referentes plantae ad eius
 vitia 154
 Vespertilio carniuora 43. nigrum a-
 nimal, ad atram bilem 109. nocte
 videt, ad nyctalopiam 229. vigil, ad
 vigilantiam 274
 Vetro ca flore purpureo, hilarem
 cutem facit 112
 Vicia flore nigro atram bilem purgat
 107. scorpionis caudam siliqua re-
 fert, & vires 185
 Vigilae quae conferant 16
 Villosae plantae ad villos 129. villos a-
 nimalium referunt 165. animalia,
 ad idem 129
 Vincetoxici vires 78
 Vini diuersa genera 39. composita 39.
 rubrum, auget sanguinem, purgat
 sanguinem 118. seruatur diu, ad
 longam vitam 200. soluit aluum,
 & stringit 96. flauum, bilem fla-

- uam auget 100. terribilia somnia mouet 226
- Vinosæ plantæ inebriant 226. vinocoloris, contra ebrietatem valent 226
- Viola montana odorata 27, 81. flore purpureo, contra atram bilem 120. vani coloris, tollit ebrietatem 226. superne purgat, inferne stringit 97. senescens albescit 99. purpurea frigida 125
- Vipera mutat corticem, ad cutis mutationem 214. maculosa, ad maculas 218. & oculorum 219. squamosa, ad squamas 220. morsu interimit, imposita sanat 95. colorem mutat ex solo 99. facile parit, ad partus facilitatem 254. glauca, ad glaucomata 103
- Vires plantarum quomodo repertæ 14. ex colore 18. occultæ quæ 12. appetitoria vis qualis 11
- Virga aurea ætate nascitur, ad alui fluores 264. rubra, vulneraria 114
- Viscum glutinosum, ad vulnera 24. super plantas viuens pediculum refert, & vires 143. substantias extrahit 312, 260. partibus deficit, officit 248
- Visus acuti animal, ad aciem oculorum 231
- Viui paræ plantæ, ad fecunditatem valent 252
- Vitia plantæ quæ 9
- Vitæ uera, ad fecunditatem 21, 245. rorationem paritur, ad idem 209. vulnerata coalescit, vulneraria 312. abijcit corticem, ad mutationem cutis 24, 223. aureas clauiculas ubi ferat 40. sero germinat, sero seri poscit 21. in temperata zona 72. sphacelum patitur, ad idem 207. aqua ex putatis soluit 96. uua laxat, acerba constringit ibid. Cæpania gignit generosas 35. longæua, ad longam vitam 198
- Vitis alba, vere gignitur, comitialibus 263. expurgat pituitam 116
- Vitis nigra, nigros capillos facit 132
- Vlmus radice cuspidata, lapides quarrit 21. excrescentias parit, ad excrescentias 31. ossosa, ad ossa 128. fronde perforata, ad vulnera 221. glutinosa, ad uulnæra 223. folliculi, ad enterocelas 252. scissuram caudicis sustinet, ad vulnera 212
- Vlula nocturna auis, ad nyctalopiam 239
- Vmbellifera planta pauonis cristam & vires refert 172. ad capillos 129
- Vmbriua piscis lapides in capite habet, ad calculos 235
- Vnguis odoratus ex alimēto 42. frondibus albescit, cur 117
- Vnio sanguine caret, sistit sanguinem 248. ad vniones oculorum 224
- Vpupa nigra auis, atram bilem purgat 109. ingeniosa, ad ingenium 272
- Vranoscopus piscis, ad nyctalopiam 229. acuti visus, ad aciem oculorum 231
- Vribanæ plantæ forma 89. animalis 90
- Vrsus frigidus 72. villosus, ad capillos 129. somniculosus, ad somnum 26, 275. iracundus, ad iram 26. carniuor, vires 43. peculiaribus locis habitat 37. initio albus ex imbecillitate 117. nocturnus, ad nyctalopiam 229. flauus, fuscus ieterum sanat 103. ad melancholiam 275. conspecto albo efferatur 104. clamorosus, ad clamorem 279
- Vrtica urit, succus frige facit 96. nervosa, ad nervos 129. scemina, ad mulieres vsus 28. terrestris marinam

- nam refert, & vires 161. vbei femine, ad fecunditatem 242. æstate, ad Venerem 265
- Vua terrestris marinam refert, & vires 162. æstate producitur, ad refrigerandum 167
- Vulneribus quæ valeant 24
- Vulpes atra, fusca, atram bilem esu gignit 109. villosa, ad capillos 129. serpenti amica 26. carniuora, ad quid 43. aurita, ad vitia auditus 136. alopeciam patitur, ad alopeciam 211. noctu videt ad alopeciam 229
- Vulpecula piscis, Rhodia optima 55
- Vultur iecore magno, ad iecoris vitia 148. acuti visus, ad oculos 231. concipit vento, conceptus 255

X

Xanthium nasturtij saporem & vires

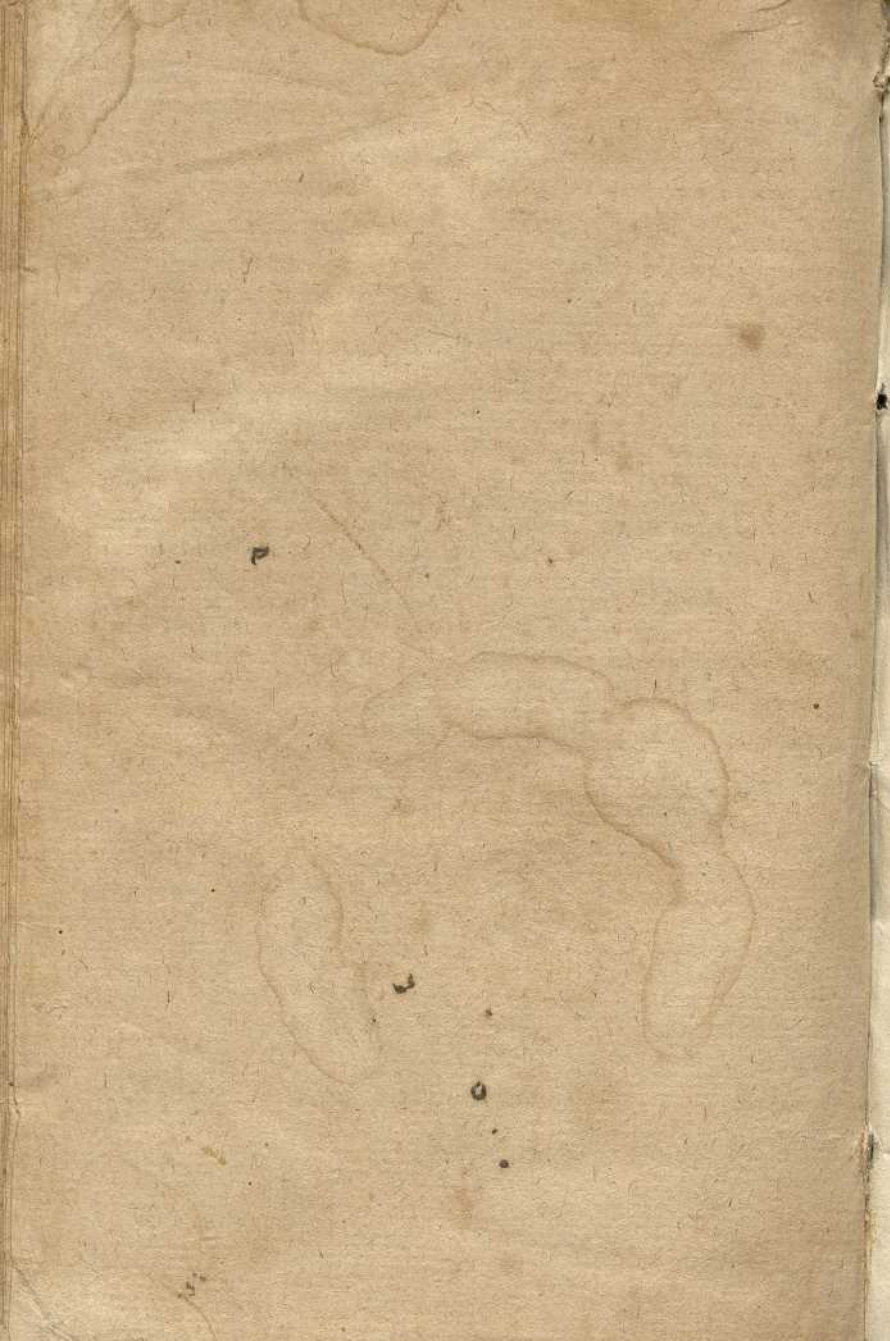
- refert 92. flauo flore, ad capillos 131
- Xiphia testiculo vno Venerem excitar, altero reprimic 97. vere ad lepras 263
- Xiris anguloso caule, ad vulnera 222. rubra, ad idem 119. autumnoviget, pro lienosis 266

Z

- Zea mutatur in triticum 44, 215. in aucnam 44, 215. mediocri terra alitur 61. temperata zonæ 73. lactuosa, contra venena 125. qualitas 88
- Zedoaria citri odorem refert, & vires 91. corocæ bilem auget 101
- Zizophia peregrina arbor 36
- Zoopyros ex tritico & zea 101. 91.

F I N I S.

aora, quien tomarà con seguridad el pulso à semejantes, quando olvidados de esto, dicen, no han de creer Tradicion alguna, que no la vean contestada de Monumentos antiguos, ò Escritores coetaneos? Esto supuesto.

Respondo, que este argumento, en la misma, y casi con las mismas palabras hazen los Hereges, sin mas mutacion, que lo material de las Tradiciones, y en lugar de San Dionisio, que ponen los Hereges, sustituyen à Zurica estos Criticos, y para que à todos conste, lo aducirè aqui, segun que lo refiere el Docto Padre Nadal Alexandro, en el tom. 1. de su Theologia Dogmatica, y Moral lib. 2. tratado de *Extrema-Vnctione*, cap. 1. pag. 563.

Objiciunt Heretici: Ritus ille, cujus nulla mentio occurrit apud omnes quatuor priorum seculorum Patres, etiam, cum acuratè sacros Ecclesie Ritus, & Sacramenta exponunt, probari non potest ex Traditione, quod sit novæ legis Sacramentum; sed quatuor priorum seculorum Patres numquam, & nullibi meminerunt Extremæ Vnctionis, etiam cum Ecclesie Ritus, & Sacramenta exponunt. Illius non meminit Dionysius lib. de Ecclesiastica Hyerarchia, in quo nec minimas quidem Ecclesie ceremonias intactas reliquit, ut nec Author Constitutionum Apostolicarum, quam tamen omnino commemoraturi videntur, si tunc fuisset in usu Christianorum: y prosigue probando, que de esta Tradicion Apostolica, no se halla Escritura alguna, que haga memoria de ella, hasta los principios del Siglo dezimo; de donde inferen los Hereges, ser. falsa dicha Tradicion.

Este, y otros tales argumentos tenia previstos, sin
duda

P. Nadal
tom. 1.
Dog. lib.
de Extre
Vnct.

en prueba de lo que es Tradicion, estuviésemos advertidos para tratarle con cautela ; por que, ò es Herege, ò lo parece en lo que arguye. No admittia Platon en su Escuela, à quien no supiesse perfectamente la Mathematica, por el enlace, que entre si tienen aquellas dos Ciencias: *Nemo huic ingrediatur expert Mathematicæ.* Y para evitar los peligros, que estamos viendo, seria muy conveniente no permitir, se declare Critico en punto de Tradiciones, quien no fuesse Theologo de profession.

Varias soluciones dàn los Theologos al referido argumento de los Hereges, con San Dionisio, y todas por si mismas satisfacen al de los Criticos con Zurita. El Angelico Doctor concede el asunto, y dize, que San Dionisio tampoco hizo memoria del Sacramento de la Penitencia, ni del Matrimonio; porque nada de esto pertenece à aquel Libro: *Dionysius non facit aliquam mentionem de Extremaunctione, sicut nec de Pœnitentia, nec de Matrimonio; quia ipse non intendit determinatè de Sacramentis.* Lo mismo responderia yo à ser verdad el silencio, que suponen en Zurita, y estaba satisfecha la dificultad.

Pero, por la verdad debo dezir, ser falso, quanto afirman de Nuestro Historiador. Porque Zurita, solo refiere alli; lo que era Zaragoza, quando la conquistó el Emperador Don Alonso, y lo que fue debaxo de los Romanos. No nombra Santo alguno, de tantos, como tiene esta Gran Ciudad, ni señala el nombre de un solo Martyr, aunque confessa son innumerables; tampoco haze memoria, sino de solos tres Templos, siendo uno de ellos el del Pilar; porque ninguna de estas noticias

per-

DASE SATISFACCION A OTROS
reparos, fundados en el mismo principio.

EL tercer reparo consiste, en dezir: Ván engañados, los que juzgan, que en España ay Imagenes de Christo, y de Maria, colocadas por San Pedro, ò por los Discipulos de los Apostoles; porque el uso de las Imagenes vulgar, y comun, es posterior al tiempo de los Apostoles, y el Autor de este reparo concluye asegurando, no aver auido Imagenes de Christo, ni de Maria Santissima, hasta despues de Minuncio Felix, que floreció por los principios del Siglo tercero; y si esto fuesse assi, no ay duda, caeria del todo nuestra piadosa Tradicion; bien, que correria igual fortuna un articulo de nuestra Santa Fè Catolica.

Siendo este punto dogmatico, y de suma gravedad, è importancia, será preciso tratarle con la reflexion, que pide; no sea, que por huir de un peligro, demos en otro mayor, como está sucediendo à los que assi reparan, por no tener presente el aviso del Cardenal Bona, yà citado: *Sedulo cavendum est, ne dum uni periculo nos subducere satagimus, in alterum gravius labamur.*

Graves Theologos califican de heretica esta proposicion, aunque otros la censuran con mas benignidad, juzgandola solo de sospechosa en la Fè; y todos se fundan en unas palabras del Concilio Niceno segundo, y septimo de los Generales, en que assistieron trecientos y cinquenta Obispos. Al principio de la Accion segunda se halla la carta de Adriano I. à la Emperatriz Irene, y à su hijo Constantino Porphirogenito, donde se ve clarissi-

Bona
cap.

